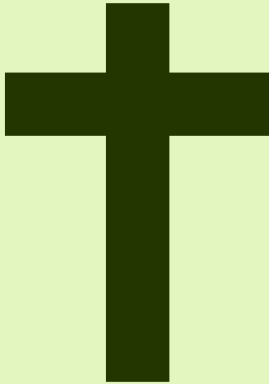

Kazuwamgbani ka savu n Tsikimba n aƙon a ɗa a
ɗangasai a kazuwamgbani ka cau

New Testament in Tsikimba (NI:kdI:Tsikimba)

Kazuwamgbani ka savu n Tsikimba n a6on a 6a a dangasai a kazuwamgbani ka cau New Testament in Tsikimba (NI:kdI:Tsikimba)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tsikimba

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tsikimba

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2019-08-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 5 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
a4f6a28b-3d6d-50b4-a81b-06ae05a66010

Contents

Matiyu	1
Marku	77
Luka	121
Yahaya	196
Asuki	252
Roma	323
1 Korintiya	358
2 Korintiya	391
Galatiya	413
Afisu	425
Filibi	438
Kolosi	447
1 Tasaloniya	456
2 Tasaloniya	464
1 Timoti	469
2 Timoti	479
Taitu	487
Filimo	492
Kagali ka Ibirahi	495
Yakubu	521
1 Bituru	530
2 Bituru	540
1 Yahaya	546
2 Yahaya	555
3 Yahaya	557
Yahuza	559
Kuwene	563

Kadyanshi ka Shinga ka Matiyu

Ukukpa u kadyanshi

Matiyu uza da korongi tagarada u na vi, wa ta a asuvu a asuki a Yesu. Uza u Yahuda u da, kpam u korongu ta tagarada vi tsara u wenike aza a Yahuda an Yesu da Kawauwi ka a ka vana vi.

Matiyu reve ta Yesu aya magono ma mayun mi, wa lya ta tsugono tsu likimba gba. U wenike ta mayun da an Yesu shadangi kadyanshi ka ili i'ya ya tuwa ka ntsumate n Kazuwamgbani ka Cau n yain kadyanshi a kaci ka Kawauwi ka ka woko magono ma pige. Matiyu wenishike ta tsugono tsi tsu likimba u na tsa wa, kpaci ucun tsugono tsu nala tsi tsa kotso ta. Tsugono tsu Yesu tsa shamgba ta hal ubana. U kana ta magono ma yain n ucira, tsara u wenike ucira u ne, Yesu lya ta kaci ka ukpa an u 'yangai a kasaun ka ne. Gba ili i na yi n i'ya i buwai i'a ta pini a tagarada u na vi.

Matiyu banga ta Atoni a gogo-na kpaci u todugbuso ta tyoku da Yesu shadangi afofi a Kashila a da wa tuko ama evu n eyi. An Adamu nusukai Kashila, ama a pecene ta n eyi. Udarakpusa n Kazuwamgbani ka Cau u takpa mballa n na mi wa. Matiyu wenike ta tyoku da Yesu woko udarakpa u da u asakai ama a woko evu n Kashila, kpam Yesu u nala vi aya wa lya tsugono tsu ili dem a likimba u tsunu ara.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Nkoshi n cau n ilimaci i Yesu (1:1-2:23)

Akani a Yahaya kalyubugi (3:1-12)

Ulyubugu n ukondo u Yesu (3:13-4:11)

Manyan ma Yesu a Galili (4:12-18:35)

Yesu asakai Galili ubana a Urishelima (19:1-20:34)

A'ayan a shindere a makorishi a Yesu: Ukondo n ukpa u ne. (21:1-27:66)

Yesu wa ta n uma. (28:1-20)

Nkoshi n cau n Yesu

(Luka 3:23-38)

¹ Yesu† Kawauwi† u wuta ta a kuwa ku Dawuda† Magono, matsikaya ma Ibrahi.† Makeci ma nkoshi n cau n ne ma na:

² Ibrahi da tata u Ishaku.†

Ishaku da tata u Yakubu.†

Yakubu da tata u Yahuza† na mmuku ma a'ali n roku.

³ Yahuza da tata u mpeshe n da a ka isa Farisa n Zera.

(Mma u le da Tama.)

Farisa da tata u Hesuruna.

Hesuruna da tata u Aram.

⁴ Aram da tata u Aminadabu.

Aminadabu da tata u Nashon.

Nashon da tata u Salumuna.

⁵ Salumuna da tata u Boza.

(Mma u ne kpm Raha.)†*

Boza da tata u Ubida.

(Mma u ne kpm Rutu.)†

Ubida da tata u Yese.†

⁶ Yese da tata u Dawuda Magono.

Dawuda da tata u Solomo.

(Mma u ne kpm Beteshaba da uza da Dawuda bokoi ara Uriya.)‡

⁷ Solomo da tata u Rihobuwam.

Rihobuwam kpm tata u Abija.

Abija da tata u Asa.

⁸ Asa da tata u Johoshafa.

Johoshafa kpm tata u Joram.

Joram da tata u Azariya.

⁹ Azariya da tata u Jotam.

Jotam da tata u Ahazu.

Ahazu da tata u Hazikaya.

¹⁰ Hazikaya da tata u Manase.

Manase da tata u Amo.

Amo da tata u Josaya.

¹¹ Josaya da tata u Jakoniya na mmuku ma a'ali n roku. (A'ayin yi a da a kana le ubana a uyamba u Babila.)†

¹² An a bidya le ubana a Babila:

Jakoniya da tata u Shayalatiya.

Shayalatiya da tata u Zerubabe.

¹³ Zerubabe da tata u Abihuda.

Abihuda da tata u Eliyakim.

Eliyakim da tata u Azuro.

¹⁴ Azuro da tata u Saduku.

Saduku da tata u Akimu.

Akimu da tata u Aliyuda.

¹⁵ Aliyuda da tata u Iliyazara.

Iliyazara da tata u Matan.

Matan da tata u Yakubu.

¹⁶ Yakubu da tata u Isuhu.†

Isuhu da vali u Meri.†

Meri kpm aya mma u Yesu uza da ama a ka isa Kirisiti† Kawauwi.

¹⁷ Gba aza da a kecei nala vi, akaya a da a'ari pini a da; akaya kupa n a nishi ili i'ya i kana Ibirahi hal ubana a'ayin a

* 1:5 Raha kashankala ka Awulawa ka. † 1:5 Rutu Kawulawa ka. ‡ 1:6 Dawuda vaku ta n Beteshaba eyi n u woli Uriya, aku u yain ili i roku tsara vali u ne Uriya u kuwa. A ka tsara ta alabari a na yi a tagarada u 2 Sama'ila 11:1-27.

Dawuda Magono, n akaya kupa n a nishi ili i'ya i kaṅai a'ayin a Dawuda hal ubana a'ayin a da a purā le ubana a Babila tsugbashi. N akaya kupa n a nishi ili i'ya i kaṅai a'ayin a da a purā le ubana a Babila tsugbashi utuwā a'ayin a Kawauwi.

Ilimaci i Yesu Kawauwi

¹⁸ Tyoku da ilimaci i Yesu Kawauwi i'ari da na: Mma u ne u da Meri uza da Isuhu kenei tsumana. Shegai eyi a makere bawu u revei vali, aku u kaṅai katsuma n Kulu Keri.†

¹⁹ Isuhu kamana ka Meri, vuma da u tsu rongo uyan ili i'ya i'ari derere, wa ciga u nei Meri vi uwono a a'eshi a ama wa, aku u yawunsai u asaḳa yi usokongi.

²⁰ A'ayin a da wari pini uyawunsa ukuna vi, aku katsumate ka zuba† ka Magono ma Zuba ka wenikei kaci ka ne ara ne a asuvu a alavutanshi, u danai, “Isuhu, matsikaya ma Dawuda, kotsu vu pana uwonvo u da va zuwa kamana ka vunu Meri wa, kpaci Kulu Keri ka ku zuwa yi u kaṅa katsuma ki.

²¹ Wa matsa ta maku ma vali, aku vu neke yi kala Yesu,§ kpaci wa wauwa ta ama a asuvu a unyushi u cingi u le.”

²² Ukuna u na vi u gita ta tsara kazuwamgbani ka Magono ma Zuba ka shadangu, tyoku da Ishaya† matsumate† u danai caupa,

²³ “Makere ma bawu ma revei vali ma yan ta katsuma, u matsa maku ma vali, aku a isa yi Imanuwe.”

Kalen ka kala ki ka, “Kashila ka ta kaḅolo n atsu.”

²⁴ A'ayin a da Isuhu rikpanakai, aku u yain dere tyoku da katsumate ki ka tonuko yi. U tukai Meri a kuwa u woko uka u ne.

²⁵ Shegai u vaku n eyi wa hal u matsai maku mi. Aku Isuhu neke yi kala Yesu.

2

Arevi a tuwai a danasa Yesu

¹ A matsa ta Yesu a ilyuci i Batalami a uyamba u Yahuda, a'ayin da Hiridu†* wari magono. Ama roku aza da a yain kaneshi u ukuna u atala, a wutai a kasana a tuwai a Urishe-lima†

² n a wecishiki, “Nte magono ma aza a Yahuda† ma a matsai vi? Tsu wene ta katala a kasana ka ka wenikei an a matsa yi, kpam tsu tuwai tsu lyaka yi kayala.”

³ An Hiridu Magono u panai nala, u dambula ta cika, nala dem aza da a'ari a Urishe-lima a rongoi a kadambula.

§ 1:21 Kalen ka kala ka “Yesu” ka “Iwauwi.” * 2:1 Hiridu Magono aya Hiridu Uzapige. Maku ma ne Hiridu Antiba aya magono an Yesu kuwai.

⁴ Aku u isai adarakpi a pige† n awenishiki a Mele† u wece le, “Nte a ka matsa Kawauwi ki?”

⁵ Aku a wushunku yi, “A ilyuci i Batalami i'ya a Yahuda. Kpaci ili i'ya Mika matsumate u korongi i'ya:

⁶ “Avu, Batalami u uyamba u Yahuda, va ta n kalen pini a asuvu a ilyuci i pige i pige i Yahuda. A ka matsa ta magono a asuvu a vunuu, uza da wa woko yavu kaliniki ka ama a va, aza a Isara'ila†.”

◇

⁷ Pini nala, magono mi ma isai amoci a da a wuta i kasana ki a ba a sheshei ukpawunsi, kpam a tonuko yi derere a'ayin a da katala ki ka wuta i.

⁸ Aku u tonuko le, “Yangai i wala ubana a Batalami vi i boli maku mi mai. I wene yi baci, i gono i tuwa i tonuko mu, tsara mpa dem n ba n lyaka yi kayala.”

⁹ Arevi yi an a panai ili i'ya magono mi ma danai, aku a lazai. Kpam katala ka a wenei a kasana ka lazai a kapala ka le hal ka ba ka shamgbai a asu u da maku mi mari.

¹⁰ An a wenei katala ki, a yan ta mazanga!

¹¹ A'ayin a da ama yi a uwai pini a kuwa ki, a wene ta maku mi n Meri mma u ne, a ku dangi a lyaka yi kayala. A bidyai kune ku le ku zinariya, n ucanga u magulani, n mar† a naka yi.†

¹² Shegai Kashila ka rono le atsuvu a asuvu a alavutanshi, u da a gono a asu u magono vi wa. Aku a gonoi a uyamba u le a ure u roku kau.

A sumai ubana a Masar

¹³ An arevi yi a lazai, katsumate ka Magono ma Zuba ka tuwai ara Isuhu a asuvu a alavutanshi, u danai, “Yangva vu daraka vu bidya maku mi na mma u ne ubana a Masar!† Vu shamgba de she a'ayin a da n tonuko vu vu gono, kpaci magono ma pini ma bolo maku mi tsara u wuna.”

¹⁴ Aku u 'yangai u bidyai maku mi na mma u ne a lazai n kayin ubana a Masar,

¹⁵ nte a rongoi de hal a'ayin da magono mi ma kuwai. Ili yi i gita ta kotsu i wenike ili i'ya Magono ma Zuba ma danai a una u Hosiya matsumate, “N isa ta maku ma va ma wuta a Masar.”

◇

Hiridu wunusai mmuku ma a'ali

¹⁶ A'ayin da magono ma wenei arevi yi a'ene a da a vurusai yi a da, aku u panai upan. U zuwai a wunusa gba mmuku ma a'ali a Batalami, n ilyuci i kenu i kenu i'ya i'ari evu evu gba,

◇ 2:6 Mik. 5:2. † 2:11 Ucanga u da arevi a tukoi Yesu vi, ili i magulani yi furankinsen da a tsu isa i'ya kpam cirakpa tsu madanga tsa. ◇ 2:15 Hos. 1:1.

a za a ayen a re ubana a iyamba. U reve ta a'ayin a da a matsai maku mi cinda arevi yi a danai.

¹⁷ Nala ili i'ya Kashila ka danai a una u Irimiyaf matsumate i wokoi mayun:

¹⁸ “A pana ta kalagatsu a Rama, uza roku wa sa adama a unamgbukatsuma. Rahilaf da wa sa adama a mmuku n ne, u 'yuwain u asaka uza u ne yi kadyanshi, an u wokoi a kuwa de.” ◇

A gonoi a Nazara

¹⁹ An Magono mi ma kuwai, katsumate ka Magono ma Zuba ka tuwai ara Isuhu a asuvu a alavutanshi a'ayin da wari pini a Masar vi.

²⁰ Katsumate ki ka danai, “Yanga vu bidya maku mi na mma u ne vu gono a uyamba u Isara'ila, kpaci aza da a ka ciga a wuna maku mi a kuwa de.”

²¹ Aku Isuhu 'yangai u bidyai maku mi na mma u ne a gonoi a Isara'ila.

²² Shegai an u revei magono ma savu mi maku ma Hiridu Magono ma; wata, Akilayu,‡ uwonvo u kana yi. Aku u lavutansai kpam, Kashila ka rono yi atsuvu u gono a uyamba u Galili.

²³ Pini nala, a ba a dusuki a ilyuci i'ya a ka isa Nazara. Adama a nala a shadangu ta ili i'ya ntsumate n danai: “A ka isa yi ta uza u Nazara.”

3

Yahaya Kalyubugi fobusoi ure

(Marku 1:1-8; Luka 3:1-18; Yahaya 1:19-28)

¹ An a yain ayen ushani, Yahayaf Kalyubugi gitai kufari a kakamba ka Yahuda.

² U da, “Kpatalaif i asaka tsicingi tsu de, i gono a asu u Kashila, kpaci tsugono tsu zuba tsu yan de evu n uyan.”

³ Ishaya matsumate u yan ta kadyanshi a kaci ka Yahaya, u da,

“Uza roku wa salasa a kakamba, ‘Lapulai ure adama a Asheku, shamkpai u da mai tsara u wala!’ ” ◇

⁴ Yahaya uka ta aminya a da a cai n tsileme tsu karakuma. U sirai kagbawatsu ka ukpan a cuku tsu ne, kpam ilikulya i ne i'ya abaruma n ishigi.

⁵ Ama ushani a wuta ta a Urishelima n Yahuda n iyamba i'ya i'ari ubongu u Agata a Urudu a tuwai tsara a pana ka yi.

◇ 2:18 Iri. 31:15. ‡ 2:22 Hiridu Akilayu magono ma cingi ma aku a loko a karatsu ka tsugono. Pini nala, utoku u ne Hiridu Antiba wokoi magono. ◇ 3:3 Isha. 40:3.

⁶ An a dansai unyushi u cingi u le, aku u lyuḅugu le pini a Agatā a Urudu yi.

⁷ Afarishi† n aza a Sadusi ushani a tuwā tā dem a asu u ḁa Yahaya wa lyuḅugusu ama yi tsarā a lyuḅugu le. An Yahaya wene le, u danai, “Edā a'eku a ḁa! Ya rono ḁa atsuvu i suma mavura ma Kashilā ka tuko n maloko?”

⁸ Yanyi ili i'ya ya wenike an i aṣakāi unyushi u ḁe.

⁹ Kotsu i dana ya wura mavura mi an i'ari mmuku n tsikaya mi Ibrahi wa. N tonuko ḁa, Kashilā ka fuda tā ka bidya atali a na u gonuko a ḁa mmuku n tsikaya mi Ibrahi!

¹⁰ Gogo-na naha gbām, kagovu kā tā ufoḅusi ka kapa ndanga hal a asuvu a alu a le. Madanga ma baci dem bawu ma matsai ilimaci i shinga, a ka kapa tā ma a varangu a asuvu a akina.

¹¹ “N mini ma ma lyuḅugusu ḁa tsarā u wenike an i aṣakāi tsicingi tsu ḁe, shegai uza ḁa wa tuwā a kucina ku va, wa lyuḅugu ḁa tā n Kulu Keri n akina. U la mu tā ucira cika, hal gbām n raṣta n ḅana akpata a ne wa.

¹² Wa tuwā tā n kasasu ka uwelimkpe ka ne adama a kuwelikpu. U wutukpa ilya kau a asuvu a kopo. Aku u tsungu ilya i shinga yi a asuvu a mapon ma ne, kopo kpam u runukpa ka n akina a ḁa bawu a ka cimba.”

Yahaya lyuḅugi Yesu

¹³ A'ayin a nala yi a ḁa Yesu aṣakāi Galili u banai a Agatā a Urudu tsarā Yahaya lyuḅugu yi.

¹⁴ Yahaya wari wa ciga tā u 'yuwan, u danai, “Adā u gain vu lyuḅugu mu. Ndya i zuwai vu tuwai ara va tsarā n lyuḅugu vu?”

¹⁵ Yesu wushuki, “N gogo-na nala u gain u woko, kpaci u kana tā tsu yain gbā ili i'ya Kashilā ka ciga tsu tsu yain.” Aku Yahaya wushuki.

¹⁶ An a lyuḅugi Yesu, u wuta ḁe la vi pini a mini mi, aku zuba† u kukpai, u wenei Kulu Keri ku Kashilā ku cipa yi yavu kadya.

¹⁷ A panai kalagatsu a zuba, ka danai, “Maku ma va ma na vi, uza ḁa ma ciga, kpam ma pana tā kayanyan ka ne cika.”

4

Yesu n Kalapansi

(Marku 1:12-13; Luka 4:1-13)

¹ Kulu Keri ku tonoi n Yesu ubana a kakamba, kotsu Kalapansi† ka kondo yi.

² A'ayin amangare kaara n kayin Yesu lya ilikulya wa. An a kotsoi, aku u panai kambulu.

³ Pini nala, Kalapansi ka tuwai ka tonuko yi, “Avu Maku ma Kashila† ma baci, gonuko atali a na a woko iburodi.”

⁴ Yesu wushunku yi, “A korongu ta a Tagarada u Kashila,† “‘N burodi da koshi vuma wa yan uma wa, she gba n kadyanshi ka ka wutai a unā u Kashila.’ ” ◇

⁵ Aku Kalapansi ka banka yi a Urishelima ilyuci i uwuluki,† u zuwa yi a bilibili u Kuwa ku Kashila.†

⁶ Aku u danai, “Avu Maku ma Kashila ma baci, radugu a ubana a iyamba, kpaci ukorongi u da wari a Tagarada u Kashila:

“‘Kashila ka yanka ta atsumate a ne kadyanshi adama a vunu, kpm a ka kiƙatsa vu ta a akere a le, tsara vu gbasha kune ku vunu a katali wa.’ ” ◇

⁷ Yesu wushunku yi, “Tagarada u Kashila u dana ta dem, ‘Va kondo Magono ma Zuba Kashila ka vunu wa.’ ” ◇

⁸ Pini nala, Kalapansi ka bidya yi ubana a zuba u masasa ma ugadi, u wenike yi gba tsugono tsu likimba kau-kau n tsupige tsu le.

⁹ Aku u danai, “Va lyaka mu baci kayala, ma naka vu ta i'ya gba.”

¹⁰ Yesu wushunku yi, “Wala vu ne mu ure Kanangasi,†* Tagarada u Kashila u dana ta, “ ‘Lyaka Magono ma Zuba kayala, kpm aya koshi va gbashika.’ ” ◇

¹¹ Aku Kalapansi ka lazai ka asaka yi, pini nala, atsumate a zuba a tuwai a kiranai n eyi.

*Yesu gitai manyan ma ne
(Marku 1:14-15; Luka 4:14-15)*

¹² An Yesu panai alabari a da a ukai Yahaya Kalyubugi a kuwa ku a'ali, aku u gonoi a uyamba u Galili.

¹³ Shegai da wa rongo a ilyuci i Nazara, aku u ba u rongoi a Kafarnahum a ikengi i Kushiva ku Galili a kaƙon ka Zebulun n Nafutali.

¹⁴ Nala gita ta tsara ili i'ya Ishaya matsumate u danai i shadangu:

¹⁵ “A kaƙon ka Zebulun n Nafutali, a ure ubana a kushiva, a kapashi ka Agata a Urudu, a Galili, a asu u da kakuma ka Awulawa† kari.

¹⁶ Ama da a ka rongo a karimbi, a ka wene ta katyashi ka pige. A'ari a ka rongo ta a unā u ukpa, shegai katyashi ka wantukpa ta ara le.” ◇

◇ 4:4 U.Ml. 8:3. ◇ 4:6 Ishp. 91:11-12. ◇ 4:7 U.Ml. 6:16. * 4:10 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi. ◇ 4:10 U.Ml. 6:13. ◇ 4:16 Isha. 9:1-2.

17 Pini nala, Yesu gitai kuɓari, u danai, “Kpatalai i asaka unyushi u cingi u de, i gono a asu u Kashila, kpaci tsugono tsu zuba tsu yan de evu.”

Yesu isai akani a adan ama a nishi
(Marku 1:16-20; Luka 5:1-11)

18 Kain ka te, tyoku da Yesu wari nwalu a ikengi i Kushiva ku Galili, aku u wenei ama a re uza n vangu. Uza u te aya Simo, uza da dem a tsu isa Bituru, n Andurawu. Gba le akani a adan a da, a ka vutalasa ibilili i le a kushiva ki.

19 Aku Yesu tonuko le, “Tono numu! Ma wenike da ta tyoku da ya tukuso ama, shegai adan kpam wa.”

20 Kute-kute a asakai ibilili i le, a tono yi.

21 An a walai kenu, aku a wenei ama a re, uza n vangu u ne, Yakubu n Yahaya mmuku n Zabidi. Ele pini a kpatsu n tata u le n a lapulusi ibilili, aku Yesu isa le.

22 Kute-kute a asakai kpatsu ki n tata u le a tono yi.

Yesu yankai ama aganda
(Luka 6:17-19)

23 Yesu kyawain uyamba u Galili gba n u wenishiki a agata a Kashila, n u yansi kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga† ka tsugono tsu zuba, n u tanasi aza a mɓala.

24 Alabari a ne a kyawain gba uyamba u Galili, aku a tukusoi aza a mɓala, hal gbam n ama da a'ari a uyamba u Suriya, n aza da a ka pana ikyamba tsara a tanasa le. Aza roku a asuvu a le a'a ta n ityoni i cingi,† aza roku ipori, hal gbam n awunu. Shegai Yesu tanasa le gba.

25 Kakuma ka ama ka ka wutai a Galili, n Dikafoli, n Urishelima, n gba uyamba u Yahuda hal n aza da a'ari a Agata a Urudu a kasana ka tono yi.

5

Yesu wenishikei a masasa

1 An Yesu wenei kakuma ka ama, aku u ba u yuwai a masasa u dusuki. Atoni a ne a kyawan yi,

2 aku u gitai le uwenishike:

Mazanga ma maci
(Luka 6:20-23)

3 “Kashila ka zuwuka ta aza da a revei a ka ciga ubanga ara ne unu u shinga,

kpaci tsugono tsu zuba tsu le tsa!

4 Kashila ka zuwuka ta aza da a'ari n unamgbukatsuma unu u shinga,

kpaci wa tanasa ta atakasuvu a le.

5 Kashila ka zuwuka ta aza da a vakunki kaci ka le unu u shinga,

kpaci likimba wa woko t̄a u le.

⁶ Kashil̄a ka zuwuka t̄a aza d̄a a'ari n maluwa ma uyan ili i maci un̄a u shinga,

kpaci wa nak̄a le t̄a ili i'ya a ka ciga vi.

⁷ Kashil̄a ka zuwuka t̄a aza a asuvayali un̄a u shinga,

kpaci wa pana t̄a dem asuvayali a le.

⁸ Kashil̄a ka zuwuka t̄a aza d̄a atakasuvu a le a'ari sarara un̄a u shinga,

kpaci a ka rongo t̄a kaḅolo n eyi.

⁹ Kashil̄a ka zuwuka t̄a aza d̄a a ka ciga a tuko ndishi n shinga un̄a u shinga,

kpaci wa is̄a le t̄a mmuku n ne.

¹⁰ Kashil̄a ka zuwuka t̄a aza d̄a a ka yan mavura an a ka yansa ili i'ya Kashil̄a ka ciga un̄a u shinga,

kpaci tsugono tsu zuba tsu le tsa.

¹¹ Kashil̄a ka zuwuka d̄a t̄a un̄a u shinga, a'ayin a d̄a baci ama a wisha d̄a. Kashil̄a ka zuwuka d̄a t̄a un̄a u shinga, a'ayin a d̄a baci ama a ka yan d̄a mavura. Kashil̄a ka zuwuka d̄a t̄a un̄a u shinga, a'ayin a d̄a baci ama a takpa d̄a ukuna u cingi adama a va.

¹² Ama a ka yanka d̄a t̄a ili i cingi tyoku d̄a a yankai ntsumate n cau. Yanyi mazanḡa n ipeli, kpaci katsupi ka d̄e ka pige ka vana d̄a t̄a a zuba.”

Mkpadi n katyashi

(Marku 9:50; Luka 14:34-35)

¹³ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Ed̄a mkpadi n likimba. Shegai nte kalen ka mkpadi ma baci n kayanyan wa? Nid̄a uza wa yankpusa kpm n d̄a? Shegai a wotsongu n d̄a a kpatsasa yavu ili i gbani.

¹⁴ “Ed̄a katyashi ka likimba. Ilyuci i'ya a mai a zuba u masasa a ka fuda a ka sokongu i'ya wa.

¹⁵ A tsu sapa macikalu a kimba ma n kakotsu wa. Shegai a zuwa ma a kashamkpatsu ka ne, tsar̄a katyashi ki ka wakana aza d̄a a'ari a pini kuwa ki.

¹⁶ Nala kpm dem, i woko katyashi a asu u ama, tsar̄a a wene manyan ma shinga ma d̄e a cikpala Tata u d̄e u d̄a wari a zuba.”

Uwenishike u Yesu a kaci ka Mele

¹⁷ Yesu doki u danai, “Kotsu i wene yavu tuwa d̄a n tuwai tsar̄a n wacinsa Mele ma Musaf̄ ko kpm uwenishike u ntsumate wa. N tuwa n wacinsa i'ya wa, shegai n tuwa t̄a tsar̄a ili i'ya a danai vi i shadangu.

¹⁸ Mayun d̄a ma tonuko d̄a, ili i'a la ya puwan a Mele mi wa, she a'ayin a d̄a zuba n likimba a kotsoi. Ko udyani u kenu ko u kenuku la wa puwan wa, she ili i na yi i shadangu.

¹⁹ Adama a nala, gba uza da baci u goroi mele ma kenukulu a asuvu a Mele hal u wenishikei ama a yain dem nala, a ka gonuko yi ta dem uza u kenukulu a tsugono tsu zuba. Shegai uza da baci u tonoi Mele mi mai, u wenishikei ma kpam, wa tsara ta asu u shinga a tsugono tsu zuba.

²⁰ U kana ta utono u Mele ma Kashila u de u lai tyoku da Afarishi n awenishiki a Mele a tsu yan. U la baci nala wa, n tonuko da ya uwa a tsugono tsi wa, ko kenu.”

*Uwenishike u Yesu a kaci ka upan
(Luka 12:58-59)*

²¹ Yesu doki u danai, “I pana ta ili i'ya Mele ma Musa ma danai, ‘Kotsu i wuna uma u vuma gbani wa,’ kpam ‘U kana ta a kidaga uza da baci dem u wunai uma u vuma gbani ugana.’

◇
²² Shegai n tonuko da, va yan baci upan n uza u vunuu, a ka kidaga vu ta ugana. Vu isa baci uza u vunuu “Katengeshi,” a ka banka vu ta a asu u Asheshi a Pige.† Vu tonuko baci uza u vunuu “Vari n kalen wa,” vu yan ta evu n u da a ka banka vu a akina† a da bawu a'ari n utyoku.*

²³ “Va baci kushani a kapala ka a asudarakpa† a Kuwa ku Kashila va naka Kashila kune, kute-kute aku vu cibai an uza roku wari n ukuna a kaci ka vunuu,

²⁴ asaka ve kune ki a asudarakpa vi, vu ba vu foli uza u nide vi, aku vu gono vu yain kune ku vunuu.

²⁵ “Va baci n ukuna n uza roku hal wa banka vu a asu u afada, daraka vu sheshi n eyi tun i'ari a ure kahu i rawa a kuwa ku afada ki. Kawa i rawa baci de, a ka nakangu vu ta a asu u uza u afada. Eyi kpam u naka adagari a ne a banka vu a kuwa ku a'ali.

²⁶ Mayun n tonuko vu, va wuta pini a asu vi wa, she a'ayin a da vu tsupai ili i'ya a ka tono vu gba.”

Uwenishike u Yesu a kaci ka tsishankala

²⁷ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “I pana ta Mele ma Musa ma danai, ‘Kotsu vu vaku n uka u uza wa.’ ◇

²⁸ N tonuko vu, vu wene baci uka, aku vu bankai uma u vunuu n ukuna u gbani, vu yan de la vi tsishankala n eyi a katakasuvu ka vunuu.

²⁹ Keshi ka ulyaki ka vunuu ka zuwa vu baci vu yain unyushi u cingi, fodo ka vu varangu. Wa laka vu ta tsulobo vu namba kapashi ka ikyamba i vunuu, n u da a ka varangu ikyamba i vunuu gba a asuvu a akina.

◇ 5:21 Uwt. 20:13; U.Ml. 5:17. * 5:22 Asheshi, alya nkoshi n pige m aza a Yahuda. Shegai kalen ka pige ka ne pini na ka, uza da baci u yain upan wa bana ta a asu u afada a Kashila a asu u da Kashila n kaci ka ne wa yanka yi afada n ucira. ◇ 5:27 Uwt. 20:14.

³⁰ Kukere ku ulyaki ku zuwa vu baci vu yain unyushi u cingi,† kiɗa ka vu varangu! Wa laka vu ɗa tsulobo vu namba kapashi ka ikyamba i vunu, n u ɗa ikyamba i vunu gb̄a ya uwa a asuvu a akina.”

Uwenishike u Yesu a kaci ka upece u iyolo
(Marku 10:11-12; Luka 16:18)

³¹ Yesu doki u danai, “I pana ɗa Mele ma Musa ma danai, ‘Uza ɗa baci dem wa pece iyolo n uka u ne, u kaɗa ɗa u naɗa yi tagarada u upece u iyolo.’

³² Shegai n tonuko ɗa, kotsu vu pecene n uka u vunu wa, shegai u vaku baci n vali roku. Vu asaka yi baci, va zuwa yi ɗa u woko kashankala, nala kpam ko ya baci u zuwa yi, wa ɗa n unyushi u ɗa u bidyai uka u uza roku.”

Yesu wenishikei a kaci ka utsina

³³ Yesu doki u danai, “I pana ɗa kpam ili i'ya Mele ma Musa ma danai, ‘Kotsu vu kpaɗa ushadangu kazuwamgbani ka vunu wa. U kaɗa ɗa vu shadangu kazuwamgbani ka vu yain n Magono ma Zuba.’ ◇

³⁴ N tonuko ɗa, kotsu vu tsina n ili i roku a'ayin a ɗa baci ya yan kazuwamgbani wa! Zuba a asu u ɗa Kashila kari ndishi u ɗa. Adama a nala, kotsu vu tsina n zuba wa.

³⁵ Likimba asu u ɗa a'ene a ne a tsu wunvuga ɗa. Adama a nala, kotsu vu tsina n likimba wa. Urishelima ilyuci i Magono ma Pige i'ya, adama a nala kotsu vu tsina n i'ya wa.

³⁶ Kotsu vu tsina n kaci ka vunu wa, kpaci va fuda va gonuko kenji ka te ka vunu pun ko dan wa.

³⁷ A'ayin a ɗa baci ya yan kazuwamgbani, ili i'ya i gain vu dana i'ya na koshi, ‘Nala wari,’ ko tani ‘Nala wa.’ Vu dana baci i'ya i lai la, a asu u uza u cingi vi ɗa i wutai.”

Yesu wenishikei a kaci ka utsupa tsicingi
(Luka 6:29-30)

³⁸ Yesu doki u lyai kapala n kadyanshi, “I pana ɗa ili i'ya Mele ma Musa ma danai, ‘Uza u foɗo baci utoku u ne a keshi, ko u takpa yi kanga, eyi dem a ka foɗo yi ɗa keshi ka ne ko takpa kanga ka ne.’ ◇

³⁹ Shegai n tonuko ɗa, kotsu i tsupa ukuna u cingi u ɗa uza roku u yanka ɗa n ukuna u cingi wa. Uza u basa vu baci a kagbaguzu ka ulyaki, kpatalaka yi ka ire ki dem.

⁴⁰ Gaawan uza roku u dana ɗa vu nusuka yi, aku u tonukoi uza u afada u wushika yi matogo ma vunu, kotsu vu asanka yi dem kunya.

⁴¹ Kasoje ka matsa vu baci vu canka yi ucanga ubana mel u te, canka yi mel u re.

42 Uza u folo vu baci ili i roku, vu naḳa yi. Uza roku u bolo baci akopi ara vunu, vu naḳa yi.”

Ciga atokulalu

(Luka 6:27-28, 32-36)

43 Yesu doki u danai, “I pana ta ili i'ya ama a danai, ‘Ciga uza u karen u vunu, aku vu kovi utokulalu u vunu.’

44 Shegai n tonuko da i cigi atokulalu a de, i yanka uza da baci dem wa yan da mavura gbani-gbani kavasuu.

45 I yan baci nala, ya woko ta mmuku n maci† n Tata u de da waṛi a zuba. U tsu zuwa ta kaara ka wuta adama a aza a cingi n aza a maci. U tsu ro ta mini a asu u aza da a ka yan ili i shinga n aza da a ka yan ili i cingi.

46 Nida ya ciga Kashila ka naḳa da katsupi ka malen ma manyan ma de, i ciga baci aza da a ka ciga da koshi? Ko aza a uwusha u utafa dem nala a tsu yansa!

47 Aje a de a da baci ya yansa ka ili i shinga koshi, i lamgbana n ama da a buwai wa. Ko aza da bawu a revei Kashila a tsu yan ta dem ili i shinga a asu u aje a le.

48 Adama a nala, u kana ta i woko ushadangi, tyoku da Tata u de u zuba waṛi ushadangi.”

6

Uwenishike u Yesu a kaci ka kune

1 Yesu lyai kapala n u wenishiki atoni a ne, “Kiranai a'ayin a da ya yan ili i shinga, kotsu i yain i'ya adama a da ama a ka wene i'ya a cikpala da wa. I yan baci nala, ya tsara katsupi ka malen ma manyan ma de a asu u Tata u de uza da waṛi a zuba wa.

2 “Va ne baci aza a unambi kune, kotsu vu fula ukakaci tsara ama a pana a reve i'ya va yan wa, tyoku da aza a maci a kaḳan a tsu yansa a agata a Kashila n ire tsara ama a naḳa le karinga.” Mayun n tonuko da, aza a maci a kaḳan a nala yi a tsara de katsupi ka malen ma manyan ma le.

3 A'ayin a da baci va ne aza a unambi kune, vu yain ka usokongi, tsara kukere ku ugula ku reve ili i'ya kukere ku ulyaki ka yan wa.

4 Naḳa kune ku vunu usokongi, Tata u vunu, uza da u revei ili i'ya i'ari usokongi, wa naḳa vu ta katsupi ka malen ma manyan ma vunu.”

Uwenishike u Yesu a kaci ka kavasuu

(Luka 11:2-4)

5 Yesu doki u danai, “A'ayin a da baci ya yan kavasuu, i woko tyoku u aza a maci a kaḳan wa! A tsu ciga ta a shamgba a agata a Kashila n ire a yain kavasuu tsara ama a wene le. Mayun n tonuko da, a tsu de katsupi ka malen ma manyan ma le.

⁶ A'ayin a ɗa baci va yan kvasu, uwa a asuvu a kunu ku vunu vu gidaku utsutsu. Vu yain kvasu ubana a asu u Kashila Tata u vunu uza ɗa wari a asu u usokongi u nala vi. Tata u vunu uza ɗa wa wene ili i'ya va yan usokongi, wa naka vu ta katsupi ka malen ma manyan ma vunu.

⁷ Va yan baci kvasu, kotsu vu woko tyoku u ama ɗa bawu a revei Kashila wa. A la ta uyan kadyanshi ka bawu kari n kalen. N a dani Kashila ka panaka le adama a kakuma ka kadyanshi.

⁸ Kotsu i woko tyoku u le wa. Tata u de u reve ta ili i'ya ya ciga kahu gbam i weci yi.

⁹ “Ya yan baci kvasu, i vasi naha:

“Tata u tsunu uza ɗa wari a zuba.

A kirana n kala ka vunu n uwulukpi.

¹⁰ Tsugono tsu vunu tsu tuwa.

Asaka a yain ili i'ya va ciga a yain a likimba, tyoku ɗa a ka yansa i'ya a zuba.

¹¹ Ne tsu ilikulya i ara.

¹² Vu cimbusuka tsu unyushi u tsunu,

tyoku ɗa tsu tsu cimbusuka aza ɗa a tsu nusuka tsu.

[

¹³ Kotsu vu asaka tsu tsu rukpa a ukondo wa, shegai vu wauwa tsu a asu u uza u cingi vi.]*

¹⁴ “Mayun ɗa, vu cimbusuka baci ama unyushi u cingi u le, Tata u vunu u ɗa wari a zuba wa cimbusuka vu ta dem.

¹⁵ Shegai vu cimbusuka baci ama wa, Tata dem wa cimbusuka vu unyushi u cingi u vunu wa.”

Uwenishike u Yesu a kaci ka kakuli

¹⁶ Yesu doki u danai, “Ya yan baci kakuli, kotsu i wenike kadambula tyoku ɗa aza a maci a kaban a tsu yan wa. A tsu gacuwunsa ta a'eshi a le tsara ya dem reve an a ka yan kakuli. Mayun n tonuko da, aza a maci a kaban a nala yi a tsa de katsupi ka malen ma manyan ma le.

¹⁷ Shegai va yan baci kakuli, vu zadi kenji ka vunu aku vu sawa a'eshi.

¹⁸ Adama a nala, uza wa la wa reve an va yan kakuli wa, she Tata koshi, uza ɗa bawu tsa wene. U reve ta gba ili i'ya i'ari usokongi, aya kpam wa naka vu katsupi ka malen ma manyan ma vunu.”

Utsari a zuba (Luka 12:33-34)

* **6:13** Akorongi a cau a roku aza ɗa a purai a tagarada u Matiyo a korongu ta idani i “Kpaci tsugono n ucira n tsupige tsu vunu tsa ubana. Ami.”

19 Yesu doki u danai, “Zuwukai kaci ka de utsari a likimba wa. Kpaci karan n urumgba wa nangasa ta u da, kpam aboki a ka tasa ta a uwa a yain uboki.

20 Shegai zuwukai kaci ka de utsari a zuba, a asu u da bawu wa rumgba ko tani karan ka nangasa, kpam aboki a ka fuda a ka yan uboki wa.

21 Asu u da baci utsari u de wari, nte dem katakasuvu ka de ka rongo de.

Macikalum ma ikyamba

22 “A'eshi a'a ta tyoku u macikalum ma ikyamba. A'eshi a vununa a lobono baci, ikyamba i vununa dem ya shadangu ta n katyashi.

23 Shegai a'eshi a vununa a lobono baci wa, ikyamba i vununa ya shadangu ta n karimbi. Katyashi ka kari a asuvu a vununa ka karimbi ka baci, va ta a asuvu a karimbi ka pige.

Kashila n utsari (Luka 16:13)

24 “Vuma wa la wa gbashika azakuwa a re wa. Kpaci wa kovo ta uza u te, aku u cigi uza u te. Ko tani u toni ukuna u uza u te, aku u goro uza u te. Va fuda va gbashika Kashila kabolo n utsari wa.”

Kotsu i dambula wa (Luka 12:22-31)

25 Yesu doki u danai, “N tonuko da, kotsu i yain kadambula adama a ilikulya n ili i'ya ya so kotsu i rongo n uma wa. Kotsu i yain kadambula adama a ili i'ya ya uka a ikyamba i de wa. Uma u la ta ilikulya, ikyamba kpam i la ta aminya.

26 Webelei ve nnu n zuba! A tsu ce wa a tsu kapa tani wa. A'a na mpon ko kuzuwate ku ucanga wa. Gba n nala, Tata u zuba u tsu lyatangu le ta. I reve i lai nnu kalen cika wa?

27 Ya wa fuda wa doku kaci ka ne uma a ulapa u uwule u te adama a kadambula?

28 “Ndya i zuwai i'ari kadambula adama a aminya? Webelei tyoku da apalu a mete a tsu gbonguro. A tsu yan manyan wa, a tsu jilaka kaci ka le aminya wa.

29 Shegai n tonuko da, ko Solomo n tsupige tsu ne gba u uka aminya a ikali a da a lobonoi tyoku u a le wa.

30 Kashila ka fuda baci ka guba apalu a mete a da a'ari n uma ara, nakpan a vutala le a akina. Ya fuda ta ya wushuku an Kashila ka guba da. Kotsu i rongo n upityanangu u kenu wa.

31 “Kotsu i dambula i dana, ‘Ndya tsa lya?’ ko ‘Ndya tsa so?’ ko ‘Ndya tsa uka?’

32 Ama da bawu a revei Kashila alya a tsu dambula n ili i nala yi koshi. Tata u de u zuba u reve ta ya ciga ili i nala yi gba.

³³ Ili i'ya i gain i gitā i zami i'ya tsugono tsu Kashilā† n ili i'ya wa ciga. Aku ili i'ya i buwai dem a ka nākā dā tā.

³⁴ Kotsu i dambula adama a nakpan wa, kpaci nakpan wa tā n kadambula ka kaci ka ne. Kain dem kà tā n kadambula ka ne.”

7

Iyanka uza afada wa
(Luka 6:37-38, 41-42)

¹ Yesu lyai kapala n u wenishiki atoni a ne, “Kotsu i yanka uza u afada wa, adama a dā Kashilā ka yanka dā dem.

² Kakundatsu ka i yankai aza a dē afada, ka dem a ka yanka manyan tyoku dā edā dem i yain.

³ “Ndyā i zuwai vu wenei macuku ma kenukulu ma m̄ari a keshi ka utoku u vunu, aku bawu vu wenei kagbukulu ka k̄ari a keshi ka vunu?

⁴ Nidā va fudā va tonuko yi, ‘Utoku u vā, asākā n takpa vu macuku ma m̄ari a keshi ka vunu,’ avu tani vu wene kagbukulu ka k̄ari a keshi ka vunu wa?

⁵ Avu uza u maci u kaban, gitā ve vu takpa kagbukulu ka k̄ari a keshi ka vunu. Aku vu fudā vu wene kpam vu takpa macuku ma m̄ari a keshi ka utoku u vunu.

⁶ “Kotsu i nākā nshe ili i'ya i'ari i Kashilā wa. A ka fudā tā a yiralakpā a lumusa dā. Kotsu i vutalā igbegu i ikebe a kapala ka mburusunu wa, kpaci a ka kpat̄sa tā i'ya.”

Folusoi, bolusoi, kudusai utsutsu
(Luka 11:9-13)

⁷ Yesu doki u danai, “Rongoi ufolo, a ka ne dā tā i'ya i foloi vi. Rongoi ubolo ili i'ya ya ciga, ya tsarā tā. Kudusai utsutsu, Kashilā ka zuwa tā a giduwukā dā utsutsu vi.

⁸ Adama a nala, gbā uza dā baci dem u foloi, a ka ne yi tā. Uza dā baci kpam u boloi, wa tsarā tā. Kpam ama a lya baci kapala n ukudusa utsutsu, Kashilā ka giduwukā le tā.

⁹ “Uza wā la a asuvu a dē maku ma ne ma folo yi burodi, aku u nākā yi katali?

¹⁰ Ko tani u foli yi kadan, aku u nākā yi kali?

¹¹ Edā aza a unyushi u cingi, i tsu nākā baci mmuku n dē ili i shinga, bele Tata u dē uza dā wari a zuba uza u shinga, wa nākā tā ili i shinga a asu u uza dā baci dem u folo yi.

¹² Yankai ama tyoku dā dem ya ciga a yanka dā. Kalen ka Mele ma Musa n uwenishike u ntsumate u dā gai la vi.”

Utsutsu u kenu
(Luka 13:24)

13 Yesu danai, “Uwai a tsugono tsu Kashilā a utsutsu u kenu. Kpaci utsutsu n ure u ḍa u tsu banka a akina wā tā n upeti cika, kpam u lobono tā nwalu. Ama ushani a ḍa a tsu wala pini.

14 Shegai utsutsu u utsarā uma u kenu u ḍa, ure vi kpam u wuyana tā nwalu. Ama ḍa a ka wala pini a'ā ushani wa.”

Madanga n ilimaci i ne
(Luka 6:43-45)

15 Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Kiranai nā ntsumate n kaḅan. Aza ḍa a tsu tuwā ara ḍe yavu ncon, shegai a asuvu a le a'ā tā n tsicingi yavu nleweni.

16 Ya fudā tā ya reve le a icun i manyan ma le, tyoku ḍa i tsu reve madanga a ilimaci i ne. A tsu ta ilimaci i kapopi a kawana wa, ko kpam cinwi a kaworo wa.

17 Madanga ma shinga ma tsu matsa tā ilimaci i shinga, madanga ma cingi kpam ma tsu matsa tā ilimaci i cingi.

18 Madanga ma shinga ma tsu matsa ilimaci i cingi wa, nala kpam madanga ma cingi ma tsu matsa ilimaci i shinga wa.

19 Ama a tsu kapa tā madanga ma ma kpaḍai unakā ilimaci i shinga a varangu ma a asuvu a akina.

20 Nala kpam dem ya fudā ya reve ama a icun i manyan i le.”

“N reve ḍa wa ko kenu!”
(Luka 13:25-27)

21 Yesu doki u danai, “Gbā aza ḍa a ka isaḣa mu Asheku, Asheku ḍa a ka uwa a tsugono tsu zuba wa. Ama ḍa koshi a ka uwa a tsugono tsi alya aza ḍa a ka yansa ili i'ya Tata u vā u zuba wa ciga.

22 Kain ka afada, ama a ka isa mu tā Asheku a le, a dana, ‘Tsu yan tā kuḅari a asuvu a kala ka vunu, kpam tsu wutukpusā tā ityoni i cingi n kala ka vunu, tsu yansai kpam ikunesavu ushani.’

23 Aku n wushunku le, ‘N reve ḍa wa ko kenu, banka numu dan, eḍā aza a uyansa ukuna u cingi!’ ”

Amai a a'uwa ama a re
(Luka 6:47-49)

24 Yesu danai, “Uza ḍa baci dem u panai kadyanshi ka vā wa yan manyan n ka, wā tā tyoku u kamai ka kārī n ugboji, uza ḍa u tadangi kuma ku ne a katali ka upeti.

25 An a roi mini ma pige, agatā a shadāngusi, uwule kpam u lapai kuwa ki, shegai ka ku rukpā wa, kpaci u ma tā ka a katali ka upeti.

26 “Shegai uza ḍa baci dem u panai kadyanshi ka vā, aku u 'yuwain ka uyanka manyan, wā tā tyoku katengeshi ka ka mai kuwa ku ne a kayala.

27 A'ayin a ḍa a roi, agatā a shadāngusi, uwule kpam u lapai kuwa ki, aku ku wasai.”

*Ucira u Yesu
(Marku 1:22; Luka 4:32)*

²⁸ A'ayin a da Yesu kotsoi kadyanshi ki gba, aku kakuma ka ama ki kari uyan majiyan ma uwenishike mi.

²⁹ Wa tyoku u awenishiki a Mele wa, shegai u wenishike ta yavu uza da wari n ucira.

8

*Yesu tanasai makutu
(Marku 1:40-45; Luka 5:12-16)*

¹ A'ayin a da Yesu cipai a masasa mi, aku kakuma ka ama ka tono yi.

² Kute-kute vuma roku uza da wari makutu u tuwai u kudangi a kapala ka ne, u danai, "Asheku, vu wushuku baci, tanasa mu."

³ Yesu barakpai kukere ku ne u sawa yi, u danai, 'N wushuku ta, tana.'" Kute-kute tsukutu tsi tsu asaka yi.

⁴ Yesu rono yi atsuvu, "Kotsu vu tonuko uza wa, shegai wala vu bana a asu u kafarakpi u wene vu, aku vu naka kune ku Mele ma Musa ma danai ama da baci a tana a naka. Nala wa wenike ta ama an n tanasa vu."

*Yesu tanasai kagbashi ka katigi
(Luka 7:1-10)*

⁵ Aku Yesu banai a Kafarnahum. An u uwai a ilyuci yi, katigi ka asoje a Roma ka roku ka cina yi u folo yi u banga yi.

⁶ Katigi ki ka danai, "Asheku, ma ta n kagbashi ka ka pana ikyamba, wa ta de a kuwa nvain bawu wa fuda wa wala. Maqala mi ma ma foro yi wa wa."

⁷ Yesu danai, "Ma bana ta n tanasa yi."

⁸ Katigi ki ka wushuki, "Asheku, mpa n rawa vu tuwa a kuwa ku va wa, shegai yan kadyanshi koshi tsara kagbashi ki ka tana."

⁹ Azapige a asoje a da pini aza da a tsu tonuko mu ili i'ya ma yan, mpa kpam ma ta n asoje a da n tsu tonuko ili i'ya a ka yan. N tsu tonuko ta uza u na, 'Wala,' aku u wala. N tonuko kpam uza u nife, 'Tuwa,' aku u tuwa. N tonuko kpam kagbashi, 'Yan naha,' aku tani u yain. N reve ta udani u vunu wa ta dem n ucira."

¹⁰ An Yesu panai nala, aku u yain majiyan. U tonukoi aza da a ka tono yi vi, "Mayun n tonuko da, upityanangu u na vi u la ta gba upityanangu u da n wenei a uyamba u Isara'ila.

¹¹ Ama ushani a ka wuta ta a kasana n kalivi a dusuku a lyai kaqolo n Ibrahi, n Ishaku, n Yakubu a tsugono tsu zuba.

12 Shegai aza da a'ari a gain a yain pini a tsugono tsi, a ka vutala le ta a asuvu a karimbi. Pini da a ka sa n ulumusa u a'anga."

13 Aku Yesu tonukoi katigi ki, "Wala vu bana a kuwa, kagbashi ka vunu ka tana ta tyoku da vu pityanangi vi." Pini a asuvu a ulapa u uwule u nala vi u da kagbashi ki ka tana.

Yesu tanasai ama ushani

(Marku 1:29-34; Luka 4:38-41)

14 Pini nala, Yesu banai a kuwa ku Bituru, aku u wenei mma u uka u Bituru vi nvain n usufugbi u ikyamba.

15 Aku u sawa yi kukere, pini nala, mabala mi ma asaka yi, u yangai u gita yi ufofusuko ilikulya.

16 An kuvuli ku yain, ama a tukusoi Yesu aza a ityoni i cingi. N udani u da koshi u tsu wutukpa ityoni i cingi yi aku i asaka le. U tanasai dem gba aza a mabala.

17 U yansa ta ili i na yi tsara a shadangu udani u Ishaya matsumate u da u danai, "U takpai mabala n tsunu, kpmam u takpa tsu upana u ikyamba u tsunu." ◇

Ama a ka ciga a toni Yesu

(Luka 9:57-62)

18 An Yesu wenei kakuma ka ama ka kyawan yi, aku u tonukoi atoni a ne a wala a pasamgbana kushiva ki a gono a upashi u nife.

19 Kawenishiki ka Mele ka tuwai ara ne, u danai, "Kawenishiki, ma tonu vu ta a asu u da dem va bana."

20 Yesu tonuko yi, "Iryanji i'a ta n a'ele a le, nnu kpmam a'a ta n ikinda i le. Shegai Mpa Maku ma Vuma ma n kuwa ku kaci ku va wa, kpmam ma gbam n a asu u uwunvugusa wa."

21 Aku uza roku a asuvu a atoni a Yesu, u tonuko yi, "Asheku, asaka ve n ba n cidangu tata u va."

22 Shegai Yesu tonuko yi, "Tono mu, asaka akushe a cidangu atoku a le akushe."

Yesu vakunki abali

(Marku 4:35-41; Luka 8:22-25)

23 Yesu uwai a kpatsu kabolo n atoni a ne a ka pasa kushiva.

24 Aku uwule u pige u yangai pini a kushiva ki, abali kpmam a ka gbadasa kpatsu ki hal ka ciga ushumbugu. Shegai Yesu pini nvain wa lavuta.

25 Aku atoni yi a banai ara ne a yangasa yi n a salasi, "Asheku, wauwa tsu! Tsa shumbugu de!"

26 U wushunku le, "Ndya i zuwai i panai uwonvo naha? Eda aza da upityanangu u de u gusai." U yangai u banai uwule n abali yi, aku asu vi padai kuwin.

²⁷ Atoni yi a gitai majiyan n a wecemgbeni, “Ucun u vuma u eni u da na vi, hal uwule n abali dem a ka panaƙa yi?”

Yesu tanaƙai ama a re aza a ityoni i cingi

(Marku 5:1-20; Luka 8:26-39)

²⁸ An Yesu rawai a upashi u kushiva a kaƙon ka uyamba u aza a Garasa, ama roku ama a re aza da a'ari n ityoni i cingi a tuwai ara ne. Ama a na yi a asu u asaun a da a tsu ronguso, kpm uza u tsu fuda u wala pini a ure vi wa adama a tsicingi tsu le.

²⁹ Aku a gita yi usalasaƙa n a dansi, “Ndya i zuwai va damgbarasa tsu, avu Maku ma Kashila? Vu rawa vu zuwa tsu tsu pana ikyamba bawu a'ayin a da Kashila ka danai a yain wa.”

³⁰ Evu n asu vi, ushiga u mburusunu u da pini wa lina.

³¹ Ityoni i cingi yi a foloi Yesu, a danai, “Vu wutukpa tsu baci a asuvu a ama a na yi, vu asaka tsu tsu uwa a asuvu a mburusunu n nala mi.”

³² Aku u tonuko le, “Walai!” Ityoni i cingi yi a asakai ama yi a ba a uwai a asuvu a mburusunu mi. Pini nala, mburusunu mi gba a sumai a uwai a kushiva a kuwai pini.

³³ Aliniki yi a sumai a banai a ilyuci a tonukoi ama ili i'ya i gitai, kaƙolo n ili i'ya i gitai n ama a re aza a ityoni i cingi yi.

³⁴ Aku ama a ilyuci yi gba a wutai a ba a cinai Yesu, an a wene yi, a folo yi u asanka le uyamba u le.

9

Yesu tanaƙai kawunu

(Marku 2:1-12; Luka 5:17-26)

¹ Yesu uwai a kpatsu, aku u gonoi a ilyuci i ne.

² An u rawai pini, ama roku a tuko yi kawunu nvain a kajiba. An u wenei upityanangu u ama da a canga yi vi, aku u tonukoi kawunu ki, “Maku, gbama asuvu, a cimbusuka vu de unyushi u cingi u vunu.”

³ Aku awenishiki a Mele a roku a ka dansa utyoku u le, a danai, “Vuma na wa yan kadyanshi yavu aya Kashila!”

⁴ Yesu tani u reve ta ili i'ya a ka yawunsa, aku u wece le, “Nida ya yan uyawunsa u tsicingi a asuvu a atakasuvu a de?”

⁵ Ndya i lai shana da a ka dana, ‘A cimbusuka vu de unyushi u cingi u vunu,’ ko ‘Yanga vu wala?’

⁶ Shegai ma wenike da ta an Mpa Maku ma Vuma† mari n ucira a likimba u da ma cimbusa unyushi u cingi.” U tonukoi kawunu ki, “Yanga vu bidya kajiba ka vunu vu wala a kuwa.”

⁷ Aku vuma vi u yangai u lazai a kuwa.

⁸ An ama yi a wenei nala, aku a ka yan majiyan kpm a cikpai Kashila an u nakai uza roku ucun u ucira u na.

*Yesu isa'i Matiyu**(Marku 2:13-17; Luka 5:27-32)*

⁹ An Yesu asakai asu vi, aku u wenei vuma roku uza u kala Matiyu ndishi a kakinda ka uwusha u utafa. Aku u tonuko yi, “Tono mu.” U 'yangai u tono yi.

¹⁰ Pini nala, Yesu n atoni a ne a tuwai a ka lya ilikulya a kuwa ku Matiyu. Awushi a utafat n aza a unyushi a tuwai a bolomgbonoi pini a asu vi ushani.

¹¹ An Afarishi a wenei nala, aku a wecei atoni a ne, “Ndya i zuwai kawenishiki ka de ka lya kabolo n icun i ama a na?”

¹² An Yesu panaka le, aku u wushunku le, “Aza da a'ari n alafiya a ka ciga uza u aguma wa, she aza a mballa.

¹³ Walai i ba i rotsongusu kalen ka Tagarada u Kashila u da u danai, ‘N u da ya yanka mu udarakpa, n la ta uciga i woko aza a asuvayali a asu u atoku a de.’ N tuwa adama a da ma isa aza a maci a tono mu wa, shegai aza a unyushi u cingi.” ◇

*Keci a kaci ka kakuli**(Marku 2:18-22; Luka 5:33-39)*

¹⁴ Kain ka te, atoni a Yahaya Kalyubugi a tuwai ara Yesu a wece yi, “Nida atsu n Afarishi tsa yansa kakuli, shegai atoni a vunu a ka yansa wa?”

¹⁵ U wushunku le, “Aje a valisavu a ka namgba katsuma a'ayin a da wari kabolo n ele wa. Shegai a'ayin a'a ta utuwa a da a ka bidya valisavu vi a mere ma le, a'ayin a nala a da a ka yan kakuli.

¹⁶ “Vuma wa padara kunya ku cau n kakashi ka savu wa. U yan baci nala, kakashi ka savu ki ka pada ta ka zuwa kunya ku cau ki ku doku ku kara. Hal gbam u lai ukara u cau vi.

¹⁷ Vuma wa tsungu mini ma cinwi† ma savu a kadele ka ukpan ka cau wa. Kpaci ma shita baci ma tasa ta kadele ki, aku mini ma cinwi mi ma wotsongu. Shegai a tsungu mini ma cinwi ma savu a kadele ka savu. Pini nala, gba kadele ki n mini ma cinwi mi a ka lobono ta.”

*Makere ma ma kuwai n uka uza u mballa**(Marku 5:21-43; Luka 8:40-56)*

¹⁸ An Yesu wari a kadyanshi, aku uzapige u kagata ka Kashila u tuwai ara ne, u kudangi a kapala ka ne u danai, “Maku ma va makere ma kuwa de gogo-na. Vu tuwa baci vu tafanku yi kukere wa 'yanga ta.”

¹⁹ Aku Yesu n atoni a ne a 'yangai a tono yi.

²⁰ Uka da wa lala mpasa hal ayen kupa n a re u tuwai a kucina ku Yesu, aku u sawai kaletsu ka kunya ku ne.

²¹ Kpaci u yawunsa ta a katakasuvu ka ne, u danai, “Ko kunya ku ne ka baci n sawai koshi, ma tana ta.”

22 An Yesu kpatalai u wene yi, aku u danai, “Uka, gbama asuvu, upityanangu u vunu u ƙanasa vu de.” Kute-kute aku uka vi u ƙana.

23 An Yesu rawai a kuwa ku uzapige ki, aku u wenei a ka fulusa ugbali u ukpa n ama ushani a ka sa.

24 Aku u tonuko le, “Ya dem wuta. Makere mi ma kuwa wa, alavu a da yi!” Shegai ama yi a ka dosuso yi idyoshi i magori.

25 An a wutukpai ama yi, aku Yesu banai a asu u da makere mi mari nvain. U kana kukere ku ne, aku u makere mi ma yangai.

26 Pini nala, alabari a ne a tamburai ko nte wa a asuvu a uyamba vi.

Yesu ƙanasa arumba ama a re

27 An Yesu asakai asu vi, eyi pini n u wali, aku arumba ama a re a gita yi utono n a salasi, “Maku ma Dawuda, pana asuvayali a tsunu!”

28 An u uwai a kuwa, aku arumba yi a tuwai ara ne. U wece le, “I wushuku ma fuda ma zuwa da i fuda i wene?”

A wushuki, “Eye, Asheku.”

29 Aku u sawai a'eshi a le, u danai, “Adama a upityanangu u de, nala wa woko.”

30 Kute-kute a'eshi a le a kukpai a wenei asu. Shegai u rono le atsuva cika u danai, “I tonuko uza ukuna u na vi wa.”

31 Shegai a tamburai uyamba vi gba n a yanyi alabari a ne.

Yesu ƙanasa kabebe

32 Ama a re yi n a lazi, aku ama roku a doku a tukoi Yesu kabebe, uza da ityoni i cingi i kana i bishinka yi kadyanshi.

33 An u wutukpai ityoni i cingi yi, aku vuma vi u yain kadyanshi. Aku kakuma ka ama ki ka yan majiyan, a danai, “Kotsu tsu wene ukuna a Isara'ila naha wa.”

34 Shegai Afarishi a danai, “Magono ma ityoni i cingi ma ma naka yi ucira u uwutukpa le.”

Yesu panai asuvayali a ama

(Marku 1:39; Luka 4:44)

35 Yesu kyawunsa ta gba ilyuci n une n u wenishiki a agata a Kashila n u yanyi kuɓari ku tsugono tsu Kashila. U ƙanasa ta dem aza a mɓala icun kau-kau n aza da a ka pana ikyamba.

36 An u wenei kakuma ka ama kari udoku n ka doki, aku katakasuvu ka ne ka shadangi n asuvayali, kpaci a dambula ta cika kpam ubanga wa la wa. Tyoku u ncon n da bawu mari n kaliniki da a'ari.

37 Aku u tonukoi atoni a ne, “Manyan ma ukapa ma ta ushani, shegai ayain a manyan yi kenu da a'ari.

38 Adama a nala, foloi Magono ma Zuba uza u manyan ma ukapa mi u tuko aza a ukapa, a yanka yi manyan ma ukapa mi.”

10

*Yesu dangasai atoni kupa n ama a re
(Marku 3:13-19; Luka 6:12-16)*

1 Yesu isaɪ atoni a ne kupa n ama a re, u naƙa le ucira u ɗa a ka wutukpa ityoni i cingi a taɗasa kɗam aza a mɓala.

2 Uza u kagita aya Simo uza ɗa dem a tsu isa Bituru, n Andurawu utoku u ne eyi dem kasuki† ka. Nala dem Yakubu maku ma Zabidi n utoku u ne Yahaya.

3 N Filibu, n Balamawu, n Toma, n Matiyo kawushi ka utafa, n Yakubu maku ma Halfa, n Tadawu ele dem asuki a ɗa.

4 Aza ɗa a buwai vi alya Simo Ziloti,* n Yahuza Isikariyoti uza ɗa u tuwai u neke yi.

*Yesu suki Kupanamere vi
(Marku 6:7-13; Luka 9:1-6)*

5 An Yesu suki Kupanamere† vi, u tonuko le ta ili i na yi, “Kotsu i bana a asu u Awulawa ko tani i uwa a ilyuci i Samariya† wa.

6 A asu u aza a Isara'ila koshi ɗa ya bana, kpaci tyoku u ushiga u nlala n ɗa n puwai n ɗa a'ari.

7 A'ayin a nwalu yi, i tonusuko le tsugono tsu zuba tsu yan de evu.

8 I taɗasa aza a mɓala, i 'yangasa akushe, i taɗasa aza ɗa a'ari n tsukutu, kɗam i wutukpa ityoni i cingi. Gbani ɗa i wushai, nala kɗam dem ya naƙa bawu a tsupa ɗa.

9 Kotsu i bidya ikebe ko zinariya, ko azurufa ko tani urim u shili wa.

10 Kotsu i bidya kasan ko matogo ma ire, ko akpata, ko kalangu wa. Ama ɗa ya banga vi a ka naƙa ɗa ta ili i'ya ya ciga.

11 “A ilyuci i'ya baci dem i uwai, i zami vuma u maci i rongo pini a kuwa ku ne hal ubana a'ayin a ɗa ya laza.

12 A'ayin a ɗa baci ya uwa a kuwa, i dana, ‘Azakuwa, ndishi n shinga n rongo n aɗa.’

13 Ama yi a wusha ɗa baci, asaka ndishi n shinga n de n rongo pini. Shegai a wusha ɗa baci wa, asaka ndishi n shinga mi n gono ɗa.

14 Kɗam kuwa ko tani ilyuci i'ya baci i uwai aku a 'yuwan ɗa uryabusa ko a 'yuwan ɗa upanaka, kapatsai kabuta ka a'ene a de i asaka asu vi.

* 10:4 Kalen ka kala ka Ziloti ka uza ɗa wari n maluwa ma uyan ili cika.

15 Mayun n tonuko *dā*, kain ka afada, Kashilā ka pana tā ama a Sodom† n Gomora† asuvayali cika hal a lai tyoku *dā* wa pana ama a ilyuci i nala yi!”

*Upana u ikyamba u *dā* wa tuwā*
(Marku 13:9-13; Luka 21:12-17)

16 Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Mpa na ma suku *dā* tyoku u ncon a mere ma nleweni. I woko aza a ugboji tyoku u kali, kpam i woko aza *dā* a'ari yuwu tyoku u a'adya.

17 She i kirana, kpaci a ka *kaṅā dā tā* a banka *dā* a asu u Asheshi a Pige, a bawan *dā* a asuvu a agata a Kashilā.

18 A rono *dā* ubana a kapala ka igomuna *nā* ngono, kpaci *edā* atoni a *vā* a *dā*. Nala wa woko *tā* ure u *dā* ya yanka le kadyanshi ka *vā* kpam hal likimba u reve n ka.

19 Shegai a'ayin a *dā* baci a *kaṅā dā* vi, kotsu i dambula a ili i'ya ya dana ko tani tyoku *dā* ya dana i'ya wa. A'ayin a nala yi Kashilā ka *naḳā dā tā* ili i'ya ya dana.

20 Shegai kadyanshi ka ya dansa vi ka *dē* ka wa, Kulu ku Tata u *dē* ka ka dansa a asuvu a *dē*.

21 “Ama a ka neke *tā* atoku a le a wuna le. Nala dem isheku ya yanka mmuku n le. Mmuku kpam n 'yangasakā isheku i le hal a zuwa a wuna le.

22 Ama *gbā* a ka 'yuwan *dā tā* adama a kala ka *vā*. Shegai *gbā* ama *dā* baci dem a pityanangi hal ubana a makorishi, a ka wauwa le *tā*.

23 Ilyuci i'ya baci dem ama a 'yuwan *dā*, i *darāka* i bana a ilyuci i roku. Mayun n tonuko *dā*, kahu i kyawan ilyuci ilyuci i Isara'ila *gbā*, Maku ma Vuma ma *tuwā tā*.

24 “Karotsongishi ka tsu la kawenishiki ka ne wa, ko tani kagbashi ka lai uzakuwa u ne wa.

25 U rawa *tā dā* karotsongishi ka woko tyoku u kawenishiki ka ne, kagbashi kpam ka woko tyoku u uzakuwa u ne. A *isā* baci Mpa uza *dā* *māri* uzakuwa, ‘Magono ma ityoni i cingi;’ wata, Ba'alzabu,† *edā* aza a kuwa a *vā* tani ndya a ka *isā dā*?”

*Uza *dā* u gain a pana uwonvo*
(Luka 12:2-7)

26 Yesu danai, “Panai uwonvo u ama a nala yi wa, kpaci ili i'ya baci dem i'ari usokongi gogo-na ama a ka *tuwā tā* a ka reve i'ya.

27 N tonuko *dā tā* ukuna u na vi a karimbi, shegai ma ciga *tā* i tonuko le i'ya a katyashi. Ili i'ya baci ya pana ma dansa n tsubini a atsuvu a *dē*, i dana i'ya cika a zuba u kukpā ama a pana.

28 “Kotsu i pana uwonvo u aza *dā* a ka wuna *dā* wa. Ikyamba i *dē* i'ya koshi a ka wuna, shegai a ka sawa uma u *dē* wa.

Kashilā ka koshi ya pana uwonvo, kpaci aya uza dā wa fudā wa nangasa gbā uma n ikyamba a akina.

²⁹ Mberikele n re n dā a tsu denge kanini ka te,[†] shegai gbā n nala, ma te mā la ma kuwā bawu Tata u dē u revei n ma wa.

³⁰ Kashilā ka reve tā gbā ko kenji ka yain ka kārī a kaci ka vunū.

³¹ Adama a nala kotsu i pana uwonvo wa, kpaci tsupige tsu dē tsu la tā tsu mberikele ushani.

Tonuko ama ukuna u Kawauwi
(Luka 12:8-9)

³² “Uza dā baci dem u tonukoi aza roku eyi uza u vā u dā a kapala ka ama, mpa dem ma tonuko tā Tata u vā u zuba uza nala vi katonī† ka vā ka.

³³ Shegai vu 'yuwan mu baci, mpa kpm ma tonuko tā Tata u vā u zuba avu uza u vā dā wa.”

Ndishī n shinga n dā n tukoi wa
(Luka 12:51-53; Luka 14:26-27)

³⁴ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Kotsu i bidya a asuvu a atakasuvu a dē i dana ndishi n shinga n dā n tukoi a likimba wa. N tuwā tsarā n tuko ndishi n shinga wa, shegai kushulu.

³⁵ N tuwā tā n 'zuwa uza u yain tsilala n asheku a ne, makere ma yain tsilala nā mma u ne, kajene kpm ka yain tsilala n anuku a le.

³⁶ Atokulalu a ka yan tā pini a asuvu a kumaci ku dē! † ◇

³⁷ “Gbā aza dā baci a lai uciga asheku n anuku a le kapala nā mpa, a rātsa a woko atoni a vā wa. Gbā aza dā baci a ka ciga mmuku n le kapala nā mpa, a rātsa a woko atoni a vā wa.

³⁸ Vu canga baci mawandambani† ma vunū vu tono mu wa, vu rātsa vu woko katonī ka vā wa.

³⁹ Gbā uza dā baci wa kirana n uma u ne, wa namba tā u dā. Uza dā tani u nambai uma u ne adama a vā, wa wauwa tā u dā.”

Katsupi ka malen ma manyan ma
(Marku 9:41)

⁴⁰ Yesu danai, “Uza dā baci dem u wusha dā, mpa u wushai. Uza dā baci kpm u wusha mu, u wusha tā uza dā u suku mu.

⁴¹ Uza dā u wushai matsumate adama a dā matsumate mi ma yanka yi kadyanshi ka Kashilā, Kashilā ka nākā yi tā katsupi ka malen ma manyan ma ne dere n matsumate mi. Uza dā baci kpm u wushai vuma u maci adama a dā vuma u nala vi wārī uza u maci, a ka nākā yi tā katsupi ka malen ma manyan ma ne dere n vuma u maci nala vi.

[†] **10:29** Kondo “Anini” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6āngā. ◇ **10:36** Mik. 7:6.

42 Uza ɗa baci u nei katoni ka kenu ka va mako ma mini adama a ɗa wari katoni ka va, mayun n tonuko ɗa, vuma u nala vi wa tsara ta katsupi ka malen ma manyan ma ne.”

11

Yesu n Yahaya Kalyubugi

(Luka 7:18-35)

1 An Yesu kotsoi utonuko Kupanamere yi ukuna u na vi, aku u asakai a asu vi u banai a ilyuci a asuvu a Galili tsara u wenishike u yain kpm kuɓari.

2 Yahaya Kalyubugi wa ta a asuvu a kuwa ku a'ali. An u panai ili i'ya Kirisiti wa yansa, aku u suki atoni a ne a roku ama a re.

3 A ba a wece yi, “Ada uza ɗa wa tuwa vi, ko tsu vana uza roku?”

4 U wushunku le, “Walai i tonuko Yahaya ili i'ya i wenei n ili i'ya i panai.

5 Arumba a wene ta, awunu kpm a wala ta, nkutu n tana ta, agulani a pana ta, akushe kpm a 'yanga a gonoi n uma. A yanka ta aza a unambi kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga.

6 Kashila ka zuwuka ta uza ɗa bawu u 'yuwan mu adama a ili i'ya n yain unu a shinga.”

7 An atoni a Yahaya a lazai, aku Yesu gitai uyanka ama yi kadyanshi ka Yahaya, u danai, “An i banai a kakamba ki, ucun u vuma u eni u ɗa i banai uwene? Wa tyoku u asomini a ɗa uwule u tsu purusa a asu u ɗa baci dem u lapanai?”

8 Ucuu u vuma u eni u ɗa i banai uwene? Vuma ɗa u ukai aminya a ikali? Aza ɗa a tsu uka aminya a ikali a a'eɓile a ngono a ɗa a'ari.

9 Ya i banai uwene? Matsumate ma? Eye. N tonuko ɗa u la ta matsumate.

10 Tagarada u Kashila u yan ta kadyanshi a kaci ka ne, “Ma suku ta katsumate ka va a kapala ka vunu, uza ɗa wa lapuluka vu ure.” ◊

11 “Mayun n tonuko ɗa, Yahaya Kalyubugi u la ta gba uza ɗa baci wari n uma. Shegai uza u kenukulu gba a asuvu a tsugono tsu zuba u la yi ta.

12 Ili i'ya i bidyai a'ayin a ɗa Yahaya Kalyubugi tuwai hal utuwa gogo-na, tsugono tsu zuba tsa ta udoku ucira, kpm ya dem wa modono ta tsara u uwa tsa.*

13 Gba ntsumate n Mele ma Musa a dana ta ukuna u tsugono tsu Kashila hal utuwa a'ayin a Yahaya.

14 I wushuku baci n ele, Yahaya vi aya Iliya† matsumate ma ya vana vi.

◊ **11:10** Mal. 3:1. * **11:12** Ure u roku u ɗa va reve udani u aza a Heline vi u ɗa: “kpm aza a cingi a ka shilakanaka tsara a wushi tsa n ucira.”

15 I'ā baci n atsuvu, panai!

16 “Nida ma dansa ukuna u ama a gogo-na? Ndyā a rot-soi? A'ā tā tyoku u mmuku n da maṛi ndishi a kuden, n a ikāngbani,

17 “ ‘Tsu fulakā dā tā ugbali, shegai i 'yuwain kuje!

Tsu shipuka dā ushipa u ukpa, shegai i sa wa!’

18 “An Yahaya tuwāi, u laḅa ulya ilikulya wa, u so tani mini ma cinwi wa, aku i danai, ‘Wā tā n ityoni i cingi!’

19 Shegai an Mpa Maku ma Vuma ma lya nā n soyi, aku i danai, ‘Kalyai ka n kasoi, kpam kaje ka aza a uwusha u utafa n aza a unyushi u cingi ka.’ Ugboji u tsu wenike tā kaci ka ne a asu u manyan ma maci ma u tsu yansa.”

*Yesu bongoi ama
(Luka 10:13-15)*

20 A ilyuci i'ya Yesu yansai ikunesavu i ne cika, ama yi a 'yuwan tā ukpatala a gono a asu u Kashilā. U gitā le uḅongo,

21 “Ter de, aza a Korasinu! Ter de, aza a Besaida! A da baci ikunesavu i'ya n yain a asuvu a de i'ya n yain a Taya n Sida, an a'ari a kpatala de caupa. A uka tā akashi a rongoi a upoluso kakomo, tsarā a wenike an a kpatalai a asakāi unyushi u cingi u le!

22 N tonuko dā, kain ka afada, Kashilā ka laka tā uyanka ama a Taya n Sida ajebigi kapala n adā!

23 Edā kpam aza a Kafarnahum, 'yangasa da wā a ka 'yangasa dā a zuba? A ka vutalā dā tā a asuvu a akina! A da baci ikunesavu i'ya a yain ara de i'ya a yain a Sodom, an wari wa buwa tā pini hal n gogo-na.

24 N tonuko dā, kain ka afada, Kashilā ka pana tā iyali i Sodom kapala n adā!”

*Yesu nakai ama uwunvuga
(Luka 10:21-22)*

25 A'ayin a nala yi, Yesu danai, “Tata, Magono ma zuba n likimba, n cikpa vu tā, kpaci vu sokongu tā ukuna u na vi a asu u aza a ugboji n arevi, shegai vu wenikei u da a asu u aza da bawu a revei ili.

26 Tata, nala vu wenei u gain vu yain!

27 “Tata u vā u nakā mu tā ili yi gbā. Uza wā la u revei Maku mi wa, she Tata vi. Kpam uza wā la u revei Tata vi wa, she Maku mi n uza da Maku mi ma dangasai u tonuko.

28 “Tuwāi ara vā, gbā de aza da a wowoi n ucanga wa araji, ma nakā dā tā uwunvuga.

²⁹ Panaka numu, tsara i woko ama a va. Tuwai i rotsongusu ara va, kpaci mpa ma ta n uvakunku kaci kpam ya tsara ta uwunvuga.

³⁰ Uwenishike u da n danai i wushuku n u da vi, wa ta shana, kpam ucanga u va u razugba wa.”

12

Yesu da Asheku a kain ka Ashibi
(Marku 2:23-28; Luka 6:1-5)

¹ Kain ka te n kain ka Ashibi,† Yesu n atoni a ne a ka wala a mere ma ashina a ilya. Atoni a ne a ka pana kambulu, aku a gitai ukoduso aratu a ilya n a yuruwi n a takumi.

² An Afarishi a wenei nala, aku a tonukoi Yesu, “U gan atoni a vunu a yain nala wa! Mele ma kain ka Ashibi ma bishinka ta uyan manyan n kain ka Ashibi.”

³ Yesu wushuki, “Ma wundya i yan kaneshi u ili i'ya Dawuda n aje a nwalu a ne a yain an a ka pana kambulu vi?

⁴ U uwai a Kuwa ku Kashila u takumai iburodi i uwulukpi, ko an u wokoi Mele ma bishinka ta a takuma i'ya. Adarakpi a da koshi a wushunki a takuma u da. ◇

⁵ Ma wundya i yan kaneshi u Mele ma Musa ma ma danai adarakpi a da koshi a ka yan manyan a Kuwa ku Kashila n kain ka Ashibi ki? Shegai ko uza wa la u danai a nusuka mele ma Ashibi wa.

⁶ N tonuko da, uza da u lai Kuwa ku Kashila aya pini naha.

⁷ A da baci i revei kalen ka Tagarada u Kashila u na vi, ‘N la ta uciga i woko aza a asuvayali a asu u atoku a de, n u da ya yanka mu udarakpa,’† ◇ i'ari ya kidaga ama a na yi aza da bawu a'ari n unyushi ugana wa.

⁸ Adama a nala, mpa Maku ma Vuma Asheku a da, hal n a kain ka Ashibi dem.”

Yesu tanasai vuma da ili i soi kukere
(Marku 3:1-6; Luka 6:6-11)

⁹ An Yesu asakai a asu vi, aku u ba u uwai a kagata ka Kashila ka kari evu.

¹⁰ U cina ta pini vuma da ili i soi kukere. Afarishi a zuwuka yi a'eshi tsara a tsara ili i'ya a ka sapula yi n i'ya, aku a wece yi, “Wa dere a tanasa vuma n kain ka Ashibi?”

¹¹ U wushunku le, “I'a baci n macon† aku ma rukpai a ilyukoi n kain ka Ashibi, ya wutukpa ma wa? Mayun tani ya wutukpa ta ma.

¹² Ama a la ta ncon kalen, adama a nala, dere da a yain ili i shinga n kain ka Ashibi.”

¹³ Yesu tonukoi vuma vi, “Barakpa kukere ku vunu.” An u barakpai kukere ki, aku ku gonoi mai tyoku ku ire ki.

14 Pini nala, Afarishi yi a wutaï a ka sheshe tyoku ða a ka wuna Yesu.

Kagbashi ka Kashilā ka dangasai

15 Yesu reve ta ili i'ya Afarishi a ka yawunsa, aku u asakaï asu vi. Ama ushani a tono yi, kpam u tanasa ta gba aza a mbala.

16 Shegai u ronoï ama yi atsuvu kotsu a tonuko uza ko eyi yayi wa.

17 U yan ta ili i na yi tsara a shadangu ili i'ya Kashilā ka danai a una u Ishaya matsumate:

18 “Kagbashi ka va ka na, uza ða n dangasai.

Ma ciga yi ta, kpam u zuwa mu ta n panai kayanyan cika.

Ma naka yi ta Kulu ku va,

kpam wa tonuko ta gba iyamba an ukuna u va wari dere.

19 Wa nanambana ko tani u salasa wa,

ko kpam u yain kuɓari n isali a ire wa.

20 Wa koduso asomini a ða a katalasai wa,
wa cimbusa tani macikalu ma ma ciga ucimba wa.

Nala wa rongo uyansa hal she ukuna u ða wari dere u lya kaci ka ukuna u cingi.

21 Iyamba gba a ka zuwa ta uma u le ara ne.” ◇

Yesu n Ba'alzabu

(Marku 3:20-30; Luka 11:14-23)

22 Aku ama roku a tukoi Yesu karumba kpam kabebe ka, adama a ityoni i cingi. Aku Yesu tanasai vuma vi, kute-kute u gitai kadyanshi kpam u wenei asu.

23 Gba ama yi a yain majiyan, a danai, “Gaawan vuma u na vi Maku ma Dawuda ma, Kirisiti Kawauwi!”

24 An Afarishi a panai nala, a wushunku le, “U wutukpa ta ityoni i cingi kpaci magono ma le Ba'alzabu u naka yi ta ucira u ða wa yan nala.”

25 Yesu reve ta ili i'ya a ka yawunsa, aku u tonuko le, “Uyamba u ða baci u pecei kaci ka ne n u shilakani, u ða wa barakpa wa. Kpam ilyuci ko kuwa ka baci ku pecei n ku shilakani, ka rukpa ta!

26 Kanangasi ka wutukpa baci Kanangasi,* nala u wenike ta tsugono tsu ne tsu pece ta abon abon, kpam tsa barakpa wa aku tsu rukpa.

27 I ða n wutukpa ta ityoni i cingi adama a ða Ba'alzabu naka mu ucira u ða ma yan nala. Nala baci, ya nakai atoni a ðe ucira u ða a ka wutukpa le dem? Ili i'ya atoni a ðe a tsu yan i wenike ta an kadyanshi ka i tsu yansa a kaci ka va ka dere wa.

◇ 12:21 Isha. 42:1-4.

* 12:26 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

²⁸ Shegai mpa ma wutukpusa baci ityoni i cingi n Kulu Keri ku Kashila, tsugono tsu Kashila tsa tsu tuwa de la vi a asuvu a de.

²⁹ “Uza wa ciga baci u uwa a kuwa ku uza u ucira u yain uboki, she u matsa u sira ve uza u ucira vi, aku u fuda u yain uboki a kuwa ki.

³⁰ “Uza da baci bawu wari a asu u va, tsilala tsa wa yan na mpa, uza da kpam bawu wa banga mu ucirangusu, wacinsa da wa wacinsa.

³¹ N tonuko da, Kashila ka cimbusuka ta uza da u nusukai aza roku, hal n uza da wa yan kadyanshi ka cingi† a ukuna u Kashila. Shegai Kashila ka cimbusuka uza da wa yanka Kulu Keri kadyanshi ka cingi wa.

³² Kashila ka cimbusuka ta uza da baci dem u nusukai Mpa Maku ma Vuma n kadyanshi. Shegai Kashila ka cimbusuka uza da wa yanka Kulu Keri kadyanshi ka cingi wa, ili i'ya i bidyai gogo-na hal ubana a'ayin a da a ka tuwa.”

Madanga n ilimaci i ne
(Luka 6:43-45)

³³ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “I tsu reve ta madanga a ilimaci i ne. Madanga ma shinga ma tsu matsa ta ilimaci i shinga, madanga ma cingi kpam ma tsu matsa ta ilimaci i cingi.

³⁴ Eda a'eku! Eda ama a cingi a da, nida ya dana ili i shinga? Unu u tsu dana ta ili i'ya i'ari a katakasuvu.

³⁵ Ama a maci a'a ta n ili i shinga a atakasuvu a le, kpam i'ya a tsu dana. Ama a cingi kpam a'a ta n ili i cingi a atakasuvu a le, ele dem i'ya a tsu dana.

³⁶ N tonuko da, kain ka afada ya wenike ta gba kadyanshi ka gbani ka i dansai caupa vi.

³⁷ I shinga i'ya baci i dansai, Kashila ka dana ta eda aza a unyushi a da wa. Shegai i cingi i'ya baci i dansai, wa dana ta eda aza a unyushi a da.”

Ama a wecikei iryoci
(Marku 8:11-12; Luka 11:29-32)

³⁸ Pini nala, awenishiki a Mele n Afarishi a tuwai ara Yesu, a danai, “Kawenishiki, tsa ciga ta tsu wene iryoci tsara tsu reve an a asu u Kashila da vu wutai.”

³⁹ U wushunku le, “I ciga ta iryoci kpaci eda aza a cingi a da, kpam ya wushuku wa. Shegai iryoci i Inusa† matsumate i'ya ya tsara koshi.

⁴⁰ Inusa rongo ta a asuvu a katsuma ka kadan ka pige hal gba a'ayin a tatsu. Nala kpam wa woko, Mpa Maku ma Vuma ma rongo ta a kasaun hal gba a'ayin a tatsu.

41 Kain ka afada ama a Niniba† a ka 'yanga tā a wenike ama unyushi u de. A kpatala tā a asu u Kashilā an Inusa yanka le kuḃari. Gogo-na uza dā u lai Inusa aya pini na.

42 Magono ma Sheba uka, wa 'yanga tā u wenike ama unyushi u de. U yan tā nwalu ma mḃari tsarā u tuwā u pana ukuna u ugboji u Solomo n kaci ka ne. Gogo-na uza dā u lai Solomo aya pini na.”

*Ugono u ityoni i cingi
(Luka 11:24-26)*

43 Yesu lyai kapala n kadyanshi, “A'ayin a dā baci ityoni i cingi i te i wutaḃi a asuvu a vuma, i tsu bana tā a asu u ekpi ubolo asu u dā wa wunvuga, shegai wa tsarā wa.

44 Aku u dana, ‘Ma gono tā a kuwa ka n aṣakāi vi!’ An u gonoi, aku u cinai uza wā pini a kuwa ki wa. A wujumā ka de sarara a kalai ka.

45 Aku ityoni yi i lazai i ba i tukoi ityoni i cingi i shindere i roku aza dā a la yi tsicingi, aku a rongo pini. Vuma u nala vi wa kotso tā ndishi n ne n upana u ikyamba u dā u lai u caupa vi. Ili i'ya ya gitā n ama a cingi a gogo-na dā la vi.”

*Mma n a'angu a Yesu
(Marku 3:31-35; Luka 8:19-21)*

46 Yesu pini a kadyanshi n ama, aku mma u ne n a'angu a ne a rawai. A shamgbai a uwotsu a dā a tonuko yi a ka ciga a wene yi.

47 Aku uza roku u tonuko yi, “Mma u vunu n a'angu a vunu alya pini a uwotsu a ka ciga a wene vu.”

48 U wushunku yi, “Ya mma u vā? An ya a'angu a vā?”

49 Aku u sapunki atoni a ne kukere, u danai, “Mma n a'angu a vā a dā na.

50 Uza dā baci wa panāka Tata u vā u zuba, aya mma u vā, n vangu u vā, n utaku u vā.”

13

*Agisani a uza dā u wacangusi icun
(Marku 4:1-9; Luka 8:4-8)*

1 Kain ka nala ki, Yesu wutaḃi a kuwa ki u banai a ikengi i kushivā u dusuki wa wenishike.

2 Kakumā ka ama ka kyawan yi cika hal ka zuwa yi u uwai a kpatsu u dusuki, ama yi kpam a shamgbai a kagida.

3 U wenishike le ili ushani n agisani, u danai,

“A yan tā vuma roku uza dā u banai uwacangusu icun a kashina ka ne.*

* 13:3 Iacun i'ya a ka dansāka pini na vi, aza a Yahuda a tsu ce i'ya n kushe wa, shegai a wacangusu i'ya.

⁴ A'ayin a da wari a uwacangusu icun yi, aku i roku i rukpai a ure, nnu n kaɗaɗasai i'ya.

⁵ I roku kpam i rukpai a iyamba i atali a asu u da bawu kayala kari pini ushani. Icun yi i lazai i binyai, kpaci kayala ka maci ka pini wa.

⁶ An kaara ka yain, aku ka runukpai i'ya, kpaci alu a le a gbonguro cika wa, aku i lazai i ekpei.

⁷ Icun i roku i rukpai a asu u awana, an i gbonguroi, aku awana yi a sapsai i'ya.

⁸ Icun i roku kpam i rukpai a iyamba i shinga, i wutai i matsai mmuku. Gba icun i'ya kacimbi ki ka wacangusi vi, i roku i naka ta mmuku amangatawun-amangatawun, i roku tani amangatatsu-amangatatsu, i roku kpam kamankupa-kamankupa.

⁹ Uza da baci wari n atsuva a upana, u pana.”

*Ili i'ya i zuwai Yesu tsu dansa n agisani
(Marku 4:10-12; Luka 8:9-10)*

¹⁰ Aku atoni a ne a wece yi, “Nɗya i zuwai vu tsu dansa n ama n agisani?”

¹¹ U wushunku le, “A dangasa da ta i reve ili i tsugono tsu zuba i'ya i'ari usokongi, shegai aza roku a ka reve ili i'ya i'ari usokongi vi wa.

¹² Kashila ka doku ta ka naka uza da wari n ili cika, shegai ama da a bawu a'ari n ili, a ka namba ta hal gbam i kenu i'ya a'ari n i'ya vi.

¹³ Ili i'ya i zuwai n tsu dansa n ele n agisani i'ya:
“A ka webele ta, shegai a ka wene wa,
a ka pana ta, shegai a ka reve wa.

¹⁴ Kazuwamgbani ka Kashila ka woko de mayun, tyoku da Ishaya matsumate u danai:

“Ya pana ta kadyanshi ka va,
shegai ya reve wa.

Ya wenishe ta ili i'ya ma yansa,
shegai ya reve kalen ka ne wa.

¹⁵ Kpaci atakasuvu a le a gbama de,
atsuvu a le kpam a ka pana wa.

A kimba de a'eshi a le tsara a wene wa,
kpam tsara atsuva a le a pana wa.

Kpam atakasuvu a le a ka reve wa,
bele a kpatala ara va

n tansa le.’ ◊

¹⁶ “Shegai Kashila ka zuwuka da de unu u shinga, kpaci a'eshi a de a ka wene ta, atsuva a de kpam a ka pana ta!

17 Mayun n tonuko ɗa, ntsumate ushani n ama a maci a ciga ta a vana a wene ili i'ya i wenei, a pana kpam ili i'ya i panai, shegai a wene wa, a pana tani wa.

*Yesu wutukpai kalen ka agisani ki
(Marku 4:13-20; Luka 8:11-15)*

18 “Panai mai kalen ka agisani ka icun i'ya a wacangusi vi.

19 Iacun i'ya i rukpai a ure vi, alya ama da a panai ukuna u tsugono tsu zuba, shegai a reve u da wa. Aku uza u cingi vi u tuwai u fulai u da a atakasuvu a le.

20 Iacun i'ya i rukpai a iyamba i atali tani, alya ama da a panai ukuna vi n mazanga, kpam a wushai u da mai.

21 Shegai alu a le a uwa a iyamba cika wa. A barakpa n uwusha ukuna vi wa, an a'ayin a ukondo a rawai adama a ukuna u tsugono vi, aku a rukpai.

22 Iacun i'ya i rukpai a asuvu a awana, alya ama da a panai ukuna vi, shegai adama a kadambula ka ili i'ya uma u nambai, n uciga u utsari u lapanale. Pini nala, kadambula ki ka gbagbala le hal a kpaɗɗai unaka ilimaci.

23 Iacun i'ya kpam i rukpai a iyamba i shinga, alya ama da a panai ukuna u tsugono vi a revei u da mai. A gbonguro ta hal a matsai mmuku ushani, aza roku amangatawun-amangatawun, aza roku amangatatsu-amangatatsu, aza roku kpam kamankupa-kamankupa.”

Agisani a ilya n akan

24 Yesu doki u yanka le agisani a roku, “Tsugono tsu zuba tsa woko ta tyoku u agisani a naha: Vuma roku u da u cei ilya a kashina ka ne.

25 Kain ka te n kayin cina ya dem lavuta de, aku utokulalu u ne u tuwai u wacangusi akan pini a asu u ilya vi, aku u laza.

26 An ilya yi i wutai i gitai ugbonguro ya matsa, aku akan yi dem a gbonguroi.

27 Pini nala, agbashi a vuma yi a tuwai ara ne, a danai, ‘Vu ce ta ilya i shinga a kashina ka vunu, shegai nte akan a naha a wutai?’

28 “Vuma vi u wushuki, ‘Utokulalu u va da u cei a da.’

“Aku a wece yi, ‘Va ciga tsu kapusa a da?’

29 “U danai, ‘Asakai a da pini, kpaci i da baci ya kapusa a da, ya kapusa ta dem ilya yi.

30 Asakai a da n ilya yi a gbonguro kaɓolo hal ubana a'ayin a ukapa, aku n tonuko ayain a manyan yi: Gitai ve i ɓolomgbono akan yi i sira a da a asu u te, tsara a tuwa a daɓa a da. Ilya yi kpam i ɓolomgbono i'ya i tuko i'ya a mapon ma va.’”

Agisani a icun i musta
(Marku 4:30-32; Luka 13:18-19)

³¹ Yesu doki u tonuko le agisani a roku, “Tsugono tsu zuba tsa woko t̄a tyoku u agisani a naha: Vuma roku ḡa u bidyai ucun u musta u cei a kashina ka ne.

³² Ucun u kenu u ḡa gb̄a gb̄a a asuvu a icun, shegai an u gbonguroi, aku u wokoi u pige a asuvu a nwurete gb̄a. U wokoi mawurete ma hal nnu n cai pini ikinda a nsaḡu n ne.”

Agisani a yisti
(Luka 13:20-21)

³³ Yesu doki kpam u yanka le agisani a roku, “Tsugono tsu zuba tsa woko t̄a tyoku u agisani a naha: Uka roku ḡa bidyai yisti,† aku u vur̄ai u ḡa a akundatsu a pige a tatsu a kira a mabara u vur̄ai mai hal ku shitai cika.”

Yesu tsu dansa t̄a n agisani
(Marku 4:33-34)

³⁴ Yesu tsu dansa t̄a n kakum̄a ka ama n agisani, u tsu tonuko le ili bawu u ḡolomgbonuko le n agisani wa.

³⁵ Yan ḡa u tsu yan nala tsar̄a u shad̄angu udani u ḡa Ishaya matsumate u danai:

“Ma dansa t̄a n aḡḡa n agisani,

n tonuko ḡa ili i'ya i'ari usokongi tun a'ayin a ḡa Kashila ka yain likimba.” ◊

Yesu wutukp̄ai kalen ka agisani a ilya yi

³⁶ An Yesu aḡak̄ai kakum̄a ka ama ki, u uwai a kuwa. Atoni a ne a tuw̄ai ara ne, a danai, “Tonuko tsu kalen ka agisani a akan a kashina yi.”

³⁷ U wushunku le, “Uza ḡa u cei icun i shinga yi Maku ma Vuma ma.

³⁸ Kashina ki likimba ḡa, icun i shinga yi kpam alya ama ḡa a'ari a tsugono. Icun i akan yi kpam alya aza ḡa a'ari a asu u uza u cingi vi.

³⁹ Utokulalu uza ḡa u wacangusi icun i akan yi aya Kalap̄ansi. A'ayin a ukapa yi a ḡa a'ayin a makorishi ma likimba. Ayain a manyan aza ḡa a ka ḡolomgbono ilya yi, alya atsumate a zuba.

⁴⁰ “Akan a ḡa a ka ḡolomgbono a ḡaḡa. Nala wa woko a a'ayin a makorishi.

⁴¹ Mpa Maku ma Vuma ma suku t̄a atsumate a va, kpam a ka wutukp̄a t̄a gb̄a ili i'ya ya tuko unyushi u cingi hal n aza ḡa a ka yan tsicingi dem a tsugono tsu va.

⁴² Atsumate yi a ka vutal̄a le t̄a a asuvu a kud̄yuku ku akina a asu u ḡa a ka rongu kushen hal n ulumusa u a'anga.

43 Shegai ama a shinga a ka laɗa t̄a yavu kaara a tsugono tsu Tata u le. Uza ɗa baci w̄ari n atsuvu a upana, u pana!

Agisani a kuzuwate ku ucanga ka q̄ari usokongi

44 “Tsugono tsu zuba tsa woko t̄a tyoku u agisani a naha: Vuma roku ɗa u tsar̄ai kuzuwate ku ucanga ka uza roku u sokongi a kashina. U lapulai u sokongi ka, wa yan ipeli u ba u dengei gb̄a ili i'ya w̄ari n i'ya, aku u gonoi u tsilai kashina ki.

Agisani a igbegu i ikebe

45 “Tsugono tsu zuba tsa woko t̄a tyoku u agisani a naha: Uza u tsilaga u roku ɗa wa bolo igbegu i ikebe i shinga.

46 An u tsar̄ai u te u tsulobo cika, u ba u dengei ili i'ya w̄ari n i'ya gb̄a, aku u ba u tsilai u ɗa n ikebe yi.”

Agisani a ibilili

47 Yesu doki u yanka le agisani a roku u danai, “Tsugono tsu zuba tsa woko t̄a tyoku u agisani a naha: Ak̄ani a adan a roku a ɗa a vutaḷai ibilili i le a kushiva, aku a kaṅasaṅai icun i adan kau-kau.

48 An ibilili yi i shadangi, a wutukp̄ai i'ya a ikengi a dusuki a ka pecene adan yi. A zuwai a shinga yi a asuvu a mabana, aku a wotsongi a ɗa bawu a gain.

49 Nala wa woko a a'ayin a makorishi. Atsumate a zuba a ka tuw̄a t̄a a pecene ama a cingi a asuvu a ama a maci.

50 Atsumate yi a ka vutaḷa t̄a ama a cingi yi a asuvu a kud̄yuku ku akina, nte a ka rongo pini kushen n ulumusa u a'anga.”

Kuzuwate ku ucanga ku savu n ku cau

51 Yesu wece le, “I reve kalen ka ili i nala yi gb̄a?”

A wushuki, “Tsu reve t̄a.”

52 Aku u tonuko le, “Gb̄a kawenishiki ka Mele ka ka wokoi karotsongishi a tsugono tsu zuba, w̄a t̄a tyoku u uza u kuwa ɗa u wutukp̄ai kuzuwate ku ucanga ku savu n ku cau a kunu ku kuzuwate ku ucanga.”

Aza a Nazara a 'yuwain Yesu

(Marku 6:1-6; Luka 4:16-30)

53 An Yesu kotsoi udansa agisani yi, aku u lazai u aṣak̄ai asu vi

54 u gonoi a Nazara, a ilyuci i ne. An u wenishikei pini a kagata ka Kashila, ya dem u git̄ai majiyan n a dansi, “Nte ɗa u tsar̄ai kakiri ka ne n uyansa ikunesavu naha?”

55 Maku ma kashei ma na vi wa? Tsa wundya mma u ne u ɗa Meri vi? A'angu a ne kpam alya an Yakubu, Isuhu, n Simo n Yahuza?

56 Ataku a ne kpam a'a t̄a na kaɓolo n aṣu. Nida wa yansa ili i na yi gb̄a?”

⁵⁷ Adama a nala ama yi a 'yuwan yi uwusha.

Shegai Yesu tonuko le, “Matsumate ma tsu yan n tsupige a ilyuci i ne n kuwa ku ne wa, she a kateshe.”

⁵⁸ Adama a nala, u yansa ikunesavu ushani wa, kpaci a'a n upityanangu wa.

14

Ukpā u Yahaya Kalyuḅugi

(Marku 6:14-29; Luka 9:7-9)

¹ A'ayin a nala yi, Hiridu Antiba magono ma Galili u pana t̄a ukuna u Yesu.

² Aku u tonukoi agbashi a ne, “Yesu vi Yahaya Kalyuḅugi ḁa, uza ḁa u 'yaṅgai a ukpā, ḁa gai i zuwai wa yansa ikunesavu yi.”

³ A'ayin a ḁa a wurai nide, Hiridu kaṅa t̄a Yahaya, u sira yi u zuwa yi a kuwa ka a'ali. U yan t̄a nala adama a Hiridiya, uka u vangu u ne Filibu u ḁa u bokoi u wokoi uka u ne.

⁴ Yahaya Kalyuḅugi tonusuko yi t̄a, “Wā dere vu zuwa Hiridiya wa!”

⁵ Hiridu wa ciga u wuna Yahaya, shegai wa pana t̄a uwonvo u ama, kpaci a wushuku t̄a Yahaya matsumate ma.

⁶ Kain ka te an a ka yan abiki† a ucibusa n kain ka ilimaci i Hiridu, maku ma makere ma Hiridiya ma u matsakai Filibu u gitai kuje a kapala ka Hiridu n amoci a ne, aku u panai kayanyan.

⁷ Aku u tsinai u da wa naḁa yi t̄a gbā ili i'ya baci dem wa ciga.

⁸ Aku mma u makere vi u tonuko yi u ba u dana, “Ma ciga t̄a kaci ka Yahaya Kalyuḅugi a mabaluwa gogo-na!”

⁹ Magono mi ma pana kayanyan n ili i'ya u foloi vi wa. Shegai an u wokoi bawu wa ciga u kpāḁa ushadangu kazuwamgbani ka u yain a kapala ka amoci a ne yi, aku u tonukoi asoje a ne,

¹⁰ a bana a kuwa ku a'ali a kiḁa kaci ka Yahaya Kalyuḅugi.

¹¹ A tukoi ka a mabaluwa a naḁai makere mi. Aku u bidyai ka u tukoi mma u ne.

¹² Pini nala, atoni a Yahaya a tuwai a bidyai ikyamba i ne a ba a ciḁangi. Aku a ba a tonukoi Yesu.

Yesu lyatangi ama azu a tawun

(Marku 6:30-44; Luka 9:10-17; Yahaya 6:1-14)

¹³ An Yesu panai alabari a Yahaya, aku u 'yaṅgai u uwai a kpatsu wa bana a kakamba utyoku u ne. Shegai an kakuma ka ama ka revei, aku a tono yi n a wali a ikengi i kushiva.

14 An u rawai kakamba ki, u cinai kakumā ka ama cika ka vana yi. U panai asuvayali a le, u taṅasāi kpam aza da a'ari na mbāla.

15 An kaara ka yain evu n urukpā, atoni a ne a tuwai ara ne a danai, “Kuvuli ku yan de, kpam a kakamba ka tsari. Asakā ama yi a laza a bana a une une a tsilakā kaci ka le ilikulya.”

16 Shegai Yesu wushunku le, “U kanā she ama yi a laza wa. Edā nakā le ili i roku a lyai.”

17 Aku a danai, “Iburodi i tawun n adan a re a dā tsu koshi.”

18 U danai, “Tuko numu iburodi n adan yi.”

19 Aku u tonukoi ama yi a dusukusu a mete mi. U bidyai iburodi i tawun n adan a re yi, u gadigbai kaci ka ne a zuba u cikpai Kashilā adama a ilikulya yi. U jibambaṅbaṅasāi i'ya, u nakāi atoni a ne a pecike ama yi.

20 Gbā ama yi a takumā tā hal a cuwusāi. Aku atoni a ne a bolomgbonoi abuwai a dā buwai vi hal a shadangi mbana kupa na n re.

21 A'ali a dā a'ari pini a asu vi a raḅansa tā ama azu a tawun (5,000), bamu gbām n aka nā mmuku.

*Yesu walai a zuba u mini
(Marku 6:45-52; Yahaya 6:15-21)*

22 Kute-kute, Yesu tonukoi atoni a ne a uwa a kpatsu a pasamgbana kushivā. Eyi wa shamgba tā ve u asakā ama yi a laza ugono a kuwa.

23 An u asakā le a lazai, aku u banai a masasa utyoku u ne wa yan kvasu. Cina kayin ka yan de kpam aya wari pini utyoku u ne.

24 A'ayin a nala yi, kpatsu ku atoni a ne ka ka tā a mere ma kushivā, aku uwule u pige u 'yangāi, a'ari umodono n aḅali a pige.

25 N kpasani ku de, Yesu tuwai ara le n u wali a zuba u mini.

26 An a wene yi, aku uwonvo u kanā le. Aku a salai, a danai, “Kafofu ka!”

27 Shegai Yesu yanka le kadyanshi, “U rāsa tā, mpa! Panai uwonvo wa.”

28 Bituru danai, “Asheku, adā baci mayun, tonuko mu n tuwā a mini mi.”

29 U tonuko yi, “Tuwā.”

Bituru wutāi a kpatsu ki u walai a zuba u mini ubana ara ne.

30 Shegai an u wenei uwule n aḅali, aku uwonvo u kanā yi, u gitai uliḅa. Aku u salai, “Asheku, wauwa mu!”

31 Kute-kute, Yesu barakpai kukere ku ne u kanā yi. U danai, “Upityanangu u vunu u gusā tā. Ndyai i zuwai va yan malalā?”

32 An a uwai a kpatsu, uwule vi kpam u vaki.

³³ Aku aza ɗa a'ari pini a kpatsu ki a lyakai Yesu kayala, a danai, “Mayun ɗa, avu Maku ma Kashila ma!”

Yesu tanasai aza a mɓala a Janisara

(Marku 6:53-56)

³⁴ An a pasamgbanai kushiva, aku a rawai a uyamba u Janisara.

³⁵ An ama yi a revei Yesu, aku a tonukoi ama a asu yi gba, “Yesu tuwa ta.” Aku ama yi a tukusoi aza a mɓala ara ne.

³⁶ A folo yi u asaka aza a mɓala yi a sawa kaletsu ka kunya ku ne. Gba aza ɗa a sawa yi vi a tana ta.

15

Gorimukoi Mele ma Kashila

(Marku 7:1-13)

¹ Afarishi n awenishiki a Mele a roku a asakai Urishelima a tuwai ara Yesu, a wece yi,

² “Nɗya i zuwai atoni a vunu bawu a ka gorimuko ili i'ya nkoshi n cau n tsunu n wenishikei? Kpaci a tsu sawa akere a le kahu a lyai ilikulya wa.”

³ Yesu wushunku le, “Nɗya i zuwai bawu ya gorimuko kadyanshi ka Kashila aku ya tono uwenishike u kaci u de?”

⁴ Kashila ka dana ta, ‘Naka tata u vunu na mma u vunu tsupige,’ kpm ‘Vu wisha baci tata ko mma u vunu, a ka wuna vu ta.’ ◊

⁵ Shegai ya wenishike n i dansi ama a'a baci n ili i'ya a ka banga tata ko mma u le, aku a danai, ‘Ili i na yi i Kashila i'ya,’

⁶ adama a nala u kana a naka asheku a le wa. I 'yuwan ta udani u Kashila adama a agadu a de.

⁷ Eda ama a maci a kaɓan! Ishaya matsumate u korongu ta dere ili i'ya Kashila ka danai:

⁸ “Ama a na yi n unu u ɗa a ka naka mu tsupige koshi, shegai a atakasuvu a le a yan de mɓari na mpa.

⁹ Ugbashika u ɗa a ka gbashika mu vi u gbani u ɗa.

Ili i'ya kpm a ka wenishike udani u vuma u ɗa.’ ” ◊

Ili i'ya i tsu nangasa vuma

(Marku 7:14-23)

¹⁰ Yesu isaɓi kakuma ka ama ki, u tonuko le, “Panai kpm i reve ili i'ya ma tonuko ɗa.

¹¹ Ili i'ya ama a ka lyuku a unu u le i'ya ya nangasa le wa, she ili i'ya ya wuta a asuvu a unu u le i'ya i tsu nangasa le.”

¹² Aku atoni a ne a tuwai a danai, “Vu reve gbam an vu nangasai Afarishi katsuma n ili i'ya vu danai nala vi?”

13 U wushunku le, “Gbā maḡanga ma baci bawu Tata u vā u zuba u shigbāi, wa muḡā tā ma n alu a ne dem.

14 Kiranai n Afarishi a nala yi! A'a tā tyoku u arumbā a ḡa a ka rono atoku a le arumbā, kpam gbā le a ka rukpā tā a kaḡākā.”

15 Aku Bituru wushuki, “Nḡya kalen ka kadyanshi ka vu yain a ukuna u ili i'ya ya nangasa ama yi?”

16 Yesu danai, “Hal n gogo-na kotsu i reve wa?”

17 Mayun i reve tā gai ilikulya i'ya i uwai a unā ya bana tā a katsumā aku i wutā.

18 Shegai kadyanshi ka cingi ka ka wutāi a unā ka wutā tā a katakasuvu, kpam ili i'ya ya nangasa ḡā i'ya gai la vi.

19 A katakasuvu ka uyawunsa u cingi n uwuna uma u vuma gbani u tsu wutā. Nvain n uka u uza roku n tsishankala a katakasuvu ka dem a tsu wutā. Nala kpam dem uboki, n kaḡan, n kadyanshi ka cingi a kaci ka atoku.

20 Ili i'ya ya nangasa ḡā i'ya la vi. Ulya ilikulya bawu usawa u akere u tsu nangasa ḡā wa.”

*Yesu ḡangāi uka ḡa wari Kawulawa
(Marku 7:24-30)*

21 Yesu aḡakāi asu nala vi, u lazai ubana a ilyuci i Taya n Sida.

22 An u rawai, uka u aza a Ka'ana† roku uza ḡa wari pini nā ndishi u tuwāi ara ne n u salāsi, “Asheku, Maku ma Dawuda, pana asuvayali a vā! Ityoni i cingi i shadangu ḡe makere ma vā.”

23 Shegai Yesu dana uka vi ili wa. Aku atoni a ne a tuwāi a folo yi, “Tonuko uka vi u laza a asu u na vi. Aya pini wa tono tsu n u salāsi.”

24 Yesu danai, “Adama a aza a Isara'ila ḡa koshi a suku mu. A'a tā tyoku u ushiga u ncon n ḡa n puwāin.”

25 Aku uka vi tuwāi ara ne u kuḡāngi a kapala ka ne, u danai, “Asheku, ḡangā mu!”

26 U wushunku yi, “Dere ḡa vuma u bidya ilikulya i mmuku u nākā nshe wa.”

27 Uka vi danai, “Nala wari Asheku, shegai nshe n tsu lya tā agashi a ilikulya i'ya i tsu rukpusā.”

28 U wushunki uka vi, “Uka, vā tā n upityanangu u pige, ma yanka vu tā ili i'ya vu danai n yanka vu.” Dere u ulapa u uwule u nala vi u ḡa makere ma ne ma tanāi.

*Yesu tanasāi ama ushani
(Marku 7:31-37)*

29 Pini nala, Yesu aḡakāi asu vi u lazai ubana a ikengi i Kushivā ku Galili, u yuwāi a kagidāli ka masasa u dusuki.

³⁰ Kakum̄a ka ama ka tuw̄ai a tuko yi awunu ushani n aza ḍa ikyamba i le i soi. A tukoi dem abebe, n arumb̄a, n aza a mb̄al̄a icun kau-kau. A zuwa le a kapala ka ne, aku u ṭan̄asa le gb̄a.

³¹ Ya dem w̄ari a majiyan ma ili i'ya u wenei n i'ya u panai. Abebe a fudai a dansai. Aza ḍa ikyamba i le i soi, a ṭan̄ai. Awunu a ka wala. Arumb̄a kpam a ka fuda a ka wene. Pini nala, ya dem w̄ari ucikpal̄asa Kashil̄a ka aza a Isara'ila.

Yesu lyatangi ama azu a nishi
(Marku 8:1-10)

³² Yesu isāi atoni a ne a asu u te, u tonuko le, “Ma pana ṭa asuvayali i ama a na yi. A'a ṭa kaḅolo n̄a mpa ara kain tatsu ḍa pa vi, bawu ili i ulya. Ma ciga n aṣak̄a le a laza n kambulu wa, kotsu a rukp̄a a ure a'ayin a ḍa a ka gono a kuwa wa.”

³³ Atoni a ne a wushuki, “Asu u na vi kakamba ka. Nte tsa tsar̄a ilikulya i'ya tsa lyatangu kakum̄a ka ama ka na ki?”

³⁴ Yesu wece le, “Iburodi i yain i'ya i'ari n i'ya?”

A wushuki, “I shindere i'ya n adan a shawu kenu.”

³⁵ Yesu tonukoi ama yi a dusuku a iyamba.

³⁶ Pini nala, u bidyai iburodi i shindere n adan yi, u cikpai Kashil̄a. U jib̄amgb̄an̄asai i'ya u naḅai atoni a ne, aku a pecikei ama yi.

³⁷ Ya dem takuma ṭa hal u cuw̄ai. Aku atoni yi a cirangi abuw̄i a ḍa a buwai vi hal a shaḍangi mbana n pige n shindere.

³⁸ A'ali azu a nishi (4,000) a ḍa a takumai iburodi yi, bamu gb̄am n aka n̄a mmuku.

³⁹ An Yesu aṣak̄ai ama yi a lazai, aku u uwai a kpatsu u pasamgb̄anai kushiv̄a. U tuw̄ai u cip̄ai a iyamba i'ya i'ari evu n ilyuci i Magadan.

16

Azapige a wecikei ukunosavu
(Marku 8:11-13; Luka 12:54-56)

¹ Afarishi n aza a Sadusi a tuw̄ai ara Yesu a ka ciga a wanda yi n keci, a tonuko yi u yanka le iryoci i roku, tsar̄a u wenike le an Kashil̄a ka wushuki n eyi.

² Shegai Yesu wushunku le, “A'ayin a ḍa i wenei kaara ka rukp̄a, i tsu dana ṭa ‘Usana wa lobono ṭa, kpaci i wene ṭa zuba u shilamgb̄anai.’

³ N usana kpam i wene baci zuba u shilamgb̄anai aku u tuw̄ai u liman̄ai, i tsu dana ṭa, “Ara wa ro ṭa.” I wenei iryoci i na a zuba i fudai i revei kalen ka le. Nala dem i wenei ili i'ya ma yansa gogo-na, shegai i fuda i reve kalen ka le wa.

⁴ Ama a cingi n aza a ukpaḍa u upityanangu u a'ayin a na a wecike ta iryoci, shegai a ka naka iryoci wa, she iryoci i Inusa matsumate koshi." Aku Yesu asaka le u lazai.

Kiranai n uwenishike u da bawu wari dere
(Marku 8:14-21)

⁵ An atoni a Yesu a pasamgbanai upashi u kushiva, a asansa a bidya burodi wa.

⁶ Yesu tonuko le, "Kiranai, i yain ugboji n yisti u Afarishi n u aza a Sadusi."†

⁷ Atoni yi a ka dansa utyoku u le, "U kana ta u dana nala kpaci tsu tuko burodi wa."

⁸ An Yesu revei ili i'ya a ka tonon, aku u wece le, "Nda i zuwai ya dansa utyoku u de a ukuna u da bawu i'ari n burodi? Upityanangu u de u gusa ta."

⁹ Hal n gogo-na kotsu i reve wa? Cibai n iburodi i tawun i'ya n lyatangi ama azu a tawun (5,000), kpam cibai hal i cirangi abuwai a da a buwai mbana ushani.

¹⁰ Nida ukuna u iburodi i shindere i'ya n lyatangi ama azu a nishi (4,000)? Mbana n yain n da i shadangi n abuwai a da a buwai?

¹¹ Mpa kadyanshi ka burodi ka ma yanka da wa. Nda i zuwai i kpaḍai ureve? Tonuko da ma tonuko da i yain ugboji n yisti u Afarishi n u aza a Sadusi."

¹² A makorishi a tuwai a revei an kadyanshi ka yisti n burodi ka wa yan wa, shegai ukuna u uwenishike u kaban u Afarishi n aza a Sadusi.

Bituru danai Yesu da Kawauwi
(Marku 8:27-30; Luka 9:18-21)

¹³ Yesu n atoni a ne a ka walaka, an a rawai a kaban ka kari evu n ilyuci i Kasariya Filibi, u wece le, "Ya ama a ka dansa Maku ma Vuma mari?"

¹⁴ Aku a wushuki, "Aza roku a danai avu Yahaya Kalyuḅugi da. Aza roku a danai avu Iliya da, aza roku a danai avu Irimiya da, aza roku kpam a danai avu uza u te da a asuvu a nsumate n cau."

¹⁵ Aku u wece le, "Efa tani, ya ya dansa mari?"

¹⁶ Simo Bituru wushuki, "Avu Kawauwi ka, Maku ma Kashila Uza u Uma."

¹⁷ Yesu danai, "Avu uza u unā u shinga u da vari, Simo maku ma Inusa, kpaci ko uza u wenishike vu i'ya wa. Tata u va u zuba u da u wenike vu uza da mari."

¹⁸ Adama a nala, ma isa vu ta Bituru; wata, 'Katali.' A katali ka nala ka ma ma kunu ku atoni a va, kpam ucira u ukpa wa varangu ka wa.

¹⁹ Ma naka vu ta nkukpunku n tsugono tsu zuba. Ili i'ya bawu va asaka uza roku u yain a likimba, Kashila dem a zuba

wa asaka a yain i'ya wa. Ili i'ya va asaka uza roku u yain a likimba, Kashila dem a zuba wa asaka ta a yain i'ya.”

²⁰ Aku Yesu rono'i atsuvu a atoni a ne kotsu a tonuko uza a dana aya Kawauwi ki wa.

Yesu danai tyoku da wa kuwa
(Marku 8:31-9:1; Luka 9:22-27)

²¹ Pini nala, Yesu gitai utonusuko atoni a ne ili i'ya ya tuwa ya gita n eyi. U danai, “U kana ta n bana a Urishelima a asu u nkoshi, n adarakpi a pige, n awenishiki a Mele. A ka zuwa mu ta n pana ikyamba cika, kpam a wuna mu, shegai a kain ka tatsu aku n 'yanga n uma.”

²² Bituru rono yi a ikengi, u tonuko yi, “Asaka icun kadyan-shi ka nala ki, Asheku, Kashila ka asaka ili i nala yi i gita n avu wa.”

²³ Aku Yesu webele yi, u danai, “Kanangasi,* batsa dan na mpa! Va kangu mu ta uyan ili i'ya Kashila ka ciga mu n yain, kpaci uyawunsa u vunu tyoku u vuma da wari, tyoku u Kashila da wa.”

²⁴ Aku Yesu tonukoi atoni a ne, “Uza da baci wa ciga u woko katoni ka va, u kana ta u nani kaci ka ne. U kana ta kpam u canga mawandambani ma ne kain dem u tono mu.

²⁵ Kpaci uza da baci wa ciga u wauwa uma u ne, wa namba ta u da. Uza da baci u nambai uma u ne adama a va, wa tsara ta u da.

²⁶ Nte kalen ka vuma wa tsara likimba u na gba, aku u namba uma u ne? Ndya kpam vuma wa fuda wa tsupa tsara u wauwa uma u ne?

²⁷ Kpaci Maku ma Vuma ma tuwa ta n tsupige tsu Tata u ne, n atsumate a zuba a ne, u tsupa ya dem a ili i'ya u yain.

²⁸ Mayun n tonuko da, aza roku a da pini a asuvu a de n gogo-na naha, a ka kuwa wa, she a wene mu utuwa n tsugono tsu va mpa Maku ma Vuma.”

17

Uyansaka u Yesu
(Marku 9:2-13; Luka 9:28-36)

¹ An a'ayin a teli a wurai, Yesu bidyai Bituru ka bolaru Yakubu n vangu u ne Yahaya. A yuwa i a zuba u masasa ma ugadi a rongoi de utyoku u le.

² Ele pini, aku a wenei u yansakai pini a kapala ka le, upetiwa'eshi u ne wa lafa yavu kaara, aminya a ne kpam a waramai pun yavu katyashi.

³ Kute-kute, Musa n Iliya a wenikei kaci ka le ara Yesu a gitai kadyanshi n eyi.

* 16:23 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

⁴ Aku Bituru danai, “Asheku, u lobono t̄a an ts̄ari pini na! Āsakā tsu yain atani a tatsu, ka te ka vunū, ka te ka Musa, ka te kpam ka Iliya.”

⁵ Tyoku d̄a w̄ari a kadyanshi, aku kalishi ka katyashi ka kimb̄a le. A panai kalaḡatsu pini a asuvu a kalishi ki, ka danai, “Maku ma v̄a ma na vi, uza d̄a ma ciga cika, kpam ma pana t̄a kayanyan n eyi. Panaka ni!”

⁶ An atoni a ne a panai kalaḡatsu ki, aku uwonvo u kanā le hal a rukpai a varai upetiwa'eshi u le a iyamba.

⁷ Aku Yesu tuw̄ai u sawa le, u danai, “Ȳangai, kotsu i pana uwonvo wa!”

⁸ An a gadigbai a'aci a le, a wene uza wa, she Yesu koshi.

⁹ Ele n a cipi a masasa mi, aku Yesu tonuko le, “Kotsu i tonuko uza ili i'ya i wenei na vi wa, she a'ayin a d̄a mpa, Maku ma Vuma, n 'yangā a ukpa.”

¹⁰ Aku atoni yi a wece yi, “N̄dya i zuwai awenishiki a Mele a danai u kanā t̄a Iliya tuw̄a kahu Kawauwi?”

¹¹ Aku u tonuko le, “Mayun d̄a, Iliya wa tuw̄a t̄a u fobuso ili gba.”

¹² N tonuko d̄a, eyi u tuw̄a d̄e, shegai ama a reve yi wa. A yanka yi tyoku d̄a u gan le. Nala dem a ka zuwa Maku ma Vuma ma pana ikyamba.”

¹³ Pini nala, d̄a atoni yi a revei an Yesu ukuna u Yahaya Kalyubugi u d̄a wa dansa n ele.

Yesu tan̄as̄ai maku uza u ityoni i cingi

(Marku 9:14-29; Luka 9:37-43a)

¹⁴ An Yesu n atoni a ne a rawai a kami ka masasa mi, kakumā ka ama kari le uvana pini. Vuma roku u tuw̄ai u kudangi a kapala ka ne,

¹⁵ u danai, “Asheku, pana asuvayali a maku ma v̄a! W̄a t̄a n ityoni i cingi i ipori i ucira, kpam a'ayin a roku i tsu varangu yi t̄a a asuvu a akina ko a mini.

¹⁶ N tuko yi a asu u atoni a vunū tsarā a tan̄asā yi, shegai uza w̄a la u fudai u tan̄asā yi wa.”

¹⁷ Yesu tonuko le, “Ed̄a i ryagbaja t̄a, kpam i'ā n upityanangu wa. Hal ubana nwere d̄a ma rongo n ād̄a? Kpam hal ubana nwere d̄a ma fuda ma kawunku n ād̄a?” U tonukoi vuma vi, “Tuko maku mi na.”

¹⁸ Aku Yesu baranai ityoni yi, aku i asakāi maku mi. Kute-kute, maku mi ma tan̄ai.

¹⁹ An Yesu w̄ari utyoku u ne, aku atoni a ne a tuw̄ai ara ne a wece yi, “N̄dya i zuwai ātsu tsu kpād̄ai uwutukpā ityoni yi?”

²⁰ U wushunku le, “Upityanangu u d̄e u gusā t̄a. Mayun n tonuko d̄a, a da baci i'ari n upityanangu ko kenukulu tyoku u ucun u musta, ya fuda t̄a i tonuko masasa ma na, 'Mudā pini

na vu gono nide, 'kpam she ma mudā. Ili i'ā la ya kpāḍā uyan wa. [

²¹ Icun i ili i na yi ya wuta wa she n kvasu n kakuli koshi."]

*

Yesu doki u danai ukuna u ukpa u ne
(Marku 9:30-32; Luka 9:43b-45)

²² Kain ka te an a gonoi a Galili, Yesu tonuko le, "Uza roku wa neke tā Maku ma Vuma a akere a ama.

²³ A ka wuna yi tā, shegai kain ka tatsu wa 'yanga tā a ukpa." Aku atoni yi a shadangi n unamgbukatsuma cika.

Yesu dansai ukuna u utsupa utafa

²⁴ An Yesu n atoni a ne a rawai a Kafarnahum, aza roku aza ḍa a ka wushika Kuwa ku Kashila utafa u ikebe i azurufa i re† a tuwai ara Bituru, a wece yi, "Kawenishiki ka ḍe ka tsu tsupa utafa a Kuwa ku Kashila?"

²⁵ Bituru wushunku le, "U tsu tsupa tā."

An u gonoi a kuwa, kahu gbam u kukpa unā u dana ukuna, Yesu tonuko yi, "An ya ngono n tsu kidāga utafa, ama a le ko gai amoci?"

²⁶ Aku Bituru danai, "Amoci a ḍa."

Yesu tonuko yi, "U kaṅa la vi ama a le a tsupa utafa wa.

²⁷ Shegai tsa ciga tsu nangasa le atakasuvu wa, adama a nala wala vu bana a kushiva vu yain kafula. Kadan ka baci dem vu gitai ukana, ka va bidya. Vu kukpa baci unā u ne, va wene tā ukebe u azurufa u pige u te‡ pini a asuvu u ḍa u rawai u tsupa utafa u va n u vunu. Aku vu bidya u ḍa vu banka le."

18

Uzapige a tsugono tsu zuba
(Marku 9:33-37; Luka 9:46-48)

¹ A'ayin a nala yi, atoni yi a tuwai ara Yesu a wece yi, "Ya wa laka tsupige a tsugono tsu zuba?"

² Yesu isaḍi maku ma kenu ma tuwai ma shamgbai a kapala ka le.

³ U danai, "Mayun n tonuko ḍa, u kaṅa tā i savaḍa i woko tyoku u mmuku n kenu, tsara i uwa a tsugono tsu zuba.

⁴ Adama a nala, uza ḍa baci dem u vakunki kaci ka ne tyoku u maku ma kenu ma na, aya uzapige a tsugono tsu zuba.

⁵ "Kpam uza ḍa baci dem u wushai maku ma kenu tyoku u naha n kala ka va, mpa u wushai."

* **17:21** Akorongi a cau ushani aza ḍa a purai a tagarada u Matiyo a kalatsa ta makpanda ma 21. † **17:24** Kondo "Ikebe i azurufa" a kaci ka idani ka "Ikebe" a Idani i U6anga. ‡ **17:27** Kondo "Ikebe i azurufa i pige" a kaci ka idani ka "Ikebe" a Idani i U6anga.

Pana uwonvo u uyan unyushi
(Marku 9:42-48; Luka 17:1-2)

⁶ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Uza da baci u zuwai uza u kenu gba a asuvu a atoni a va a na u nusai, vuma u nala vi wa laka yi ta tsulobo a varangu yi a asuvu a kushiva n katali ka kira ka araji usiri a udyoku u ne.

⁷ “Wa wuyana tani n ni n ama a likimba n ukuna u da wa zuwa le a yain unyushi u cingi. Ukuna u nala wa gita ta, shegai ter n uza da wa zuwa u gita vi.

⁸ Kukere ku vunu ko kune ku vunu ku zuwa vu baci unyushi, kidambana ka vu varangu. Wa laka vu ta shana vu namba kapashi ka ikyamba ka vunu ka te tsara vu barakpa, n u da va yan n akere a re ko a'ene a re, aku a varangu vu a kuwa ku akina a da bawu a ka kotso.

⁹ Keshi ka vunu ka zuwa vu baci unyushi, fodo ka vu varangu. Wa laka vu ta shana vu barakpa n keshi ka te, n u da va yan n a'eshi a re aku a varangu vu a kuwa ku akina a da bawu a ka kotso.”

Agisani a macon ma ma puwain
(Luka 15:3-7)

¹⁰ Yesu doku ta u danai, “Kiranai, kotsu vu goro ko maku ma te a asuvu a mmuku n na mi wa. N tonuko da, a'a ta n atsumate a zuba a da a ka rongo n Tata u va u zuba.” [

¹¹ Kpam mpa Maku ma Vuma n tuwa ta n wauwa i'ya i puwain.]*

¹² “A dana kaliniki ka na ncon amangatawun, aku ma te ma karai kakamba ma puwain, ndya wa yan? Wa asaka ta amanganishinkupa n kuci n da n buwai vi na n lini a kagidali ka masasa u bana ubolo ma te ma ma puwain vi.

¹³ U wene baci ma, n tonuko da, wa la ta upana kayanyan a kaci ka ma te ma nala mi kapala n amanganishinkupa n kuci n da bawu n puwain vi. ¹⁴ Nala dem wari n Tata u de uza da wari a zuba, wa ciga uza u te a asuvu a mmuku n kenu n na mi u puwan wa.”

Uza roku u nusuka vu baci
(Luka 17:3)

¹⁵ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Utoku u vunu u nusuka vu baci, bana ara ne vu tonuko yi i'ya u yanka vu vi. Shegai i yain kadyanshi ki utyoku u de ama a re. U wushuku baci, vu gonuko yi de la vi a ure.

¹⁶ Shegai u 'yuwan baci uwushuku, doku vu bana ara ne n uza roku ko ama a re. Vu yan baci nala vu shadangu ta udani

* **18:11** Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Matiyo a kalatsa ta makpanda ma 11.

u ɗa Tagarada u Kashila u danai, ama a re ko ama a tatsu a ɗa a gain a reve n ukuna kahu a bidya uza uza u unyushi. ◇

17 U 'yuwan le baci upanaka, aku vu tonuko atoku a Atoni. U 'yuwan baci upanaka Atoni yi, aku i bidya yi yavu uza ɗa bawu u wushuki n Kashila, ko kpam yavu kawushi ka utafa."

Ubishinka ko kpam u'asaka uyan

18 Yesu doki u danai, "Mayun n tonuko ɗa, ili i'ya bawu va asaka uza roku u yain a likimba, Kashila dem a zuba wa asaka a yain i'ya wa. Ili i'ya va asaka a yain a likimba, Kashila dem a zuba wa asaka ta i'ya.

19 "Kpam i'ya baci ama a re a de a wushuki n i'ya a likimba hal i yankai i'ya kvasu, Tata u va uza ɗa wari a zuba wa yanka ɗa ta i'ya.

20 Kpaci asu u ɗa baci ama a re ko ama a tatsu a bolongi a asuvu a kala ka va, ma ta pini n ele."

Kagbashi ka ka 'yuwain ucimbusuka

21 Pini nala, Bituru tuwai ara Yesu u wece yi, "Asheku, utoku u va u lya baci kelime n uyansaka mu unyushi, ku yain ka u gain n cimbusuka yi, hal ubana kushindere?"

22 U wushuki, "Kushindere ka wa, shegai kushindere kadofo amangatatsunkupa.

23 "Tsugono tsu zuba tsa woko ta tyoku u agisani a naha: A yan ta magono ma roku uza ɗa u yawunsai u wushi ikebe i'ya wa tonu agbashi a ne.

24 Tyoku ɗa wari pini a uwusha ikebe yi, aku a tuko yi kagbashi ka roku uza ɗa magono mi ma tonu ikebe i zinariya i pige i pige azu kupa (10,000).†

25 Kagbashi ki ka n ikebe i'ya wa fuda wa tsupa kutan ku ne ki wa. Pini nala, magono ma danai gba ili i'ya kagbashi kari n i'ya a denge i'ya, hal n kagbashi ki n uka u ne na mmuku n ne dem. Tsara a bidya ikebe yi a tsupa magono mi kutan ku ne.

26 "Shegai kagbashi ki ka kudangi ka folo yi, 'Yanka mu ahankuri, ma tsupa vu ta gba i'ya va tonu mu.'

27 Pini nala, magono mi ma panai vuma vi asuvayali. U asakai vuma vi u lazai, kpam u tonuko yi u asaka kotsu u tsupa kpam ikebe yi wa.

28 "Tyoku ɗa kagbashi ki kari a nwalu, aku u gawunsai n kagbashi ka roku uza ɗa wa tonu ikebe i azurufa aman-gatawun (100).‡ Pini nala, u gaga yi udyoku, n u tonusuko yi, 'Tsupa mu i'ya ma tonu vu!'

29 "Aku kagbashi ki ka kudangi ka folo yi, 'Yanka mu ahankuri, ma tsupa vu ta i'ya va tonu mu vi.'

◇ 18:16 U.Ml. 19:15. † 18:24 Kondo "Ikebe i zinariya i pige i pige" a kaci ka idani ka "Ikebe" a Idani i U6anga. ‡ 18:28 Kondo "Ikebe i azurufa" a kaci ka idani ka "Ikebe" a Idani i U6anga.

30 “Shegai kagbashi ka kagitā ki ka 'yuwan yi upana iyali, u zuwai a banka yi a kuwa ku a'ali hal a'ayin a ḏa u tsupai kutan ki.

31 An agbashi a ḏa a buwai vi a panai i'ya i gitai, asuvu a le a namgba tā cika. Pini nala, a banai a asu u magono a tonuko yi i'ya i gitai.

32 “Aku magono ma isaḡi kagbashi ka kagitā ki u tonuko yi, ‘Avu kagbashi ka gbani, an vu folo mu n aṣaṣa n i'ya ma tonoku vu, aku n tonuko vu vu aṣakā she vu tsupa wa vi.

33 She vāri vu pana dem utoku u vunu kagbashi ki iyali, tyoku ḏa n pana vu iyali.’

34 Magono mi ma yan tā upan cika hal u zuwai a banka yi a kuwa ku a'ali tsarā a yanka yi mavura cika, hal she a'ayin a ḏa u fudai u tsupai i'ya magono mi ma tonoku yi.

35 “Magono ma nala mi ma yan tā i'ya Tata u vā uza ḏa vāri a zuba wa yanka ḏa i 'yuwan baci ucimbusukā atoku a ḏe a asuvu a atakasuvu a ḏe.”

19

*Uwenishike u Yesu a kaci ka upece u iyolo
(Marku 10:1-12; Luka 16:18)*

1 An Yesu kotsoi udansa ili i nala yi, aku u lazai u aṣakai Galili u banai a uḡongu u Yahuda a upashi u Agatā a Urudu.

2 Kakumā ka ama ushani ka tonoku yi, u taṣaṣai aza a mḡala a le.

3 Afarishi a roku a tuwai a ka ciga a wanda yi n keci, a ḏa, “Mele ma wushunku vuma u aṣakā uka u ne a ukuna u ḏa baci dem u wenei u yanyi?”

4 Yesu wushuki, “I yan tā kaṣeshi a Tagarāda u Kashilā an Kashilā ka yain likimba, ‘U yan le tā vali n uka.

5 Ili i'ya i zuwai vali wa aṣakā tata u ne na mma u ne u paḏara n uka u ne i'ya gai la vi. Ama a re a le a ka woko tā uza u te.’ ◇

6 A ka yan kpam ama a re wa, shegai uza u te. Adama a nala, ili i'ya baci Kashilā ka gawain, kotsu uza u peci i'ya wa.”

7 Afarishi yi a wece yi, “Nɗya i zuwai Musa naḡai Mele u ḏa uza u naḡa uka u ne tagarāda u upece iyolo aku u aṣakā yi u wala?”

8 U wushuki, “Aṣakā ḏa Musa aṣakā ḏa i peci n aka a ḏe adama a ḏa i ryagbajai i kpaḏai upana uwenishike u Kashilā, shegai a kagitā Kashilā ka wushuku n ukuna u nala wa.

9 Kpam n tonuko ḏa, uza ḏa baci dem u pecei n uka u ne adama a tsishankala a ḏa baci wa, aku u zuwai u roku, tsishankala tsa vuma u nala vi wa yan n eyi.”

¹⁰ Atoni a ne a tonuko yi, “Nala baci wari a mere ma vali n uka u ne, wa laka ta la vi uza u rongo bawu u zuwai uka.”

¹¹ U wushuki, “Uwenishike u na u kana uza dem wa, shegai aza da Kashila ka naka u da.

¹² Ukuna u da pini u da wa zuwa aza roku a kpaɗa uzuwa aka. Aza roku a matsa le ta a ka fuda a ka matsa wa. Aza roku cina a matsa le de, aku aza roku a yanka le. Aza roku kpm a bidiga ta kaci ka le a ka zuwa aka wa adama a tsugono tsu zuba. Shegai uza da baci dem uwenishike vi u kana, she u wushuku n u da.”

Yesu na mmuku n kenu

(Marku 10:13-16; Luka 18:15-17)

¹³ Ama roku a tukoi mmuku n le ara Yesu tsara u taɗanku le akere u yanka le kvasu, aku atoni a ne a baranai ama yi a asaka yi udamgarasa.

¹⁴ Shegai u danai, “Asakai mmuku n kenu n tuwa ara va, kotsu i bishinka le wa. Ama da a'ari icun i mmuku n na mi alya aza a tsugono tsu zuba.”

¹⁵ An u taɗanki mmuku mi akere, aku u lazai.

Kalobo ka utsari

(Marku 10:17-31; Luka 18:18-30)

¹⁶ An nala u wurai, aku kalobo ka roku ka tuwai ara Yesu u wece yi, “Kawenishiki, icun i ili i shinga i eni i'ya ma yan aku n tsara uma u da bawu wa kotso?”

¹⁷ Yesu tonuko yi, “Nɗya i zuwai va wece mu a kaci ka ili i shinga? Kashila ka koshi uza u shinga. Va ciga baci vu tsara uma u da bawu wa kotso, u kana ta vu naka mele ma ne tsupige.”

¹⁸ Kalobo ki ka wecikei, “Ucun u mele ma eni?”

U wushuki, “‘Kotsu vu wuna uma u vuma gbani wa. Kotsu vu vaku n uka u da bawu wari u vunu wa. Kotsu vu boko wa. Kotsu vu siraka kaɓan kaɓetsu wa.

¹⁹ Naka mma n tata u vunu karinga.’ ‘Ciga uza u karen u vunu tyoku da va ciga kaci ka vunu.’” ◇

²⁰ Kalobo ki ka danai, “Ma yansa ta ili i nala yi gba. Nɗya kpm i buwai i'ya i gain n yain?”

²¹ U wushuki, “Va ciga baci vu woko uza maci, wala vu ba vu denge gba i'ya wari n i'ya, vu banga aza a unambi n ikebe yi, va yan ta n utsari a zuba. Pini nala, vu tuwa vu woko katonu ka va.”

²² An kalobo ki ka panai nala, aku u lazai n unamgbukat-suma cika. Kpaci wa ta n utsari cika.

²³ Yesu tonukoi atoni a ne, “Mayun n tonuko da, wa wuyana ta uza u utsari u uwa a tsugono tsu zuba.

²⁴ N tonuko *dā*, wa laka *tā* shana karakuma ka wura a kpele ka kujulu, n u *dā* uza u *utsari* wa uwa a tsugono tsu *Kashila*.”

²⁵ An atoni a ne a panai nala, a yain majiyan cika hal a wecikei, “Ya *wā* uza *dā* wa *tsarā* iwauwi?”†

²⁶ U kondono le u danai, “Ili i'ya bawu vuma wa fudā wa yan i'ya la vi, shegai *Kashila* ka fudā *tā* ka yan ko ndya wa.”

²⁷ Bituru tonuko yi, “Tsu *asakā* *dē* *gbā* ili i'ya *tsari* n i'ya *tsara* tsu tonu vu, ndya *wā* tsa *tsarā*?”

²⁸ U tonuko le, “Mayun n tonuko *dā*, mpa Maku ma Vuma n dusuku baci a karatsu ka pige ka tsugono a a'ayin a savu, *edā* aza *dā* i tonu mu, ya dusuku *tā* dem a aratsu kupa n a re, i yanka agali kupa n a re a Isara'ila afada.

²⁹ *Gbā* uza *dā* baci u *asakāi* i'ya *wari* n i'ya adama a *vā*; (wata, a'uwa, ko tata ko mma, ko atoku aka n a'ali, ko mmuku, ko ashina), a ka tsupa yi *tā* i'ya hal kadofo amangatawun (100). Wa *tsarā* *tā* kpm uma u *dā* bawu wa kotso.

³⁰ Shegai n gogo-na ama ushani aza *dā* a'ari aza a kagitā a ka woko *tā* aza a makorishi, ama kpm ushani aza *dā* a'ari a makorishi a ka woko *tā* aza a kagitā.”

20

Azamaninga a kashina ka cinwi

¹ An Yesu *wari* a utono tyoku *dā* tsugono tsu zuba *tsari*, u *dā*, “A yan *tā* vuma roku uza *dā* *wari* n kashina ka cinwi.† Kain ka te n kpasani, u wutai *tsarā* u boli azamaninga aza *dā* a ka yanka yi manyan a kashina ka ne.

² U wushuku *tā* wa tsupa le ikebe i ulivā; wata, ukebe u azurufa u te.* Aku u tutsuku le a ba a yanka yi manyan a kashina ka ne.

³ “An kaara ka *gadigba*, aku wa wura a mere ma kuden, pini nala, u wenei ama roku kushani bawu a ka yan ko ili.

⁴ Aku u bidya le u tonuko le wa tsupa le *tā* ili i'ya i gain u tsupa le kaara ka kotso baci.

⁵ A lazai a ba a yain manyan a kashina ka ne.

“An kaara ka rawai a kaci, n ulapa u uwule u tatsu kpm, u doku *tā* dem u yain nala.

⁶ An ulapa u uwule u te u manyan u wokoi, eyi pini a asuvu a ilyuci yi, aku u wenei ama roku kushani. U wece le, ‘Ndyā i zuwai ara ya livā bawu manyan?’

⁷ “A wushuki, ‘Tsu *tsarā* uza *dā* u bidya tsu manyan wa.’

“Vuma vi u tonuko le, ‘Walai i ba i yain manyan a kashina ka *vā*.’

* 20:2 Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6ānga.

8 “An kaara ka kotsoi, aku u tonukoi uzapige u azamaninga vi, ‘Isa azamaninga yi vu tsupa le. Gitā vu tsupa aza da n korusoi ubidya ubana a asu u aza a kagita.’

9 “An azamaninga aza da a yain manyan ma ulapa u uwule u te koshi a tuwai uwusha ikebe i le, ya dem u wushai ukebe u azurufa u te.

10 An aza da a gitai manyan ili i kpasani a tuwai uwusha i le, ya dem zuwa ta uma u da wa tsara i'ya i lai i aza a nife. Shegai gba le a naka le dere tyoku u aza a kagita.

11 An a nakai ya dem i ne, aku a tonukoi uza u kashina vi,

12 ‘Aza da a korusoi utuwa manyan ma ulapa u uwule u te u da koshi a yain. Shegai vu tsupa le dere n atsu. Kpam tsu liva ta a manyan a kaara ka shen.’

13 “Uza u kashina vi u wushunki uza u te u le, ‘Uza u va, n ryafa da wa. N tsupa da ta dere tyoku da tsu zuwamgbani.’

14 Bidya ukebe u vunu vu wala! Ma ciga ta n tsupa aza da n korusoi ubidya dere tyoku da n tsupa da.

15 Ma yan ta ili i'ya ma ciga n ikebe i va. Malyon ma ya yan an n yankai ama a nala yi ili i shinga?”

16 Aku Yesu danai, “Nala wari. Uza u kagita wa woko ta a makorishi, uza u makorishi kpam u woko uza u kagita.”

Yesu doki u danai tyoku da wa kuwa

(Marku 10:32-34; Luka 18:31-34)

17 An Yesu wari nwalu ubana a Urishelima, aku u isa Kupanamere vi paki, u tonuko le,

18 “Tsu bana baci a Urishelima, a ka neke ta Maku ma Vuma a akere a adarakpi a pige n awenishiki a Mele. A ka kifaga yi ta ugana u ukpa.

19 Aku a nakangu yi a akere a Awulawa a yan yi mavura, a bawin yi, aku kpam a wandamgbana yi a mawandamgbani. Shegai wa 'yanga ta a kain ka tatsu.’”

Ufolu u mma u Yakubu n Yahaya

(Marku 10:35-45)

20 Aku mma u mmuku n Zabidi u tuwai ara Yesu na mmuku n ne n re, Yakubu n Yahaya. Aku u kudangi wa folo yi u yanka yi ili i shinga.

21 Yesu wece yi, “Ndyava ciga n yanka vu?”

U danai, “Vu uwa baci a tsugono tsu vunu, va asaka mmuku n re n va n dusuku evu n avu, uza u te a ulyaki uza u te kpam a ugala u vunu?”

22 Shegai Yesu wushunku le, “I reve kalen ka ili i'ya ya wecike yi wa. Ya fuda ya so mako ma upana u ikyamba ma ma so?”

Alobo yi a wushuki, “Tsa fuda ta.”

²³ Yesu wushunku le, “Mayun ɗa ya so mako ma upana u ikyamba ma ma so. Shegai ma fuda ma dangasa uza ɗa wa dusuku a uylaki u va ko a ugula u va wa. Asu u nala vi u ama ɗa Tata u va u fobusukoi u ɗa.”

²⁴ An atoni kupa a ɗa a buwai vi a panai nala, aku a ka pana upan u ama a re a nala yi.

²⁵ Yesu isaɗi atoni yi gba a asu u te, u tonuko le, “I reve ta ngono ma Awulawa a tsu wenike ta ama ucira. Kpam azapige a le a tsu yan ta manyan n tsupige tsu le a kaci ka ama.

²⁶ Shegai ugan nala gita n adɗa wa. Uza ɗa baci dem wa ciga u woko uzapige a mere ma de, u kana ta u woko kagbashi ka de.

²⁷ Ko ya baci wa ciga u woko a kapala ka de, u kana ta u gbashika ɗa.

²⁸ Ko mpa gbam Maku ma Vuma n tuwa adama a ɗa ama a ka gbashika mu wa, shegai n gbashika ama, kpam n naka uma u ɗa wa wauwa ama ushani a unyushi u cingi u le.”

Yesu tanasai arumba ama a re

(Marku 10:46-52; Luka 18:35-43)

²⁹ An Yesu n atoni a ne a ka wuta a Jeriko, kakuma ka ama ushani ka tono le.

³⁰ Arumba ama a re a ɗa a'ari ndishi a ikengi i ure a panai a da Yesu ɗa wa wura, aku a gitai isali, n a dansi, “Asheku, Maku ma Dawuda! Pana asuvayali a tsunu!”

³¹ Aku kakuma ki ka tonuko le a pada, shegai a doku a salai cika, “Asheku, Maku ma Dawuda! Pana asuvayali a tsunu!”

³² An Yesu pana ka le, aku u shamgbai, u wece le, “Ndy a ya ciga mu n yanka ɗa?”

³³ A wushuki, “Asheku, tsa ciga ta tsu wene asu!”

³⁴ Aku Yesu pana le asuvayali, u sawai a'eshi a le. Kute-kute a wenei asu, aku a tono yi.

21

Yesu uwai a Urishelima

(Marku 11:1-11; Luka 19:28-40; Yahaya 12:12-19)

¹ An Yesu n atoni a ne a ka rawa evu n Urishelima, aku a uwai a ilyuci i Betafaji a Masasa ma Zayitum.† Aku u tutsuki ama a re a wala a kapala ka le.

² U tonuko le, “Walai i bana a une u ɗa wari a kapala. I rawa baci de, ya cina ta maku ma makparyagi na mma u ne. I tatsukpa n ɗa i tuko. ³ Uza roku u wece da baci ili i'ya i zuwai ya tatsukpa n ɗa, i tonuko yi, ‘Asheku a ɗa a ka ciga n ɗa.’ Kute-kute wa asaka da ta i laza na n ɗa.”

⁴ Nala u gita ta tsara a shadangu ili i'ya Zakariya matsumate u danai:

5 “Tonukoi aza a Sihiyona:†*

‘Magono ma de ma la ma tuwa!

Uza u uvakunku kaci da, wa walaka makparyagi.

Wari a utuwa a zuba u maku ma makparyagi.’” ◇

6 Aku atoni yi a lazai a ba a yain ili i'ya Yesu tonuko le a yain.

7 A tukoi maku ma makparyagi mi na mma u ne dem, aku a poloi aminya a le a zuba u le, u yuwai.

8 Ama ushani a polusoi aminya a le a ure, aza roku kpm a kodusoi avuku a ndanga a polusoi a ure.

9 Aza roku a walai a kapala ka Yesu, aza roku kpm a tono yi a kucina n a salasi,

“Hosana,† cikpalai Maku ma Dawuda!”

“Kashila ka zuwuka yi unu u shinga, eyi uza da wari a utuwa n kala ka Magono ma Zuba!”

“Hosana, cikpalai Kashila!”

10 An Yesu uwai a Urishelima, gba ama a shadangi n ipeli. A wecikei, “Ya kumbu vuma u na vi?”

11 Aku kakuma ka ama ki ka danai, “Vuma u na vi aya Yesu, matsumate uza u ilyuci i Nazara u uyamba u Galili.”

Yesu lokoi aza a tsilaga a Kuwa ku Kashila

(Marku 11:15-19; Luka 19:45-48; Yahaya 2:13-22)

12 Yesu uwai a asuvu a Kuwa ku Kashila, aku u lokoi gba aza da a ka yan pini tsilaga. Aku u kpatalai u wacinsai gba iteburu i ama da a ka savaɗasa icun i ikebe kau-kau. U wacinsai kpm i kirika i aza da a ka dengishe ntambara.

13 U tonuko le, “A korongu ta a Tagarada u Kashila a da, ‘A ka isa ta kuwa ku va kuwa ku kvasu.’ Shegai a gonukoi ka kaburu ka aza a magalaka.”

14 Arumba n awunu a tuwai ara ne pini a Kuwa ku Kashila ki, aku u tanasa le.

15 Adaraki a pige n awenishiki a Mele a wene yi wari uyansa ili i majiyan, a wenei kpm mmuku ma cikpalasa yi pini a Kuwa ku Kashila ki, n a dansi, “Hosana, cikpalai Maku ma Dawuda.” Gba ili i nala yi i zuwai adaraki a pige n awenishiki a Mele yi a panai upan cika.

16 Aku a wecei Yesu, “Vu pana gbam ili i'ya mmuku n naha mi mari udansa?”

U wushunku le, “N pana ta. Kotsu i taɓa ukaneshi a Tagarada u Kashila wa, a asu u da u danai, ‘Kashila, vu wenishike ta mmuku n shawu na mmuku n shili a shipi ishpa i icikpali?’” ◇

* 21:5 Sihiyona kala ka dem ka Urishelima. ◇ 21:5 Zak. 9:9. † 21:9 “Hosana” idyani i'ya ama a tsu danasa uzapige i'ya tsara a naka yi tsupige. Kalen ka ne ka, “Kashila ka wauwa yi!” ko kpm “A cikpala yi.” ◇ 21:16 Ishp. 8:2.

17 Aku u lazai u ʔsəkai ilyuci yi ubana a Batani, nte u wansai de.

*Yesu yankai madanga ma kapopi una
(Marku 11:12-14, 20-24)*

18 N kpasani ku de an Yesu wa gono a ilyuci, aku kambulu ka kɔnɔ yi cika.

19 U wenei madanga ma kapopi a ikengi i ure, u banai pini, shegai u cina pini ilimaci wa, she avuku koshi. Pini nala, u tonukoi madanga mi, “Va doku va matsa ilimaci kɔm wa!” Kute-kute madanga mi ma ekpei.

20 An atoni a ne a wenei nala, a yain majiyan. A wecikei, “Nida madanga mi ma ekpei gogo?”

21 U wushunku le, “Mayun n tonuko da, i'a baci n upityanangu bawu i yain malala, ya fuda ta dem ya yan ili i'ya n yankai madanga ma na mi hal gbam i'ya i lai la. Ya fuda ta i tonuko masasa ma na, 'Wala ba vu rukpa a mala.' I'a baci n upityanangu, nala wa woko.

22 I wushuku baci, ya tsara ta gba ili i'ya i wecikei a'ayin a da baci i yain kvasu.”

*A yain malala ma ucira u Yesu
(Marku 11:27-33; Luka 20:1-8)*

23 Yesu gonoi a Kuwa ku Kashila u gitai uwenishike. Aku adarakpi a pige na nkoshi a tuwai ara ne, a wece yi, “Ucira u eni u da va yansaka ili i na yi? Kɔm ya naka vu u da?”

24 U wushunku le, “Ma ta n keci ku te ka ma ciga n yan da. I fuda baci i wushuki ka, ma tonuko da ta tyoku da n tsara ucira u da ma yansaka ili i na yi.

25 Ya nakai Yahaya ucira u ulyubugusu?† Kashila ka zuba ka ka naka yi u da, ko gai a asu u ama da u wutai?”

Aku a dansai utyoku u le, a danai, “Tsu dana baci, ‘A zuba u da u wutai,’ wa dana ta, ‘Ndyu i zuwai bawu i wushuki n eyi?’

26 Tsu dana baci, ‘A asu u ama da u wutai,’ tsa pana ta uwonvo u ili i'ya ama yi a ka yanka tsu, kɔm a bidya ta Yahaya matsumate ma.”

27 Aku a wushunku yi, “Tsu reve wa.”

U danai, “Mpa dem ma tonuko da uza da u naka mu ucira u da ma yansa ili i na yi wa.”

Agisani a mmuku m alobo ama a re

28 Yesu danai, “Ma yanka da ta alabari a vuma roku uza da wari na mmuku n re, aku i tonuko mu ili i'ya i yawunsai. Tata u le u banai ara maku ma ne ma pige, u danai, ‘Wala ba vu yain manyan a kashina ka cinwi ara!’

29 “Maku mi ma wushuki, ‘Ma bana wa.’ Shegai u gonoi u banai.

30 “Aku tata u le vi u banai a asu u maku ma ire mi, u tonuko yi, ‘Wala ba vu yain manyan a kashina ka cinwi ara.’

Aku maku mi ma wushuki, ‘Ma bana tā,’ shegai u bana wa.

31 “A asuvu a mmuku n re n na mi, ya nākai tata vi karinga?”

Aku adarākpi nā nkoshi n pige mi a wushuki, “Maku ma kagita ma.”

Yesu tonuko le, “Mayun n tonuko dā, awushi a utafa n ashankala a ka uwa tā a tsugono tsu Kashila kahu edā i uwa.

32 Yahaya Kalyuḅugi tuwā tā tsarā u wenike dā ure u dā ya tsarā uma. Shegai i 'yuwain uwushuku n eyi, aku awushi a utafa n ashankala a wushuku tā. Ko an i wenei ukuna u na vi, i kpādai ukpatala i asakā ure u de kpmam i wushuku n eyi wa.”

Agisani a azamaninga a cingi

(Marku 12:1-12; Luka 20:9-19)

33 Yesu danai, “Panai alabari a na yi: A yan tā vuma roku uza dā wari n kashina ka cinwi. U kanzai ka n kasaga, aku u gavai kadaka ka ukpokuso ilimaci i cinwi yi. U mai kpmam kunukuzuba ku uza u uwundya kashina ki. Aku u nākai acimbi a roku haya, eyi kpmam u lazai nwalu.

34 An a'ayin a uta ilimaci yi a yain, aku u suki agbashi a ne a ba a wushika yi kapashi ka ne ka ilimaci yi.

35 “Shegai acimbi yi a kanai agbashi yi. Aku a lapai uza u te, a wunai uza u ire, uza u tatsu kpmam a varasa yi n atali hal u kuwai.

36 Aku uza u kashina vi u suki agbashi a roku ushani a ba a wushika yi ilimaci yi. Pini nala, a yanka le dere tyoku dā a yankai aza a kagita yi.

37 Uza u kashina vi u korusoi u suki maku ma ne ubana a asu u ama vi, kpaci u yawunsa tā ko a ka wene karinga ka ne.

38 “Shegai an ama yi a wenei maku mi, a dansai utyoku u le, ‘Maku ma na ma lya tā agadu a kashina yi. Tsu wuna yi baci, ka woko tā ka tsunu!’

39 Aku a kana yi, a rono yi uwuta a kashina ka cinwi ki a wuna yi.”

40 Yesu wecei adarākpi a pige n Afarishi yi, “Uza u kashina u nala vi u tuwā baci, ndya i wenei wa yanka ama a nala yi?”

41 Aku a wushuki, “Wa wuna le tā, aku u naka aza roku kashina ki, aza dā a ka naka yi kapashi ka ilimaci i kashina i ne a a'ayin a dā a gain.”

42 Yesu tonuko le, “Nala wari, i yan tā kaneshi u ukuna u na vi a Tagarada u Kashila, u dā u danai:

“ ‘Katali ka aza a kuma a 'yuwain, ka ka lakai kalen cika a asu u kuma. Magono ma Zuba ma ma yain ili i na yi, kpmam ili i majiyan i'ya ara tsunu.’ ◇

43 “N tonuko dā ukuna u mayun, a ka bidya t̄a tsugono tsu Kashilā ara dē a nākā aza dā a ka yan ili i'ya Kashilā ka ciga a tsugono tsu ne.

44 Vuma dā u rukp̄ai a katali ka na wa koduso t̄a, kpam uza dā katali ki ka varai, vuma u nala vi wa yuruwa t̄a yuku-yuku.”‡

45 An adārakpi a pige n Afarishi a panai alabari a dā u yansāka le, aku a revei an n ele dā wa yan.

46 A ka ciga a k̄anā yi, shegai a ka pana t̄a uwonvo u ama yi, kpaci ama yi a wushuku t̄a Yesu matsumate ma.

22

Agisani a abiki a iyolo

(Luka 14:15-24)

1 Yesu doki u yain manyan n alabari tsarā u wenishike ama,

2 “Tsugono tsu zuba tsa woko t̄a tyoku u agisani a naha: A yan t̄a magono ma roku uza dā u fobusukoi maku ma ne abiki a iyolo.

3 U libanai ama roku a asu u abiki vi. An a ka gitā abiki yi, aku u suki agbashi a ne a isa ama yi, shegai a 'yuwain utuwā.

4 “Aku u doki u suki agbashi a roku, u danai, ‘Tonukoi ama dā n libanai vi a fobuso dē abiki yi. A ki dā t̄a anaka a shinga a dā n lakai uciga a fobusoi inyama yi. Tuwāi a asu u abiki vi.’

5 “Shegai aza dā u libanai vi a tuwā wa. Aza roku a lazai ubana a ashina, aza roku kpam ubana a kuden.

6 Aza roku kpam a k̄anai agbashi yi a lapa le, a wunai.

7 Pini nala, u yain upan cika, u suki asoje a wuna aza a magalākā yi kpam a runukpa ilyuci i le.

8 “Aku magono mi ma tonukoi agbashi yi, ‘A kotso dē afobi a abiki a iyolo yi. N libana t̄a ama, shegai a ratsa a tuwā wa.

9 Adama a nala, walai a ire i ilyuci yi, uza dā baci dem i wenei i libana yi u tuwā a asu u abiki vi.’

10 Pini nala, agbashi yi a lazai a ba a bolomgbonoi gbā aza dā a wenei, aza a shinga n aza a cingi. Aku a asu u abiki vi u shadangi n amoci.

11 “An magono mi ma tuwāi tsarā u wene amoci yi, aku u wenei vuma roku uza dā bawu u ukai aminya a shinga.

12 U wece yi, ‘Avu, ni dā bawu vu ukai aminya a shinga utuwā a asu u abiki vi?’ Vuma vi u fudā u dana ko ili wa.

13 “U tonukoi agbashi a roku, ‘Sira niyi akere n a'ene, i vutālā yi a asuvu a karimbi, nte ama a ka s̄a pini n ulumusa u a'anga adama a m̄bālā.’

‡ 21:44 Akorongi a cau a roku aza dā a purai a tagarāda u Matiyu a kalatsa t̄a makpandā ma 44.

14 “Mayun ɗa, a libana ta ama ushani, shegai kenu ɗa a dangasai.”

Keci a kaci ka utsupa u utafa

(Marku 12:13-17; Luka 20:20-26)

15 Aku Afarishi a bolomgbonoi kaci tsara a wandi Yesu u dana ili i roku kotsu a tsara ili i'ya a ka kana yi n i'ya.

16 Aku a sukunku yi atoni a le a roku n atoni a Hiridu. A danai, “Kawenishiki, tsu reve ta avu vuma u maci u da, kpam va wenishike ta ili i shinga i ure u Kashila. Vu bidya ta ya dem unu u te, ko ya tani baci wari.

17 Tonuko tsu uyawunsa u vunu. U gan tsu tsupa utafa ara Kaisa magono ko tsu kpaɗa utsupa?”

18 U reve ta uyawunsa u cingi u le, aku u tonuko le, “Eɗa aza a maci a kaɓan! Nɗya i zuwai ya ciga i wanda mu?”

19 Wenike numu ukebe u azurufa* u da i tsu tsupa utafa n i'ya.” Aku ama yi a wenike yi ukebe vi.

20 U wece le, “Kulu n kala ka yai ka kari pini?”

21 Aku ama a wushuki, “Ka Kaisa Magono ka.”

U tonuko le, “Nakai Kaisa ili i'ya i'ari i ne, Kashila kpam i naka yi ili i'ya i'ari i Kashila.”

22 An a panai nala, a yain majiyan. Aku a lazai a asaka yi.

Keci a kaci ka u'yangā u ukpa

(Marku 12:18-27; Luka 20:27-40)

23 Aza a Sadusi a wushuku an ama a ka 'yangā a ukpa a kuwa baci wa. Kain ka ka nala ki, aza a Sadusi a roku a tuwai ara Yesu a wece yi,

24 “Kawenishiki, Musa dana ta, ‘Vuma u kuwa baci bawu mmuku, u kana ta utoku u ne u sotuku uka vi tsara u matsaka yi mmuku.’”

25 A yan ta ama a roku ama a shindere uza n utoku aza da a rongoi pini na. Uza u kagita u zuwai uka, shegai u kuwai bawu maku, aku uza u ire u sotuki marana mi.

26 Eyi dem u kuwai bawu mmuku, aku uza u tatsu u sotuki dem marana mi. Nala a rongoi uyansa hal u bansa le iyolo gba.

27 A makorishi, uka vi dem u kuwai.

28 Kashila ka 'yangasa baci akushe, uka u yai u da wa woko? Kpaci u wolo ta ama a shindere a le gba.”

29 U wushunku le, “Eɗa i reve wa, kpaci i reve ili i'ya Tagarada u Kashila u danai wa, kpam i reve n ucira u Kashila wa.”

30 A'ayin a da baci akushe a 'yangai, a ka yan iyolo ko kpam a wutukpa iyolo wa. A ka woko ta tyoku u atsumate a zuba.

* 22:19 Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

◇ 22:24 U.Ml. 25:5-6.

31 Mayun ɗa i yan ta kaneshi u ili i'ya Kashila ka danai a ukuna u u'yangā u ukpa.

32 Kashila ka dana ta, 'Mpa Kashila ka Ibrahi, n Kashila ka Ishaku, n Kashila ka Yakubu.' ◇ Kashila aya Kashila ka aza a uma, shegai ka akushe wa."

33 An kakuma ka ama ka panai nala, aku a yain majiyan ma uwenishike u ne.

Mele ma ma lai ugbonguro

(Marku 12:28-34; Luka 10:25-28)

34 An Afarishi a panai a da aza a Sadusi a fuda a wushuku wa, aku a bolomgbonoi.

35 Uza u te a asuvu a le, kawenishiki ka Mele ka, u matsai wa ciga u wandi Yesu n keci ku na:

36 "Kawenishiki, mele ma eni ma ma lai ugbonguro a asuvu a Mele ma Musa?"

37 U wushuki, "Ciga Magono ma Zuba Kashila ka vunu n katakasuvu ka vunu gba. Vu cigi yi n uma u vunu n kakiri ka vunu gba." ◇

38 Mele ma kagita ma la vi ma kpm ma lai ugbonguro.

39 Mele ma ire dem unā u te da mari: 'Ciga uza u karen u vunu tyoku da va ciga kaci ka vunu.' ◇

40 A kaci ka Mele ma re ma na ma uwenishike u Musa n u nsumate wari."

Kawauwi ki Maku ma yai ma?

(Marku 12:35-37; Luka 20:41-44)

41 Afarishi yi pini a asu u te, aku Yesu wece le,

42 "Uyawunsa u eni u da i'ari uyan a kaci ka Kawauwi? Maku ma tsikaya ma yai ma?"

A wushuki, "Ma Dawuda ma."

43 Aku u tonuko le, "Nida Dawuda isa yi 'Asheku'? Kulu Keri ku zuwa ta Dawuda danai,

44 " 'Magono ma Zuba ma tonuko ta Asheku a va:

Dusuku a ulyaki u va

hal n zuwa atokulalu a vunu a kere ka adeshikpetsu a vunu.' ◇

45 "An u woko Dawuda isa yi Asheku, nida kpm wa woko maku ma ne?"

46 Ko uza u fuda u wushunku yi wa, kpm ko uza u wuta karara bawu uwonvo u wece yi keci ku roku wa.

23

Yesu nakai azapige a roku unyushi

(Marku 12:38-39; Luka 11:43, 46; Luka 20:45-46)

1 Yesu tonukoi kakuma ka ama ki kabolo n atoni a ne,

2 “Awenishiki a Mele n Afarishi a'ā tā n ucira u da a ka tonuko dā ili i'ya Mele ma Musa ma danai.

3 Adama a nala, i toni i'ya a wenishike dā, shegai kotsu i yain tyoku da ele a ka yansa wa. Kpaci i'ya a tsu dansa kau da n i'ya a tsu yansa.

4 A tsu tadanku tā ama ucanga u araji u da bawu a ka fuda a ka canga. Kpam a tsu dambula gbam a dana asaka a banka majubu a banga le ucanga wa.

5 “A tsu yan tā ili i shinga tsara ama a wene le. Kpam ya dem u tsu sira tā alawu a da a'ari n Kadyanshi ka Kashila, shegai alawu a Afarishi a la tā ugbonguro. Ikali i'ya i'ari a ikengi i aminya a le i la tā dem ugbonguro.

6 A la tā uciga a asu u ndishi u shinga a asu u abiki n asu u ndishi u kapala a agata a Kashila.

7 Kpam a'ā baci a kuden, a tsu la tā uciga ama a danasa le n kala ka karinga; wata, 'Kawenishiki.'

8 “Shegai eda she i asaka uza u isa da 'Kawenishiki' wa, kpaci Kawenishiki ka te ka i'ari n ka, kpam atoku a da i'ari.

9 Kpam kotsu i isa uza n kala ka karinga 'Tata' a likimba wa, kpaci Tata u te u da i'ari n u da uza da wari a zuba.

10 Kotsu i asaka uza u isa da 'Uzakuwa' wa, kpaci Uzakuwa u te da; wata, Kawauwi.

11 Uza da baci wari uzapige, she u woko kagbashi ka atoku.

12 Uza da baci u bidyai kaci ka ne uzapige, a ka gonuko yi ta kenu. Uza da kpam u bidyai kaci ka ne kenu, a ka gonuko yi ta uzapige.

13 “Ter de awenishiki a Mele n Afarishi, eda aza a maci a kaan! Kpaci i kangi ama utsutsu u u'uwa a tsugono tsu zuba. Eda i uwa a tsugono tsi wa, i asaka tani aza da a ka ciga uwa a uwa wa. [

14 Ter de awenishiki a Mele n Afarishi, eda aza a maci a kaan! Eda aza da i tsu lya ucanga u nranan a u'uwa a le, i yain kpam kvasu ka ugadi tsara ama a wene da. A ka yan da ta mavura cika ma ma lai ma aza da a buwai.]*

15 “Ter de awenishiki a Mele n Afarishi, eda aza a maci a kaan! Kpaci i tsu pasambana ta mala i bana a iyamba i mbari tsara i zuwa uza u te u woko katon. A'ayin a da baci i tsara yi aku i gono i zuwa yi u woko uza u akina hal u la da cika.

16 “Ter de eda aza da ya tono n ama, dana arumba a da i'ari! I da,

'Ama a tsina baci n Kuwa ku Kashila a'ayin a da a ka ya kazuwambani, wa n ukuna wa. Shegai a tsina baci n

* 23:14 Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Matiyu a kalatsa ta makpanda ma 14.

zinariya u da wari a Kuwa ku Kashila ki, u kana ta a shamkpa kazuwamgbani ki mai.'

17 "Eda arumba a gbani, atengeshi. Ndya wa ve i lakai kalen: zinariya vi ko gai Kuwa ku Kashila ka ku zuwai zinariya vi wa rongo uwulukpi?

18 Kpam i danai,

'Ama a tsina baci n asudarakpa, wa n ukuna wa. Shegai a tsina baci n kune ku kari a asudarakpa vi, u kana ta a shamkpa kazuwamgbani ki.'

19 "Icun i urumba u eni u da wa la! Ndya wa ve i lakai kalen: kune ki ko gai a asudarakpa u da u zuwai kune ki kari uwulukpi?

20 Adama a nala, uza wa tsina baci n asudarakpa, tsina da la vi wa tsina n u da n kune ku kari pini a zuba u ne.

21 Nala dem uza wa tsina baci n Kuwa ku Kashila, tsina da wa tsina n ka hal n Kashila ka ka rongo pini vi.

22 Uza u tsina baci kpam n zuba, u tsina ta dem n karatsu ka tsugono tsu Kashila n uza da u dusuki pini.

23 "Ter de awenishiki a Mele n Afarishi, eda aza a maci a kaban! I tsu naka ta Kashila ili i te a asuvu a kupa a ili i'ya i tsarai, hal gbam n icanga i awanli i kusan i'ya i lakai kenukulu, n icun i kenukulu gba. Shegai i varangi iwenishike i Mele i pige; wata, uyanka ama ili i'ya i'ari dere, n upana iyali, n ushamkpa ukuna u Kashila mai. I'ya gai i gain i yain i'ya la vi kabolo n i nide yi.

24 Eda arumba a da ya tono n ama, i'a ta tyoku u vuma da u sherei mini ma uso ma ne tsara u takpa maku ma kagushi, aku u gonoi u sodugi karakuma!†

25 "Ter de awenishiki a Mele n Afarishi, eda aza a maci a kaban! I tsu za ta kucina ku nko n de n apara a de, shegai asuvu a le a'a ta ushadangi n ili i'ya i tsarai a asu u uryafusa ama n i'ya ya zuwa da i pana kayanyan koshi.

26 Eda Afarishi arumba a da! Gitai ve i zai asuvu a nko yi n apara yi, kateshe ki kpam ka yan ta sarara!

27 Ter de awenishiki a Mele n Afarishi, eda aza a maci a kaban! Tyoku u asaun a da a kalai pun da i'ari. A tsu yan ta n tsulobo a kateshe, shegai asuvu a le a'a ta ushadangi n atele a akushe n ili i'ya i shamusai.

28 Nala dem i'ari, i lobono ta uwundya a kateshe, shegai asuvu a de a'a ta ushadangi n ikuna i maci i kaban n tsicingi.

29 "Ter de awenishiki a Mele n Afarishi, eda aza a maci a kaban! I tsu yanka ta nsumate a asu u kacida ka shinga, kpam i tsu kala ta asaun a aza a maci.

30 I da,

† 23:24 Yesu dana da u danai, "I dambulai a kaci ka ukuna u kenu, shegai ya yansa inyushi icingi i pige i pige."

'A da baci tsari tsu rongoi a'ayin a nkoshi n cau n tsunu, tsara tsa ɓaŋga le uwuna ntsumate wa.'

³¹ “Adama a nala i varangu ta kaci ka de an i danai eda mmuku n tsikaya† ma aza da a wunai ntsumate n da i'ari.

³² Lyayi kelime i koruso ili i'ya nkoshi n cau n de n gitai vi!

³³ “Eda a'eku na mmuku ma a'eku! Nida ya yan i dana ya wura a uvarangu da a akina?

³⁴ Adama a nala, ntsumate, arevi n awenishiki a da la ma sukunku da. Ya wuna ta aza roku a le, ya vara ta aza roku ikusa a mawandamgbani. Aza roku tani ya bawan le ta a agata a Kashila hal i tono le ubana ilyuci ilyuci n i yanki le mavura.

³⁵ Adama a nala, Kashila ka yanka da ta mavura adama mpasa m aza da i wunai bawu unyushi. Eda aza a Yahuda i gitai ta i wunai Habila† vuma u maci, aku i lyai kelime n uwunusa ama hal ubana a'ayin a Zakariya maku ma Barikiya uza da i wunai a mere ma Asu u Uwulukpi u Kuwa ku Kashila n asudaraka.

³⁶ Mayun n tonuko da, ukuna u nala vi wa gitai ta dem n aza da i'ari n uma gogo-na.”

Yesu ciga ta Urishelima

(Luka 13:34-35)

³⁷ Yesu lyai kapala n kadyanishi, “Eda aza a Urishelima! Ama a de a wuna ta ntsumate kpam a varasai atsumate a da a sukunku da. N tsu ciga ta n bolongu da tyoku da matoku ma tsu bolongu mmuku n ne a ashan a ne, aku i 'yuwain.

³⁸ Nala Kashila ka asaka Kuwa ku Kashila ku de, kpam ka woko ta bawu uza pini.

³⁹ N tonuko da, ya doku ya wene mu wa, she a'ayin a da ya dana, 'Kashila ka zuwuka uza da wa tuwa n kala ka Magono ma Zuba unu u shinga.' ”

24

A ka wacinsa ta Kuwa ku Kashila

(Marku 13:1-2; Luka 21:5-6)

¹ Yesu asakai Kuwa ku Kashila ki u kanai ure u lazai, aku atoni a ne a tuwai ara ne a wenike yi kuma ku Kuwa ku Kashila.

² Shegai u tonuko le, “I wene kuma ku na ki? Mayun n tonuko da, ko katali ka te a ka asaka ka a zuba u utoku u ne wa. Katali dem a ka wasa ta ka.”

Kubari a kaci ka upana u ikyamba

(Marku 13:3-13; Luka 21:7-19)

³ A'ari pini, Yesu ndishi a Masasa ma Zayitum, aku atoni a ne a cina yi utyoku u ne, a danai, “Tonuko tsu, nwere da ukuna

u nala vi wa gita? Kpam ndya ya woko iryoci i'ya ya wenike an a'ayin a utuwa u wunu n ukotso u a'ayin a da a rawai?"

⁴ U tonuko le, "Kiranai kotsu i asaƙa uza u puwunsa da wa.

⁵ Ama ushani a ka tuwa ta n kala ka va, a dana alya Kawauwi, kpam a ka puwunsa ta ama ushani.

⁶ Ya pana ta ukuna u kuvon n alabari a kuvon a da a ka tuwa, shegai kotsu i pana uwonvo wa. Gba ili i nala yi i kana ta i gita kahu makorishi ma tuwa.

⁷ Kaletsu ka ama ka 'yangasaka ta aletsu, tsugono kpam tsa 'yangasaka ta tsugono. A ka yan ta a'ayin a kambulu kuten gbam wa. Iyamba ya gada ta a asu kau-kau.

⁸ Gba mballa ma ili i na yi ma ta tyoku u mballa ma kagita ka ilimaci i maku.

⁹ "Ama a ka kana da ta, a ka neke da ta tsara a yanka da mavura, kpam a ka wuna da ta. Gba ama a ka kovo da ta an u wokoi i wushuki na mpa.

¹⁰ Kpam ama ushani a ka asaƙa mu ta utono. A ka kpatalaka ta atoku a le kpam a 'yuwan atoku a le.

¹¹ Ntsumate n kaƙan ma tuwa ta ushani n lapanasa ama ushani.

¹² Tsiyingi tsa tambura ta tsu zuwa ama a 'yuwan uciga atoku a le.

¹³ Shegai aza da a kawunki hal ubana a makorishi, Kashila ka wauwa le ta.

¹⁴ A'ayin a da baci Kadyanshi ka Shinga ka kyawain gba likimba n iyamba, a tonusukoi kpam gba aletsu, aku makorishi ma tuwa.

Upana u ikyamba u pige

(Marku 13:14-23; Luka 21:20-24)

¹⁵ "A'ayin a ka tuwa ta a da ya wene ili i'ya Daniyan matsumate u danai: 'Ili i icadi i'ya bawu i gain i'ya i nangasai

Asu u Uwulukpi u Kuwa ku Kashila.' ◇ (Eda aza da ya yan kaneshi i reve ta kalen ka ili i na yi.)

¹⁶ A a'ayin a nala yi, u kana ta aza a Yahuda a suma ubana a nsasa tsara a lai.

¹⁷ Uza da wari a uwotsu u kuwa, kotsu u uwa a asuvu upura ucanga wa.

¹⁸ Uza da wari a kashina, kotsu u gono a kuwa uzama u kunya wa.

¹⁹ A a'ayin a nala yi, ter de aka a da a'ari n atsuma, ko kpam aza da a'ari na mmuku n shili!

²⁰ "Yanyi kvasu a asu u Kashila, kotsu i suma n ilyushi ko tani a kain ka Ashibi wa!

21 Nala wa woko t̄a a'ayin a upana u ikyamba u pige. Tun an a yain likimba, kpam a ka doku a ka yan upana u ikyamba tyoku u nala wa.

22 Shegai Kashil̄a ka jebe de kakum̄a ka a'ayin ki; a da baci w̄ari u yain nala wa, uza w̄a la wa yan uma wa. Shegai Kashil̄a ka jebe de a'ayin yi adama ama a ne a da u dangasai.

23 A a'ayin a nala yi, uza roku wa tonuko d̄a t̄a, 'Wundyai, Kawauwi ka la!' Ko kpam uza roku wa dana t̄a, 'Aya na!' Kotsu i tono le wa.

24 Awauwi a kaβan n̄a ntsumate n kaβan a ka tuw̄a t̄a a yain iryoci kpam n ikunesavu. A ka zuwa t̄a ama a tono le, hal gb̄am n ama da Kashil̄a ka dangasai, hal gai wa yan baci nala.

25 Panai, n rono d̄a t̄a atsuvu gamp̄a kahu ukuna vi u git̄a.

26 "Uza roku u tonuko d̄a baci, 'Wundyai, Kawauwi ka nide a kakamba,' kotsu i bana i kondo wa. Ko kpam, 'Wundyai, aya la ukpawin,' kotsu i wushuku wa!

27 Maku ma Vuma ma tuw̄a baci, ya dem wa wene yi t̄a, tyoku da ulada u tsu wut̄a a kasana ubana a kalivi.

28 Asu u da baci kakushe kari, nte asakali a tsu bolomgbono pini. Ili i na iryoci i'ya ya wenike an makorishi ma yan de evu i'ya."

Utuw̄a u Maku ma Vuma

(Marku 13:24-27; Luka 21:25-28)

29 "A'ayin a da baci upana u ikyamba u nala u kotsoi, kute-kute

" 'Kaara ka kimba t̄a, kpam uwoto wa doku wa naka katyashi wa.

Atala a ka rukpusa t̄a,

a ka gbada t̄a kpam ili i pige i pige i'ya i'ari u zuba.' ◇

30 "A a'ayin a nala yi, iryoci i Maku ma Vuma ya wut̄a t̄a a kalishi. Gba ama a likimba a ka sa t̄a adama a uwonvo. A ka wene t̄a Maku ma Vuma utuw̄a a zuba a asuvu a kalishi n ucira u pige n tsupige.

31 Wa tutsuku t̄a atsumate a zuba a ne a kapala n mawura ma pige ma ukakaci, a ka bolomgbono t̄a aza da u dangasai ili i'ya i kana i kasana ubana a kalivi n gadi ubana a daka; wata, ili i'ya i bidyai a mbari n likimba n naha ubana a n nide.

Udani a kaci ka madanga ma kapopi

(Marku 13:28-31; Luka 21:29-33)

32 "Gogo-na rotsongusi a iryoci i madanga ma kapopi: A'ayin a da baci i wenei atyangi a ne a limanai, aku a ka topo avuku, ya reve t̄a an ilyushi i yain evu.*

◇ 24:29 Isha. 13:10. * 24:32 A iyamba i aza a Isara'ila, ndanga n tsu topo t̄a kahu usudugbi u yain.

33 I wene baci gbā ili i na yi ya gitasa, kotsu i reve an a'ayin a yan de evu n utuwa.

34 N tonuko da, gbā ili i na yi ya gita ta kahu ama da a'ari n uma gogo-na a kuwusa.

35 Zuba n likimba wa cimba ta, shegai kadyanshi ka va ka yan ta pini bawu utyoku.

Uza reve kain ka ugono u Yesu wa

(Marku 13:32-37; Luka 17:26-30, 34-36)

36 "Uza wa la u revei kain ka nala ki ko kpm ulapa u uwule vi wa. Ko atsumate a zuba, hal dem n Maku mi dem u reve wa, she Tata vi utyoku u ne.

37 A'ayin a da baci Maku ma Vuma ma gono, ili gbā ya woko ta tyoku da i'ari a a'ayin a Nuhu.†

38 A'ayin a nala yi kahu mini ma pige ma tuwa, ama a rongo ta ulya n a soyi kpm n a yansi iyolo hal ubana kain ka Nuhu uwai a kpatsu.

39 A 'yanga ureve ili i'ya ya gita wa, she na mini ma pige ma tuwai ma wunai ama gbā. Nala wa woko a'ayin a da Maku ma Vuma ma gono.

40 A'ali ama a re a ka yan manyan a kashina. A ka bidya ta uza u te, a asaka uza u te.

41 Aka ama a re a ka wurya kira a kutali. A ka bidya ta uza u te, aku a asaka uza u te.

42 "Adama a nala, she i rongo ufoɓusi, kpaci i reve a'ayin a da Asheku a de a ka tuwa wa.

43 A da baci uza u kuwa u revei a'ayin a da kaboki ka tuwa, wari wa rongo ta ufoɓusi, wa asaka kaboki ki ka uwa yi a kuwa wa.

44 Eɗa dem u kana ta i rongo ufoɓusi kain dem. Kpaci Maku ma Vuma ma gono ta a'ayin a da bawu i zuwai uma.

Kagbashi ka shinga

(Luka 12:41-48)

45 "Kagbashi ka eni ka a wushuki n eyi kpm kari n ugboji? Aya uza da uzakuwa u ne u zuwa yi u woko uzapige u agbashi a ne u nakasa le ilikulya a'ayin dem.

46 Uzakuwa u ne u gono baci u cina yi u yain manyan ma maci, wa tsara ta katsupi ka pige ka malen ma manyan ma ne.

47 Mayun n tonuko da, uzakuwa u nala vi wa zuwa yi ta u kirana n utsari u ne gbā.

48 Shegai kagbashi ka cingi ka baci, wa tonuko ta kaci ka ne uzakuwa u va wa gono gogo wa.

49 Aku u gita ulapusa atoku a ne agbashi, n u lyayi n u soyi hal u gutukpa kaɓolo n atoku a ne asoi.

50 Uzakuwa vi wa tuwa ta a a'ayin a da bawu u zuwai uma wa tuwa.

⁵¹ Aku uzakuwa vi u t̄as̄as̄a yi ikyamba n kaburu, u wu-
tukp̄a yi kaḅolo n aza a maci a kaḅan, nte ama a ka s̄a pini n
ulumusa u a'anga adama a upana u ikyamba.”

25

Agisani a nkere kupa

¹ Yesu lai kapala n kadyanshi, u da, “Tsugono tsu zuba
tsa woko t̄a tyoku u agisani a naha: A yan t̄a nkere n roku
ama kupa aza ḁa a bidyai ncikalun le ts̄ar̄a a bana a k̄angu
valisavu.

² Ama a tawun a asuvu a le atengeshi a ḁa, shegai ama a
tawun a ḁa a buwai vi a'a t̄a n ugboji.

³ Aza ḁa a'ari atengeshi yi a bidyai ncikalun le, shegai a
ḅana manivi ma roku wa.

⁴ Aza ḁa k̄pam a'ari n ugboji vi a bidyai ncikalun le manivi a
adele a le.

⁵ An valisavu vi u ḅar̄ak̄pai bawu u rawai go, aku a git̄ai
agbad̄igi hal a lavutai.

⁶ “N kayin ka pige, aku a panai isali, ‘Valisavu u ḁa la utuw̄a!
Tuw̄ai tsu k̄angu yi!’

⁷ “Nkere mi gb̄a a 'yanḡai a foḅusoi ncikalun le.

⁸ Aku aza ḁa a'ari atengeshi yi a tonukoi aza a ugboji yi, ‘Ne
tsu manivi ma ḁe kenu, k̄paci ncikalun le tsunu ma cimḅa ḁe.’

⁹ “Shegai a wushunku le, ‘Ts̄ar̄a n ma ma rawa tsu gb̄a tsunu
wa. Walai i bana a asu u aza ḁa a ka dengishe i tsilaḁa kaci ka
ḁe.’

¹⁰ “A'ayin a ḁa nkere n tawun mi a lazai a ba a tsila manivi
mi, aku valisavu vi u rawai. Nkere n ḁa m̄ari ufoḅusi vi a uwai
a asu u abiki a iyolo yi kaḅolo n valisavu vi. Aku a gid̄aki
utsutsu.

¹¹ “A'ari pini, aku nkere n nide mi n rawai, n salai, ‘Uza-
kuwa! Uzakuwa! Kukpunk̄a tsu utsutsu!’

¹² “Shegai valisavu vi u wushuki, ‘Mayun n tonuko ḁa, n
reve ḁa wa.’ ”

¹³ Aku u danai, “Rongoi ufoḅusi, k̄paci i reve kain ko k̄pam
a'ayin a ḁa ukuna u na vi wa git̄a wa.”

Agisani a agbashi a tatsu

(Luka 19:11-27)

¹⁴ Aku Yesu tonuko le agisani a na yi, u da, “Tsugono tsu
zuba tsa woko t̄a tyoku u agisani a naha: Vuma roku u ḁa pini
uza ḁa u foḅusoi nwalu ubana a ilyuci i roku. Kahu u laza, aku
u is̄ai agbashi a ne u tonuko le, ‘Kotsu i guḅuka mu ucanga u
va, n laza baci.’

15 Vuma vi u reve t̄a ili i'ya kagbashi dem ka yan. Aku u naḳai uza u kagita ikebe i zinariya i pige i pige i tawun,* uza u ire kpam u naḳa yi i re, uza u tatsu kpam u naḳa yi i te. Aku u 'yangai u lazai.

16 An vuma vi u lazai, kagbashi ka u naḳai ikebe i tawun yi u yain tsilaga n i'ya, u tsarai i tawun i roku.

17 Uza da kpam u naḳai i re yi u yain nala, eyi dem u tsarai i re i roku.

18 Shegai kagbashi ka u naḳai ukebe u te vi, u gawai kpele u sokongi u da pini.

19 "An a barakpai, aku uzakuwa vi u gonoi, u wecei agbashi yi ili i'ya ya dem yankai ikebe yi.

20 Kagbashi ka u naḳai ikebe i tawun yi u tukoi i ne n i'ya u tsarai vi dem. U danai, 'Uzakuwa, vu naḳa mu t̄a ikebe i zinariya i pige i pige i tawun, kpam n doku t̄a n tsarai ikebe i tawun n i'ya.'

21 "Uzakuwa vi u wushuki, 'Vu yan t̄a mai. Avu kagbashi ka shinga ka, uza da n wushuki n avu. Adama a da vu yain naha n ili i kenu i va, ma asaka vu t̄a vu kirana n ili i pige. Tuwa vu pana kayanyan na mpa.'

22 "Aku kagbashi ka u naḳai i re yi u tuwai u danai, 'Uzakuwa, vu naḳa mu t̄a ikebe i zinariya i pige i pige i re, kpam n doku t̄a n tsarai i re n i'ya.'

23 "Uzakuwa vi u wushuki, 'Vu yan t̄a mai. Avu kagbashi ka shinga ka, uza da n wushuki n avu. Adama a da vu yain naha n ili i kenu i va, ma asaka vu t̄a vu kirana n ili i pige. Tuwa vu pana kayanyan na mpa.'

24 "Kagbashi ka u naḳai u te vi u tuwai, u danai, 'Uzakuwa, n reve t̄a va yuwu wa. Vu tsu zuwa t̄a uma vu kapi ili i'ya vuma roku u cei.

25 Adama a nala, n pana t̄a uwonvo aku n bidyai ukebe u zinariya vi n gawai kpele n sokongi u da pini. Ukebe u vunu u da na.'

26 "Aku uzakuwa vi u wushuki, 'Avu kagbashi ka cingi ka, kpam kawonvoli. Vu da vu reve t̄a n tsu kapa a kashina ka uza roku u cei.

27 Wari u gan t̄a gbam vu zuwa ikebe yi a kuwa ku ikebe tsara n tsara ili i'ya i uwa mu pini.'

28 "Aku uzakuwa vi u tonkoi agbashi a da a buwai vi, 'Wusha niyi ukebe vi i naḳa kagbashi ka kari n ikebe kupa vi.

29 Uza u yan baci ili i maci n i'ya wari n i'ya, Kashila ka doku t̄a ka naḳa yi, kpam wa tsara t̄a i'ya ushani. Shegai uza da bawu wari n ili, Kashila ka wusha t̄a i kenukulu i'ya wari n i'ya vi.

* 25:15 Kondo "Ikebe i zinariya i pige i pige" a kaci ka idani ka "Ikebe" a Idani i U6anga.

30 Gogo-na vutaḷai kagbashi ka gbani ka nala ki a asuvu a karimbi a asu u da ama a ka sa n ulumusa u a'anga adama a upana u ikyamba.' ”

Magono ma yanka ta ama gba afada

31 Yesu lyai kapala n uwenishike, “Maku ma Vuma ma tuwa ta a asuvu a tsupige tsu ucira tsu ne, n atsumate a zuba a ne gba. Wa woko ta Magono aku u dusuku a karatsu ka pige ka tsugono tsu ne.

32 Gba aletsu a likimba a ka bolomgbono ta a kapala ka ne, kpam wa pece le ta abolo a re tyoku da kaliniki ka tsu pece ncon na nryadiga.

33 U zuwa ncon a ulyaki u ne, nryadiga kpam a ugula u ne.

34 “Aku magono mi ma tonuko ama da a'ari a ulyaki u ne, ‘Tuwai, Tata u va u zuwuka da de una u shinga u ne. Wushai tsugono tsa Kashila ka fobusuko da tun a'ayin a da u yain likimba.

35 A'ayin a da ma pana kambulu, i ne mu ta ilikulya n lyai. An ma pana kakuli, i ne mu ta mini n soi. An ma yan tsumoci, i wusha mu ta.

36 An mari kataba, i naka mu ta aminya n ukai. An mari a maala, i kirana ta na mpa, kpam an mari a kuwa ka a'ali, i konduso mu ta.’

37 “Ama a maci yi a ka wushuku ta, ‘Asheku, nwere da tsu wene vu n kambulu, aku tsu ne vu ilikulya? Ko kpam va pana kakuli, aku tsu ne vu mini?’

38 Nwere da tsu wene vu a tsumoci, aku tsu uka vu a a'uwa a tsunu? Nwere da tsu wene vu kataba, aku tsu naka vu aminya?

39 Nwere da tsu wene vu a maala ko kpam a kuwa ka a'ali, aku tsu kiranai n avu?’

40 “Magono mi ma wushuku ta, ‘N tonuko da, a'ayin a da baci i yankai ama a va, ko aza da a lakai kenukulu, mpa i yankai.’

41 “Aku Magono mi ma tonuko aza da a'ari a ugula u ne, ‘Batsai dan na mpa, eda ama da Kashila ka yankai una u cingi. Walai i ba i uwa a akina a da bawu a ka kotso a da a fobusukoi Kalapansi n atsumate a ne!

42 An ma pana kambulu, i ne mu ilikulya n lyai wa. An ma pana kakuli, i ne mu mini n soi wa.

43 An ma yan tsumoci, i wusha mu wa. Kpam an mari kataba, i naka mu aminya n uka wa. An mari a maala, kpam mari a kuwa ku a'ali, i kirana na mpa wa.’

44 “Ama a nala yi a ka wushuku ta, ‘Asheku, nwere da tsu kpa da vu ubanga a'ayin a da va pana kambulu, ko kakuli, ko va yan tsumoci, ko vari kataba, ko kpam vari a kuwa ku a'ali bawu tsu banga vu?’

45 “Magono mi ma wushuku t̄a, ‘N tonuko d̄a, a'ayin a d̄a baci i kpaḍai uḅanga ama a va, ko niḍa tani baci a'ari kenukulu, mpa i kpaḍai uḅanga.’

46 “Ama a nala yi a ka uwa t̄a a asuvu a mavura ma bawu mari n utyoku, shegai ama a maci yi a ka yan t̄a uma bawu utyoku.”

26

A sheshei tsara a wuna Yesu

(Marku 14:1-2; Luka 22:1-2; Yahaya 11:45-53)

1 An Yesu kotsoi udansa ili i na yi, aku u tonukoi atoni a ne,

2 “I reve t̄a gai a'ayin a re a d̄a a buwai kotsu a yain Abiki a Upasamgbana,† kpm a ka neke t̄a mpa Maku ma Vuma a wandamgbana mu.”

3 A'ayin a nala yi, adarakpi a pige na nkoshi a ba a gawunsai a kuwa ku Magono ma Adarakpi, uza d̄a a ka isa Kayafa.

4 A sheshei tyoku d̄a a ka kana Yesu tsara a wuna yi usokongi.

5 Shegai a danai, “U gan tsu yain ukuna u na vi a'ayin a Abiki a na wa, kawa ama a ka 'yangasaka tsu t̄a.”

A tsunki Yesu manivi ma magulani

(Marku 14:3-9; Yahaya 12:1-8)

6 Ele n a fobusi nala, cina Yesu pini a Batani a kuwa ku Simo uza d̄a caupa wari makutu.

7 Eyi pini a kuwa ki n u lyayi ilikulya, aku uka roku u tuwai n majuju ushadangi n manivi ma magulani ma ikebe cika. U tsunki Yesu a kaci.

8 An atoni a ne a wenei nala, a panai upan cika, a danai, “Icun i koli ka ikebe ka eni ka naha!

9 Wari u gan t̄a u denge ma n ikebe cika, aku u naka aza a unambi ikebe yi.”

10 Yesu kpm reve t̄a gba i'ya a ka tonu, aku u tonuko le, “Nɗya i zuwai ya damgbarasa uka u na vi? Ili i shinga n i tsulobo i'ya u yanka mu.

11 Ya rongo t̄a kaḅolo n aza a unambi kain dem, shegai mpa ma rongo n ad̄a a'ayin ushani wa.

12 Tsunku d̄a u tsunku mu ma, tsara u fobuso ikyamba i va adama a kacida.

13 Mayun n tonuko d̄a, asu u d̄a baci dem a yain Kadyanshi ka Shinga a asuvu a likimba, a ka dana t̄a ili i'ya uka u na vi u yain, kpm ama a ka ciba t̄a n eyi.”

Yahuza wushuki u neke Yesu

(Marku 14:10-11; Luka 22:3-6)

14 Aku uza u te a asuvu a Kupanamere yi, uza d̄a a ka isa Yahuza Isikariyoti u ba u dansai n adarakpi a pige,

15 “Ndya ya naka mu n naka da baci Yesu?” Aku a naka yi ikebe i azurufa kamankupa.*

16 Pini nala, u gitai uzama tyoku da wa neke yi ara le.

Yesu lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana

(Marku 14:12-21; Luka 22:7-13, 21-23; Yahaya 13:21-30)

17 Kain ka kagita ka Abiki a Ilikulya i'ya i Nambai Yisti, Kupanamere yi a tuwai ara Yesu a wece yi, “Nte va ciga tsu ba tsu fobuso ulya u Ilikulya i Abiki a Upasamgbana?”

18 U wushuki, “Walai i bana a asuvu a ilyuci a asu u vuma roku i tonuko yi, ‘Kawenishiki ka danai: A'ayin a da a dangasaka mu a yan de evu n urawa. Ma ciga ta n lyai ilikulya yi n Kupanamere a kuwa ku vunu.’ ”

19 Aku a yain dere tyoku da u tonuko le, a ba a fobusoi ilikulya yi pini.

20 An kaara ka kotsoi, Yesu n Kupanamere yi a dusuki ulya u ilikulya.

21 Ele pini n a lyayi, aku u tonuko le, “Mayun n tonuko da, uza u te a asuvu a de wa neke mu ta.”

22 A namgba ta katsuma cika, aku a gita yi keci maten-maten, “Mpa ma neke vu vi, Asheku?”

23 U wushuki, “Vuma da u dabai kusan unu u te na mpa a kabelu, aya gai wa neke mu vi.

24 U kana ta Mpa Maku ma Vuma n kuwa, tyoku da a korongi a kaci ka va a'ayin ushani a da a wurai. Shegai ter n uza da wa neke mu vi. A'ari a matsa yi baci wa, wari wa laka yi ta tsulobo.”

25 Yahuza uza da wa neke yi vi u danai, “Kawenishiki, ko mpa ma neke vu vi?”

U wushunku yi, “Nala wari, ada.”

Ulya u Ilikulya i Asheku

(Marku 14:22-26; Luka 22:14-20)

26 Ele pini n a lyayi ilikulya yi, aku Yesu bidyai burodi. U cikpai Kashila aku u jibamgbanasai u da, u nakai atoni a ne u danai, “Wushai burodi na vi i takuma, kpaci ikyamba i va i'ya.”

27 Aku u bidyai kpam mako, u cikpai Kashila u nakai atoni a ne, u danai, “Ya dem u soi.

28 Kpaci mpasa n va n da, iryoci i kazuwamgbani ka Kashila ka yain n ama a ne, n da a wotsongi adama a da Kashila ka cimbusa unyushi u le.

29 N tonuko da, ma doku ma so mini ma cinwi wa, she kain ka ma doku ma so ma savu n ada a tsugono tsu Tata u va.”

* 26:15 Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

³⁰ Aku a shipai ushipa u icikpali, pini nala, a lazai ubana a Masasa ma Zayitum.

Bituru wa nana ta Yesu

(Marku 14:27-31; Luka 22:31-34; Yahaya 13:36-38)

³¹ Yesu tonukoi atoni a ne, “Ara n kayin ka na gb̄a de ya suma ta i asaka mu utyoku u va, tyoku da Zakariya matsu-
mate u korongi,

‘Kashila ka gala ta kaliniki ki,
ncon mi kpam ma wacuwa ta.’ ◊

³² “Shegai a'ayin a da baci n 'yanga a ukpa, ma laza ta ubana a Galili n lasa da urawa.”

³³ Bituru danai, “Ko ama gb̄a a 'yuwan vu baci, mpa ma 'yuwan vu wa!”

³⁴ U tonuko yi, “Mayun n tonuko vu, ara gb̄am kahu kapen ka sala, va nana mu ta vu dana vu reve mu wa hal kutatsu.”

³⁵ Shegai Bituru danai, “Ma nana vu wa! Ma kuwa ta gb̄am kaḅolo n avu!” Nala dem atoni a da a buwai vi a danai.

Yesu yain kvasu a Getisimani

(Marku 14:32-42; Luka 22:39-46)

³⁶ Yesu n atoni a ne a banai a asu u roku u da a ka isa Getisimani, u tonuko le, “Dusuki pini na, ma bana ta nife n yain kvasu.”

³⁷ U bidyai Bituru na mmuku n Zabidi n re a banai kaḅolo. U namgba ta katsuma kpam u dambula ta cika.

³⁸ U tonuko le, “Uma u va wa pana ta ikyamba cika yavu ma kuwa. Shamgbai pini na i rongu uma na mpa.”

³⁹ U lazai ubana a kapala kenu, aku u kudangi u varai kaci ka ne a iyamba u vasai, “Tata u va, wari wa yan baci, takpa mu mako ma upana u ikyamba ma na mi. Shegai u la ta tsulobo vu yain ili i'ya va ciga, shegai bamu n i'ya mpa ma ciga.”

⁴⁰ Aku u gonoi a asu u atoni a tatsu yi u cina le a ka lavuta. U tonukoi Bituru, “Ndy a i zuwai ama a tatsu a de gb̄a bawu i fudai i rongoi uma a uwundya ko u ulapa uwule u te da baci?”

⁴¹ Kotsu i lavuta wa, yanyi kvasu kotsu i tsara ucira u da ya shamgba a ukonduso. Kulu ku ciga ta ku yain ili i'ya i gain, shegai ikyamba i'a n ucira wa.”

⁴² Aku u asaka le u vasai, “Tata u va! Va takpa mu baci mako ma na mi wa, she a'ayin a da n soi ma, ma yan ta ili i'ya va ciga.”

⁴³ U gonoi u cina le a ka lavuta, a kukpa gb̄am a'eshi a le wa.

⁴⁴ Aku Yesu asaka le u'asaka utatsu, u ba u yain kvasu tyoku u kvasu ka kagita.

45 U gonoi a asu u atoni yi u tonuko le, “Niḡa i'ari alavu n i wunvugusi hal n gogo-na? A'ayin a yan ḡe gogo-na. Mpa Maku ma Vuma ma a ka neke a akere a aza a unyushi u cingi.

46 ¹Yanḡai tsu walai. Kondonoi, vuma ḡa u neke mu vi, aya wa tuwḡ la.”

A kanai Yesu

(Marku 14:43-50; Luka 22:47-53; Yahaya 18:3-12)

47 Yesu pini a kadyanshi, aku Yahuza, uza u te a asuvu a Kupanamere yi, u rawai kaḡolo n kakuma ka ama n iburundu na mḡpauḡpau. Adaraḡpi a pige na nkoshi alya a suki ama a na yi.

48 Yahuza tonuko le ta kahu a tuwḡ, “Ya reve ta vuma vi a'ayin a ḡa baci n ba n danasa yi n uwambatsa, i kana yi.”

49 An a rawai, aku Yahuza banai karara she ara Yesu, u danasa yi, u danai, “Uzapige!” Pini nala, u wambatsa yi.

50 Yesu wushunku yi, “Kaje ka va, yan ili i'ya vu tuwḡ uyan.” Aku ama yi a tuwḡ a kanai Yesu.

51 Uza u te a asuvu a atoni a Yesu u talai burundu, u kapamḡbanai kutsuvu ku kagbashi ka Magono ma Adaraḡpi.

52 Shegai Yesu tonuko yi, “Gonuko burundu u vunu a ivin i ne. Uza ḡa baci dem u shilaḡana n burundu, n burundu ḡa dem a ka wuna yi.

53 Mayun i reve ta gai ma fuda ma wece Tata u va, u naka mu aḡolo a atsumate a zuba kupa n a re a ḡa a ka yanka mu kuvon ma ciga baci.†

54 Shegai u kana ta u woko naha, tsara a shadangu ili i'ya i'ari ukorongi.”

55 U tonukoi kakuma ka ama ki, “I tuwḡ mu ukana n iburundu na mḡpauḡpau yavu uza u magalaḡa ḡa mari! Kain dem n tsu dusuku ta a Kuwa ku Kashila uwenishike, kpam i kana mu wa.

56 Shegai gba ili i na yi i gita ta, tsara ikorongi i nsumate i shadangu.” Aku atoni a ne gba a sumai a asaka yi.

Yesu a kapala ka Asheshi a Pige

(Marku 14:53-65; Luka 22:54-55, 63-71; Yahaya 18:13-14,

19-24)

57 Aza ḡa a kana Yesu vi a banka yi a kuwa ku Kayafa Magono ma Adaraḡpi, a asu u ḡa awenishiki a Mele na nkoshi a ḡolomḡbonoi.

58 Bituru tono le a kucina a mbari she pini a kuwa ku Magono ma Adaraḡpi mi. Aku u dusuki evu n awundi a kuwa yi tsara u wene ili i'ya a ka yan n Yesu.

† 26:53 Kaḡolo dem ka ta n asoje azu a teli (6,000): Yesu danai wa fuda ta u isa atsumate a zuba azu amangatatsunkupa n azu a re (72,000) a iyamba a ḡanga yi u dangasa baci u yain nala.

⁵⁹ Adarākpi a pige yi n Asheshi a Pige†† a da a buwai vi gbā a ka ciga a wuna Yesu. Aku a zamai ama roku aza da a ka dansa kadyanshi ka kaƙan a kaci ka ne pini a kuwa ku asheshi ki.

⁶⁰ Ama ushani a tuwai a dansai kadyanshi ka kaƙan a kaci ka ne, shegai Asheshi a Pige yi a tsarā yi n unyushi u da u rawai a wuna yi wa.

Aku ama a re a tuwai a danai,

⁶¹ “Vuma u na vi dana ta ‘Ma wasa ta Kuwa ku Kashila aku n gono n mai kpam ka a asuvu a a'ayin a tatsu.’ ”

⁶² Magono ma Adarākpi mi ma 'yangai u tonukoi Yesu, “Va n ili i'ya va dana a ukuna u na vi?”

⁶³ Shegai u dana ko ili wa.

Aku Magono ma Adarākpi mi ma doku ma tonuko yi, “A asuvu a kala ka Kashila Uza u Uma n zuwa ta vu tsina: Tonuko tsu ko ada Kawauwi, Maku ma Kashila.”

⁶⁴ Yesu wushunku yi, “Nala wari tyoku da vu danai vi. Shegai n tonuko da gbā de: ili i'ya i bidyai gogo-na ubana, ya wene ta Maku ma Vuma ndishi a ulyaki u Kashila Uza u Ucira Gba utuwa a asuvu a kalishi a zuba!”

⁶⁵ An Magono ma Adarākpi ma panai nala, aku u karamgbana aminya a ne adama a unangbi u asuvu, u danai, “Vuma u na u yanka ta Kashila kadyanshi ka cingi! Tsa ciga kpam aza da a ka dana ukuna u roku a kaci ka ne wa: eda dem i pana ta ili i'ya u danai.

⁶⁶ Nda i wenei a ka yan n eyi?”

Aku a wushuki, “U yan ta ili i'ya i ratsai a wuna yi.”

⁶⁷ Aku a cikpunka yi atatsa a upetiwa'eshi, a sugbusa yi. Aza roku kpam a basasa yi.

⁶⁸ A danai, “Tonuko tsu ili i'ya ya gita, cinda a da Kawauwi! Ya sugba vu?”

Bituru nanai Yesu

(Marku 14:66-72; Luka 22:56-62; Yahaya 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ A'ayin a nala yi, Bituru pini ndishi a kuwa ki a ulanga, aku kagbashi ka kari makere ka tuwai ka danai, “Avu dem va ta kabolo n Yesu uza u Galili.”

⁷⁰ Pini a kapala ka ama, Bituru danai, “Nala wa! N reve gbam ili i'ya va tono wa!”

⁷¹ U wutai a utsutsu u ba u shamgbai a uwotsu, makere ma roku ma wene yi, aku u tonukoi ama da a'ari pini vi, “Vuma u na vi wa ta dem n Yesu uza u Nazara.”

⁷² Bituru doku u nanai, “N tsina ta, mpa n reve vuma u na vi wa!”

⁷³ An a tsarai a barakpai kenu, aza da a'ari pini kushani, a banai ara Bituru a danai, “Mayun da, va ta kabolo n ama da

†† 26:59 Roku a tsu isa ta Asheshi a Pige yi Sanhidiren.

a ka tono Yesu. Kpaci tyoku ɗa va dansa ɗa u wenikei ko ya vari.”

⁷⁴ Bituru danai, “N tsina ta, ukuna u mayun u ɗa ma dansa! Asaka Kashila ka yan mu mavura n yanka ɗa baci kaƙan! N reve vuma u na vi wa!”

Kute-kute, aku kapen ka salai.

⁷⁵ Bituru ciƙai n ili i'ya Yesu tonuko yi: “Kahu kapen ka sala, va nana mu ta vu dana vu reve mu wa hal kutatsu.” Pini nala, u wutaɗi u sai cika n unamgbukatsuma.

27

A bankai Yesu ara Bilatu

(Marku 15:1; Luka 23:1-2; Yahaya 18:28-32)

¹ Kain n ka wansi n kpasani, aku gba adarakpi a pige na nkoshi a sheshei a kaci ka Yesu tsara a wuna yi.

² Aku a sira yi a lazai n eyi ubana ara Bilatu gomuna.

Ukpa u Yahuza

(Asuki 1:18-19)

³ An Yahuza uza ɗa u nekei Yesu a asu u atokulalu a ne u wenei a kidagai Yesu ugana u ukpa, aku ukuna vi u gonoi u balai yi cika. U bidyai ikebe i azurufa kamankupa vi u gonukoi i'ya a asu u adarakpi a pige na nkoshi mi.

⁴ U danai, “Unyushi u ɗa n yain u ɗa na: N naka da vuma da bawu wari n unyushi u cingi tsara i wuna yi.”

Aku a wushuki, “Nɗya i birika tsu? Ukuna u vunu u ɗa nala vi.”

⁵ Yahuza wacangi ikebe yi pini a Kuwa ku Kashila ki, aku u lazai u ba u vuruki kaci ka ne a maƙanga hal u kuwai.

⁶ Adarakpi a pige yi a tsaɗi ikebe yi a danai, “U wusha ta ikebe i na yi adama a mpasa n vuma. Mele ma dana ta tsa bolomgbono i'ya n ikebe i Kuwa ku Kashila wa.”

⁷ Aku a ba a tsilai uyamba u vuma roku kamai ka mgbodo tsara a cidangusu amoci a ɗa a ka kuwusa a Urishelima.

⁸ Ili i'ya i zuwai a ka isa asu vi “Uyamba u Mpasa” ɗa gai la vi hal utuwa a'ayin a tagarada na vi.

⁹ Ili i'ya Irimiya matsumate u danai vi i shadangu ta: “A bidyai ikebe i azurufa kamankupa,

ikebe i'ya aza a Isara'ila a wushuki a ka tsupa yi i'ya gai la vi.

¹⁰ A tsilai uyamba u kamai ka mgbodo n ikebe yi, tyoku ɗa Magono ma Zuba ma tonuko mu.” ◇

Yesu a kapala ka Bilatu

(Marku 15:2-5; Luka 23:3-5; Yahaya 18:33-38)

11 A a'ayin a nala yi, Yesu shamgbai a kapala ka Bilatu gomuna, aku gomuna vi u wece yi, "Ada magono ma aza a Yahuda mi?"

Yesu wushunku yi, "Nala wari tyoku da vu danai vi."

12 Shegai an adarakpi a pige na nkoshi aza da a ka zama yi n unyushi vi a ka dansa n eyi, u padai bini.

13 Gomuna vi u tonuko yi, "Avu pana ili i'ya a ka dansa a kaci ka vunu ki wa?"

14 Shegai Yesu dana ili wa, aku gomuna vi u yain majiyan cika.

A kidagai Yesu ugana u ukpa

(Marku 15:6-15; Luka 23:13-25; Yahaya 18:39-19:16)

15 Kayen dem a a'ayin a Abiki a Upasamgbana, gomuna vi u tsu asaka ta vuma u te a asuvu a kuwa ku a'ali, uza da ama yi a dangasai.

16 A'ayin a nala yi, vuma roku u da pini a kuwa ku a'ali ki uza da a ka isa Baraba. Ya dem u reve ta vuma vi vuma u cingi u da.

17 An kakuma ka ama ki ka bolomgbonoi, aku gomuna vi u wece le, "Vuma u eni u da ya ciga a asanka da a asuvu a kuwa ku a'ali? Ya ciga a asanka da Baraba da, ko gai Yesu uza da a ka isa Kawauwi."

18 Gomuna vi u reve ta ama yi a tuko ta Yesu ara ne adama a malyon.

19 Gomuna vi pini ndishi a asu u afada, aku uka u ne sukunku yi akani, u danai: "Kotsu vu yanka vuma u nala vi ili wa, kpaci u yan ili i roku i cingi wa. N yan ta alavutanshi a kaci ka ne ara, kpam a da a foro mu ta cika."

20 Shegai adarakpi a pige na nkoshi a leshei kakuma ka ama ki a da a dana u asanka le Baraba aku a dana a wuna Yesu.

21 Gomuna vi u doku u wece kakuma ki, "A asuvu a ama a re a na yi, ya ya ciga n asanka da?"

A wushuki, "Baraba."

22 U wece le kpam, "Nida ma yan n Yesu, uza da a ka isa Kawauwi ki?"

A wushuki, "A wandamgbana yi."

23 U wecikei, "Ndyai zuwai? Ili i cingi i eni i'ya u yain?"

A worukpoi cika, "Wandamgbana ni."

24 An u wenei ili i'a la i'ya wa yan kpam wa, kpam ama a ka ciga de a gita u'yangasa atakasuvu a ama. Pini nala, u bidyai mini u sawai akere a ne a kapala ka le u danai, "Kabirika mu n uwuna vuma u na wa, eda ya yan u da."

25 Ya dem u wushuki, "Atsa na mmuku n tsunu a ka kana n unyushi u ukpa u ne."

26 Aku Bilatu asanka le Baraba. U zuwai asoje a bawin Yesu, aku u naka le n eyi a ba a wandamgbana.

Asoje a yankai Yesu majari
(Marku 15:16-20; Yahaya 19:2-3)

²⁷ Pini nala, asoje a gomuna yi a bankai Yesu a asuvu a kebile ku tsugono ku gomuna vi, aku a kyawan yi gbā le.

²⁸ A mondo yi aminya a ne a uka yi kunya ku san kpayaya.

²⁹ A yain funi† u awana a ukunka yi a kaci. A zuwuka yi kalangu ka tsugono a kukere ku ulyaki ku ne. A kudangi a kapala ka ne a ka yanka yi majari n dansi, “Tsu naka vu ta tsupige Magono ma aza a Yahuda.”

³⁰ Pini nala, a cikpuka yi atatsa. A bidyai kalangu ki a lapusa yi n ka a kaci.

³¹ An a wowo yi uyanka majari, aku a takpa yi kunya ku san ka a uka yi vi a gonoi a uka yi aminya a ne. Pini nala, a wutukpa yi a lazai n eyi ubana a asu u da a ka wandamgbana yi.

A wandamgbana Yesu
(Marku 15:22-32; Luka 23:27-43; Yahaya 19:17-27)

³² Ele n a wuti, aku a gawunsai n vuma u Sirani roku uza u kala Simo. Asoje a matsa yi u canga mawandamgbani ma Yesu.

³³ Gbā le a rawai a asu u da a ka isa Golugota;† (wata, Asu u Mako ma Kaci).

³⁴ Asoje yi a naka yi mini ma cinwi ma a satarai n aguma a akoni.* An u pedei ma, aku u 'yuwain ma uso.

³⁵ A'ayin a da a kotso yi uwandamgbana, aku asoje yi a yankai aminya a ne uruta.

³⁶ Asoje a dusuki pini a asu vi a rongo yi a uwundya.

³⁷ Zuba n kaci ka ne, a zuwa ta iryoci i ili i'ya i zuwai a wandamgbana yi. Ili i'ya a korongi i'ya na: “YESU DA NA VI, MAGONO MA AZA A YAHUDA.”

³⁸ Asoje yi a wandamgbana ta dem aza a magalaka a roku ama a re, uza u te a kukere ku ulyaki ku ne uza u te tani a ku ugula ku ne.

³⁹ Ama da a ka wura pini a asu vi a rongo yi ucirakpusa adama a magori.

⁴⁰ A rongoi udansa, “Vu da va wasa Kuwa ku Kashila, aku vu doku vu mai ka a asuvu a a'ayin a tatsu. Adama a nala, wauwa kaci ka vunu! Avu Maku ma Kashila ma baci, cipa pini a mawandamgbani mi!”

⁴¹ Adarakpi a pige n awenishiki a Mele na nkoshi a yanka yi ta dem majari.

⁴² A da, “U wauwai aza roku, shegai u fuda u wauwa kaci ka ne wa! U da aya magono ma aza a Isara'ila! Aya baci

* **27:34** Aguma a akoni a da a ka dansaka pini na vi, n avuku a da a tsu yan a da tsara u jebe mcala ma ikyamba.

magono mi, u cipā pini a mawandamgbani mi wā wa, tsarā tsu pityanangu n eyi.

⁴³ U pityanangu tā n Kashilā, adama a nala asakā Kashilā ka wauwa yi, wa ciga yi baci. U dana tā dem, ‘Mpa Maku ma Kashilā ma.’ ”

⁴⁴ Aza a magalākā a da a wandamgbanaī kaḅolo n eyi vi ele dem a yanka yi tā kadyanshi ka gbani.

Ukpā u Yesu

(Marku 15:33-41; Luka 23:44-49; Yahaya 19:28-30)

⁴⁵ An kaara ka rawai a kaci, aku uyamba vi gbā u likpamgbanaī n karimbi hal ubana ulapa uwule u tatsu.

⁴⁶ Pini nala, Yesu salai, “Eloyi, Eloyi, lama sabakātani?” Wata, “Kashilā ka vā, Kashilā ka vā, ndya i zuwai vu varangu mu?”

⁴⁷ Aza da a'ari pini a asu vi kushani a panāka yi, aku a danai, “Iliya da wa isa!”

⁴⁸ Kute-kute, uza u te u le u sumai u ba u bidyai kashaku, u ukai ka a asuvu a mini ma kalam, aku u sirai ka a kalangu u nakai Yesu tsarā u soi. ⁴⁹ Shegai aza da a buwai vi a danai, “Shamgba ve tsu wene ko Iliya vi wa tuwā u wauwa yi!”

⁵⁰ Pini nala, u salai, aku uma u ne u wutai.

⁵¹ Kute-kute, kunya ka a barakpai a asuvu a Kuwa ku Kashilā ku karamgbanaī kure, ili i'ya i bidyai a zuba utuwā a iyamba.† Aku likimba u gbaḁai, atali a ɓatsasai.

⁵² Asaun kpam a kukpusai, ama a Kashilā ushani aza da a kuwusai a 'yangasai.

⁵³ A wutai a asaun yi. An Yesu 'yangai a ukpa, a banai a Urishelima ilyuci i uwulukpi, a wenikei kaci ka le a asu u ama ushani.

⁵⁴ An katigi ka asoje n asoje a da a'ari kaḅolo n eyi a wenei iyamba i gbaḁai n ili i'ya i gitasai, aku a panai uwonvo, a danai, “Mayun da, Vuma u na Maku ma Kashilā ma!”

⁵⁵ Aka ushani aza da a wutai a Galili a tonoi Yesu tsarā a ɓanga yi a shamgbusai mɓari a ka wundya mawandamgbani mi.

⁵⁶ Asuvu a le alya Meri Magadaliya, n Meri (mma u Yakubu n Isuhu), na mma u Yakubu n Yahaya mmuku n Zabidi.

Kaciḁa ka Yesu

(Marku 15:42-47; Luka 23:50-56; Yahaya 19:38-42)

⁵⁷ Vuma roku u da pini uza da wari n utsari cika uza u kala Isuhu u Arimatiya. Eyi katoni ka Yesu ka. N kuvuli ku nala ki ka u tuwai a Urishelima.

† 27:51 Kunya ku na ki pece da ku pecei Asu u Uwulukpi n Asu u da u Lai Uwulukpi a Kuwa ku Kashilā.

⁵⁸ U banai ara Bilatu u foloi a naka yi ikyamba i Yesu. Bilatu tonukoi asoje a ne a naka yi.

⁵⁹ U cangai ikyamba yi u katalai i'ya n kunya ku shinga.

⁶⁰ U ukai ikyamba yi a kasaun ka savu ka ne ka a sadarai a katali. U gindalakpai katali ka pige u kimbai utsutsu u kasaun vi, aku u lazai.

⁶¹ Meri Magadaliya n Meri ire vi a dusuki evu n kasaun ki a'ari uwundya.

Asoje aza a uwundya a kasaun

⁶² An kain ka wansai; wata, kain ka Ashibi ka la vi, adarakpi a pige n Afarishi a banai ara Bilatu.

⁶³ A danai, "Uzapige, tsu ciba ta a'ayin a da uza u kaban u nala vi wari n uma u dana ta, 'A yan baci a'ayin a tatsu, ma 'yanga ta a ukpa.'

⁶⁴ Tonuko aza a uwundya kasaun yi a wundi ka mai hal a'ayin a tatsu. A yan baci nala wa, atoni a ne a ka tuwa ta a boko ikyamba yi, aku a tonuko ama u 'yanga de. Kaban ka nala ki tani ka la ta ka kagita ugbonguro."

⁶⁵ Bilatu danai, "Bidyai asoje ubana a asu u kasaun vi tyoku da ya fuda i zuwa a wundi ka mai."

⁶⁶ Aku a lazai a ba a kpadai kasaun ki, a padarai pini cirakpa† tsu iryoci i magono a katali ki, kpm a zuwai asoje yi a wundi ka.

28

U'yanga u Yesu a ukpa

(Marku 16:1-10; Luka 24:1-12; Yahaya 20:1-10)

¹ Kain ka kagita ka a'ayin a shindere; wata, kain ka Aladi n kpasani, Meri Magadaliya n Meri ire vi a banai a kasaun ki tsara a wene ka.

² A'ayin a nala yi, iyamba i gbadai n ucira. Pini nala, katsumate ka Magono ma Zuba ka wutai a zuba, ka banai pini a kasaun ki ka gindalakpai katali ka kari a utsutsu u kasaun vi. U dusuki a zuba u katali vi. ³ Wa lafa yavu ulafa u zuba, aminya a ne kpm pun cika.

⁴ Asoje a da a ka wundya kasaun ki a giruwa ta cika hal a ka jeke ikyamba adama a uwonvo u katsumate ka zuba ki, hal a wokoi yavu akushe.

⁵ Katsumate ki ka tonukoi aka yi, "Kotsu i pana uwonvo wa. N reve ta Yesu da a wandamgbana da ya bolo.

⁶ Wa pini na wa, u 'yanga de tyoku da u tonuko da. Tuwai i wene asu u da a'ari a zuwai ikyamba i ne.

⁷ Walai gogo i ba i tonuko atoni a ne, 'Yesu 'yanga de a kukpa. U laza de ubana a Galili kpm wa lasa da ta urawa de, nte ya wene yi de.' Ili i'ya gai n tuwai n tonuko da i'ya la vi."

⁸ Pini nala, aka yi a ƙasaun ki n uwonvo gogo, kƙam n a yanyi ipeli cika. A sumai tsarā a ba a tonuko atoni yi ili i'ya i gitai.

⁹ Kute-kute, Yesu gawunsai n ele aku u danasa le. A rafai evu n eyi, a wambatsa yi a a'ene a lyaka yi kayala.

¹⁰ Aku u danai, “Kotsu i pana uwonvo wa, tonukoi atoni a va a bana a Galili, nte a ka wene mu de.”

Awundi a kasaun yi a yain kaban

¹¹ A'ayin a da aka yi a lazai, aku a asoje a roku aza da a ka wundya kasaun ki a gonoi a ilyuci a tonukoi adarakpi a pige gba ili i'ya i gitai.

¹² Adarakpi a pige a ba a cinai nkoshi a sheshei tyoku da a ka yan. Pini nala, a nakai asoje yi ikebe ushani.

¹³ A tonuko le, “Tonukoi ama i dana atoni a Yesu a da a tuwai a bokoi ikyamba i ne yi n kayin cina eda alavu.

¹⁴ Gomuna u pana baci ukuna vi, tsa dansa ta n eyi, tsu wauwa da a upana u ikyamba.”

¹⁵ Asoje yi a wushai ikebe yi, aku a yain tyoku da a tonuko le a yain. Kadyanshi ka kyawan ta gba uyamba u Yahuda, kƙam hal n gogo-na a ka a tonusuko ta ama alabari a na yi.

Yesu dansai n atoni a ne

(Marku 16:14-18; Luka 24:36-49; Yahaya 20:19-23; Asuki 1:6-8)

¹⁶ An atoni kupa n uza u te vi a lazai, a bana ta karara she a masasa a Galili a asu u da Yesu tonuko le a bana.

¹⁷ An a rawai a wene yi, aku a lyaka yi kayala, shegai aza roku a le a yan ta malala.

¹⁸ Pini nala, u banai a asu u da a'ari, u danai, “Kashila ka naka mu de gba ucira u da wari a zuba n likimba.

¹⁹ Adama a nala walai i ba i tonuko gba ama a likimba kadyanshi ka va tsara a woko Atoni a va. I lyufugu le a asuvu a kala ka Tata, n ka Maku, n ka Kulu Keri.

²⁰ I wenishike le a yain gba i'ya n tonuko da. Ma rongo ta n ada kain dem hal ubana a makorishi ma likimba.”

Kadyanshi ka Shinga ka Marku

Ukukpa u kadyanshi

Marku, uza da u korongi tagarada u na vi, u reve ta asuki. U rongo ta evu n Bituru cika, a'ayin a ukpa n u'yangā u Yesu. Marku yansa ta nwalu asu asu n Baranaba, uza roku uza da u tsu tono n ama a asuvu a Atoni. A yansa ta manyan kabolo a 'yangasai a'uwa a atoni a asu u da dem a rongoi.

Marku dana ta alabari a Yesu n u ucira. Yesu kotso baci uyan ukunosavu u tsu laza ta ubana a asu u roku u ba u yain kpam u roku de. Marku wenike ta an Yesu yansai ili ushani tsara u banga ama. U wenike tsu ta tyoku da Yesu wari kagbashi. A'ayin a nala yi, ama a rongo ta a uvana uza da wari magono ma ucira a likimba uza da a ka isa Kawauwi. Shegai an Yesu tuwai a wene yi tyoku da a zuwai uma a ka wene Kawauwi wa, kpaci Yesu lya ta tsugono tsu ne n ucira u zuba. Ama roku a kovo ta Yesu, aku a fobusoi tsara a wuna yi. Marku wenike ta tyoku da na vi wari a kapashi ka manyan ma Yesu, nala u yain manyan ma ne ma uwauwa ama.

Tagarada u na wa tonuko ta Atoni a gogo-na u da tsu woko agbashi a atoku; wata, tsu bangamgbana. U wenike ta kpam Yesu pana ta ikyamba adama a da nala Kashila ka ciga yi u gbashika ama. Nala Kashila ka panai kayanyan n ili i'ya Yesu yain, kpam gogo-na wa ta a asu u tsupige a kukere ku ulyaki ku Kashila. Tsu pana baci ikyamba gogo-na adama a uyan ili i shinga an tsa tono Kashila, Kashila ka pana ta dem kayanyan ka tsunu.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Akani a Yahaya kalyubugi (1:1-8)

Ulyubugu n ukondo u Yesu (1:9-13)

Yesu a Galili (1:14-9:50)

Yesu banai a Galili n Urishelima (10:1-52)

A'ayin a shindere a makorishi a Yesu: Ukondo n ukpa u ne (11:1-15:47)

Yesu wa ta n uma (16:1-8)

Yesu wenikei kaci ka ne a asu u atoni a ne (16:9-20)

Kubari ku Yahaya Kalyubugi

(Matiyu 3:1-12; Luka 3:1-18; Yahaya 1:19-28)

¹ Ukuna u Kadyanshi ka Shinga ka Yesu Kirisiti Kawauwi Maku ma Kashila u da na.

² U gita ta tyoku da wari ukorongu a tagarada u Ishaya matsumate,

“Kashilā ka danai, ‘Ma suku tā katsumate ka vā a kapala ka vunū, kotsu u lapuluka vu ure.’ ◇

³ Uza roku wa salasa a kakamba, ‘Lapulai ure adama a Asheku, i shamkpa ure vi mai tsarā u wala.’ ” ◇

⁴ Katsumate ki Yahaya Kalyuḅugi ḁa uza ḁa wa lyuḅugusu ama n mini. Wa rongo a kakamba n u yanyi kuḅari, “Kpatalai i gono a asu u Kashilā, i ḁsaka tsicingi tsu ḁe. A lyuḅugu ḁa, kotsu Kashilā ka cimbusa unyushi u ḁe.”

⁵ Kakumā ka ama ushani ka uyamba u Yahuda n aza a Urishelima a wutaḁi a banai ara Yahaya a dansai unyushi u le, aku u lyuḅugusu le a mini ma Aḁatā a Urudu.

⁶ Yahaya u ukai aminya a tsileme tsu karakuma, u sirai kagbawatsu ka ukpan a cuku tsu ne. Kpam ilikulya i ne i'ya abaruma n ishigi.

⁷ U tonusukoḁi ama u danai, “Vuma ḁa wa tuwā a cucina ku vā u la mu tā cika. Mpa n rātsa n bana n kuḁangu n surukpa isirikatsu i akpata i a a'ene a ne wa.

⁸ Mpa n mini ma n lyuḅugusu ḁa, shegai eyi n Kulu Keri ka wa lyuḅugu ḁa.”

*Ulyuḅugu n ukondo u Yesu
(Matiyu 3:13-17; Luka 3:21-22)*

⁹ A'ayin a nala yi, Yesu wutaḁi a Nazara u uyamba u Galili u tuwā ara Yahaya. An u rawai a Aḁatā a Urudu, aku Yahaya lyuḅugu yi.

¹⁰ Yesu n u wuti a asuvu a mini mi, kute-kute u wenei zuba u kukpaḁi, aku Kulu Keri ku cipai ara ne yavu kadya.

¹¹ Aku a panai kalagatsa a zuba, ka danai, “Aḁa Maku ma vā ma n lai uciga, n avu ḁa ma pana kayanyan cika.”

¹² Kute-kute Kulu Keri ku tonoi n eyi ubana a kakamba,

¹³ asu u ḁa u rongoi a'ayin a amangare, Kanangasi* n ka kondusi yi. Nnama n mete n ḁa dem pini asu vi, shegai atsumate a zuba a bana tā n a yanki yi aḁanda.

*Yesu gitai u'isā atoni a kagita
(Matiyu 4:12-22; Luka 4:14-15; Luka 5:1-11)*

¹⁴ An nala wurai, a kaḁai Yahaya a ukai a kuwa ku a'ali.† Pini nala, Yesu tuwāḁi a Galili wa dansa Kadyanshi ka Shinga ka Kashilā.

¹⁵ U danai, “A'ayin yi a shadangu ḁe, kpam tsugono tsu Kashilā tsu yan ḁe evu. Kpatalai i ḁsaka unyushi u ḁe, aku i wushuku n kadyanshi ka Kashilā.”

◇ 1:2 Mal. 3:1. ◇ 1:3 Isha. 40:3. * 1:13 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi. † 1:14 Hiridu Antiba aya magono ma aza a Yahuda a'ayin a ḁa a kaḁai Yahaya a uka yi a kuwa ku a'ali. Aya u zuwai a kaḁa yi.

16 Yesu n u wali a ikengi i Kushiva ku Galili, aku u wenei akani a adan ama a re, Simo n Andurawu uza n uvangu, n a kanasi adan n ibilili.

17 Yesu tonuko le, “Tono numu, ma wenike da ta tyoku da ya tukuso ama.”

18 Kute-kute a asakai ibilili i le, a tono yi.

19 An u walai kenu, u wenei uza n u vangu; wata, Yakubu n Yahaya mmuku n Zabidi a kpatsu n a lapulusi ibilili i le.

20 Kute-kute u isa le, aku a asakai tata u le n azamaninga, a tono yi.

Uza u ityoni i cingi

(Matiyu 7:28-29; Luka 4:31-37)

21 Yesu n atoni a ne a banai a ilyuci i Kafarnahum. Kain ka Ashibi, u uwai a kagata ka Kashila, aku u gitai uwenishike.

22 Ama a yan ta majiyan, kpaci tyoku u uza u ucira u da wa wenishike le, kpam tyoku u awenishiki a Mele da wari wa.

23 A'ari pini asuvu a kagata ka Kashila ka le ki, aku uza u ityoni i cingi u tuwai wa salasa n ucira,

24 “Ndya va ciga n atsu, Yesu uza u Nazara? Tuwa da vu tuwai vu wacinsa tsu? N reve ta ko ya wari, Uza u Uwulukpi u Kashila u da.”

25 Yesu baranai ityoni i cingi yi, u danai, “Pada! Vu wuta asuvu a ne.”

26 Ityoni i cingi yi i gbadu yi n ucira, aku i wurangi yi n ucira i wutai asuvu a vuma vi.

27 Gba ama a yan ta majiyan, hal a kana uwecemgbenishe, “Ndya naha? Uwenishike u savu u da? U ucira? Hal u tsu barana ityoni i cingi kpam i panaka yi!”

28 Kute-kute kadyanshi ka ne ka tamburai gba uyamba u Galili.

Yesu tanasai ama ushani

(Matiyu 8:14-17; Luka 4:38-41)

29 Yesu kabolo n Yakubu n Yahaya n atoni a da a buwai, a asakai kagata ka Kashila ki a laza karara she a kuwa ku an Simo n Andurawu.

30 Mma u uka u Simo wari nvain n usudugbi u ikyamba, an Yesu rawai, kute-kute a laza a tonuko yi ukuna u ne.

31 U banai ara ne u kana yi kukere u 'yangasa yi, aku mballa mi n asaka yi. U gita le upecishike ilikulya.

32 N kuvuli, an kaara ka rukpai, ama a tukoi Yesu gba aza a mballa n aza a ityoni i cingi.

33 Gba ama a ilyuci yi a bolomgbonoi a utsutsu u kuwa vi.

34 Yesu tanasai aza a mballa icun kau-kau ushani, kpam u lokoi ityoni i cingi ushani. U asaka ityoni i cingi yi i dana ukuna wa, an a revei uza da wari.

*Yesu yain kuɓari a Galili**(Luka 4:42-44)*

³⁵ N kpasani, Yesu 'yangai u asakai kuwa ki u wutai a ilyuci yi u banai asu u da bawu ama a'ari, u yain pini kvasu.

³⁶ Simo n aza da a'ari n eyi a wuta yi ubolo.

³⁷ An a wene yi a tonuko yi, "Gbā ama da pini a ka bolo vu."

³⁸ U wushuki, "Asaka tsu banai ilyuci ilyuci i roku i'ya i'ari evu evu, kotsu dem n yanka le kuɓari ki, kpaci ili i'ya i zuwai n tuwai i'ya la vi."

³⁹ U tambai a Galili gbā n u yanki le kuɓari a agata a Kashila a le n u wutukpusi ityoni i cingi.

*Yesu tanasai makutu**(Matiyu 8:1-4; Luka 5:12-16)*

⁴⁰ Makutu ma roku ma tuwai ara Yesu. U kudangi u folo yi, u danai, "Vu wushuku baci, va fuda ta vu tanasa mu."

⁴¹ U pana yi asuvayali, aku u barakpai kukere ku ne u sawa yi. U danai, "N wushuku ta. Tana!"

⁴² Kute-kute tsukutu tsi tsu asaka yi, aku u tana.

⁴³⁻⁴⁴ Yesu rono yi atsuvu cika, "Kotsu vu tonuko uza wa, shegai wala ba vu wenike kaci ka vunu a asu u kadarakpi. Vu naka kune ku Musa danai a naka adama a da vu tana, kpm kotsu a reve n u da." ◇ Aku u asaka yi u laza.

⁴⁵ Shegai vuma vi u gitai uyan kadyanshi ki, hal u rawai asu u da Yesu kpadai u uwa asuvu a ilyuci a kateshe. U ba wa rongo a asu u da bawu uza wari, shegai ko n nala ama a ka wutusa ta a asu kau-kau n a bansi ara ne.

2*Yesu tanasai kawunu**(Matiyu 9:1-8; Luka 5:17-26)*

¹ An a yain a'ayin a kenu, Yesu doku u gonoi a Kafarnahum. Ama a tsarai alabari a da wari a kuwa.

² A bolomgonoi cika hal a nambai kabala a kunu hal kapala ka utsutsu dem. Aku u yanka le kadyanshi.

³ Ama roku, ama a nishi, a cangai kawunu a tuko yi ara ne. (Uza da bawu wa fuda wa wala ko u gbada a'ene a ne.)

⁴ An a nambai ure u da a ka banka yi ara Yesu adama a kakuma ka ama, a dapai kukpa derere a asu u da wari. Aku a zuralakpai kajiba ka kawunu kari nvain mi.

⁵ An Yesu wenei tyoku da a pityanangi n eyi, u tonukoi kawunu ki, "Maku ma va, a cimbusuka vu de unyushi u cingi u vunu."

⁶ Awenishiki a Mele a da a'ari pini ndishi asu vi, a ka yawunsa a atakasuvu a le.

7 “Nɗya i zuwai vuma u na u danai nala? U nusuka ta Kashila. Ya wari n ucira u da wa cimbusa unyushi u cingi bamu n Kashila?”

8 Kute-kute katakasuvu ka ne ka wenike yi ili i'ya a ka yawunsa a atakasuvu a le i'ya na. U tonuko le, “Nɗya i zuwai ya yawunsa nala?”

9 Nɗya i lai shana: Va tonuko kawunu, ‘A cimbusa de unyushi u cingi u vunu.’ Ko gai a dana, “Yanga vu shamgba, bidya kajiba ka vunu, vu wala.?”

10 Adama i reve an Maku ma Vuma† mari n ucira a likimba u da wa cimbusa unyushi u cingi.” U tonukoi kawunu ki,

11 “N tonuko vu, 'yanga vu shamgba, bidya kajiba ka vunu, vu wala a kuwa.”

12 U 'yanga i bidyai kajiba ka ne u wuta i u lazai a'eshi a le gba. Ya dem yan ta majiyan, aku a cikpalai Kashila, a danai, “Tsu taɓa uwene ukuna naha wa!”

Yesu isaɓi Levi

(Matiyu 9:9-13; Luka 5:27-32)

13 U doku u wuta i u banai unā u kushiva. Kakuma ka ama ka banai ara ne. Aku i gita le uwenishike.

14 Eyi n u wali, u wenei Levi maku ma Halfa ndishi a kakinda ka uwusha u utafa. Yesu tonuko yi, “Tono mu.” Aku u 'yanga i u tono yi.

15 Pini nala, Yesu tuwai wa lya ilikulya i kuvuli a kuwa ku Levi.† Awushi a utafa† ushani n aza a unyushi u cingi, a ka lya kabolo n eyi, n atoni a ne. Kpaci ama da pini ushani aza da a tono yi.

16 An awenishiki a Mele n Afarishi a wene yi n u lyayi n aza a unyushi u cingi n awushi a utafa, a wecei atoni a ne, “Nɗya i zuwai wa lya n awushi a utafa n aza a unyushi u cingi?”

17 An Yesu panai nala, u tonuko le, “Aza da a'ari n alafiya a ka ciga uza u aguma wa, she aza a mɓala. N tuwa adama a da ma isa aza a maci wa, she aza a unyushi u cingi.”

Keci a kaci ka kakuli

(Matiyu 9:14-17; Luka 5:33-39)

18 Atoni a Yahaya gba n a Afarishi a ka yan kakuli. Ama roku a tuwai a wecei Yesu, “Niɗa atoni a Yahaya n atoni a Afarishi a ka yan kakuli, shegai atoni a vunu a ka yan wa?”

19 U wushuki, “Ya ciga amoci a asu u iyolo a rongo bawu ilikulya? A'a. Wa yan wa! Valisavu wa baci gai n ele a ka yan nala wa.

20 Kain ka a ka bidya yi a mere ma le ka ta a utuwa, kain ka nala ki ka a ka yan kakuli.

21 “Vuma wa padara kunya ku cau n kakashi ka savu wa. U yan baci nala, kakashi ka savu ki, ka padā tā ka zuwa kunya ku cau ki ku doku ku kara cika.

22 Kpam vuma wa tsungu mini ma cinwi† ma savu a kadele ka ukpan ka cau wa. Kpaci ma shita baci ma tāsā tā kadele ki, gbā kadele ki n mini ma cinwi mi a ka namba le tā. Shegai a tsungu mini ma cinwi ma savu a kadele ka savu.”

*Yesu da Asheku a kain ka Ashibi
(Matiyu 12:1-8; Luka 6:1-5)*

23 Kain ka te n kain ka Ashibi, Yesu wa wala a mere ma ashina a ilya. Tyoku da atoni a ne a ka wala n eyi a gitai ukoduso aratu a ilya yi n a yuruwi n a takumi.

24 Afarishi a roku a tonuko yi, “Webele, ndya i zuwai a ka yan ili i'ya i nangasai mele ma tsunu ma Ashibi?”

25 U wushuki, “I yan kaneshi u ili i'ya Dawuda yain, an eyi n aje a nwalu a ne a nambai, kpam a ka pana kambulu wa?”

26 A'ayin a Abiyata Magono ma Adarākpī, Dawuda uwai a Kuwa ku Kashilā,† u takumai iburodi i uwulukpi i'ya a nakai Kashilā. Ili i'ya Magono ma Adarākpī ma koshi a wushunki u takuma. Kpam u nakai aje a nwalu a ne i roku.” ◇

27 Aku u tonuko le, “Kashilā ka yan tā Ashibi adama a vuma, shegai vuma adama a Ashibi wa.

28 Adama a nala, Maku ma Vuma Asheku a da, hal a kain ka Ashibi dem.”

3

*Yesu tanasai uza da ili i soi kukere
(Matiyu 12:9-14; Luka 6:6-11)*

1 Yesu gonoi a kagata ka Kashilā, kpam vuma da ili i soi kukere aya pini a asuvu.

2 Aza roku a da pini aza da a ka ciga a tsarā ili i'ya a ka sapula yi. A zuwuka yi a'eshi a wene ko wa tanasā vuma vi n kain ka Ashibi.

3 Yesu tonukoi vuma vi, “Yanga vu wuta na a kateshe.”

4 Aku u wece le, “Ndya i'ari dere a kain ka Ashibi? Uza u yain ili i shinga ko i cingi? U wauwa uma ko u wuna?” Shegai a padai bini.

5 U lingana le na asuvu a upan, u namgbai asuvu adama a ugbami u asuvu u le. U tonukoi vuma vi, “Radagba kukere ku vunu.” An u radagba ka, aku ku tana.

6 Pini nala, Afarishi a wuta n ama a Hiridu a ka sheshe tyoku da a ka wuna Yesu.

Kakuma a unu u Kushiva ku Galili

⁷ Yesu kabolo n atoni a ne a aṣakai ilyuci yi a banai a unā u Kushiva ku Galili. Aku kakumā ka pige ka wutai a kabon ka Galili, n uyamba u Yahuda ka tono yi,

⁸ n Idumiya n ilyuci i Urishelima, n upashi u Urudu hal n ama a kabon ka Taya n Sida. Kakumā ka pige ka tuwai ara ne an a panai ili i'ya wa yansa.

⁹ Adama a kakumā ki u zuwai atoni a ne a lapuluka yi kpatsu ku kenu, kotsu kakumā ki ka gbaḅaryangu yi wa.

¹⁰ Kpaci u taṅasa tā ama ushani, aku aza a mbala a ka raḅa evu n eyi, kotsu a tsara a sawa yi.

¹¹ A'ayin a da baci ityoni i cingi i wene yi she i rukpa iyamba, a kapala ka ne, i sala, “Avu Maku ma Kashila ma.”

¹² Shegai she u barana le kotsu a tonuko uza ko ya wari wa.

Yesu dangasai atoni kupa n ama a re

(Matiyu 10:1-4; Luka 6:12-16)

¹³ Yesu yuwai a zuba u kagalala, u dangasai aza da eyi wa ciga, a tuwai ara ne.

¹⁴ U dangasai ama kupa n ama a re, u zuwa le a rongo n eyi, kotsu u suku le a wenishike,

¹⁵ kpam a tsara ucira u da a ka wutukpa ityoni i cingi.

¹⁶ Atoni a da u dangasai vi a da: Simo (uza da u nakai kala Bituru),

¹⁷ Yakubu maku ma Zabidi n utoku u ne Yahaya (aza da u nakai kala Buwanaji; wata, mmuku m makpankashila).

¹⁸ U dangasai kpam Andurawu, n Filibu, n Batalamawu, n Matiyu, n Toma. U dangasa ta dem Yakubu maku ma Halfa, n Tadawu n Simo Ziloti,

¹⁹ n Yahuza Isikariyoti, uza da u tuwai u neke yi.

Yesu n Ba'alzabu

(Matiyu 12:22-32; Luka 11:14-23; Luka 12:10)

²⁰ Yesu uwai a kuwa, kakumā ka doki ka bolomgbonoi, hal eyi n atoni a ne a kpaḍai ulya ilikulya.

²¹ An aza a kuwa a ne a panai nala a banai kotsu a kana yi, an a danai aya pini wa gitā ufulukpa.

²² Aku awenishiki a Mele a da a wutai a Urishelima a danai, “Wā tā n Ba'alzabu magono mi ityoni i cingi, kpam n ucira u ne u da wa wutukpusa ityoni i cingi.”

²³ Yesu isa le u yain kadyanshi n ele n agisani, “Niḍa Kanangasi ka loko Kanangasi?*

²⁴ Tsugono tsa baci tsu pecei n tsu shilakani, tsa tsa fuda tsa shamgba wa.

²⁵ Kuwa ka baci ku pecei n ku shilakani, kuwa ku nala ka shamgba wa.

* **3:23** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

²⁶ Kanangasi ka kovo baci kaci ka ne, aku u pecei kure, wa fuda wa shamgba wa, makorishi ma ne ma la vi.

²⁷ Uza wā la wa fuda u bana a kuwa ku uza u ucira u pura yi ucanga wa, she u gita u sira yi ve, aku u pura yi ucanga vi.

²⁸ “Mayun n tonuko dā, gbā unyushi u cingi, n unyushi u cingi u pige u da ama a ka yansa, a ka cimbusuka le tā u da.

²⁹ Shegai uza da baci dem u nusukai Kulu Keri a ka taḡa yi ucimbusuka wa, u yan de la vi unyushi u da bawu wari n utyoku.”

³⁰ Dana da u danai nala, an a ka dansa, “Wā tā n ityoni i cingi.”

Mma n a'angu a Yesu

(Matiyu 12:46-50; Luka 8:19-21)

³¹ Mma n a'angu a Yesu a rawai. A shamgbai a uwotsu, a suki uza roku a asuvu u isa yi.

³² Kakuma ka ama ka dusuki ka kyawan yi, aku a tonuko yi, “Mma u vunu n a'angu a vunu a da de a kateshe a ka bolo vu.”

³³ U wecikei, “An ya mma u va n a'angu a va?”

³⁴ Aku u webelele aza da a dusuki a kyawan yi vi, u danai, “Mma u va n a'angu a va a da na.”

³⁵ Uza da baci dem wa yan ili i'ya Kashila ka ciga aya utoku u va; vangu n utaku na mma u va.

4

Agisani a uza da u wacangusi icun

(Matiyu 13:1-9; Luka 8:4-8)

¹ Yesu doku u gitai uwenishike a kaḡon ka kushiva. Kakuma ka ka bolomgbonoi ka ka kyawan yi ka ka wa wa, hal ka zuwai u uwai a kpatsu u dusuki. Kpatsu ki a ikengi i mini i'ya kari, ama yi tani a shamgbai a kagida.

² U wenishike le ili ushani n agisani, u danai,

³ “Panai. Vuma roku da u banai uwacangusu u icun.

⁴ Tyoku da wari uwacangusu icun yi, aku i roku i rukpai a ure. Nnu n wutai n kadasai i'ya.

⁵ I roku tani i rukpai a iyamba i atali bawu kayala ka maci. I lazai i binyai adama a unambi u kayala ushani.

⁶ An kaara ka yain, ka runukpai i'ya, aku i lazai i ekpei adama a ukpada u'uwa u alu a iyamba.

⁷ I roku i rukpai a asu u awana, an i gbonguroi, aku awana yi a sapsai i'ya hal i kpada ilimaci.

⁸ I roku tani i rukpai a iyamba i shinga i wutai, i gbonguroi, i matsai cika. I roku i'ga ta n kamankupa-kamankupa, i roku amangatatsu-amangatatsu, i roku tani aman-gatawun-amangatawun.”

⁹ Yesu korusoi, “Uza da baci wari n atsuvu a upana, u pana.”

Kalen ka agisani ki
(*Matiyu 13:10-17; Luka 8:9-10*)

¹⁰ An u wokoi utyoku u ne, ama roku a da a'ari pini a asu vi kabolo n atoni a ne Kupanamere,† a wece yi u wutumkpa le agisani yi a kateshe.

¹¹ U tonuko le, “Ili i'ya a sokongi i tsugono tsu Kashila a wenike da i'ya de. Shegai aza da bawu a'ari a asuvu a de n agisani a da a ka pana ko ndya wa,

¹² adama

‘A uwene n a'eshi a ka wene ta, shegai a ka reve ili i'ya a wenei wa. A upana kpm a ka pana ta, shegai a ka reve wa, ka wa a ka yiralakpa ta Kashila ka cimbusuka le unyushi u le.’ ” ◊

Yesu wutukpai kalen ka agisani ki
(*Matiyu 13:18-23; Luka 8:11-15*)

¹³ Yesu wece le, “I reve agisani a naha yi wa, nida ya yansa i reve agisani a roku?”

¹⁴ Kacimbi ka nala ki ukuna u Kashila u da u wacangusi.

¹⁵ Ama roku tyoku u icun i'ya i'ari a ure a asu u da a cei ukuna vi da a'ari. N upana u le, aku Kanangasi* ka bidyai ukuna u da a cei a asuvu a le yi.

¹⁶ Aza roku tyoku u icun i'ya i rukpai a asu u atali da a'ari. N upana ukuna vi a wushai u da n ipeli.

¹⁷ Shegai u uwa asuvu a le wa, kpm a barakpa wa. An a'ayin a upana u ikyamba n a mavura adama a ukuna vi a rawai, a laza a rukpai.

¹⁸ Ama roku tani tyoku u icun i'ya a wacangusi asu u awana da a'ari. Ama a na yi alya aza da a panai ukuna vi.

¹⁹ Shegai kadambula ka uma n uciga u udukuyan n maluwa ma ili i'ya i buwai ma gbagbalai ukuna vi a kpaɗai unaka mmuku.

²⁰ Aza da a buwai tyoku u icun i'ya a wacangusi a iyamba i shinga da a'ari. A panai ukuna vi, a wushai u da, aku a nakai mmuku. Aza roku a nakai kamankupa kamankupa, aza roku kpm amangatatsu amangatatsu, aza roku tani amangatawun amangatawun.”

Macikalu ukimbi n kabelu
(*Luka 8:16-18*)

²¹ Yesu lyai kapala, u wece le, “Vuma wa la u tabai u sapa macikalu, aku u kimbai ma n kabelu ko u ukai a kere ka ivamkpatu? A kashamkpatu ka ne ka wa zuwa ma wa?”

²² Ko ndya baci a sokongi a ka wutukpa ta i'ya a kateshe, kpm ko ndya baci a kimbai a ka kukpa ta i'ya.

◊ 4:12 Isha. 6:9-10. * 4:15 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

²³ Adama a nala uza ɗa baci wari n atsuvu a upana, u pana.”

²⁴ U tonuko le kpam, “Kiranai n ili i'ya i panai. Ciɓai, kakundatsu ka i kundunki ama ili, ka dem Kashila ka kundunku ɗa ili, hal she u pasaka.

²⁵ Aza ɗa baci a'ari n ili, alya a ka naka. Aza ɗa baci bawu a'ari n ili, i kenu i'ya a'ari n i'ya vi, a ka wusa le ta i'ya.”

Agisani a icun i'ya ya gbonguro

²⁶ Yesu lyai kapala u danai, “Naha ɗa tsugono tsu Kashila tsari. Vuma roku ɗa u cei icun a kashina.

²⁷ U vaki u 'yangai kaara n kayin, gba n nala icun yi i'ari uwuta n i gbonguri, u reve tyoku ɗa ya gbonguro wa.

²⁸ Iyamba yi n kaci ka ne i zuwai ilya yi i gbonguroi, aku i naka mmuku. I gitai n asungu, aku aratu aku mmuku pini aratu yi.

²⁹ An ilya yi i kuwai u kapai i'ya, kpaci a'ayin a ukapa a rawa de.”

Agisani a ucun u musta

(Matiyu 13:31-34; Luka 13:18-19)

³⁰ Yesu wece le, “Niɗa tsa dana tsugono tsu Kashila tsari? Agisani a eni a ɗa tsa yan tsu ratsanaka tyoku ɗa tsari?”

³¹ Tyoku ucun u musta ɗa tsari, ucun u kenu gbende u ɗa a tsu ce a iyamba.

³² A ce baci u ɗa u tsu gbonguro ta u lai gba iceshi. U yain nsabu n pige n pige a asu u ɗa nnu n tsu rukpa pini a kulu ku ne.”

³³ N agisani ushani icun i na ɗa Yesu tsu tonusuko ama akani a ne tyoku ɗa a ka reve.

³⁴ U tsu dansa n ele u bawu agisani wa, shegai u woko baci n atoni a ne koshi, aku u wutumkpa le a ɗa a kateshe.

Yesu vakunki abali

(Matiyu 8:23-27; Luka 8:22-25)

³⁵ Kain ki n kuvuli, Yesu n atoni a ne pini a ikengi i Kushiva ku Galili ki, u tonuko le, “Tsu pasamgbanai tsu gonoi upashi u nide.”

³⁶ Atoni a ne a uwai a kpatsu ku wari, a asakai kakuma ka ama, a lazai n eyi. A'atsu a roku a tono le.

³⁷ A barakpa wa, uwule u ucira u lapanai, aku abali a ka gbaɗa kpatsu ki, hal ka ciga ushumbugu.

³⁸ Yesu wari a kucina ku kpatsu nvain n kaci ka ne a ili i utadanku kaci wa lavuta. Atoni a ne a 'yangasa yi, a danai, “Kawenishiki, tsa shumbugu de, vu dambula wa?”

³⁹ Yesu 'yangai u baranai uwule vi, “Shamgba!” U tonukoi kpam abali yi, “Shamgba shiriri!” Uwule vi u vaki, aku a asu vi u wokoi shiriri.

40 Aku u tonukoi atoni a ne yi, “Ndyā i zuwai i giruwai? Hal n ara i pityanangu wa?”

41 Uwonvo u kaṅa le cika, aku a gitai uwecembene, “Ucun u vuma u eni u ḍa u na vi? Hal uwule n aḍali dem a ka paṅaka yi.”

5

*Yesu tanasai uza u ityoni i cingi
(Matiyu 8:28-34; Luka 8:26-39)*

1 Yesu n atoni a ne a rawai a upashi u Kushiva ku Galili u uyamba u Garasa.

2 An Yesu wutai a kpatsu, vuma u ityoni i cingi u wutai a asu u asaun kotsu u cina yi.

3 Asu u asaun u ḍa u tsu ronguso. Kpam ko uza wa fuda wa sira yi wa, ko n ikani.

4 Kpaci a so yi ta usirasa akere n a'ene, shegai u kidasai ikani yi u kodusoi irim i'ya i'ari a'ene a ne, kpam ko uza wa n ucira u ḍa wa goso yi wa.

5 Kaara n kayin nte wa genge pini a asu u asaun vi n kagalala, aku u rongo isali n u kaarasi ikyamba i ne n atali.

6 Eyi a mbari, an u wenei Yesu u sumai u ba u kudangi a kapala ka ne.

7-8 Aku Yesu tonuko yi, “Wutai pini a asu u vuma vi, ityoni i cingi.” Vuma vi u salai cika, “Yesu, Maku ma Kashila ka pige, ndya va ciga na mpa? Tsina n Kashila an va kpadu mu uyan mavura.”

9 Pini nala, Yesu wece yi, “Ndyā kala ka vunu?” U danai, “Kala ka va ka Katam, kpaci tsa ta ushani.”

10 U foloi Yesu cika kotsu u loko le pini a uyamba vi wa.

11 Ushiga u mburusunu u ḍa pini wa lina a kagalala ka masasa ma mari evu n a asu vi.

12 Ityoni i cingi yi i foloi Yesu, “Asaka tsu tsu bana a asu u mburusunu, kpam vu asaka tsu tsu uwa le.”

13 U wushunku le, aku a wutai a ba a uwai a asuvu a mburusunu. Ushiga vi, evu na mburusunu azu a re (2,000) ḍa. A wuranai she a kushiva a uwai pini a shumbugi.

14 Aza ḍa a ka linaka mburusunu mi a sumai a ba danai a ilyuci n une. Aku ama a wutai a wene ili i'ya i gitai.

15 An a tuwai ara Yesu a wenei vuma ḍa wari n katam ka ityoni i cingi, ndishi n aminya kpam n ugboji u ne, aku uwonvo u kana le.

16 Aza ḍa a wenei ukuna vi, a tonukoi ama ili i'ya i gitai n vuma ḍa wari n ityoni i cingi na mburusunu mi dem.

17 Aku a foloi Yesu u asaka uyamba vi.

18 An Yesu wa uwa a kpatsu uza ḍa wari n ityoni i cingi caupa vi u foloi kotsu u toni yi.

19 Yesu *asaka* yi u toni yi wa, shegai u tonuko yi, “Bana a kuwa asu u ama a vunu vu tonuko le tyoku da Asheku a yanka vu, n tyoku da u pana vu asuvayali.”

20 Vuma vi u kyawunsai gba uyamba u Dikafoli, n u tonusuko le ili i'ya Yesu yanka yi. Aza da a panai vi gba a yan ta majiyan.

Jayiru banai ara Yesu

(*Matiyu 9:18-26; Luka 8:40-56*)

21 An Yesu doki u pasamgbanai a kushiva ki a kpatsu u gonoi upashi u nide, kakuma ka ama ka bolomgbonoi ka kyawan yi eyi pini a asu u kushiva vi.

22 Uza u te a asuvu a azapige a kagata ka Kashila uza u kala Jayiru u tuwai pini. N u wene Yesu, u kudangi a kapala ka ne.

23 U folo yi cika u da, “Maku ma va makere ma pini a una u ukpa, kana asuvu vu tuwa vu sawa yi kotsu u tana u yain uma.”

24 Yesu tonon yi, kakuma ka ama ushani ka tonon yi n ka gbaɓaryangusu yi.

Uka u da u sawai Yesu kunya

25 Uka da pini uza da wa pana ikyamba cika a asu u ulala u mpasa hal ayen kupa n a re.

26 U pana ta ikyamba cika a kukere ku aza a aguma kpm u wuna gba ili i'ya wari n i'ya. Da wa yan yi shana, maɓala mi she kapala ka mari ulya.

27 An u panai ukuna u Yesu, u banai a kucina ku ne a asuvu a kakuma ki, aku u sawa yi kunya.

28 Kpaci u yawunsa ta a katakasuvu ka ne, “N sawa baci kunya ku ne koshi ma tana ta.”

29 Kute-kute ulala u mpasa u ne u shamgbai kpm u panai a asuvu a ikyamba i ne u tana, da u wunvugai n upana u ikyamba.

30 Aku Yesu lazai u revei an ucira u wuta a asuvu a ikyamba i ne. Ukpatalai a asuvu a kakuma ki, u danai, “Ya sawai kunya ku va?”

31 Atoni a ne a wushuki, a danai, “Vu wenei dem kakuma ka gbaɓaryangu vu, aku vu dana ya sawa vu?”

32 Shegai Yesu lyai kapala n uweɓelishe ko wa wene uza da u yain nala vi.

33 Uka vi an u revei ili i'ya i gitai n eyi, u wuta u kudangi a kapala ka ne, n uwonvo n u jeki ikyamba. Aku u tonuko yi gba ili i'ya i gitai.

34 U tonuko yi, “Maku ma va, upityanangu u vunu u tana vu de. Wala ili vunu, kpm upana u ikyamba u nala vi u pecembene n avu.”

Yesu 'yangasai maku ma Jayiru a ukpa

³⁵ An Yesu wari a kadyanishi, ama roku a wutai a kuwa ku Jayiru, uzapige u kagata ka Kashila. A danai, “Maku ma vunu ma kuwa de. Ugan kpam vu damgbarasa kawenishiki ki wa?”

³⁶ Yesu dambula gbam n ili i'ya a ka tono wa, u tonukoi uzapige vi, “Pana uwonvo wa, avu gai pityanangu.”

³⁷ U asaka ko uza u toni yi wa, she Bituru, n Yakubu n utoku u ne Yahaya.

³⁸ An a rawai a kuwa ku uzapige ki, Yesu panai ama a'ari kakan, a'ari kushen n isali cika.

³⁹ U uwai a asuvu, u wece le, “Ndy a i tukoi kakan n isali naha? Makere mi ma kuwa wa, alavu a da yi.”

⁴⁰ Shegai a doso yi idyoshi i magori.

Pini nala, u wutukpa le gba le, u bidyai tata na mma makere vi n atoni a ne a da a'ari n eyi, a uwai ubana a asu u da makere mi mari.

⁴¹ U kana'i kukere ku makere ki u tonuko yi n kaletsu ka ne, “Talita kumi.” (“Maku ma makere, n da vu 'yanga.”)

⁴² Kute-kute makere mi ma 'yangai ma gitai nwalu, kpaci ayen a ne kupa n a re da. N uwene naha aku a yain majiyan cika.

⁴³ U barana le, kotsu uza u reve ukuna vi wa, aku u tonuko le a nei makere mi ilikulya u lyai.

6

Unamba u tsupige u matsumate

(Matiyu 13:53-58; Luka 4:16-30)

¹ Yesu n atoni a ne a asakai a asu vi a lazai ubana a ilyuci i ne Nazara.

² An Ashibi a yain u gitai uwenishike a kagata ka Kashila. Ama ushani a pana'ka yi aku a yain majiyan. A danai, “Nte vuma u naha tsarai ili i na gba? Uacun u kakiri ka eni ka a naka yi naha? Webelei ukunosavu u da a'ari a uyansa a akere a ne!”

³ Kashei ka nala ka naha vi wa, maku ma Meri. Atoku a ne kpam alya an Yakubu, n Isuhu, n Yahuza, n Simo wa? Ataku a ne a da naha ka'olo n atsu vi wa?” Adama a nala a 'yuwan yi.

⁴ U tonuko le, “Matsumate ma tsu namba tsupige wa, she a ilyuci i ne, n asu u ama a ne, n asuvu a kuwa ku ne.”

⁵ U fuda u yan ukunosavu wa, shegai u tsarai u sawusai aza a m'ala kenu u tansa le.

⁶ U yain majiyan cika, adama a ukpada u upityanangu u le.

Yesu suki Kupanamere

(Matiyu 10:5-15; Luka 9:1-6)

Yesu kyawain une, n u wenishiki ama.

⁷ U isai asuki Kupanamere* vi u suku le ama a re ama a re, u naḳa le ucira a kaci ka ityoni i cingi.

⁸ U tonuko le, “Kotsu i bidya ili adama a nwalu mi wa, she kalangu koshi. Kotsu i bidya ilikulya, ko katsan, ko kpmam ikebe a ijubu i de wa.

⁹ I uka akpata a a'ene, shegai kotsu i uka ntogo n re wa.

¹⁰ Kuwa ka baci dem i uwai, rongoi pini she kain ka ya asaka ilyuci yi.

¹¹ Gba ko nte baci a 'yuwan da ko a kpada da upanaka, ya wuta baci, i kapatsa kabuta ka a'ene a de, adama a iryoci a mere ma le an i wuta uwule u le.”

¹² A wuta a ba a yankai ama kuɓari ki, a kpatala a gono a asu u Kashila a asaka tsicingi tsu le.

¹³ A wutukpusai ityoni i cingi ushani, a sugburukai aza a mɓala ushani manivi kpmam a tansa le.

Ukpa u Yahaya Kalyubugi
(Matiyu 14:1-12; Luka 9:7-9)

¹⁴ Hiridu magono u panai kadyanshi ka Yesu, kpaci kala ka ne ka tambura ta ko nte wa. Aza roku a ka dansa Yahaya kalyubugi aya u 'yanga a ukpa, ili i'ya i zuwai wa yansa ukunosavu da la vi.

¹⁵ Aza roku a danai, “Iliya da.” Aza roku tani a danai, “Matsumate ma yavu nsumate n cau.”

¹⁶ Shegai an Hiridu panai nala, u danai, “Yahaya vuma da n kidai kaci u 'yanga de a ukpa!”

¹⁷ Kpaci aya u zuwai a kana yi, aku u zuwai a sira yi, a uka yi a kuwa ku a'ali. Yan da u yain nala adama a Hiridiya uka u vangu u ne Filibu, u da u zuwai.

¹⁸ An Yahaya tonuko yi, “U gan vu zuwa uka u vangu u vunu wa.”

¹⁹ Hiridiya tani u kana Yahaya a katsuma, hal wa ciga u wuna yi, shegai u reve tyoku da wa yan wa.

²⁰ Hiridu wa pana ta uwonvo u Yahaya, an u revei vuma u maci da kpmam uza u uwulukpi, da i zuwai wa kirana n eyi. U tsu dambula ta cika wa pana baci Yahaya, shegai ko n nala u tsu ciga ta u pana yi.

²¹ A makorishi, Hiridiya tuwai u gawunkai. An kain ka ilimaci ka Hiridu ka kyawain, u libanai ngono m iyamba, n azapige a asoje, n azapige a Galili abiki yi.

²² An makere ma Hiridiya ma uwai ma jei, Hiridu n amoci a ne a panai kayanyan. Pini nala, magono ma tonukoi makere mi, “Folo mu gba ili i'ya va ciga, ma naka vu ta i'ya.”

* 6:7 A asuvu a atoni a ne gba, aza roku a da pini kupa n ama a re aza da a'ari evu n eyi cika, alya dem u isai “asuki.”

23 U tsinai u danai, “Ko ndya baci vu wecikei ma nākā vu tā, ko kabon ka tsugono tsu vā tsa baci.”

24 U wutai u ba u wecei mma u ne, “Ndya ma folo?”

Mma u ne danai, “Kaci ka Yahaya kalyubugi.”

25 Kute-kute u uwai asu u magono n maloko u danai, “Ma ciga tā vu nākā mu gogo-na-na kaci ka Yahaya kalyubugi a mabaluwa.”

26 Asuvu a magono a namgbai cika, shegai adama a utsina u da u tsinai a kapala ka amoci a da a'ari pini vi, wa ciga u bishinka yi wa.

27 Kute-kute u zuwai kazoli ka ne ka bana a kuwa ku a'ali u ba u kida kaci ka Yahaya ki. Vuma vi u ba u kida yi kaci ki.

28 U tukoi ka a mabaluwa u nakai makere mi, makere mi ma bankai mma u ne.

29 An atoni a Yahaya a panai nala, a ba bidyai ikyamba yi a cidangi.

Yesu lyatangi ama azu a tawun

(Matiyu 14:13-21; Luka 9:10-17; Yahaya 6:1-14)

30 Asuki a Yesu yi a gonoi ara ne, a tonuko yi gbā ili i'ya a yain n i'ya a wenishikei.

31 An u wokoi ama a yan le ushani, hal Yesu n asuki a ne a tsarā kabala ka a ka lya ilikulya wa. Pini nala, u tonuko le, “Tuwai tsu banai a asu u da bawu uza wari tsarā i wunvugusa.”

32 Aku a lazai utyoku u le a asuvu a kpatsu ubana a asu u da bawu uza wari.

33 Ama da a wene le n a lazi vi a reve le, aku a wutai gbā a ilyuci a walai n ilyadi a lasa le urawa.

34 N ucipa u Yesu a kpatsu u wenei kakuma ka ama, a yanka yi iyali, kpaci tyoku u ncon n da bawu mari n kaliniki da a'ari. U gita le uwenishike ili ushani.

35 An kaara ka yain evu n urukpa, atoni a ne a banai ara ne, a tonuko yi, “Asu u na da na wa n uza wa, kpam kaara ka na ka yan de evu n urukpa.

36 Tutsuku le ubana ashina n une une i'ya i'ari evu evu a ba a tsilaka kaci ka le ilikulya.”

37 U wushunku le, “Eda ne le ilikulya a lyai wawa.”

Aku a tonuko yi, “Ciga da va ciga tsu ba tsu bidya ikebe i manyan ma uwoto kulla† tsu tsilaka ilikulya tsu naka le a lyai?”

38 U wece le, “Iburodi i yain i'ya i'ari n i'ya? Walai i ba i kondo.”

An a ba a kondoi, a danai, “I tawun i'ya n adan a re.”

† 6:37 Akorongi a cau a cau a kagita a korongu ta “ikebe i azurufa 200.” Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

39 Aku u tonuko le a zuwa ama yi dusukusu a'bolo a'bolo a zuba u mete ma ta'ku.

40 Ama yi a dusuki n a tonomgboni, aza roku amangatawun-amangatawun, aza roku aman-garenkupa-amangarenkupa.

41 An u bidyai iburodi i tawun n adan a re yi, u gadigbai kaci ka ne a zuba, u cikpai Kashila. Pini nala, u jibamgbanasai i'ya n u naki atoni a ne a nakasa ama, kpam u pecike le dem adan yi. 42 Gba le a lyai hal a cuwai.

43 Aku atoni yi a cirangi abuwi a iburodi n adan yi hal mbana kupa na n re.

44 Asuvu a ama da a takumai iburodi yi, a'ali ama azu a tawun (5,000) a da.

*Yesu walai a zuba u mini
(Matiyu 14:22-33; Yahaya 6:15-21)*

45 A barakpa wa, aku Yesu tonukoi atoni a ne a uwa a kpatsu a lasa yi upasamgbana ubana a Besaida, hal n u wacinsi kakuma ki.

46 An u wacinsa le, u banai a masasa kotsu u yain kvasu.

47 An kuvuli ku yain, kpatsu kari a mere ma kushiva, Yesu wari a kagida utyoku u ne.

48 An u wene le a'ari umodono n uwantika kpatsu, kpaci uwule u 'yangasaka le. N kpasani cika, u tuwai ara le wa wala a zuba u mini ma kushiva. U yain yavu wa wura le.

49 Shegai an a wene yi wa tuwa a zuba u mini, a bidyai ko kafofu ka, a salai.

50 Gba uwonvo u kana le an a wene yi vi.

Kute-kute, u yanka le kadyanshi, u danai, "Gbamai asuvu, ko ili i'a la wa, mpa. Panai uwonvo wa."

51 Aku u uwai a kpatsu ku a'ari vi, pini nala, uwule vi u vaki. Atoni yi a yan ta majiyan,

52 kpaci a reve kalen ka burodi ki wa, an atakasuvu a le a gbamai.

*Yesu tanasai ama a Janisara
(Matiyu 14:34-36)*

53 An a pasamgbana i rawai a Janisara, a sirai kpatsu ki a unu u mini.

54 N uwuta u le a kpatsu ama a laza a reve yi.

55 A kotsoi gba ka'on ki n ilyadi, a cangasai gba aza a m'ala nvain a ajiba a le ubana a asu u da baci dem a panai wari.

56 Gba ko nte baci u banai ilyuci ko a une, she a vakunku aza a m'ala a kuden, aku a folo yi u asaka a sawa ko unu u kunya ku ne. Aza da a sawa yi a tana ta.

7

*Agadu a nkoshi n cau
(Matiyu 15:1-9)*

1 Afarishi n awenishiki a Mele a roku a ɗa a wutaɗi a Urishe-
lima, a bolomgbonoi ara Yesu.

2 A wenei atoni a ne a roku a ka lya ilikulya bawu a sawai
akere a le tyoku ɗa u gain.

3 (Kpaci Afarishi n aza a Yahuda a tsu lya ilikulya bawu a
sawai akere a le wa, adama a utono u agadu a nkoshi n cau n
le.

4 A wutaɗi baci a kuden, a tsu lya ilikulya wa, she a ɓacangusu
ve kaci ka le. Agadu a roku a ɗa pini ushani a ɗa a ka kirana n
a ɗa, tyoku u uza u nko, na njuju, n adele a irim.)

5 Afarishi n awenishiki a Mele a wece yi, “Nɗya i zuwai
bawu atoni a wunu a ka tonon agadu a nkoshi n cau, aku a tsu
rongo ulya ilikulya bawu a sawai akere a le tyoku ɗa u gain?”

6 U wushunku le, “Dere ɗa Ishaya matsumate u danai a kaci
ka ɗe, ‘Eɗa aza a maci a kaɓan!’ Tyoku ɗa wari ukorongi,
‘Ama na yi n unɗa u ɗa a ka naɗa mu tsupige koshi,
shegai a atakasuvu a yan ɗe mɓari na mpa.

7 Ugbashika u ɗa a ka gbashika mu vi u gbani u ɗa,
kpaci mele ma a ka wenishike udani u vuma u ɗa.’ ” ◊

8 Yesu danai, “I varangi udani u Kashila, aku ya tonon
u wenishike u ama.”

9 Aku u tononko le, “Mayun, i reve ta uvarangu udani u
Kashila adama i tonon agadu a ɗe!

10 Kpaci Musa dana ta, ‘Naɗa tata na mma u wunu tsupige;
kpam uza ɗa baci dem u wishai tata u ne ko mma u ne, a ka
wuna yi ta.’ ◊

11 Shegai i tsu wenishike ta ama a ɗe naha, vuma wa fuda ta
u bidya ikebe i'ya i gain u ɓanga tata u ne na mma u ne, aku
u tononko le ikebe i na yi Korba* ɗa; (wata, kune ubana asu u
Kashila).

12 I buwa yi kpam u'asaɗa u naɗa tata u ne ko mma u ne ili
i roku wa.

13 N ucun u uwenishike u na vi u ɗa i tsu wuna udani u
Kashila. Kpam ili i'ya pini icun i na yi ushani i'ya i tsu yansa.”

*Ili i'ya i tsu nangasa vuma
(Matiyu 15:10-20)*

◊ 7:7 Isha. 29:13. ◊ 7:10 Uwt. 20:12; U.Ml. 5:16; Uwt. 21:17; Adkp. 20:9. * 7:11
Korba agadu a ɗa a ɗa ama a tsu wenike ikebe i le i ushani tyoku u kune adama a
manyen ma Kashila. Nala zuwa le ta a wokoi faa a asu u manyen ma le ma uyanka
ikebe i le manyen a kirana na nkoshi n le; shegai a unɗa u ɗa a ka naɗa i'ya Kashila,
aku a gonoi a zuwai i'ya adama a manyen ma kaci ma le.

14 U doku u isai ama, u tonuko le, “Panaka numu gba de kparam i reve.

15 Ili i'ala la a kateshe i'ya ya uwa a asuvu a ikyamba i vuma i nangasa yi wa, she ili i'ya ya wuta a asuvu a ne i'ya ya nangasa yi.

16 [Uza da baci wari n atsuvu a upana, u pana.]†

17 An u pecenei n kabolo ki, u uwai a kuwa. Atoni a ne a wece yi kalen ka agisani ki.

18 U tonuko le, “I'ala n ubidya u ukuna wa? Ili i'ala la a kateshe ya uwa vuma i nangasa yi wa vi.

19 Kpaci i bana a asuvu a katakasuvu ka ne wa, shegai a katsuma ka i banai, aku i wuta yi.” Nala Yesu gonukoi gba ilikulya i woko ili i ulya.

20 U danai kparam, “Ili i'ya i tsu wuta a katakasuvu ka uza i'ya i tsu nangasa yi.

21 Kpaci a katakasuvu ka ukuna u cingi u tsu wuta, tyoku uyawunsa u cingi, n tsishankala, n uboki. Ka tsu tuko ta dem ukuna u mawunuka, na nvain n aka kabarikete.

22 Kurura n tsicingi dem nte a tsu wuta pini. Katakasuvu ka tsu zuwa ta dem ulapanasa n ukuna u cingi. Malyon dem n kunangasu, n aradi n utengeshi a tsu wuta dem pini.

23 Gba ili i cingi i na yi asuvu a da i tsu wuta, kparam i tsu nangasa ta vuma.”

*Upityanangu u uka da wari Kawulawa
(Matiyu 15:21-28)*

24 Pini nala, Yesu 'yangai u banai evu n Taya n Sida. U uwai a kuwa ku roku, kparam wa ciga ko uza u reve wa, shegai wari ukpawan wa.

25 Kute-kute uka roku, uza da makere ma ne mari n ityoni i cingi, u panai ukuna u ne, u tuwai u kudangi a kapala ka ne.

26 Uka vi Kawulawa† ka, kagali ka ne kparam Kasurofiniki ka. U foloi Yesu wutukpa maku ma ne mi ityoni yi.

27 Yesu tonuko yi, “Asaka ve mmuku n cuwa. Kpaci ugan a varanku nshe ilikulya yi mmuku wa.”

28 Shegai u wushunki yi, “Eye nala Asheku, shegai nshe n tsu lya ta agashi a mmuku.”

29 Aku u tonuko yi, “Adama a kadyanshi ka vunu, gono a kuwa. Ityoni yi i pecemgbene de n maku ma vunu.”

30 U gonoi a kuwa u cinai maku mi nvain. Ityoni yi i wuta de a asuvu a ne mayun.

Yesu tanasai kabebe

31 Yesu asakai kaƙon ka Taya, u tonoi a ilyuci i Sida u banai a Kushiva ku Galili ku uyamba u Dikafoli.

† 7:16 Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Marku a kalatsa ta makpanda ma 16.

³² Ama roku a tuko yi kabebe kpam kagulani ka dem, aku a folo yi u tadanku yi akere.

³³ U bidya yi a banai kapashi ka te dangi n kakuma ki, aku u ukai ajubu a ne a atsuvu a vuma yi, u cikpai atatsa, aku u sawai kpam kaletsu ka vuma ki.

³⁴ U gadigbai kaci ka ne a zuba, u tsukpai kuvi ku pige, aku u tonukoi vuma vi, "Ifata!" (Wata, "Kukpa!")

³⁵ Kute-kute atsuvu a ne a kukpai, a surukpa yi ili i'ya i sira yi kaletsu, u kana kadyanshi mai.

³⁶ Aku Yesu barana le kotsu a tonuko uza ukuna vi wa, shegai ufarana vi u wokoi yavu kakana da u kakana le a ba a dansa kadyanshi ki.

³⁷ Gba aza da a panai nala, a yain majiyan cika. A danai, "Ko ndya wa u yan ta i'ya mai! Hal n kagulani ka u zuwai ka panai, kabebe kpam ka yain kadyanshi."

8

Yesu lyatangi ama azu a nishi
(Matiyu 15:32-39)

¹ A'ayin a nala yi, an kakuma ka doki ka bolomgbonoi, a'a tani n ilikulya wa. Aku Yesu isa'i atoni a ne, u tonuko le,

² "Ma pana ta asuvayali i kakuma ka na ki, kpaci a'ayin a le a tatsu a da pa vi ka'olo na mpa bawu ilikulya.

³ N wacinsa le baci a gono a kuwa n kambulu, a ka kpa'ada ta a ure, aza roku tani a m'ari n da a wutai."

⁴ Aku atoni a ne a danai, "Nte vuma wa tsara ilikulya i'ya wa lyatangu ama a na a kakamba ka na?"

⁵ U wece le, "Iburodi i yain i'ya i'ari n i'ya?"

A danai, "I shindere i'ya."

⁶ Aku u zuwai kakuma ki ka dusuki a iyamba. An u bidyai iburodi yi, u cikpai Kashila, u jibamgbanasai n u nakasi atoni a ne a bansaka le, a bansaka le tani.

⁷ A'a ta tani n adan a shawu kenu. An u cikpai Kashila, u zuwai a bansaka le a da dem.

⁸ A lyai, a cuwai hal atoni yi a purai abuwu a iburodi yi mbana n shindere.

⁹ Ama yi tani a ka rawa ta evu n azu a nishi. Aku u wacinsa le.

¹⁰ Kute-kute u uwai a kpatsu n atoni a ne a banai uyamba u Dalmanuta.

Afarishi a wecikei iryoci
(Matiyu 16:1-4; Luka 12:54-56)

¹¹ Afarishi a tuwai a gitai uwecishe Yesu kotsu a kondo yi, a da u wenike le iryoci i zuba.

12 U tsukpai kuvi ku pige, u danai, “Ndyā i zuwai ama a gogo-na a lai uciga uwene iryoci? N tonuko dā, iryoci i'ā la a ka wenike ama a gogo-na wa.”

13 Pini nala, u doku u uwai a kpatsu u pasai upashi u nife u aṣaka le.

Kiranai n yisti u Afarishi
(Matiyu 16:5-12)

14 Atoni a Yesu a cifa a bidya burodi wa, she u te u dā a'ari n u dā a kpatsu ki.

15 U rono le atsuvu u danai, “I kirana n yisti u Afarishi n u Hiridu.”

16 A yamgbanai kadyanshi utyoku u le, “An bawu tsari n burodi dā u zuwai u danai nala.”

17 An Yesu revei nala aku u tonuko le, “Ndyā i zuwai i'ari a kadyanshi i'ari n burodi wa? Dana hal n ara i wene wa, kpam i reve wa? Atakasuvu a de ugbami u de dā a'ari?”

18 Eḍa la n a'eshi, ya wene wa dā? I'ā tā n atsuvu, ya pana wa dā? Kpam i tsu cifa wa dā?

19 An n jibamgbanasakai ama azu a tawun iburodi i tawun, mbana n yain n dā i cirangi tipi tipi n abuwī a iburodi?”

A danai, “Kupa nā n re.”

20 “Iburodi i shindere i'ya tani n jibamgbanasakai ama azu a nishi tani, mbana tipi tipi n yain n dā i tāsai n abuwī a iburodi?”

A danai, “N shindere.”

21 Aku u wece le, “Hal n gogo-na i reve wa dā?”

Utanasa u karumba a Besaida

22 A rawai a ilyuci i Besaida. Ama roku a tukoi Yesu karumba, a folo yi u sawa yi.

23 U kanai kukere ku karumba ki, u banka yi a uroto u ilyuci. U cikpai atatsa a a'eshi a karumba yi, u taḍanki yi akere, aku u wece yi, “Fuda vu wene ili?”

24 Karumba ki ka gadigbai kaci u danai, “Ma wundya tā ama, shegai tyoku u ndanga u dā ma wundya le a ka tamba.”

25 Aku u doki u taḍanki yi akere a a'eshi a ne. A'eshi yi a kukpai u tanai, u wenei ko ndya wa mai. 26 Yesu tonuko yi, “Wala vu gono a kuwa, kotsu vu uwa a une wa.”

Kadyanshi ka Bituru a kaci ka Yesu
(Matiyu 16:13-20; Luka 9:18-21)

27 Yesu n atoni a ne a 'yangai a uwusai a une une u ilyuci i Kasariya Filibi. A ure u wecei atoni a ne, “Ya ama a ka dansa mari?”

28 A tonuko yi, “Aza roku a danai aḍa Yahaya Kalyuḍugi, aza roku tani Iliya, aza roku tani, uza roku asuvu ntsumate.”

29 Aku u wece le, “Eḍa tani ya ya dansa mari?”

Bituru wushunki yi, “Avu Kawauwi ka.”

³⁰ Aku u rono le atsuvu kotsu a tonuko uza ukuna u ne wa.

*Yesu danai tyoku da wa kuwa
(Matiyu 16:21-28; Luka 9:22-27)*

³¹ Yesu gitā le uwenishike, “U kaṅa t̄a Maku ma Vuma ma pana ikyamba cika. Nkoshi n adar̄akpi a pige n awenishiki a Mele a 'yuwan yi, hal a wuna yi. A'ayin a tatsu a wura baci, aku u 'yanga n uma.”

³² U danai kadyanshi ka nala tani a kateshe. Aku Bituru rono yi a ikengi, u gitā yi ubara.

³³ Shegai an Yesu kondonoī u wenei atoni a ne, u gitāi ubara Bituru, “Yan m̄bari n̄a mpa, Kanangasi!* Vu yan ukuna u Kashilā wa, she u ama.”

³⁴ U is̄ai kakuma ki kaḅolo n atoni a ne, u danai, “Gb̄a uza da baci wa ciga u tono mu she u 'yuwan kaci ka ne, u canga mawandamgbani ma ne u tono mu.

³⁵ Gb̄a uza da baci dem wa kirana n uma u ne, wa namba t̄a u da. Uza da tani baci u nambai uma u ne adama a Kadyanshi ka Shinga ka va, wa wauwa t̄a u da.

³⁶ Nte kalen ka vuma wa ts̄ar̄a likimba gb̄a, aku u namba uma u ne?

³⁷ Ndyā kpmam vuma wa fuda wa naḅa a unā u uma u ne?

³⁸ Ama a gogo-na aza a unyushi u cingi a da aza da kpatalakai Kashilā kucina. Adama a nala, uza da baci dem wa pana uwono u da wa yan kadyanshi ka va a'ayin a na, Maku ma Vuma ma pana t̄a uwono u ne a'ayin a da baci ma tuwa n tsupige tsu Tata n tsu atsumate a eri.”

9

¹ Aku u tonuko le, “Mayun n tonuko da, aza roku a da pini kushani asu naha vi, a ka kuwa wa, she a wene utuwa u tsugono tsu Kashilā n ucira.”

*Uyansaka u Yesu
(Matiyu 17:1-13; Luka 9:28-36)*

² An a'ayin a teli a wurai, Yesu bidyai Bituru, n Yakubu, n Yahaya, kaḅolo n eyi a banai a masasa ma roku ma ugadi, utyoku u le. Aku u yansakai a kapala ka le.

³ Aminya a ne a war̄amaī pun a ka laḅa, kaz̄ai ka la a likimba ka ka fuda ka zuwa a woko nala wa.

⁴ Aku atoni a ne ama a tatsu yi a wenei Musa n Iliya a tuwai ara Yesu a ka yanka yi kadyanshi.

⁵ Bituru kukpai unā u tonukoī Yesu, “Kawenishiki, u lobono t̄a ts̄ari pini na. As̄aka tsu yain atani a tatsu, ka te ka vunu, ka te ka Musa ka te kpmam ka Iliya.”

* **8:33** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

⁶ Uwonvo u ɗa u kaṅa le cika, ɗa u nambai ili i'ya wa dana.

⁷ Aku kalishi ka roku ka wutaṅi ka kimba le. A panai kpm kalagatsu ka wutaṅi pini a kalishi ki ka danai, “Maku ma va ma na vi, uza ɗa ma ciga cika, panaṅa ni.”

⁸ Kute-kute a webelei n maloko, a doku a wene kpm uza wa, Yesu ɗa a wenei koshi kaɓolo n ele.

⁹ A'ari ugidaḷa a masasa mi, aku Yesu rono le atsuvu u danai, “Kotsu i tonuko uza ili i'ya i wenei vi wa, she a'ayin a ɗa mpa Maku ma Vuma n 'yangaṅa a ukpa.”

¹⁰ A asaḳai ukuna vi a atakasuvu a le, a ka wecemgbene kalen ka u'yanga a ukpa.

¹¹ A wece yi, “Nɗya i zuwai awenishiki a Mele a danai Iliya ɗa wa gita utuwa?”

¹² Aku u tonuko le, “Mayun ɗa Iliya wa gita utuwa u lapula ili. Ko n nala ndya i zuwai kadyanshi ka Kashila ka danai, Maku ma Vuma ma pana ta ikyamba cika, aku a 'yuwan yi?”

¹³ N tonuko ɗa, Iliya tuwa ɗe, kpm a yanka yi ɗe gba ili i'ya i yan le tyoku ɗa u luwa le, tyoku ɗa wari ukorongi a tagarada u Kashila.”

*A tanasqi maku uza u ityoni i cingi i tsubebe
(Matiyu 17:14-21; Luka 9:37-43)*

¹⁴ An a gonoi a asu u atoni a Yesu a ɗa buwai vi, a wenei kakuma ka pige ka kyawan le. Awenishiki a Mele a'ari kananamgbani n ele.

¹⁵ N uwene Yesu, kakuma ki gba ka yain majiyan cika, a ɓosoi n ilyadi she ara ne, a danasa yi.

¹⁶ U wece le, “Kananamgbani ka iyen ka i'ari a uyan n ele?”

¹⁷ Aku vuma roku a asuvu a kakuma ki u wushunki yi, “Kawenishiki, maku ma va ma n tuko vu, kpaci wa ta n ityoni i cingi i tsubebe.

¹⁸ A'ayin a ɗa baci dem i yuwa yi she i varangi yi a iyamba, unā u ne u rongo kapufu, n u gbori a'anga a ne. Kpm she ugbama ko nte wa. N foloi atoni a vunu a wutukpa yi i'ya, shegai a kpaɗai.”

¹⁹ U wushunku le, “Eɗa nida ukpaɗa u upityanangu u ɗe wari! Hal ubana nwere ɗa ma dusuku n aɗa kahu i wushuku? Kpm hal ubana nwere ɗa ma fuda n kawunku n aɗa? Tuko numu n eyi.”

²⁰ A tuko yi maku mi.

An ityoni i cingi yi i wene yi, kute-kute i gbashangi maku mi, ikyamba i ne n i jeyi, u rukpai u rongoi uganda, unā u ne wari kapufu.

²¹ Yesu wecei tata u maku vi, “A'ayin a eni a ɗa ili yi i gita yi?”

U danai, “Tun eyi kenu.

22 I so yi t̄a uvarangusu a asuvu akina n mini kotsu i wuna yi. Shegai va fuḁa baci, pana asuvayali a tsunu vu ɓaṅḡa tsu.”

23 Yesu tonuko yi, “Vu da ma fuḁa baci? Uza ḁa baci dem u wushuki, a ka yanka yi t̄a ko ndya wa.”

24 Kute-kute tata u maku vi u 'yaṅḡasaɪ kalaḡatsu, u danai, “N wushuku t̄a. ɓaṅḡa mu n ukpaḁa u uwushuku u va.”

25 An Yesu wenei kakumā ki kaɾi utuwā n ilyaḁi a asu vi, u ɓaranai ityoni i cingi yi u tonuko yi, “Avu ityoni i cingi i tsubebe, n tonuko vu pecemgbene n eyi, kotsu vu doku vu uwa yi wa.”

26 Aku ityoni yi i salai, i gbashangi maku mi cika, ikyamba i ne ya je, pini nala i pecemgbenei n eyi. Maku mi ma wokoi yavu kakushe, hal gb̄am ama ushani a danai, “U kuwa ḁe.”

27 Shegai Yesu kaṅaɪ kukere ku ne u 'yaṅḡasā yi, u 'yaṅḡaɪ tani n kushani.

28 An Yesu tuwaɪ u uwai a kuwa, atoni a ne a wece yi ukpawunsi, “Nɗya i zuwai ātsu tsu kpaḁaɪ i'ya uwutukpā?”

29 Aku u tonuko le, “Ucun u nala u tsu wutā wa, she n kavasus.”

Yesu doku u danai ukuna u ukpā u ne

(Matiyu 17:22-23; Luka 9:43-45)

30 Pini nala, Yesu n atoni a ne a 'yaṅḡaɪ a ɓātsamgbanaɪ a uyamba u Galili, wa ciga tani uza u reve wa.

31 Kpaci atoni a ne a ḁa wa wenishike, wa tonusuko le, “A ka neke t̄a Maku ma Vuma akere a ama a wuna yi. A wuna yi baci, a'ayin a tatsu a wurai, wa 'yaṅḡa t̄a.”

32 Shegai a reve ili i'ya kadyanshi ki ka tonu wa, kpam a panai uwonvo u ḁa a ka wece yi.

Ya lai tsupige?

(Matiyu 18:1-5; Luka 9:46-48)

33 A tuwaɪ a Kafarnahum. An u uwai a kuwa, u wece le, “Kananamgbani ka iyen ka i'ari uyan a ure?”

34 A paḁaɪ bini, kpaci a ure vi a nanamgbana t̄a ko ya uzapige u le.

35 Aku u dusuki u isaɪ Kupanamere vi, u tonuko le, “Uza ḁa baci dem wa ciga u woko uza u kapala, u kaṅa t̄a she u woko uza u makorishi a asuvu a ama gb̄a. Kpam u gbashika ko ya wa.”

36 Aku u bidyai maku ma kenu u zuwa yi a mere ma le, u wofo yi u tonuko le,

37 “Uza ḁa baci dem u wushai maku ma kenu ucun u na adama a kala ka va, mpa u wushai. Uza ḁa kpam u wusha mu, mpa koshi u wushai wa, hal n uza ḁa suku mu ḁa u wushai.”

Ukpaḁa u tsilala n Yesu

(Luka 9:49-50)

38 Aku Yahaya tonuko yi, “Kawenishiki, tsu wene t̄a vuma roku wa wutukpusa ityoni i cingi n kala ka vunu, aku tsu bishinka yi kpaci w̄a a asuvu a tsunu wa.”

39 Shegai Yesu danai, “Bishinka ni wa. Vuma w̄a la wa yan ukunosavu n kala ka v̄a, aku u laza kute-kute u dana ukuna u gbani kaci ka v̄a wa.

40 “Gb̄a uza d̄a baci dem bawu wa yan tsilala n ātsu, uza u tsunu u d̄a.

41 Uza d̄a baci dem u ne d̄a mini ma uso a mako adama a d̄a i'ari aza a Kawauwi, n tonuko d̄a, maken m̄a la wa, wa kpa d̄a utsar̄a katsupi ka malen ma manyan ma ne wa.

Panai uwonvo u uyan unyushi

(Matiyu 18:6-9; Luka 17:1-2)

42 Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Da vuma roku wa zuwa maku ma te a asuvu a mmuku n kenu n na aza d̄a a pityanangi n̄a mpa u nusa, wa laka t̄a a sir̄aka yi katali ka kira ka pige a udyoku u ne, a varangi yi a asuvu a kushiva.

43 Kukere ku vunu ka zuwusa vu baci unyushi, ki d̄a ka. Wa laka vu t̄a shana vu tsar̄a uma n kukere ku te, n u d̄a va uwa akina n akere a re, akina a d̄a bawu a'ari ucimba.

44 [Asu u azun a d̄a a ka takuma a d̄a bawu a ka kuw̄a, kpm a ka cimbus̄a akina yi wa.]

45 Kune ku vunu ka zuwusa vu baci unyushi, ki d̄a ka. Wa laka vu t̄a shana vu tsar̄a uma n kune ku te, n u d̄a a ka varangu vu akina n a'ene a vunu a re.

46 [Asu u azun a d̄a a ka takuma a d̄a bawu a ka kuw̄a, kpm a ka cimbus̄a akina yi wa.]

47 Keshi ka vunu ka zuwusa vu baci unyushi, fo d̄o ka. Wa laka vu t̄a vu uwa a tsugono tsu Kashila n keshi ka te, n u d̄a a ka varangu vu akina n a'eshi a re.

48 Asu u azun a d̄a a ka takuma a d̄a bawu a ka kuw̄a, kpm a ka cimbus̄a akina yi wa.

49 “N akina a d̄a a ka wulukpe ya dem, tyoku d̄a a tsu wulukpe u d̄ar̄akpa n̄a mkpa d̄i.

50 “Mkpa d̄i ili i'ya i shinga, shegai n namgba baci bawu n yankpai kpm, n iyen i'ya a ka yankpusa n d̄a?

“I rongo tyoku u mkpa d̄i a asuvu a d̄e, i dusuku ndishi n shinga n atoku a d̄e.”

10

Uwenishike u Yesu a kaci ka upece u iyolo

(Matiyu 19:1-12; Luka 16:18)

1 Yesu 'yanḡai pini a asu vi, u banai a u bongu u Yahuda a upashi u Agat̄a a Urudu. Aku kakuma ka ama ka doki ka bolongbonoi a asu u ne, u wenishike le tyoku d̄a u cuwanakai.

² Afarishi a roku a tuwāi ara ne a ka ciga a wandi yi, a wece yi, “U gan vuma u aṣakā uka u ne?”

³ U wushunku le, “Ndyā Musa tonuko dā i yain?”

⁴ A danai, “Musa wushuku t̄a vali wa fuḍa t̄a u korongu tagarāda u upece iyolo u aṣakā uka u ne.” ◇

⁵ Yesu wushunku le, “Adama a uryagbaji u ḍe dā i zuwai Musa koronku dā mele ma nala mi.

⁶ Shegai a kagitā Kashilā ka yan le t̄a vali n uka. ◇

⁷ Adama a nala, vali u aṣakā tata u ne nā mma u ne, u paḍara n uka u ne.

⁸ Kpam ama a re a le gbā a woko ikyamba i te. A buwa kpam ama a re wa, shegai uza u te. ◇

⁹ Adama a nala ili i'ya baci Kashilā ka gawain, kotsu vuma u peci i'ya wa.”

¹⁰ An a gonoi a kuwa, atoni a ne a doku a wece yi ukuna u nala vi.

¹¹ U wushunku le, “Uza dā baci dem u aṣakāi uka u ne u zuwai u roku, tsishankala tsa wa yan n eyi.

¹² Uka u aṣakā baci tani vali u ne, aku u banai uza roku iyolo, tsishankala tsa dem wa yan.”

Yesu nā mmuku n kenu

(Matiyu 19:13-15; Luka 18:15-17)

¹³ Ama a ka tukuso mmuku n kenu ara Yesu kotsu u sawa le, aku atoni a ne a ḅarana le.

¹⁴ An Yesu wenei nala, u panai upan. U tonuko le, “Aṣakāi mmuku n kenu-kenu n tuwā ara vā, ḅishinka le wa, kpaci tsugono tsu Kashilā tsu icun i le tsa.

¹⁵ Mayun n tonuko dā, uza dā baci dem bawu u wushai tsugono tsu Kashilā tyoku dā maku ma kenu ma tsu yan, wa u'uwa tsa wa.”

¹⁶ Aku u woḅuso le u taḍanku le akere, u zuwusuka le unā u shinga.

Kalobo ka utsari

(Matiyu 19:16-30; Luka 18:18-30)

¹⁷ Gitā dā u gitai nwalu, aku vuma roku u wuranai n ilyaḍi, u kuḍangi a kapala ka ne u danai, “Kawenishiki ka shinga, ndya ma yan n tsarā uma u dā bawu wari n utyoku?”

¹⁸ Yesu wece yi, “Ndyā i zuwai vu isa mu uza u shinga? Uza u shinga wā la wa, she Kashilā koshi.

¹⁹ Vu reve t̄a gai mele mi. Kotsu vu wuna uma u vuma gbani wa. Kotsu vu vaku n uka dā bawu wari u vunu wa. Kotsu vu boko wa. Kotsu vu sirāka kaḅan kaḅetsu wa. Kotsu vu ryafa uza wa. Vu nākā tata nā mma u vunu tsupige.” ◇

◇ 10:4 U.Ml. 24:1-4. ◇ 10:6 Kag. 1:27; Kag. 5:2; Kag. 12:36; Ishp. 110:1. ◇ 10:8

Kag. 2:24. ◇ 10:19 Uwt. 20:12-16; U.Ml. 5:16-20.

²⁰ U danai, “Kawenishiki, tun mpa kenu da ma tono ili i nala yi.”

²¹ Yesu webele yi n a'eshi a uciga, u danai, “Ili i te i'ya i buwa vu koshi, ba vu denge gba ili i'ya vari n i'ya, vu banga aza a unambi, tsara vu yain n utsari a zuba. Aku vu tuwa vu tono mu.”

²² N upana kadyanshi ka nala ki, katakasuvu ka ne ka rukpai, aku u laza i n unangbi u asuvu, kpaci wa ta n utsari cika.

²³ Yesu webelele atoni a ne, u tonuko le, “U wuyana tani n ni, uza u utsari u uwa tsugono tsu Kashila?”

²⁴ Atoni a ne yi a yain majiyan ma kadyanshi ka ne. Aku Yesu doku u tonuko le, “Mmuku n va, u wuyana tani n ni uza u utsari u uwa tsugono tsu Kashila?”

²⁵ Wa la ta shana karakuma ka wura a kpele ka kujulu n u da uza u utsari wa uwa a tsugono tsu Kashila.”

²⁶ Atoni yi a lapulai a yain majiyan cika, aku a ka wecembene, “Nala baci ya wa la vi wa tsara iwauwi?”

²⁷ U wundyana le, u danai, “A asu u ama ili i uyan i'ya wa, shegai a asu u Kashila ili dem i uyan i'ya.”

²⁸ Bituru tonuko yi, “Atsu wa tani na, aza da tsu asakai gba ili i tsunu tsu tono vu?”

²⁹⁻³⁰ U wushuki, “Mayun n tonuko da, uza da baci dem u asakai kuwa n kashina ka ne adama a va n kadyanshi ka va, wa wusha ta ili i'ya i lai i'ya u asakai vi kakuma a'ayin a gogo-na. Wa tsu ta a'uwa amangatawun (100), hal n ashina dem kabolo n mavura. Nala kpam dem uza da baci u asakai atoku n amaku na mma n tata na mmuku n ne adama a va, wa tsu ta amangatawun u atoku n amaku na mma n tata na mmuku kabolo n mavura. Kpam a'ayin a da a ka tuwa wa tsu ta uma u da bawu wari n utyoku.

³¹ Shegai aza da a'ari a kapala ushani a ka woko ta makorishi, aza a makorishi tani a kapala.”

*Yesu doku u danai tyoku da wa kuwa
(Matiyu 20:17-19; Luka 18:31-34)*

³² Yesu n atoni a ne a lyai kelime na nwalu ubana a Urishe-
lima, kpam aya a kapala. Atoni yi a yain majiyan, aza da a ka
tono yi kpam a panai uwonvo. U doku u purai Kupanamere
vi paki, u tonuko le ili i'ya ya ba i rukpa a kaci ka ne.

³³ U danai, “Atsa na tsa bana a Urishe-
lima. A ka neke ta
Maku ma Vuma a akere adarakpi a pige n awenishiki a Mele.
A ka kidaga yi ta ugana u ukpa, aku a neke yi a akere a
Awulawa.

³⁴ A ka yanka yi ta majari, a cikpunka yi atatsa, a bawan yi,
aku a wuna yi. A'ayin a tatsu a wura baci, aku u 'yanga.”

*Ufolu u Yakubu n Yahaya
(Matiyu 20:20-28)*

³⁵ Aku Yakubu n Yahaya mmuku n Zabidi a tuwaj̄ ara Yesu, a danai, “Kawenishiki, tsa ciga t̄a vu yanka tsu ukuna u roku tsu folo vu baci.”

³⁶ U wece le, “Ndyā ya ciga n yanka d̄a?”

³⁷ A wushuki, “Kain ka va dusuku a tsugono tsu pige tsu vunu, asak̄a uza u te u tsunu u dusuku a ulyaki u vunu, uza u ire tani a ugula.”

³⁸ U danai, “I reve ili i'ya ya folo vi wa. Ya fud̄a ya so mako ma upana ikyamba tyoku d̄a mpa ma tuw̄a n soi ko a lyuḅugu d̄a tyoku d̄a a ka lyuḅugu mu?”

³⁹ A danai, “Tsa fud̄a t̄a.”

U tonuko le, “Ya fud̄a t̄a ya so mako ma upana ikyamba tyoku d̄a ma so, a lyuḅugu d̄a tyoku d̄a a ka lyuḅugu mu.

⁴⁰ Shegai ndishi a ulyaki ko a ugula u va, mpa ma nak̄a wa. U aza d̄a Kashil̄a ka fobusukoi u d̄a.”

⁴¹ An atoni a ne kupa d̄a a buwai a panai nala, a git̄ai upana upan u Yakubu n Yahaya.

⁴² Yesu is̄a le gb̄a a asu u te, u danai, “Aza d̄a a revei n tsugono tsu Awulawa, a tsu wenike le t̄a ucira, kpam ngono n pige n tsu wenike le t̄a ucira cika.

⁴³ Shegai ara d̄e nala wa, uza d̄a baci dem wa ciga u woko uzapige a mere ma d̄e, u kan̄a t̄a u woko kagbashi ka d̄e.

⁴⁴ Kpam ko ya baci wa ciga u woko a kapala, u kan̄a t̄a u woko kagbashi ka ama gb̄a.

⁴⁵ Kpaci Maku ma Vuma ma tuw̄a adama a d̄a a ka gbashika yi wa, shegai u gbasha, u nak̄a kpam uma u ne katsupi adama a ama ushani.”

*Batimawu karumb̄a u wenei
(Matiyu 20:29-34; Luka 18:35-43)*

⁴⁶ Yesu n atoni a ne a rawai a ilyuci i Jeriko kaḅolo n kakuma ka ama ushani. An a ka wut̄a a ilyuci yi, karumb̄a ka roku ndishi a ikengi i ure wa folo. Kala ka ne ka Batimawu maku ma Timawu.

⁴⁷ An u panai Yesu uza u Nazara d̄a, u git̄ai isali, “Yesu, maku ma Dawuda, pana asuvayali a va!”

⁴⁸ Ama ushani a ḅarana yi a tonuko yi u pad̄a, shegai u lapulai u salai cika, “Maku ma Dawuda, pana asuvayali a va!”

⁴⁹ Yesu shamgbai, u danai, “Is̄a ni.” Aku a ba a is̄a yi, a tonuko yi, “Pana kayanyan! 'Yanga! Wa is̄a vu.”

⁵⁰ Aku u varangi kunya ku uwambana ku ne, u 'yanḡai n ucira she ara Yesu.

⁵¹ Yesu wece yi, “Ndyā va ciga n yanka vu?”

U danai, “Kawenishiki, ma ciga n wene asu.”

⁵² Yesu danai, “Wala, upityanangu u vunu u tan̄asa vu d̄e.”

Kute-kute u lazai u wenei asu, aku u tonoi Yesu a lazai.

11

Aza Urishelima a ryabusai Yesu

(Matiyu 21:1-11; Luka 19:28-40; Yahaya 12:12-19)

¹ An Yesu n atoni a ne a yain evu n Urishelima, n Betafaji, n Batani a asu u Masasa ma Zayitum, u suki atoni a ne a re.

² U tonuko le, “Uwai a une u da wari a kapala ka de nala vi, n u'uwa u de ya wene ta maku ma makparyagi ma bawu a ta bai uyuwa usiri. I surukpa ma i tuko.

³ Uza da baci dem u wece da ili i'ya i zuwai ya tatsukpa ma, i tonuko yi, ‘Asheku a da a ka ciga ma, k pam wa gonuko ta ma gogo-na.’ ”

⁴ Aku a lazai a ba a cinai maku ma makparyagi mi usiri a uwotsu u kuwa evu n ure. An a ka surukpa ma,

⁵ ama da a'ari pini kushani a asu vi a wece le, “Ndy a i zuwai ya surukpa ma?”

⁶ A wushunku le tyoku da Yesu tonuko le, aku ama yi a asa ka le a lazai.

⁷ An a tuko yi maku ma makparyagi mi, a polusoi aminya a upalaka a le a zuba u ne, aku u yuwai.

⁸ Ama ushani a polusoi aminya a upalaka a le a ure, aza roku tani a polusoi avuku a da a satasai a agbaji.

⁹ Aza a kapala n aza a kucina a rongoi isali n a dansi, “Hosana,* cikpalai Kashila! Kashila ka zuwuka uza da u tuwai n kala ka Magono ma Zuba un a u shinga! ◇

¹⁰ Kashila ka zuwuka tsugono tsu tata u tsunu Dawuda tsa tsa tuwa na vi un a u shinga! Hosana, cikpalai Kashila!”

¹¹ Aku u uwai a Urishelima u uwai a Kuwa ku Kashila. An u webelishi ko ndya wa, u wenei kaara ka kotsi, aku u wuta i u banai a Batani ka b o l o n Kupanamere vi.

Yesu yankai madanga ma kapopi un a

(Matiyu 21:18-19)

¹² An kain ka wansai, a asa kai Batani, Yesu panai kambulu.

¹³ An u wenei madanga ma kapopi ma mari n avuku a mbari, u ba u webelei ko ma matsa. An u rawai a asu vi, u wene ili wa she avuku, kpaci a'ayin a ilimaci a kapopi a da wa.

¹⁴ Aku u tonukoi kapopi ki, “Uza wa doku wa lya k pam ilimaci i kapopi ara vunu wa.” K pam atoni a ne a panaka yi ta u danai nala.

* **11:9** “Hosana” idyani i'ya ama a tsu danasa uzapige i'ya tsara a naka yi tsupige. Kalen ka ne ka, “Kashila ka wauwa yi!” ko k pam “A cikpala yi.” ◇ **11:9** Ishp. 118:25-26.

*Yesu lokoi aza a tsilaga a Kuwa ku Kashila
(Matiyu 21:12-17; Luka 19:45-48; Yahaya 2:13-22)*

¹⁵ N urawa a Urishelima, Yesu uwai a Kuwa ku Kashila, aku u gitai uloko aza da a ka tsila n a dengi pini. U mutsukpusai iteburu i aza a usavafasa ikebe n ikirika i adengi ntambara.

¹⁶ Kpam u asaka uza da u cangai ili i roku u wura pini a ulanga u Kuwa ku Kashila ki wa.

¹⁷ Aku u wenishike le u danai, “A korongu wa, a da ‘A ka isa kuwa ku va kuwa ku kvasu ka ama a iyamba gba wa.’? ◇ Shegai eda i gonukoi ka kaa buru ka aza a magalaka.”

¹⁸ An adarakpi a pige n awenishiki a Mele a panai, a gitai ubolo ure u da a ka wuna yi, kpaci a ka pana ta uwonvo u ne an ama gba a yain majiyan n uwenishike u ne.

¹⁹ An kuvuli ku yain, aku a asakai ilyuci yi.

*Uwenishike a kaci ka u'ekpe u kapopi
(Matiyu 21:20-22)*

²⁰ An a ka wura n usana, aku a wenei madanga mi ma ekpei hal n alu.

²¹ Bituru cibai, aku u tonukoi Yesu, “Kawenishiki, webele, madanga ma vu yankai unā vi ma ekpe de.”

²² U wushunku le, “Pityanangi n Kashila.

²³ Mayun n tonuko da, vuma da baci dem u tonukoi masasa ma na, ‘Muda ba vu rukpa a kushiva,’ kpam bawu u yain malala a katakasuvu ka ne, shegai u pityanangi ili i'ya u danai, a ka yanka yi ta i'ya.

²⁴ Adama a nala n tonuko da, ili i'ya baci dem i foloi n kvasu, wushuki i tsara i'ya de, kpam ya woko ta i de.

²⁵ A'ayin a da baci dem i shamgbai uyan kvasu, i'a baci n uza da ya pana upan, cimbusuka ni. Tata u de uza da wari a zuba wa cimbusuka da ta dem unyushi u cingi u de.

²⁶ [Shegai i cimbusuka baci ama wa, nala dem Tata u de uza da wari a zuba wa cimbusuka da unyushi u cingi u de wa.]”

*Keci a kaci ka ucira u Yesu
(Matiyu 21:23-27; Luka 20:1-8)*

²⁷ A doki a gonoi a Urishelima, tyoku da Yesu wari nwalu a asuvu a Kuwa ku Kashila, adarakpi a pige n awenishiki a Mele na nkoshi n pige a tuwai ara ne.

²⁸ A wece yi, “N ucira u eni u da va yansa ili i naha gba? Kpam ya naka vu ucira u da va yansa i'ya?”

²⁹ U wushunku le, “Ma yan da ta dem keci. I wushunku mu baci, mpa dem ma tonuko da ta ucira u da ma yansa ili i na yi.

³⁰ Tonuko numu: Ucira u ulyu bugusu u Yahaya a zuba da u wutai ko a asu u ama?”

³¹ A dansai utyoku u le a danai, “Tsu dana baci a zuba da u wutai, wa dana ta ndya i bishinka tsu uwushuku n eyi?”

³² Kpam tsu dana baci a asu u ama da u wutai, kakuma ka na ka pana ta upan u tsunu.” A panai uwonvo u kakuma ki, kpaci ya dem u bidya ta Yahaya matsumate ma.

³³ Aku a wushunki yi a danai, “Tsu reve wa.”

Aku u tonuko le, “Mpa dem ma tonuko da ko ucira u eni u da ma yansa ka ili i na yi wa.”

12

Agisani a azamaninga a cingi

(Matiyu 21:33-46; Luka 20:9-19)

¹ Yesu gita le uyanka kadyanshi n agisani u danai, “Vuma roku u da u yain kashina ka cinwi, u kanzai ka u gava kadaka ka ukpokuso ilimaci i cinwi yi. U mai kpam kunukuzuba ku uza u uwundya kashina ki. Aku u nakai acimbi a roku haya u lazai nwalu.

² An a'ayin a uta a yain, u suki kagbashi ka ne ka te a asu u aza a haya yi u wushika yi a asuvu ucanga u kashina vi.

³ Acimbi yi a kana yi a lapai, aku a loko yi akere a de.

⁴ Aku u doku u sukunku le kagbashi ka roku, eyi kpam a gbasha yi a kaci, a yanka yi uwono.

⁵ U doki u suki kpam uza roku, eyi tani a wuna yi. Nala u sukusi ama ushani, a lapusa aza roku, aza roku tani a wunusa le.

⁶ U buwai n uza u te, maku ma ne ma wa ciga cika. A makorishi u suki yi, u danai, ‘A ka wene ta karinga ka maku ma va!’

⁷ Shegai aza a haya yi a sheshei utyoku u le, ‘Maku ma kagita ma ne ma gai pa vi. Tuwa tsu wuna ni, tsara agadu yi a woko a tsunu.’

⁸ Aku a kana yi a wunai, a varangi yi a uroto u kashina vi.

⁹ “Ndya uza u kashina vi wa yan? Wa tuwa ta u wuna aza a haya yi, u naka ka aza roku.

¹⁰ I ta ba uyan kaneshi a tagarada u Kashila naha wa? ‘Katali ka aza a kuma a 'yuwain, ka ka lakai kalen cika a asu u kuma.

¹¹ Manyan ma Asheku ma la vi, ara tsunu tani ili i majiyan i'ya.’ ” ♦

¹² Azapige a aza a Yahuda yi a bolo ta kotsu a kana yi, kpaci a reve ta a kaci ka le ka u yain agisani yi. Shegai a ka pana ta uwonvo u ama, adama a nala a asaka yi u lazai.

Utsupa u utafa ara Kaisa Magono

(Matiyu 22:15-22; Luka 20:20-26)

13 An nala wurai, azapige a aza a Yahuda yi a sukunki Yesu Afarishi a roku n ama a Hiridu a wandi yi n keci.

14 An a rawai ara ne, a tonuko yi, “Kawenishiki, tsu reve ta vu tsu dansa ta ukuna u mayun, kpm ya dem una u te da vu bidya yi. A'ayin a da dem va wenishike ukuna u Kashila, vu tsu dansa ta ukuna u mayun, vu tsu dambula n ukuna u da azapige a tsu dansa a kaci ka vunu wa. Tonuko tsu, ugan tsu tsupa Kaisa magono utafa?”

15 Tsu tsupa ko tsu kpaɗa utsupa?

Eyi tani an u revei wanda da a ka wanda yi, u tonuko le, “Nɗya i zuwai ya kondo mu? Tuko numu ukebe u azurufa* n wene.”

16 A tuko yi. Aku u wece le, “Kulu n kala ka yai ka kari pini a ukebe vi?”

A danai, “Ku Kaisa ka.”

17 Aku u tonuko le, “Naƙai Kaisa ili i'ya i'ari i Kaisa; Kashila kpm i naka yi ili i'ya i'ari i Kashila.”

A yain majiyan cika.

Keci a kaci ka u'yangā u ukpa

(Matiyu 22:23-33; Luka 20:27-40)

18 Aku aza a Sadusit† (aza da bawu a wushuki n u'yangā u ukpa) a tuwai ara Yesu, a wece yi,

19 “Kawenishiki, Musa koronku tsu ta a kaci ka tsirana. U da uza u kuwa baci u asakai uka bawu mmuku, u kana ta utoku u ne u sotuku uka vi u matsaka yi mmuku.

20 A yan ta a'ali a roku ama a shindere, uza n utoku u ne. Uza u kagita u zuwai uka, u kuwai u asaka maku wa.

21 Uza u ire (uza da u tono yi) u sotuki marana mi, eyi dem u kuwai u asaka maku wa. Nala dem n uza u tatsu.

22 Gba le gai uza wa la u asakai maku wa. A makorishi uka vi dem u kuwai.

23 Kain ka u'yangā a ukpa, uka u yai u da wa woko, cinda gba le a zuwusa yi?”

24 Yesu wushuki, “An bawu i revei Tagarada u Kashila,† kpm i reve ucira u Kashila wa, da i zuwai i puwain.

25 Kpaci a 'yangā baci a ukpa a ka yan iyolo wa, kpm a ka wutukpa iyolo wa. Shegai tyoku u atsumate a zuba a da a ka woko.

26 A ukuna u u'yangā u akushe, i taɓa ukaneshi a tagarada Musa a asu u alabari a maku ma madanga ma ma tasa akina wa, an Kashila ka danai, ‘Mpa Kashila ka Ibrahi, Kashila ka Ishaku, n Kashila ka Yakubu?’ ◇

27 Eyi Kashila ka akushe ka wa, shegai ka aza a uma. Mayun da i puwain.”

* 12:15 Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

◇ 12:26 Uwt. 3:6.

Mele ma ma lai ugbonguro
(*Matiyu 22:34-40; Luka 10:25-28*)

²⁸ Aku kawenishiki ka Mele ka roku ka tuwāi ka panāka le a'ari kananamgbani. An u wenei Yesu wushunku le mai, aku u wece yi, “Gbā a asuvu a mele, ma eni ma ma lai ugbonguro?”

²⁹ U wushunku yi, “Ma ma lai ugbonguro ma, ‘Panai, aza a Isara'ila! Magono ma Zuba Kashilā ka tsunu, aya koshi Magono ma Zuba.

³⁰ Ciga Magono ma Zuba Kashilā ka vunū n katakasuvu ka vunū n uma u vunū gbā. Vu cigi yi kpam n kakiri ka vunū n ucira u vunū gbā.’ ◇

³¹ Ma ma tono yi tani ma, ‘Ciga uza u karen u vunū tyoku da va ciga kaci ka vunū.’ ◇ Mele ma roku mā la ma ma lai ma nala mi wa.”

³² Aku kawenishiki ka Mele ka danai, “Mayun da vu, Kashilā ka te ka, uza roku wā tani la wa, she eyi. ◇

³³ A cigi yi gbā n katakasuvu, gbā n kakiri, gbā n ucira. Kpam vu cigi uza u karen u vunū tyoku da va ciga kaci ka vunū, ili i na yi i la tā ufarakpa u urunukpa n ukidasa a mbari.” ◇

³⁴ An Yesu wenei u wushunki yi mai, u tonuko yi, “Vā mbari n tsugono tsu Kashilā wa.”

Pini nala, uza u doku kawan kpam u wece yi wa.

Keci a kaci ka maku ma Dawuda
(*Matiyu 22:41-46; Luka 20:41-44*)

³⁵ An Yesu wa wenishike a Kuwa ku Kashilā, u wecikei, “Nida awenishiki a Mele a ka dana Kirisiti Kawauwi maku ma Dawuda magono ma?”

³⁶ Kulu Keri ku zuwai Dawuda danai, ‘Magono ma Zuba ma tonukoi Asheku a vā, dusuku a ulyaki u vā, hal she n tadangu vu a zuba u atokulalu a vunū.’ ◇

³⁷ “Dawuda n kaci ka ne u isa baci Kawauwi Asheku, nida wa yansa u woko maku ma Dawuda?” Kakumā ka panāka yi n ipeli.

Yesu todugboi awenishiki a Mele
(*Matiyu 23:1-36; Luka 20:45-47*)

³⁸ Tyoku da wa wenishike le, u danai, “Kiranai n awenishiki a Mele aza da a ka ciga kutambu n aminya a pige. A tsu la tā uciga a danasa le a kuden n tsupige.

³⁹ Kpam a lai n uciga a asu u ndishi u da u lai tsulobo a agata a Kashilā, n a asu u shinga a asu u abiki.

40 Shegai a tsu lyasa t̄a ucanga u nr̄ana, a rongo kpm uyansa kvasu ka ugadi adama a ukimbus̄a u a'eshi. Iacun i ama a nala a ka yan le t̄a mavura cika.”

Kune ku mar̄ana
(Luka 21:1-4)

41 Yesu dusuki evu a asu u uzuwusa u ikebe u Kuwa ku Kashil̄a, wa wundy tyoku da ama a ka zuwusa ikebe a asu u uzuwusa u ikebe vi. Aza a uts̄ari ushani a tsungi pini ikebe ushani.

42 Aku mar̄ana ma roku uza u unambi u tuw̄a u zuwai irim i re i kenu.† 43 Aku u is̄ai atoni a ne u tonuko le, “Mayun n tonuko d̄a, mar̄ana ma nala ma la t̄a gb̄a aza da a zuwai ikebe i le a asu u uzuwusa u ikebe u nala vi.

44 Kpaci ele a asuvu a uts̄ari u le u da a zuwusai, shegai eyi asuvu a unambi u ne u da u bidyai gb̄a, u zuwai ikebe i ulyaka ilikulya i ne.”

13

Kadyanshi ka uw̄as̄a u Kuwa ku Kashil̄a
(Matiyu 24:1-2; Luka 21:5-6)

1 N uwut̄a u Yesu a Kuwa ku Kashil̄a, katonu ka ne ka te ka tonuko yi, “Kawenishiki, kondo ve icun i atali a nala yi! N icun i kuma ku nala ki!”

2 Yesu wushunki yi, “Vu wene kuma ku pige ku nala? Katali ka la ka a ka as̄aka utadangi a zuba u utoku u ne bawu a was̄ai ka wa.”

Kagit̄a ka upana u ikyamba
(Matiyu 24:3-14; Luka 21:7-19)

3 Tyoku da Yesu w̄ari ndishi a Masasa ma Zayitum ma ma wundyamgbana n Kuwa ku Kashil̄a, Bituru n Yakubu n Yahaya n Andurawu a wece yi a ikengi,

4 “Tonuko tsu, nwere da a ka yan ili i nala yi? Kpm icun i iryoci i eni i'ya a ka wene ya ciga baci i git̄a?”

5 U tonuko le, “Kiranai kotsu uza roku u puwuns̄a d̄a wa.

6 Ama ushani a ka tuw̄a t̄a n kala ka va, a dana alya Kirisiti Kawauwi, hal a puwuns̄a ama ushani.

7 I pana baci ukuna u kuvon n alabari a kuvon, kotsu asuvu a de a 'yanga wa. U kana t̄a u git̄a nala, shegai makorishi ma kotsu wa.

8 Kaletsu ka ama ka 'yangas̄aka t̄a kaletsu ka ama roku. Tsugono kpm tsu 'yangas̄aka tsugono. Iyamba ya gb̄ada t̄a a asu kau-kau, kpm a ka yan t̄a kambulu. Shegai gb̄a nala vi kagit̄a ka upana u ikyamba ka ve.

† 12:42 Kondo “Irim i kenu” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

⁹ “Shegai eḏa she i kirana. A ka kaṇa ḏa ta a banka a asu u Asheshi a Pige, a bawan ḏa a asuvu a agata a Kashila. A neke ḏa akere a aza a tsugono na ngono adama a kala ka va, an i tonuko le ukuna u va.

¹⁰ Shegai kahu makorishi ma tuwa, she a yanka aletsu a ama gba Kadyanshi ka Shinga ka va.

¹¹ A'ayin a da baci dem a banka ḏa a asu u afada a neke ḏa, kotsu i dambula a ili i'ya ya dana wa. Shegai gba ili i'ya baci dem a naka ḏa i'ya ya dana. Kpaci eḏa ya dansa wa, Kulu Keri ka.

¹² Vuma wa neke ta utoku u ne a wuna yi, tata kpam dem nala wa yanka maku ma ne. Mmuku kpam n 'yangasaka isheku i le hal a zuwa a wuna le.

¹³ Ama gba a ka 'yuwan ḏa ta adama a kala ka va. Shegai gba uza da baci dem u kawunki hal ubana a makorishi, a ka wauwa yi ta.

Upana u ikyamba u pige

(Matiyu 24:15-28; Luka 21:20-24)

¹⁴ “A'ayin a'a ta a utuwa, ada ya wene ili i icadi i shamgba a asu u da bawu i gain i shamgba.” (Uza da wa yan kaneshi, u reve ili i'ya asu u na wa tonu!) “Aza da a'ari a uyamba u Yahuda she a bana a nsasa.

¹⁵ Uza da baci dem wari a zuba u kukpa ku kunu ku ne, kotsu u cipa u uwa a kuwa u bidya ili i roku wa.

¹⁶ Uza da wari a kashina, kotsu u gono a ilyuci u bidya kunya ku upalaka ku ne wa.

¹⁷ Ter de aka a atsuma n aza a mmuku n shili a a'ayin a nala yi!

¹⁸ Yanyi kavasu kotsu ukuna u nala vi u gita n ilyushi wa.

¹⁹ A'ayin a nala yi a ka yan ta upana u ikyamba u pige, u da bawu a tabai uyan tun a'ayin a da Kashila ka yain likimba hal utuwa ara. A ka doku a ka yan a da kpam wa hal ubana a makorishi.

²⁰ U woko baci Magono ma Zuba ma jebei a'ayin yi wa, uma wa la wari wa la wa. Shegai adama a aza da a dangasai vi da i zuwai u jebei a'ayin yi.

²¹ “A'ayin a nala yi ko ya baci tonuko da webelei Kawauwi ka na, ko webelei aya de! Kotsu i wushuku wa.

²² Kpaci awauwi a ka ban na nsumate n ka ban a ka tuwa ta a yain iryoci n ikunesavu kotsu a puwunsa aza da a dangasai, wa yan baci.

²³ Kiranai, kpaci n tonuko da ta ko ndya wa gampa.

Utawa u Maku ma Vuma

(Matiyu 24:29-31; Luka 21:25-28)

²⁴ “Shegai a'ayin a upana u ikyamba a nala a wura baci,

kaara ka limanā tā, uwoto tani wa naka katyashi wa.

²⁵ Atala a ka rukpusa tā, kpam a gbaḍa ili i pige i pige i'ya i'ari a zuba.

²⁶ A'ayin a nala a ḍa a ka wene Maku ma Vuma ma tuwā a asuvu a alishi, n ucira u pige u tsugono.

²⁷ Aku u suku atsumate a zuba a bolomgbono aza ḍa a dangasai a aḅon a nishi a likimba; wata, ili i'ya i bidyai a mḅari n likimba n naha ubana a utyoku u zuba u nide.

Udani a kaci ka madanga ma kapopi

(Matiyu 24:32-35; Luka 21:29-33)

²⁸ “Rotsongusi a iryoci i madanga ma kapopi. A'ayin a ḍa baci i wenei atyangi a ne a limanai, aku a gitai utopo avuku, i reve tā an ilyushi i yain evu.

²⁹ Nala kpam dem a'ayin a ḍa baci dem i wenei ili i nala yi ya gitasa, ya reve tā an a'ayin a yain evu n uyan.

³⁰ Mayun n tonuko ḍa, ama a gogo-na a ka kotso wa, she a shadangu ili i na yi gba.

³¹ Zuba n likimba wa cimba tā, shegai kadyanshi ka va ka cimba wa.

Kain ka ugono u Kawauwi

(Matiyu 24:36-44; Luka 17:26-30, 6)

³² “Shegai ukuna u kain ka nala ki ko ulapa u uwule vi, uza wa la u revei ka wa. Atsumate a zuba ko Maku, a reve ka wa. Tata ḍa koshi u revei ka.

³³ Kiranai i rongo n afoḅi n i yanyi kvasu. Kpaci i reve a'ayin a ḍa ulapa u uwule vi wa yan wa.

³⁴ “Utuwā u Maku ma Vuma wā tā tyoku u vuma ḍa u yain nwalu, u asankai agbashi a ne manyan ma ya dem wa yan, aku u tonukoi uza u uwundya u utsutsu u rongo n afoḅi.

³⁵ Rongoi n afoḅi, kpaci i reve kain ka uza u kuwa wa gono wa, wa fuda tā u gono n kuvuli, ko a mere ma kayin, ko n kpasani, ko n usana.

³⁶ Kotsu u tuwā u danda ḍa n i lavuti wa.

³⁷ Ili i'ya n tonuko ḍa kpam ma tonuko ya dem i'ya, i rongo n afoḅi.”

14

A boloi ure u ḍa a ka wuna Yesu

(Matiyu 26:1-5; Luka 22:1-2; Yahaya 11:45-53)

¹ A'ayin a re a ḍa a wokoi, a yain Abiki a Upasamgbana n Abiki a Ilikulya i'ya i Nambai Yisti. Aku adarakpi a pige n awenishiki a Mele a boloi ure u ḍa a ka kana Yesu usokongi kotsu a wuna.

² A danai, “Shegai tsa kawan tsa yan u ḍa a a'ayin a abiki a na wa, kawa ama a ka 'yangasaka tsu tā.”

*A tsunki Yesu manivi ma magulani
(Matiyu 26:6-13; Yahaya 12:1-8)*

³ A'ari pini Yesu wari a Batani a kuwa ku Simo uza da caupa wari makutu. Eyi pini n u lyayi ilikulya, uka roku u tuwai n majuju ma manivi. Manivi mi ma magulani* ma kpam ma ta n ikebe cika. U kukpai una u majuju mi, u tsalai manivi mi gba a kaci ka Yesu.

⁴ Ama roku a da a'ari pini a asu vi a panai upan. A yamgbanai kadyanshi, "Ndya kalen ka koli ka manivi naha?"

⁵ Ma ratsa ta a denge ma ikebe i'ya i lai i'ya uza wa yan manyan ma uwoto kupa n u re,† aku a pecike aza a unambi." A kana yi uyanka tsali n asuvu a shen.

⁶ Shegai Yesu danai, "Asaka ni shiriri! Ndya i zuwai ya damgbarasa yi? Ili i shinga i pige i'ya u yanka mu.

⁷ Kain dem i'a ta kabolo n aza a unambi, kain ka baci dem, ya ciga ya fuda ta i yanka le ili i shinga. Shegai mpa ma kabolo n ada kain dem wa.

⁸ Eyi gbam u daraka ta hal u tsunki ikyamba i va n manivi kahu kacida ka va.

⁹ Mayun n tonuko da, gba ko nte baci a ka yan Kadyanshi ka Shinga a likimba, she a yan kadyanshi ka ili i shinga i'ya uka u naha vi u yain, kpam a ka rongo yi ta ucibusu."

*Yahuza Isikariyoti u wushuki u neke Yesu
(Matiyu 26:14-16; Luka 22:3-6)*

¹⁰ Yahuza Isikariyoti uza u te a asuvu Kupanamere yi, u banai a asu u adarakpi a pige kotsu u neke Yesu ara le.

¹¹ An a panai nala a yain mazanga hal a zuwamgbanai a ka naka yi ikebe. Eyi tani u gitai uzama tyoku da wa yan u neke yi.

Yesu lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana

(Matiyu 26:17-25; Luka 22:7-14; Luka 22:21-23; Yahaya 13:21-30)

¹² Kain ka kagita ka Abiki a Ilikulya i'ya i Nambai Yisti, kain ka a cuwanakai ukidasa mmuku ma a'ondom, kain ka Abiki a Upasamgbana ka la vi. Atoni a ne a wece yi, "Nte va ciga tsu ba tsu fobusuko vu a asu u da va lya ilikulya i Abiki a Upasamgbana?"

¹³ Aku u suki atoni a ne a re. U tonuko le, "Uwai a ilyuci, ya bana ta i gawunsa n vuma roku u cangai malanda ma mini, i toni yi,

* **14:3** A yan ta majuju mi n katali ka a ka isa alabasta. Manivi mi kpam a yan ta ma n ili i'ya a ka isa naradi. † **14:5** Akorongi a cau a cau a kagita a korongu ta "ikebe i azurufa 300." Kondo "Ikebe i azurufa" a kaci ka idani ka "Ikebe" a Idani i U6anga.

14 kuwa ka baci dem u uwai, i tonuko uzakuwa vi, kawenishiki ka danai, nte kunu ka wa lya ilikulya i Abiki a Upasamgbana n atoni a ne kari?

15 Wa wenike da ta kunukuzuba ka a fobusoi ucanga, nte ya fobusuko tsu pini.”

16 Atoni yi a 'yangai a uwai a ilyuci. A cinai tani tyoku da u tonuko le. Aku a fobusoi Abiki a Upasamgbana.

17 An kuvuli ku yain, aku u tuwai kabolo n Kupanamere vi.

18 A'ari ulya ilikulya, Yesu danai, “Mayun n tonuko da, vuma u te a asuvu a de wa neke mu ta, kpam uza da tsa lya kabolo n eyi.”

19 A namgba ta katsuma cika, aku a gita yi uwecishe maten-maten, “Mpa wa?”

20 U wushunku le, “Uza u te da gai a asuvu a Kupanamere, uza da tsa lya kabolo a kapara ka te.

21 Maku ma Vuma ma kuwa ta tyoku da a korongi ukuna u ne. Ter! Vuma da wa neke Maku ma Vuma mi, a'ari a matsa yi baci wa, wari u laka yi ta.”

Yesu n atoni a ne a lyai ilikulya

(Matiyu 26:26-30; Luka 22:14-20; 1 Korintiya 11:23-25)

22 A'ari pini ulya ilikulya yi, Yesu bidyai burodi u cikpai Kashila, aku u jibamgbanasai u da. U nakai atoni a ne u danai, “Wushai na vi ikyamba i va i'ya.”

23 U bidyai mako ma mini ma cinwi u cikpai Kashila. U naka le a soi.

24 Aku u danai, “Naha vi mpasa n va n da n da a wotsongi a adama a ama ushani. Kashila ka yan ta manyan na mpasa n na mi tsara u yain kazuwamgbani ka savu n ama a ne.

25 Mayun da an bawu ma doku ma so mini ma cinwi she kain ka ma so ma savu a tsugono tsu Kashila.

26 An a kotsoi ulya ilikulya yi, a shipai ushipa a cikpalai Kashila. Pini nala, a lazai ubana a Masasa ma Zayitum.

Bituru wa nana ta Yesu

(Matiyu 26:31-35; Luka 22:31-34; Yahaya 13:36-38)

27 Yesu tonuko le, “Gbā de ya suma ta i asaka mu, kpaci nala wari ukorongi a tagarada u Kashila,

‘Ma gala ta kaliniki ki, ncon mi kpam ma wacuwa ta.’ ◊

28 Shegai a 'yangasa mu baci, ma lasa da ta ubana a asuvu a Galili.”

29 Bituru tonuko yi, “Ko atoku a va a suma baci gbā le, mpa ma suma wa.”

30 U danai, “Mayun n tonuko vu, n kayin ka na kahu kapen ka sala isali i ire, va nana mu ta vu dana vu reve mu wa hal kutatsu.”

31 Shegai Bituru lapulai u wushuki n ucira, “Ko wuna da baci a ka wuna mu kabolo n avu, ma nana an n reve vu wa.” Gbā le dem nala a dansai.

Yesu yain kvasu a Getisimani
(*Matiyu 26:36-46; Luka 22:39-46*)

32 A rawai a asu u da wari na ndanga n zayitum asu u da a ka isa Getisimani. Yesu tonuko i atoni a ne, “Dusuki ve pini na hal n ba n yain kvasu.”

33 Aku u bidyai Bituru n Yakubu n Yahaya. Kpam u gitā de upana ikyamba cika n kadambula ushani.

34 Aku u tonuko le, “Uma u va wa pana ta ikyamba cika, yavu ma kuwa. Rongoi na n afofi.”

35 An u lyai kapala kenu, aku u kudangi u varai kaci a iyamba u yain kvasu, ko wa yan a takpa yi ulapa u uwule vi.

36 Aku u danai, “Tata, ili dem i uyan i'ya ara vunu. Takpa mu mako ma mballa mi. Ko n nala ukuna u va u da a ka tono wa, she u vunu.”

37 Aku u gonoi a asu u atoni a ne yi u cina le n a lavuti. U tonuko i Bituru, “Bituru alavu a da vari? Va fuda va rongo n vu wundi ulapa u uwule u te wa?”

38 Rongoi n afofi n kvasu, kotsu i tuwa i rukpa a asuvu a ukondo wa. Kulu ku de ku ciga ta ku yain ili i'ya i gain, shegai ikyamba i'a n ucira wa.”

39 Aku u doku u gonoi uyan kvasu, u rongoi utonusuko kadyanshi ka baci ki.

40 An u gonoi u doku u cina le alavu, kpaci alavu a shadangu le de a'eshi cika, ele tani a nambai ili i'ya a ka tonuko yi.

41 An u gonoi u tatsu, u wece le, “Hal n gogo-na alavu a da i buwai n i wunvugusi? U ratsa ta nala ulapa u uwule u yan de. A neke de Maku ma Vuma a akere a aza a unyushi u cingi.

42 'Yangai tsu walai. Kaneki ka va ka la ka tuwa.”

A kanai Yesu
(*Matiyu 26:47-56; Luka 22:47-53; Yahaya 18:3-12*)

43 U kimbā gbam unā wa, aku a wenei Yahuza uza u te a asuvu a Kupanamere yi, n kakuma ka ama, n iburundu na mkpaukpau a akere a le. Adaraki a pige n awenishiki a Mele na nkoshi a lya a tutsuku le.

44 Kaneki ki ka sheshike le ta kahu a tuwa, u danai, “Uza da baci n wambatsai, aya, i kana yi, i laza n eyi.”

45 N urawa u ne, u banai ara Yesu u danai, “Kawenishiki.” Aku u wofo yi.

46 Ele tani a kana yi.

47 Shegai uza u te a asuvu aza da a'ari kushani ki, u talai burundu u ne, aku u kapamgbanaɪ kutsuvu ku kagbashi ka Magono ma Adaraki u takpamgbanaɪ ka.

48 Yesu wece le, "Tuwa da i tuwai n iburundu na mkpaukpau i kana mu, yavu uza u magalaka?"

49 Kain dem ma ta kabolo n ada a Kuwa ku Kashila na n wenishiki, kpm i kana mu wa. Shegai yan da a yain nala tsara a shadangu udani u tagarada u Kashila."

50 Pini nala, atoni a ne a sumai a asaka yi.

51 Kalobo ka roku kpm n kunya ku uwambana ku ne koshi, u tono yi. An a zara kotsu a kana yi,

52 u asanka le kunya ki, u sumai kataa.

Yesu a kapala ka Asheshi a Pige

(Matiyu 26:57-68; Luka 22:54-71; Yahaya 18:13-24)

53 Pini nala, a bankai Yesu a asu u Magono ma Adaraki. Gba adaraki a pige na nkoshi n awenishiki a Mele a bolomgbonoi ara ne. 54 Bituru tani wa tono yi mbari mbari, hal she a ulanga u kuwa ku Magono ma Adaraki mi. U dusuki a asuvu adagari a Kuwa ku Kashila ki, wa lyashuku akina.

55 Adaraki a pige gba n Asheshi a Pige a boloi unyushi a kaci ka Yesu, kotsu a wuna yi. Shegai a tsara wa.

56 Ama ushani a shamkpaɪ kadyanshi ka kaɓan a kaci ka ne, shegai unu u le u tuwa u te wa.

57 Aza roku kpm a 'yangai a shamkpaɪ kadyanshi ka kaɓan a danai,

58 "Tsu pana ka yi ta u danai wa wasa ta Kuwa ku Kashila ka ama a mai, aku u mai ku roku a asuvu a a'ayin a tatsu. Kpm kuma ku uza ka wa."

59 Gba n nala ushamkpa u kaɓan u le u tonomgbono wa.

60 Magono ma Adaraki ma shamgbai a mere ma le, u wece yi, "Va n ili i'ya va wushuku a kaci ka kadyanshi ka ama a ka tukuso a kaci ka vunu wa? Pada da va pada bini?"

61 Shegai u padai ili i ne, u wushuku ko i te wa. Aku Magono ma Adaraki ma doku ma wece yi, "Ada Kirisiti Maku ma Kashila Uza u Tsupige vi?"

62 U wushuki u danai, "Mpa. Ya wene ta Maku ma Vuma ndishi a ulyaki u Kashila Uza u Ucira Gba, kpm i wene yi utuwa a asuvu a alishi."

63 Aku Magono ma Adaraki ma karasai aminya a ne, u danai, "Iryoci i eni i'ya kpm tsa bolo?"

64 I pana ta gai u yankai Kashila kadyanshi ka cingi. Nda ya i wenei?"

Gba le a wushuki, "U nusa ta, a wuna yi."

65 Aza roku gbam a laza a gita yi ucikpusuka atatsa. A sira yi a'eshi a sugbasa yi n a tonusuki yi, "Tonuko tsu ili i'ya ya

gita. Ya sugba vu.” Adagari a Kuwa ku Kashila tani a rongo yi ubasasa.

*Bituru nanai an u revei Yesu
(Matiyu 26:69-75; Luka 22:56-62; Yahaya 18:15-27)*

⁶⁶ Bituru wari a iyamba a ulanga u kuwa vi, kagbashi ka kari makere ka Magono ma Adarakpi ka tuwai.

⁶⁷ An u wenei Bituru wa lyashuku a akina aku u vara yi a'eshi, u danai, “Avu dem kabolo ka wari n Yesu uza u Nazara nala vi!”

⁶⁸ U nanai u danai, “Mpa n reve gbam i'ya va tonon wa.” Aku u wutai a kebile ki, kute-kute kapen ka salai.

⁶⁹ An kagbashi ka kari makere mi u wene yi pini, aku u tonukoi aza da a'ari pini a asu vi kushani, “Eyi na dem uza u le u da.”

⁷⁰ Aku u doku u nanai k pam.

An a garakpai kenu, aza da a'ari kushani a tonukoi Bituru, “Malala ma la wa, avu dem uza u te u da a asuvu a le, kpaci avu uza u Galili u da.”

⁷¹ Aku u kanai uyansaka kaci ka ne unan u tsinasi n u dansi, “N reve ve gbam vuma da ya dansaka vi wa.”

⁷² Kute-kute, kapen ka salai isali i ire. Aku Bituru cibai kadyanshi ka Yesu tonuko yi, “Kahu kapen ka sala isali i ire, va nana mu ta vu dana vu reve mu wa hal kutatsu.” An u cibai nala, aku u tasan n kushen.

15

*A bankai Yesu ara Bilatu
(Matiyu 27:1-2, 4; Luka 23:1-5; Yahaya 18:28-38)*

¹ Kain n ka wansi n kpasani ku de, adarakpi a pige nan nkoshi n awenishiki a Mele n Asheshi a Pige gba a sheshei, aku a sirai Yesu a lazai n eyi ubana ara Bilatu gomuna.

² An a rawai, Bilatu wece yi, “Avu magono ma aza a Yahuda ma?”

U wushunki yi u danai, “Nala wari tyoku da vu danai vi.”

³ Adarakpi a pige a lyai kapala n utonusuko Bilatu ukuna u Yesu.

⁴ U doku u wece yi, “Va n ili i uwushuku wa, vu pana gbam ili i'ya ama a na a'ari utono a kaci ka vunu?”

⁵ Shegai Yesu doku u dana ili wa. Bilatu wenei nala, hal u yain majiyan.

*A kidagai Yesu ugana u ukpa
(Matiyu 27:15-26; Luka 23:13-25; Yahaya 18:39-19:16)*

⁶ Kayen dem a a'ayin a Abiki a Upasamgbana, Bilatu cuwanaka ta u asanka le vuma u te u da ama a foloi u asanka le a asuvu ama da a ukai a kuwa ku a'ali.

⁷ Vuma roku ɗa pini uza u kala Baraba. Wa ta usiri adama a u'yangasasa atakasuvu a ama kaɓolo n atoku a ne aza ɗa a wunai ama, a kain ka a 'yangasai atakasuvu a ama.

⁸ Ama a banai ara Bilatu a folo yi u yanka le ili i'ya u cuwanakai.

⁹ U wushunku le u danai, “Gogo-na ciga ɗa ya ciga n asanka ɗa magono ma aza a Yahuda mi?”

¹⁰ Kpaci u reve ta adama a malyon a ɗa adarakpi a pige a bankai Yesu ara ne.

¹¹ Adarakpi a pige a matsai ama a dana a wutumkpa le Baraba.

¹² Aku Bilatu danai, “Nɗya ma yan n uza ɗa ya isa magono ma aza a Yahuda mi?”

¹³ Ama a worukpoi a danai, “A wandamgbana yi.”

¹⁴ U wece le, “Adama a iyen, ili i cingi i eni i'ya u yain?”

Shegai ama yi a lapulai a worukpoi, a danai, “A wandamgbana yi.”

¹⁵ An Bilatu wa ciga ama a pana kayanyan ka ne, aku u wutumkpa le Baraba. U zuwai a bawain Yesu, aku u naka le a ba a wandamgbana yi.

Asoje a yankai Yesu majari

(Matiyu 27:27-31; Yahaya 19:2-3)

¹⁶ Asoje a banai n Yesu a asuvu a keɓile ku tsugono, aku a bolomgbonoi gba kakuma ka asoje.

¹⁷ A ukunka yi aminya a ngono a mini ma galura. Aku a yain funi u awana, a zuwuka yi u ɗa a kaci. ¹⁸ A gita yi idyani, “Uzapige, uzapige, magono ma aza a Yahuda.”

¹⁹ A rongo yi ukufusa a kaci n kalangu, n a cikpusuki yi atasa. Aku a kuɗangi a ɗa a ka naka yi tsupige.

²⁰ An a kotso yi uyanka majari, a mondo yi aminya a ngono yi. A uka yi aminya a ne. Pini nala, a wutukpa yi a kateshe, kotsu a wandamgbana yi.

A wandamgbana Yesu

(Matiyu 27:32-44; Luka 23:26-43; Yahaya 19:17-27)

²¹ Vuma roku ɗa pini uza u kala Simo uza u Sirani, tata u Alizanda n Rafu, u wuta a une wa wura. Asoje a shamkpa yi a matsa yi u canga mawandamgbani ma Yesu.

²² A bankai Yesu a asu u ɗa a ka isa Golugota;† (wata, Asu u Mako ma Kaci).

²³ A naka yi mini ma cinwi kaɓolo n aguma a ɗa a ka isa mar, shegai u 'yuwain ma uso.

²⁴ Aku a wandamgbana yi. A pecishei aminya a ne utyoku u le. A varangi uruta, tsara a wene ili i'ya ya dem wa tsara.

²⁵ N ulapa uwule u kuci u usana u ɗa a wandamgbana yi.

²⁶ Uza ḁa baci a wandamgbanai, a tsu korongu ṭa unyushi u ne zuba n kaci ka ne. Ili i'ya a koronki Yesu i'ya na: MAGONO MA AZA A YAHUDA.

²⁷ A wandamgbanai kpam dem aza a magalaka ama a re. Uza u te a ulyaki u ne, uza u te tani a ugula. [

²⁸ Nala a shadangi udani u ḁa u danai, “A kece yi a asuvu a aza a unyushi.”]*

²⁹ Aza ḁa a ka wurusa, a rongo yi uyansaka kadyanshi ka gbani, n a gbaḁi a'aci a le. “Mhm! Avu uza ḁa vu da va wasa Kuwa ku Kashila, aku vu mai ka a asuvu a'ayin a tatsu.

³⁰ Cipa wawa! Vu wauwa kaci ka vunu.”

³¹ Nala tani kpam dem adarakpi a pige n awenishiki a Mele a rongo yi uyanka majari. A danai, “U wauwai aza roku, shegai u fuda u wauwa kaci ka ne wa.

³² Kawauwi ka na ki, magono ma aza a Isara'ila, u cipa pini a mawandamgbani mi tsu wene wawa tsara tsu pityanangu n eyi.”

Hal n aza a magalaka a ḁa a wandamgbanai kaḁolo n eyi dem a yanka yi kadyanshi ka gbani.

Ukpa u Yesu

(Matiyu 27:45-56; Luka 23:44-49; Yahaya 19:28-30)

³³ N kaara a kaci, aku uyamba vi gba u likpamgbanaḁi n karimbi hal ubana ulapa uwule u tatsu.

³⁴ N ulapa uwule u tatsu vi, Yesu salai, “Eloyi, Eloyi, lama sabakṭani.” (Wata, “Kashila ka va, Kashila ka va, ndya i zuwai vu varangu mu?”)

³⁵ An ama ḁa a'ari pini kushani a panai nala, a danai, “Panai, wa isa Iliya.”

³⁶ Aku vuma u te u sumai u ba u reki kashaku n mini ma kalam, u sapai ka a kalangu, u sakunki yi kotsu u soi. Aku u danai, “Asakaḁi tsu wene ko Iliya wa tuwa u cipuka yi.”

³⁷ Yesu salai cika, aku u uma u ne u wutaḁi.

³⁸ Kute-kute kunya ka a barakpai a asuvu a Kuwa ku Kashila ki ku pecembenei kure. Ili i'ya i kanaḁi a zuba hal ubana a iyamba. ³⁹ An katigi ka ka shamgbai ka wundya Yesu, u wenei tyoku ḁa u kuwai. U danai, “Mayun vuma u naha vi, Maku ma Kashila ma.”

⁴⁰ Aka a roku a ḁa pini a shamgbai a ka yan akaḁu a mbari. A asuvu a le alya Meri Magadaliya, n Solomi, n Meri (mma u Yakubu u kenu n Isuhu).

⁴¹ Alya a tono yi, tun a Galili n a yanki yi manyan. N aka a ḁa a tuwai kaḁolo n eyi a Urishelima alya dem pini.

* **15:28** Akorongi a cau ushani aza ḁa a purai a tagarada u Marku a kalatsa ṭa makpanda ma 28.

*Kacida ka Yesu**(Matiyu 27:57-61; Luka 23:50-56; Yahaya 19:38-42)*

⁴² Gbā ukuna u na vi u gitā tā a Kain ka Afofi; wata, kain ka wansa baci aku Ashibi. An kuvuli ka yan,

⁴³ aku Isuhu u Arimatiya u gbmāi asuvu u banai ara Bilatu, u folo yi u nākā yi ikyamba i Yesu u cidāngu. (Isuhu vuma da uza da a ka pana n eyi a asuvu a Asheshi a Pige yi, uza da wa vana utuwā u tsugono tsu Kashilā tsu rawa.)

⁴⁴ Bilatu yan tā majiyan an u panai a da Yesu kuwā de. U isai katigi ka ka wundya Yesu vi. Aku u wece yi ko u bārākpa de n ukpa.

⁴⁵ An katigi ki ka tonuko yi u kuwā de, aku u nākai Isuhu ikyamba yi.

⁴⁶ Pini nala, u ba u tsilai kunya, aku u kaṭalāi pini ikyamba yi, u ba u ukai i'ya a kasaun ka a sadarai a katali. An u kotsoi, aku u gindalākpai katali ka pige u kimbai utsutsu u kasaun vi.

⁴⁷ Meri Magadaliya n Meri mma vi. Isuhu a wene tā a asu u da a cidāngi ikyamba i Yesu yi.

16*U'yangā u Yesu a ukpa**(Matiyu 28:1-8; Luka 24:1-12; Yahaya 20:1-10)*

¹ An Ashibi a wurai, Meri Magadaliya, n Meri mma u Yakubu, n Solomi a tsilai ucanga u magulani, kotsu a ba a tsunku ikyamba i Yesu.

²⁻³ N kpasani ku kain ka kagitā ka a a'ayin a shindere a kaṅai ure. Ele a nwalu a ka yawunsa uza da wa ba u gindalākpuke le katali ka a kimbugai utsutsu u kasaun vi. Kaara n ka bātsi ele n a rawi pini a utsutsu u kasaun vi.

⁴ A webelei na a wenei katali ki a gindalākpa ka de, ka la a ikengi ka pige ka tani.

⁵ An a uwai a wenei kalobo ka roku n aminya a eri ndishi a ulyaki, aku uwonvo u kaṅa le.

⁶ Pini nala, kalobo ki ka tonuko le, “Panai uwonvo wa. N reve tā Yesu uza u Nazara, uza da a wandamgbanai vi aya ya bolo. Webelei asu u da a'ari a zuwai ikyamba i ne da na, wa kpam pini wa, u 'yangā de.

⁷ Walai i ba i tonuko Bituru n atoni a ne a da a buwai, i tonuko le wa lasa da tā ubana a uyamba u Galili. Nte ya ba i wene yi de tyoku da u tonuko da a'ayin a da wari n ada.”

⁸ Aku a wutai a wuranai n ilyadi ikyamba n i jeyi, kpam alya la ulapani a dana uza ukuna wa adama a uwonvo.

Meri Magadaliya wenei Yesu

⁹ [N kpasani ku kain ka kagitā ka a'ayin a shindere ka Yesu 'yaṅgai. Vuma da u gitā yi uwene, Meri Magadaliya da, uka da u wutukpai ityoni i cingi i shindere ara ne.

¹⁰ U ba u tonukoi atoni a Yesu, u cina le atsuma unangbi n a sayi.

¹¹ Shegai an u tonuko le Yesu 'yaṅga de, hal gbam u wene yi ta, a 'yuwain uwushuku.

*Yesu wenikei kaci ka a asu u atoni a re
(Luka 24:13-35)*

¹² Yesu yansaakai tyoku u roku, aku u asakai atoni a ne ama a re aza da a ka bana a ilyuci a wene yi.

¹³ Aku a gonoi a ba a tonukoi atoku a le. Atoku yi a 'yuwain uwushuku n ili a danai.

*Yesu asakai kupa n uza u te vi a wene yi
(Matiyu 28:16-20; Luka 24:36-49; Yahaya 20:19-23; Asuki 1:6-8)*

¹⁴ Pini nala, u asakai atoni a ne kupa n uza u te vi a wene yi, a'ayin a da a ka lya ilikulya. Aku u bongo le adama a ugbama u asuvu a le n ukpada u uwushuku n ili i'ya ama da a wene yi a tonuko le.

¹⁵ Aku u tonuko le, “Walai i bana a asuvu a likimba i yanka ama Kadyanshi ka Shinga ka va.

¹⁶ Gba uza da baci dem u wushuki n kadyanshi ki hal a lyubugi yi, a ka wauwa yi ta. Kpam uza da baci u 'yuwain ka, a ka varangu yi ta.

¹⁷ Iryoci i na ya tono ta aza da a wushuki: asuvu a kala ka va a ka wutukpa ta ityoni i cingi a asuvu a ama. A ka yan ta dem kadyanshi n aletsu a roku.

¹⁸ A ka bidya ta a'ali n akere a le, kpam a ka yanka le ili wa. Uza u so baci tsukonu, tsa tsa yan yi ili wa ko kenu. Kpam a ka sawa ta aza a mballa a tanasa le.”

*A cangai Yesu ubana a zuba
(Luka 24:50-53; Asuki 1:9-11)*

¹⁹ An Yesu kotso le uyanka kadyanshi, aku a canga yi ubana a zuba. U ba u dusuki a kukere ku ulyaki ku Kashila. ²⁰ Atoni a ne tani a lazai, a rongoi uyan kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kashila, ko nte wa a asuvu a likimba. Asheku n a banga le asu u da u asaka le a ka yansa ikunesavu n i weniki kadyanshi ki mayun da.]

Kadyanshi ka Shinga ka Luka

Ukukpa u kadyanshi

Luka, uza da u korongi tagarada u na vi, kanaƙi ka aguma ka kahu u woko katonu ka Yesu. Adama a nala, u korongu ta n kakiri kpm u naka ta ikuna i maci a kaci ka Yesu. Aya kpm dem u korongi Tagarada u Asuki. Itagarada i nala yi i walamgbana ta tsara i dansa alabari a Yesu n atoni a ne.

A tagarada u na vi iwenishike i'ya pini i pige: Uwenishike u pige u kagita u da uciga u Kashila a asu u ya dem. Uwenishike u pige u ire u da Yesu tuwa ta a likimba u woko Kawauwi ka ama gba. Luka korongu ta iwenishike i roku i'ya ama roku bawu a korongusi. Iryoci i te i'ya alabari a uza u Samariya u shinga. Luka wenike ta kpm kavasu ka ta n kalen ara Yesu. U korongu ta idani i Yesu an u vasai. U wenike ta kpm tyoku da Kulu Keri ku yain manyan a asuvu a ama a a'ayin a da Yesu wari pini naha a likimba. Adama a da wari kanaƙi ka aguma, a yinsa yi a a'ayin a ukpa a Kawauwi wa hal dem n u'yang'a u ne a ukpa. U tonuko tsu Yesu takuma ta kadan a'ayin a da u 'yangai a ukpa. Nala u wenike ta an mayun da Kashila ka 'yangasai Yesu a ukpa.

Tagarada u na u naka ta Atoni a gogo-na iryoci i shinga i'ya a ka tono, iryoci i Yesu tyoku da u rongoi n ama. U wenike ta tyoku da tsa banga aza a unambi, n tyoku da tsa yan kavasu. Kpm dem u zuwa ta upityanangu u tsunu u gbama kpaci Luka wushuku ta n eyi u wene ta gba ili i'ya Yesu yansai, kpm u wenike tsu ta an Yesu 'yangai a ukpa.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Ili i'ya i zuwai Luka korongi tagarada u na vi (1:1-4)

Ilimaci i Yahaya kalyubugi n Yesu (1:5-2:52)

Akani a Yahaya kalyubugi (3:1-20)

Ulyubugu n ukondo u Yesu (3:21-4:13)

Manyan ma Yesu a Galili (4:14-9:50)

Yesu bansai a Galili ubana a Urishelima (9:51-19:27)

Ukana n ukpa u Yesu (19:28-23:56)

Yesu wa ta n uma (24:1-12)

Yesu wenikei kaci ka ne n tyoku da kpm a canga yi ubana a zuba (24:13-53)

Ikorongi i alabari a Yesu

¹ Uzapige Tiyoofilu: Ama ushani a bidya ta a korongu ukuna u da u gitai a mere ma tsunu.

² Ama yi a korongu t̄ dere tyoku u aza d̄a a yain ukuna vi a a'eshi a le, alya ayain a manyan ma udani mi, kpam a tonuko tsu.

³ Adama a nala, an u wokoī mpa n kaci ka v̄a n vecei ukuna vi a kagit̄a ben, n wenei u lobono t̄a n koronku vu ukuna vi tyoku d̄a u tonomgbonoi.

⁴ Tsar̄a vu reve ukuna u d̄a a wenishike vu vi mayun d̄a u git̄ai.

Ilimaci i Yahaya

⁵ A'ayin a Hiridu† Magono ma Yahuda, a yan t̄a kaḍar̄akpi† ka roku, uza u kala Zakariya, uza d̄a w̄ari a kaḍon ka kaḍolo ka aḍar̄akpi ka Abija. Uka u ne Alisabatu uza u kagali ka Haruna† kaḍar̄akpi ka.

⁶ Ama a re le a ka wala t̄a dere a a'eshi a Kashil̄a, kpam a ka kirana n udani u Kashil̄a.

⁷ Shegai a'ari n maku wa, kpaci Alisabatu madari ma, kpam gb̄a le a kutsa d̄e.

⁸ Kain ka kaḍon ka aḍar̄akpi ka Zakariya k̄ari a manyan a Kuwa ku Kashil̄a,* w̄ari a uyan tsuḍar̄akpi a kapala ka Kashil̄a.

⁹ Uruta u rukpai a kaci ka ne tyoku u agadu a aḍar̄akpi, u woko uza d̄a wa uwa a asuvu a Asu u Uwulukpi, u runukpa ili i magul̄ani. ¹⁰ An a'ayin a urunukpa a ili i magul̄ani† a yain, kakum̄a ka ama ka ka lya kayala k̄ari a ulanga a uyan kavasū.

¹¹ Aku katsumate ka zuba ka Kashil̄a ka wenikei kaci ka ne ara Zakariya a ulyaki u asuḍar̄akpa u ili i magul̄ani vi.

¹² An u wenei nala, u giruw̄ai, uwonvo u kaṅa yi cika.

¹³ Aku katsumate ki ka tonuko yi, “Zakariya, pana uwonvo wa, kpaci a pana d̄e kavasū ka vunu. Uka u vunu Alisabatu wa mats̄aka vu t̄a maku ma vali. Vu neke yi kala Yahaya.

¹⁴ Wa woko t̄a ili i ipeli n i kayanyan ara vunu. Ama ushani a ka pele t̄a adama a ilimaci i ne.

¹⁵ Kpaci wa woko t̄a uzapige a kapala ka Magono ma Zuba. Wa tuw̄a u soi mini ma cinwi ko ili i'ya ya zuwa umaka wa. Kpam a ka shadangu yi t̄a n Kulu Keri, eyi pini a katsum̄a ka mma u ne.

¹⁶ Wa gonuko t̄a aza a Isara'ila ushani a asu u Magono ma Zuba Kashil̄a ka le.

¹⁷ Kpam wa lasa t̄a Asheku, n kulu n ucira tyoku u Iliya. U yiral̄akpa atakasuvu a asheku ubana a asu u mmuku n le, n uyawunsa u aryagbaji uwoko tyoku u uyawunsa u ama a maci. U foḅuso atakasuvu a ama adama a utuw̄a u Asheku.”

* 1:8 Kondo kulu ku Kuwa ku Kashil̄a a makukpi ma XX.

18 Zakariya wece yi, “Nida ma wushuku n ukuna u na vi? Mpa na n yan de makoshi, kpam uka u va dem u yan de mamici.”

19 Katsumate ki ka wushunku yi, “Mpa Jibura'ilu, uza da wari kushani a kapala ka Kashila. Suku da a suku mu n tuwa n danasa vu, kpam n tonuko vu ukuna u shinga u na vi.

20 Gogo-na, adama a ukpada u upityanangu u vunu, va woko ta kabebe. Va doku kpam va dana ukuna wa, she a'ayin a da a shadangi ukuna u na vi, a kain ka a zuwai u da. Kpam nala wa woko.”

21 Ama a'ari a ulanga a uvana Zakariya, a'ari uyan majiyan ma ili i'ya i zuwai u barakpai a asuvu a Asu u Uwulukpi vi.

22 An u wutai, u fuda u dana ukuna wa. Ama a revei u wene ta pini kuwene. U rongo le u wenishike iryoci n u radagbusi akere.

23 An a'ayin a manyan a ne a shadangi, u lazai u gonoi a kuwa.

24 An a'ayin a nala a wurai, Alisabatu uka u ne u yain katsuma, u kana urunguso a kuwa bawu u wutai hal uwoto u tawun.

25 U danai, “Webelei ili i'ya Magono ma Zuba ma yanka mu. A a'ayin a da a yan yi, da u takpa mu uwono a a'eshi a ama.”

A danai ukuna u ilimaci i Yesu

26 A uwoto u teli u katsuma ka Alisabatu, Kashila ka suki katsumate ka zuba ka ne Jibura'ilu a Nazara, ilyuci i'ya i'ari a uyamba u Galili.

27 U bana a asu u makere ma roku ma bawu ma revei vali. Uza da vuma roku uza u kala Isuhu, uza u kagali ka Dawuda magono, u kenei tsumana. Kala ka makere mi ka Meri.

28 Katsumate ka banai ara ne, u danai, “A danasa vu Meri, macigi ma Kashila. Magono ma Zuba ma ta n avu.”

29 Shegai Meri dambula ta cika, wa yawunsa icun i idyani i eni i'ya nala.

30 Katsumate ka tonuko yi, “Pana uwonvo wa, Meri, kpaci Kashila ka bidya ta ka zuwuka vu unu u shinga.

31 Va yan ta katsuma, vu matsa maku ma vali, kpam vu neke yi kala Yesu.

32 Wa woko ta uzapige. A isa yi kpam Maku ma Kashila ka Zuba. Magono ma Zuba Kashila wa naka yi ta tsugono tsu akaya a ne Dawuda.

33 Wa lya ta tsugono tsu kagali ka Yakubu hal ubana. Tsugono tsu ne tani tsu ta pini hal ubana bawu utyoku.”

34 Meri wece yi, “Nida ukuna u na wa git, an u wokoi mpa n reve vali wa?”

35 Katsumate ka wushunku yi, “Kulu Keri ka cipa ta ara vunu, ucira u Kashila ka Zuba wa palasa vu ta. Adama a

nala uza u uwulukpi u ɗa va matsa vi, a ka isa yi ta Maku ma Kashila.

³⁶ Alisabatu dem, kumaci ku vunu wa ta n katsuma n tsumici tsu ne! Uwoto u teli u ɗa yi pa vi. Eyi uza ɗa a danai madari ma.

³⁷ Ili i'a la i'ya Kashila ka kpaɗa uyan wa.”

³⁸ Meri danai, “Mpa kagbashi ka Magono ma Zuba ka. U woko mu tyoku ɗa vu danai.” Aku katsumate ki ka lazai ka asaka yi.

Meri ba u kondoi Alisabatu

³⁹ A'ayin a nala yi, Meri yain maloko u fobusoi u banai a uyamba u Yahuda, a ilyuci i roku, a kaɓon ka nsasa.

⁴⁰ U uwai a kuwa ku Zakariya u danasai Alisabatu.

⁴¹ An u panai idyani i ne, aku maku ma mari a katsuma ka ne ma gbaɗai n ucira. Pini nala, a shaɗangi Alisabatu n Kulu Keri.

⁴² U 'yangasai kalagatsu ka ne n ucira, u danai, “Avu uza u unā u shinga u ɗa a asuvu a aka gba. Maku ma kpam va matsa vi, uza u unā u shinga u ɗa.

⁴³ Niɗa ukuna u shinga u na u tsara mu, hal anuku a Asheku a va u tuwai ara va?

⁴⁴ An n panai kalagatsu ka idyani i vunu, aku maku ma mari a katsuma ka va ma gbaɗai n ucira adama a ipeli.

⁴⁵ Uza u unā u shinga u ɗa vari Meri, avu uza ɗa vu wushuki n ili i'ya Magono ma Zuba ma tonuko vu ya shaɗangu.”

Ushipa u Meri

⁴⁶ Aku Meri danai, “Katakasuvu ka va ka naka ta Magono ma Zuba tsupige.

⁴⁷ N Kashila Kawauwi ka va ka uma u va vari a ipeli.

⁴⁸ Kpaci u webelel uvakunku u kaci u kagbashi ka ne. U ɗa na gba ama a ka tuwa a ka isa mu uza u unā u shinga.

⁴⁹ Kpaci Uza u Ucira Gba u yanka mu ta ili i pige. Uwulukpi u ɗa kala ka ne kari.

⁵⁰ Upasamgbanasa u ɗa upana u iyali u ne u tsu pasamgbanasa a agali a ɗa a ka pana uwonvo u Kashila ubana.

⁵¹ U yain manyan ma pige n akere a ne, u wacinsai aza a araɗi n uyawunsa u atakasuvu a le.

⁵² U takpai ngono a tsugono tsu le, aku u naka aza ɗa a vakunki kaci ka le tsupige.

⁵³ U cuwatangi aza a kambulu n ili i shinga, aza a utsari tani u tutsuku le akere a de.

⁵⁴ U ɓangai kagbashi ka ne Isara'ila, kpaci wa cibusa ta n asuvayali a ne.

⁵⁵ Tyoku ɗa u zuwamganai wa pana iyali i isheku i tsunu, Ibrahi n kagali ka ne ubana.”

⁵⁶ Meri dusuki n Alisabatu evu n uwoto u tatsu, aku u gonoi a kuwa.

Ilimaci i Yahaya Kalyuḅugi

⁵⁷ An a'ayin a ilimaci a Alisabatu a yain, u matsai maku ma vali.

⁵⁸ Aza a karen n amaci a ne, a panai tyoku ḁa Magono ma Zuba ma panai iyali i ne, hal a ḅaṅga yi ipeli.

⁵⁹ Kain ka kulla, a tuwāi kotsu a kiḁa maku mi kacombi.† A'ari a ka ciga a neke yi kala ka asheku a ne Zakariya.

⁶⁰ Shegai mma u ne u danai, “Nala wa, kala ka ne ka Yahaya.”

⁶¹ Aku a danai, “Iyen! A kumaci ku vunu uza roku wā la n kala ka nala wa.”

⁶² A yankai asheku a ne kadyanshi n kukere u tonuko le kala ka wa ciga a isa maku mi.

⁶³ U zamai a tuko yi kagbagala ka ikorongi, aku u korongi, “Kala ka ne ka Yahaya.” Gbā le a yain majiyan.

⁶⁴ Kute-kute, unā u ne u kukpāi, kaletsu ka ne kpam ka tatsukpāi. Aku u gitāi kadyanshi u rongoi ucikpala Kashilā.

⁶⁵ Uwonvo u kṅāi aza a karen yi gbā. A rongoi utambura kadyanshi ka ukuna vi gbā a kaḅon ka nsasa ka uyamba u Yahuda.

⁶⁶ Gbā aza ḁa a panai ukuna vi a kṅāi u ḁa a atakasuvu a le, a ka tono, “Nɗya maku ma na ma tuwā ma woko?” Kpaci ucira u Magono ma Zuba mā tṅ n eyi.

Ushipa u Zakariya

⁶⁷ Aku a shadangi asheku a ne Zakariya n Kulu Keri, u yain kadyanshi ka ukuna u Kashilā, u ḁa,

⁶⁸ “A cikpala Magono ma Zuba, Kashilā ka Isara'ila, kpaci u tuwā tṅ a asu u ama a ne u wutukpā le.

⁶⁹ U 'yāṅasaḁa tsu Kawauwi ka ucira, a asuvu a kagali ka kagbashi ka ne Dawuda.

⁷⁰ (Tyoku ḁa caupa u danai a unā u nsumate n ne n ḁa a wulukpei.)

⁷¹ U wauwa tsu a akere a atokulalu a tsunu, hal gbā n aza ḁa a 'yuwan tsu.

⁷² Tsarā u wenike asuvayali a ne a asu u nkoshi n cau n tsunu. U ciḁa kpam kazuwamgbani ka uwulukpi ka ne.

⁷³ Kazuwamgbani ka u tsinakai asheku a tsunu Ibirahi ka la vi.

⁷⁴ Kpaci u wauwa tsu tṅ a asu u atokulalu a tsunu, tsu gbashika yi bawu upana uwonvo.

⁷⁵ Tsu gbashika yi n uwulukpi n ukuna u maci a kapala ka ne, gbā a'ayin a tsunu.

⁷⁶ Avu kpm maku ma va, a ka isa vu ta matsumate ma Kashila Uza u Ucira Gba, kpaci va lasa ta Asheku, tsara vu fobusuko yi ure.

⁷⁷ Vu tonuko ama a ne ukuna u iwauwi i utsara ucimbusa u unyushi u le.

⁷⁸ Adama a asuvayali a maci a Kashila ka tsunu, a zuba da katyashi ka kpasani ka wuta tsu.

⁷⁹ Tsara u wakana aza da a'ari ndishi a karimbi, n aza da a ka tuwa a kuwa. U toni n atsu a ure u ndishi n shinga."

⁸⁰ Aku maku ma gbonguroi a ikyamba n kulu cika. U dusuki a kakamba hal kain ka u wenikei kaci ka ne a asu u Isara'ila.

2

Ilimaci i Yesu (Matiyu 1:18-25)

¹ A'ayin a nala, Kaisa Augusta magono ma pige ma Roma, u zuwai a keci gba ama da a'ari a uyamba† vi.

² (Makeci ma a gitai uyan ma la vi, a'ayin a tsugono tsu Kiriniyu uza u karatsu ka pige u Suriya.)

³ Ya dem gonoi a ilyuci i ne tsara a korongu yi.

⁴ Isuhu dem 'yangai a ilyuci i Nazara, a uyamba u Galili, u banai a uyamba u Yahuda. U banai a ilyuci i Dawuda i'ya a ka isa Batalami, kpaci eyi uza u kagali ka Dawuda da.

⁵ Tsara a korongu yi n Meri kamana ka ne, uza da kpm wari n katsuma.

⁶ Ele pini de, a'ayin a ilimaci a Meri a yain.

⁷ Aku u matsai maku ma vali ma kapala ma ne, u palasa yi n kunya, aku u vakunku yi a asu u uneshe kuzuwate ilikulya. Kpaci a tsara kunu ku amoci pini a kuwa ki wa.

Aliniki n atsumate a zuba

⁸ N kayin ka nala ki, aliniki a roku a da pini a uroto u ilyuci vi, a ka wundya ishiga i nlala n le.

⁹ Aku katsumate ka zuba ka Magono ma Zuba ka wenikei kaci ka ne ara le. Aku tsupige tsu Magono ma Zuba tsu kyawan le n katyashi, hal uwonvo u kana le.

¹⁰ Shegai katsumate ki ka tonuko le, "Panai uwonvo wa, ukuna u shinga u ipeli u da n tuko da, u da wa woko u ama gba.

¹¹ Ara na a matsaka da ta Kawauwi a Batalami, ilyuci i Dawuda, aya Kirisiti Asheku.

¹² Iryoci i'ya ya wene i'ya na: Ya cina ta a vakunki maku a asu u uneshe kuzuwate ilikulya, upalasi n kunya."

¹³ Kute-kute, kabolo ka aza a kuvon a zuba a bolomgbonoi n katsumate ki, a ka cikpala Kashila n a dansi,

14 “Unaka u tsupige ubana a asu u Kashila u shamgba ta a asuvu a zuba a asu u da u lai tsupige. A likimba tani ndishi n shinga n shamgba ta a asu u ama da wa pana kayanyan ka le cika.”

15 An atsumate yi a gonoi a zuba, aliniki yi a tonukoi kaci ka le, “Tsu banai a Batalami tsu wene ili i'ya Magono ma Zuba ma tonuko tsu i gitai vi.”

16 A banai n maloko, a ba a cinai Isuhu, n Meri, n maku mi dem nvain a asu u uneshe kuzuwate ilikulya. 17 Aku aliniki a tonukoi ya dem ili i'ya i gitai n i'ya katsumate ka zuba ka tonuko le a kaci ka maku ma na mi.

18 Gba ama da a panai ukuna u na vi, a rongoi uyan majiyan ma ukuna u da aliniki yi a tonuko le.

19 Shegai Meri kana ukuna vi n kabini a katsuma ka ne, aku u rongoi u cibusa u da.

20 Aliniki yi a gonoi, a rongoi unaka Kashila tsupige n a cikpali yi, adama a ili i'ya katsumate ki ka tonuko le. Kpam n adama a da a wenei maku mi tyoku da katsumate ki ka tonuko le.

A bankai Yesu a Kuwa ku Kashila

21 An kain ka kulla ka kyawain, kain ka a ka kida yi kacombi, a neke yi kala Yesu. Kala ka katsumate ka zuba ka naka yi, kahu a yain katsuma ka ne.

22 An a'ayin a uwulukpe a le a yain, tyoku da u wari a Mele ma Musa, a matsa baci maku. Aku Isuhu n Meri a bankai Yesu a Urishelima, a naka yi a asu u Magono ma Zuba.

23 (Tyoku da wari ukorongi, Mele ma Kashila ma danai, “Maku ma uka u gitai u matsa kalobo ka baci, u kana ta a naka yi a asu u Magono ma Zuba.”)

24 A yain ufarakpa tyoku da Mele ma Kashila ma danai, “A'adya a re ko tani mmuku ma ntambara n re.” [◇]

25 Vuma roku u da pini a Urishelima a ka isa Saminu, vuma u maci kpam uza da wa gbashika Kashila. Wa ta n Kulu Keri, kpam u barakpai wa vana utuwa u Kirisiti Kawauwi u tuwa u wauwa aza a Isara'ila.

26 Kulu Keri ku wenike yi wa kuwa wa, she a'ayin a da u wenei Kirisiti u Magono ma Zuba.

27 Kain ki, Kulu Keri ku zuwai u uwai a Kuwa ku Kashila. Meri n Isuhu a tuwai, kotsu a naka Yesu a asu u Magono ma Zuba, tyoku da Mele ma da a yain.

28 Aku Saminu wofo yi, u cikpai Kashila, u danai,

29 “Gogo-na, Ashekapige, she vu asaka kagbashi ka vunu ka laza bawu ukuna u roku, tyoku da vu danai.

30 Kpaci n wene de iwauwi i vunu

31 i'ya vu fofoi a kapala ka ama gba.

32 Aya katyashi ka ka wenike Awulawa† ure u vunu, aya kpm tsupige tsu ama a vunu Isara'ila.”

33 Tata na mma u ne a yain majiyan a ili i'ya a danai a kaci ka ne.

34 Aku Saminu zuwuka le unā u shinga. Aku u tonukoi mma u ne vi, “Vu wene maku ma na mi? Aya a zuwai u woko ure u urukpa u aza roku n u u'yangā u aza roku ushani a asuvu a Isara'ila. Kpm Kashilā ka suku yi tā u woko iryoci, shegai aza roku a ka 'yuwan yi tā.

35 Kotsu a wutukpa uyawunsa u atakasuvu ushani a kateshe. Avu tani burundu wa batsamgbana tā katakasuvu ka yunu.”

36 Matsumate ma mari uka, uza u kala Hanatu, wa tā dem pini a Kuwa ku Kashilā ki, ukere u Fanuyila u da, uza u kagali ka Ashiru. Marana ma, kpm u kutsa tā cika. Iyolo i ayen a shindere a da u yain n vali u ne an u bidya yi n tsikere.

37 Gbā ayen a ne hal n a da a tsirana tsu ne dem a da yi amanganishi n a nishi.* U asaka Kuwa ku Kashilā wa, shegai ulya kayala kaara n kayin, n u yanyi kakuli n kvasu.

38 Tyoku da Saminu wari a kadyanshi n Isuhu n Meri, eyi dem u tuwai evu n ele, u cikpai Kashilā. U kana kadyanshi ka maku mi a kapala ka ama da a ka vana uwutukpa u Urishelima.

39 An a kotsoi gbā ili i'ya Mele ma Kashilā ma danai, a gonoi a ilyuci i Nazara u uyamba u Galili.

40 Nte maku mi ma gbonguroi u tukoi ucira pini. A shadangu yi n ugboji u da u wurai a'ayin a ne. Kpm Kashilā ka zuwuka yi unā u shinga.

Yesu uwai a Kuwa ku Kashilā

41 Kayen dem, isheku i Yesu i tsu bana tā a Urishelima a'ayin a Abiki a Upasamgbana.

42 An u yain ayen kupa n a re, a banai Abiki yi tyoku da a cuwanakai.

43 An a kotsoi Abiki yi, isheku i ne i kana ure u ugono. Yesu shamgbai a Urishelima, bawu a revei.

44 A yain nwalu ma uliva, a ka wundya ko wa pini a asuvu a kaŋolo ki, shegai a wene yi wa. Aku a kana yi uzama a asu a amaci† n aje a le.

45 An a kpaḍa yi uwene, a gonoi a Urishelima ubolo u ne.

46 An a'ayin a tatsu a wurai, a cina yi ndishi a asuvu a Kuwa ku Kashilā a mere ma awenishiki. Wa pana ka le n u yansi le keci.

47 Gbā ama da a pana ka yi a yain majiyan n ureve u ne, n tyoku da wa wushukusu.

* **2:37** Kalen ka roku ka: ayen amanganishi n a nishi a da a wurai, an vali u ne u kuwai.

⁴⁸ An isheku i ne i wene yi, a yain majiyan, aku mma u ne danai, “Maku ma va, ndya i zuwai vu yanka tsu naha? Mpa n asheku a vunu tsari vu uzama n katsuma unamgbi.”

⁴⁹ Aku u wece le, “Ndy a i zuwai ya zama mu? I reve u kana i n rongo a asu u Tata u va wa?”

⁵⁰ Shegai a reve ili i'ya u tonuko le wa.

⁵¹ Aku u gonoi a Nazara kaɓolo n ele, u rongo le unaka tsupige. Mma u ne tani u kana i ukuna u nala vi a katakasuvu ka ne.

⁵² Yesu gbonguroi a ikyamba n kakiri, kpam Kashila n ama da a reve yi a ciga yi.

3

Kuɓari ku Yahaya Kalyuɓugi

(Matiyu 3:1-12; Marku 1:1-8; Yahaya 1:19-28)

¹ A kayen ka kupa n u tawun ka tsugono tsu Kaisa Tibariya magono ma pige ma Roma, a yan ta ngono n nishi aza da a lyai tsugono tsu iyamba i Isara'ila a kere ka ne, alya: Bontu Bilatu wari gomuna u Yahuda, Hiridu Antiba wari magono ma Galili, vangu u ne Filibu wari magono ma Ituriya n Tarakunita, Lisaniya wari magono ma Abiliya.

² A'ayin a Hanana n Kayafa ngono m adarakpi, kadyan-shi ka Kashila ka tuwai ara Yahaya maku ma Zakariya a kakamba.

³ U banai gba a iyamba i'ya i'ari uɓongu u Agata u Urudu n u yanyi kuɓari: ama a kpatala ubana a asu u Kashila a asaka tsicingi tsu le, aku a lyuɓugu le tsara u wenike an a cimbusuka le.

⁴ Tyoku da wari ukorongi a Tagarada u Ishaya matsumate a ukuna u Yahaya Kalyuɓugi: “Kalagatsu ka uza roku ka salasa a kakamba, ‘Lapulukai Asheku Kawauwi ure, i shamkpa u da mai tsara u wala.

⁵ A ka shadangu ta gba arara, kpam a betelikpe gba nsasa n agalala. A shamkpa ire i'ya i kotolusoi, aku a gbandala i'ya i'ari n adaka.

⁶ Kpam ama gba a ka wene ta iwauwi i Kashila.’ ” ◇

⁷ Yahaya tonukoi kakuma ka ama ka ka tuwusa tsara u lyuɓugusu le vi, “Eda a'eku! Ya barana da i suma unamgbukat-suma u Kashila u da wa tuwa?”

⁸ Yanyi ili i'ya ya wenike ukpatala u de. Kotsu i bidya a asuvu a atakasuvu a de Ibrahi da asheku a de wa, nala wa banga da wa. N tonuko da, Kashila ka fuda ta ka yangasaka Ibrahi mmuku a asuvu a atali a na yi.

⁹ N gogo-na naha a taɗangu ɗe kagovu a ami a ndanga. Maɗanga ma baci dem ma kpaɗai u naƙa ilimaci i maci, a ka kapa ta ma, a varangu a asuvu a akina.”

¹⁰ Kakuma ka ama ka wece yi, “Nɗya wa tsa yan gogo-na?”

¹¹ U wushuki, “Uza u ntogo n re, u peci n uza ɗa bawu wari n ma. Uza u ilikulya kpm dem u yain nala.”

¹² Awushi a utafa a roku a tuwai tsara a lyuɓugu le, a wece yi, “Kawenishiki, ndya tsa yan?”

¹³ U tonuko le, “Kotsu i pasaka a ili i'ya a da i wushi wa.”

¹⁴ Aku asoje a roku a wece yi, “Atsu tani, ndya tsa yan?”

U tonuko le, “Kotsu i wusa uza ikebe wa. Ko i dana uza u nusa ta, kpm u nusa wa. I kawunku gai n katsupi ka ɗe.”

¹⁵ Ama gba a'ari a ka vana ta utuwa u Kirisiti Kawauwi, aku a'ari a uyawunsa a atakasuvu a le, ko Yahaya ɗa Kawauwi ki.

¹⁶ Yahaya wushunku le gba, u danai, “Mpa gai n mini ma ma lyuɓugusu ɗa, shegai uza ɗa u la mu wa tuwa ta. Uza ɗa mpa n rasta n surukpa isirikatsu i akpata i a'ene a ne wa. Aya wa lyuɓugu ɗa n Kulu Keri n akina.

¹⁷ Kasasu ka uwelinkpe ka ne ka ta a kukere ku ne, wa wujuma ta asu u ulapa ilya vi, aku u cirangu ilya yi u tsungu i'ya a mapon. Shegai wa runukpa ta kopo ki n akinaɗ a ɗa bawu a ka cimba.”

¹⁸ N icun i kuɓari ku na ki ushani, ka Yahaya yankai ama Kadyanshi ka Shinga ka Kashila.

¹⁹ Shegai Yahaya ɓaranai Hiridu Antiba magono a kaci ka Hiridiya, uka u vangu u ne u ɗa u zuwai, n ukuna u cingi u roku u ɗa u yain.

²⁰ Adama a nala u gbagiryai Yahaya a kuwa ku a'ali, u dokunki kaci ka ne unyushi u cingi u na vi.

A lyuɓugi Yesu

(Matiyu 3:13-17; Marku 1:9-11)

²¹ An a lyuɓugusi ama gba, a lyuɓugi dem Yesu. Tyoku ɗa Yesu wari a kvasu, zuba u kukpai.

²² Pini nala, Kulu Keri ku cipai ara ne yavu kaɗya. A panai kalagatsu ka wutai a zuba, ka danai, “Ada Maku ma va ma ma ciga. Ma pana ta kayanyan n avu cika.”

Nkoshi n cau n Yesu

(Matiyu 1:1-17)

²³ A'ayin a ɗa Yesu gitai manyan ma ne, wa ta n ayen evu n kamankupa. Tyoku ɗa kpm ama a bidyai Yesu maku ma Isuhu ma.

Isuhu maku ma Heli ma.

²⁴ Heli maku ma Matat ma.

Matat maku ma Levi ma.

Levi maku ma Malaki ma.

Malaki maku ma Yana ma.
 Yana maku Isuhu ma.
²⁵ Isuhu maku ma Matiya ma.
 Matiya maku ma Emos ma.
 Emos maku ma Nahum ma.
 Nahum maku ma Hasali ma.
 Hasali maku ma Najaya ma.
²⁶ Najaya maku ma Ma'ata ma.
 Ma'ata maku ma Matiya ma.
 Matiya maku ma Shimeya ma.
 Shimeya maku ma Isuhu ma.
 Isuhu maku ma Yahuda ma.
²⁷ Yahuda maku ma Yowana ma.
 Yowana maku ma Risa ma.
 Risa maku ma Zerubabe ma.
 Zerubabe maku ma Shayalatiya ma.
 Shayalatiya maku ma Niri ma.
²⁸ Niri maku ma Malaki ma.
 Malaki maku ma Adi ma.
 Adi maku ma Kosuma ma.
 Kosuma maku ma Alumadama ma.
 Alumadama maku ma Iri ma.
²⁹ Iri maku ma Yosi ma.
 Yosi maku ma Eliyaza ma.
 Eliyaza maku ma Yorima ma.
 Yorima maku ma Matat ma.
 Matat maku ma Levi ma.
³⁰ Levi maku ma Saminu ma.
 Saminu maku ma Yahuza ma.
 Yahuza maku ma Isuhu ma.
 Isuhu maku ma Yunam ma.
 Yunam maku ma Eliyakim ma.
³¹ Eliyakim maku ma Malaya ma.
 Malaya maku ma Mainana ma.
 Mainana maku ma Matata ma.
 Matata maku ma Natan ma.
 Natan maku ma Dawuda ma.
³² Dawuda maku ma Yese ma.
 Yese maku ma Ubida ma.
 Ubida maku ma Boza ma.
 Boza maku ma Salumuna ma.
 Salumuna maku ma Nashon ma.
³³ Nashon maku ma Aminadabu ma.
 Aminadabu maku ma Aram ma.
 Aram maku ma Hesuruna ma.
 Hesuruna maku ma Farisa ma.
 Farisa maku ma Yahuza ma.
³⁴ Yahuza maku ma Yakubu ma.
 Yakubu maku ma Ishaku ma.
 Ishaku maku ma Ibrahi ma.
 Ibrahi maku ma Tera ma.
 Tera maku ma Naho ma.

35 Naho maku ma Seru ma.
 Seru maku ma Reyu ma.
 Reyu maku ma Fele ma.
 Fele maku ma Eba ma.
 Eba maku ma Shela ma.
 36 Shela maku ma Kenan ma.
 Kenan maku ma Afakasha ma.
 Afakasha maku ma Shem ma.
 Shem maku ma Nuhu ma.
 Nuhu maku ma Lame ma.
 37 Lame maku ma Metusela ma.
 Metusela maku ma Anuhu ma.
 Anuhu maku ma Jare ma.
 Jare maku ma Mahalalel ma.
 Mahalalel maku ma Kenan ma.
 38 Kenan maku ma Enos ma.
 Enos maku ma Shitu ma.
 Shitu maku ma Adamu† ma.
 Adamu k pam uza da u wuta i a asu u Kashila da.

4

Ukondo u Yesu (Matiyu 4:1-11; Marku 1:12-13)

1 Pini nala, Yesu asakai Agata a Urudu ushadangi n Kulu Keri, aku Kulu Keri ku tonoi n eyi ubana a kakamba.

2 U yan ta a'ayin a amangare, Kalapansi kari yi ukonduso. A asuvu a a'ayin a nala yi u lya ko ili wa, an a'ayin yi a kotsoi, aku u panai kambulu.

3 Pini nala, Kalapansi ka tonuko yi, “Avu Maku ma Kashila ma baci, yanka katali ka na kadyanshi ka gono burodi.”

4 Yesu wushunku yi, “Ukorongi u da wari a Tagarada u Kashila, ‘N burodi da koshi vuma wa yan uma wa.’ ” ◇

5 Kalapansi ki ka banka yi a zuba a asu u roku, u wenishike yi gba tsugono tsu likimba, kahu a yain a'eshi rapu.

6 U tonukoi Yesu, “Ma naka vu ta gba tsupige n ucira u le, kpaci mpa a nakai. Ma ta n ucira u da ma naka uza da ma ciga.

7 Va lyaka mu baci kayala, ya woko ta i vunu gba.”

8 Yesu wushunku yi, “Ukorongi u da wari a Tagarada u Kashila, ‘Lyaka Magono ma Zuba Kashila ka vunu kayala, aya koshi va gbashika.’ ” ◇

9 Aku Kalapansi ka banka yi a Urishelima, u zuwa yi u shamgbai a zuba u Kuwa ku Kashila ku ugadi bilibili. U tonuko yi, “Avu Maku ma Kashila ma baci, radugu a utuwa a iyamba.

¹⁰ Kpaci ukorongi u da wari a Tagarada u Kashila, 'Wa yanka ta atsumate a zuba a ne kadyanshi adama a vunu, a kirana n avu.

¹¹ Kpam a ka kebe vu ta a akere a le, adama a da va gbasha kune a katali.* "

¹² Yesu wushunku yi, "A korongu ta dem, 'Va kondo Magono ma Zuba Kashila ka vunu wa.' ◇ "

¹³ An Kalapansi ka kotsoi ukonduso u ne gba, aku u asaka yi ve.

Yesu gitai manyan a Galili

(Matiyu 4:12-17; Marku 1:14-15)

¹⁴ Pini nala, Yesu gonoi a uyamba u Galili, ucira u Kulu Keri wa ta kabolo n eyi. Ukuna u ne u kyawain gba a uyamba vi.

¹⁵ U rongoi a uwenishike a agata a Kashila a le, gba ama n a naki yi tsupige.

A yuwain Yesu a Nazara

(Matiyu 13:53-58; Marku 6:1-6)

¹⁶ An Yesu tuwai a Nazara (asu u da a wo yi), aku u uwai a kagata ka Kashila kain ka Ashibi, tyoku da u cuwanakai. U yangai kushani, kotsu u yain kaneshi.

¹⁷ A naka yi tagarada u Ishaya matsumate, u barakpai tagarada vi, u cinai a asu u da a korongi: ¹⁸ "Kulu ku Magono ma Zuba ka ta kabolo na mpa, u dangasa mu n yanka aza a unambi Kadyanshi ka Shinga ka Kashila. U suku mu n tuwa n yain kadyanshi ka utatsukpa a asu u aza da a sirai, n kukpa a'eshi a arumba, n wauwa aza da a 'yanki,

¹⁹ n yain kadyanshi ka kayen ka Magono ma Zuba ma yan ili i shinga." ◇

²⁰ U katalai tagarada vi u gonukoi a asu u uza u manyan, aku u dusuki tsara u wenishike. Gba aza da a'ari pini a kagata ka Kashila ki a gitai yi akalu.

²¹ Aku u gitai le utonusuko, "Ara, udani naha u shadangu de a atsuvu a de."

²² Gba le a cikpala yi, a yain majiyan ma kadyanshi ka shinga ka u yain, hal a danai, "Eyi na maku ma Isuhu ma wa?"

²³ U tonuko le, "Ya yanka mu ta tsizagadi tsu na tsi, 'Kanaki ka aguma, tanasa kaci ka vunu.' Wata, 'Gba ikunesavu i'ya tsu panai vu yansai a Kafarnahum, yan i'ya dem pini na a ilyuci i vunu.'

²⁴ Mayun da n tonuko da, matsumate ma la ma a wushuki n eyi a ilyuci i ne wa.

* **4:11** Wanda da Kalapansi ka ciga ka wanda Yesu a asu u na vi. Ishipa 91:11-12 u danai Kashila ka suku ta atsumate a zuba a ne a kebe vu kotsu vu tafatsa wa. Nala wa zuwa a kana vu wa, vu yan baci utengeshi vu radugi asu u bilibili. ◇ **4:12**

U.Ml. 6:16. ◇ **4:19** Isha. 61:1-2.

25 “Shegai mayun n tonuko dā, a'ayin a Iliya, nraṅa n da pini ushani a Isara'ila. A'ayin a da a shamkpai mini ma zuba hal ayen a tatsu n uwoto u teli, a'ayin a da kambulu ka pige ka kimbai gbā uyamba vi.

26 Gbā n nala, a suku Iliya a asu ko uza a asuvu a le wa, she a asu u maraṅa ma mari a Zarafatu a uyamba u Sida. ◇

27 A'ayin a Elisha† matsumate, a yan tā nkutu ushani a uyamba u Isara'ila. Uza wā tani la uza da a taṅasaṅi wa, she Na'aman† koshi, vuma u uyamba u Suriya.” ◇

28 Ama da a'ari pini a kagata ka Kashila ki a panai upan, an a panai nala vi.

29 Aku a 'yangai a wutukpa yi a uroto u ilyuci. A banka yi a zuba u masasa ma mari evu n ilyuci yi, kotsu a varangu yi a iyamba.

30 Shegai u wurai a mere ma le, u yain nwalu n ne.

Yesu wutukpai ityoni i cingi

(Matiyu 7:28-29; Marku 1:21-28)

31 Pini nala, Yesu banai a Kafarnahum, ilyuci i roku a uyamba u Galili, wari le a uwenishike kain ka Ashibi.

32 A yain majiyan n uwenishike u ne, kpaci kadyanshi ka ne n ucira u da kari.

33 A kagata ka Kashila ki tani, uza u ityoni i cingi u da pini. Aku u 'yangasaṅi kalagatsu ka ne n ucira, u salai,

34 “Wayai! Ndya i birika vu n atsu, Yesu uza u Nazara? Tuwa da vu tuwai vu wuna tsu? N reve ta uza da vari. Uza u uwulukpi u nala vi u da u Kashila.”

35 Aku Yesu barana yi, u da, “Pada bini! Pecembene n eyi!” Aku ityoni i cingi yi i varangu yi a iyamba a mere ma le, i pecembenei n eyi. U yanka yi tani ukuna u cingi wa.

36 A yain majiyan gbā le, a ka dansa utyoku u le, “Icun i kadyanshi i eni i'ya na vi? Ka na n ucira n tsupige, hal u tsu barana ityoni i cingi, aku a wuta?”

37 Ukuna u ne tani u tamburai ko nte wa a uyamba vi.

Yesu taṅasaṅi koku u Bituru

(Matiyu 8:14-17; Marku 1:29-34)

38 Aku Yesu asaṅai kagata ka Kashila ki, u uwai a kuwa ku Bituru. Mma u uka u Bituru tani wa ta n usudugbi u ikyamba, aku a folo yi u taṅasaṅi yi.

39 U shamgbai evu n kaci ka ne, u baranai maḅala mi, aku ma asaṅa yi. Kute-kute, u 'yangai u gita le uyanka manyan.

40 An kaara ka rukpai, gbā aza da a'ari n aza a mḅala icun kau-kau, a tuwusuka le a asu u ne. Aku u taḅangusuku le akere a a'aci a le, u taṅasaṅi le.

41 Ityoni i cingi k_pam i wuṭai a asu u ama ushani, a'ari iyoroli n a dansi, “Avu Maku ma Kashila ma!”

Shegai u ɓarana le, u bishinka le kadyanshi, kpaci a reve ta eyi Kirisiti Kawauwi da.

Yesu yain kuɓari a Galili
(Marku 1:35-39)

42 An kain ka wansai, Yesu wuṭai u banai a asu u da bawu uza wari pini. Aku kakuma ka ama kari yi uzama, a banai a asu u da wari. Uciga u le u da a shamkpa yi, kotsu u asaka le wa.

43 Shegai u tonuko le, “U kana ta n yain kadyanshi ka tsugono tsu Kashila a ilyuci i'ya i buwai, kpaci adama a nala a da a suku mu.”

44 Aku u lyai kapala n u yanyi kuɓari a agata a Kashila a uyamba u Yahuda.†

5

Yesu isaɓi atoni a kagita
(Matiyu 4:18-22; Marku 1:16-20)

1 Kain ka te, Yesu wari kushani a ikengi i Kushiva ku Galili,* kakuma ka ama ka gbaɓaryangu yi, a'ari upana kadyanshi ka Kashila.

2 U wenei a'atsu a re a da akani a adan a asakai ikengi i kushiva yi. A'ari uɓacangusu ibilili i le.

3 Aku u ba u uwai a asuvu a kpatsu ku Simo. An u uwai a asuvu, u tonukoi Simo jebe u vinga kpatsu ki kenu u asaka ikengi i kushiva yi. Aku u dusuki u kana uwenishike ama, eyi pini a asuvu a kpatsu ki.

4 An u kotsoi kadyanshi, u tonukoi Simo, “Uka kpatsu ki a asu u da wari n kadaqa, kotsu i vutala ibilili i de i kana adan.”

5 Simo wushunku yi, “Uzakuwa, nte kain ka wansa tsu pini na tsari uyan manyan, k_pam ko i te tsu kana wa. Shegai an u wokoi vu danai nala, ma vutala ta ibilili yi.”

6 An a yain nala, a kana adan ushani, hal ibilili i le i kana ukidasa.

7 Adama a nala, a isaɓi atoku a le a da a'ari a kpatsu ku ire ki a tuwa a banga le. A tuwai a shadangusi a'atsu yi a re gba n adan, hal a'atsu yi a yain yavu a ka shumbugu.

8 Pini nala, an Simo uza da a ka isa Bituru wenei nala, u kudangi a kapala ka Yesu, u danai, “Asheku, batsa pini dan na mpa, kpaci mpa uza u unyushi u cingi u da.”

9 Ili i'ya i zuwai tani, eyi n atoku a ne a yan ta majiyan, an a kana adan nala.

† 4:44 Akorongi a cau a roku aza da a purai a tagarada u Luka a korongu ta “Galili.”

* 5:1 N Tsiheline, a korongu ta “Kushiva ku Janisara” a tsu isa ta dem ka “Kushiva ku Galili.”

¹⁰ Nala tani kpm dem Yakubu n Yahaya, mmuku n Zabidi, atoku a manyan a Simo.

Yesu tonukoi Simo, “Pana uwonvo wa. Ili i'ya i bidyai gogo-na naha ubana a kapala, ma gonuko vu t̄a uza d̄a wa tukuso ama.”

¹¹ A wutukp̄ai a'atsu a le a kagid̄a, aku a aṣak̄ai gb̄a ili i'ya a'a'ri n i'ya, a tonoyi.

*Yesu tan̄as̄ai makutu
(Matiyu 8:1-4; Marku 1:40-45)*

¹² Kain ka te, Yesu w̄ari a ilyuci i roku a uyamba u nala vi, aku vuma roku, uza u m̄bal̄a n tsukutu, u tuw̄ai ara ne. An u wenei Yesu, u kud̄angi a kapala ka ne, u folo yi u da, “Asheku, vu wushuku baci, v̄a t̄a n ucira u d̄a va tan̄as̄a mu.”

¹³ Yesu bar̄akp̄ai kukere, u sawa yi, u da, “N wushuku t̄a, tan̄a.” Kute-kute, tsukutu tsi tsu aṣak̄a yi.

¹⁴ U rono i vuma vi atsuvu, u da, “Kotsu vu tonuko uza wa, shegai wala vu ba vu wenike kaci ka vunu a asu u kadar̄akpi. Kpm vu nak̄a kune tyoku d̄a Musa danai a yain, adama a d̄a vu tan̄ai, tsar̄a ama a reve n u d̄a.” ◇

¹⁵ Shegai gb̄a n nala, kadyanshi ka Yesu k̄ari a utambura, hal kakum̄a ka ama ushani ka tuwus̄ai ka pan̄aka yi, tsar̄a a tan̄asa m̄bal̄a n le.

¹⁶ Shegai u tsu bana t̄a a asu u d̄a bawu ama a'a'ri, n u yanyi kavasu.

*Yesu tan̄as̄ai kawunu
(Matiyu 9:1-8; Marku 2:1-12)*

¹⁷ Kain ka te, an Yesu w̄ari a uwenishike, Afarishi n awenishiki a Mele a roku a'a t̄a pini ndishi. Aza d̄a a wut̄ai gb̄a a ilyuci i uyamba u Galili n aza a Yahuda n Urishelima. Kpm ucira u Magono ma Zuba u ut̄an̄as̄a u m̄bal̄a w̄a t̄a n eyi.

¹⁸ Ama roku a tuw̄ai n kawunu, a canga yi a kajiba. A ka ciga a uka yi a kunu, tsar̄a a zuwa yi a kapala ka Yesu.

¹⁹ An a kp̄ad̄ai utsar̄a ure u d̄a a ka uka yi, adama a kakum̄a ka ama, a yuw̄ai a zuba u kukp̄a. A d̄apai kukp̄a ki, aku a zural̄akp̄ai vuma vi a mere ma kakum̄a ki, pini a kapala ka Yesu.

²⁰ An Yesu wenei upityanangu u le, u da, “Uza u v̄a, a cimbusuk̄a vu d̄e unyushi u cingi u vunu.”

²¹ Aku awenishiki a Mele n Afarishi yi a git̄ai uyawunsa a atakasuvu a le, “Ucun u vuma u eni u d̄a na n uyans̄aka Kashil̄a kadyanshi ka cingi naha? Ya wa fud̄a u cimbus̄a unyushi u cingi? She Kashil̄a koshi.”

²² Shegai an Yesu revei tyoku d̄a a ka yawunsa, u wece le, “Ndyai i zuwai ya yawunsa naha a atakasuvu a d̄e?”

²³ Nɗya i lai shana u ɗa a ka dana, 'A cimbusa ɗe unyushi u cingi u vunu,' ko, "Yaṅga vu wala?"

²⁴ Kondoɗi na, kotsu i reve an mpa Maku ma Vuma maɗi n ucira u ɗa ma cimbusa unyushi u cingi a likimba." U tonukoɗi kawunu ki, "N tonuko vu, 'yaṅga vu bidya kajiba ka vunu vu wala a kuwa.'" ²⁵ Kute-kute a kapala ka le, u 'yaṅgai u bidyai kajiba ka ne. U lazai a kuwa n u cikpali Kashila.

²⁶ A yain majiyan cika, gba kakuma ki ka rongoi ucikpalasa Kashila, uwonvo kpam u kana le, a danai, "Ara tsu wene ta ukuna u savu."

U'isa u Levi

(Matiyu 9:9-13; Marku 2:13-17)

²⁷ An nala u wurai, aku Yesu wutaɗi. Pini nala, u weneɗi kawushi ka utafa ka roku uza u kala Levi. U cina yi ndishi a kakinda ka uwusha u utafa ka ne. Aku u tonuko yi, "Tono mu."

²⁸ U asaƙai ko ndya wa, u 'yaṅgai u tono yi.

²⁹ Levi foɓusuko yi abiki a pige a kuwa ku ne. Kpam awushi a utafa a roku a ɗa dem pini ushani n ama roku a ka lya kaɓolo n ele.

³⁰ Aku Afarishi n awenishiki a Mele a ka yanka atoni a ne tsali, a danai, "Nɗya i zuwai ya lya kaɓolo n awushi a utafa n aza a unyushi u cingi?"

³¹ Yesu wushunku le, "Aza ɗa a'ari n alafiya a ka ciga uza u aguma wa, she aza a mɓala.

³² N tuwa adama a ɗa ma isa aza a maci wa, shegai adama a aza a unyushi u cingi, tsara a kpatala."

Keci a kaci ka kakuli

(Matiyu 9:14-17; Marku 2:18-22)

³³ A tonukoɗi Yesu, "Atoni a Yahaya a tsu yansa ta kakuli n kvasu, nala dem atoni a Afarishi, shegai ndya i zuwai atoni a vunu a ka lya n a soyi?"

³⁴ U wece le, "Amoci a asu u abiki a iyolo a tsu yan kakuli, a ka yan baci abiki kaɓolo n valisavu vi?"

³⁵ A'ayin a'a ta a utuwa a ɗa a ka bidya valisavu vi a mere ma le, a'ayin a nala a ɗa a ka yan kakuli."

³⁶ U tonuko le kpam agisani a na yi, u danai, "Uza wa kara kakashi a kunya ku savu, aku u padara ka a kunya ku cau wa. U yan baci nala, wa nangasa ta ku savu ki. Kpam kakashi ka savu ka a padarai a kunya ku cau ki ka rotso ka wa.

³⁷ "Vuma wa tsungu mini ma cinwi ma savu a kadele ka ukpan ka cau wa. U yan baci nala, ma tasa ta kadele ki ma wotsongu. Kadele ki tani ka namgba.

³⁸ Shegai a tsungu mini ma cinwi ma savu a kadele ka ukpan ka savu.

³⁹ Kpam uza wā la wa so mini ma cinwi ma cau, aku u dana wa ciga ma savu wa. Kpaci wa dana tā, 'Ma cau mi ma la tā ma savu mi tsulobo.' "

6

Yesu da Asheku a kain ka Ashibi
(*Matiyu 12:1-8; Marku 2:23-28*)

¹ Kain ka te n kain ka Ashibi, Yesu wa wura ashina a ilya kaḅolo n atoni a ne, pini nala, atoni yi a gitai ukodusu aratu a ilya n a yuruwi n a takumi.

² Afarishi a roku a danai, "Nɗya i zuwai ya yan ili i'ya i nangasai mele ma Ashibi?"

³ Yesu wushunku le, "Eɗa kotsu i yan kaneshi u ili i'ya Dawuda yain, a'ayin a da u panai kambulu, eyi n aje a nwalu a ne wa?"

⁴ An u uwai a Kuwa ku Kashila, u bidyai iburodi i uwulukpi u takumai. Ili i'ya adarakpi a da koshi a wushunki a takuma. Kpam u nakai aje nwalu n ne i roku." ◇

⁵ Pini nala, u tonuko le, "Maku ma Vuma ma Asheku a kain ka Ashibi."

Uza da ili i soi kukere
(*Matiyu 12:9-14; Marku 3:1-6*)

⁶ Kain ka Ashibi ka roku, Yesu uwai a kagata ka Kashila wari a uwenishike. Pini a asuvu yi, uza roku u da pini uza da ili i soi kukere ku ulyaki ku ne.

⁷ Aku awenishiki a Mele n Afarishi a ka putsai yi ko wa tanasai yi n kain ka Ashibi ki, kotsu a tsara unyushi u da a ka ba a sapula yi.

⁸ Eyi tani u revei uyawunsa u le, aku u tonukoi vuma vi, "Yanga vu shamgba a mere." Aku u 'yanga i shamgbai.

⁹ U tonuko le, "Ma wece da, ndya i'ari dere kain ka Ashibi? A yain ili i shinga, ko a yain i cingi? A wauwa uma, ko a wuna u da?"

¹⁰ Aku u lingana le gba le, u tonukoi vuma vi, "Barakpa kukere ku vunu." U barakpai kukere ki, aku ku tanai.

¹¹ A panai upan cika, a gitai usheshe tyoku da a ka yan n Yesu.

Yesu dangasai atoni kupa n ama a re
(*Matiyu 10:1-4; Marku 3:13-19*)

¹² A'ayin a nala yi, Yesu wutai u yuwai masasa tsara u yain kvasu. U rongoi uyan kvasu ubana a asu u Kashila hal kain ka wansai.

¹³ An kain ka wansai, u isai atoni a ne, aku u dangasai kupa n ama a re a asuvu a le, u isa le asuki.

14 Alya Simo (uza ḁa u isaḁ Bituru) n utoku u ne Andurawu n Yakubu, n Yahaya, n Filibu, n Batalamawu.

15 U ḁangasa tā dem Matiyu, n Toma n Yakubu maku ma Halfa, n Simo uza ḁa a ka isaḁ Ziloti.

16 U ḁangasai kḁam Yahuza maku ma Yakubu, n Yahuza Isikariyoti uza ḁa u tuwai u neke yi.

*Yesu yanka tā ama ushani manyan
(Matiyu 4:23-25)*

17 Aku u gidaḁai kaḁolo n ele, u shamgbai a asu u ḁa wari kateshe. Kakuma ka atoni a ne, n kakuma ka ama ushani a tuwai a panaka yi, tsara a tanasa le. A wutusaḁ a uyamba u Yahuda n Urishelima, n aza ḁa a'ari a Taya n Sida u unḁ u kushiva.

18 N aza ḁa ityoni i cingi ya yan mavura dem, a tanasa le.

19 Gba ama yi a ka ciga a sawusa yi, kḁaci ucira wa wutusa tā a asuvu a ne, u tanasa le gba le.

*Unḁ u shinga n u cingi
(Matiyu 5:1-12)*

20 Aku Yesu gadiḁbai kaci ka ne, u weḁelei atoni a ne, u danai: “Edḁ aza a unḁ u shinga a ḁa, edḁ aza a unambi, kḁaci tsugono tsu Kashilaḁ tsu ḁe tsa.

21 Edḁ aza a unḁ u shinga a ḁa, edḁ aza ḁa ya yan kambulu gogo-na, kḁaci a ka cuwatangu ḁa tā. Edḁ aza a unḁ u shinga a ḁa, edḁ aza ḁa ya saḁ gogo-na, kḁaci ya dosuso tā.

22 Edḁ aza a unḁ u shinga ḁa, a'ayin a ḁa ama a 'yuwan ḁa, a wutukpa ḁa a asuvu a le, a wisha ḁa, a panai icadi i ḁe adama a vaḁ Maku ma Vuma.

23 “Pelei a kain ki, i radugusu n mazanga, kḁaci katsupi ka malen ma manyan ma ḁe ka tā ushani a zuba. Nala dem akaya a le a yankai ntsumate.

24 “Shegai ter ḁe edḁ aza a utsari, kḁaci i wusha ḁe upana u kayanyan u ḁe.

25 Ter ḁe, edḁ aza ḁa i'ari n ucuwi gogo-na, kḁaci ya tuwa tā i yain kambulu. Ter ḁe, edḁ aza ḁa ya dosuso gogo-na, kḁaci ya nangba tā katsuma, kḁam i sai.

26 Ter ḁe, edḁ aza ḁa ama a ka cikpalasa, kḁaci nala dem akaya a le a cikpalasai ntsumate n kaḁan.”

*Ciga atokulalu a vunū
(Matiyu 5:38-48; Matiyo 7:12)*

27 Yesu doki u danai, “Shegai n tonuko ḁa, edḁ aza ḁa ya panaka mu, i cigi atokulalu a ḁe, i yanka aza ḁa a 'yuwan ḁa ukuna u shinga.

28 I zuwuka aza ḁa a ka wishisa ḁa unḁ u shinga. Aza ḁa a ka kovo ḁa kḁam i yanka le kavasu.

29 Uza ɗa u basa vu a kagbaguzu ka te, kpatalaka yi ka ire ki. Uza ɗa u wusa vu kunya, kotsu vu ɓishinka yi matogo ma vunu wa.

30 Gba uza ɗa baci u folo vu ili, vu naka yi. Uza ɗa baci kpam u wusa vu ucanga, kotsu vu boli i'ya wa.

31 Yankai ama tyoku ɗa ya ciga a yanka ɗa.

32 “Aza ɗa a ka ciga ɗa alya baci ya ciga koshi, katsupi ka malen ma manyan ka eni ka ya tsara? Ko aza a unyushi u cingi dem a ka ciga ta aza ɗa a ka ciga le.

33 Aza ɗa baci a ka yansaƙa ɗa ukuna u shinga a ɗa baci ya yanka ukuna u shinga koshi, katsupi ka malen ma manyan ka eni ka i'ari n ka? Ko aza a unyushi u cingi dem nala a ka yansa.

34 Kpam aza ɗa baci i wenei a ka tuwa a tsupa ɗa a ɗa baci ya naka akopi, katsupi ka malen ma manyan ka eni ka i'ari n ka? Ko aza a unyushi u cingi dem, a tsu naka ta aza a unyushi u cingi akopi, tsara a tsupa le dere.

35 Shegai i cigi atokulalu a de, i yanka le ukuna u shinga. Naka akopi, kotsu i zuwa a'eshi a tsupa ɗa wa. Katsupi ka malen ma manyan ma de kpam ka yan ta ushani. Ya woko ta kpam mmuku n Kashila ka Zuba, kpaci eyi uza u ukuna u shinga u ɗa a asu u aza ɗa bawu a tsu cikpa n aza a cingi.

36 I woko aza a asuvayali, tyoku ɗa Tata u de wari uza u asuvayali.”

*Kotsu i taɗanku ko uza u unyushi wa
(Matiyu 7:1-5)*

37 Yesu doki u danai, “Kotsu i taɗanku uza unyushi wa, adama a ɗa a ka taɗanku ɗa dem. I kidaga uza ugana wa, adama a ɗa a ka kidaga ɗa dem. I cimbusa unyushi u ɗa a yanka ɗa, kotsu a cimbusuka ɗa dem.

38 Naka, kotsu a naka ɗa dem: kakundatsu ka shinga ka a shadangi, a sovono, a colukpoi hal ka wotsongusu. Aku a tsunku ɗa a matogo. Kakundatsu ka i kundunki ka a ka kundunku ɗa.”

39 U yanka le agisani a roku u danai, “Karumba ka fuda ka rono utoku u ne karumba? Ama a re a le gba she a rukpa a kadaka wa?

40 Karotsongishi ka tsu la kawenishiki ka ne wa. Shegai uza ɗa baci a wenishikei mai, she u woko tyoku u kawenishiki ka ne.

41 “Nda i zuwai va wundya macuku ma kenukulu ma mari a keshi ka utoku u vunu, aku vu kpaɗai ukirana n kagbukulu ka kari a keshi ka vunu?

42 Nida va fuda vu tonuko utoku vunu, ‘Utoku u va, asaka n takpa vu macuku ma mari a keshi ka vunu,’ avu tani vu wene kagbukulu ka kari a keshi ka vunu wa? Avu uza maci u kaban,

gita ve vu takpa kagbukulu ka kari a keshi ka vunu, aku vu wene mai tyoku da va takpa macuku ma mari a keshi ka utoku u vunu.”

Madanga n ilimaci i ne

(Matiyu 7:16-20; Matiye 12:33-35)

⁴³ Yesu doki u danai, “Madanga ma shinga ma la ma ma matsa ilimaci i cingi wa, madanga ma cingi ma tani la ma ma matsa ilimaci i shinga wa.

⁴⁴ Kpaci madanga dem, a ilimaci i ne i'ya a tsu reve ma. A tsu ta ilimaci i kapopi a kawana wa, ko kpam cinwi a kaworo wa.

⁴⁵ Vuma u maci u tsu wutukpa ta ili i'ya i'ari i shinga a katakasuvu ka shinga ka ne. Vuma u cingi tani a asuvu a katakasuvu ka ne ka u tsu wutukpa ili i cingi. Kpaci ili i ushani i'ya i'ari a katakasuvu ka vuma, i'ya u tsu dansa.”

Amai a a'uwa ama a re

(Matiyu 7:24-27)

⁴⁶ Yesu doki u danai, “Adama a iyen a da ya isa mu ‘Asheku, Asheku,’ kpam ya yan tani ili i'ya n tonuko da i yain wa?

⁴⁷ Gba uza da baci u tuwai ara va, wa pana ka mu, aku wa tono udani u va, ma wenike da ta ucun u ne.

⁴⁸ Wa ta tyoku u uza da wa ma kuwa, u gawai lyungu-lyungu, aku u zuwai cuku tsi a katali ka upeti. An agata a wayai, mini ma agata ma lapai ubana a kuwa ki. Shegai ma gbadā ka wa, kpaci a ma ta ka mai.

⁴⁹ Shegai uza da u panai kadyanshi ka va u 'yuwain ka uyanka manyan, wa ta tyoku u uza da u mai kuwa a kayala, bawu u zuwai cuku tsu maci. A'ayin a da mini ma agata ma lapai ka, kute-kute aku ku rukpai ku yuruwai yukuyuku.”

7

Upityanangu u katigi

(Matiyu 8:5-13)

¹ An Yesu kotsoi udansa ukuna u da wa ciga u dana a kapala ka ama ki, u uwai a Kafarnahum.

² A ilyuci yi, katigi ka aza a Roma ka roku ka pini, uza da kagbashi ka ne kari a una u ukpa, kpam wa ciga yi wa wa.

³ An u panai ukuna u Yesu, u sukunku yi nkoshi n Yahuda n roku, wa folo yi u tuwa u tanasaka yi kagbashi ka ne.

⁴ A'ayin a da a rawai ara ne, a folo yi cika, a da, “Vuma u na u rawa ta vu yanka yi ili i na yi.

⁵ Kpaci wa ciga ta ukuna u tsunu, hal u maka tsu kagata ka Kashila.”

⁶ An u panai nala, u lazai kabolo n ele.

Shegai an a yain evu n kuwa ki, aku katigi ki ka suki aje a ne a ba a tonuko yi, “Asheku, dambula kaci ka vunu vu tuwā a kuwa ku vā wa. Kpaci n rawa va uwa a kuwa ku vā wa.

⁷ Nala kpam n wenei n raṣsa n tuwā a asu u ḍa vāri wa. Shegai dana ukuna koshi, kagbashi ka vā ka ṭaṇa ṭa.

⁸ N reve ṭa nala kpaci mpa vuma ḍa wāri a kere ka ucira ka, kpam mā ṭa n asoje a kere ka vā. N tsu tonuko ṭa uza u na, ‘Wala,’ aku tani u wala. N tonuko uza u nide, ‘Tuwā,’ aku tani u tuwā. N tonuko kagbashi ka vā, ‘Yan naha,’ aku tani u yain.”

⁹ An Yesu panai nala, u yain majiyan a kaci ka ne. Aku u yiraḷakpāi u kondoi kakumā ka ama ka ka tono yi vi, aku u tonuko le, “Mayun n tonuko ḍa, ko a asuvu a Isara'ila n wene ucun u upityanangu u pige naha wa.”

¹⁰ An aza ḍa a suki vi a gonoi a kuwa, a cinai kagbashi ki ka ṭaṇa ḍe.

Yesu 'yangasai maku ma marana

¹¹ An a tsarai a baṣakpāi kenu, u banai a ilyuci i roku i'ya a ka isa Nayim. Aku atoni a ne n kakumā ka ama ka banai kaḅolo n eyi.

¹² An u yain evu n utsutsu u ilyuci vi, u wenei a cangai kalobo ka roku kakushe, aya tani utyoku u ne a asu u mma u ne. Mma u ne kpam marana ma. Ama a ilyuci yi ushani a'ḷa ṭa kaḅolo n marana mi.

¹³ An Asheku a wene yi, asuvayali a kaṇa yi, u tonuko yi, “Sa wa.”

¹⁴ Aku u raḅai u sawai ili i'ya a cankai kakushe ki, aku aza ḍa a cangai i'ya vi a shamgbai a asu u te. Aku u danai, “Kalobo, n da vu 'yanga.”

¹⁵ Kakushe ki ka 'yangai ka dusuki ka kaṇai kadyanshi. Aku Yesu naḳa yi mma u ne.

¹⁶ Gba le a panai uwonvo, aku a cikpalai Kashila a ka dansa, “Matsumate ma pige ma wuta ḍe a asuvu a tsunu. Kpam Kashila ka tuwā ḍe ka baṅga ama a ne.”

¹⁷ Ama a rongoi kadyanshi ka ili i'ya Yesu yain na vi gba uyamba u Yahuda n iyamba i'ya i kyawain u ḍa.

Yesu n Yahaya Kalyubugi

(Matiyu 11:2-19)

¹⁸ A'ari pini, atoni a Yahaya a tonuko yi gba ukuna u Yesu.

¹⁹ Aku Yahaya isaḷ atoni a ne ama a re, u suku le a asu u Asheku, a wece yi, “Ada uza ḍa wa tuwā vi, ko tsu vana uza roku?”

²⁰ An ama yi a tuwai ara Yesu, a tonuko yi, “Yahaya Kalyubugi ḍa u suku tsu ara vunu, u da, ‘Ada va tuwā vi, ko tsu vana uza roku?’ ”

21 A'ayin a nala yi tani, Yesu taṅasa ta ama ushani aza a mbaḷa icun kau-kau n aza a ityoni i cingi. Kpam arumba ushani a wene ta asu.

22 Yesu wushunku le, “Walai i ba i tonuko Yahaya ili i'ya i wenei, n i'ya i panai. Arumba a wene ta asu, awunu a wala ta, nkutu n taṅa ta, agulani a pana ta, akushe a 'yanga ta n uma. A yanka ta aza a unambi kuḅari ku Kadyanshi ka Shinga.

23 I tonuko yi kpam, ‘Uza da baci bawu u taḍatsai adama a va, uza u unā u shinga u da.’ ”

24 An atsumate a Yahaya yi a lazai, Yesu kanaḱ uyanka ama kadyanshi ka Yahaya, “An i banai a kakamba ki, ndya ya ciga i wene? Asomini a da uwule u tsu purusa a asu u da baci dem u lapanai, ko iyen?

25 Ko vuma da u ukai aminya a ikebe, aya ya ciga i wene? A'a. A a'eḅile a ngono a da aza da a ka ukusa aminya a shinga, n a pani kayanyan a'ari, shegai a kakamba wa.

26 Matsumate ma ya bolo uwene? Eye, kpam u la ta matsumate.

27 Yahaya da gai Tagarada u Kashila wa dansaka vi, an a danai, ‘Ma suku ta katsumate ka va a kapala ka vunu, uza da wa lapuluka vu ure.’ ◊

28 N tonuko da gba a asuvu a ama da aka a matsai, uza wa la u la yi wa. Shegai gba n nala, uza u kenukulu gba a asuvu a tsugono tsu Kashila u la yi ta.”

29 (An ama, hal gban n awushi a utafa a da a'ari pini a panai nala, a wushuki an uyan u ukuna u Kashila u da ili i maci. An u wokoi a wushuki Yahaya lyuḅugusu le.

30 Shegai Afarishi n arevi a Mele a 'yuwain ili i'ya Kashila ka ciga le n i'ya; an a 'yuwain u lyuḅugusu le.)

31 Yesu danai, “N iyen i'ya ma ratsanaka ama a gogo-na? Ndyā wa a rotsoi?

32 Iacun yi mmuku n da mari a kuden ndishi, n a ikamgbani da a'ari. N a dani, ‘Tsu fulaka da ta ugbali u mazanga, shegai i 'yuwain kuje. Tsu shipai ushipa u ukpa, shegai i sa wa.’

33 “Kpaci Yahaya Kalyuḅugi tuwai u laḅa ulya ilikulya wa, u so tani mini ma cinwi wa, aku i danai, ‘Wa ta n ityoni i cingi.’

34 An mpa Maku ma Vuma† ma lya na n soyi, aku i danai, ‘Kalyai ka n kasoi, kpam kaje ka aza a uwusha utafa n aza a unyushi u cingi ka.’

35 Shegai ama a ka wene ta tyoku da ugboji u Kashila wari mai a asu u aza da a ka tono yi.”

Yesu a kuwa ku Simo Kafarishi

36 Kafarishi ka roku uza u kala Simo, u libanai Yesu ulya ilikulya. Aku u banai a dusuki ulya u ilikulya vi.

37 Uka roku, uza u unyushi a ilyuci yi, u panai a da aya pini de wa lya ilikulya a kuwa ku Kafarishi ki. Aku u tukoi majuju ma shinga ma a shadangi n manivi ma magulani ma ikebe cika.

38 U kudangi a a'ene a Yesu wa sa, aku u rekpishei a'ene yi n meshi, u yansasai ma n kenji ka ne. U rongoi a uwobuso a'ene yi, aku u tsunki a da manivi mi.

39 Pini nala, an Kafarishi ka ka libanai Yesu ulya u ilikulya vi u wenei nala, u danai a katakasuvu ka ne, "A da baci vuma u na matsumate ma, wari wa reve ta ko ucun u uka u eni u da wa sawusa yi vi; kpaci uza u unyushi u cingi u da."

40 Yesu wushunku yi, "Simo, ma ta n ili i'ya ma tonuko vu."

U wushuki, "Kawenishiki, tonuko mu."

41 Yesu danai, "Vuma roku u da u kopuki ama roku ama a re ikebe, uza u te ikebe i'ya uza wa yan manyan ma uwoto* kamanga, uza u te tani amangarenkupa.

42 Ama a re a le gba a tsara ikebe i utsupuka wa. Adama a nala u tonuko le a asansa n i'ya. Asuvu a le ya wa laka uciga vuma vi?"

43 U wushuki, "A uwene u va, uza da kutan ku ne ku lai ushani."

Yesu danai, "Vu wushuku ta mai."

44 U yiralakpai a asu u uka vi, aku u tonukoi Simo, "Vu wene ili i'ya uka u na vi wa yanka mu? An n uwai a kuwa ku vunu, vu ne mu mini ma ma bacangusu a'ene a va wa, shegai eyi bacangusu mu a da de n meshi ma ne. U yansasai a da kpam n kenji ka ne.

45 Vu ryabusa mu n uwambatsa wa, shegai uka u na an n uwai a kuwa ku vunu, u asaka uwobuso a'ene a va wa.

46 Vu tsunku kaci ka va manivi wa, shegai eyi tani manivi ma magulani ma u tsunki a'ene a va.

47 Adama a nala, n tonuko vu, a cimbusuka yi de unyushi u cingi u ushani u ne, kpaci u wenike ta uciga u pige. Uza da baci a cimbusuka kenu, uciga u kenu u da u wenikei."

48 Aku Yesu tonukoi uka vi, "A cimbusuka vu de unyushi u cingi u vunu."

49 Aza da a'ari pini a asu u ulya ilikulya kabolo n eyi vi, a gitai udansa a atakasuvu a le, "Ucun u vuma u eni u da naha, hal wa cimbusuka uza unyushi u cingi?"

50 U tonukoi uka vi, "Upityanangu u vunu, u wauwa vu de. Wala ili i vunu."

8

Aka a roku a da a tonoi Yesu

* 7:41 Akorongi a cau a cau a kagita a korongu ta "ikebe i azurufa 500." Kondo "Ikebe i azurufa" a kaci ka idani ka "Ikebe" a Idani i U6anga.

¹ A ɓarākpa wa, Yesu kyawunsai ilyuci n une n u yanyi kuɓari. Wa yan kadyanshi ka tsugono tsu Kashilā. Ku-panamere† vi a'a tā kaɓolo n eyi,

² n aka a roku aza ɗa a pecei n ityoni i cingi na mɓala n le kpm. Asuvu a le alya Meri, uza ɗa a ka isa Magadaliya, uza ɗa a wutukpai ityoni i cingi i shindere a asuvu a ne.

³ Yuwana uka u Kuza (uza ɗa wari kaɓangi ka Hiridu), n Suzana dem a tono yi tā, kaɓolo pini n aka a roku ushani. Gba aka a na yi a ɓanga le tā n ili i kukere i le.

*Agisani a uza ɗa u wacangusi icun
(Matiyu 13:1-9; Marku 4:1-9)*

⁴ An kakuma ka ama ka ɓolongi, ama a'ari u tuwusa ara Yesu ilyuci ilyuci. Aku u tonuko le agisani,

⁵ “Kacimbi ka ka banai uce. A'ayin a ɗa wari a wacangusu icun yi, aku i roku i rukpusai a ure. A kpatsai i'ya, nnu kpm n kaɗasai.

⁶ I roku kpm i rukpai a atali. An i wutai aku i ekpei, kpaci kutanu ka pini wa.

⁷ I roku kpm i rukpai a awana. An a gbonguroi kaɓolo, awana yi a sapsai i'ya.

⁸ I roku kpm i rukpai a iyamba i shinga, i gbonguroi, i yain mmuku amangatawun-amangatawun hal i lai tyoku ɗa a cei.”

An u danai nala, aku u 'yangasai kalagatsu, u danai, “Gba uza ɗa wari n atsuvu a upana, u pana.”

*Kalen ka agisani ki
(Matiyu 13:10-17; Marku 4:10-12)*

⁹ Atoni a Yesu a wece yi kalen ka agisani ki.

¹⁰ Aku u danai, “Eda a wushunku ɗa tā i reve ukuna u ɗa wari a asuvu a tsugono tsu Kashilā. Shegai aza ɗa a buwai, she n agisani. Kpaci tyoku ɗa wari ukorongi, † ‘A uwene a ka wene tā, shegai a ka reve ili i'ya a wenei vi wa; a upana kpm a ka pana tā, shegai a ka reve ili i'ya a panai vi wa.’

*Yesu wutukpai kalen ka agisani ki
(Matiyu 13:18-23; Marku 4:13-20)*

¹¹ “Kalen ka agisani ki ka na: icun yi ukuna u tsugono tsu Kashilā u ɗa.

¹² Iacun i'ya i rukpai a ure, alya aza ɗa a panai ukuna u tsugono tsu Kashilā vi. Aku Kalapansi ka wusai u ɗa a atakasuvu a le, tsara a pityanangu n Kashilā a tsara iwauwi wa.

¹³ I atali yi tani, alya aza ɗa a pana baci ukuna vi, aku a wushi u ɗa n ipeli, shegai a'a n alu wa. A ɓarākpa n uwushuku wa, an a'ayin a ukondo a tuwai, aku a lazai a rukpai.

† 8:10 Isha. 6:9.

14 I'ya i rukpaï a asuvu a awana tani, alya aza ða a panai ukuna u tsugono tsu Kashilā vi. An a yain a'ayin kenu, aku kadambula ka likimba, n utsari, n upana kayanyan ka likimba ka gbagbala le, hal a kpaðai uyan ili i maci.

15 I'ya a cei a uyamba u shinga, alya ama a maci, aza ða a panai ukuna u tsugono tsu Kashilā vi. A kañai u ða gbamgbam a atakasuvu a le, a kawunki n u ða pini, a gbonguroi, a naḱai mmuku.”

Macikalu ukimbi n kabelu
(Marku 4:21-25)

16 Yesu doki u danai, “Uza wā la wa sapa macikalu aku u kimba ma n kabelu wa, ko kpam u zuwa ma a kere ka ivamkpatsu wa. Shegai u zuwa ma a kashamkpatsu ka ne, adama a aza ða a ka uwa a wene katyashi.

17 I'ya baci dem i'ari usokongi, a ka kpaðā i'ya uwutukpa wa. Ukuna wā kpam la u ða wa kpaðā u wuta a kateshe wa.

18 Kiranai n i'ya ya pana. Uza ða wari n ili, aya a tsu doku. Uza ða bawu wari n ili, maku ma ili ma wa wundya wari n ma vi, a ka wusa yi ta i'ya.”

Mma n a'angu Yesu
(Matiyu 12:46-50; Marku 3:31-35)

19 Mma n a'angu Yesu a tuwai a asu u ne, shegai a fuda a rawa a asu u ne wa, adama a kakuma.

20 Aku a tonuko yi, “Mma u vunu n a'angu a vunu alya ðe kushani a uwotsu, a ka ciga a wene vu.”

21 U wushunku le, “Aza ða a tsu pana kadyanshi ka Kashilā a kirana n ka, alya mma u va n a'angu a va.”

Yesu vakunki abali
(Matiyu 8:23-27; Marku 4:35-41)

22 Kain ka te, Yesu uwai a kpatsu n atoni a ne. U tonuko le, “Tsu pasamgbanai upashi u nide.” Aku a uwai a kpatsu ki a laza.

23 A'ari a asuvu a nwalu, aku alavu a pura yi. Uwule n abali a 'yangai a kushiva ki. Kpatsu ku le ku gitai ushadangu n mini, hal ka shumbugu.

24 A banai a ba a 'yangasa yi a danai, “Uzakuwa, uzakuwa, tsa shumbugu ðe!”

U 'yangai, u baranai uwule vi n abali yi. Aku a vaki, asu vi u wokoi shiriri. 25 Pini nala, u wece le, “Nte upityanangu u ðe?”

A panai uwonvo a yain majiyan, aku a dansai utyoku u le, “Ya kumbu na vi, hal u tsu barana uwule n abali, hal a panaḱa yi?”

Yesu tanasai uza u ityoni i cingi
(Matiyu 8:28-34; Marku 5:1-20)

26 Pini nala, Yesu n atoni a ne a rawai a uyamba u Garasa u da wari a upashi u Kushiva ku Galili.

27 N uwuta u Yesu a kpatsu ki, uza u ityoni i cingi u roku, uza u ilyuci vi, u tuwai u gawunsai n eyi. U barakpa ta u uka aminya wa kpam u tsu dusuku a kuwa wa, shegai a asu u asaun.

28 An u wenei Yesu, u rukpai a kapala ka ne, aku u 'yangasai kalagatsu u danai, “Ndya i birika vu na mpa, Yesu Maku ma Kashila ka Zuba? Ma folo vu kotsu vu yan mu mavura wa.”

29 Dana da u danai nala, kpaci an a ka gawunsa vi, Yesu barana ta ityoni i cingi yi i wuta a asuvu a vuma vi. I tsu varangusu yi ta a'ayin ushani. A tsu kana yi ta a sira n ikani n irim, aku u kidasa i'ya. Ityoni i cingi yi i zuwa yi u laza she a mete.

30 Yesu wece yi, “Ndya kala ka vunu?”

U danai, “Katam,” kpaci ityoni i cingi i'a ta ushani a asuvu a ne.

31 Aku a rongo yi ufolo, kotsu u tonuko le a uwa a kada ka bawu kari n utyoku wa.

32 A asu vi tani, ushiga u pige u mburusunu u da pini wa lina a kagalala ka masasa. Aku a folo yi u asaka le a uwa a asuvu a le, aku u asaka le tani a uwa.

33 Ityoni i cingi yi i wutai a asu u vuma vi, a uwai a ushiga u mburusunu vi. Ushiga vi tani u gidala i n ilyadi she a kushiva, a kuwai pini a mini mi.

34 An aliniki a mburusunu a wenei ili i'ya i gitai, a sumai a ba a dansai ukuna vi a ilyuci n une.

35 Ama ushani a tuwai a wene ukuna u da u gitai. An a tuwai a asu u Yesu, aku a cinai uza da ityoni i cingi i wutai ara ne vi ndishi a kapala ka ne. Uza vi u uka ta aminya, kpam n ugboji u ne. Aku a panai uwonvo.

36 Aza da a wenei ukuna vi, a tonuko le tyoku da a tanasai uza u ityoni i cingi vi.

37 Gba aza a ufongu u uyamba u Garasa a foloi Yesu u asanka le a asu vi. Kpaci uwonvo u kana le ta cika.

An u uwai a kpatsu ki wa laza,

38 uza da ityoni i cingi i wuta yi vi, u folo yi u asaka yi u toni yi. Shegai u tonuko yi u wala, u danai,

39 “Gono a kuwa, vu ba vu dana ukuna u pige u da Kashila ka yanka vu.” Aku u banai a asuvu a ilyuci u danai manyan ma pige ma Yesu yanka yi.

*Utansa u makere ma Jayiru n uka u mpasa
(Matiyu 9:18-26; Marku 5:21-43)*

40 An Yesu kpatalai u gono i a upashi u kushiva vi, ama ushani a ryabusa yi, kpaci aya a'ari a uvana.

41 Aku vuma roku u rawai, uza u kala Jayiru, uzapige u kagata ka Kashilā. U kudāngi a kapala ka ne, u folo yi u bana a kuwa ku ne,

42 adama a maku ma makere ma ne ma mārī a unā u ukpā. Aya utyoku u ne a asu u asheku a ne, wā tā n ayen evu n kupa n a re.

An Yesu wārī a nwalu, shegai kakumā ka ama kārī yi a umātsā.

43 Aku uka roku, uza dā u yain ayen kupa n a re n maḅalā ma ulālā u mpasa. [U wunai gbā i'ya wārī n i'ya a asu u agumā.]* Shegai ko uza u fuda u tānāsā yi wa.

44 U raḅai a kucinā ku ne, u sawai kaletsu ka kunya ku ne. Kute-kute, mpasa mi n aṣākai ulālā.

45 Aku Yesu danai, “Ya sawa mu?”

An ama yi gbā a nanai, Bituru danai, “Uzakuwa, kakumā ka ama ka ka yain ushani ka geḅishe vu.”

46 Shegai u danai, “A sawa mu tā. Kpaci n pana tā ucira u wutai a asuvu a vā.”

47 An uka vi u wenei wārī n tyoku dā wa kpawan wa, aku u raḅai evu, n u jeki ikyamba. U kudāngi a kapala ka ne, u danai a kapala ka ama gbā ili i'ya i zuwai u sawa yi, n tyoku dā kpam u tānai kute-kute.

48 Yesu tonuko yi, “Maku ma vā, upityanangu u vunu u tānāsā vu dē, wala ili i vunu mai.”

49 Eyi pini a kadyanshi, aku uza roku u wutai a kuwa ku uzapige u kagata ka Kashilā ki, u rawai u danai, “Makere mi ma kuwā dē, kotsu vu damgbarāsa kawenishiki ki kpam wa.”

50 An Yesu panai nala, u wushunki Jayiru vi, “Kotsu vu pana uwonvo wa. Avu gai pityanangu, wa tānā tā.”

51 An u rawai a kuwa ki, u wushuku uza u uwa pini kaḅolo n eyi wa, she Bituru, n Yahaya, n Yakubu, n tata u maku mi nā mma u ne.

52 Shegai gbā a'ārī a kushen, hal n a lapi akamba adama a ukpā u makere mi. Yesu danai, “Aṣākai kushen, kuwā dā u kuwai wa, alavu a dā yi.”

53 Aku a ka dosuso yi idyoshi i magori, an a revei u kuwā dē.

54 U kārī kukere ku makere ki, u 'yāngāsai kalagātsu, u danai, “Makere, 'yāngā.”

55 Uma u ne u gonoi, kute-kute u 'yāngai. Aku u danai a ne yi ilikulya.

56 Tata u ne nā mma u ne a yain majiyan. Shegai u ḅarana le, kotsu a tonuko uza ili i'ya i gitai wa.

* **8:43** Akorongi a cau ushani aza dā a purai a tagarāda u Luka a kalatsa tā udani u “U wunai gbā i'ya wārī n i'ya a asu u agumā.”

9

*Yesu suki Kupanamere vi
(Matiyu 10:5-15; Marku 6:7-13)*

¹ Kain ka te, Yesu isaḱi Kupanamere vi, aku u naḱa le gba ucira u da a ka fuda a wutukpa ityoni i cingi, a taḱasa kpm mbaḱa icun kau-kau.

² Aku u suku le a ba a yain kuḱari ku tsugono tsu Kashila, a taḱasa kpm aza a mbaḱa.

³ U tonuko le kpm, “I bidya ili adama a nwalu n de wa, ko kalangu, ko katsuḱan, ko ilikulya wa. Kpm i bidya ikebe ko ntogo n re wa.

⁴ Kuwa ka baci dem i uwai, rongoi pini she a'ayin a da ya asaḱa ilyuci yi.

⁵ Ama yi a wusha da baci wa, a'ayin a da baci ya wuta a ilyuci yi i kapatsa kabuta ka a'ene a de,* kotsu u woko iryoci i'ya i wuta uwule u le.”

⁶ A 'yangai a uwai a ilyuci i pige n une n a yanyi kuḱari n a taḱasi ama ko nte wa.

*Ukpa u Yahaya Kalyubugi
(Matiyu 14:1-12; Marku 6:14-29)*

⁷ A'ayin a nala yi, Hiridu Antiba magono ma Galili u panai ukuna u ili i'ya a ka yansa, u dambulai cika. Aza roku a danai Yahaya da 'yangai a ukpa.

⁸ Aza roku a danai Iliya da gonoi. Aza roku a danai matsu-mate ma cau ma ma 'yangai a ukpa.

⁹ Hiridu danai, “N kida ta kaci ka Yahaya. Ya kumbu mari a upana ukuna u ne vi?” U zama yi uwene.

*Yesu lyatangi ama azu a tawun
(Matiyu 14:13-21; Marku 6:30-44; Yahaya 6:1-14)*

¹⁰ An asuki yi a gonoi, a tonukoi Yesu gba ili i'ya a yain. Aku u bidya le a lazai ubana a ilyuci i roku i'ya a ka isa Besaida.

¹¹ Shegai an kakuma ka ama ki ka revei a asu u da wa bana, a tono yi. U wusha le u yanka le kadyanshi ka tsugono tsu Kashila, u taḱasa aza a mbaḱa.

¹² An kaara ka ciga urukpa, aku Kupanamere vi a tuwai ara ne a danai, “Tutsuku kakuma ka ama ki a une n ashina a na, a zamuka kaci ka le ilikulya n asu u nvain, kpaci a asu u da tsari vi uza wa pini wa.”

¹³ U tonuko le, “Eda naḱa le ili i'ya a ka lya.”

Aku a wushuki, “Ili i'ya tsari n i'ya i la iburodi i tawun n adan a re wa. Shegai tsa uwa baci a ilyuci tsu tsilaka le ilikulya.”

* 9:5 Kapatsa da a kapatsai kabuta ka a'ene a le, kotsu a wenike an a 'yuwain gba ili i asu yi, hal n kabuta ki dem.

14 (Kpaci ama evu n azu a tawun a ɗa a'ari a asu vi a'ali.)

U tonukoi atoni a ne yi, “Tonuko le a dusukusu abolo abolo, kaɓolo dem evu n ama amangarenkupa.”

15 A yain tani nala, a zuwai ama yi gba a dusukusi.

16 Pini nala, u bidyai iburodi i tawun n adan a re yi, aku u gadigbai kaci ka ne a zuba, u cikpai Kashila. Pini nala, u jibamgbanasai i'ya u nakai atoni a ne a pecike kakuma ka ama ki.

17 Gba le a cuwusai, aku a cirangi abuwi a iburodi yi hal mbana kupa na n re.

*Kadyanshi ka Bituru a kaci ka Yesu
(Matiyu 16:13-19; Marku 8:27-29)*

18 Kain ka te, an Yesu wa yan kvasu utyoku u ne, atoni a ne a'ari evu n eyi, aku u wece le, “Ya ama a ka dansa mari?”

19 A wushuki, “Aza roku a danai avu Yahaya Kalyubugi ɗa, aza roku tani Iliya. Aza roku a danai matsumate ma cau ma ma 'yangai a ukpa.”

20 U wece le, “Eda tani ya ya dansa mari?”

Aku Bituru wushuki, “Avu Kawauwi ka, uza ɗa Kashila ka suki.”

21 U rono le atsuvu kotsu a tonuko uza ukuna u na vi wa.

*Yesu danai tyoku ɗa wa kuwa
(Matiyu 16:21-28; Marku 8:31; 9:1)*

22 Pini nala, Yesu lyai kapala n kadyanshi, “U kana ta Maku ma Vuma ma pana ikyamba. Nkoshi n pige, n adarakpi a pige, n awenishiki a Mele a 'yuwan yi hal a wuna yi. Kain ka tatsu kpam u 'yanga a ukpa.”

23 U tonuko le gba, “Uza ɗa baci wa ciga u tonu mu, u kana ta u 'yuwan kaci ka ne, u canga mawandambani ma ne kain dem u tonu mu.

24 Uza ɗa baci wa kirana n uma u ne, wa namba ta u ɗa. Shegai uza ɗa baci u nakai uma u ne adama a va, wa wauwa ta u ɗa.

25 Nte kalen ka vuma wa tsara likimba gba, aku u namba uma u ne?

26 Gba uza ɗa baci u panai uwono u va n kadyanshi ka va, mpa Maku ma Vuma ma pana ta uwono u ne, n gono baci n tsupige tsu va n tsupige tsu Tata n tsu atsumate a eri a zuba.”

27 Aku u tonuko le, “Mayun n tonuko ɗa, aza roku a ɗa pini na vi kushani aza ɗa bawu a ka kuwa, she a wene tsugono tsu Kashila.”

*Uyansaka u Yesu
(Matiyu 17:1-8; Marku 9:2-8)*

28 Evu n a'ayin kullā a wurai, an Yesu yain kadyanshi ka nala ki, u banai a masasa kaḅolo n Bituru n Yahaya n Yakubu, kotsu u yain kvasu.

29 Wari a uyan kvasu, aku upetiwa'eshi u ne u yansakai. Aminya a ne a waramai pun a ka laḁa.

30 Pini nala, ama a re, Musa n Iliya a wenikei kaci ka le ara ne a ka dansa n eyi.

31 Ama a re a na a wenikei kaci ka le n tsupige, aku a ka yan kadyanshi ka ukpa u ne a Urishelima. Kpaci ili i'ya i zuwai Kashila ka suku yi i'ya la vi.

32 Bituru n aza ḁa a'ari kaḅolo n eyi, alavu a pura le. An a rikpanakai a wenei tsupige tsu ne, n ama a re a ḁa a'ari kaḅolo n eyi vi.

33 An ama yi a ka laza a asaka yi, aku Bituru tonuko yi, "Uzakuwa, u lobono ta tsari pini na. Asaka tsu yain atani a kvasu a tatsu, ka te ka vunu, ka te ka Musa, ka te kpam ka Iliya." U reve tani ili i'ya wa tono wa.

34 Tyoku ḁa wari a kadyanshi, kalishi ka kimbā le, aku uwonvo u kana le cika.

35 Kalagatsu ka wutai pini a kalishi ki ka danai, "Maku ma va ma n dangasai ma na vi, panaka ni."

36 An kalagatsu ki ka kotsoi kadyanshi, aku a wenei Yesu utyoku u ne. A'ayin a ḁa a wenei ukuna u nala vi, a paḁa ta bini, a tonuko uza ili i'ya a wenei vi wa.

*Yesu tanasai maku uza u ityoni i cingi
(Matiyu 17:14-18; Marku 9:14-27)*

37 An kain ka wansai, cina a cipā ḁe a masasa mi, kakuma ka ama ka cina yi.

38 Uza roku u isa yi pini a kakuma ki, u danai, "Kawenishiki, n folo vu, kondo maku ma va n a'eshi a iyali, kpaci aya mu koshi.

39 Ityoni i cingi i tsu kumba yi ta, aku u sala bawu kagita. I tsu zuwa ta ikyamba i ne i rongo uje hal unā u ne u rongo kapufu. I tsu asaka yi wa, she a'ayin a ḁa i kparasa yi cika.

40 N foloi atoni a vunu a wutukpa i'ya, shegai a kpaḁai."

41 Yesu wushuki, "Eda ama a a'ayin a na, aza a ukpaḁa u upityanangu n aryagbaji; hal ubana nwere ḁa ma rongo n aḁa na n kawunki n aḁa?" U tonukoi vuma vi, "Tuko maku mi na."

42 An a ka tuko maku mi, aku ityoni i cingi yi i gbashangu yi a iyamba cika, i zuwai ikyamba i ne ya je. Shegai Yesu banai ityoni i cingi yi, aku u tanasai maku mi. U gonuko yi a asu u tata u ne.

43 Gba le a yain majiyan, an a wenei ucira u pige u Kashila.

*Yesu doku danai ukuna u ukpa u ne
(Matiyu 17:22-23; Marku 9:30-32)*

An ama a'ari a uyan majiyan ma ili i'ya Yesu wa yansa, u tonukoi atoni a ne,

44 “Panai mai ili i'ya ma ciga n tonuko da: a ka neke ta Maku ma Vuma a akere a ama a cingi.”

45 Shegai a reve kaci ka ukuna ki wa. Kpam a sokonku le u da, tsara a reve wa. Ele tani a panai uwonvo u da a ka wece yi ukuna vi.

Ya wa woko uzapige?

(Matiyu 18:1-5; Marku 9:33-40)

46 Kananamgbani ka uwai a mere ma le a kaci ka uza da wa woko uzapige a mere ma le.

47 Shegai an Yesu revei ili i'ya a ka yawunsa, aku u bidyai maku ma kenu u zuwa yi a kaƙon ka ne.

48 U tonuko le, “Gbā uza da baci u wushai maku ma kenu ma na adama a kala ka va, mpa u wushai. Kpam uza da baci dem u wusha mu, uza da u suku mu aya u wushai. Kpaci uza u kenukulu a asuvu a de gbā, aya uzapige.”

49 Yahaya danai, “Uzapige, tsu wene ta uza roku wa wutuk-pusa ityoni i cingi n kala ka vunū, aƙsu tani tsu bihinka yi, kpaci wa a asuvu a tsunu wa.”

50 Shegai Yesu tonuko yi, “Bihinka ni wa. Gbā uza da baci bawu wa yan tsilala n aƙa, uza u de u da.”

Ama a Samariya a 'yuwain Yesu

51 An a'ayin a da a ka canga Yesu ubana a zuba a yain evu, u zuwai a katakasuvu ka ne u bana a Urishelima.

52 U suki atsumate a re a kapala ka ne, aza da a lazai a ba a uwai a une u aza a Samariya, tsara a fobuso urawa u ne.

53 Shegai aza a Samariya a wushuku n eyi wa, an u wokoi a danai a Urishelima da wa bana vi.

54 An atoni a ne aza da a ka isa Yakubu n Yahaya a panai nala, aku a wece yi, “Asheku, va ciga tsu zuwa akina a zuba a tuwa a lya le?”

55 Shegai u yiralakpai u barana le.

56 Aku a lyai kapala a banai a une u roku.

Aza da a ka ciga a toni Yesu

(Matiyu 8:19-22)

57 Tyoku da a'ari a nwalu, aku vuma roku u tonukoi Yesu, “Ma tono vu ta a asu u da dem va bana.”

58 U tonuko yi, “Iryanji i'a ta n a'ele a le, nnu kpam ma ta n ikinda i le. Shegai mpa Maku ma Vuma ma n asu u nvain wa.”

59 U tonukoi vuma roku, “Tono mu.”

Vuma vi u tonuko yi, “Asheku, asaka ve n ba n cidangu tata u va.”

60 Yesu tonuko yi, “*Asakā* akushe a *cidāngu* atoku a le akushe. Avu wala vu ba vu yain kadyanshi ka tsugono tsu *Kashilā*.”

61 Uza roku kpmam u tonuko yi, “Asheku, ma tono vu *tā*, shegai *asakā* ve n ba n tonuko aza a kuwa a *va*.”

62 Yesu tonuko yi, “Uza *da* baci dem u *kanai* maberu ma anaka, aku u *webelei* kucina, u *raṣta* u yain manyan a tsugono tsu *Kashilā* wa.”

10

Yesu suki ama amangatatsunkupa n ama a re

1 An nala u wurai, Yesu *dangasai* ama a amangatatsunkupa n ama a re u suku le ama a re ama a re.* A lasa yi urawa a asu u *da* dem wa ciga u bana.

2 U tonuko le, “Manyan ma ukapa *ma tā* ushani, shegai ayain a manyan yi kenu *da a'ari*. Adama a nala, foloi Magono ma Zuba ma ukapa u suku ayain a manyan a kapuka yi.

3 Walai, n suku *da tā* tyoku u mmuku *ma ncon* a mere ma nleweni.

4 Kotsu i *bidya* makpakata ma ikebe wa, ko *katsan*, ko akpata a roku wa. Kpmam kotsu i *shamgba* idyani i bululu n uza a ure wa.

5 “Kuwa ka baci dem i uwai i *gita* i dana, ‘Ndishi n shinga n rongo a kuwa ku na ki.’

6 Uza u ndishi n shinga *wa* baci pini a kuwa ki, wa wusha *tā* n *da*. *Wa* tani baci pini wa, ma gono *tā* ara *de*.

7 I dusuku pini a kuwa ki, i lyai i soi icun i *ilikulya* i'ya baci dem a *naka da*, kpaci kayain ka manyan ka gan *tā* ka wushi katsupi ka ne. Kotsu i rongo a *usavada*sa a'uwa wa.

8 “Ilyuci i'ya baci dem i uwai a wusha *da*, i lyai i soi i'ya a *naka da*.

9 I *tanasa* aza a *mbalā* a *da a'ari* pini. I tonuko le, ‘Tsugono tsu *Kashilā* *tā tā* evu n *ada*.’

10 Shegai ilyuci i'ya baci dem i uwai i'ya bawu a wusha *da*, i kyawan a ure dem n i dansi,

11 ‘Ko kabuta ka ilyuci i *de* ka ka padarai a a'ene a tsunu, tsu *kapatsaka da* ka *de*. Shegai *gba* n nala, i reve tsugono tsu *Kashilā* tsu yan *de* evu.’

12 N tonuko *da*, kain ka nala ki, ilyuci i cingi i Sodom *gbam* ya yan *tā* shana n ilyuci i nala yi.”

Ilyuci i'ya i 'yuwain uwusha kadyanshi ki
(*Matiyu 11:20-24*)

13 Yesu doki u danai, “Ter *de* aza a Korasinu, ter *de* aza a Besaida. A'ari a da baci ukunosavu u *da* a yain a asuvu a *de* u

* 10:1 Akorongi a cau a roku aza *da* a purai a tagarada u Luka a korongu *tā* “70.”

ɗa a yain a Taya n Sida, an a'ari a kpatala ɗe caupa. A rongo ta n akashi u'uki n a polusi kakomo, adama a katsuma ka lima.

¹⁴ Shegai kain ka afada, Taya n Sida a ka laka ta utsara ajebigi kapala n aɗa.

¹⁵ Aɗa kpam aza a Kafarnahum 'yangasa ɗa a ka 'yangasa ɗa hal ubana a zuba? Nala wa, shegai a gonuko ɗa hal ubana a asu u ukpa u ama a cingi.

¹⁶ “Uza ɗa panaka ɗa, mpa u panakai. Uza ɗa kpam u 'yuwan ɗa, mpa u 'yuwain. Uza ɗa u 'yuwan mu, mpa u 'yuwain wa. Uza ɗa u suku mu, aya u 'yuwain.”

Pini nala, aku a lazai.

*Ugono u ama amangatatsunkupa n ama a re
(Matiyu 11:25-27; Matiyu 13:16-17)*

¹⁷ Aku ama amangatatsunkupa n ama a re vi a gonoi n ipeli, a danai, “Asheku, hal ityoni i cingi dem i panaka tsu, adama a kala ka vunu.”

¹⁸ U tonuko le, “N wene ta Kanangasi† ka wuta a zuba ka rukpai tyoku u ulada.

¹⁹ U ɗa na n naka ɗa ucira u udeshe a'ali n adaɗu, kpam i lyai ucira u utokulalu vi. Ili i'a la i'ya ya ne ɗa usan wa.

²⁰ Gba n nala, kotsu i yain ipeli an ityoni i cingi i panaka ɗa wa, shegai i yain ipeli an a korongi a'ala a ɗe a zuba.”

²¹ A'ayin a nala yi, Yesu yan ta ipeli cika n Kulu Keri, u danai, “N cikpa vu ta, Tata Magono ma Zuba n likimba, kpaci vu sokongu ta ukuna u na vi a asu u arevi n aza ɗa a rotsongusi. Vu toɗugboi u ɗa a asu u aza ɗa bawu a revei ili. Kpaci nala u yan vu, vu yain ili i shinga.

²² “Gba ili, Tata u va naka mu i'ya ɗe. Uza wa tani la u revei Maku mi wa, she Tata vi. Uza wa kpam la u revei Tata vi wa, she Maku mi, she kpam aza ɗa Maku mi ma cigai u wenike.”

²³ Aku u kpatalai u webelei atoni a ne u tonuko le usokongi, “Aza a una u shinga a ɗa a'eshi a ɗa a wenei ili i shinga i'ya i wenei.

²⁴ N tonuko ɗa, ntsumate na ngono ushani aza ɗa a cigai a wene ili i'ya i wenei, shegai a wene wa. A pana kpam ili i'ya i panai, shegai a pana wa.”

Uza u Samariya u yain ili i shinga

²⁵ Aku uza u te a asuvu a arevi a Mele u 'yangai kushani wa ciga u kondo Yesu, u danai, “Kawenishiki, ndya ma yan kotsu n tsara uma u ɗa bawu wari n utyoku?”

²⁶ Yesu tonuko yi, “Nɗya i'ari a asuvu a Mele? Niɗa vu tsu yan i'ya Kaneshi?”

† **10:18** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

27 Aku u danai, “Vu cigi Magono ma Zuba Kashila ka vunu n katakasuvu ka vunu, n uma u vunu gba. Vu cigi yi n ucira u vunu n kakiri ka vunu gba. Vu cigi kpam uza u karen u vunu tyoku da va ciga kaci ka vunu.” ◊

28 Yesu tonuko yi, “Vu wushuku ta mai. Yansa nala, va tsara ta uma.” ◊

29 Shegai vuma vi an wa ciga u gonuko kaci ka ne dere, u wecei Yesu, “Ya uza u karen u va?”

30 Yesu wushunku yi n agisani, “Vuma roku u da u 'yangai a Urishelima wa bana a Jeriko. Aku aza a magalaka a kangu yi, a monduso yi aminya, a lapa yi cika. Aku a lazai a asaka yi a una u ukpa.

31 Pini nala, kadarakpi ka roku ka tono pini a ure u nala vi. An u wene yi, aku u katsai a ikengi u lazai ili i ne.

32 Nala kpam uza u Levi u roku, an u rawai pini a asu vi u wene yi, eyi dem u katsai ikengi u lazai u asaka yi.

33 A'ari pini uza u Samariya u roku u wutai nwalu u rawai pini a asu u da wari vi, an u wene yi, aku asuvayali a kana yi.

34 U banai pini a asu u vuma vi, u sirasa yi a asu u da u tsarasai usan vi, u tsungusu yi manivi n mini ma aguma. Aku u tadangu yi a zuba u makparyagi ma ne, u banka yi a kuwa ku amoci, u kiranai n eyi.

35 An kain ka wansai, u bidyai ikebe i azurufa i re,‡ u nakai uza u kuwa vi. U danai, ‘Vu kirana n eyi, gba i'ya baci vu wunai bamu n i na yi, n gono baci ma tsupa vu ta.’

36 “A asuvu a ama a tatsu a na yi, ya vu wenei wari uza u karen u vuma da aza a magalaka a lapai vi?”

37 Aku u danai, “Uza da u yanka yi ili i shinga.”

Yesu tonuko yi, “Bana dem vu yansa nala.”

Yesu a kuwa ku Meri n Marta

38 An Yesu n atoni a ne a'ari a nwalu, aku a uwai a une u roku. Uka roku uza u kala Marta u cipuka yi a kuwa ku ne.

39 Wa ta n utaku, uza u kala Meri uza da u dusuki a kapala ka Asheku wa pana kadyanshi ka ne.

40 Shegai Marta afofi a pura yi ugboji, aku u banai ara ne u danai, “Asheku, avu wene utaku u va u asaka mu ma yan manyan utyoku u va wa? Tonuko yi u tuwa u banga mu wawa.”

41 Shegai Asheku a wushunku yi, “Marta, Marta, vu dambula ta, kpam va dambula a kaci ka ili ushani.

42 Shegai ili i te i'ya a ka ciga, Meri dangasa ta ili i shinga. A ka wusa yi tani i'ya wa.”

◊ 10:27 U.Ml. 6:5; Adkp. 19:18. ◊ 10:28 Adkp. 18:5. ‡ 10:35 Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

11

*Uwenishike u Yesu a kaci ka kavasu
(Matiyu 6:9-13; Matiye 7:7-11)*

¹ Kain ka te, Yesu wa yan kavasu a asu u roku. An u kotsoi, katonu ka ne ka te ka tonuko yi, “Asheku, wenishike tsu kavasu tyoku da Yahaya wenishikei atoni a ne.”

² U tonuko le, “Ya yan baci kavasu, i dana, ‘Tata, a naka kala ka vunu tsupige, tsugono tsu vunu tsu tuwa.

³ Ne tsu kain dem ilikulya.

⁴ Cimbusuka tsu unyushi u cingi u tsunu, kpaci atsu n kaci ka tsunu tsu tsu cimbusuka ta aza da a nusuka tsu. Kpam kotsu vu banka tsu a asu u ukondo wa.’ ”*

⁵ U doki u tonuko le, “A dana uza u te de wa n kaje, aku u banai ara ne n kayin ka pige, u tonuko yi, ‘Kaje ka va, kopuku mu iburodi i tatsu.

⁶ Kaje ka va ka ka cipai nwalu gogo-na, kpam ma n ili i'ya ma naka yi u lyai wa.’

⁷ “Aku u wushuku eyi pini de a asuvu, u dana, ‘Kotsu vu damgbarasa mu wa, n gbagirya de utsutsu u kuwa vi. Mpa na mmuku n va tsu vaku de, ma fuda ma 'yanga ma naka vu ili wa.’

⁸ Asaka n tonuko da, ko wa 'yanga baci wa naka yi ili an wari kaje ka ne wa, wa 'yanga ta wa naka yi gba ili i'ya wa ciga, adama a matsa u da u matsai.

⁹ “Kpam n tonuko da, rongoi ufolo, a ka ne da ta. Rongoi ubolo, ya tsara ta. Kudusai utsutsu, a ka giduwunka da ta.

¹⁰ Uza da baci dem u foloi, a ka ne yi ta. Kpam uza da baci dem u boloi, u tsu tsara ta. A tsu giduwunka ta uza da baci dem u kudai utsutsu.

¹¹ “Tata u eni u da a asuvu a de maku ma ne ma [folo yi burodi aku u naka yi katali?][†] Ko kpam u foli yi kadan, aku u bidya kali u naka yi?

¹² Ko kpam u foli yi kako, aku u bidya kuda bu u naka yi?

¹³ Eda ama a cingi i reve baci unaka mmuku n de ili i shinga, nala dem Tata u de uza da wari a zuba wa naka aza da a folo yi Kulu Keri.”

*Yesu n Ba'alzabu
(Matiyu 12:22-30; Marku 3:20-27)*

¹⁴ Kain ka te, Yesu wa wutukpa ityoni i cingi i tsubebe. An ityoni i cingi yi i wutai, aku kabebe ki ka danai ukuna, ama kpam a yain majiyan.

¹⁵ Shegai ama roku a danai, “N ucira u Ba'alzabu magono ma ityoni i cingi u da wa wutukpusa ityoni i cingi.”

* **11:4** Kavasu ka tagarada u Matiye ka la ta ugadi. † **11:11** Akorongi a cau a ushani aza da a purai a tagarada u Luka a korongu ta, “U folo yi burodi, aku u naka yi katali?”

16 Kpam aza roku a ka konduso yi, aku a boloi u wenike le iryoci i roku i zuba.

17 Yesu reve t̄a ili i'ya a ka yawunsa, aku u tonuko le, “Tsugono tsa baci dem tsu pecei kaci ka ne kure n tsu shilakani, tsugono tsu nala tsa wacuwa t̄a. Nala dem kuwa ka baci ku pecei kaci ka ne kure n ku shilakani, ka wacuwa t̄a.

18 Kanangasi‡ ka pece baci kaci ka ne kure n u shilakani, nida tsugono tsu ne tsa yan tsu shamgba? N dana t̄a nala an i danai n ucira u Ba'alzabu u da ma wutukpusa ityoni i cingi.

19 N ucira u Ba'alzabu u da baci ma wutukpusa ityoni i cingi, n ucira u eni u da wa kpam atoni a de a ka wutukpusa le? Adama a nala a ka woko t̄a aza a afada a de.

20 N ucira u Kashila u da baci ma wutukpusa ityoni i cingi, tsugono tsu Kashila tsu tuwa t̄a la vi ara de.

21 “Uza u ucira u bidya baci iwunukatsu wa wundya kuwa ku ne, ko i te ya tsara udukuyan u ne wa.

22 Shegai uza roku uza da u la yi ucira u 'yangasaka yi baci, hal u fudai u wusha yi iwunukatsu i'ya u pityanangi n i'ya vi, aku u pecike udukuyan u ne.

23 “Uza da baci dem bawu wari kabolo na mpa, tsilala tsa wa yan na mpa. Uza da baci bawu u banga mu ucirangusu, uwacinsa u da yi.

Ugono u ityoni i cingi (Matiyu 12:43-45)

24 “Ityoni i cingi i wuta baci a asu u uza, i tsu tono t̄a a asu u da bawu mini mari ubolo u asu uwunvuga. I tsara baci wa, aku i dana, ‘Ma gono t̄a a asu u da n wutai.’

25 I gono baci i cinai kuwa ki uwujumi sarara kpam a kalai ka,

26 aku i ba i bidya ityoni i cingi i shindere i roku i'ya i la yi tsicingi, a uwa a dusuku pini. Vuma u nala makorishi ma ndishi n ne ma la t̄a n kagita unamgba.”

27 Tyoku da wari a kadyanshi, aku uka roku a asuvu a kabolo ki u 'yangasai kalagatsu u danai, “Uza da u matsa vu kpam u comuko vu uza u un̄a u shinga da.”

28 U danai, “Un̄a u shinga u la t̄a uwoko a asu u aza da a panai kadyanshi ka Kashila a yankai ka manyan.”

Iryoci i Inusa (Matiyu 12:38-42; Marku 8:11-12)

29 An kakuma kari a udoku n ka doki, aku Yesu danai, “Ama a a'ayin a na ama a cingi a da. A ka bolo t̄a iryoci, shegai iryoci i'a la a ka wenike wa, she iryoci i Inusa.

‡ 11:18 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

³⁰ Wata, tyoku ḍa Inusa wokoi iryoci i aza a Niniba, nala dem Maku ma Vuma ma woko a a'ayin a na yi.

³¹ Magono ma Sheba ma maṛi uka ma 'yaṅaṅa ṭa kain ka afada ma sapunku unyushi u ama a a'ayin a na yi. Kpaci a mḍari n likimba n ḍa u wuṭai u panakaṅai ugboji u Solomo. Shegai uza ḍa u lai Solomo aya naha.

³² Ama a Niniba a ka 'yaṅaṅa ṭa kain ka afada n a sapunki unyushi u ama a a'ayin a na yi, kpaci a kpatalai adama a kuḍari ku Inusa. Gogo-na uza ḍa u lai Inusa aya naha.

Macikalu ma ikyamba

(Matiyu 5:15; Matiyu 6:22-23)

³³ “Uza wa sapa macikalu u sokongu ma a asu u ḍa a tsu sokongu ili wa, ko u kimbaṅa ma n kabelu wa, shegai u zuwa ma a zuba u kashamkpatsu ka ne, tsaraṅa ama ḍa a ka uwa a wene katyashi.

³⁴ A'eshi a ḍa macikalu ma ikyamba i vunu. A'eshi a vunu a lobono baci, ikyamba i vunu ya shadangu ṭa n katyashi. Shegai a namgba baci, ikyamba i vunu ya shadangu ṭa n karimbi.

³⁵ Webele ko katyashi ka vaṛi n ka vi karimbi ka.

³⁶ Adama a nala, ikyamba i vunu i shadangu baci n katyashi gba, bawu kaḅon ka ka kari n karimbi. Gba ya woko ṭa katyashi, tyoku ḍa macikalu ma tsu nakaṅa vu katyashi.”

Unḍa u cingi u teli

(Matiyu 23:1-36; Marku 12:38-40)

³⁷ An Yesu kotsoi kadyanshi, aku Kafarishi ka roku ka libana yi ulya ilikulya. An u uwai, aku u dusuki a asu u ulya ilikulya.

³⁸ An Kafarishi ka wenei Yesu dusuki ulya ilikulya bawu u sawai akere, u yain majiyan.

³⁹ Asheku kpam a tonuko yi, “Edaṅa Afarishi i tsu zaṅa ṭa kucinaṅa ku mako n ku kapara, shegai a asuvu a ḍe i shadangu ṭa n kurura n tsicingi.

⁴⁰ Edaṅa atengeshi! Uza ḍa u yain kucinaṅa ki, aya dem u yain asuvu yi wa?

⁴¹ Adama a nala, zaṅaṅa asuvu yi a asu u uneshe aza a unambi ili i'ya i'ari n i'ya, kotsu a wulukpe ḍaṅa gba.

⁴² “Ter ḍe Afarishi, kpaci i tsu nakaṅa ṭa Kashilaṅa u te a asuvu a kupa u icun i kashaun, n tsulu, n icun i ishuwan kau-kau, shegai i kpaḍai uyanka ama ili i'ya i'ari dere, kpam i ciga Kashilaṅa wa. U laka ṭa i'ari i yain u makorishi vi n u kagitaṅa vi dem.

⁴³ “Ter ḍe Afarishi, kpaci i la ṭa uciga u asu u ndishi u shinga a agata a Kashilaṅa. Kpam ya ciga ama a rongo ḍaṅa udanaṅasa a asuvu a kuden.

44 “Ter de Afarishi, kpaci tyoku u asaun a da a yain bawu uza wa wene a da i'ari, a da ama a ka kpatsa bawu a revei.”

45 Karevi ka Mele ka roku ka wushunku yi, “Kawenishiki, ili i'ya vu danai nala vi, inyashi i'ya vu taka tsu i'ya.”

46 Yesu wushuki, “Ter de arevi a Mele, kpaci i tsu tadangusuku ta ama ucanga u araji, kpam i tsu zuwa ko majubu i dana ya banga le wa.

47 “Ter de, kpaci asaun a nsumate n da isheku i de i wunusai a da ya masaka ikali.

48 U woko la vi de an i wushuki n manyan ma isheku i de. Kpaci alya a wunusa le, eda kpam ya masa ikali a asaun a le.

49 Ili i'ya i zuwai Kashila a asuvu a ugboji u ne, u danai, ‘Ma sukunku le ta nsumate n asuki. A ka wuna ta aza roku, aza roku tani a yan le mavura.’

50 Adama a nala a ka wecike ta mpasa ma nsumate n da a wotsongi a likimba. Ili i'ya i bidyai a kagita ka uyan likimba a kaci ka ama a a'ayin a na.

51 Ili i'ya i kana i mpasa n Habila hal ubana a mpasa n Zakariya uza da a wunai a mere ma asudarakpa n Asu u Uwulukpi. § Mayun n tonuko da, a ka kece ta n da a kaci ka ama a a'ayin a na.

52 “Ter de arevi a Mele, kpaci i bidyai makukpunku ma ureve. Eda i uwa wa, kpam i bishinkai aza da a ka ciga u'uwa a uwa.”

53 An u wuta i pini a asu vi, awenishiki a Mele n Afarishi a gita yi uraga, tsara u dansa ili ushani.

54 Kpam a ka ciga a kana yi n unyushi a asuvu a kadyanshi ka ne.

12

Kubari a kaci ka aza a maci a kaban
(Matiyu 10:26-27)

1 Pini nala, an kakuma ka ama ka bolomgbonoi ushani* hal ka deshene. Yesu gitai u kpatalai a asu u atoni a ne, u barana le u danai, “Kiranai n yisti u Afarishi, wa ta n kusokongi ku gbani.

2 Ili i'a la a kimbai i'ya a ka kpadai ukukpa wa, ili i'a la i'ya a sokonki i'ya a ka kpadai utodugbo wa.

3 Adama a nala i'ya baci i danai a karimbi a ka pana ta i'ya a katyashi. Kpam ili i'ya baci i danai n kabini a kunu ku asuvu, a ka dansa ta dem i'ya a kateshe.

Uza da u gain a pana uwonvo
(Matiyu 10:28-31)

§ 11:51 Kondo kulu ku Kuwa ku Kashila a makukpi ma XX. * 12:1 Udani “kakuma ka ama ka wura ta azu a re (2,000)” u da Luka yankai manyan.

4 “Edā aje a vā, n tonuko dā tā, kotsu i pana uwonvo u ama dā a ka wuna ikyamba wa. A wuna baci a'ā n ili i'ya a ka yan kpmam wa.

5 Shegai ma wenike dā tā uza dā u gain i pana uwonvo. I pana uwonvo u uza dā u wuna baci, wa fudā wa vutāla a asuvu a kaḍakā ka akina. Mayun n tonuko dā, i pana yi uwonvo.

6 Ma wundya mberikele n tawun n dā a tsu denge anini a re† vi? Ko n nala, Kashilā ka aṣansa ko n ma te wa.

7 Gbā kenji ka kaci ka dē, kā tā a ukece, adama a nala, panai uwonvo wa. Tsupige tsu dē ubana a asu u Kashilā tsu la tā tsu mberikele ushani.

*Udana u ukuna u maci a kaci ka Yesu
(Matiyu 10:32-33; Matiyu 12:32; Matiyu 10:19-20)*

8 “N tonuko dā, gbā uza dā baci dem u tonukoi aza roku eyi uza u vā u dā a kapala ka ama, mpa Maku ma Vuma ma dana tā dem a kapala ka atsumate a zuba a Kashilā eyi na katoni ka vā ka.

9 Shegai uza dā baci u 'yuwan mu a kapala ka ama, a ka 'yuwan yi tā a kapala ka atsumate a zuba a Kashilā.

10 Ko n nala, uza u nusuka baci Maku ma Vuma, a ka cimbusukā yi tā. Shegai uza dā baci dem u wishai Kulu Keri a ka cimbusukā yi unyushi u ne wa.

11 “Kpam a banka dā baci a agata a Kashilā, ko a asu u ngono, ko asu u ukida u ugana, she i dambula a ili i'ya ya dana kotsu i bāngā kaci ka dē wa.

12 Kpaci Kulu Keri ka wenishike dā tā ili i'ya ya dana pini a asu vi.”

Uza u utsari u da bawu wari n ugboji

13 Vuma roku a asuvu a kakumā ka ama ki u tonukoi Yesu, “Kawenishiki, zuwa utoku u vā u peci ucanga u dā tata u tsunu u kuwāi u aṣakāi vi nā mpa.”

14 Yesu wushunku yi, “Uza vā, ya nākā mu ucira u dā ma woko dā uza u afada?”

15 Aku u tonuko le, “Kiranai, i pecemgbene n kurura ku gbani, kpaci kakumā ka ucanga ka uma wa.”

16 U yanka le agisani a na yi, u danai, “Kashina ka uza u utsari u roku ka matsai cika.

17 U danai a katakasuvu ka ne, ‘Nɗya ma yan? Mpa na mā n asu u dā ma zuwa ucanga u kashina u vā wa.

18 Ili i'ya ma yan i'ya, she n taṣa mpon n vā n mai n pige n pige, aku n tsungu pini ucanga u kashina u vā n utsari u vā pini gbā.

† 12:6 Kondo “Anini” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6āngā.

19 Pini nala, n tonuko kaci ka va, “Uma u va, va ta n utsari ushani uzuwi u da wa rawa vu ayen ushani. Wunvuga ili i vunu, vu lyai, vu soi, vu pana kayanyan.” ’

20 “Shegai Kashila ka tonuko yi, ‘Katengeshi, n kayin ka na a ka ciga ta uma u vunu. Ucanga u da vu tsarai vi, u yai u da wa woko?’

21 “Nala wa woko n uza da u ciranki kaci ka ne udukuyan, shegai wa n udukuyan a asu u Kashila wa.”

*Dambulai wa
(Matiyu 6:25-34)*

22 Yesu tonukoi atoni a ne, “N tonuko da, yanyi kadambula ka uma u de a ili i'ya ya lya ko kpmam ya uka a ikyamba wa.

23 Kpaci uma u la ta ilikulya, ikyamba kpmam i la ta aminya.

24 Webelele agawun: a tsu ce wa, a tsu kapa tani wa, a'a kpmam na mpon n kuzuwate ku ucanga wa. Gba n nala Kashila ka tsu lyatangu le ta. Eda i la ta nnu cika tani.

25 A asuvu a de, ya wa fuda wa doku kaci ka ne uma ulapa u uwule u te adama a kadambula?

26 Cinda bawu ya fuda ya yan ili i kenu i na, ndya i banka da kadambula ka ili i'ya i buwai?

27 “Webelele tyoku da apalu a tsu gbonguro, a tsu yan manyan ko a jilaka kaci ka le aminya wa. Ko Solomo n tsupige tsu ne gba u uka aminya a ikali a da a lobonoi tyoku u a le wa.

28 Kashila ka guba baci apalu a mete a da a'ari n uma ara, nakpan a vutala le a akina. Aminya a da Kashila ka naka da a ka la a naha wa? Eda aza da upityanangu u de u gusai.

29 Dambulai a ili i'ya ya lya ko ya so wa, kpmam kotsu i asaka atakasuvu a de a 'yanga wa.

30 Uyawunsa u ama a likimba nte wari pini a icun i nala yi, shegai eda Tata u reve ta ya ciga i'ya.

31 I gitai i zami ve tsugono tsu Kashila, a ka doku da ta ili i nala yi.

*Kuzuwate ku ucanga a zuba
(Matiyu 6:19-21)*

32 “Eda ushiga u kenu, panai uwonvo wa, kpaci Tata u de wa pana ta kayanyan ka wa naka da tsugono tsu ne.

33 Dengei utsari u de, aku i banga aza a unambi. I zamuka kaci ka de atsan a ikebe a da bawu a ka kutsa; wata, utsari u da bawu wa kotsa a zuba, a asu u da bawu aboki a ka raba evu. Ko karan ka la ka ka nangasa u da wa.

34 Kpaci a asu u da utsari u vunu wari, nte dem katakasuvu ka vunu ka yan pini de.”

Fobusoi adama a utuwu u Asheku

35 Yesu doki u danai, “Wampuki aminya a de adama a manyan, kpmam i asaka ncikalun de usapi.

³⁶ I rongo tyoku u ama ɗa a ka vana uzakuwa u le u gono a asu u abiki, kotsu a giduwunka yi utsutsu n ukuda u utsutsu u ne.

³⁷ Agbashi a ɗa baci uzakuwa u le u cinai n a vani yi a ka pana ta kayanyan. Mayun n tonuko ɗa, wa sira ta kunya a cuku u zuwa le a dusuku a asu u ulya u ilikulya, aku u pecike le ilikulya yi.

³⁸ Agbashi a ɗa baci uzakuwa u le wa gono n kayin ka pige ko kpm ubana kpasani u cina le ufoɓusi, a ka pana ta kayanyan.

³⁹ Ma ciga ta i reve, a da baci uza u kuwa u revei a'ayin a da kaboki ka tuwa, wari wa asaka kaboki ka uwa yi a kuwa wa.

⁴⁰ Eɗa dem i gan ta i rongo n afoɓi a da ya wusha Maku ma Vuma, kpaci wa tuwa ta a'ayin a da bawu i zuwai uma wa tuwa.”

Kagbashi ka shinga

(Matiyu 24:45-51)

⁴¹ Aku Bituru wece yi, “Asheku, aɗsa va yanka agisani a na yi, ko gai ya dem ɗa?”

⁴² Asheku a wushunku yi, “Ya kagbashi ka maci kpm uza u ugboji? Uza ɗa uzakuwa u ne u naka yi u kirana n kuwa ku ne u naka le ilikulya.

⁴³ Uzakuwa u ne u gono baci u cina yi n u yanyi nala, wa pana ta kayanyan.

⁴⁴ Mayun n tonuko ɗa, uzakuwa vi wa zuwa yi ta u kirana n utsari u ne ga.

⁴⁵ Shegai kagbashi ki ka yawunsa baci a katakasuvu ka ne u danai, ‘Uzakuwa u va da na u gono gogo wa,’ aku u gitai ulapusa agbashi yi aka n a'ali, n u lyayi n u soyi hal u gutukpa.

⁴⁶ Uzakuwa u kagbashi u nala wa gono ta a kain n ulapa u uwule u da bawu a zuwai uma wa tuwa. Kpm wa yanyi ta mavura cika, aku u varangu yi a asu u ama da a 'yuwain uwushuku.

⁴⁷ “Kagbashi ka baci dem ka revei ili i'ya uzakuwa u ne wa ciga, aku u 'yuwain i'ya uyan, wa so ta malapa cika.

⁴⁸ Shegai uza da baci bawu u revei, aku u yain ili i malapa, a ka lapa yi ta kenu. Uza da baci a naka ili ushani, ili ushani i'ya a ka ciga ara ne. Uza da kpm a naka uganu u ili ushani, ili ushani i'ya a ka ciga ara ne.”

Yesu tukoi upecene

(Matiyu 10:34-36)

⁴⁹ Yesu doki u danai, “Tuwa da n tuwai n tsungu akina a likimba, uciga u va u da, a dana naha dem a ka tasa de.

⁵⁰ Shegai ma ta n ulyubugu u da a ka lyubugu mu, katakasuvu ka va ka dusuku wa, she a'ayin a da a kotsoi.

⁵¹ Ya wundya tuwā́ ɗa n tuwā́i n tuko ndishi n shinga a likimba? Nala wa, upecene u ɗa n tuko ɗa.

⁵² Ubana a kapala, kuwa ku ama a tawun ka pece tã kure: ama a tatsu a yain tsilala n ama a re, ama a re kpam a yain tsilala n ama a tatsu.

⁵³ Nala a ka pecene. Tata u yain tsilala n maku ma ne, maku kpam ma yain tsilala n tata u ne. Mma u yain tsilala n makere ma ne, makere kpam ma yain tsilala na mma u ne. Kajene ka yain tsilala n anuku a ne, anuku kpam a yain tsilala n kajene ka ne.”

Ureve u iryoci i a'ayin

(Matiyu 16:2-3; Marku 8:11-13)

⁵⁴ Aku Yesu tonukoi kakuma ka ama ki, “I wene baci alishi a 'yangai a kalivi,‡ kute-kute she i dana, ‘A ka ro ta,’ nala tani u tsu woko.

⁵⁵ I wene baci uwule u 'yangai a ɗaka, she i dana, ‘Wa sufugba ta,’ kpam nala.

⁵⁶ Aza a maci a kaban, ya fuda ta ya reve iryoci i'ya iyamba n kubain ku zuba a ka wenike, shegai ndya i bishinka ɗa i reve iryoci i a'ayin a naha?

Sheshei kananamgbani ka de

(Matiyu 5:25-26)

⁵⁷ “Ndya i bishinka ɗa ya bidiga kaci ka de ili i shinga?

⁵⁸ Ya bana baci a asu u afada n uza ɗa u banka vu, daraka vu sheshi n eyi a ure, kawa u banka vu baci a asu u uza u ukida u ugana. Uza u ukida u ugana vi wa nakangu vu ta a kukere ku katigi, katigi ki tani ka zuwa vu ta a kuwa ku a'ali.

⁵⁹ N tonuko vu va wuta wa, she vu tsupa gba ili i'ya a ka tono vu.”

13

Aṣakai tsicingi tsu de ko a wuna ɗa

¹ Pini nala, aza ɗa a'ari pini a asu vi a yankai Yesu alabari a aza a Galili aza ɗa Bilatu wunai a Kuwa ku Kashila, hal mpasa n le n bolomgbonoi na n ɗa ma uɗaraka u ɗa a yain.

² Yesu wushunku le, “Ya wundya aza a Galili a nala yi a la aza a Galili a ɗa a buwai vi unyushi u cingi ɗa, an a panai ikyamba i nala yi?

³ N tonuko ɗa, nala wa. I ṣaka baci tsicingi tsu de wa, gba de dem nala ya kuwa.

⁴ Ko kpam ya wundya ama kupa n kulla aza ɗa a kuwai an kasaga ka ugadi ka Silawamu ka rukpai ka vara le vi, a la aza a Urishelima unyushi u cingi ɗa?

‡ 12:54 A uyamba u ɗa Yesu rongoi, a kalivi ka alishi n uwule u ucira kaɓolo na mkpankashila n mini a tsu 'yanga.

⁵ N tonuko dā, nala wa. I aṣakā baci tsicingi tsu de wa, ya kuwā tā gbā de tyoku u le.”

⁶ U tonuko le agisani a na yi, “Vuma roku u da u wari n maḍanga ma kapopi a kashina ka ne, aku u tuwai n u boli ilimaci i ne, shegai u tsara wa.

⁷ Aku u tonukoi uza da wa guḅa kashina ki, ‘Ayen a tatsu a da pa vi ma tuwa na n boli ilimaci i kapopi i na yi, n tsara tani wa. Kapa ma, nida ma kangu asu gbani?’

⁸ “U wushunku yi, ‘Uzakuwa, aṣakā ve ma ma kyawan kayen ka lalu, n zaḍagbā kami ki, n tsunku ma kayala ka tsishinda.

⁹ Ma matsa baci ilimaci kayen ka ugono, aku a aṣakā ma. Ma matsa tani baci wa, aku a kapa ma.’ ”

A taṅasai uka u ukeliki kain ka Ashibi

¹⁰ Kain ka te kain ka Ashibi, Yesu wa wenishike a kagata ka Kashila ka roku.

¹¹ Aku uka roku u da wari n ityoni i cingi i maḅala ma ukeliki hal ayen kupa n kulla, uza da u kelikei gbā wa fuda wa gadigba kpm wa.

¹² An Yesu wene yi, u isa yi u tonuko yi, “Uka, a pecemgbene vu de n maḅala ma vunu.”

¹³ U tadanku yi kukere, kute-kute u gadigbai u cikpai Kashila.

¹⁴ Shegai uzapige u kagata ka Kashila vi u panai upan, an Yesu taṅasa yi n kain ka Ashibi. U tonukoi ama yi, “A'ayin a da pini ushani hal a teli a da a gain a yain manyan, tuwai a taṅasa da, shegai bamu n kain ka Ashibi.”

¹⁵ Asheku a wushunku yi, “Eda aza a maci a kaḅan, uza u kanaka ko makparyagi u tsu tatsukpa ma n kain ka Ashibi u ba u ne yi mini wa?

¹⁶ U gan uka u naha, kumaci ku Ibirahi, uza da Kanangasi* ka sirai ara ayen kupa n kulla a tatsukpa yi n kain ka Ashibi wa?”

¹⁷ An u danai nala, atokulalu a ne a panai uwono, gbā kakuma ka ama ka rongoi ipeli adama a ili i shinga i'ya Yesu wa yansa.

Agisani a ucun u musta nyisti

(Matiyu 13:31-33; Marku 4:30-32)

¹⁸ Yesu danai, “Nida tsugono tsu Kashila tsari? Ndya ma ratsana ka tsa n i'ya?

¹⁹ Tyoku u ucun u musta da tsari, u da vuma roku u ba u cei a kashina ka ne. U gbonguroi u wokoi mawurete ma hal nnu n cai pini ikinda a nsabu n ne.”

* 13:16 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

20 U doki u danai, “N iyen i'ya ma raṣsanaka tsugono tsu Kashila?”

21 Tyoku u yisti u da tsari, u da uka u roku u bidyai u vuraɪ u da a akundatsu a pige a tatsu a kira hal ku vuraɪ n yisti vi gba.”

Utsutsu u kenu
(Matiyu 7:13-23)

22 Yesu kanaɪ nwalu n u wenishike a ilyuci n une i'ya u wurusai, hal wa rawa a Urishelima.

23 Uza roku u wece yi, “Asheku, ama a da a ka tsara iwauwiɓ a'ga gbam ushani?”

U tonuko le,

24 “Modonoi i uwa a utsutsu u kenu. Kpaci n tonuko da, ama ushani a ka zama ta a uwa, shegai a ka fuda wa.

25 Uza u kuwa u 'yanga baci u gidaki utsutsu vi, i gita de la vi kushani a uwotsu n i kuɗusi utsutsu, n i dansi, ‘Uza u kuwa, giduwuka tsu.’

“Eyi kpam u wushuku, ‘N reve a asu u da i wutaɪ wa.’

26 “Aku i dana, ‘Tsu lya ta tsu soi kpam n avu, hal vu wenishikei a ire i tsunu.’

27 “Eyi kpam u dana, ‘N tonuko da n reve a asu u da i wutaɪ wa. Banka numu dan aza a unyushi u cingi.’

28 “A'ayin a nala yi ya wene ta Ibirahi n Ishaku n Yakubu na ntsumate a tsugono tsu Kashila, eda kpam she a loko da, nte ya sa pini hal n i lumusi a'anga.

29 Ama a ka tuwa ta a kasana n kalivi n gadi n daka, a dusuku a asu u le a tsugono tsu Kashila.

30 Gogo-na aza a kucina a ka woko ta aza a kapala, aza a kapala kpam a woko aza a kucina.”

Yesu panai iyali i Urishelima
(Matiyu 23:37-39)

31 Pini nala, Afarishi a roku a tuwaɪ a tonuko yi, “‘Yanga vu wuta pini na vi, kpaci Hiridu Antiba magono wa ciga ta u wuna vu.’”

32 U tonuko le, “Walai i ba i tonuko mashe ma mete ma nala mi, ‘Ara ma wutukpa ta ityoni i cingi, n tansa kpam ama. Nakpan kpam nala. Kain ka tatsu, aku n kotsu manyan ma va.’

33 Gba n nala ma lya ta kapala na nwalu n va, ara n nakpan n nakpan kuten. Kpaci u gan a wuna matsumate a asu u roku wa, she a Urishelima.

34 “Eda aza a Urishelima, aza a Urishelima, awuni a ntsumate, aza a uvarasa aza da a suki ara de. N tsu ciga ta n bolongu da tyoku da matoku ma tsu bolongu mmuku n ne a ashan a ne, aku i 'yuwain.

35 Wundyai, kuwa ku de ka la a asanka da uvarangi. N tonuko da ya doku ya wene mu wa, she kain ka ya tuwa ya dana, 'Kashila ka zuwuka uza da wa tuwa a asuvu a kala ka Magono ma Zuba unu u shinga.' "

14

Yesu a kuwa ku Kafarishi

1 Kain ka te n Ashibi, Yesu uwai a kuwa ku uzapige u Afarishi u roku ulya ilikulya, ama kpam a zuwuka yi a'eshi.

2 A kapala ka ne tani vuma roku u da pini uza da akere a ne n a'ene a ne a shitasai.

3 Yesu wecei Afarishi n arevi a Mele, "U gan a tansa maala n kain ka Ashibi, ko u gan wa?"

4 Shegai a padai bini bini. Aku u kana vuma vi u tansa yi, u tonuko yi u wala.

5 U wece le, "A asuvu a de, ya maku* ma ne ko kanaka ka ne ka rukpa a iliyukoi kain ka Ashibi, aku u kpada ka uwutukpa n maloko?"

6 A fuda a wushuku keci ku ne wa.

7 An u wenei tyoku da aza da a libanai vi a dangasai asu u ndishi u shinga u shinga, u wenishike le uwenishike u na vi:

8 "Kain ka baci uza roku u libana vu abiki a iyolo, kotsu vu yain maloko vu dusuku a karatsu ka shinga wa, gaawan a libana ta uza da u la vu tsupige.

9 Nala baci uza da u libana da ama a re a de yi, wa tuwa ta u tonuko vu, 'Naka vuma u na a asu u ndishi u vunu.' Aku vu woko n uwono, vu gono a karatsu ka kenu.

10 Shegai a libana vu baci abiki, dusuku a karatsu ka kenu, tsara uza da u libana vu vi, u tuwa baci u tonuko vu, 'Kaje ka va, 'yanga vu gono a asu u shinga.' She vu tsara tsupige a asu u a'eshi a atoku a vunu amoci.

11 Gba uza da baci u radagba kaci ka ne, a ka vakunku yi ta. Uza da kpam u vakunki kaci ka ne, a ka radagba yi ta."

12 Yesu tonukoi uza da u libana yi vi, "Va libana baci uza abiki a ulya ilikulya n kaara ko kayin, kotsu vu libana aje a vunu, ko atoku a vunu, ko aza a kuwa a vunu, ko aza a karen a vunu aza a utsari wa. Kawa ele dem a ka libana vu ta, a tsupa vu.

13 Shegai va libana baci ama abiki a ulya ilikulya, vu libana aza da bawu a'ari n ili, n aza a mala ma ukeliki, n awunu, n arumba.

14 Kpam a ka zuwuka vu ta unu u shinga, kpaci a ka tsupa vu wa. Shegai va tsara ta katsupi ka malen ma manyan ma vunu kain ka aza a maci a ka 'yanga a ukpa."

* 14:5 Akorongi a cau a roku aza da a purai a tagarada u Luka a korongu ta "makparyagi" kpaci n Tsiheline "makparyagi" n "maku" u'isa u le u rotsono ta.

*Agisani a abiki a pige
(Matiyu 22:1-10)*

¹⁵ An uza u te a asuvu a aza da a ka lya kabolo, u panai nala, u tonukoi Yesu, “Uza da wa lya ilikulya i abiki a tsugono tsu Kashila uza u una u shinga u da.”

¹⁶ Yesu wushunku yi, “Vuma roku u da u fobusoi abiki a ulya ilikulya a pige, aku u libanai ama ushani.

¹⁷ An a'ayin a ulya ilikulya a yain, u suki kagbashi ka ne ka ba ka tonuko amoci a da u libanai vi, ‘Tuwa, kpaci a fobuso de ko ndya wa.’

¹⁸ “Shegai gba le a gitai utukuso kadambula. Uza u kagita u danai, ‘N tsila ta kashina, kpam u kana ta n ba n wene ka. Ma folo vu, vu yanka mu ahankuri.’

¹⁹ “Uza roku kpam u danai, ‘N tsila ta anaka a kulima kupa, gogo-na kpam ma ciga ta n ba n kondo a da. Ma folo vu, vu yanka mu ahankuri.’

²⁰ “Uza roku kpam u danai, ‘Gogo-na-na da n yain iyolo, adama a nala ma fuda ma bana wa.’

²¹ “Kagbashi ki ka gonoi ka tonukoi uzakuwa vi. Katsuma ka namgbai uzakuwa vi, aku u tonukoi kagbashi ki, ‘Wuta gogo a ire na mbakuru ma ilyuci mi vu tuko aza a unambi, n aza a mballa ma ukeliki, n arumba, n awunu.’

²² “Kagbashi ka danai, ‘N yan de i'ya vu danai n yain vi, shegai hal n gogo-na asu u da pini u buwai.’

²³ “Aku u uzakuwa vi u tonukoi kagbashi ki, ‘Wala a kateshe ka ilyuci, vu bana a ire i pige n i kenu, vu zuwa ama da a'ari pini a tuwa a uwa a kuwa ku va, tsara ku shadangu.’

²⁴ N tonuko da, uza wa la a asuvu a aza da n libanai n kagita, wa pede ilikulya i abiki a va wa.’ ”

*Upana u ikyamba u utono u Yesu
(Matiyu 10:37-38)*

²⁵ Pini nala, kakuma ka ama ka tonoi Yesu, aku u kpatalai u tonuko le,

²⁶ “Uza da baci wa ciga u tuwa ara va, u kana ta she u ciga mu kapala n tata u ne, na mma u ne, n uka u ne. U cigi mu kpam kapala na mmuku n ne, n atoku a ne aka n a'ali. U kana ta dem u cigi mu kapala n uma u ne, kawa u ratsa u woko katonni ka va wa.

²⁷ Vu ratsa vu woko katonni ka va wa, vu canga baci mawandambani ma vunu vu tonon mu wa.

²⁸ “A asuvu a de, ya wa gitai kuma ku pige bawu dusuki u kecei i'ya wa wuna, u wene ko wa n ikebe i'ya wa kotso kuma ki?

²⁹ Kawa u gitai baci aku u kpada ka usalaka, gba uza da baci dem u wenei wa dosuso yi ta.

³⁰ A dana, 'Vuma u na u gitai kuma, shegai u kpaɗai ka usalɔkpa.'

³¹ "Ko kɓam magono ma eni ma ma bana kuvon n magono ma roku, aku u kpaɗa u dusuku u yawunsa u wene ko eyi uza u asoje azu kupa wa fuda wa yan kuvon n magono uza u asoje azu kamanga?"

³² U wene baci ufuda wa, she u suku atsumate a ba a cina uza nide vi a folo yi ndishi n shinga, cina u buwai ve a mɓari.

³³ Nala dem gba de, uza da baci bawu u fudai u asakai gba ili i'ya wari n i'ya, u rɔtsa u woko katoni ka va wa.

Mkpaɗi n da n namgbai
(Matiyu 5:13; Marku 9:50)

³⁴ "Mkpaɗi ili i shinga i'ya, shegai n namgba baci bawu n yankpai kɓam, n iyen i'ya a ka yankɓusa n da?"

³⁵ N da ma n kalen a iyamba wa, ma tani n kalen a ili i tsishinda wa. Wotsongu da a ka wotsongu n da.

"Uza u atsuvu a upana, u pana."

15

Agisani a macon ma ma puwain
(Matiyu 18:12-14)

¹ Aku awushi a utafa n aza a unyushi u cingi a ka raɓusa evu n Yesu tsara a panaka yi.

² Adama a nala, Afarishi n awenishiki a Mele a'ari uyan tsali a ka dansa, "Vuma u na wa wusha aza a unyushi u cingi, hal wa lya kaɓolo n ele."

³ U tonuko le agisani a na yi,

⁴ "Ya asuvu a de wa yan na ncon amangatawun, aku ma te ma karai kakamba ma puwain bawu wa asaka amanganishinkupa n kuci n da n buwai vi a asu u kalina u bana ubolo ma te ma ma puwain vi hal she u wene ma?"

⁵ U wene baci ma, wa canga ta ma a kutanga n u peli.

⁶ U rawa baci a kuwa, wa bolongu ta aje a ne n aza a karen a ne. U tonuko le, "Banga numu ipeli, n wene de macon ma ma puwan mu vi."

⁷ N tonuko da, nala dem a ka yan ipeli a zuba a kaci ka uza u unyushi u cingi u te da baci u asakai tsicingi tsu ne. Hal i lai i aza a maci a amanganishinkupa n kuci da bawu a'ari n unyushi u cingi.

Agisani a ukebe u da u puwain

⁸ Yesu lyai kapala n kadyanshi, "A dana uka roku wa n ikebe i azurufa kupa.* Aku u te u puwan yi. Ndya wa yan? She u sapa macikalu, u wujuma kuwa ki, u zami u da sawu hal u ba

* 15:8 Kondo "Ikebe i azurufa" a kaci ka idani ka "Ikebe" a Idani i Uɓanga.

u wene u ɗa. ⁹ U wene baci u ɗa, she u ɓolongu aje a ne n aza a karen a ne u dana, ‘Banga numu ipeli, n wene de ukebe u ɗa u puwan mu vi.’

¹⁰ N tonuko ɗa, ili i ipeli i'ya a asu u atsumate a zuba a Kashila a kaci ka uza u unyushi u ɗa baci dem u asakai unyushi u cingi u ne.”

Agisani a maku ma ma puwain

¹¹ Yesu doki u danai, “A yan ta vuma roku uza u mmuku ma a'ali n re.

¹² Aku uza u kenu vi u tonukoi tata u ne, ‘Tata, naka mu ucanga u agadu u va.’ Aku tata u le, u pecike le ucanga u ne vi.

¹³ “An a yain a'ayin kenu, aku uza u kenu vi u purai utsari u ne vi gba u kana'i ure ubana a uyamba u roku u mbari. Pini nala, ucanga u ne u kotsoi a asu u ure u gbani, aku u rongoi ndishi n gbani.

¹⁴ An ucanga u ne u kotsoi gba, aku kambulu ka uwai a uyamba vi, u uwai dem kambulu.

¹⁵ U ba u ɓolomgbonoi kaci n uza roku uza u uyamba vi, eyi tani u zuwa yi u woko kaliniki ka mburusunu.

¹⁶ U tsu ciga ta u lyai ilikulya i'ya mburusunu n tsu lyasa, shegai ko uza wa naka yi ili wa.

¹⁷ “U tuwai u yawunsai, u danai, ‘Agbashi a tata u va a ɗa de a'a ta n ilikulya i'ya i rawa le hal i buwai, mpa tani na mari a ukuwa n kambulu.

¹⁸ Asaka n 'yanga n bana a asu u tata u va n dana, “Tata, n nusuka ta Kashila kpm n nusuka vu ta.

¹⁹ U gan gbam a doku a isa mu maku ma vunu wa. Gonuko mu tyoku u uza u te a asuvu a agbashi a vunu.” ’

²⁰ Aku u 'yangai u banai a asu u tata u ne.

“Eyi ubuwi a mbari, tata u ne wene yi, aku asuvayali a kana'i, u sumai u wambatsa yi wari yi a upapurusa.

²¹ “Aku maku mi ma tonuko yi, ‘Tata, n yanka ta Kashila unyushi, kpm n nusuka vu ta. U gan gbam a doku a isa mu maku ma vunu wa.’

²² “Shegai tata vi u tonukoi agbashi a ne, ‘Yanyi maloko i tuko yi matogo ma ma lakai tsulobo, i uka yi. I uka yi makawani n akpata.

²³ Tukoi madyondyom ma pige ma nala mi i kida ma, tsu takumai, tsu yain ipeli.

²⁴ Kpaci maku ma na mari ma kuwa ta, shegai gogo-na u gono de n uma. Wari u puwan ta, shegai gogo-na a wene yi de.’ Pini nala, a gitai uyan mazanga.

25 “A'ayin a nala yi, maku ma pige ma ne ma bana tā a kashina. Eyi n u goni, an u yain evu n kuwa, aku u panai a ka keme n a jeyi.

26 U isāi kagbashi ka roku ka kuwa ki u wece yi ili i'ya i tukoi ukuna u nala vi.

27 U tonuko yi, ‘Vangu u vunu u da u gonoi. Tata u dē kpam u kidai madyondyom ma pige ma nala mi adama a da u tsarā yi bawu usan̄ u roku.’

28 Aku uza u pige vi u yain upan, u 'yuwain u'uwa a kuwa ki. Tata u ne u wutāi u rongo yi uleshe.

29 U wushunki tata u ne u danai, ‘Wundya ve ayen a ushani a da n gbashika vu, n kpādā tani ugorimuko udani u vunu wa. Gbā n nala, kain kā la ka vu nākā mu maku ma malala ma ma yan mazangā n aje a vā wa.

30 Shegai an maku ma vunu ma tuwāi uza da u puwunsai utsari u vunu a asu u ashankala, aku vu kidagā yi madyondyom ma pige ma nala mi.’

31 Aku tata u ne u tonuko yi, ‘Maku ma vā, kain dem vā tā kaɓolo nā mpa, kpam i'ya baci dem i'ari i vā, i vunu i'ya dem.

32 Dere da a yain mazangā n ipeli adama a vangu u vunu da wari u kuwai, shegai gogo-na u gonoi n uma. Wari u puwain, a wene yi kpam.’ ”

16

Agisani a kagbashi ka ugboji

1 Yesu doku u tonukoi atoni a ne, “A yan tā uza u utsari u roku uza da wari n uza da wa guɓuga yi utsari u ne. A tonukoi uza u utsari vi, uza da wa guɓuga yi utsari vi wa nangasa yi tā u da.

2 Pini nala, u isā yi u danai, ‘Ndya n panai na a kaci ka vunu? Nākā mu tyoku da va tono n utsari u va, kpaci va lya kapala n ukirana n utsari u va wa.’

3 “Uza da wa guɓa utsari vi u tonukoi kaci ka ne, ‘Uzakuwa u va u da na wa loko mu a asu u manyan ma va. Ndya ma yan? Mā n ucira u da ma cimba wa, kpam ma pana tā uwono u ufolu.

4 N reve tā ili i'ya ma yan gogo-na kotsu n tsarā ama da ka wusha mu a a'uwa a le, manyan ma va ma kotso baci.’

5 “Adama a nala u isāi gbā ama da uzakuwa u ne wa tono atan. Aku u wecei uza u kagitā, ‘I yain i'ya uzakuwa u va wa tono vu?’

6 “U wushuki, ‘Adele a pige a manivi a amangatawun.’* ”

“U tonuko yi, ‘Tagarada u vunu u da na, dusuku vu shadangu amangarenkupa.’

* **16:6** Yesu yankai kakundatsu ka asu ki manyan, kpam ka wenike tā kakumā ka manivi ki derere da kari n adele amangatawunkulla (800).

7 “U wecei kpam uza roku, ‘Avu tani i yain i'ya a ka tono vu?’
 “U wushuki u da, ‘Akpakpa a ilya amangatawun.’†

“Uza da wa guba utsari vi u tonuko yi, ‘Tagarada u vunu u da na korongu amanganishi.’

8 “Adama a nala uzakuwa u uza da wa guba utsari vi, u cikpala yi adama a ugboji u ne. Kpaci ama a likimba a gawunsa baci n ama a likimba u le, a la ta ama a katyashi ugboji cika.”

9 Yesu lyai kapala u danai, “Adama a nala n tonuko da, yankai utsari u likimba u de manyan i banga aza roku n u da tsara i yain aje, pini nala, a'ayin a da baci utsari vi u kotsoi, a wushi da a a'uwa a da bawu a ka kotso.

10 “Uza da baci wari n ukuna u maci a ukuna u kenu, wa yan ta n ukuna u maci a ukuna u pige. Uza da baci bawu wari n ukuna u maci a ukuna u kenu, wa yan n ukuna u maci a ukuna u pige wa.

11 I yan baci ukuna u maci a asu u ubana u icanga i likimba wa, nida a ka yan a naka da icanga i maci i zuba?

12 Kpam i yan baci ukuna u maci n icanga i aza roku wa, ya wa naka da ili i'ya i'ari i de?

13 “Kagbashi ka la ka gbashika aza a a'uwa a re wa. Ucu n kagbashi u nala wa kovo ta uza u te, aku u cigi uza u te. Ko tani u toni ukuna u uza u te, aku u goro u uza u te. Va fuda va gbashika Kashila kabolo n utsari wa.”

Yesu doki u wenishikei

(Matiyu 11:12-13; Matiyu 5:31-32; Marku 10:11-12)

14 An Afarishi a panai nala, ele tani a wokoi acigi a ikebe a da, aku a cirakpa yi.

15 U tonuko le, “Eda i tsu gonuko ta kaci ka de ama a da a'ari dere a a'eshi a ama. Shegai Kashila ka reve ta atakasuvu a de. Ili i'ya ama a bidyai n tsupige cika, ili i icadi i'ya a kapala ka Kashila.”

16 Yesu doki u danai, “Mele ma Musa n itagarada i Ntsu-mate, i'ya awenishiki a de hal ubana a a'ayin a Yahaya. A'ayin a Yahaya a da a gitai uyan ku'ari ku tsugono tsu Kashila, kpam ya dem wa modono tsara u uwa pini.

17 Gba n nala, wa laka ta shana zuba n iyamba a cimba, n u da ufyani u te u kenu u tagarada u Mele wa gusa.

18 “Uza da baci u asakai uka u ne, u zuwai uza roku, tsishankala tsa wa yan n eyi. Uza da kpam u zuwai uka u da uza roku u asakai, tsishankala tsa wa yan.”

Uza u utsari n Li'azaru

† 16:7 Kakuma ka ilya ki a denge baci i'ya, ikebe ya rawa ta i'ya kayain ka manyan ka tsara a kayen.

19 Yesu doki u danai, “A yan t̄a uza u uts̄ari u roku, uza d̄a u tsu ukusa aminya a mini ma galura n a d̄a a ka laḁa a pun a shinga, aku u rongo a upana kayanyan ka ne kain dem.

20 A utsutsu u kuwa u ne, kafoloni ka roku ka pini a zuwai uza u kala Li'azaru. Ikyamba i ne gb̄a a'utsu a d̄a.

21 U tsu ciga t̄a u lyai ilikulya i'ya i tsu rukpus̄a vuma vi wa lya baci ilikulya. Hal gb̄am nshe n tsu tuwus̄a t̄a n̄a n pedishi yi a'utsu yi.

22 “Kain ka te kafoloni ki ka kuw̄ai, aku atsumate a zuba a canga yi ubana a asu u Ibirahi. Uza u uts̄ari vi dem u tuw̄ai u kuw̄ai, aku cid̄angu yi.

23 Eyi a asuvu a akina a tsukonu w̄ari a upana ikyamba, u gad̄igbai kaci ka ne u wenei Ibirahi m̄b̄ari n Li'azaru a asu u ne.

24 U is̄a yi u danai, ‘Tata Ibirahi, pana asuvayali a v̄a. Suku Li'azaru u uka kaci ka majubu ma ne a mini u tuw̄a u ḁakanku mu a kaletsu ka v̄a. Kpaci ikyamba i'ya ma pana a asuvu a akina a na yi.’

25 “Shegai Ibirahi danai, ‘Maku ma v̄a, ciḁa ndishi n vunu a likimba, vu soi kayanyan ka uts̄ari u vunu. Li'azaru tani u panai ikyamba, shegai gogo-na kayanyan ka a ka neshe yi. Avu tani va pana ikyamba.

26 Bamu n u nala, a mere ma tsunu n aḁḁa, kaḁḁa ka pini ka pige ka ka ḁishinka aza d̄a a'ari a asu u ḁe utuw̄a ara tsunu. Nala kpam aza d̄a a'ari ara tsunu a ka pasamgbana utuw̄a ara ḁe wa.’

27 “Uza u uts̄ari vi u danai, ‘Tata, ma folo vu, vu suku yi a kuwa ku tata u v̄a,

28 kpaci m̄a t̄a n atoku a'ali ama a tawun. U ba u rono le atsuvu, kotsu ele dem a tuw̄a a asu u upana u ikyamba u na vi wa.’

29 “Shegai Ibirahi tonuko yi, ‘A'ā t̄a n itagar̄aḁa i Musa n̄a i Ntsumate, aḁaḁa a pan̄aka le.’

30 “Aku u danai, ‘Nala wa, tata Ibirahi, uza roku a asuvu a akushe u bana le baci, a ka kpatala t̄a a aḁaḁa tsicingi tsu le.’

31 “Ibirahi tonuko yi, ‘A pan̄aka baci itagar̄aḁa i Musa n̄a i Ntsumate wa, ko uza roku u 'ȳanḡa baci a asuvu a akushe wa fuḁa wa zuwa le a aḁaḁa tsicingi tsu le wa.’ ”

17

*Pana uwonvo u uyan unyushi
(Matiyu 18:6-7; Matiyu 18:21-22; Marku 9:42)*

1 Yesu tonukoi atoni a ne, “U k̄an̄a t̄a ili i'ya ya zuwa uza u rukp̄a i tuw̄a, shegai ter n u uza d̄a wa zuwa i tuw̄a.

² Wa laka t̄a shana a sir̄aka yi katali ka kira a udyoku u ne a varangu yi a kushiv̄a, n u ɗa wa zuwa uza u te a asuvu a mmuku n kenu n na u nusa.

³ Adama a nala, kiranai n kaci ka ɗe.

“Utoku u vunu u nusuka vu baci, ɓarana yi. U folo vu baci, vu cimbusuk̄a yi unyushi u ne.

⁴ U nusuka vu baci kushindere a kain ka te, aku kpm̄a u tuw̄ai ara vunu kushindere u foloi, vu cimbusuk̄a yi.”

⁵ Atoni a ne a tonuko yi, “Doku upityanangu u tsunu!”

⁶ U tonuko le, “A ɗa baci i'ari n upityanangu kenukulu tyoku u ucun u musta, she i tonuko makuli ma na mi, ‘Mud̄a vu ba vu shigb̄a kaci ka vunu a kushiv̄a.’ She tani u toni udani u ɗe.

⁷ “A dana a asuvu a ɗe, uza roku w̄a n kagbashi ka ka limusuka yi ko kpm̄a wa lin̄as̄aka yi ncon. U wut̄a baci a kakamba u rawai, uzakuwa wa laza wa tonuko yi, ‘Tuw̄a vu dusuku vu lyai ilikulya.’? Wa yan nala wa.

⁸ Shegai wa tonuko t̄a kagbashi ki, ‘Foɓusuko mu ilikulya, aku vu foɓuso kaci ka vunu tsar̄a vu tuko mu ilikulya. N kotso baci ulya n uso, aku avu lyai.’

⁹ Wa cikpa kagbashi ki an u yain ili i'ya u tonuko yi u yain? Ko kenu.

¹⁰ Eɗa dem nala, i yan baci i'ya a ɗa i yain, she i dana, ‘Ātsu agbashi a ɗa gai gbani, kpaci i'ya i gain tsu yain i'ya tsu yain koshi.’ ”

Ut̄an̄as̄a u nkutu kupa

¹¹ Kain ka te, Yesu wa bana a Urishelima, wa wala a karen ka Samariya n Galili.

¹² Tyoku ɗa wa uwa a une u roku, nkutu n roku ama kupa a shamgbai a mɓari,

¹³ aku 'yanḡas̄ai al̄aḡatsu a le tsar̄a a shamkpa yi, a danai, “Yesu Asheku, pana asuvayali a tsunu.”

¹⁴ An u wene le, u tonuko le, “Walai i ba i wenike kaci ka ɗe a asu u aɗar̄akpi.” Tyoku ɗa a'ari a nwalu, aku a tan̄ai.

¹⁵ An uza u te a asuvu a le u wenei a tan̄as̄a yi, aku u kpatalai u gonoi n u cikpali Kashil̄a n ucira.

¹⁶ U kud̄angi a kapala ka Yesu wari a ucikpa. Vuma vi tani uza u Samariya u ɗa.

¹⁷ Yesu wece yi, “Ma wundya eɗa ama kupa aza ɗa a tan̄as̄ai vi, ama kuci vi alya te?”

¹⁸ A tsar̄a uza ɗa wa gono u cikpala Kashil̄a wa, she kamoci ka na koshi.”

¹⁹ Yesu tonuko yi, “Ȳanḡa vu yain nwalu n vunu, upityanangu u vunu u tan̄as̄a vu ɗe.”

Utuw̄a u tsugono tsu Kashil̄a

(Matiyu 24:23-41; Marku 13:32-37)

20 Pini nala, Afarishi a wece yi kain ka tsugono tsu Kashila tsa tuwa. U wushunku le, “Utuwa u tsugono tsu Kashila n a'eshi a da a ka wene tsa wa.

21 Kpam a ka dana, ‘Tsa naha,’ ko ‘Tsa nife,’ wa. Kpaci a asuvu a de a da tsugono tsu Kashila tsari.”

22 U tonukoi atoni a ne, “A'ayin a'a ta a utuwa a da ya bolo uwene kain ka te a asuvu a a'ayin a Maku ma Vuma, shegai ya wene wa.

23 Ama a ka tonuko da ta, ‘Aya de,’ ko ‘Aya na.’ Kotsu i bana wa, kpam i tono le wa.

24 Kpaci tyoku da ulada u tsu wuta walu a zuba aku u lafai a kaƙon ka na ubana a ka nife, nala Maku ma Vuma ma woko a kain ka ne.

25 Shegai u kana ta u pana ve ikyamba icun kau-kau, ama a a'ayin a na kpam a 'yuwan yi.

26 “Tyoku da wari a a'ayin a Nuhu, ◇ nala dem wa woko a a'ayin a Maku ma Vuma.

27 A rongoi a ulya n a soyi, a rongoi uyansa iyolo n a wutukpi iyolo, hal kain ka Nuhu uwai a kpatsu. Aku mini ma pige ma tuwai ma kaduwan le gba.

28 “Nala dem a yain a a'ayin a Lutu.† A rongoi a ulya n a soyi, a rongoi a utsilasa n a dengi, a rongoi a iceshi n a masi.

29 Shegai kain ka Lutu wuta pini a Sodom vi, a roi akina n kana ka akina a eri. A kaduwan le gba. ◇

30 “Nala dem wa woko a kain ka utuwa u Maku ma Vuma.

31 Kain ka nala ki, uza da baci wari a asu u uwunvugusa,* aku ucanga u ne a asuvu a kuwa, she u dana wa ba wa bidya u da wa. Nala dem uza da wari a kashina, u gono a kuwa wa.

32 Cifai n uka u Lutu! ◇

33 Uza da baci dem wa ciga u wauwa uma u ne, wa namba ta u da. Shegai uza da baci dem u nekei uma u ne, wa wauwa ta u da.

34 N tonuko da, n kayin ka nala ki, ama a re a ka vaku ta a ivampatsu i te, a ka a bidya ta uza u te a asaka uza u te.

35 Aka a re a ka wurya ta a katali ka kira ka te, a ka bidya ta uza u te, a asaka uza u te. [

36 Ama a re a ka bana ta a kashina ka te, a bidya uza u te a asaka uza u te.]†

37 A wece yi, “Asheku, nte wa la vi?”

U wushunku le, “A asu u da kakushe kari, nte asakali a tsu bolomgbono pini.”

◇ 17:26 Kag. 6:5-8. ◇ 17:29 Kag. 18:20-19:25. * 17:31 Luka korongi, “ama a zuba ukupa.” Asu u da Yesu rongoi, ma da a tsu ma tyoku da uza wa kumba a zuba u kupa u rongo ko u wunvugusa pini. ◇ 17:32 Kag. 19:26. † 17:36 Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Luka a kalatsa ta makpanda ma 36.

18

Agisani a maraṅa n uza u afada

¹ A'ari pini, Yesu yankai atoni a ne agisani tsarā u wenike an u gain a rongo a uyansa kvasu bawu ubulā.

² U danai, “A ilyuci i roku a yan tā uza u afada u roku uza da bawu wa pana uwonvo u Kashilā, kpam u wulā uza wa.

³ A ilyuci yi tani, maraṅa ma roku ma pini uza da u rongoi ubansa ara ne n u foli u yanka le afada a da a'ari dere a mere ma ne n utokulalu u ne.

⁴ “Wari u 'yuwan tā, shegai u tuwai u danai a katakasuvu ka ne, 'Ko u wokoi bawu ma pana uwonvo u Kashilā, kpam ko bawu n wulāi uza,

⁵ tyoku da maraṅa ma na ma dangbarasa mu ma yanka le tā afada a da a'ari dere. Kute wa, wa togboluso mu tā n utuwusa kure kure.’ ”

⁶ Aku Asheku a danai, “Panai ili i'ya uza u afada u cingi u na vi u danai.

⁷ Ya wundyā Kashilā ka yanka adangi a ne a da a ka saka yi kaara n kayin ukuna u da wari dere wa? Wa barakpa a asu u uwushunku le da?

⁸ N tonuko da, wa yanka le tā ukuna u da wari dere gogo. Shegai, a'ayin a da baci mpa Maku ma Vuma n tuwai, ma cina gbam ama ushani n upityanangu a likimba?”

Agisani a Kafarishi n kawushi ka utafa

⁹ Yesu yanka le agisani a aza roku aza da a bidyai kaci ka le ama a maci a da, aku a goroi aza da a buwai. U da,

¹⁰ “Ama a roku ama a re, a uwai a Kuwa ku Kashilā uyan kvasu. Uza u te Kafarishi ka, uza u ire tani kawushi ka utafa.

¹¹ Kafarishi ki ka 'yangai ka shamgbai ka yanka kaci ka ne kvasu ka na ki, u da, 'Kashilā, n cikpa vu tā an u wokoi mpa mā tyoku u ama da a buwai wa. Wata, aza a magalaka, aza da bawu a ka yan dere, ashankala, ko kpam tyoku u kawushi ka utafa ka na ki.

¹² N tsu yan tā kakuli kure a asuvu a a'ayin a shindere. Kpam n tsu wutukpa tā u te a asuvu a kupa a ili i'ya baci dem n tsarai.’

¹³ “Kawushi ka utafa ki tani kari kushani dan. U wushuku gbam u gadigba kaci ka ne a zuba wa, shegai u shamgbai wa lapa makamba ma ne adama a katsuma ka lima, n u dansi, 'Kashilā, pana asuvayali a va, mpa uza u unyushi u cingi u da.’

¹⁴ “N tonuko da, kawushi ka utafa ka na ka gono tā a kuwa n katakasuvu ka ne dere a kapala ka Kashilā. Tyoku uza nide u da wa. Kpaci uza da baci u bidyai kaci ka ne ili i roku, a ka vakunku yi tā. Uza da baci kpam u vakunki kaci ka ne, a ka 'yangasa yi tā.”

*Yesu na mmuku n kenu
(Matiyu 19:13-15; Marku 10:13-16)*

¹⁵ A'ari pini, ama a ka tukuso Yesu mmuku n kenu n kenu kotsu u sawa le. An atoni a ne a wenei nala, a farana le.

¹⁶ Shegai u isa'i mmuku ara ne u danai, "Asakai mmuku n tuwa ara va, bishinka le wa. Kpaci tsugono tsu Kashila tsu icun i le tsa.

¹⁷ Mayun n tonuko da, gba uza da baci bawu u wushai tsugono tsu Kashila tyoku u maku ma kenu, wa uwa tsa wa."

*Uzapige uza u utsari
(Matiyu 19:16-30; Marku 10:17-31)*

¹⁸ Uzapige u roku u wecei Yesu, "Kawenishiki ka shinga, ndya ma yan n tsara uma u da bawu wari n utyoku?"

¹⁹ U wushunku yi, "Ndy a i zuwai vu isa mu uza u shinga? Uza u shinga wa la wa, she Kashila koshi.

²⁰ Vu reve ta gai Mele ma na mi: 'Kotsu vu vaku n uka da bawu wari u vunu wa. Kotsu vu wuna uma u vuma gbani wa. Kotsu vu boko wa. Kotsu vu siraka kaban kabetsu wa. Vu naka tata na mma u vunu tsupige.' " ◇

²¹ Aku uzapige vi u danai, "Tun mpa kenu da mari a utono ili i na yi."

²² An Yesu panai nala, u tonuko yi, "Hal n gogo-na ili i te i'ya pini i gusa vu. Denge gba ili i'ya vari n i'ya, vu pecike aza a unambi. Va yan ta n utsari a zuba. Aku vu tuwa vu tonu mu."

²³ An u panai nala, ukuna u gala yi cika, kpaci uza u utsari u da cika.

²⁴ Yesu wundyana yi u danai, "U wuyana tani n ni uza u utsari u uwa a tsugono tsu Kashila!"

²⁵ U la ta shana karakuma ka wura a kpele ka kujulu, n u da uza u utsari wa uwa a tsugono tsu Kashila."

²⁶ Aza da a panai kadyanshi ki a danai, "Nala baci, ya wa la vi wa tsara iwauwi?"

²⁷ Shegai Yesu danai, "Ili i'ya baci bawu vuma wa fuda wa yan, Kashila ka fuda ta ka yan i'ya."

²⁸ Bituru danai, "Atsa na tsu asaka de gba i'ya tsari n i'ya, tsu tonu vu."

²⁹ Yesu tonuko le, "Mayun n tonuko da, uza u fuda baci u asakai kuwa ku ne, u asakai uka u ne, u asakai atoku a ne, u asakai kpam isheku i ne, wa ta n katsupi. Uza u fuda baci dem u asakai mmuku n ne gba adama a tsugono tsu Kashila,

³⁰ wa wusha ta ili i'ya i lai i'ya u asakai a'ayin a gogo-na. Kpam n a'ayin a da a ka tuwa, wa wusha ta uma u da bawu wari n utyoku."

*Yesu doki u danai tyoku da wa kuwa
(Matiyu 20:17-19; Marku 10:32-34)*

³¹ Yesu isai Kupanamere yi paki, u tonuko le, “Atsa na tsa bana a Urishelima. Gba ili i'ya i'ari ukorongi a kaci ka Maku ma Vuma a akere a ntsumate ya shadangu ta.

³² Kpaci a ka neke yi ta a akere a Awulawa, a yanka yi majari, a goruso yi, a cikpunka yi atatsa.

³³ A ka bawan yi ta, a wuna yi, aku u 'yanga a kain ka tatsu.”

³⁴ Shegai ko ukuna u te a fuda a reve a asuvu a ili i'ya u tonoi vi wa. Kpaci sokongu da a sokongi u da, a reve ili i'ya u danai wa.

*A kukpai a'eshi a karumba
(Matiyu 20:29-34; Marku 10:46-52)*

³⁵ An Yesu yain evu n Jeriko, karumba ka roku kari a ikengi i ure wa folo.

³⁶ An u panai kakuma ka ama a ka wura, aku u wecikei ko ndya a ka yan.

³⁷ A tonuko yi, “Yesu uza u Nazara da wa wura.”

³⁸ U 'yangasai kalagatsu u danai, “Yesu Maku ma Dawuda, pana asuvayali a va!”

³⁹ Aku aza da a'ari a kapala a barana yi u pada. Shegai u lapulai u salai cika, “Maku ma Dawuda, pana asuvayali a va!”

⁴⁰ Aku Yesu shangbai, u zuwai a tuko yi ara ne. An u rabai evu n eyi, u wece yi,

⁴¹ “Ndya va ciga n yanka vu?”

U danai, “Asheku, ma ciga n wene asu.”

⁴² Yesu tonuko yi, “Wene asu, upityanangu u vunu u tansa vu de.”

⁴³ Kute-kute u wenei asu. U tonoi Yesu n u cikpalasi Kashila. An ama a wenei nala, ele dem a cikpalai Kashila.

19

Zaka kawushi ka utafa

¹ Kain ka te, Yesu uwai a Jeriko, wa wura pini.

² Aku uza roku uza u kala Zaka, uzapige u da a asuvu a aza da a ka wusha utafa, kpam uza u utsari da.

³ Wa ciga u wene Yesu, shegai u fuda u wene yi wa, adama a kakuma ka ama, kpaci eyi magbidi ma.

⁴ Aku u sumai u yuwai makuli, kotsu u wene yi kpaci nte wa tono pini.

⁵ An Yesu rawai pini a asu vi, u gadigbai kaci u tonuko yi, “Zaka, cipa gogo! Ara a kuwa ku vunu ka ma cipa.”

⁶ U yain maloko u cipai, u wusha yi n ipeli.

⁷ An a wenei nala, gba le a gitai tsali, a danai, “A kuwa ku uza u unyushi u cingi u da u cipai.”

⁸ Zaka 'yāngai kushani, u tonukoi Asheku, “Asheku, ma pece tā utsari u vā kure, ma naka tā aza a unambi kapashi ka te. Uza da baci dem n wusai ili, ma gonuko yi tā i'ya n wusa yi i'ya vi hal kunishi.”

⁹ Yesu tonuko yi, “Ara iwauwi i tuwā tā a kuwa ku na ki, kpaci vuma u na dem maku ma Ibirahi ma.

¹⁰ Mpa Maku ma Vuma n tuwā tā n zami i'ya i puwain, n wauwa kpmam i'ya.”

*Agisani a ikebe i irim kupa
(Matiyu 25:14-30)*

¹¹ Ele n a pani nala, Yesu lyai kapala n u tonusuko le agisani, kpaci wā tā evu n Urishelima. Kpmam a ka wundya yavu tsugono tsu Kashila tsa tuwā kute-kute.

¹² U danai, “Vuma roku u da uza u tsugono, u banai a ilyuci i roku i mbari, u wushi tsugono aku u gono.

¹³ U isai agbashi a ne kupa u naka le ikebe i zinariya i te i te.* U tonuko le, ‘Yankai i'ya tsilaga hal na n goni.’

¹⁴ “Shegai ama a ilyuci i ne a 'yuwan yi, hal a sukunku yi azapige a danai ele a ka ciga u lyai tsugono a kaci ka le wa.

¹⁵ “Gbā n nala, an u tsarai tsugono tsi, aku u gonoi. U zuwai a isaka yi agbashi a da u nakai ikebe yi u wene ili i'ya a tsarai a asu u tsilaga tsu le.

¹⁶ “Pini nala, uza u kagitā u tuwai ara ne u danai, ‘Ukebe u te u vunu u tuko tā ikebe kupa.’

¹⁷ “U tonuko yi, ‘A danasa vu kagbashi ka shinga! An u wokoi a cina vu uza u maci a kaci ka ili i kenu. Wusha tsugono tsu ilyuci kupa i woko katsupi ka malen ma manyan ma vunu.’

¹⁸ “Uza ire u tuwai u tonuko yi, ‘Ukebe u te u vunu u tuko tā ikebe i tawun.’

¹⁹ “Eyi dem u tonuko yi, ‘A naka vu tā tsugono tsu ilyuci i tawun.’

²⁰ “Uza roku kpmam u tuwai u danai, ‘Uzapige, ukebe u te u vunu u da na, a makashi ma n sirai u da n sokongi.

²¹ Kpaci ma pana tā uwonvo u vunu, adama a da bawu vari yuwu. Vu tsu bidya tā ili i'ya bawu vu zuwai. Vu cai kpmam ili i'ya bawu vu cei.’

²² “U tonuko yi, ‘Kagbashi ka cingi, ma kidaga vu tā ugana a kaci ka ili i'ya vu danai n unā u vunu. Dana vu reve tā bawu mari yuwu? Uza da n tsu bidya ili i'ya bawu n zuwai? N cai kpmam ili i'ya bawu n cei?’

²³ Nda i zuwai bawu vu bankai ukebe vi a kuwa ku ikebe, tsara n gono baci n wushi i'ya hal n apashani?’

* 19:13 Kondo “Ikebe i zinariya” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

24 “U tonukoi aza ɗa a'ari pini a asu vi, ‘Wushai ukebe vi a kukere ku ne, i naƙa uza ɗa wari n ikebe kupa vi.’

25 “A tonuko yi, ‘Asheku, wa ta tani n ikebe kupa.’

26 “U da, ‘N tonuko ɗa, uza ɗa yankai ili i'ya a naƙa yi manyan mai, aya a ka doku. Uza ɗa kpam bawu u yain ili, i kenu i'ya wari n i'ya vi, she a wusa yi i'ya.

27 Atokulalu a va a nala yi aza ɗa bawu a ka ciga n lyai tsugono a kaci ka le ki, tuko le na a kapala ka va a wuna le.’”

Aza a Urishelima a ryabusai Yesu

(Matiyu 21:1-11; Marku 11:1-11; Yahaya 12:12-19)

28 An Yesu danai nala, aku u lazai n atoni a ne, wa bana a Urishelima.

29 An u yain evu n Betafaji n Batani a asu u masasa ma a ka isa Masasa ma Zayitum, u suki atoni a ne ama a re.

30 U tonuko le, “Uwai a une u ɗa wari nala a kapala ka de ki. N u'uwa u de, ya wene ta maku ma makparyagi usiri ma bawu kotsu uza u yuwai. I surukpa ma i tuko.

31 Uza ɗa baci dem u wece ɗa ‘Nɗya i zuwai ya surukpa ma?’ I tonuko yi, ‘Asheku a ɗa a ka ciga ma.’”

32 Aku aza ɗa a suki vi a lazai a ba a cinai tyoku ɗa u tonuko le vi.

33 A'ari pini a usurukpa makparyagi mi, aku aza a ili yi a tonuko le, “Adama a iyen a ɗa ya surukpa makparyagi mi?”

34 A danai, “Asheku a ɗa a ka ciga ma.”

35 Aku a tukoi ma a asu u Yesu. A polusoi aminya a le a zuba u makparyagi mi. A taɗangi Yesu pini a zuba.

36 Wari a asuvu a nwalu, aku ama a polusoi aminya a le a ure.

37 An u rawai evu n kagidali ka Masasa ma Zayitum, gba kakuma ka atoni a ne a gitai mazanga a ka cikpala Kashila n kalagatsu ka ucira adama a ukunosavu u ɗa a wenei.

38 A danai, “Uza u unā u shinga ɗa Magono ma ma tuwa a asuvu a kala ka Magono ma Zuba! Ndishi n shinga a zuba, tsupige kpam a asu u Kashila!” ◇

39 Afarishi a roku a asuvu a kakuma ki a tonuko yi, “Kawenishiki, farana atoni a vunu!”

40 Aku u danai, “N tonuko ɗa, ko ama a paɗa baci bini, she atali a gitai isali i mazanga.”

41 An u rawai evu n Urishelima u wenei ilyuci yi, aku u sakai i'ya.

42 U danai, “A'ari a dana vu reve ili i'ya ya tuko ndishi n shinga, shegai gogo-na i'a ta usokongi ara vunu.

43 A'ayin a ka tuwa ta a ɗa atokulalu a vunu a ka maka vu agalala a kasaga ka vunu ukyawan, a kpada vu ko nte wa.

44 A ka wasa vu ta hal she a iyamba avu n ama a vunu gba. A ka asaka katali a zuba u utoku u ne a asuvu a vunu wa, an bawu vu wushai kune ku Kashila a'ayin a da ku tuwa da."

*Yesu lokoi aza a tsilaga a Kuwa ku Kashila
(Matiyu 21:12-17; Marku 11:15-19; Yahaya 2:13-22)*

45 Aku Yesu uwai a Kuwa ku Kashila u gitai uloko aza a tsilaga.

46 U tonuko le, "Ukorongi u da wari, a danai, 'Kuwa ku va ka woko ta kuwa ku kavasu,' shegai i gonukoi ka 'kaburu ka aza a magalaka.' " ♦

47 Kain dem, u tsu wenishike ta a Kuwa ku Kashila, shegai adarakpi a pige, n awenishiki a Mele, n azapige a ama a zamai a wuna yi.

48 A nambai tyoku da a ka yan n eyi, kpaci kadyanshi ka ne ka pura ta ama atakasuvu.

20

*Keci a kaci ka ucira u Yesu
(Matiyu 21:23-27; Marku 11:27-33)*

1 Kain ka te, tyoku da Yesu wari a uwenishike ama a Kuwa ku Kashila, n u yanyi Kadyanshi ka Shinga ka Kashila. Pini nala, adarakpi a pige n awenishiki a Mele kabolo na nkoshi n pige, a tuwai ara ne.

2 A danai, "Tonuko tsu, n ucira u eni u da va yansa ili i na yi, kpam ya naka vu u da?"

3 U wushunku le, "Mpa dem ma yan da ta keci. Tonuko numu,

4 ulyubu u Yahaya, a zuba da u wutai ko a asu u ama?"

5 A dansai utyoku u le, a danai, "Tsu dana baci, 'A zuba da,' wa dana ta, ndya i zuwai tsu kpadau uwushuku n eyi?"

6 Tsu dana baci, 'A asu u ama,' ama yi a ka varasa tsu ta, kpaci a bidya ta Yahaya matsumate ma."

7 Aku a wushuki, "Tsu reve a asu u da u wutai wa."

8 Yesu tonuko le, "Nala kpam mpa dem ma tonuko da ko ucira u eni u da ma yansa ili i na yi wa."

*Agisani a azamaninga a cingi
(Matiyu 21:33-46; Marku 12:1-12)*

9 Yesu gitai uyanka ama agisani a na yi, u danai, "Vuma roku u da u yain kashina ka cinwi, aku u nakai acimbi a roku haya. U lazai a uyamba u roku u ba u barakpai.

10 An a'ayin a uta a yain, u suki kagbashi ka ne ka roku a asu u aza a haya yi, tsara a naka yi a asuvu a ucanga u kashina vi. Shegai acimbi yi a lapa yi, a loko yi akere a de.

11 U suki kɔpam kagbashi ka roku, eyi dem a lapa yi, a yanka yi uwono, a loko yi akere a de.

12 U doki u suki uza u tatsu, eyi tani a zumgbusa yi, aku a loko yi.

13 “Uza kashina vi u danai, ‘Nɔɔya ma yan? Ma suku ta maku ma va ma ma ciga. Gaawan a ka wene ta karinga ka ne.’

14 “Shegai an acimbi yi a wene yi, a tonukoi kaci ka le, ‘Maku ma kagita ma ne ma na vi. Tsu wuna ni tsara agadu yi a woko a tsunu.

15 Aku a wutukpa yi a uroto u kashina vi a wuna yi.’

“Nɔɔya wa uza u kashina vi wa yan?”

16 Wa tuwa ta u wuna acimbi yi, u naka aza roku kashina ki.”

An ama yi a panai nala, a danai, “Kashila ka jebige!”

17 Shegai Yesu webele le, u danai, “Nɔɔya kalen ka ili i'ya i'ari ukorongi a tagarada u Kashila? ◇ ‘Katali ka aza a kuma a 'yuwain, ka ka lakai kalen cika a asu u kuma.’

18 Uza da baci dem u rukpa a zuba u katali ka nala ki, wa koduso ta. Shegai ka rukpa baci ka varai uza, ka yuruwa yi ta.”

Utsupa u utafa ara Kaisa Magono

(Matiyu 22:15-22; Marku 12:13-17)

19 Aku awenishiki a Mele n adarakpi a pige a zamai ure u da a ka kana Yesu pini a a'ayin a nala yi, kpaci a reve ta a kaci ka le ka u yain agisani yi. Shegai a panai uwonvo u ama.

20 A gita yi uwandasa, a suki aza a akalu, ele tani a yain yavu aza a mayun a da. A ka ciga a kana yi n kadyanshi ka ne, tsara a banka yi a asu u uza u tsugono a yan yi mavura.

21 A wece yi, “Kawenishiki, tsu reve ta kadyanshi ka vunuu uwenishike u vunuu u maci u da. Ya dem unu u te u da vu bidya yi, kɔpam ure u Kashila u da va wenishike mai.

22 U gan tsu tsupa utafa ara Kaisa magono, ko tsu kpaɔa utsupa?”

23 Eyi tani u revei wanda da a ka wanda yi, aku u tonuko le,

24 “Wenike numu ukebe u azurufa.* Kulu n kala ka yai ka kari pini a ukebe vi?”

A danai, “Ku Kaisa ka.”

25 Aku u tonuko le, “Naka Kaisa ili i'ya i'ari i Kaisa, Kashila kɔpam i naka yi ili i'ya i'ari i Kashila.”

26 A fuda a kana yi n kadyanshi ka u yain a kapala ka ama wa. Adama a majiyan ma uwushuku u ne, a paɔai bini.

Keci a kaci ka u'yang u ukpa

(Matiyu 22:23-33; Marku 12:18-27)

◇ 20:17 Ishp. 118:22. * 20:24 Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uɔanga.

27 Ama a roku a ɗa pini aza a Sadusi,† a tuwai ara Yesu. Ama a na yi alya aza ɗa a danai u'yangā u ukpā wā la wa.

28 A wece yi, “Kawenishiki, Musa koronku tsu tā, u danai, ‘Uza u kuwā baci u aṣakāi uka bawu mmuku, u kaṅa tā utoku u ne u sotuku uka vi, u matsāka yi mmuku.’

29 A yan tā ama roku ama a shindere, uza n utoku. Uza u kapala u zuwai uka, u kuwai u aṣakā maku wa.

30 Uza u ire u sotuki maraṅa mi, eyi dem u kuwai bawu maku.

31 Uza u tatsu kpm u sotuki maraṅa mi, eyi dem u kuwai. Nala gbā ama a shindere yi a zuwusai uka vi, hal a kuwusai gbā le, uza wā la u aṣakāi maku wa.

32 A makorishi, uka vi dem u kuwai.

33 An u wokoi gbā ama a shindere a le a zuwusa yi vi, uka u yai u ɗa wa woko a a'ayin a u'yangā a ukpā?”

34 Yesu wushuki, “Ama a gogo-na a ka yansa tā iyolo n a wutukpi iyolo.

35 Shegai aza ɗa baci a wenei a gain a uwa a'ayin a ɗa a ka tuwā, kpm n u'yangā u ukpā vi, a ka yan iyolo ko a wutukpā iyolo wa.

36 A ka doku a ka kuwā wa, kpaci dere ɗa a'ari n atsumate a zuba, kpm mmuku n Kashilā n ɗa an a wokoi mmuku ma u'yangā u ukpā n ɗa.

37 Ukuna u akushe n u u'yangā u ukpā tani, Musa dem dana tā a ukuna u maku ma maɗanga ma ma tasa akina a asu u ɗa u isaɗi Magono ma Zuba ‘Kashilā ka Ibirahi, n Kashilā ka Ishaku, n Kashilā ka Yakubu.’ ◇

38 Eyi Kashilā ka akushe ka wa, shegai ka aza a uma ka, kpaci ara ne ya dem wā tā n uma.”

39 Aku aza roku a asuvu a awenishiki a Mele yi a danai, “Kawenishiki, vu wushuku tā dere.”

40 Pini nala, uza u doku u kawan u wece yi ukuna wa.

Kawauwi ki Maku ma yai ma?

(Matiyu 22:41-46; Marku 12:35-37)

41 Aku Yesu wece le, “Niɗa a ka a dana Kawauwi Maku ma Dawuda ma?”

42 Dawuda n kaci ka ne u danai a Tagarāda u Ishipa,† ‘Magono ma Zuba ma tonukoi Asheku a vā, dusuku a ulyaki u vā,

43 hal she n taɗangu vu a zuba u atokulalu a vunu.’ ◇

44 Dawuda isa yi baci ‘Asheku’, niɗa wa yansa u gono u woko maku ma ne?”

Yesu ɓaranai ama a kaci ka awenishiki a Mele
(Matiyu 23:1-36; Marku 12:38-40)

⁴⁵ Yesu tonukoi atoni a ne a kapala ka ama gb̄a,

⁴⁶ “Kiranai n awenishiki a Mele aza ḏa a ka ciga kutambu n aminya a pige, a ka ciga a danasa le a kuden n tsupige. Kpam a lai uciga u asu u ndishi u ḏa u lai tsulobo a agata a Kashila, n asu u shinga u asu u abiki.

⁴⁷ Alya a lyai ucanga u nraṅa, n a yanyi kavasu ka ugadi adama a ukimbusa u a'eshi. Iacun i ama a nala yi, a ka yan le ta mavura cika.”

21

Kune ku maraṅa
(Marku 12:41-44)

¹ Kain ka te, Yesu wari a Kuwa ku Kashila, aku u gadiḡbai kaci ka ne u wenei tyoku ḏa aza a utsari a ka zuwusa ikebe i le a asu u uzuwusa ikebe.

² U wenei kpam maraṅa ma roku uza u unambi, ma zuwai pini irim i re i kenu* a asuvu.

³ Pini nala, u ḏa, “Mayun n tonuko ḏa, ili i'ya maraṅa uza u unambi u nala u zuwai, i la ta gb̄a ili i'ya ele a zuwusai.

⁴ Kpaci gb̄a le a asuvu a utsari u le u ḏa a kenei a zuwusai. Shegai eyi a asuvu a unambi u ne u ḏa u bidyai gb̄a ikebe i ulyaka ilikulya i ne.”

Iryoci i a'ayin a makorishi
(Matiyu 24:1-2; Marku 13:1-2)

⁵ Aza roku a asuvu a atoni a ne, a'ari a kadyanshi tyoku ḏa a kalai Kuwa ku Kashila n atali a shinga, n kune ku a nakai Kashila. Shegai Yesu danai,

⁶ “Gb̄a ili i'ya i wenei pini na, a'ayin a'a ta a utuwa a ḏa ko katali ka te a ka asaḡa utadangi a zuba u utoku u ne, bawu a wasai ka wa.”

Upana u ikyamba u pige u ḏa wa tuwa
(Matiyu 24:3-14; Marku 13:3-13)

⁷ Pini nala, a wece yi, “Kawenishiki, nwere ḏa ukuna u nala vi wa gita? Iacun i iryoci i eni i'ya a ka wenike ya ciga baci ugita?”

⁸ U tonuko le, “Kiranai kotsu uza roku u puwunsa ḏa wa. Ama ushani a ka tuwa ta n kala ka va a dana aly a Kirisiti Kawauwi. Kpam a dana, ‘A'ayin a yan ḏe evu.’ Kotsu i toni le wa.

⁹ A'ayin a ḏa baci i panai ukuna u kuvon n ibili, kotsu i giruwa wa. U kana ta ukuna u nala u gita, shegai makorishi ma kotsu wa.”

* 21:2 Kondo “Irim i kenu” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

10 U tonuko le kparam, “Kaletsu ka ama ka 'yangasaka ta kaletsu ka ama, tsugono kparam tsu 'yangasaka tsugono.

11 Iyamba ya gbadā ta a asu kau-kau, n kambulu n usara a asu kau-kau. A ka yan ta ili i uwonvo n ikunesavu i pige i pige a zuba.

12 “Shegai kahu ukuna u nala u gita, a ka kana da ta a yan da mavura. A banka da a agata a Kashila n a'uwa a a'ali. A banka da a asu u azapige na ngono adama a kala ka va.

13 Nala wa woko da ta ure u da ya yanka le kadyanshi ka va.

14 Shegai i vakunku atakasuvu a de, i dambula n tyoku da ya gonuko kadyanshi wa.

15 Kpaci mpa ma naka da ta ucira n ugboji u da bawu atokulalu a de a ka fuda a nanamgbana, ko a nani u da wa.

16 Hal n isheku i de n atoku a de n kumaci ku de, n aje a de a ka neke da ta, hal a wuna gbam aza roku a asuvu a de.

17 Ya dem wa 'yuwan da ta adama a kala ka va.

18 Shegai ko kenji ka kaci ka de ka te ka la ka namgba wa.

19 Akawunki a de a da a ka wauwa da.”

Uwacinsa u Urishelima

(Matiyu 24:15-21; Marku 13:14-19)

20 Yesu lyai kapala n kadyanshi, “A'ayin a da baci i wenei asoje a kyawain Urishelima, u gan ta i reve an a yain evu n uwacinsa u da.

21 Adama a nala, asaka aza da a'ari a uyamba u Yahuda a suma a bana a nsasa. Aza da a'ari a ilyuci a wuta a suma, kparam aza da a'ari a une kotsu a uwa a asuvu a ilyuci wa.

22 Kpaci a'ayin a katsupi ka upana u ikyamba a da, tsara a shadangu i'ya i'ari ukorongi. ◇

23 Ter de aka a atsuma n aza a mmuku n shili a a'ayin a nala yi! Kpaci a ka yan ta upana u ikyamba u pige a uyamba vi, aku upan u Kashila u rukpa a kaci ka ama ki.

24 A ka wuna ta aza roku n iburundu, a kanasa kparam aza roku a bansaka le a asu u tsugbashi a iyamba i likimba. Awulawa kparam a ka kpatsa ta Urishelima hal a'ayin a Awulawa a shadangu.

Utuwa u Maku ma Vuma

(Matiyu 24:29-31; Marku 13:24-27)

25 Yesu doku u danai, “A ka wene ta iryoci a kaara n uwoto n atala. A likimba kparam, aletsu a ama a ka dambula ta cika. A dambula cika adama a mawura ma kushiva n abali.

26 Ama a ka limusa ta adama a uwonvo, n a pani uwonvo u ili i'ya ya gitasa a likimba. Kpaci a ka gbadā ta ili i pige i pige i'ya i'ari a zuba.

²⁷ A'ayin a nala a ɗa a ka wene Maku ma Vuma utuwā a asuvu a alishi n ucira n tsupige tsu pige.

²⁸ A'ayin a ɗa baci ukuna u nala wa gitasa, i gadigba a'aci a ɗe i kondo zuba kpaci uwutukpa u ɗe wa yan ɗe evu.”

Uwenishike a kaci ka kapopi
(Matiyu 24:32-35; Marku 13:28-31)

²⁹ Aku Yesu yanka le agisani a na yi u da, “Webelei madanga ma kapopi na ndanga n ɗa n buwai.

³⁰ N gita baci utopo avuku, ya wene ta n kaci ka ɗe kpam i reve an ilyushi i yain evu.

³¹ Nala dem, a'ayin a ɗa baci i wenei ukuna u nala wa gitasa, i reve ta an tsugono tsu Kashila tsu yain evu.

³² “Mayun n tonuko da, ama a gogo-na a ka kotso wa, she a shadangu ili i na yi.

³³ Zuba n likimba wa cimba ta. Shegai kadyanshi ka va ka cimba wa.”

Uwenishike a kaci ka afofi

³⁴ Pini nala, Yesu danai, “Kiranai n kaci ka ɗe, kotsu uma u ɗe u laka a asu u kulya ku gbani, n kuso ku umaka wa, n kadambula ka likimba, hal kain ka nala ka danda da tyoku u utyangi wa.

³⁵ Kpaci nala wa woko a kaci ka ama a likimba gba.

³⁶ Kain dem i rongo n afofi, n i yanyi kvasu, tsara i tsara i lai a asuvu a ukuna u da wa ciga u gita vi. Kpam tsara i fuda i shamgba a kapala ka Maku ma Vuma.”

³⁷ Kain dem, u tsu wenishike ta a Kuwa ku Kashila. Kaara ka kotso baci aku u wuta u ba u wansa a masasa ma a ka isa Masasa ma Zayitum.

³⁸ Kpam ama a tsu tuwusa ta a Kuwa ku Kashila n usana u de, tsara a pana ka yi.

22

Yahuza Isikariyoti wushuki u neke Yesu
(Matiyu 26:1-5; Marku 14:1-2; Yahaya 11:45-53)

¹ A'ayin a Abiki a Ulya u Ilikulya i'ya i Nambai Yisti a da dem a ka isa Abiki a Upasambana a yain evu.

² Aku adarakpi a pige n awenishiki a Mele a ka zama tyoku da a ka wuna Yesu, shegai a ka pana ta uwonvo u ama.

³ Kanangasi* ka uwai Yahuza, uza da a ka isa Isikariyoti, uza u te a asuvu a Kupanamere yi.

⁴ U ba u dansai n adarakpi a pige n azapige aza a uwundya Kuwa ku Kashila tyoku da wa neke yi ara le.

⁵ A yain mazanga hal a zuwambanai a ka tsupa yi n ikebe.

* **22:3** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

⁶ Eyi kpam u wushuki u gitai uzama tyoku da wa neke yi ara le, kakuma ka ama ka wacuwa baci.

Yesu lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana

(Matiyu 26:17-30; Marku 14:12-26; Yahaya 13:21-30; 1 Korintiya 11:23-25)

⁷ Kain ka Abiki a Ulya Ilikulya i'ya i Nambai Yisti ka rawai; wata, kain ka ukidasa mmuku ma a'ondom ma Abiki a Upasamgbana.

⁸ Aku Yesu suki Bituru n Yahaya, u tonuko le, "Walai i ba i fobusuko tsu Abiki a Upasamgbana yi, tsara tsu lyai."

⁹ A wece yi, "Nte da va ciga tsu fobuso?"

¹⁰ U tonuko le, "N u'uwa u de a ilyuci yi, ya gawunsa ta n vuma roku u cangai malanda ma mini. I toni yi hal a kuwa ka wa uwa.

¹¹ I tonuko uza u kuwa vi, 'Kawenishiki ka danai: Nte da asu u da ma lya ilikulya i Abiki a Upasamgbana yi n atoni a va?"

¹² Wa wenike da ta kunukuzuba ku pige ka ucanga u ne wari ufobusi. Nte ya fobusuko tsu pini."

¹³ Aku a lazai a ba a cinai tyoku da u tonuko le vi. Pini nala, a fobusoi ilikulya i Abiki a Upasamgbana yi pini.

¹⁴ An a'ayin a yain, Yesu dusuki ulya ilikulya n asuki yi.

¹⁵ U tonuko le, "Mari ma ciga ta gbam n lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana i na yi n ada, kahu n pana ikyamba.

¹⁶ Kpaci n tonuko da, ma doku ma lya i'ya wa, she a'ayin a da a shadangi u da a tsugono tsu Kashila."

¹⁷ U bidyai mako ma mini ma cinwi, u cikpai Kashila aku u danai, "Wushai na i soi.

¹⁸ N tonuko da, ili i'ya i bidyai n gogo-na ma doku ma so mini ma cinwi wa, she a'ayin a da tsugono tsu Kashila tsu tuwai."

¹⁹ U bidyai burodi u cikpai Kashila, u jibamgbanasai u da, u naka le. U danai, "Ikyamba i va i'ya na vi i'ya a nekei adama a de. Rongoi uyansa nala tsara i cibusa na mpa."

²⁰ An a kotsoi ulya u ilikulya vi, u bidyai mako mi, u danai, "Mako ma na mi, kazuwamgbani ka savu ka a asuvu a mpasa n va n da a ka neke adama a de.

²¹ Shegai uza da wa neke mu vi, aya pini na wa lya kabolo na mpa.

²² Mayun da mpa Maku ma Vuma ma laza tyoku da a zuwai, shegai ter n uza da wa neke mu vi."

²³ A gitai uwecembene ko ya wa neke yi a asuvu a le yi.

Kananamgbani adama a tsupige

²⁴ Kananamgbani ka uwai a mere ma le, ko ya wa woko uzapige u le.

25 U tonuko le, “Ngonon ma Awulawa a tsu ciga t̄a a wenike le ucira. Akid̄i a ugana a le kpam a tsu zama t̄a a is̄a le Ab̄angi a Ama.

26 Shegai ara d̄e nala wa. Uza d̄a w̄ari uzapige a asuvu a d̄e, u woko tyoku u uza u kenu. Uza d̄a wa tonon n̄ ad̄a, u woko tyoku u kagbashi.

27 Ya lai tsupige, uza d̄a u dusuki wa lya ilikulya ko gai kagbashi? Uza d̄a u dusuki wa lya ilikulya d̄a wa? Mpa tyoku u kagbashi d̄a m̄ari a asuvu a d̄e.

28 Ed̄a i shamgbai ara v̄a a ukonduso u d̄a n soi.

29 Tyoku d̄a Tata u v̄a u nak̄a mu tsugono, nala mpa dem ma nak̄a d̄a ucira,

30 tsar̄a i lyai i soi n̄ mpa a tsugono tsu v̄a. I dusuku kpam a aratsu a tsugono, n i lyayi tsugono tsu agali kupa n a re a Isara'ila.

Yesu danai Bituru wa nana yi t̄a

(Matiyu 26:31-35; Marku 14:27-31; Yahaya 13:36-38)

31 Ele pini n a lyayi, aku u danai, “Simo, Simo, Kanangasi† ka folo t̄a u welikpe d̄a tyoku u ilya.

32 Shegai ma yanka vu t̄a kavasu, tsar̄a upityanangu u vunu u gusa wa. Avu kpam a'ayin a d̄a vu gonoi, vu gbatangu aza a vunu.”

33 Bituru wushunku yi, “Asheku, ufobusi u d̄a m̄ari n bana n avu a kuwa ku a'ali, ko a ukpa.”

34 Yesu danai, “N tonuko vu Bituru, ara gb̄am kahu kapen ka sala, va nana mu t̄a vu dana vu reve mu wa hal kutatsu.”

35 Yesu wece le, “A'ayin a d̄a n suku d̄a bawu makpakata, bawu katsan, bawu akpata, ili i'a la i'ya i nambai?”

A danai, “Ko i te tsu namba wa.”

36 U da, “Gogo-na uza d̄a baci w̄ari n makpakata u bidya, nala kpam uza d̄a w̄ari n katsan. Uza d̄a bawu w̄ari n burundu, u denge kunya ku ne u tsila.

37 N tonuko d̄a, mayun d̄a ukuna u d̄a a korongi a kaci ka v̄a u kana t̄a u shad̄angu, ‘A kece yi t̄a a asuvu a aza d̄a a 'yangasakai tsugono.’ ◇ Kpaci ili i'ya a danai a kaci ka v̄a, ushad̄angu u ne u rawa d̄e.”

38 Aku a tonuko yi, “Asheku, iburundu i'ya na i re.”

U tonuko le, “U rawa t̄a.”

Yesu yain kavasu a Masasa ma Zayitum

(Matiyu 26:36-46; Marku 14:32-42)

39 Yesu wut̄ai u banai a Masasa ma Zayitum tyoku d̄a u cuwanakai, atoni a ne dem a tonon yi.

40 An u rawai a asu vi, u tonuko le, “Yanyi kavasu kotsu i rukpa a ukondo wa.”

† 22:31 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi. ◇ 22:37 Isha. 53:12.

41 U *asaka* le kenu, tyoku u *mbari* ma uvutala katali, u kudangi u yain kvasu.

42 U danai, “Tata, vu wushuku baci, takpa mu mako ma upana u ikyamba ma na mi, shegai udani u va u da a ka tono wa, she u vunu.”

43 [Aku katsumate ka zuba ka wenikei kaci ka ne ara ne, wari yi a ugamatangu asuvu.

44 Kpaci wa pana ta ikyamba cika. U matsai kvasu cika, hal malen ma ne ma daka yavu mpasa.]

45 An u 'yangai a asu u kvasu vi, u gono i a asu u atoni a ne. U cina le n a lavuti adama a uwowi u unambukatsuma.

46 U wece le, “Ndyai zuwai ya lavuta? 'Yangai i yain kvasu, kotsu i rukpa a ukondo wa.”

A kana Yesu

(Matiyu 26:47-56; Marku 14:43-50; Yahaya 18:3-11)

47 Yesu pini a kadyanshi, aku u wenei kakuma ka ama ka tuwa yi. Uza da a ka isa Yahuza Isikariyoti, uza u te a asuvu a Kupanamere yi, wa tono n ele kapala. U rabai evu n Yesu kotsu u wambatsa yi.

48 Aku Yesu wece yi, “Yahuza, n uwambatsa u da va neke Maku ma Vuma?”

49 Aza da a'ari evu n eyi, an a wenei ili i'ya ya gita, a wece yi, “Asheku, tsu kapusa n iburundu da?”

50 Aku uza u te u le u kapamgbantai kutsuvu ku ulyaki ku kagbashi ka Magono ma Adarakpi.

51 Yesu danai, “Kotsu i doku wa.” U sawai kutsuvu ku kagbashi ki, u tansa yi.

52 U tonukoi aza da a 'yangasaka yi vi; wata, adarakpi a pige, n azapige a awundi a Kuwa ku Kashila, na nkoshi, “I tuwai n iburundu na mkpaukpau yavu aza a ukana aza a magalaka?”

53 A'ayin a da mari n ada kain dem a asuvu a Kuwa ku Kashila, i barakpa akere a de i dana ya kana mu wa. Shegai a'ayin a de a da na vi, n a'ayin a ucira u karimbi.”

Bituru nanai an u revei Yesu

(Matiyu 26:57-75; Marku 14:53-72; Yahaya 18:12-27)

54 Pini nala, a kana Yesu a lazai n eyi, a banka yi a kuwa ku Magono ma Adarakpi. Bituru wari le a utono mbari mbari.

55 A tasuki akina a mere ma kuwa mi a dusuki. Bituru dem dusuki kabolo n ele.

56 Aku kagbashi ka kari makere ka wene yi a'ayin a da katyashi ka akina ka wakanai, pini nala, kagbashi ki ka danai, “Vuma u na dem kabolo n eyi da wari.”

57 Shegai u nanai u danai, “Mpa n reve yi wa.”

58 An a barakpai kenu, aku uza roku u wene yi u danai, “Avu dem uza u te u le u da.”

Bituru danai, “Uza u va, mpa n reve yi wa.”

⁵⁹ A doki a ɓarakpai hal ulapa u uwule u te, uza roku u maṣṣa yi, u danai, “Maḷaḷa ma la wa, vuma u na kaɓolo ka a'ari, kpaci uza u Galili u da.”

⁶⁰ Bituru danai, “Uza u va, n reve gbam i'ya va tono wa.” Kute-kute kahu u kimbā unā u ne, kapen ka salai.

⁶¹ Asheku a kpatalai a kondonoi Bituru. Aku u cibai n kadyanshi ka Asheku, u da, “Ara gbam kahu kapen ka sala, va nana mu tā vu dana vu reve mu wa hal kutatsu.”

⁶² Aku u wutaɪ a ulanga u sai cika.

Asoje a yankai Yesu majari
(Matiyu 26:67-68; Marku 14:65)

⁶³ Ama da a ka wundya Yesu vi a rongo yi uyanka majari n a lapusi yi.

⁶⁴ A sira yi a'eshi, aku a danai, “Tonuko tsu ili i'ya ya gita. Ya lapa vu?”

⁶⁵ A rongo yi a uyansa ka kadyanshi ka gbani ka gbani ushani n a wishisi yi.

A bankai Yesu a asu u Asheshi a Pige
(Matiyu 26:59-66; Marku 14:55-64; Yahaya 18:19-24)

⁶⁶ An kain ka wansai, aku Asheshi a Pige,† (asuvu a adarakpi a pige, n awenishiki a Mele) a ɓolomgbonoi a asu u te. A bankai Yesu a asu u Asheshi a Pige a le, a tonuko yi,

⁶⁷ “Avu Kirisiti Kawauwi da baci, tonuko tsu.”

U danai, “Ko n tonuko da baci, ya wushuku wa.

⁶⁸ N yan da baci kpam keci, ya wushunku mu wa.

⁶⁹ Shegai ili i'ya i bidyai gogo-na ubana a kapala, Maku ma Vuma ma dusuku ta a ulyaki u Kashila Uza u Uciru.”

⁷⁰ Gba le a danai, “Dana, avu Maku ma Kashila ma?”

U tonuko le, “I dana ta dere, mpa.”

⁷¹ Aku a danai, “Iryoci i eni i'ya kpam tsa bolo? Tsu pana ta n kaci ka tsunu a unā u ne.”

23

A bankai Yesu ara Bilatu
(Matiyu 27:11-14; Marku 15:1-5; Yahaya 18:28-38)

¹ Pini nala, gba kaɓolo ka Asheshi a Pige yi a 'yangai a bankai Yesu ara Bilatu gomuna u Yahuda.

² A sapula yi, a danai, “Tsu cina ta vuma u na vi wa puwunsa a ama a tsunu. Kpam n u bishinki ama a tsupa utafa ara Kaisa. N u dansi kpam aya Kirisiti Kawauwi Magono.”

³ Bilatu wece yi, “Avu magono ma aza a Yahuda ma?”

Aku u wushunku yi, “Nala wari tyoku da vu danai vi.”

⁴ Bilatu tonukoi adarakpi a pige yi n kakuma ka ama ki, “N tsara vuma u na vi n unyushi wa.”

⁵ A doki a matsa yi n a dansi, “Wa 'yangasasa ta atakasuvu a ama n uwenishike u ne a uyamba u Yahuda. U gitai ukuna u nala vi a Galili hal utuwa na.”

A bankai Yesu ara Hiridu

⁶ An Bilatu panai nala, u wecikei ko vuma vi uza u Galili u da.

⁷ An u revei Yesu a kaƙon ka tsugono tsu Hiridu Antiba tsa u wutai, u gebengu yi ara Hiridu uza da wari dem a Urishelima a'ayin a nala yi.

⁸ An Hiridu wenei Yesu, u yain mazanga cika kpaci wa ciga ta u wene yi caupa. An u panai ukuna u ne, kpam wa ciga ta u wene ukunosavu u da Yesu wa yansa.

⁹ U rongo yi a uyansa keci, shegai u wushunku yi ili wa.

¹⁰ Adarakpi a pige n awenishiki a Mele a da pini kushani a rongo yi usapulusa ushani.

¹¹ Hiridu n asoje a ne a yanka yi magori, a yanka yi kpam majari. A uka yi aminya a tsugono, aku a gonuko yi ara Bilatu.

¹² Kain ka nala ka tsije tsu Hiridu n Bilatu tsu gitai. Kpaci caupa atokulalu a da.

A kidagai Yesu ugana u ukpa

(Matiyu 27:15-26; Marku 15:6-15; Yahaya 18:39-19:16)

¹³ Bilatu bolomgbonoi adarakpi a pige, n aza a tsugono, n ama.

¹⁴ U tonuko le, “I tuko ta vuma u na i da wa puwunsa ta ama. Kpam an n vece yi a kapala ka de, n tsara yi n unyushi ko u te a asuvu a ikuna i'ya i danai vi wa.

¹⁵ Nala dem Hiridu u tsara yi n unyushi wa, kpaci aya u gonuko yi ara tsunu. U yan ili i'ya i ratsai a ka wuna yi wa.

¹⁶ Adama a nala, ma bawan yi ta n asaka yi.” [

¹⁷ U tsu asanka le ta vuma u te a asuvu a ama da a'ari a kuwa ku a'ali a a'ayin a abiki.]

¹⁸ Gba ama a 'yangasai alagatsu a le, a danai, “Rawuka vuma u na vi! Asanka tsu Baraba!”

¹⁹ (Baraba aya uza da a zuwai a kuwa ku a'ali adama a u'yangasa u atakasuvu a ama u da a yain n mawunuka a ilyuci yi.)

²⁰ Aku Bilatu doku u yanka le kadyanshi, kpaci wa ciga ta u asaka Yesu.

²¹ Shegai a worukpoi n a dansi, “Wandamgbana yi! Wandamgbana yi!”

²² U doki u tonuko le u tatsu, “Ndya i zuwai? Ili i cingi i eni i'ya u yain? N tsara yi n ili i'ya i ratsai a ka wuna yi wa. Adama a nala ma bawan yi ta n asaka yi.”

²³ Shegai a rongo yi a matsa, a 'yangasai alagatsu a le a danai a wandamgbana yi, hal isali i le i fudai Bilatu.

²⁴ Aku Bilatu kidāga yi ugana, tsarā a yanka le i'ya a ka ciga.

²⁵ U aṣankā le uza ḁa a foloi vi; wata, uza ḁa a zuwai a kuwa ku a'ali, adama a u'yangasa atakasuvu a ama n mawunuka. U naḁa le Yesu tyoku ḁa a ka ciga.

A wandamgbanai Yesu

(Matiyu 27:32-44; Marku 15:21-32; Yahaya 19:17-27)

²⁶ A'ari pini a nwalu n eyi, aku a kanai vuma roku uza u kala Simo uza u Sirani, u wutai a une. A tadanku yi mawandamgbani mi u canga u toni Yesu.

²⁷ Kakuma ka ama ushani ka tonu yi hal n aka a roku aza ḁa a rongoi kushen n a pani mḁala ma ulaza u ne.

²⁸ Yesu kpatalai ara le u danai, "Aka a Urishelima, aṣakai kushen adama a va. Shegai, i saka kaci ka ḁe na mmuku n ḁe.

²⁹ A'ayin a'a ta a utuwa a ḁa a ya dana, 'Aza a unā u shinga a ḁa ndari, n atuma a ḁa bawu a matsai mmuku, kpm n mani ma bawu ma comukoi maku.'

³⁰ A'ayin a nala a ḁa a ka gita ufolo nsasa n pige n pige, 'Rukpai a kaci ka tsunu.' A foli kpm agalala a dana, 'Cidangu tsu.' [◇]

³¹ A yanka baci maḁanga ma taku ukuna u naha, ndya ya gita ma ekpe baci?"*

³² A banka ta dem ama roku ama a re aza a magalaka, tsara a wuna le kaḁolo n eyi.

³³ An a rawai a asu u ḁa a ka isa Mako ma Kaci, nte a wandamgbana yi pini n aza a unyushi u cingi a nala yi uza te a ulyaki, uza te a ugula.

³⁴ Yesu danai, "Tata, cimbusuka le, kpaci a reve ili i'ya a ka yan wa." A varangi uruta a pecishei aminya a ne.

³⁵ Ama a shamgbai a'ari a akalu. Azapige tani a ka yanka yi majari a danai, "U wauwai aza roku, u wauwa kaci ka ne wawa, aya baci uza ḁa Kashila ka dangasai u woko Kirisiti Kawauwi u Kashila."

³⁶ Asoje dem a yansa ka yi ta majari. A banai ara ne a naḁa yi mini ma kalam.

³⁷ A danai, "Ada baci magono ma aza a Yahuda, wauwa kaci ka vunu."

³⁸ Ikorongi i'ya pini zuba n kaci ka ne, EYI NA MAGONO MA AZA A YAHUDA MA.

³⁹ Uza u te a asuvu a aza ḁa a wandamgbanai kaḁolo n eyi vi, u yanka yi kadyanshi ka gbani, u danai, "Ma wundya a ḁa Kawauwi ki. Wauwa kaci ka vunu n atsu."

⁴⁰ Shegai uza u te vi u barana yi u da, "Avu ko uwonvo u Kashila va pana an gba tsunu a kidaga tsu ugana u ukpa wa?"

[◇] 23:30 Hos. 10:8. * 23:31 Kalen ka tsizagadi tsu Yesu tsa, "A yanka mu baci ili i na gogo-na, nida wa la vi n ada?"

41 *Atsu* tani dere *da* tsa wusha katsupi ka manyan ma tsunu, shegai vuma u na ko ili i cingi i te u yan wa.”

42 U danai, “Yesu, kotsu vu cifa na mpa a'ayin a da baci vu uwai a tsugono tsu vunu.”

43 Yesu tonuko yi, “N tonuko vu, ko ara va ta kabolo na mpa a asu u uwunvugusa a zuba.”

Ukpa u Yesu

(*Matiyu 27:45-56; Marku 15:33-41; Yahaya 19:28-30*)

44 An kaara ka rawai a kaci, aku uyamba vi gba u likpamgbana n karimbi hal ubana ulapa u uwule u tatsu.

45 Kaara ka naka kpmam katyashi wa. Aku kunya ka a barakpai a Kuwa ku Kashila ku pecemgbenei kure.

46 Yesu 'yangaasai kalagatsu n ucira u danai, “Tata, a akere a vunu a da ma naka kulu ku va.” An u danai nala, aku u uma u ne u wutai.

47 An katigi ka wenei ili i'ya i gitai u cikpalai Kashila, u da, “Vuma u na, mayun ili i birika yi wa.”

48 Kakuma ka ama ka ka banai akalu a wenei ili i'ya i gitai, a lazai n a lapi akamba a le adama a unamgbi u asuvu.

49 Shegai gba ama da a reve yi, kabolo n aka a da a gita yi utono tun a Galili, a shamgbai a mbari a'ari a uwundya ukuna u nala vi.

Kacida ka Yesu

(*Matiyu 27:57-61; Marku 15:42-47; Yahaya 19:38-42*)

50 Vuma roku uza da wari a asuvu a Asheshi a Pige, kala ka ne ka Isuhu vuma u Arimatiya u uyamba u Yahuda, vuma u maci da.

51 U wushuku n tyoku da a sheshei n i'ya a yain wa. Shegai utuwa u tsugono tsu Kashila u da wa vana.

52 Pini nala, u banai ara Bilatu u foloi a naka yi ikyamba i Yesu.

53 U cipuka yi u palasa yi n aminya a pun u zuwa yi a kasaun ka a shei a katali, a asu u da bawu kotsu a vakunki uza.

54 Kain ka nala ki Kain ka Afofi ka, kpaci Ashibi a yan de evu n uyan.

55 Aka a da a wutai a Galili kabolo n Yesu, a tonoi Isuhu kucina. A wenei kasaun ki n tyoku da a zuwai ikyamba i ne.

56 Aku a gonoi a kuwa a ba a fobusoi ucanga u awanli n u magulani n manivi. Aku a wunvugai kain ka Ashibi ki tyoku da Mele ma danai a yain.

24

U'yanga u Yesu a ukpa

(*Matiyu 28:1-10; Marku 16:1-8; Yahaya 20:1-10*)

¹ Kain ka kagita ka a'ayin a shindere; wata, kain ka Aladi n kpasani, aka a banai a asu u kasaun vi n ucanga u magulani u da a fobusoi.

² A cinai a gindalakpa de katali ka kasaun ki, ³ shegai an a uwai a wene ikyamba i Yesu Asheku wa.

⁴ A'ari a uyan majiyan ma ukuna mi, kute-kute ama a re u'uki n aminya a da ka lada a shamgbai evu n ele.

⁵ Adama a uwonvo, aka yi a varai a'aci a le, shegai ama yi a tonuko le, "Ndya i zuwai ya bolo uza u uma a asuvu a akushe?"

⁶ Wa pini na wa; u 'yanga de! Cibai ili i'ya u tonuko da, a'ayin a da wari kabolo n ada a Galili.

⁷ 'U kana ta a neke Maku ma Vuma a akere a aza a unyushi u cingi, a wandamgbana yi, aku u 'yanga a kain ka tatsu.' "

⁸ Aku a cibai n kadyanshi ka ne.

⁹ An a wuta a kasaun ki a gonoi a kuwa, a tonukoi atoni kupa n u te n ama da a buwai gba ukuna vi.

¹⁰ (Meri Magadaliya n Yuwana n Meri mma u Yakubu n aka a roku a da a'ari kabolo n ele, alya a tonukoi atoni yi ukuna u na vi.)

¹¹ Shegai a wushuku n ukuna vi wa, a gonukoi u da yavu ukuna u gbani u da.

¹² Bituru 'yanga u sumai ubana a kasaun ki, u kelikei u webele, aku u wenei kunya ka a palaka yi vi koshi. Aku u gonoi a kuwa wari uyan majiyan ma ukuna vi.

*Ama a re a ure u Imawu
(Marku 16:12-13)*

¹³ Kain ka nala ki, ama a re a asuvu a atoni a Yesu, a ka bana a une u roku u da a ka isa Imawu. Mbari n ne n ubana a Urishelima, evu na nwalu m ulapa u uwule u re n da.*

¹⁴ A'ari a kadyanshi ka ili i'ya i gitai vi.

¹⁵ Ele pini a kadyanshi ki n a yawunsi utyoku u le, tyoku da ukuna vi u gitai, aku Yesu n kaci ka ne u raba le, a lazai kabolo.

¹⁶ Shegai a'eshi a le a kukpa a ka reve yi wa.

¹⁷ Yesu wece le, "Ukuna u iyen u da i'ari a udansa an ya wala vi?"

A shamgbusai, n a bali asuvu n katsuma ka lima.

¹⁸ Uza da a ka isa Kiliyoba wushunku yi, "Avu kamoci ka a Urishelima? Va ciga vu dana vu reve i'ya i gitai a asuvu a a'ayin a na yi wa?"

¹⁹ U wece le, "Ukuna u eni u da la vi?"

A tonuko yi, "Ukuna u Yesu uza u Nazara, matsumate ma tani ma ucira a asuvu a manyan ma ne n kadyanshi a kapala ka Kashila n ama.

* **24:13** Mbari m mel u shindere da a ka dansaka pini na dere da u wari n kilomita kupa n u te.

²⁰ Adarākpi a pige nā ngonon a neke yi, a kidāga yi ugana u ukpā a wandamgbana yi.

²¹ Tsarā tsu zuwuka yi tani tā a'eshi tsu da aya wa wutukpā Isara'ila. Ara kain tatsu da pa vi an ukuna u na vi u gitai.

²² Ara aka a roku a asuvu a tsunu a yanka tsu tā ukuna u majiyan, a banai pini a kasaun ki n usana u de.

²³ An bawu a cinai ikyamba i ne, a gonoi a tonuko tsu a wene tā kuwene ku atsumate a zuba aza da a tonuko le wā tā n uma.

²⁴ Aza roku a tsunu a banai pini a kasaun ki, a ba a cinai tyoku da aka yi a danai vi nala. Shegai eyi kaci ka ne a wene yi wa.”

²⁵ Yesu tonuko le, “Eda aza da bawu i'ari n ugboji. Aza da atakasuvu a de a razugbai bawu i wushuki gba n ikorongi i ntsumate.

²⁶ U kana Kirisiti Kawauwi u pana ikyamba, aku u tsara tsupige tsu ne wa?”

²⁷ U gitai n tagarada u Musa hal ubana a itagarada i Ntsumate, wa wutumkpusuka le ukuna u da wari a kaci ka ne a asuvu a itagarada yi.

²⁸ A yain evu n une u da a ka bana vi. U yain yavu wa wura le.

²⁹ A matsa yi a danai, “Tuwa vu cipa ara tsunu, kpaci kaara ka kotso de, kayin kpam ka yan de.” U wushuki u cipa ara le.

³⁰ An wari a ulya ilikulya kabolo n ele, u bidyai burodi u cikpai Kashila, u jibai u naka le.

³¹ A'eshi a le a kukpai aku a reve yi. Pini nala, u puwunka le.

³² A dansai utyoku u le, “Ipeli i tuwa ta a atakasuvu a tsunu a'ayin a da wa dansa n atsu a ure vi, wa wutumkpusuka tsu itagarada.”

³³ Kute-kute a 'yangai a gonoi a Urishelima a ba a cinai atoni kupa n u te vi a asu u te kabolo n aza da a'ari n ele.

³⁴ Atoni yi a danai, “Mayun da! Asheku a 'yanga ta, hal gbam u wenike ta kaci ka ne ara Bituru.”

*Yesu wenikei kaci ka ne a asu u atoni
(Matiyu 28:16-20; Marku 16:14-18; Yahaya 20:19-23; Asuki 1:6-8)*

³⁵ Ama a re yi dem a danai ili i'ya i gitai n ele a ure, hal n tyoku da a reve yi a asu u da u jibai burodi.

³⁶ An a'ari pini a udansa ukuna u nala vi, kute-kute Yesu tuwai u shamgbai a mere ma le u danasa le, “Ndishi n shinga ara de.”

³⁷ Shegai a giruwai cika a panai uwonvo. A ka wundya kafofu ka a wenei.

³⁸ U tonuko le, “Nda i zuwai i giruwai? Nda i zuwai ya yan malala a atakasuvu a de?”

³⁹ Webelei akere a va n a'ene a va. Mpa n kaci ka va, sawa numu i pana. Kafofu ka n inyama ko atele tyoku da i wenei mari n i'ya wa.”

⁴⁰ An u danai nala, u wenike le akere n a'ene a ne.

⁴¹ Shegai adama a mazanga n majiyan, a fuda a wushuku gogo wa. U wece le, “I'a pini na n ilikulya?”

⁴² A naka yi kabirisa ka kadan ka a zungi.

⁴³ U wushai ka u takumai a kapala ka le.

⁴⁴ U doki u tonuko le, “Kadyanshi ka va ka pa vi ka n tonuko da a'ayin a da tsari kabolo, “U kana ta a shadangu ili i'ya i'ari ukorongi a kaci ka va a asuvu a itagarada i Mele ma Musa, n i'ya i Nsumate hal n Tagarada u Ishipa.”

⁴⁵ Aku u kukpai atakasuvu a le tsara a reve itagarada yi.

⁴⁶ U tonuko le, “Nala wari ukorongi, u kana ta Kirisiti Kawauwi u pana ikyamba, kain ka tatsu aku u 'yanga a ukpa.

⁴⁷ Kpam a ka yan ta kubari ku ukpatala n ku ucimbusa u unyushi u cingi a asuvu a kala ka ne. A ka gita ta a Urishelima ubana a aletsu a da a buwai.

⁴⁸ Eda aza da i wenei ili i nala yi, kpam i dana i'ya.

⁴⁹ Ma sukunku da ta Kulu Keri ka Tata u va u yain kazuwamgbani n ada. Shegai i vana ve a Urishelima, hal n sukunku da ka kpam ku shadangu da n ucira u da wa wuta a zuba.”

A cangai Yesu ubana a zuba

(Marku 16:19-20; Asuki 1:9-11)

⁵⁰ U wutai n ele ubana a kateshe, hal ubana evu n Batani. U 'yangaasai akere a ne u zuwuka le unu u shinga. ⁵¹ Eyi pini a uzuwusuka le unu u shinga vi, aku u pecenei n ele a canga yi ubana a zuba.

⁵² A lyaka yi kayala, a gonoi a Urishelima n katsuma ka eri cika.

⁵³ A rongoi a ubansa a Kuwa ku Kashila kain dem, n a cikpalasi Kashila.

Kadyanshi ka Shinga ka Yahaya

Ukukpa u kadyanshi

Yahaya, uza da korongi tagarada u na vi u rongo ta evu n Yesu a'ayin a da Yesu yain manyan ma ne pini na a likimba. An nala u wurai, Yahaya tuwa ta u wokoi uzapige a asuvu a atoni a Yesu. A tagarada u na vi, u yan ta kadyanshi ka ili i'ya i gitai an wari kabolo n Yesu.

A tagarada u na vi tsa wene ta ili i'ya Yesu dansai n i'ya u yansai an wari kabolo n ama. Tsa wene ta alabari a uka u aza a Samariya uza da u wushai mini ma unaka uma ma Yesu, uka da a kana'i n unyushi u cingi, kaje ka ne Li'azaru uza da u 'yangasai a ukpa, n ili i roku ushani i'ya u yansai. Yesu isa ta kaci ka ne "Mpa" kala ka lakai uwulukpi ka Kashila a kaletsu ka aza a Yahuda. U wenike ta iryoci ushani i'ya ya wenike an eyi kaliniki ka shinga ka, kpam aya katyaci ka mayun. Yahaya wenike ta ikunesavu i shindere i'ya Yesu yain i'ya i wenikei tyoku da Yesu wari. U te a asuvu a le u da, an Yesu tanasai kawunu, wa ta tyoku u tata u ne, uza da bawu wa asaka manyan ma ne.

Yahaya korongu ta ili i na yi tsara ama a pityanangu n Yesu, kpaci aya Kawauwi. A masala ma 3 makpanda ma 16, tsa wene ta kadyanshi ka ucira ka ka wenike tyoku da Kashila ka ciga ama a asuvu a likimba u na. Cinda Yahaya wenei ili i na yi n a'eshi a ne, u gan ta tsu wushuku n ili i'ya u danai vi mayun da.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Ushipa adama a ucikpala udani vi (1:1-18)

Akani a Yahaya Kalyubugi (1:19-34)

Yesu dangasai atoni a ne a kagita (1:35-51)

Ikunesavu i shindere i Yesu (2:1-12:50)

A'ayin a shindere a makorishi a Yesu: Ukondo u ne n ukpa u ne (13:1-19:42)

Yesu wa ta n uma (20:1-10)

Yesu wenikei kaci ka ne a asu u atoni a ne (20:11-21:25)

Udani u da u tsu naka uma

¹ Kahu a yain likimba, Udani* wa ta pini. Wa ta kabolo n Kashila, kpam dem Kashila ka.

* 1:1 Aza a Yahuda a bidya ta Udani vi Kashila ka, kpaci caupa de a tsu isa kala ka Kashila karara wa, shegai "Udani" ko "Tata." A makpanda n 10 n 14 n wenike tsu ta an Yahaya wa dansa a kaci ka Yesu an u yankai "Udani" manyan.

² A kagitā wā tā kaḅolo n Kashilā.

³ U yan tā ili i'ya i'ari pini gbā, ili i'a la i'ya bawu u yain wa.

⁴ Aya kami ka uma, kpm uma u nala vi u tuko tā ama katyashi.

⁵ Katyashi ki ka wakana tā a asuvu a karimbi, kpm karimbi ki ka fudā ka cimbusā ka wa.

⁶ Kashilā ka suku tā vuma roku, uza ḁa a ka isa Yahaya,† n kadyanshi.

⁷ U tuwā tā u tonuko ama ukuna u mayun u katyashi vi, tsarā ya dem u pityanangu adama a ili i'ya u danai vi.

⁸ Aya katyashi ki wa, shegai u tuwā tā u tonuko ama ukuna u mayun u katyashi vi.

⁹ A'ayin a ḁa baci katyashi ka mayun ki ka tuwāi a likimba, ka nākā tā ama gbā katyashi.

¹⁰ Udani vi wari tā a likimba, kpm Kashilā ka yan tā manyan n eyi an u yain likimba, kpm gbā n nala ama a likimba a reve yi wa.

¹¹ U tuwā tā a uyamba u ne, shegai ama a ne a wusha yi wa.

¹² Ama roku a wusha yi tā, kpm a wushuki n eyi. Adama a nala u zuwa le a wokoi mmuku n Kashilā.

¹³ A'ayin a ḁa isheku i le i matsa le a likimba, ilimaci i nala i zuwa le a woko mmuku n Kashilā wa. Kashilā ka ka zuwa le a wokoi mmuku n ne.

¹⁴ Udani vi u woko tā vuma, kpm u rongoi n aṭsu. Wā tā ushadangi n ukuna n shinga n u mayun. Tsu wene tā tsupige tsu ne; wata, tsupige tsa u wushai vi, kpaci aya koshi Maku ma Tata.

¹⁵ Yahaya dana tā ukuna u mayun a kaci ka Udani vi, kpm u tonukoī ama, “Uza ḁa n yanka ḁā kadyanshi a kaci ka ne aya gai na vi, ‘Uza roku ḁa pini wa tuwā a kucinaṅ ku vā, u la mu tā tsupige, kpaci wā tā pini kahu mpa.’ ”

¹⁶ Adama a nala, uciga u ḁa wa ciga tsu cika ḁa u tsu yansaḁa tsu ukuna u shinga,† kpm u tsu zuwusuka tsu tā unā u shinga maco.

¹⁷ Musa ḁa tukoi ama Mele, Yesu Kawauwi kpm u tukoi ama ukuna u shinga n u mayun.

¹⁸ Kotsu uza wā la u wenei Kashilā wa. Shegai Maku mi ma zuwa tā ama a revei tyoku ḁa Kashilā kari, kpaci aya koshi Maku ma m̄ari ili i te n Kashilā ki, kpm wari evu n Tata.

*Yahaya Kalyuḅugi danai ukuna u Yesu
(Matiyu 3:1-12; Marku 1:1-8; Luka 3:1-18)*

¹⁹ Azapige a aza a Yahuda a Urishelima a suki adarāḁpi n aza a Levi ubana ara Yahaya a weci yi ko ya wari.

† **1:6** Yahaya u makpandā ma na mi Yahaya Kalyuḅugi ḁa, Yahaya kasuki uza ḁa korongi tagarāḁa u na vi u ḁa wa.

20 Yahaya kpaḍa le uwushunku wa, shegai u dansai n ele karara, “Mpa Kawauwi ki wa.”

21 Aku a wece yi, “Ada baci Kawauwi ki wa, ada yai? Ada Iliya‡ vi?”

U wushunku le, “A'a, mpa wa.”

A doku a wece yi, “Avu Matsumate§ ma a dangasai vi ma?”

U wushuki, “A'a, mpa wa.”

22 Aku a doku a wece yi, “Ada yai? Wushunku tsu tyoku da tsa ba tsa tonuko aza da a suku tsu. Ya vu bidyai kaci ka vunu?”

23 Yahaya wushunku le n kadyanshi ka Ishaya matsumate: “Mpa kalagatsu ka ka salasa a kakamba, n ka dansi, ‘Lapulai ure adama a Asheku a da a ka tuwa!’ ” ◇

24 Afarishi a da a suki atsumate yi.

25 A wece yi, “Ada baci Kawauwi, ko Iliya, ko Matsumate ma a dangasai vi wa, nida va lyubugusu ama naha?”

26 Yahaya wushunku le, “Mpa n mini ma ma lyubugusu, shegai n gogo-na naha uza roku da pini a asuvu a kakuma ka ama uza da bawu i revei.

27 Aya uza da wa tuwa a kucina ku va. Mpa n ratsa n surukpa isirikatsu i akpata a ne wa.”

28 Yahaya wa lyubugusu ama a ilyuci i Batani, kasana n Agata a Urudu nte ili i na yi i gitai pini gba.

Yesu da Maku ma Kondom ma Kashila

29 An kain ka wansai, Yahaya wenei Yesu, an wa gawunsa n eyi, aku u tonukoi ama, “Maku ma Kondom ma Kashila‡ ka yankai manyan tsara u cimbusuka ama a likimba unyushi u cingi u le ma na.

30 Aya gai ma dansaka an n danai, ‘Uza roku da pini wa tuwa a kucina ku va, u la mu ta tsupige, kpaci wa ta pini kahu mpa.’

31 Mari n reve an aya wa, shegai mari ulyubugusu n mini tsara n zuwa aza a Yahuda a reve ko aya yai.”

32 Aku Yahaya danai, “N wene ta Kulu Keri ku wutai a zuba ku cipai ara ne yavu kadya ku woko yi pini.

33 Mari n reve an aya wa, shegai an Kashila ka suku mu n lyubugu ama n mini, da u tonuko mu, ‘Vu wene baci Kulu Keri ku cipai ara uza roku aku ku woko yi pini, vuma u nala vi aya ya vana vi. Aya wa lyubugu ama n Kulu Keri.’

34 N wene ta ili i nala yi i gitai n Yesu. Adama a nala, n tonuko da ukuna u mayun, aya Maku ma Kashila mi.”

Atoni a Yesu a kagita

‡ 1:21 Adama a da Kashila ka bidyai Iliya ubana a zuba n uma u ne, da aza a Yahuda a'ari a uvana ugono u ne. § 1:21 Musa yan ta kazuwamgbani n aza a Isara'ila u da Kashila ka sukunku le ta Matsumate tyoku u ne. Pini nala, aza a Yahuda a'ari a uvana Matsumate mi. ◇ 1:23 Isha. 40:3.

35 An kain ka wansai, Yahaya pini n u lyuɓugusi ama kaɓolo n ama a re a asuvu a atoni a ne,

36 aku u wenei Yesu wa wala, u danai, “Maku ma Kondom ma Kashilā ma gai na vi!”

37 An atoni a re yi a panai Yahaya danai nala, a tonoi Yesu.

38 An Yesu kpatalai u wenei a ka tonon yi, u wece le, “Nɗya ya bolo?”

Aku a wushuki, “Rabbi,† nte va rongo?” (“Rabbi;” wata, “Kawenishiki.”)

39 U wushunku le, “Tuwaḡi i wene.” (A'ayin a nala yi evu n ulapa u uwule u nishi u ɗa u kaara.) Aku a lazai n eyi a wenei asu vi, a rongoi pini hal kaara ka rukpai.

40 Uza te a asuvu a atoni a re yi aya Andurawu utoku u Simo Bituru uza ɗa a'ari tata u te.

41 Ili i'ya Andurawu gitai uyan i'ya u zamai utoku u ne vi u tonuko yi, “Tsu wene ta Kawauwi ka a yanka tsu kazuwangbani ki!” (N Tsiyahuda a yanka ta manyan n “Kawauwi” kpam ili i'ya i te n udani u “Kirisiti” n Tsiheline.)

42 Aku Andurawu bidyai utoku u ne vi ubana ara Yesu.

Yesu kondono yi u danai, “Ada Simo, kala ka tata u wunu ka Yahaya. A ka isa vu ta Kefa.” (“Kefa” ili i te i'ya n “Bituru.”)*

Yesu dangasai Filibu n Nataniya

43 An kain ka wansai, Yesu yawunsai u bana a Galili. Aku u ba u cinai Filibu, u tonuko yi, “Tono mu.”

44 Besaida ɗa ilyuci i Filibu, n ilyuci i Andurawu n Bituru.

45 Filibu ba u boloi Nataniya, aku u tonuko yi, “Tsu wene ta vuma ɗa Musa korongi ukuna u ne a Mele mi. Kpam dem ntsumate n korongu ta ukuna u ne. Aya Yesu maku ma Isuhu, kpam ilyuci i ne i'ya Nazara.”

46 Shegai Nataniya wece yi, “Ili i shinga i'a la ya wuta a Nazara?”

Filibu wushunku yi, “Tuwa vu wene.”

47 An Yesu wenei Nataniya wa raɓa evu n eyi, aku u danai, “Eyi na matsikaya ma aza a Yahuda ma mayun ma. Uza maryafuka ɗa wa.”

48 Nataniya wece yi, “Nida vu yansai vu reve mu?”

U wushunku yi, “Kahu Filibu isa vu, n wene vu ta a kulu ku madanga ma kapopi.”

49 Aku Nataniya tonuko yi, “Kawenishiki, avu Maku ma Kashilā ma. Ada Magono ma aza a Yahuda.”

50 Yesu danai, “Wushuku ɗa vu wushuki na mpa an n tonuko vu n wene vu ta a kulu ku madanga ma kapopi? Va wene ta ili i'ya i lai i naha ugbonguro.”

* 1:42 Kalen ka a'ala a Kefa n Bituru ka “katali.”

⁵¹ U tonuko le kpam, “Mayun n tonuko ɗa, Ya wene ta zuba u kukpa kpam atsumate a zuba a Kashila n a yuwi n a cipi a zuba u Maku ma Vuma.”

2

Yesu zuwai mini ma wokoi mini ma cinwi

¹ Pini nala, a kain ka tatsu, a ka yan abiki a iyolo a ilyuci i Kanan u Galili. Mma u Yesu wa ta dem pini a asu vi.

² A libana ta dem Yesu n atoni a ne.

³ An mini ma cinwi mi ma kotsoi, aku mma u Yesu u tonuko yi, “Mini ma cinwi mi ma kotso de.”

⁴ Yesu wushunku yi, “Mma, ndya i zuwai va damgbarasa mu naha? Kotsu a'ayin a va a yan wa.”

⁵ Mma u ne u tonukoi agbashi yi, “Yanyi gbā ili i'ya u tonuko ɗa i yain.”

⁶ Caupa, Kashila ka naka ta aza a Yahuda mele tyoku da a ka yansa kuza. Adama a nala, aza a kuwa yi a'a ta na mmuru n mini n teli n da a shei a atali. Maru dem ma gbonguro ta hal ma fuda ta ma bidya evu na nlanda n mini n teli.

⁷ Yesu tonukoi agbashi yi, “Shadangi mmuru mi n mini.” Aku a shadangi n da tipi-tipi.

⁸ U tonuko le, “Gogo-na kenei i banka uzapige u abiki vi.”

Aku a yain tyoku da u tonuko le a yain.

⁹ An uzapige vi u pedei, aku u wenei ma gono de mini ma cinwi. U reve tani asu u da mini ma cinwi mi ma wutai wa, shegai agbashi a da a tukoi ma vi a reve ta. Aku u isa valisavu vi,

¹⁰ u tonuko yi, “Mini ma cinwi ma shinga ma a tsu gitā a tuko, a'ayin a da baci ama a sosoi, aku a tuko ma bawu ma cinai ma kagitā kayanyan. Shegai avu vu sokongu ta mini ma cinwi ma shinga mi she gogo-na!”

¹¹ A Kanan u Galili da Yesu yain ukunosavu u kagitā u ne. Nte da u wenikei pini tsupige tsu ne, kpam atoni a ne a wushuki n eyi.

¹² An nala wurai, aku u lazai ubana a ilyuci i Kafarnahum kabolo na mma u ne, n atoku a ne, n atoni a ne. A rongo ta pini a'ayin kenu.

Yesu lokoi aza a tsilaga a Kuwa ku Kashila

(Matiyu 21:12-13; Marku 11:15-17; Luka 19:45-46)

¹³ Yesu banai a Urishelima, kpaci a'ayin a Abiki a Upasamgbana a yan de evu.

¹⁴ An u uwai a Kuwa ku Kashila ki, aku u cinai aza a udengishe anaka, na nlala, na ntambara. U wenei aza da a tsu dusukusu a asu u iteburu i le n a savadasi ikebe icun kau-kau.

15 U zamai a'awun u cai kaban u yain kajaɓu. U lokoi ama yi pini a Kuwa ku Kashilā ki, kaɓolo nā nlala n le n anaka a le dem. U mutsukpusai iteburu i aza ɗa a ka savaɗasa ikebe u wacinsai ikebe yi.

16 U tonukoi aza ɗa a ka dengishe ntambara, “Takpai ili i na yi pini na! Kotsu i gonuko kuwa ku Tata u vā kuden wa!”

17 An nala gitai, aku atoni yi a cibai n ili i'ya a korongi caupa a asuvu a Tagarāda u Kashilā: “Adama a uciga u ɗa ma ciga kuwa ku vunu cika, u ɗa wa zuwa mu n kuwā.” ◇

18 Azapige a aza a Yahuda a wecei Yesu, “Ukunosavu u eni u ɗa va yan tsarā u wenike tsu tyoku ɗa vu tsarai ucira u uyan ili i na yi?”

19 U wushunku le, “Waşai kuwa ku Kashilā ku na ki, ma ma tā ka kpam a asuvu a a'ayin a tatsu.”

20 A wushunku yi, “An a gitai kuma ku Kuwa ku Kashilā ku na ki, a yan tā ayen amangare n a teli kahu a kotso ka! Nida va fuda va ma ka a asuvu a a'ayin a tatsu?”

21 Shegai an Yesu danai “kuwa ku Kashilā ki,” ikyamba i ne i'ya wa dansaka.

22 A'ayin a ɗa u tuwai u 'yangai a ukpa, ɗa atoni yi a cibai u tonuko le tā ukuna vi. Aku a wushuki gba ili i'ya Yesu dansai n i'ya a korongusi a Tagarāda u Kashilā.

Yesu reve tā tyoku ɗa ama a'ari

23 An Yesu wari a Urishelima adama a Abiki a Upasamgbana yi, ama ushani a wushuku tā n eyi kpaci a wene tā ikunesavu i'ya u yansai.

24 Yesu reve tā tyoku ɗa atakasuvu a ama a'ari, adama a nala u wushuku u asankā le kaci wa.

25 Adama a ɗa u revei atakasuvu a ama gba, she kpam uza u tonuko yi ukuna u roku a kaci ka uza wa, kpaci eyi n kaci ka ne u reve tā ili i'ya i'ari a asuvu a vuma.

3

Nikodimu tuwai ara Yesu

1 A asuvu a Asheshi a Pige yi, uza roku ɗa pini uza ɗa a ka isa Nikodimu, Kafarishi ka.

2 Kain ka te n kayin, u banai ara Yesu, u danai, “Uzapige, tsu reve tā Kashilā ka ka suku vu ara tsunu vu wenishike tsu. Kpaci ko uza wa fuda wa yan ikunesavu tyoku ɗa va yansa wa, shegai Kashilā ka baci n eyi.”

3 Yesu wushuki, “Mayun n tonuko vu, uza wā la wa uwa a tsugono tsu Kashilā wa, she a doku a matsa yi ilimaci i ire.”

⁴ Nikodimu wece yi, “Vuma u kutsa baci, nida wa kpam a ka doku a matsa yi? Wa doku kpam wa uwa a katsuma ka mma u ne wa. Nida a ka yan a matsa vuma ilimaci i ire?”

⁵ Shegai u wushunku yi, “Mayun n tonuko vu, uza wa la wa uwa a tsugono tsu Kashila wa, she a matsa yi ilimaci i ire n mini n Kulu Keri.

⁶ Isheku i vuma alya a tsu zuwa ikyamba i vuma i tsara uma, shegai Kulu Keri ku Kashila ka ku tsu zuwa kulu ku vuma ku tsara uma.

⁷ Kotsu vu yain majiyan an n tonuko vu, ‘She a doku a matsa da ilimaci i ire wa.’

⁸ Uwule u tsu lapana ta a asu u da dem wa ciga, kpam vu tsu pana ta mawura ma ne, shegai vu tsu reve asu u da u gitai ko kpam a asu u da wa bana wa. Nala dem wari Kulu Keri ku matsa baci vuma.”

⁹ Nikodimu wece yi, “Nida wa yan u gitai nala?”

¹⁰ U wushunku yi, “Avu kawenishiki ka ka pige a asuvu a Isara'ila. Nida vu yansai vu kpaɗai ureve ukuna u na?”

¹¹ Mayun n tonuko vu, ukuna u da tsu revei u da tsa dansa, kpam tsu yain kadyanshi ka ili i'ya tsu wenei. Shegai i wushuku n ili i'ya tsu tonuko da wa.

¹² N tonuko da ta ukuna u likimba naha, shegai i wushuku n kadyanshi ka va wa. Adama a nala, ya fuda ya wushuku na mpa n tonuko da baci ili i'ya i'ari a zuba wa.

¹³ Mpa Maku ma Vuma, mpa koshi n wutai a zuba n tuwai a likimba, kpam ma doku ma gono a zuba.

¹⁴ Tyoku da Musa saki kali ka urim u shili a kakamba, nala dem a ka saku Maku ma Vuma.

¹⁵ Adama a nala, uza da baci dem u wushuki n Maku ma Vuma, wa tsara ta uma u da bawu wa kotso.

¹⁶ “Tyoku da Kashila ka cigai ama a likimba cika u da na: u neke ta Maku ma te ma ne koshi tsara uza da baci dem u wushuki n eyi kotsu u kuwa wa, shegai u tsara uma u da bawu wari n utyoku.

¹⁷ Kashila ka suku Maku ma ne a likimba tsara u kidaga ama ugana u ukpa wa. Shegai u suku yi ta tsara u wauwa le.

¹⁸ A ka kidaga aza da a wushuki n Maku mi ugana wa. Shegai a kidaga de aza da bawu a wushuki vi ugana, kpaci a wushuku n Maku ma te ma Kashila mi wa.

¹⁹ Ili i'ya i zuwai a ka kidaga le ugana i'ya na: Katyashi ka tuwa ta a likimba. Shegai a ciga katyashi ki wa, aku a gonoi a ka ciga karimbi, kpaci manyan ma cingi ma a ka yansa.

²⁰ Aza da a ka yansa ukuna u cingi a tsu ciga katyashi wa, kpam a ka tuwa evu n ka wa, kpaci a ka ciga uza u wene manyan ma cingi ma a ka yansa wa.

21 Shegai aza *da* a ka tonu ure u mayun a ka tonu *ta* kathyashi, ya dem wa wene *ta* a ka yansa ili i'ya Kashila ka ciga le a yain."

Yahaya Kalyubugi cikpalai Yesu

22 An a yain a'ayin kenu, Yesu n atoni a ne a banai ubongu u Yahuda, a *tsa ta* a *barakpai* pini kenu n a lyubugusi ama.

23-24 A'ayin a nala yi kotsu a banka Yahaya a kuwa ku a'ali wa. Yahaya rongo *ta* ulyubugusu ama a Ayino evu n Salima, kpaci asu vi mini ma pini ushani. Ama a rongo *ta* ubansa ara ne cika *tsara* u lyubugu le.

25 Kananambani ka rukpa *ta* a mere ma atoni a Yahaya n uza u Yahuda u roku a kaci ka uwulukpe u ikyamba.

26 Aku a banai ara Yahaya, a danai, "Kawenishiki, vuma *da* vu cinai a kapashi ka Agata a Urudu vi, uza *da* vu danai Kawauwi ka vi, aya dem pini wa lyubugusu ama. Kpam ya dem nte wa bansa *de*, n u *da* a ka tuwa ara tsunu."

27 Aku Yahaya wushunku le, "Ili i'ya Kashila ka *naka* vuma i'ya koshi wa *tsara*.

28 I panaka mu *ta* an n danai, 'Mpa Kawauwi ki wa, shegai mpa Kashila ka suki n tuwa n lapula ure adama a ne.'

29 Ukasavu u tsu bana *ta* a asu u *da* vali u ne wari. Kaje ka valisavu ka tsu pana *ta* kalagatsu ka valisavu ki, u yain kpam mazanga kabolo n eyi. Mpa kaje ka valisavu ka, kpam ma pana *ta* kayanyan cika an u lyai kaci ka ukuna.

30 U *kana ta* u lyai kapala n uwoko n tsupige, mpa kpam n woko uza u kenu."

Uza da u wutai a zuba

31 Yahaya doki u danai, "Uza *da* u wutai a zuba u la *ta* ama gba tsupige. Uza *da* u wutai a likimba uza u likimba u *da*, kpam ukuna u likimba u *da* koshi u tsu rongo udansa. Shegai uza *da* u wutai a zuba vi u la *ta* ya dem tsupige.

32 U tsu yan *ta* kadyanshi a kaci ka ili i'ya u wenei kpam u panai, shegai ko uza u tsu wushuku n i'ya wa tonu wa.

33 Uza *da* baci dem u wushuki n i'ya u danai, u wenike *ta* an u wushuku *ta* la vi n ili i'ya Kashila ka danai mayun *da*.

34 Uza *da* Kashila ka suki vi, ukuna u Kashila u *da* u tsu dansa, kpaci Kashila ka *naka* yi *ta* ucira u Kulu Keri gbende.

35 Tata vi u ciga *ta* Maku mi cika, adama a nala u *naka* yi *ta* ucira a kaci ka ili gba.

36 Aza *da* a wushuki n Maku mi, a'a *ta* n uma u *da* bawu wa kotso. Shegai aza *da* bawu a ka panaka Maku mi, a ka *tsara* uma wa. Asuvu a upan a Kashila a'a *ta* a kaci ka le maco."

4

Yesu dansai n uka u aza a Samariya

¹ Afarishi a pana t̄a alabari an Yesu wa tsar̄asa atoni ushani hal a lai atoni a Yahaya kakuma, kpam n u lyuḅugusi le.

² (Ko an u wokoi aya n kaci ka ne wa lyuḅugusu ama yi wa, atoni a ne a ḁa.)

³ An u revei Afarishi a pana t̄a ukuna vi, aku u lazai u aṣak̄ai Yahuda ugono a Galili.

⁴ Ure vi u pasamgbana t̄a a uyamba u Samariya.

⁵ Eyi pini a nwalu a Samariya vi, aku u rawai a ilyuci i roku i'ya a ka isa Saika, asu vi u ɓar̄akpa n kashina ka Yakubu naḁai maku ma ne Isuhu wa.

⁶ Ilyukoi i Yakubu i'a t̄a pini. N kaara a kaci, an Yesu wowoi cika, kpaci u yan t̄a nwalu ma m̄b̄ari, aku u dusuki a ikengi i ilyukoi yi.

⁷⁻⁸ A'ayin a ḁa atoni a ne a banai a asuvu a ilyuci tsar̄a a tsila ilikulya, aku uka u aza a Samariya u roku u tuw̄ai ukene mini. Yesu folo yi, “Ne mu mini n soi.”

⁹ Uka vi u yan t̄a majiyan cika, kpaci aza a Yahuda a 'yuwan t̄a ili i'ya ya gawan le n aza a Samariya. Aku u tonuko yi, “Avu uza u aza a Yahuda ḁa, mpa kpam uka u aza a Samariya ḁa m̄ari. Nɗya i zuwai va folo mu mini?”

¹⁰ U wushunku yi, “Vu reve ili i'ya Kashila ka ciga ka naḁa vu wa, kpam vu reve uza ḁa w̄ari vu a ufolo mini ma uso mi wa. A ḁa baci v̄ari vu revei, v̄ari va folo mu t̄a mini ma ma naḁa uma.”

¹¹ Uka vi u danai, “Uzapige, v̄a gb̄am n ili i ukenike mini wa, kpam ilyukoi yi i'a t̄a lyungu-lyungu. Nte va tsar̄a mini ma ma naḁa uma vi?”

¹² Akaya a tsunu Yakubu ḁa gavuga tsu ilyukoi i na yi, eyi n aza a kuwa a ne na nnama n kuwa n le a soso t̄a pini mini. Avu la Yakubu tsupige ḁa?”

¹³ U wushuki, “Uza ḁa baci dem u soi mini ma na mi, wa doku t̄a wa pana kakuli.

¹⁴ Shegai aza ḁa a ka so mini ma ma naḁa le vi, a ka doku a ka pana kakuli wa. Mini ma ma naḁa le vi ma woko t̄a tyoku u keshi ka mini a asuvu a le. Mini ma nala mi ma naḁa le t̄a uma u ḁa bawu wa kotso.”

¹⁵ Uka vi u tonuko yi, “Uzapige, ne mu mini ma nala mi n soi, tsar̄a n doku n pana kakuli wa. Kotsu n doku n gono a asu u ilyukoi i na yi ukene u mini wa.”

¹⁶ U tonuko yi, “Wala ba vu isa vali u vunu i tuw̄a kaḅolo n eyi.”

¹⁷ Uka vi u wushuki, “M̄ari n vali wa.”

U wushunku yi, “Mayun ḁa an vu danai v̄ari n vali wa.

¹⁸ Vu bansa t̄a a'ali a tawun iyolo, kpam uza ḁa v̄ari kaḅolo n eyi gogo-na vi, vu yan iyolo n eyi wa. Ukuna u ḁa vu tonuko mu vi mayun ḁa.”

19 Uka vi u danai, “Uzapige, n reve t̄a avu matsumate ma.

20 Isheku i v̄a i gbashika t̄a Kashil̄a a Masasa ma Gerizim, shegai eḏ̄a aza a Yahuda i da Urishelima ḏa koshi asu u ulya kayala.”

21 U tonuko yi, “Uka, wushuku n̄a mpa, a'ayin a ka tuw̄a t̄a a ḏa bawu ama a ka lyaka Tata kayala ko a masasa ko kpam a Urishelima.

22 Eḏ̄a aza a Samariya kenu ḏa i revei a kaci ka uza ḏa ya lyaka kayala. Ātsu kpam aza a Yahuda tsu reve t̄a ukuna ushani a uza ḏa tsa lyaka kayala, kpaci Kashil̄a ka sukunku t̄a ama iwauwi a kukere ku aza a Yahuda.

23 A'ayin a ka tuw̄a t̄a, mayun gb̄am a ḏa a rawa ḏe, a ḏa Kulu Keri ka zuwa ama a lyaka Tata kayala tyoku ḏa w̄ari mayun. Tyoku ḏa Tata wa ciga ama a lyaka yi kayala ḏa la vi.

24 Kashil̄a kulu ka, kpam u kaṅa t̄a ama a lyaka yi kayala a asuvu a kulu ku le ts̄ar̄a a lyaka yi kayala dere.”

25 Uka vi u danai, “N reve t̄a Kawauwi ka tuw̄a t̄a, aya a tsu isā Kirisiti. A'ayin a ḏa baci u tuw̄ai, wa toḏugbusuko tsu t̄a ili dem.”

26 U wushunku yi, “Mpa uza ḏa gai ma dansa n avu na vi, mpa vuma u nala vi.”

Atoni a gonoi a asu u ilyukoi

27 Kute-kute, atoni a Yesu yi a gonoi. A yan t̄a majiyan cika an a cina yi wa dansa n uka. Shegai ko uza u wece uka vi, “Nḏya va ciga?” wa, ko kpam a weci Yesu, “Niḏa va dansa n eyi?” wa.

28 Uka vi u aṣak̄ai malanda ma mini ma ne, u lazai a ubana a ilyuci yi u tonukoi ama ukuna vi, u danai,

29 “Tuw̄ai i wene vuma ḏa u tonuko mu gb̄a ili i'ya n yansai! Ko wa yan aya Kawauwi ki?”

30 Aku a wut̄ai a ilyuci yi a ba a cinai Yesu.

31 An a'ari pini uyan nala, aku atoni a ne a tonuko yi, “Kawenishiki, yan ahankuri ts̄a vu lyai ili i roku.”

32 Shegai u tonuko le, “Mā t̄a n ilikulya i'ya bawu i revei n i'ya.”

33 Aku atoni yi a ka wecemgbene n a dansi, “Uza roku u tuko yi ilikulya ḏa?”

34 U wushunku le, “Ilikulya i v̄a i'ya n yain manyan ma uza ḏa u suku mu wa ciga mu n yain, kpam n kotso ma.

35 I'ā t̄a n tsizagadī tsa tsu danai, 'Iwoto i nishi i wura baci, ḏa ama a tsu kapa ilya.' Shegai n tonuko ḏa webelei mai, ya wene t̄a ilya i gewe ḏe ya ciga ukapa.

36 N gogo-na naha, uza ḏa wa kapa vi wa ts̄ar̄asā ḏe katsupi ka ne, kpam wa cir̄angusu ḏe ili i'ya u kapai vi adama a uma

u da bawu wa kotso. Uza da u cei n uza da u kapai vi a ka zangana ta kabolo.

³⁷Tsizagadi tsu na tsi mayun da, 'Uza u naha u cei, uza u nide kpm u kapai.'

³⁸N suku da ta i kapi ilya i'ya bawu i yain manyan ma le. Ama roku a da a gitai manyan mi, aku eda kpm i koruso ma."

Aza a Samariya ushani a wushuki

³⁹Aza a Samariya ushani a ilyuci yi a wushuku ta n Yesu adama a ukuna u na u da uka vi u tonuko le: "U tonuko mu ta gba ili i'ya n yansai."

⁴⁰An aza a Samariya a tuwai ara Yesu, a folo yi u cipa ara le, aku u doki u dusuki pini a'ayin a re.

⁴¹Pini nala, aza roku ushani a doku a wushuki adama a ili i'ya u danai.

⁴²A tonukoi uka vi, "A kagita tsu wushuku ta n Yesu adama a ili i'ya vu tonuko tsu, shegai gogo-na tsu wushuku ta adama a da tsu panaka yi n kaci ka tsunu. Tsu reve ta vuma u na vi aya Kawauwi ka likimba."

Yesu tanasai maku ma uzapige

(Matiyu 8:5-13; Luka 7:1-10)

⁴³An a'ayin a re a wurai, aku Yesu lazai ubana a kaƙon ka Galili.

⁴⁴(Wari u dana ta caupa ama a tsu wushuku n matsumate a ilyuci i ne wa.)

⁴⁵An u rawai a Galili, ama yi a ryabusa yi. Adama a da a wene ta gba ili i'ya u yansai de a'ayin a Abiki a Upasamgbana a Urishelima, kpaci a'a ta dem pini a asu vi.

⁴⁶Yesu pini a Galili, aku u gonoi a ilyuci i Kanan a asu u da u gonukoi mini ma wokoi mini ma cinwi. A ilyuci i Kafarnahum, uzapige u roku da pini uza da maku ma ne mari n maƙala.

⁴⁷An u panai a da Yesu wuta ta a Yahuda u tuwai a Galili, aku u banai ara ne u folo yi u tuwa a Kafarnahum u tanasa maku ma ne, kpaci maku mi ma ta a una u ukpa.

⁴⁸Yesu wushunku yi, "Uza wa la a asuvu a de wa wushuku wa, she u wene iryoci n ikunesavu."

⁴⁹Uzapige vi u danai, "Kawenishiki, tuwa a kuwa ku va kahu maku ma va ma kuwa."

⁵⁰U wushuki, "Wala vu gono a kuwa. Maku ma vunu ma yan ta uma."

Vuma vi u wushuki n ili i'ya Yesu tonuko yi, aku u lazai ugono a kuwa.

⁵¹Eyi pini a nwalu a ugono, aku u gawunsai n agbashi a ne a roku, a tonuko yi, "Maku ma vunu ma tana de!"

⁵² U wece le a'ayin a da maku mi ma tan̄ai. A wushunku yi, “Maḅalā mi ma aṣakā yi t̄a nayain dere u ulapa u uwule u iyan u kaara.”

⁵³ Aku tata vi u revei derere u a'ayin a nala yi a da Yesu danai, “Maku ma vunu ma yan t̄a uma.” Pini nala, vuma vi n ama da a'ari a kuwa ku ne a wushuki n Yesu.

⁵⁴ Ukunosavu u ire u da la vi u da Yesu yain an u aṣakai Yahuda u rawai a Galili.

5

Yesu tan̄asai kawunu

¹ An nala wurai, Yesu lazai ubana a Urishelima a asu u abiki a aza a Yahuda.

² A Urishelima vi, kaḅakā ka mini ka pini evu n Utsutsu u Ncon u da a ka isa Betesida n Tsi'arama. A kyawan t̄a ka n afalaka a tawun.

³ Aza a mḅalā ushani a tsu vakusu t̄a pini evu n mini mi. Aza roku arumbā a da, aza roku awunu, n aza da ili i soi. [A'ari a uvana mini mi ma vura,

⁴ kpaci gaawan katsumate ka zuba ka tuwā t̄a ka vura ma. Uza da baci u gitai pini u'uwa a'ayin a da mini mi ma vurai vi wa tan̄a t̄a.]*

⁵ Vuma roku u da pini nvain a asu vi, uza da u yain ayen kamankupa n kullā n maḅalā.

⁶ Yesu wene yi nvain, aku u revei vuma vi u ḅarakpa t̄a nvain n maḅalā mi. Aku u wece yi, “Va ciga vu tan̄a?”

⁷ Vuma vi u wushuki, “Uzapige, ma n uza da wa banka mu a mini mi wa, a vura baci ma. A'ayin a da baci ma raḅa evu n mini mi, aku uza roku u lasa mu.”

⁸ Yesu tonuko yi, “Yanga vu bidya kajiba ka vunu vu wala.”

⁹ Kute-kute vuma vi u tan̄ai. U bidyai kajiba ka ne u gitai nwalu.

N kain ka Ashibi ka ukuna vi u gitai.

¹⁰ An azapige a aza a Yahuda a wenei vuma vi u cangai kajiba ka ne, aku a tonuko yi, “Kain ka Ashibi ka! Mele ma bishinka t̄a a canga kajiba n kain ka Ashibi.”

¹¹ U wushunku le, “Vuma da u tan̄asa mu vi aya u tonuko mu, ‘Bidya kajiba ka vunu vu wala.’ ”

¹² A wece yi, “Ya uza da u tonuko vu vu yain nala vi?”

¹³ Shegai u fuda u reve uza da u tan̄asa yi vi wa, kpaci ama da pini ushani a asu vi kpam cina Yesu laza de n kabini.

¹⁴ A'ari pini, aku Yesu cinai vuma vi a Kuwa ku Kashila, u tonuko yi, “Vu tan̄a de gogo-na. Aṣakā uyansa unyushi u cingi kotsu ili i'ya i lai i na i gitā n avu wa.”

* 5:4 Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Yahaya a kalatsa ta mkpanda n 3a-4.

15 Aku vuma vi u lazai u banai u tonukoi azapige yi Yesu da tanasa yi.

16 Adama a nala, azapige a aza a Yahuda a gitai uraga Yesu adama a da u yain ili i nala n kain ka Ashibi.

17 Yesu tonuko le, “Manyan ma Tata u va u tsu rongo uyansa maco, nala dem mpa.”

18 Adama a nala, azapige yi a matsai tsara a wuna yi adama a da u kpadai utono mele ma Ashibi. Hal gai an u korusoi u danai Kashila ka Tata u ne, u da u zuwa yi u wokoi una u te n Kashila.

Tata nakai Maku mi ucira

19 Yesu danai, “Mayun n tonuko da, Maku mi ma yan ukuna utyoku u ne wa. Ili i'ya u wenei Tata u ne u yain i'ya koshi u tsu yan. Ili i'ya dem Tata vi u yain i'ya Maku mi dem ma tsu yan.

20 Tata vi u ciga ta Maku mi, kpam u wenike yi ta gba ili i'ya u tsu yansa. U tsu wenike yi ta ili i pige i pige i'ya i lai i na tsara i yain majiyan gba de.

21 Maku mi ma tsu naka ta aza da u dangasai uma tyoku da Tata vi 'yangasa le a ukpa u naka le kpam uma.

22 Tata vi u tsu kidaga uza ugana wa, shegai u zuwai Maku ma ne ma woko uza da wa kidaga ya dem ugana.

23 Tata vi u ciga ta ama a naka Maku mi tsupige tyoku da a tsu naka yi tsupige. Uza u 'yuwan baci unaka Maku mi tsupige, u 'yuwan dem de la vi unaka Tata da u suku yi vi tsupige.

24 “Mayun n tonuko da, uza da baci dem u panai ili i'ya n danai, kpam u wushuki n uza da u suku mu, wa ta n uma u da bawu wa kotso. Vuma u nala vi a ka kidaga yi ugana wa, shegai u pasa de ukpa ubana uma u da bawu wa kotso.

25 Mayun n tonuko da, a'ayin a ka tuwa ta hal gbam a da a rawa de a da akushe a ka pana kalagatsu ka va, mpa Maku ma Kashila, aza da a panai ka vi a ka tsara ta uma.

26 Tata vi wa ta n ucira u da wa naka uma, kpam u naka ta dem Maku mi ucun u ucira u nala vi.

27 U naka ta dem Maku mi ucira u kidaga ya dem ugana, kpaci aya Maku ma Vuma.

28 “Kotsu i yain majiyan adama a ukuna u na vi wa: A'ayin a ka tuwa ta a da akushe a da a'ari a asaun a le gba a ka pana kalagatsu ka ne.

29 Aku a wuta a asuvu a asaun a le. Aza da a yain ili i shinga a ka 'yanga ta a yain uma, aza da kpam a yain tsicingi a ka 'yanga ta aku a kidaga le ugana.

Yesu Maku ma Kashila ma

30 “N tsu yan ili adama a kaci ka va wa. Tata u da u suku mu aya u tonuko mu tyoku da ma kida ugana. N tsu kida ta ugana derere, kpaci n tsu yan ta ili i'ya i tsu zuwa yi u pana kayanyan, n tsu yan ili i'ya ya zuwa mu n pana kayanyan wa.

31 “A da baci mpa koshi n tsu dansa ukuna u kaci u va, uza wari wa wushuku n kadyanshi ka va wa.

32 Shegai uza roku u da pini uza da wa dansa ukuna u va, kpam n reve ta gba ili i'ya u dansai a kaci ka va mayun da.

33 I suku ta atsumate ara Yahaya, kpam u tonuko le ta ukuna u mayun a kaci ka va.

34 Shegai udani u vuma u da n pityanangi n u da wa, ko an u wokoi n cibuga da ukuna u kadyanshi ka Yahaya tsara i tsara iwauwi.

35 Yahaya rongo ta n katyashi tyoku u macikalu ma a sapai, kpam i pana ta kayanyan ka katyashi ka ne a a'ayin kenu.

36 “Shegai ili i roku i'ya pini i'ya i lai i Yahaya ugbonguro i'ya i wenikei ukuna u maci a kaci ka va. Ili i'ya Tata u naka mu n yain i'ya ma dansaka! Ili i na yi i wenike ta an Tata u da u suku mu.

37 Tata u da u suku mu vi dem u yan ta kadyanshi a kaci ka va, shegai i pana kalagatsu ka ne ko kpam i wene yi wa.

38 Udani u ne vi u dusuku a atakasuvu a de wa, kpaci i wushuku n uza da u suki vi wa.

39 I tono ta Tagarada u Kashila mai kpaci ya wundya ta nte ya tsara pini uma u da bawu wa kotso, kpam Tagarada u nala vi mpa wa dansaka!

40 Shegai i 'yuwan ta utuwa ara va tsara n naka da uma u da bawu wa kotso vi.

41 “Icikpali i ama i'ya ma ciga wa.

42 N reve da ta, ko uza wa la wa ciga Kashila wa.

43 N tuwa ta a asuvu a kala ka Tata u va, i wusha mu wa. Shegai i gonoi ya wusha ama da a ka tuwusa adama a kaci ka le.

44 I tsu ciga ta icikpali a asu u atoku a de, shegai i tsu dambula i zami icikpali i Kashila wa. Nida ya wushuku na mpa?

45 “Kotsu i wundi yavu mpa ma sapula da a asu u Tata wa, Musa da wa sapula da! Ko an u wokoi aya uza da i zuwai uma wa banga da.

46 Musa korongu ta ukuna u maci a kaci ka va, i wushuku baci n Musa, u gan ta dem i wushuku na mpa.

47 I wushuku baci n ili i'ya Musa korongi wa, nida ya fuda ya wushuku n ili i'ya n danai?”

6

Yesu lyatangi ama azu a tawun

(Matiyu 14:13-21; Marku 6:30-44; Luka 9:10-17)

¹ An ukuna u nala u wurai, Yesu lazai ubana a upashi u Kushivā ku Galili (ka dem a ka isa Kushivā ku Tibariya.)

² Kakumā ka ama ushani ka tono yi kpaci a wene yi tā wa yansa ikunesavu an wa tanašasa aza a mbāla.

³⁻⁴ Kpam a'ayin a Abiki a Upasambana a aza a Yahuda a yan de evu, aku Yesu banai a masasa n atoni a ne a dusuki.

⁵ An Yesu wenei kakumā ka ama ka tuwā ara ne, aku u wecei Filibu, “Nte tsa tsarā iburodi i'ya tsa lyatangu ama a na yi?”

⁶ (Wece da u wece yi tsarā u kondo yi, kpaci u reve tā ili i'ya wa ciga u yain.)

⁷ Filibu wushuki, “Ikebe i manyan ma uwoto kulla* ma fuda ma tsila iburodi i'ya ya dem wa tsarā kajibi pini na wa.”

⁸ Katoni ka ne ka roku uza da a ka isa Andurawu utoku u Simo Bituru, u danai,

⁹ “Kalobo ka roku ka na ka kari n iburodi i kenu i kenu† i tawun n adan a re. Shegai a da a ka rawa kakumā ka ama ka na ki wa.”

¹⁰ Yesu danai, “Tonukoi ama yi a dusuku.” Asu vi kpam wā tā n mete ushani, kpam ama evu n azu a tawun (5,000) a'ali a dusuki pini.

¹¹ U bidyai iburodi yi u cikpai Kashila. Aku u nakai aza da a'ari pini ndishi evu n eyi. Nala kpam dem u yain n adan yi, hal ya dem cuwai.

¹² An ya dem takumai, aku u tonukoi atoni a ne, “Cirangi abuwai a da a buwai vi. Tsa yanka a da koli wa.”

¹³ A cirangi abuwai a iburodi a da a buwai vi hal mbana kupa na n re.

¹⁴ An ama yi a wenei ukunosavu u da Yesu yain, aku a danai, “Maken mā la wa, aya gai Matsumate ma a dangasai ma tuwā a likimba vi.”

¹⁵ Yesu reve tā ama a foḅuso tā a tuwā a bidya yi n ucira a gonuko yi magono ma le, aku u lazai n kabini u banai a masasa utyoku u ne.

Yesu walai a zuba u mini

(Matiyu 14:22-33; Marku 6:45-52)

¹⁶ An kaara ka rukpai, atoni a Yesu a banai a kushivā.

¹⁷ A uwai a kpatsu a ka pasa kushivā ubana a Kafarnahum. An karimbi ka yain, Yesu tani kotsu u tuwā a asu u le wa.

* **6:7** Akorongi a cau a cau a kagita a korongu tā “ikebe i azurufa 200.” Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uḅanga. † **6:9** A'ayin a nala yi aza a unambi a tsu yan tā burodi n ilya i'ya i rotsoi ityabi.

18 Kute-kute uwule u ucira wa lapana hal u 'yàngasai abali a pige pini a kushivā ki.

19 An atoni yi a walakai kpatsu ki ubana a mere ma kushivā,‡ aku a wenei Yesu utuwā a zuba u mini. U gitai uraba evu n kpatsu ki, aku a panai uwonvo cika.

20 U tonuko le, “Mpa, kotsu i pana uwonvo wa.”

21 Pini nala, a wushuki a uka yi pini a kpatsu ki. Kute-kute kpatsu ki ku rawai a asu u da a ka ciga a bana.

22 An kain ka wansai, aza da a buwai a upashi u kushivā vi, a reve ta kpatsu ku te ki ka koshi ku buwai de. A reve ta kpam Yesu uwa ka u tonu atoni a ne wa, atoni yi a da a lazai koshi bawu eyi.

23 A'atsu ushani a wuta ta a ilyuci i Tibariya a rawai evu n asu u da Asheku a cikpai Kashila n iburodi i'ya ama yi a takumai vi.

24 An kakuma ki ka wenei Yesu wa kpam pini a asu vi wa, atoni a ne dem a'la pini wa, aku a uwai a'atsu ubana a Kafarnahum tsara a boli le.

Yesu da ilikulya i'ya i tsu naka uma

25 An a rawai a wene yi, aku a wece yi, “Kawenishiki, nwere da vu tuwai pini na?”

26 Yesu wushunku le, “Mayun n tonuko da, i'la mu ta uzama adama a da i takumai burodi i cuwai, shegai adama a kalen ka ikunesavu i va i'ya i wenei wa.

27 Kotsu i zuwa ucira adama a da ya tsara ilikulya i'ya ya namgba wa, shegai i zuwa ucira a ilikulya i'ya ya naka uma u da bawu wari n utyoku. Ilikulya i'ya Maku ma Vuma ma naka da i'ya gai na vi, kpaci aya Kashila Tata u wushunki u yain nala.

28 Aku a wece yi, “Ndyā Kashila ka ciga tsu tsu yain?”

29 U wushunku le, “Ili i'ya Kashila ka ciga da i yain i'ya na: Wushuki n uza da u suki.”

30 Aku a danai, “U kana ta vu wenike tsu ukunosavu, va ciga baci tsu wushuku n avu. Ndyā va yanka tsu?”

31 Isheku i tsunu a takuma ta mana† a kakamba. A korongu ta ukuna u na vi a Tagarada u Kashila: ‘Musa naka le ta ilikulya i'ya i wuta a zuba tsara a lyai.’ ◇ ”

32 U tonuko le, “Mayun n tonuko da, Musa da naka da ilikulya i'ya i wuta a zuba vi wa. Tata u va u da uza da wa naka da ilikulya i mayun a zuba.

33 Kpam ilikulya i'ya Kashila ka tsu naka vi i'ya gai i wuta a zuba i nakai ama a likimba uma vi.”

‡ 6:19 Tagarada dana ta “mel u tatsu ko u nishi” cinda Kushiva ku Galili ki upeti u ne mel u shindere da ugadi kpam mel kupa n u re, atoni yi a mere ma Kushiva ma a'ari. Mel u tatsu ko u nishi, ili i'ya i te n kilomita u tawun ko u teli. ◇ 6:31 Uwt. 16:4, 15.

34 Ama yi a danai, “Uzapige, naḱaṣa tsu ilikulya i na yi kain dem.”

35 Aku u danai, “Mpa ilikulya i'ya i tsu naḱa uma. Uza da baci dem u tuwai ara va wa pana kambulu wa, uza da kparam u wushuki na mpa, wa pana kakuli wa.

36 Mari n tonuko da de, n da i wene mu ta, shegai i wushuku na mpa wa.

37 Tata vi u tsu naḱa mu ta ama a va. Ya dem a asuvu a le wa tuwa ta ara va, mpa kparam ma loko yi wa, ko kenu.

38 N wuta ta a zuba n tuwai tsara n yain ili i'ya Kashila ka ciga mu n yain, shegai adama a ili i'ya mpa ma ciga wa.

39 Ili i'ya uza da u suku mu vi wa ciga n yain i'ya na: Kotsu ko uza u te a asuvu a aza da u naḱa mu vi u puwan wa, shegai n 'yangasa le gba kain ka makorishi.

40 Aza da a wenei Maku mi kparam a wushuki n eyi, a ka tsara ta uma u da bawu wa kotso, kparam ma 'yangasa le ta kain ka makorishi. Ili i'ya Tata u va wa ciga i'ya gai la vi.”

41 Ama a gitai tsali a kaci ka ne, an u danai, “Mpa ilikulya i'ya i wutai a zuba.”

42 A danai, “Yesu da na vi maku ma Isuhu. Tsu reve ta tata na mma u ne. Nida wa dana, ‘A zuba u da n wutai?’”

43 U wushunku le, “Asakai uyan tsali.

44 Tata da u suku mu. Uza wa la wa tuwa ara va wa, she Tata vi u tuko yi, kparam ma 'yangasa ta vuma u nala vi kain ka makorishi.

45 Ntsumate n korongu ta, ‘Kashila ka wenishike le ta gba le.’ ♦ Gba uza da baci u panakai Tata kparam u rotsongusi ili i'ya wa wenishike, wa tuwa ta ara va.

46 Uza wa la u wenei Tata vi wa, she mpa uza da Kashila ka suki, mpa koshi n wene yi.

47 Mayun n tonuko da, uza da baci u wushuki na mpa wa ta n uma u da bawu wari n utyoku.

48 Mpa ilikulya i'ya i tsu naḱa uma.

49 Isheku i de i takuma ta mana a kakamba, gba n nala a kuwusai.

50 Ilikulya i'ya i wutai a zuba i'ya na. Uza da baci dem u lyai ilikulya i na yi wa kuwa wa.

51 Mpa gai ilikulya i'ya i tsu naḱa uma vi, i'ya i wutai a zuba. Uza da baci dem u lyai i'ya, wa tsara ta uma u da bawu wari n utyoku. Ilikulya i'ya ma naḱa da vi ikyamba i va i'ya, i'ya ma naḱa ama a likimba a tsara uma.”

52 Aku aza a Yahuda a gitai kananamgbani utyoku u le, “Nida vuma u na wa naḱa tsu ikyamba i ne tsu takuma?”

⁵³ U tonuko le, “Mayun n tonuko dā, i takuma baci ikyamba i Maku ma Vuma kpam i soi mpasa n ne wa, ya tsarā uma vi wa.

⁵⁴ Uza dā u takumai ikyamba i vā kpam u soi mpasa n vā, wa tsarā tā uma u dā bawu wari n utyoku, kpam ma 'yangasa yi tā kain ka makorishi.

⁵⁵ Ikyamba i vā ilikulya i maci i'ya, mpasa n vā kpam ili i uso i maci i'ya.

⁵⁶ Uza dā u takumai ikyamba i vā kpam u soi mpasa n vā, wā tā kaḅolo nā mpa, mpa kpam mā tā kaḅolo n eyi.

⁵⁷ Tata uza u uma, aya u suku mu, kpam adama a ne a dā mari n uma. Uza dā baci dem u takumai ikyamba i vā, wa tsarā tā uma a adama a vā.

⁵⁸ Mpa ilikulya i'ya i wutai a zuba. Uza dā baci dem u lyai i'ya, wa tsarā tā uma bawu utyoku, kpam wa kuwā tyoku dā isheku i de i kuwai wa, ko an u wokoi a takumai mana.”

⁵⁹ Yesu dansa tā ikuna i na yi eyi n u wenishiki a kagata ka Kashilā a Kafarnahum.

Atoni ushani a asakai utono Yesu

⁶⁰ An atoni a Yesu a panai nala, aku a danai, “Ukuna u na vi u wuyana tā ureve. Ya wa wushuku n u dā?”

⁶¹ Yesu reve tā atoni a ne a ka yan tsali, aku u wece le, “Ukuna u na vi u ḅalā dā dā?”

⁶² Nida ya yawunsa a'ayin a dā baci i wenei mpa Maku ma Vuma ugono a zuba?

⁶³ Kulu ka ku tsu naka uma u dā bawu wari n utyoku. Ucira u vuma wa fuda wa yan ili wa. Kadyanshi ka n tonuko dā ka zuwa dā tā i tsarai Kulu Keri ku Kashilā ka ku tsu naka uma.

⁶⁴ Shegai aza roku a asuvu a de a wushuku wa.” (Yesu wari u gitā tā u revei aza dā a ka 'yuwan uwushuku n uza dā wa neke yi.)

⁶⁵ U danai, “Adama a nala n tonuko dā, “Tata u tuko baci uza ara vā wa, wa fuda wa tuwā wa.’ ”

⁶⁶ Adama a kadyanshi ka Yesu yain, atoni a ne ushani a kpatalaka yi tā kucina a asaka yi utono.

⁶⁷ Aku u wecei Kupanamere, u danai, “Edā dem ya laza dā?”

⁶⁸ Simo Bituru wushuki, “Asheku, ara yai dā tsa laza ubana? Vā tā n kadyanshi ka ka naka uma u dā bawu wari n utyoku.

⁶⁹ Tsu wushuku tā kpam tsu reve tā adā Uza u Uwulukpi u Kashilā.”

⁷⁰ U danai, “N dangasa dā tā Kupanamere. Shegai uza u te Kalapansi ka!”

⁷¹ Yahuza maku ma Simo Isikariyoti dā wa dansaka. Aya wa tuwā wa neke yi, ko an u wokoi eyi dem wā tā a asuvu a Kupanamere yi.

7

A'angu a Yesu a wushuku n ili i'ya u danai wa

¹ An nala u wurai, Yesu kyawunsai gbā kaḅon ka Galili. Wa ciga u wala a kaḅon ka Yahuda wa, kpaci azapige a aza a Yahuda a ḁa pini a ka ciga a wuna yi.

² Evu n a'ayin a Abiki a Atani a aza a Yahuda† a ḁa.

³ Aku a'angu a Yesu a banai ara ne a danai, “*Asaka* asu u na vi vu bana a Yahuda tsarā atoni a vunū a nide yi dem a wene ikunesavu i'ya va yansa.

⁴ Uza ḁa baci dem wa ciga u zuwa ama a reve yi, u tsu sokongu ili i'ya u tsu yansa wa. Ada baci va yansa ili i na yi, wenike kaci ka vunū a likimba.”

⁵ Ko a'angu a ne dem a wushuku n eyi wa.

⁶ Yesu wushunku le, “A'ayin a ḁa ma bana vi kotsu a yan wa, shegai eḁa ya fuda tā ya bana ko nwere ḁa baci.

⁷ Ama a likimba a na a ka kovo ḁa wa, mpa a ka kovo, kpaci n tsu tonuko le tā ikuna i cingi i'ya a ka yansa.

⁸ Walai ubana a asu u abiki vi. Mpa kotsu n foḅuso ubana ḁe wa, kpaci a'ayin a ḁa ma bana ḁe kotsu a yan wa.”

⁹ An u danai nala, aku u shamgbai pini a Galili.

Yesu wenishikei a Kuwa ku Kashilā

¹⁰ An a'angu a Yesu a lazai ubana a asu u abiki vi, aku Yesu banai dem, shegai ukpawunsi u ḁa u banai.

¹¹ Azapige a aza a Yahuda a ka ciga a wene yi pini a asu u abiki vi, a rongoi a uwecishike, “Nte wari?”

¹² Pini a asuvu a kakuma ki, ama ushani a ka dansa n tsubini a kaci ka Yesu, aza roku a danai, “Vuma maci ḁa.”

Aza roku kpam a ka dansa, “Kaḅan ka wa yansaḁa ama.”

¹³ Shegai ko uza u dansa n a pani wa, kpaci a ka pana tā uwonvo u azapige a aza a Yahuda.

¹⁴ Kain ka nishi ka abiki yi,* Yesu banai a Kuwa ku Kashilā ki u gitai uwenishike.

¹⁵ Aza a Yahuda yi a yain majiyan, a danai, “Vuma u na u vi u dusuku a kukere ku kawenishiki wa, nida a yansai u revei ili ushani naha?”

¹⁶ U wushunku le, “Ili i'ya ma wenishike ara va ḁa i wutai wa, shegai Kashilā uza ḁa u suku mu, aya u naka mu i'ya.

¹⁷ Ama a dangasa baci a yain ili i'ya Kashilā ka ciga, a ka reve tā uwenishike vi a asu u Kashilā ḁa u wutai, ara va ḁa wa.

¹⁸ Aza ḁa a tsu wenishike n ucira u kaci u le, icikpali i ama i'ya a tsu bolo. Shegai uza ḁa u tsu ciga a cikpala uza ḁa u suku yi, ukuna u mayun u ḁa u tsu dansa. U tsu yan kaḅan wa.

* 7:14 A'ayin kullā ḁa a tsu yan Abiki a Katani ka Kavasū.

19 Musa naka da ta Mele, shegai ko uza u te u de u tono ma wa. Nida ya ciga i wuna mu?"

20 Ama yi a wushuki, "Va ta n ityoni i cingi! An ya a ka ciga a wuna vu?"

21 U wushuki, "N yan ta ukunosavu u te, aku i yain majiyan.

22 Musa tonuko da ta i kida mmuku n de acombi. (Shegai isheku i cau i de i'ya i gitai n ukuna vi, Musa da wa.) I tsu kida ta maku kacombi hal n kain ka Ashibi dem.†

23 Ya kida baci maku kacombi n kain ka Ashibi an Mele ma Musa ma wushunku da nala, nida ya pana mu upan an n tanasai uza u mabala gba gba n kain ka Ashibi?

24 Asakai uyan afada adama a tyoku da i bidyai ukuna wari, shegai i yain afada n ukuna u maci."

Yesu da Kawauwi ki?

25 Pini a a'ayin a nala yi, aza a Urishelima a roku a ka dansa utyoku u le, "Vuma da azapige a ka ciga a wuna da gai na vi.

26 Shegai wa wenishike ta a asu u da ya dem wa wene kpam u pana ka yi, kpam azapige yi a shamkpa yi wa. Gaawan a reve ta aya Kawauwi ki.

27 Shegai tsu reve ta ilyuci i vuma u na vi. Kawauwi ka mayun ka tuwa baci, ko uza wa reve ilyuci i ne wa."

28 Yesu n u wenishiki pini a Kuwa ku Kashila ki, aku u 'yangasai kalagatsu, "Eye, i reve mu ta, kpam i reve ta ilyuci i va. Mpa n suki kaci ka va wa, uza da u suku mu vi u dansa ta ukuna u mayun, shegai eda i reve yi wa.

29 Mpa n reve yi ta, kpaci a asu u da wari u da n wutai, kpam aya u suku mu."

30 An u danai nala, aku ama yi a ka ciga a kana yi, shegai uza wa la u fudai u sawa yi wa, kpaci kotsu a'ayin a rawa wa.

31 Ama ushani a wushuku ta n Yesu. A ka dansa, "Ko Kawauwi ka tuwa baci, wa la gban vuma u naha vi uyan ikunesavu ushani?"

A suki awundi a Kuwa ku Kashila a kana Yesu

32 An Afarishi a panai kakuma ka ama a ka dansa ikuna i na yi a kaci ka Yesu n tsubini, aku a bolomgbonoi kaci n adarakpi a pige a suki aza a uwundya u Kuwa ku Kashila a kana yi.

33 Yesu danai, "Ma rongo ta kabolo n ada a'ayin kenu, aku n laza ubana a asu u uza da u suku mu.

34 A'ayin a nala yi ya zama mu ta, shegai ya wene mu wa. Kpam ya fuda ya tuwa a asu u da mari wa."

35 Aku aza a Yahuda a gitai uwecishe kaci ka le, "Nte vuma na wa ciga u bana da bawu tsa fuda tsa wene yi? A ilyuci ilyuci i Nheline i'ya wa wa bana a asu u da ama a tsunu a'ari na ndishi, tsara u ba u wenishike le de?"

† 7:22 Tun a a'ayin a Ibirahi, aza a Yahuda a tsu kida ta mmuku n le acombi a kain ka kulla. Kagita 17:12.

³⁶ Nɗya kalen ka kadyanshi ka u yain an u danai, ‘Ya zama mu ta uwene, shegai ya wene mu wa,’ kɓam ‘Ya fuda ya tuwa a asu u da mari wa?’”

Mini ma ma tsu naka uma

³⁷ Kain ka makorishi ka abiki yi; wata, kain ka pige ka la vi, Yesu shamgbai a kapala ka ama ki, u 'yangasai kalagatsu u danai, “Gbā uza da baci wa pana kakuli, u tuwa ara va u soi.

³⁸ Tagarada u Kashila u dana ta, ‘Uza da baci dem u pityanangi na mpa, a asuvu a katakasuvu ka ne ka agata a mini ma ma tsu naka uma ma rongo uwutusa ushani.’”

³⁹ Ukuna u Kulu Keri u da wa dansaka. Kotsu Kashila ka naka Kulu ki wa, kɓaci kotsu u radagba Yesu u naka yi tsupige wa. Shegai ubana a kapala, ama da a wushuki n Yesu vi a ka wusha ta Kulu Keri.

Ama yi a pecenei

⁴⁰ An ama yi a panakai Yesu, aku aza roku a danai, “Vuma u na vi Matsumate ma a dangasai vi ma mayun.”

⁴¹ Aza roku a danai, “Kawauwi ka.”

Shegai aza roku a danai, “Kawauwi ka wuta a asuvu a Galili wa.

⁴² Tagarada u Kashila u dana ta, Kawauwi ki a kumaci ku Dawuda Magono ka wa wuta, kɓam a Batalami da a ka matsa yi, a ilyuci i'ya Dawuda rongoi.” ◇

⁴³ Aku ama yi a pecenei tyoku da a ka yawunsa a kaci ka ne.

⁴⁴ Aza roku a ka ciga a kana yi, shegai ko uza u sawa yi wa.

Azapige a 'yuwain uwushuku n Yesu

⁴⁵ Aku aza da a ka wundya Kuwa ku Kashila ki a gonoi a asu u adarakpi a pige n Afarishi yi, aku a wece le, “Nɗya i zuwai i kɓadai utuko Yesu vi pini na?”

⁴⁶ Aza a uwundya Kuwa ki a wushuki, “Ko uza wa la u dansai tyoku da vuma u na vi u dansai wa.”

⁴⁷ Afarishi yi a danai, “Eda dem u puwunsa da de!”

⁴⁸ Uza wa la a asuvu a tsunu atsu adarakpi a pige n Afarishi u wushuki n Yesu wa. §

⁴⁹ Shegai kakuma ka ama ka bawu ka revei n Mele ma Musa mi, Kashila ka wacinsa le ta.”

⁵⁰ Nikodimu, uza u te a asuvu a Afarishi yi, aya uza da u banai tsara u wene Yesu caupa. U tonukoi atoku a ne,

⁵¹ “Mele ma tsunu ma wushunku tsu tsu wuna uza bawu tsu panai ili i'ya wa dana wa. U gan tsu kidaga le ugana bawu tsu revei ili i'ya a yain wa.”

‡ 7:38 Izikel 47:1; Zakariya 14:8. Ire i re i'ya a ka fuda a ka yawunsa ko ara yai da mini ma wuta. 1) Aza da a pityanangi n 2) ara Yesu, kagita ka iwauwi. ◇ 7:42 2

Sam. 7:12; Mik. 5:2. § 7:48 Uza u Yahuda u isa baci uza 'uza u Samariya' inyashi i'ya. A reve ta an Yesu wuta a Galili, shegai a Samariya wa.

⁵² Aku a wushunku yi, “Avu dem uza u Galili u ɗa? Tono Tagarada u Kashila mai, va wene ta matsumate ma la ma wuta a kaɓon ka Galili wa.”

[
⁵³ Aku ndishi mi n kotsoi, ya dem lazai ugono a kuwa.

8

A kaɓai kashankala

¹ Pini nala, Yesu lazai ubana a Masasa ma Zayitum.

² An kain ka wansai n usana u de, aku u lazai ubana a Kuwa ku Kashila. Ama yi a tuwai a asu u ne, aku u dusuki n ele u gita le uwenishike.

³ Awenishiki a Mele n Afarishi a tukoi uka roku uza da kaɓai n tsishankala, aku a zuwa yi u shamgba a kapala ka kakuma ka ama.

⁴ A danai, “Kawenishiki, a kaɓa ta uka u na n u yanyi tsishankala.

⁵ Mele ma Musa ma wenishike tsu ta, uza da baci dem a kaɓai n ucun u ili i na yi a varasa yi n atali a wuna yi. Nɗya vu danai?”

⁶ A dana ta ukuna u na vi tsara a wandi Yesu tsara a tsara ili i'ya a ka sapula yi. Shegai Yesu kelikei a iyamba, u gitai uyan ikorongi n majubu ma ne.

⁷ A matsa yi n keci a kaci ka uka ki. Aku u tuwai u 'yangai u danai, “Gba uza da bawu wari pini na n unyushi, u gita u fuluku katali u vara yi.”

⁸ Aku Yesu doki u kelikei u yain ikorongi.

⁹ An a panai nala, aku a lazasai maten-maten. Nkoshi n da a gitai a lazasai, aku a asakai Yesu n uka vi pini utyoku u le.

¹⁰ Yesu 'yangai u wece yi, “Nte ama yi? Uza wa la u shamgbai u kidaga vu ugana wa?”

¹¹ U wushuki, “Uzapige, ko uza u buwa wa.”

Aku Yesu tonuko yi, “Mpa dem ma kidaga vu ugana wa. Wala ili i vunu, kotsu vu doku vu yain unyushi u cingi wa.”]*

Yesu da katyashi ka likimba

¹² Yesu doki u dansai n ele, “Mpa uza da u tsu naka ama a likimba katyashi. Uza da baci dem u tono mu, wa tsara ta katyashi ka ka tsu naka uma, kpam wa wala a asuvu a karimbi wa.”

¹³ Afarishi yi a tonuko yi, “Ama a re a dansa baci a kaci ka ukuna, tsa wushuku ta.† Shegai a'ayin a da baci va dansaka kaci ka vunu, ada koshi vu tsu bidya kadyanshi ki mayun da, adama a nala, atsu tsa wushuku n ili i'ya vu danai wa.”

* **8:11** Akorongi a cau a roku aza da a purai a tagarada u Yahaya a kalatsa ta mkpanda n 7:53-8:11. † **8:13** Udani u na vi ili i te i'ya n u da wari a 8:17.

14 U wushunku le, “Mayun *da*, a kaci ka *va* ka ma yan kadyanshi ka na ki, kpam mayun *da* *kar*i. N reve *ta* asu u *da* n wutai n asu u *da* ma bana. Shegai *eda* i reve asu u *da* n wutai n asu u *da* ma bana wa.

15 *E*da aza *da* i tsu yan afada tyoku *da* ama a tsu yansa. Mpa ma yanka uza u afada wa.

16 Shegai ko ma yan baci afada, a *da* mpa ma yan a maci a *da*, kpaci *ma*ri utyoku u *va* wa. Tata u *da* u suku mu *wa* *ta* ka^olo *na* mpa.

17 Mele ma *de* ma dana *ta*, ama a re a dana baci ili i te a kaci ka ukuna, u *ka*na *ta* i wushuku n ili i'ya a danai.

18 *M*a *ta* a asuvu a aza *da* a ka yan kadyanshi a kaci ka *va*, Tata u *da* u suku mu vi, aya uza u ire vi.”

19 Aku a wece yi, “Nte tata u vunu vi?”

U wushunku le, “I reve mu wa, kpam i reve Tata u *va* wa. I reve mu baci, ya reve *ta* dem Tata u *va*.”

20 U yan *ta* kadyanshi ka na ki a'ayin a *da* *wa*ri a uwenishike a Kuwa ku Kashila, evu n asu u *da* a ka zuwusa ikebe. Shegai ko uza u *ka*na yi wa, kpaci kotsu a'ayin a ne a yan wa.

Ya fuda ya bana a asu u da ma bana wa

21 Yesu doki u tonukoi ama yi, “Ma laza *ta* n *asa*ka *da*, kpam ya zama mu *ta*, shegai i lya baci kapala n unyushi u cingi u *de*, ya kuwa *ta*. Ya fuda ya bana a asu u *da* ma bana wa.”

22 Aku azapige a aza a Yahuda a danai, “U *da* tsa fuda tsa bana a asu u *da* wa bana wa. Wa ciga u dana wa wuna kaci ka ne *da*?”

23 U danai, “*E*da aza a likimba u na *da* a iyamba, shegai mpa a zuba u *da* n wutai. *E*da aza a likimba u na *da*, shegai mpa uza u likimba u *da* wa.

24 *D*a gai i zuwai n danai ya kuwa *ta* ka^olo n unyushi u cingi u *da* ya yansa vi. I 'yuwan baci uwushuku an mpa uza *da* n *da* *ma*ri vi, mayun ya kuwa *ta* a asuvu a unyushi u cingi u *de*.”

25 Aku a wece yi, “*A*da yai?”

U wushunku le, “Mpa gai uza *da* n tsu tonusuko *da* *ma*ri vi.

26 Ili i'ya pini ushani i'ya ma dansa a kaci ka *de*, kpam n kidaga *da* ugana. Shegai uza *da* u suku mu u tsu dansa *ta* ukuna u maci. Kpam n tonuko aza a likimba ili i'ya u tonuko mu koshi.”

27 Shegai ama yi a fuda a reve an ukuna u Tata u *da* *wa*ri le utonusuko wa.

28 U danai, “A'ayin a *da* baci i *ra*dagbai Maku ma Vuma a zuba a mawandambani, ya reve *ta* an mpa gai uza *da* n tonuko *da* *ma*ri vi. Kpam ya reve *ta* an n tsu yan ili adama a kaci ka *va* wa. Ili i'ya Tata u *va* u wenishike mu i'ya n tsu dansa.

29 Uza da u suku mu wa ta kabolo na mpa, u asaka mu utyoku u va wa, kpaci n tsu rongo ta uyansa ili i'ya u tsu pana kayanyan.”

30 Ama ushani aza da a panakai Yesu n u dansi ikuna i na yi, a wushuku ta n eyi.

Ukuna u mayun wa tuko da ta utsara u kaci

31 Yesu tonukoi aza da a wushuki n eyi, “I lya baci kapala n utono uwenishike u va, eda atoni a va a da a mayun.

32 Kpam ya reve ta ukuna u mayun, u tuko da kpam utsara u kaci.”

33 Aku a wushuki, “A tsu mmuku n tsikaya ma Ibirahi n da, kpam kotsu tsu gbashika uza roku wa. Nida va dana a ka tuko tsu utsara u kaci?”

34 U wushunku le, “Mayun n tonuko da, gba uza da baci dem u yain unyushi u cingi, kagbashi ka unyushi u cingi ka.

35 Kagbashi ka tsu rongo a kuwa ku uzapige maco wa, shegai maku ma vuma mi ma tsu rongo ta a kuwa ku tata u ne maco.

36 Adama a nala, Maku mi ma tuko da baci utsara u kaci, ya tsara ta utsara u kaci u mayun.

37 N reve ta eda mmuku ma Ibirahi n da, shegai ya ciga ta i wuna mu adama a da bawu i wushuki n uwenishike u va.

38 Ili i'ya Tata u va u wenike mu i'ya ma tonuko da, shegai ya yansa ili i'ya tata u de u tonuko da.”

39 A wushuki, “Ibirahi da tata u tsunu.”

U tonuko le, “A da baci eda mmuku ma Ibirahi n da mayun, ya yansa ta ili i'ya Ibirahi yain.

40 N tonuko da ta ukuna u mayun u da n panai a asu u Kashila, aku ya ciga i wuna mu. Ibirahi wa yan ucun u ukuna nala wa.

41 Shegai ya yan derere ili i'ya tata u de wa yansa.”

Aku a wushuki, “A tsu ilimaci i kateshe i'ya wa! Kashila n kaci ka ne aya Tata u tsunu u mayun.”

42 U tonuko le, “Kashila ka baci kari Tata u de, i'ari ya ciga mu ta, kpaci a asu u Kashila da n wutai n tuwai ara de. N tuwa adama a kaci ka va wa, shegai aya u suku mu.

43 I reve ili i'ya n danai wa, kpaci ya wushuku n uwenishike u va wa.

44 Kalapansi ka tata u de, kpam ili i'ya u tsu ciga i'ya i tsu yan derere. Eyi uza u nkunu da n uza u kaban tun a kagita. Ili i'a la i mayun a kaci ka ne wa. Kaban ka u tsu rongo a uyansa, kpaci eyi uza u kaban da. Uza u kaban da gbam koshi wa, shegai tata u kaban u da dem.

45 An u wokoi ma tonusuko da ukuna u mayun da i zuwai bawu i wushuki na mpa.

46 A asuvu a de ya wa fuda wa wuta karara u dana mpa uza u unyushi u cingi u da? An u wokoi ma tonusuko da ukuna u mayun, ndya i zuwai i kpa dai uwushuku na mpa?

47 Maku ma Kashila† dem ma tsu pana ta kadyanshi ka Kashila. Shegai eda mmuku n Kashila n da wa, da gai i zuwai bawu i panai vi.”

Yesu da uzapige n Ibrahi

48 Aza a Yahuda a wushunki Yesu, “Dere da tsu danai avu uza u Samariya u da, kpa ma va ta n ityoni i cingi!”

49 U danai, “Ma n ityoni i cingi a asuvu a va wa. N naka ta Tata u va tsupige, shegai eda i 'yuwan mu unaka tsupige.

50 Kumodu ka mari tsara n tsaraka kaci ka va tsupige wa, shegai uza roku u da pini uza da wa ciga mu n wushi tsupige. Aya kpa ma dem wa yan afada.

51 Mayun n tonuko da, uza da baci dem u tonoi uwenishike u va, wa kuwa wa.”

52 A danai, “Gogo-na tsu reve ta an vari n ityoni i cingi a asuvu a vunu! Ko Ibrahi na ntumate a kuwusa ta. Shegai avu vu danai, ‘Gbā uza da baci u tonoi uwenishike u va, wa kuwa wa.’

53 Vu la tata u tsunu Ibrahi tsupige da? U kuwa ta, nala dem ntumate. Ya vu bidyai kaci ka vunu?”

54 U wushunku le, “N naka baci kaci ka va tsupige, tsupige tsu va tsa woko ili i roku wa. Uza da u naka mu tsupige aya Tata u va, eda kpa ma i danai aya Kashila ka de.

55 Eda kotsu i reve yi wa, mpa tani n reve yi ta. N da baci kotsu n reve yi wa, ma woko ta uza u ka ban tyoku u de. Shegai n reve yi ta, kpa ma n tono ta ili i'ya u danai.

56 Tata u de Ibrahi zangana ta u wene utuwa u va, kpa ma u wene ta u yain kpa ma mazanga cika.”

57 Aku a danai, “Nida va dana vu wene Ibrahi, ada tani na kotsu vu rawa ayen amangarenkupa wa?”

58 Aku u tonuko le, “Mayun n tonuko da, kahu a matsa Ibrahi, Mpa† pini.”‡

59 An Yesu danai nala, aku ama yi a bidisai atali tsara a wuna yi. Shegai u puwain, u lazai u asakai Kuwa ku Kashila ki.

9

Yesu tanasai karumba

1 An Yesu vari a nwalu, aku u wenei vuma roku uza da a matsai karumba.

‡ 8:58 An Yesu danai “Mpa,” aza a Yahuda a nala yi a cifa ta an Kashila ka tonukoi Musa kala ka ne ka “Mpa.” Uwuta 3:14.

² Aku atoni a ne a wece yi, “Kawenishiki, ndya i zuwai a matsai vuma u na karumba? Nusa da u nusai, ko gai isheku i ne i'ya i yain unyushi vi?”

³ U wushunku le, “Vuma u na u rumbana adama a unyushi u ne, ko kpam u isheku i ne wa. Matsa da a matsa yi nala tsara Kashila ka wenike ucira u ne ara ne.

⁴ U kana ta tsu yain manyan ma uza da u suku mu n kaara. Kayin ka yan ta da bawu uza wa yan manyan.

⁵ A'ayin a da mari pini naha a likimba, mpa n tsu zuwa katyashi a asu u ama a likimba.”

⁶ An u danai nala, aku u cikpai atatsa a iyamba, u vura kalyon n a da, aku u gbarai kalyon ki a a'eshi a vuma yi.

⁷ Aku u tonukoi vuma vi, “Wala ba vu sawa a'eshi a vunu a kadaka ka mini ka a ka isa Silawamu.” (Kalen ka “Silawamu” ka “Uza da a Suki.”) Aku vuma vi u banai u sawai a'eshi a ne. U gono ta n u weni.

⁸ Ama a da a'ari a asu vi n aza da a revei karumba ki uza da wari u tsu folo vi, a wecikei, “Vuma da u tsu dusukusu pini n u foli u da na vi wa?”

⁹ Aza roku a danai, “Aya gai vi.”

Aza roku kpam a danai, “Aya wa, rotsono da gai a rotsonoi.” Karumba ki ka rongoi gai udansa, “Mpa gai na vi!”

¹⁰ Aku a wece yi, “Nida vu yansai va wene gogo-na?”

¹¹ U wushunku le, “Vuma da a ka isa Yesu da u vura kalyon, aku u gbara ka mu a'eshi. Pini nala, u tonuko mu n bana a Kadaka ka Silawamu n sawa a'eshi yi. An n ba n sawai, aku n wenei.”

¹² Aku a wece yi, “Nte vuma vi?”

U danai, “N reve wa.”

Afarishi a matsai uvece tyoku da u tanai

¹³ A bidyai vuma da wari karumba caupa vi, a banka yi a asu u Afarishi.

¹⁴ Kain ka Yesu vura kalyon u tanasai vuma vi, kain ka Ashibi ka.

¹⁵ Pini nala, Afarishi yi a wecei vuma vi, “Nida a yain vu tsara a'eshi a vunu?”

U wushunku le, “Aya u gbara ka mu kalyon a a'eshi, aku n sawai, pini nala, n wenei.”

¹⁶ Afarishi a roku a danai, “Yesu na vi a asu u Kashila da u wuta wa, kpaci wa tono mele ma Ashibi wa.”

Shegai aza roku a danai, “Vuma da wari n unyushi u cingi wa fuda wa yan ikunesavu naha wa.” Aku ka kpa da le utuwa ka te.

¹⁷ A doku a wecei vuma vi, “Ndy a dana a kaci ka vuma da u tanasa vu a'eshi yi?”

U wushunku le, “Matsumate ma.”

18 Azapige a aza a Yahuda a wushuku an vuma vi karumba ka caupa, kpm gogo-na wa fuda wa wene wa, aku a suki a isa isheku i ne.

19 A wece le, “Maku ma de ma na vi? I da nala i matsa yi n urumba, nida a yain aku gogo-na wa wene?”

20 Aku a wushuki, “Tsu reve ta gai maku ma tsunu ma, kpm nala tsu matsa yi n urumba.”

21 Shegai tsu reve tyoku da a yain wa wene wa. Kpm dem tsu reve uza da u tansa yi wa. Wece ni. U ratsa ta u wushunku da n kaci ka ne.”

22 A dana ta nala adama a da a ka pana uwonvo u azapige yi. Alya a danai gba uza da baci dem a kana u da Yesu Kawauwi ka, wa doku wa uwa a kagata ka Kashila kpm wa.

23 Da gai i zuwai isheku i ne a danai, “Wece ni, u ratsa ta u wushunku da n kaci ka ne.”

24 A doku a isa vuma da a matsai karumba ki, a tonuko yi, “Tsina n Kashila vu tonuko tsu ukuna u mayun! Tsu reve ta vuma da u tansa vu na vi uza u unyushi u cingi da.”

25 U wushuki, “Ko wa n unyushi u cingi, ko wa n u da wa, mpa n reve wa. Ili i'ya gai n revei i'ya: Caupa mari ta n urumba, shegai gogo-na ma wene ta.”

26 A wece yi, “Ndya u yanka vu? Nida u tansa vu?”

27 U wushunku le, “N tonuko da de, shegai i pana ka mu wa. Nida ya ciga i doku i pana ukuna vi kpm? Ya ciga i woko atoni a ne a da dem?”

28 Aku a wisha yi a danai, “Ada gai katoni ka ne, atsu atoni a Musa a da.

29 Tsu reve ta Kashila ka dansa ta n Musa, shegai tsu reve gbam ilyuci i'ya vuma u na u wuta wa.”

30 Vuma vi u danai, “Ili i majiyan i'ya! U tansa ta a'eshi a va, shegai nida i kpa dai ureve a asu u da u wuta?”

31 Atsu gai tsu reve ta Kashila ka tsu pana ka aza a unyushi u cingi wa, shegai u tsu pana ka ta uza da baci dem wa lyaka yi kayala kpm wa yansa ili i'ya u danai.

32 Tun an Kashila ka yain likimba, uza wa la u tansa a'eshi a vuma da a matsai karumba wa.

33 A da baci vuma u na Kashila ka ka suku yi wa, wa fuda wa yan ko i te wa.”

34 A tonuko yi, “Avu uza u unyushi u cingi u da mayun mayun tun kain ka a matsa vu! Va wundya va fuda va wenishike tsu ili i roku da?” Aku a loko yi pini a kagata ka Kashila ki.

Urumba u Afarishi

35 An Yesu panai ili i'ya i gitai, aku u boloi vuma vi u wece yi, “Vu wushuku wa n Maku ma Vuma?”

36 Vuma vi u wushuki, “Uzapige, tonuko mu ko eyi yayi, tsarā n wushuku n eyi!”

37 U tonuko yi, “Vu wene yi de, kpam aya gai wa dansa n avu gogo-na vi.”

38 Vuma vi u danai, “Asheku, n wushuku ta!” Aku vuma vi u lyakai Yesu kayala.

39 Yesu tonuko yi, “N tuwa ta tsarā n pecene ama a likimba. N tuwa ta n zuwa arumba a wene, aza da kpam a ka wundya ele a ka wene n wenike le ele arumba a da.”

40 An Afarishi a da a'ari pini vi a panaka yi u danai nala, aku a wece yi, “Va wundya atsu arumba a da?”

41 U wushunku le, “A da baci eda arumba a da gman wa, i'ari ya yan n unyushi u cingi wa. Shegai an i danai eda ya wene ta, i'a ta pini n unyushi u cingi u de.”

10

Agisani a kaliniki

1 Yesu danai, “Mayun n tonuko da, aboki n aza a magalaka a da koshi a tsu radugu a yuwa kasaga a unu u da a ka uwa a utsutsu u asu u da a tsu zuwa ncon.

2 Uza da u tsu uwa a utsutsu aya kaliniki ka ncon ki.

3 Uza da u tsu wundya utsutsu vi, aya u tsu giduwuka yi u da. Kpam ncon n ne mi n tsu pana ta kalagatsu ka ne. U tsu isa ta n ne ya dem n kala ka ne, aku u wutukpa le.

4 A'ayin a da baci u wutukpa le, aku u uwa a kapala ka le, ele n a toni kpaci a reve ta kalagatsu ka ne.

5 A tsu tono vuma roku wa, shegai a suma yi, kpaci a reve kalagatsu ka ne wa.”

6 Yesu tonuko le ta agisani a na yi, shegai a reve ili i'ya wa tono wa.

Yesu da kaliniki ka shinga

7 Yesu doki u danai, “Mayun n tonuko da, Mpa utsutsu u asu u ncon vi.

8 Gba aza da a lasa mu utuwa, aboki a da n aza a magalaka. Ncon mi a panaka le wa.

9 Mpa utsutsu vi, kpam uza da u uwai a asu u va, wa tsara ta iwauwi, wa fuda ta wa uwa kpam u wuta u zami ijani i utakuma.

10 Kaboki ka tsu tuwa ta uboki, u wuna, kpam u nangasa, shegai mpa n tuwa ta tsara n naka uma kpam a tsara u da ushani.

11 “Mpa kaliniki ka shinga. Kaliniki ka shinga ka tsu neke ta uma u ne tsara u kangu ncon n ne.

12 Uza da a bidyai manyan ma kalina wa tyoku u kaliniki uza da wari na ncon mi wa. U wene baci maleweni a utuwa,

wa suma t̄a u ʔsakā ncon mi utyoku u le. Aku maleweni mi ma ba ma zarā ncon mi ma wacinsa le.

13 Vuma vi u suma t̄a kpaci bidya ɗa a bidya yi manyan kpam u dambula a kaci ka ncon mi wa.

14-15 “Mpa kaliniki ka shinga. N reve t̄a ncon n va, nala dem Tata u va u reve mu. Ncon n va dem a reve mu t̄a, tyoku ɗa dem n revei Tata vi. N neke t̄a uma u va tsarā n ɓangā ncon mi.

16 Mā t̄a nā ncon n roku n ɗa bawu mari a asuvu a ushiga u na vi, kpam u kanā t̄a n tuko le dem. A ka pana t̄a kalagats̄u ka va, kpam gbā a ka woko t̄a ushiga u te n kaliniki ka te.

17 Tata vi wa ciga mu t̄a kpaci mā t̄a ufobusi tsarā n nakā uma u va, kpam n tuwā n wushi u ɗa.

18 Uza wa fudā wa wusa uma u va ara va wa. N nakā t̄a u ɗa adama a uciga u kaci u va. Mā t̄a n ucira u ɗa ma neke u ɗa kpam n wushi u ɗa, tyoku ɗa Tata u va u tonuko mu n yain.”

19 Aza a Yahuda a doku a wushuku wa, aku ka kpaɗā le kpam utuwā ka te.

20 Aza roku a le a danai, “Ityoni i cingi i'ya i uwa yi i'ya i zuwa yi ijan. Nɗya i zuwai ya panāka yi?”

21 Shegai aza roku a danai, “Uza ɗa baci ityoni i cingi i uwai u tsu yan kadyanshi naha wa. Ityoni i cingi ya fudā ya kukpā a'eshi a karumbā ɗa?”

A 'yuwain Yesu

22 An a'ayin a uyolu a rawai, a'ayin yi a ɗa a tsu yan Abiki a Uciɓusa Unakā Kuwa ku Kashilā† a Urishelima.

23 Kain ka te, Yesu wa wala pini a Kuwa ku Kashilā a asu u ɗa a tsu isā Kafalaka ka Solomo.

24 Aku aza a Yahuda yi a ɓolomgbonoi a kyawan yi, a danai, “Hal ku yain ka va zuwa tsu uyan malalā ko avu ya v̄ari? Aɗa baci Kawauwi ki, tonuko tsu karara.”

25 Yesu wushunku le, “N tonuko ɗa ɗe caupa, shegai i kpaɗai uwushuku. Ikunesavu i'ya n yansai a asuvu a kala ka Tata u va i wenike t̄a ko mpa yayi.

26 Shegai i 'yuwain uwushuku, kpaci eɗā ncon n va n ɗa wa.

27 Ncon n va n tsu pana t̄a kalagats̄u ka va, n reve le t̄a, ele kpam dem a tsu tonu mu t̄a.

28 N nakā le t̄a uma u ɗa bawu wa kotso, kpam a ka kuwa wa. Uza wā kpam la wa wusa le a kukere ku va wa.

29 Tata u va u ɗa u nakā mu n ele, u la t̄a ili gbā tsupige, kpam uza wa fudā wa wusa le a kukere ku Tata u va wa.

30 Tata vi nā mpa ili i te i'ya.”

31 Pini nala, a doki a bidisai atali tsarā a wuna yi.

³² Shegai u tonuko le, “N wenike ḁa ṭa ili i shinga i shinga i'ya Tata u va u suku mu n yain. N ukuna u eni u ḁa a asuvu a le ya ciga i varaṣa mu?”

³³ Aku a wushuki, “Adama a ḁa vu yain ili i shinga i'ya i zuwai tsa ciga tsu varaṣa vu wa, shegai adama a ḁa vu yankai Kashilaḁ kadyanshi ka cingi ḁa. Avu vuma ḁa, shegai vu danai dere ḁa v̄ari n Kashilaḁ!”

³⁴ U wushunku le, “A korongu ṭa a Mele ma ḁe ma Kashilaḁ ka danai, ‘N ḁa, eḁa ashilaḁ a ḁa.’” [◇]

³⁵ Tsu reve ṭa ili i'ya Tagarada u Kashilaḁ u danai mayun ḁa v̄ari hal ubana a makorishi. Kpam Kashilaḁ ka isaḁ ṭa ama a nala yi ashilaḁ, aza ḁa u naḁai udani u ne.*

³⁶ Mpa gai, Tata u ḁangasa mu ṭa kpam u suku mu a asuvu a likimba. Nida ya dana n yanka Kashilaḁ kadyanshi ka cingi an n danai, ‘Mpa Maku ma Kashilaḁ ma’?

³⁷ Manyan ma Tata u va wa yansa ma baci ma yansa wa, kotsu i wushuku naḁ mpa wa.

³⁸ Shegai ili i'ya Tata u va wa yansa i'ya baci ma yansa, u gan ṭa i wushuku adama a nala, ko i wushuku baci n kadyanshi ka va wa. Aku i reve an Tata vi ili i te i'ya naḁ mpa, mpa kpam ili i te i'ya n Tata vi.”

³⁹ A doki a maṭsai tsaraḁ a kanaḁ yi, shegai u lai.

⁴⁰ Aku u ba u pasai Agataḁ a Urudu ubana a asu u ḁa Yahaya gitai ulyuḁugusu, u rongoi ḁe.

⁴¹ Ama ushani a tuwai ara ne. A ka dansa utyoku u le, “Yahaya yan ukunosavu wa, shegai gb̄a ili i'ya Yahaya danai a kaci ka vuma u na mayun ḁa.”

⁴² Pini nala, ama ushani a wushuki n Yesu.

11

Ukpa u Li'azaru

¹ Kain ka te, maḁalaḁ ma kanaḁ vuma roku uza ḁa a ka isa Li'azaru, uza ḁa wa rongo a ilyuci i Batani n ataku a ne Meri n Marta.

² Meri na vi, uza ḁa vangu u ne v̄ari n maḁalaḁ mi, aya uza ḁa u tuwai u tsungi manivi ma magulani a a'ene a Asheku, aku u yansai a ḁa n kenji ka ne.

³ Pini nala, Meri n Marta a suki uza roku u ba u tonuko Yesu, “Asheku, uza ḁa va ciga vi, maḁalaḁ ma kanaḁ yi ḁe.”

⁴ An Yesu panai nala, u danai, “Maḁalaḁ ma nala ma kotso a ukpa wa. Nala u gitā ṭa tsaraḁ a tuko tsupige a asu u Kashilaḁ, naḁ mpa Maku ma Kashilaḁ, n wushi tsupige adama a nala.”

⁵ Yesu wa ciga ṭa Marta n a'angu a ne.

[◇] 10:34 Ishp. 82:6. * 10:35 Aza ḁa a wushai akani a Kashilaḁ a Masasa ma Sinai mi, a Iya Musa n aza a Isara'ila.

⁶ Shegai an u panai a da maḅalā ma kaṅa tā Li'azaru, aku u doki u shamgbai pini a asu u ḁa wari vi a'ayin a re.

⁷ Aku u tonukoi atoni a ne, “Tsu gonoi a Yahuda.”

⁸ Atoni yi a danai, “Kawenishiki, kotsu u ḅarākpā an azapige a aza a Yahuda a ka ciga a varasa vu a wuna vu wa. Nɗya i zuwai va ciga vu doku vu gono ḁe?”

⁹ U wushuki, “Uliḅa dem wā tā n ulapa uwule kupa n ure. A'ayin a ḁa baci dem katyashi kari la, ama a ka wala tā kpam a ka taḁatsa wa. A ka wene tā kpaci a'a tā n katyashi ka likimba u na.

¹⁰ Shegai a wala baci n karimbi, a ka taḁatsa tā, kpaci a'a n katyashi wa.”

¹¹ Aku u tonuko le, “Kaje ka tsunu Li'azaru aya pini wa lavuta, nte ma bana ḁe tsara n 'yangaṣa yi.”

¹² Aku atoni yi a danai, “Asheku, alavu a ḁa yi baci, wa taṅa ta!”

¹³ Ele n a dani ko alavu a maci a ḁa Yesu tonuko le wa lavuta, shegai Yesu tonuko ḁa wa tonuko le Li'azaru kuwa ḁe.

¹⁴ Aku u wutumkpā le a kateshe, u danai, “Li'azaru kuwa ḁe.

¹⁵ Shegai n pana tā kayanyan an bawu mari ḁe. Adama a nala, ya rotsongusu tā i wushuku na mpa. Tuwai tsu banai ara ne gogo-na.”

¹⁶ Aku katoni ka roku Toma (uza ḁa a ka isa “Mapeshe”) u tonukoi aza ḁa a buwai, “Tsu soki kawenishiki ki gba tsunu, tsara tsu kuwa ḁe kaḅolo n eyi!”

Yesu n Meri n Marta

¹⁷ An Yesu rawai evu, u cinai cina a cidangu ḁe Li'azaru n a'ayin a nishi.

¹⁸ Batani n Urishelima a'a tā evu evu, evu n mel u re ḁa.

¹⁹ Adama a nala, aza a Yahuda ushani a bansa tā idyani i ukpa ara Marta n Meri adama a ukpa u vangu u le.

²⁰ An Marta panai a da Yesu wa tuwa, aku u banai u gawunsai n eyi, shegai Meri shamgbai pini a kuwa.

²¹ Marta tonukoi Yesu, “Asheku, a da baci wari pini, vangu u va wari wa kuwa wa.

²² Shegai ko n gogo-na n reve tā Kashila ka naka vu tā ili i'ya baci dem vu folo yi.”

²³ U danai, “Vangu u vunu wa 'yanga tā u yain kpam uma.”

²⁴ Marta wushuki, “N reve tā an wa 'yanga kain ka makorishi, Kashila ka 'yangaṣa baci gba akushe.”

²⁵ U wushunki yi, “Mpa n tsu 'yangaṣa ukpa, mpa kpam uma. Aza ḁa baci a wushuki na mpa, ko a kuwa baci a ka 'yanga tā.

²⁶ Uza ḁa wari n uma kpam u wushuki na mpa, wa kuwa wa. Marta, vu wushuku wa?”

27 U danai, “N wushuku t̄a, Asheku. Aḁa Kawauwi, Maku ma Kashil̄a, uza ḁa wa tuw̄a a likimba vi.”

Yesu s̄ai

28 An Marta danai nala, aku u gonoi u ba u tonukoi vangu u ne Meri koshi, u danai, “Kawenishiki ki ka rawa ḁe, kpm aḁa wa wecike.”

29 An Meri panai nala, aku u 'yanḡai gogo wa bana ara Yesu.

30 Kotsu u rawa a ilyuci yi wa, nte u buwai ve ḁe a asu u ḁa Marta gawunsai n eyi.

31 Ama ushani a tuw̄a le t̄a uwene, shegai an a wenei Meri wut̄ai a kuwa ki gogo, aku a yawunsai nte wa bana ḁe a asu u kasaun vi ts̄ar̄a u s̄ai. Aku a tono yi.

32 Meri vi u banai a asu u ḁa Yesu w̄ari. An u wene yi, aku u kud̄angi a kapala ka ne u danai, “Asheku, a ḁa baci v̄ari pini na, vangu u v̄a w̄ari wa kuw̄a wa.”

33 U wene yi wa s̄a, ama ḁa a'ari kabolo n eyi dem a ka s̄a, aku u dambulai cika.

34 U wece le, “Nte i cid̄angu yi?”

A wushunku yi, “Asheku, tuw̄a vu wene asu vi.”

35 Aku Yesu dem u s̄ai.

36 Ama ḁa a'ari kushani pini evu a danai, “I wene t̄a tyoku ḁa wa ciga Li'azaru cika.”

37 Shegai aza roku a le a danai, “U zuwa t̄a karumb̄a ka wenei. W̄ari u gan t̄a u bishinka Li'azaru ukuw̄a.”

Yesu 'yanḡas̄ai Li'azaru a ukpa

38 Eyi pini a kadambula ki, aku u banai a asu u kasaun vi. Kasaun ki tani kaaḁuru ka, kpm a kimba t̄a ka n katali ka roku a utsutsu vi.

39 Aku u tonuko le, “Gindal̄kpai katali ki a ikengi.”

Shegai Marta danai, “Asheku, vu reve t̄a Li'azaru kuw̄a ḁe a'ayin a nishi, kaw̄an ka yan t̄a pini.”

40 Yesu tonuko yi, “Vu aḁans̄a an n tonuko vu, ‘Vu wushuku baci va wene t̄a tsupige tsu Kashil̄a?’”

41 Aku a gindal̄kpai katali ki a ikengi. U weḁelei zuba u danai, “Tata, n cikpa vu t̄a an vu pan̄aka mu.

42 N reve t̄a vu tsu pan̄aka mu t̄a maco, shegai n dana t̄a nala adama a ama ḁa a kyawan mu na vi. Ma ciga t̄a a wushuku an aḁa vu suku mu.”

43 An u kotsoi kavas̄u, aku u salai, “Li'azaru, wut̄a!”

44 Aku u wut̄ai. Akere n a'ene a ne ucaci n aminya a eri, a cacai kpm upetiwa'eshi u ne n kunya.

Aku Yesu danai, “Surukpa ni i aḁak̄a yi u wala.”

A sheshei tsar̄a a wuna Yesu

(Matiyu 26:1-5; Marku 14:1-2; Luka 22:1-2)

⁴⁵ Ama ushani a ɗa a tuwaj tsarā a wene Meri vi a wenei ili i'ya Yesu yain, aku a wushuki n eyi.

⁴⁶ Aza roku a le a banai a asu u Afarishi a tonuko le ili i'ya Yesu yain.

⁴⁷ Aku adarākpī a pige n Afarishi a bolomgbonoi Asheshi a Pige a asu u te, a danai, “Nɗya tsa yan? Vuma u na wa yansa ta ikunesavu ushani.

⁴⁸ Tsu asaka yi baci u lyai kapala n uyansa ili i na yi, ya dem wa wushuku ta n eyi. Aku asoje a aza a Roma a tuwa a wacinsa Kuwa ku Kashila ku tsunu n uyamba u tsunu.”

⁴⁹ Uza roku a asuvu a Asheshi a Pige yi; wata, Kayafa, uza da wari Magono ma Adarākpī a kayen ki, u danai, “Eda i reve ili i'ya i'ari pini wa!

⁵⁰ Nida ya asaka uyamba gba u kuwa? Wa la ta tsulobo uza u te u na vi u kuwa n u da a ama gba a ka kuwa.”

⁵¹ Uyawunsa u na vi a katakasuvu ka Kayafa ka u wutai wa. Shegai an wari Magono ma Adarākpī a kayen ka nala ki da i zuwai wa yan kadyanshi ka ili i'ya ya tuwa ya gitai: Dana da wa dana Yesu wa kuwa ta adama a aza a Yahuda.

⁵² Adama a unyushi u aza a Yahuda a da koshi Yesu wa kuwa wa. Wa kuwa ta tsara u bolomgbono ama a Kashila a da a wacinsai a asuvu a likimba.

⁵³ Kain ka nala ki ka azapige a aza a Yahuda a gitai ufoɓuso tyoku da a ka wuna Yesu.

⁵⁴ Adama a nala, Yesu doku u wala a kateshe a Yahuda wa, aku u asakai Urishelima. U lazai ubana a ilyuci i Ifuramu, i'ya i'ari a ikengi i kakamba, aku u dusuki de n atoni a ne.

⁵⁵ An a yain evu n Abiki a Upasamgbana, aku ama ushani aza da a'ari a ilyuci i kenu kenu a lazai ubana a Urishelima kahu abiki yi, tsara a wulukpe kaci ka le tyoku da Mele ma danai a yansa.

⁵⁶ A ka ciga a wene Yesu, ele pini a Kuwa ku Kashila ki, aku a ka wecemgbene, “Nɗya i wenei? Wa tuwa gbam a asu u abiki vi?”

⁵⁷ Adarākpī a pige n Afarishi yi a tonukoi ama, uza da baci dem u wenei Yesu, u tonuko le, kotsu a kana yi.

12

Meri tsunki Yesu manivi ma magulani

¹ An a'ayin a teli a wokoi kahu Abiki a Upasamgbana yi, Yesu banai a Batani u rawai a kuwa ku Li'azaru uza da u yangasai a ukpa.

² A foɓusukoi Yesu ilikulya, Marta aya uza da wa pecike ilikulya, Li'azaru kpam wa ta pini ndishi kaɓolo n aza da a ka lya ilikulya n eyi.

³ Aku Meri bidyai kolubo u manivi ma m̄ari n ikebe cika u pige, u tsunki Yesu a a'ene. U yansai ma n kenji ka ne. Magulaṅani ma manivi mi ma shadangi kuwa ki.

⁴ Katoni ka a ka isaḡ Yahuza Isikariyoti waḡ taḡ dem pini. Aya wa tuwaḡ wa neke Yesu a asu u azapige. U danai,

⁵ “Manivi ma nala mi ma rawa taḡ ikebe i'ya uza wa yan manyan ma kayen ka te.* Waḡari u gan taḡ a denge ma, aku a naḡa aza a unambi.”

⁶ Shegai Yahuza vi u dambula gb̄am n aza a unambi yi wa. U dana taḡ nala kpaci kaboki ka. Aya uza da wa baṅaṅa makpakata ma ikebe kpam u tsu bidya taḡ i roku u yanka manyan ma kaci ma ne.

⁷ Shegai Yesu tonuko yi, “Kotsu vu damgbarasa yi wa. U yan taḡ nala tsaraḡ u foḡuso ikyamba i va adama a kacidaḡ.

⁸ Ya rongo taḡ n aza a unambi maco, shegai ya rongo naḡ mpa maco wa.”

A ka ciga a wuna Li'azaru

⁹ A'ari pini, aku kakumaḡ ka ama ka panai a da Yesu rawa de a Batani. Aku a banai an u wokoḡi Yesu waḡari de, kpam tsaraḡ a wene Li'azaru uza da Yesu 'yangaḡasai a ukpa vi.

¹⁰ Adaraḡkpi a pige yi a foḡusoḡi dem tsaraḡ a wuna Li'azaru.

¹¹ Adama a Li'azaru, ama ushani a asaḡaḡ le utono, aku a ka wushukusu n Yesu.

Yesu uwai a Urishelima

(Matiyu 21:1-11; Marku 11:1-11; Luka 19:28-40)

¹² An kain ka wansai, aku kakumaḡ ka ama ka ka tuwaḡi uyan Abiki a Upasambana vi, a panai a da Yesu da pini utuwaḡ a Urishelima.

¹³ Aku a bidisai akere a nshuwan tsaraḡ a ba a gawunsa n eyi, n a salaḡi,

“Hosana,† cikpalai Kashilaḡ!”

“Kashilaḡ ka zuwuka uza da waḡari a utuwaḡ a asuvu a kala ka Magono ma Zuba unḡ u shinga!

Kashilaḡ ka zuwuka Magono ma aza a Isara'ila unḡ u shinga.”

¹⁴ An Yesu tsaraḡi maku ma makparyagi ma roku, u yuwaḡi ma. Tyoku da Tagaraḡa u Kashilaḡ u danai u da la vi,

¹⁵ “Aza a Sihiyona,‡ kotsu i pana uwonvo wa!

Magono ma de ma pini a utuwaḡ, uyuwi a maku ma makparyagi.” ◇

¹⁶ A a'ayin a nala yi, atoni a ne kotsu a reve n ukuna vi wa. Shegai a ubana a kapala, an a tuwaḡi a 'yangaḡasa yi ubana a

* **12:5** Akorongi a cau a cau a kagitaḡ a korongu taḡ “ikebe i azurufa 300.” Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga. † **12:13** “Hosana” idyani i'ya ama a tsu danaḡa uzapige i'ya tsaraḡ a naḡa yi tsupige. Kalen ka ne ka, “Kashilaḡ ka wauwa yi!” ko kpam “A cikpala yi.” ‡ **12:15** Sihiyona kala ka dem ka Urishelima. ◇ **12:15** Zak. 9:9.

tsupige, ɗa a cibai an Tagarɗa u Kashilɗa u danai ukuna vi a kaci ka ne, hal gbam a yanka yi u ɗa ɗe.

¹⁷ Ama ɗa pini ushani kabolo n Yesu a'ayin a ɗa u 'yangaɗai Li'azaru a ukpa, kpm u tonuko yi u wuta a kasaun ki. Gogo-na alya a ka tonusuko ama ili i'ya u yain.

¹⁸ Ama ushani a bana ta tsara a cina Yesu, kpaci a pana ta ukuna u ukunosavu vi.

¹⁹ Aku Afarishi yi a ka dansa utyoku u le, "Wundyai, tsu rukpa ɗe gba gba! Likimba gba aya a ka tonu!"

Nheline n roku ma ciga n wene Yesu

²⁰ Nheline n roku n bana ta a Urishelima ulya kayala a'ayin a Abiki a Upasamgbana.

²¹ A banai ara Filibu (uza ɗa u wuta a ilyuci i Besaida a Galili) a danai, "Uzapige, tsa ciga ta tsu wene Yesu."

²² Filibu banai u tonukoi Andurawu, aku a lazai ama a re a le a ba a tonukoi Yesu.

²³ Aku u tonuko le, "A'ayin a yan ɗe a ɗa Maku ma Vuma ma wusha tsupige tsu ne.

²⁴ Mayun n tonuko ɗa, ucun u ulya u te u rukpa baci a iyamba u kuwai wa, wa la u te vi wa. A'ayin a ɗa baci u kuwai, aku u woko ushani.

²⁵ Uza ɗa baci wa ciga uma u ne a likimba u naha, wa namba ta u ɗa. Uza ɗa baci u 'yuwain uma u ne a likimba u naha, wa tsara ta uma u ɗa bawu wari n utyoku.

²⁶ Uza ɗa baci wa ciga u gbashika mu u kana ta u tonu mu, tsara kagbashi ka va ka rongo a asu u ɗa baci dem mari, kpm Tata u va wa naka ta uza ɗa baci dem u gbashika mu tsupige."

Yesu dansai ukuna u ukpa u ne

²⁷ Yesu lyai kapala n kadyanshi, "Gogo-na n dambula ta cika. Nya ma dana? N dana wa, 'Tata, wauwa mu a a'ayin a na yi'? Nala wa, n tuwa ta a'ayin a na adama a na, tsara n pana ikyamba.

²⁸ Tata, wenike ama tsupige tsu vunu!"

Aku kalagatsu ka wuta a zuba ka danai, "N wenike ta tyoku ɗa mari n tsupige kpm ma doku ta ma wenike."

²⁹ Kakuma ka ama ka kari pini kushani vi a pana ta kalagatsu ki, aku aza roku asuvu a le a danai makpankashila ma. Shegai aza roku a danai, "Katsumate ka zuba ka ka dansai n eyi!"

³⁰ Aku Yesu tonuko le, "Adama a ɗe a ɗa kalagatsu ki ka tuwai, adama a va a ɗa wa.

³¹ Gogo-na a'ayin a yan ɗe a ɗa Kashila ka yanka ama a likimba afada. Kpm dem a'ayin a ɗa, a ɗa wa loko uza ɗa wa lya tsugono tsu likimba u na.

³² A 'yangasā mu baci a zuba u mawandamgbani, ma zuwa ta ya dem u tuwā ara vā.”

³³ Yesu dana ta nala tsarā u wenike tyoku da wa kuwa.

³⁴ Kakumā ki ka danai, “Mele ma tsunu ma tonuko tsu ta Kawauwi ka rongo ta n uma hal ubana. Nida va dana a ka 'yangasā ta Maku ma Vuma a zuba u mawandamgbani? Ya Maku ma Vuma mi?”

³⁵ Yesu wushuki, “Ya tsarā ta katyashi a'ayin kenu. Rongoi a nwalu a'ayin a da i'ari a katyashi, tsarā i taḍatsa wa a'ayin a da baci karimbi ka danda ḍa. Shegai ya wala baci a karimbi, ya fuda ya reve asu u da ya bana wa.

³⁶ Wushuki n uza da u tsu zuwa katyashi ka tuwā tun wari kabolo n aḍa, tsarā i woko aza da a a'ari a katyashi.”

Aza roku a 'yuwain uwushuku n Yesu

An Yesu danai nala, aku u lazai u ba u kpawain tsarā a wene yi wa.

³⁷ Ko an u wokoi u yansai ikunesavu a kapala ka le, a wushuku n eyi wa.

³⁸ Nala gitā ta tsarā ili i'ya Ishaya matsumate u danai i shadangu,

“Magono ma Zuba, ya wushuki n ili i'ya tsu danai? Magono ma Zuba, ya vu wenikei ucira u vunu?” ◇

³⁹ Matsumate mi ma doku ta ma danai, ili i'ya i zuwai a kpaḍai uwushuku i'ya na:

⁴⁰ “Magono ma Zuba ma zuwa ta a'eshi a ama yi a rumbanai, kpm u zuwa le a ryagbajai.

Mpa Magono ma Zuba, n yan ta nala tsarā a wene ko a reve wa,

kpm kotsu a kpatala utuwā ara vā, tsarā n taḅasa le wa.” ◇

⁴¹ Matsumate mi ma dana ta nala kpaci u wene ta tsupige tsu Yesu, kpm u dansai ukuna u ne.

⁴² A'ayin a nala yi, azapige ushani a wushuku ta n eyi. Shegai an a ka pana uwonvo u Afarishi, a kawan a dansa u da a kateshe wa, kotsu a wutukpa le a asuvu a kagata ka Kashila wa.

⁴³ A tsu la ta uciga icikpali i ama kapala n icikpali i Kashila.

Yesu tuwā ta u wauwa likimba

⁴⁴ Yesu 'yangasai kalagatsu ka ne u danai, “Gbā uza da baci dem u wushuki na mpa, na mpa da koshi u wushuku wa, hal dem n uza da u suku mu da u wushuki.

⁴⁵ Uza da kpm u wene mu, u wene ta dem uza da u suku mu.

⁴⁶ N tuwā ta a likimba n woko katyashi, tsarā uza da baci dem u wushuki na mpa u rongo a asuvu a karimbi wa.

47 “Uza da u panai kadyanshi ka va aku u 'yuwain ka utono, mpa ma kidaga yi ugana wa. Kpaci n tuwa tsara n kidaga likimba ugana wa, shegai n wauwa u da.

48 Uza da wa kidaga uza da u 'yuwan mu ugana aya pini; wata, kadyanshi ka n dansai, ka ka kidaga yi ugana kain ka makorishi.

49 Ili i'ya n wenishikei ara va da i wutai wa. Tata u da u suku mu aya u tonuko mu ili i'ya ma dana n i'ya ma wenishike.

50 N reve ta ili i'ya u danai ama a yain i zuwa ta ama a yain uma hal ubana. Da i zuwai n tonuko da dere ili i'ya Tata u tonuko mu.”

13

Yesu bacangusi a'ene a atoni a ne

1 Cina u woko kain ka te kahu kain ka Abiki a Upasambana ka yain. Yesu reve ta a'ayin a yan de a da wa asaka likimba u na u gono a asu u Tata. Wa ciga ta ama a ne a da a'ari a likimba, kpam gogo-na pini na u wenike le ta uciga vi gba gba bawu utyoku.

2 Yesu n atoni a ne a ka lya ka6olo n kuvuli. Cina Kalapansi ka zuwa de Yahuza Isikariyoti maku ma Simo u yawunsa tsara u neke yi.

3 Yesu reve ta Tata naka yi ta ucira u ili gba, u wuta ta a asu u Kashila, kpam nte wa gono de ara ne.

4 An a'ari a ulya ilikulya, Yesu 'yangai u mondoi matogo ma pige ma ne, aku u sirai mayaga a cuku tsu ne.

5 U tsungi mini a kabelu u gitai uacangusa a'ene a atoni a ne, aku u yansai a da n mayaga ma u sirai a cuku tsu ne tsi.

6 Yesu tuwai ara Simo Bituru, eyi kpam u tonuko yi, “Asheku, ada va ciga vu bacangusu mu a'ene?”

7 Yesu wushunku yi, “Vu reve ili i'ya mari uyan wa, shegai va tuwa ta va reve.”

8 Bituru danai, “Nala wa, va bacangusu a'ene a va wa.”

Yesu wushuki, “N bacangusu baci a'ene a vunu wa, avu uza u te da a asuvu a ama a va wa.”

9 Simo Bituru danai, “Asheku, bacangusu gbam a'ene a va koshi wa! Sawa mu dem akere n kaci.”

10 Yesu danai, “Vuma u sumba baci, ikyamba i ne gba i tsu takpa ta sarara. A'ene a ne a da koshi wa bacangusu. Eda ama i'a ta sarara, shegai gba de da wa.”

11 Yesu reve ta uza da wa kpatalaka yi, da gai i zuwai u danai, “Gba de da i'ari sarara wa.”

12 An u kotsoi uacangusu a'ene a le gba, aku u ukai matogo ma ne u gonoi u dusuki. U wece le, “I reve ili i'ya n yanka da gogo-na vi?”

13 I tsu isa mu ta 'Kawenishiki' n 'Asheku' kparam dere da wari, kpaci ili i'ya mari i'ya la vi.

14 Mpa, Asheku n Kawenishiki, n bacangusu ta a'ene a de gogo-na. Eda dem i bacangusu a'ene a atoku a de.

15 N yan ta nala tsara u woko da iryoci tsara i yain dem tyoku da n yanka da.

16 Mayun n tonuko da, kagbashi ka tsu la uzakuwa u ne tsupige wa. Katsumate ka tsu la uza da u suku yi tsupige wa.

17 I reve ta ili i na yi gba kparam Kashila ka zuwuka da ta una u shinga i tono baci i'ya.

18 "Gba de da ma yanka kadyanshi wa. N reve ta aza da n dangasai. Shegai u kana ta ili i'ya Tagarada u Kashila u danai i woko mayun. Kparam a dana ta, 'Vuma da wa lya kabolo na mpa u kpatalaka mu ta kucina!'

19 "Tonuko da ma tonuko da kahu ukuna vi u gita, tsara u gita baci kotsu i wushuku an mpa mari uza da wari pini maco.

20 Mayun n tonuko da, uza da baci u wushai katsumate ka va, mpa u wushai. Uza da baci kparam u wusha mu, u wusha ta uza da u suku mu."

Yesu danai ili i'ya ya gita n eyi

(Matiyu 26:20-25; Marku 14:17-21; Luka 22:21-23)

21 An Yesu danai nala, u dambula ta cika. U tonuko le a kateshe, "Mayun n tonuko da, uza u te de wa neke mu ta."

22 A fuda a reve gbam kalen ka kadyanshi ka Yesu yain wa. Aku a ka wundyamgbana.

23 Uza u te a asuvu a atoni yi uza da Yesu wa uciga cika wa ta ndishi evu n eyi.

24 Simo Bituru yanka yi iryoci n kukere u danai, "Wece yi, ya wa dansaka?"

25 Katoni ki ka ra'ai evu n Yesu ka wece yi, "Asheku, ya va dansaka a asuvu a tsunu?"

26 Yesu wushuki, "Ma da'a ta kawon ka na a kusan. Uza da baci n nakai ka, aya gai wa kpatalaka mu vi." Aku u da'ai kawon ki a kusan u nakai Yahuza maku ma Simo Isikariyoti.

27 An Yahuza wushai kawon ki, aku Kanangasi* ka uwa yi.

Yesu danai, "Yahuza, wala gogo vu ba vu yain ili i'ya va yan."

28 Uza wa la a asuvu a aza da a ka lya kabolo n Yesu u revei kalen ka ili i'ya i zuwai u tonuko yi nala wa.

29 Shegai adama a da wari kazuwi ka ikebe ka le, aku a yawunsai a da tonuko da Yesu tonuko yi u ba u tsupa ikebe i ilikulya ko kparam u ba u nei aza a unambi ikebe.

* 13:27 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

30 An u lyuki kawon ka Yesu naḳa yi vi, aku u wutaḳi n maloko, n kayin ka tani.

Mele ma savu

31 An Yahuza lazai, Yesu danai, “A'ayin a tuwa ta a da mpa Maku ma Vuma ma uwa a asuvu a tsupige tsu va, kpm Kashila ka wusha ta tsupige adama a ili i'ya ya gita na mpa.

32 Kashila ka wusha baci tsupige adama a va, Kashila n kaci ka ne wa wenike ta ama tyoku da tsupige tsu Maku ma Vuma tsi tsari gogo.

33 “Mmuku n va, ma tsa ta n barakpa n ada kenu. Ya tuwa ta ya zama mu, shegai ya wene mu wa. N tonuko da tyoku da n tonukoi ama, ‘Ya bana a asu u da ma bana wa.’

34 “Shegai mele ma savu ma ma naḳa da. I cigi atoku a de dere tyoku da n ciga da.

35 Ya cigamgbana baci, ya dem wa reve ta eda atoni a va a da.”

Yesu danai Bituru wa nana yi ta

(Matiyu 26:31-35; Marku 14:27-31; Luka 22:31-34)

36 Simo Bituru wecei Yesu, “Asheku, nte va bana?”

Yesu wushuki, “Asu u da ma bana ya fuda ya bana wa, shegai ya tuwa ta ya bana.”

37 Bituru wece yi, “Asheku, ndya i zuwai bawu ma tonu vu gogo-na? Ma ta ufobusi tsara n kuwa adama a vunu!”

38 Yesu wece yi, “Vari ufobusi vu kuwa adama a va? Mayun n tonuko vu, kahu kapen ka sala, va nana mu ta hal kutatsu, vu dana vu reve mu wa.”

14

Yesu da ure ubana a asu u Tata

1 Yesu tonukoi atoni a ne, “Kotsu i dambula wa. Wushuki n Kashila, i wushuku kpm na mpa.

2 A'unu a da pini ushani a kuwa ku Tata u va, kpm nte ma bana de tsara n fobusuko da asu. A da baci nala wari wa, mari ma tonuko da ta.

3 A'ayin a da baci n yain nala, aku n gono n bidya da ubana ara va, aku tsu rongoi de kaŋolo.

4 I reve ta ure u asu u da ma bana.”

5 Toma tonuko yi, “Asheku, tsu reve asu u da va bana wa. Ni da tsa reve ure u ubana de?”

6 U wushuki, “Mpa ure u da wa wenike ukuna u maci u Kashila, u naḳa kpm ama uma. Uza wa la wa bana a asu u Tata wa, she u tonu mu.

7 I reve mu baci, ya reve ta dem Tata u va. Shegai gogo-na i reve yi ta, kpm i wene yi ta.”

8 Filibu danai, “Asheku, wenike tsu Tata vi, kpaci ili i'ya tsa ciga i'ya la vi koshi.”

⁹ Yesu wushuki, “Filibu, n rongo t̄a n aḍa a'ayin ushani. Nɗya i zuwai vu kpaḍai ureve ko ya mpa maṛi? Uza ḍa baci dem u wene mu, u wene t̄a dem Tata vi. Niḍa vu danai ‘Wenike tsu Tata vi’?”

¹⁰ Vu wushuku an mpa ili i te i'ya tsari n Tata vi, kpam Tata vi ili i te na mpa wa? Kadyanshi ka n yanka ḍa ara va ḍa ka wutaḍi wa. Tata ḍa wari a asuvu a va, aya u tsu yan ili i'ya wa ciga u yain.

¹¹ Wushuki na mpa an n danai Tata vi ili i te i'ya tsari, kpam mpa vi ili i te i'ya tsari n Tata vi. Ya wushuku baci adama a kadyanshi ka va wa, u gan t̄a i wushuku adama a ikunesavu i na yi.

¹² Mayun n tonuko ḍa, uza ḍa baci u wushuki na mpa, wa fuda t̄a wa yan dere ili i'ya n yansai. Mayun ḍa, aza ḍa a wushuki, a ka yan t̄a hal gbam ili i'ya i lai la, kpaci ma bana t̄a ma rongo ḍe n Tata u va.

¹³ Kpam i folo baci ili a asuvu a kala ka va, ma yanka ḍa t̄a i'ya, tsara Maku mi ma tuko tsupige a asu u Tata.

¹⁴ Ma yan t̄a ili i'ya baci dem i foloi a asuvu a kala ka va.

Kazuwamgbani ka utuwa u Kulu Keri

¹⁵ “Ya ciga mu baci, ya yan t̄a ili i'ya n danai i yain.

¹⁶ Ma folo t̄a Tata, eyi kpam wa naka ḍa t̄a Kaḅangi ka roku, uza ḍa wa rongo n aḍa hal ubana.

¹⁷ Aya Kulu Keri ka ku tsu wenike ukuna u maci u Kashila. Ama a likimba a wusha yi wa, kpaci a wene yi ko a reve yi wa. Shegai i reve yi t̄a, kpaci u rongo t̄a ara ḍe kpam wa rongo t̄a a asuvu a ḍe.

¹⁸ N laza baci, ma asaka ḍa utyoku u ḍe tyoku u mkpan wa, ma gono t̄a ara ḍe.

¹⁹ A'ayin kenu ama a likimba a na a ka fuda a wene mu wa, shegai eḍa ya wene mu t̄a. Kpam adama a ḍa maṛi n uma, eḍa dem ya yan t̄a uma.

²⁰ Kain ka nala ka tuwa baci, ya reve t̄a an ili i te i'ya maṛi n Tata vi. Ya reve t̄a eḍa dem ili i te i'ya i'ari na mpa, mpa kpam ili i te i'ya maṛi n aḍa.

²¹ Uza ḍa baci dem wa ciga mu, wa yan t̄a ili i'ya n danai, kpam Tata u va wa ciga yi t̄a. Mpa dem ma ciga yi t̄a, kpam n wenike yi ko mpa yayi.”

²² Aku Yahuza (shegai Yahuza Isikariyoti wa), u danai, “Asheku, ndya i zuwai vu fobusoi vu wenike kaci ka vunū ara tsunū, bawu va wenike kaci ka vunū a asu u ama a likimba a ḍa a buwai?”

²³ Yesu wushuki, “Ama a ciga mu baci, a ka yan t̄a ili i'ya n tonuko le a yain. Tata u va wa ciga le t̄a, aku tsu tuwa ara le tsu dusuku n ele.

24 Shegai uza da baci bawu wa ciga mu, u tsu yan ili i'ya n danai wa. Ili i'ya i panai n danai na vi, ara va da i wutai wa, shegai ara Tata da u suku mu.

25 “N tonuko da ta ili i na yi tun mari kabolo n ada.

26 Kabangi ki ka wenishike da ta ili dem, kpam wa zuwa da ta i ciba gba ili i'ya n tonuko da. Kabangi ka nala ki aya Kulu Keri ka Tata wa suku n kala ka va.

27 N zuwa da ta i panai mazanga a atakasuvu a de. Iacun i mazanga ma mari a katakasuvu ka va ka ma zuwa da i tsara. N zuwa da i tsara ndishi n shinga n na mi dere tyoku da ama a likimba a zuwa da i tsarai wa. Adama a nala kotsu i namgba katsuma ko i pana uwonvo wa.

28 “I panaka mu ta an n danai ma laza ta kpam ma bana ta ma gono ara de. Ya ciga mu baci mayun, u gan ta i yain mazanga ma ma gono ara Tata, kpaci u la mu ta tsupige.

29 N tonuko da ta ili i na yi gba gogo-na kahu i tuwa i gita, tsara i gita baci, i wushuku.

30 Ma barakpa n ada na n dansi wa, kpaci uza da wa lya tsugono tsu likimba u naha wa ta a utuwa. Shegai wa n ucira a kaci ka va wa.

31 Ili i'ya Tata u va u tonuko mu n yain i'ya n tsu yan, tsara ya dem a likimba u reve ma ciga yi ta.

“Gogo-na tuwai tsu walai.”

15

Katyaci n atyangi

1 Yesu lyai kapala n kadyanshi n atoni a ne, “Mpa kami ka katyaci ka mayun. Tata u va u da kacimbi.

2 Katyangi ka baci kari a asuvu a va bawu ka matsai, aku u kapa ka. U tsu gyara ta kpam u lapula katyangi ka baci dem ka matsasa tsara ka doku ka matsa cika.

3 Ili i'ya n tonuko da i zuwa ta i lapulai.

4 Ya rongo baci kabolo na mpa, ma rongo ta dem kabolo n ada. Katyangi ka tsu matsa n kaci ka ne wa. Kafuda ta ka matsa ka baci kabolo n kami ka ne. Nala dem eda ya fuda ya yan ili wa, she i'a kabolo na mpa.

5 “Mpa kami ka katyaci ki, eda atyangi. Uza da baci wa rongo kabolo na mpa, mpa kpam ma rongo kabolo n eyi, wa matsa ta ilimaci cika. Shegai ya fuda ya yan ili wa, she n banga da.

6 Uza da baci bawu wari kabolo na mpa, wa ta tyoku u katyangi ka a varangi aku ka ekpei. Ama a tsu bidya ta atyangi a ekpi tsara a varangu a da a akina, a runukpa a da.

⁷ I rongo baci kaḅolo nā mpa kpam i tonoi uwenishike u vā, ya folo tā Tata ili i'ya baci dem ya ciga, eyi kpam wa nākā dā tā i'ya.

⁸ Ya matsasa baci ilimaci ushani, nala wa wenike tā ama eḁa atoni a vā a dā, kpam ya wenike tā ama tsupige tsu Tata u vā.

⁹ “Ma ciga dā tā tyoku dā dem Tata wa ciga mu. Gogo-na rongoi a asuvu a ucigi u vā.

¹⁰ I yan baci ili i'ya n danai, ya rongo tā a asuvu a uciga u vā. Tyoku dā n yain ili i'ya Tata u vā u tonuko mu n yain, kpam ma rongo a asuvu a uciga u ne.

¹¹ N tonuko dā tā ili i nala yi tsarā i tsarā mazāngā ma dem n tsarāi, kotsu mazāngā ma ḁe ma namba ili wa.

¹² Ili i'ya ma tonuko dā i yain i'ya na: Cigai atoku a ḁe tyoku dā dem mpa n ciga dā.

¹³ Vuma u kuwā baci adama a kaje ka ne, nala wenike tā an wari n uciga u pige u dā u lai u ya dem.

¹⁴ Eḁa aje a vā a dā, i tono baci ili i'ya n danai.

¹⁵ N buwa dā kpam u'isā agbashi wa, adama a dā uzakuwa u tsu tonuko agbashi a ne ili gbā wa. Shegai n isā dā tā aje kpaci n tonuko dā tā gbā ili i'ya Tata u vā u tonuko mu.

¹⁶ I dangasa mu wa, mpa n dangasa dā. Kpam n nākā dā manyan ma na i yain: walai i ba i matsa ilimaci, icun i ilimaci i'ya ya barakpa. Aku Tata u nākā dā gbā ili i'ya baci dem i foloi n kala ka vā.

¹⁷ Ili i'ya n tonuko dā i yain i'ya na: Cigai atoku a ḁe.

Ama a likimba a kovoi atoni

¹⁸ “Ama a likimba a na a kovo dā baci, ciḁai a gitā tā a kovo mu.

¹⁹ Eḁa aza a likimba a dā baci, wa ciga dā tā tyoku dā u tsu ciga ama a ne. Shegai n dangasa dā tā a asuvu a likimba, kotsu i woko ama a ne wa. Da i zuwai likimba u kovo dā.

²⁰ Ciḁai ili i'ya n tonuko dā: Kagbashi ka tsu la uzakuwa u ne tsupige wa. Ama a yanka mu baci mavura, a ka yanka dā tā dem. Kpam a yan baci ili i'ya n wenishike le, a ka yan tā dem ili i'ya ya tonuko le.

²¹ Shegai a ka yan dā tā mavura adama a dā i'ari ama a vā. A ka yan tā nala kpaci a reve uza dā u suku mu wa.

²² A da baci n tuwai n dansai n ele wa, a'ari a ka yan n unyushi u unyushi u cingi wa. Shegai gogo-na a'a n ure u uwutā a unyushi u cingi u le wa.

²³ Uza dā baci dem u kovo mu, u kovo tā dem Tata u vā.

²⁴ N yan tā ikunesavu cika i'ya bawu uza kotsu u yain. A da baci mari n yain manyan ma nala wa, a'ari a ka yan n unyushi u unyushi u cingi wa. Shegai gogo-na a wene tā ili i'ya n yain, gbā n nala a kovo mu n Tata u vā dem.

²⁵ Nala gitā tā tsarā ili i'ya i'ari ukorongi a Mele ma le i woko mayun: 'A kovo mu bawu kagitā.' ◊

²⁶ "Ma sukunku dā tā uza dā a ka isā Kaḅangi. Wa wutā tā a asu u Tata, aku u tuwā ara de. Aya Kulu ku mayun. U tuwā baci, wa dansa tā ukuna u vā.

²⁷ Edā dem u kanā tā i tonuko ama ukuna u vā, kpaci i rongo tā kaḅolo nā mpa tun a'ayin a dā n gitaī uwenishike."

16

¹ Yesu lyai kapala n kadyanshi, "N tonuko dā tā ukuna u na kotsu i asākā uwushukusu nā mpa wa.

² A ka loko dā tā a agata a Kashilā. Kpam a'ayin a ka tuwā tā a dā ama a ka wunusa dā, a yan baci nala a ka wene tā yavu Kashilā ka a ka gbashika.

³ A ka yansa tā ikuna i nala yi kpaci a reve Tata vi wa, kpam a reve mu wa.

⁴ Shegai n tonuko dā tā ukuna u na vi gampā, tsarā a'ayin yi a rawa baci a dā a ka yan ikuna i nala yi, ya cibā tā ili i'ya n tonuko dā.

Manyan ma Kulu Keri

"A'ayin a dā n gitaī uwenishike, n tonuko dā ili i na yi wa, adama a dā mari kaḅolo n adā.

⁵ Gogo-na ugono u dā mu a asu u uza dā u suku mu. Shegai ko uza a asuvu a de wā la u wece mu, 'Nte va bana?' wa.

⁶ Gogo-na an n tonuko dā, atakasuvu a de a shadangu de n unamgbukatsumā.

⁷ Shegai ukuna u mayun u dā ma tonuko dā, wa laka dā tā tsulobo n laza. N laza baci, ma sukunku dā tā Kaḅangi ki. Shegai n laza baci wa, Kaḅangi ka nala ki ka tuwā wa.

⁸ A'ayin a dā baci Kaḅangi ki ka tuwaī, wa wenike tā ama a likimba an a nusai a udani u dā a danai, 'Tsu reve tā n ukuna u unyushi u cingi, tsu reve tā kpam n ili i'ya i'ari dere, n tyoku dā Kashilā ka tsu yanka unyushi u cingi afada.'

⁹ A nusa tā a ukuna u unyushi u cingi, adama a dā bawu a wushuki nā mpa.

¹⁰ A nusa tā a ukuna u ili i'ya i'ari dere, kpaci a asu u Tata u dā ma bana kpam ya doku ya wene mu wa.

¹¹ A nusa tā a ukuna u afada, kpaci Kashilā ka kidagā de uza dā wa lya tsugono tsu likimba u na ugana.

¹² Mā tā n ili ushani i'ya ma ciga n tonuko dā, shegai gogo-na i la tā ucira u dā ya reve.

¹³ A'ayin a dā baci Kulu ka ku tsu wenike ukuna u mayun u Kashilā ku tuwaī, ka zuwa dā tā i reve gbā ikuna i mayun i'ya i tsu wutā a asu u Kashilā. Wa dansa ili i'ya i wutaī ara ne wa,

shagai u dansa ili i'ya u panai koshi, kpm wa tonuko dā tā ili i'ya ya tuwā.

¹⁴ Wa nākā mu tā tsupige, kpaci wa bidya tā ili i'ya n danai u tonuko dā.

¹⁵ Gbā ili i'ya Tata wari n i'ya, i vā i'ya dem. Da gai i zuwai n danai Kulu ka bidya tā ili i'ya n danai u tonuko dā vi.

Unamgbukatsumā wa woko tā mazāngā

¹⁶ “A'ayin kenu ya wene mu wa, a yan baci a'ayin kenu kpm aku i doku i wene mu.”

¹⁷ Aza roku a asuvu a atoni a ne a ka dansa utyoku u le, “Ndyā kalen ka kadyanshi ka Yesu danai vi, ‘A'ayin kenu ya wene mu wa, a yan baci a'ayin kenu kpm aku i wene mu.’ Kpm ndyā kalen ka u danai ‘Adama a dā ma gono a asu u Tata?’”

¹⁸ A doki a wecikei, “Ndyā kalen ka ‘a'ayin kenu yi’? Tsu reve ili i'ya wa tonu wa.”

¹⁹ Yesu reve tā atoni yi a ka ciga tā a yan yi keci a ukuna vi, aku u tonuko le, “Kaci ka dē ka ya wecemgbenishe an n danai, ‘A'ayin kenu ya wene mu wa, a yan baci a'ayin kenu kpm aku i wene mu’?”

²⁰ Mayun n tonuko dā, ya sā tā kpm i namgba katsumā, shagai likimba wa pele tā. Ya namgba tā katsumā, shagai unamgbukatsumā u dē wa woko tā mazāngā.

²¹ A'ayin a dā baci uka wa matsa, u tsu pana tā m̄bālā, kpaci a'ayin a ilimaci a ne a rawa dē. Shagai u kotso baci ilimaci yi, aku u ašansā nā m̄bālā mi, adama a dā wari ipeli an u matsai maku mi a likimba.

²² Nala dem wari ara dē. Gogo-na i namgba tā katsumā, shagai ma doku tā ma wene dā, kpm i yain mazāngā ma bawu ko uza wa fudā wa shamkpa dā ma.

²³ A'ayin a nala a rawa baci, ya yan mu keci wa. Mayun n tonuko dā, Tata u vā wa nākā dā tā gbā ili i'ya baci i foloi n kala ka vā.

²⁴ Kotsu i folo icun ili i na caupa wa. Rongoi ufoluso, Kashilā ka nākā dā tā i'ya, tsarā i shadangu n ipeli.

Kawauwi ka lya tā kaci ka likimba

²⁵ “N yan tā kadyanshi ka na ki n agisani, shagai a'ayin a ka tuwā tā a dā bawu ma doku ma yan nala. Aku n tonuko dā gbā ikuna i Tata karara.

²⁶ Ya folo tā Tata vi n kala ka vā, shagai u k̄anā mpa n foluko dā Tata vi wa.

²⁷ Kashilā Tata u ciga dā tā adama a dā ya ciga mu, kpm i wushuki an ara ne dā n wutai.

²⁸ Asu u Tata u dā n wutai, aku n tuwai a likimba. Gogo-na kpm ma ašakā likimba n gono a asu u Tata.”

²⁹ Atoni yi a danai, “Gogo-na da va dansa n aṣṣu karara! N agisani a da kpam va dansa wa.

³⁰ Gogo-na da tsu revei an vu revei ili gbā. Va wushunku ta uza keci ku ne tun kahu gbam u wecike. Nala u zuwa tsu ta tsu wushuki an a asu u Kashila u da vu wutaɪ.”

³¹ Yesu wushuki, “Mayun da i wushuki gogo-na vi?

³² A'ayin a ka tuwa ta, kpam gbam a rawa de, a da a ka wacinsa da gbā de, ya dem u gono a kuwa ku ne, aku i asaka mu utyoku u va. Shegai Tata wa rongo ta kabolo na mpa, adama a nala ma rongo utyoku u va wa.

³³ “N tonuko da ta ikuna i na yi tsara i tsara ipeli i maci adama a da i wokoi ili i te na mpa! Likimba wa zuwa da ta i pana ikyamba, shegai kotsu i gbama asuvu, kpaci n lya ta kaci ka ucira u likimba.”

17

Yesu yankai atoni a ne kvasu

¹ An Yesu kotsoi udansa gbā ili i na yi, u webelei zuba u danai, “Tata, a'ayin a yan de. Naka Maku ma vunu tsupige, tsara Maku mi dem ma naka vu tsupige. ² Vu naka ta Maku mi ucira a kaci ka ama gbā, tsara Maku mi ma naka uma u da bawu wari n utyoku a asu u aza da vu naka yi gbā.

³ Ure u utsara uma u da bawu wari n utyoku u da na: a reve vu, uza da wari Kashila ka mayun koshi, kpam a reve Yesu Kawauwi, uza da vu suki.

⁴ N wenike ta tsupige tsu vunu a likimba an n kotsoi manyan ma vu naka mu n yain.

⁵ Gogo-na Tata, doku vu naka mu tsupige tsa mari n tsa an mari kabolo n avu kahu a yain likimba.

⁶ “Vu naka mu ta atoni a roku pini a likimba u naha, kpam n wenike le ta tyoku da wari. Aza a vunu a da caupa, shegai vu naka mu n ele, kpam a gorimuko ta kadyanshi ka vunu.

⁷ A reve ta vu naka mu gbā ili i'ya mari n i'ya.

⁸ Kpaci n tonuko le ta ili i'ya vu tonuko mu, kpam a wushuku ta n i'ya. A reve ta n wutaɪ ara vunu, kpam a wushuku ta an ada vu suku mu.

⁹ Ma le ta uyanka kvasu. Aza a likimba a da mari uyanka kvasu wa, shegai aza da vu naka mu, adama a da a'ari aza a vunu.

¹⁰ Gbā ama a nala yi aza da a'ari atoni a va aza a vunu a da, kpam gbā aza da a'ari atoni a vunu aza a va a da dem. Mayun a wenike ta tyoku da tsupige tsu va tsari.

¹¹ Ma ta utuwa ara vunu. Ma shamgba a likimba kpam wa. Shegai atoni a va a buwa ta ve pini a likimba. Wenike ucira u kala ka vunu; wata, kala ka vu naka mu, tsara ko ili i sawa

le wa. Aku a bolomgbono a woko ili i te n atoku a le, tyoku da mpa n avu tsari ili i te.

12 N ucira u vunu u da, ucira u da vu naka mu tun mari a likimba n u da n bishinkai ili i sawa le. Ko uza u te u le u puwan wa, shegai uza da u ukai kaci ka ne a asuvu a ukpa vi koshi, tsara a shadangu ili i'ya Tagarada u Kashila u danai.

13 “Gogo-na mpa la a utuwa ara vunu. Shegai n dansa ta ili i na yi tun mari a likimba, tsara atoni a va a shadangu n mazanga tyoku da dem mari.

14 N tonuko le ta akani a vunu. Shegai ama a likimba a na a kovo le ta, adama a da bawu a'ari ili i te n ama a likimba. Tyoku da dem mpa mari ili i te n likimba wa.

15 Tonuko da ma tonuko vu vu wutukpa le a asuvu a likimba vi wa, shegai vu bishinka uza u cingi vi u sawa le.

16 Mari a asuvu a aza a likimba u na wa, nala dem ele aza a likimba a da wa.

17 Gonuko le sarara vu wulukpe le a asu u uwenishike u akani a vunu a da a'ari a mayun.

18 N suku le ta a likimba, tyoku da dem vu suku mu a likimba.

19 N neke ta kaci ka va n gbashika vu kotsu ele dem a neke kaci ka le a gbashika vu.

20 “N yanka ta atoni a nala yi kvasu, kpam dem ma yanka ta aza da a ka tuwa a wushuku na mpa kvasu adama a ili i'ya atoni a va a ka tonuko le a kaci ka va.

21 Ma ciga ta gba le a woko ili i te n atoku, tyoku da mari ili i te n avu, avu kpam ili i te na mpa. Ma ciga ta dem a woko ili i te n atsu. Ama a likimba kpam a ka wushuku ta an a da vu suku mu.

22 N naka ta ama a na tsupige tsa vu naka mu tsara a woko ili i te, tyoku da mpa n avu tsari ili i te.

23 Mpa ili i te i'ya mari n ele, avu kpam ili i te i'ya vari na mpa, tsara a woko ili i te gba. Tsara ama a likimba a reve an ada vu suku mu. A reve kpam an va ciga atoni a va tyoku da va ciga mu.

24 “Tata, vu naka mu ta ama a na yi, kpam ma ciga le ta a rongo a asu u da mari, tsara a wene tsupige tsu va, tsupige tsa vu naka mu adama a da va ciga mu kahu uyan u likimba.

25 “Tata, ada vari uza u shinga. Likimba reve vu wa, shegai n reve vu ta, kpam ama a na a reve ta an vu suku mu.

26 N wenike le ta tyoku da vari, kpam ma lya ta kapala n uyansa nala. Kotsu a cigamgbana dere tyoku da vu ciga mu, tsara n bolomgbono n ele.”

18

A kanai Yesu

(Matiyu 26:47-56; Marku 14:43-50; Luka 22:47-53)

¹ An Yesu kotsoi kvasu, aku a lazai kaɓolo n atoni a ne a pasai Karara ka Kidiron. A rawai a asu u da wari na ndanga n zayitum ushani, aku a uwai pini.

² A tsu bansa ta pini asu u vi, adama a nala a da i zuwai Yahuza, uza da u nekei Yesu u revei asu u da a'ari.

³ Adarakpi a pige n Afarishi a roku a suki aza a uwundya u Kuwa ku Kashila tsara a soku Yahuza. Kaɓolo ka asoje ka aza a Roma ka dem pini, ama a na yi a'a ta ubani n iwunukatsu na ncikalun, n avasu. Yahuza da tonoi n ele hal ubana a asu vi.

⁴ Yesu reve ta gba ili i'ya ya gita n eyi, aku u rabai a kapala u wece le, "Ya ya zama?"

⁵ A wushuki, "Yesu uza u Nazara."

U wushunku le, "Mpa Yesu!" (Yahuza uza da u kpatalakai Yesu vi, wa ta kushani pini n asoje yi.)

⁶ An u tonuko le, "Mpa gai vi," aku a batsai n kucinacin hal a rukpusai a iyamba.

⁷ U doku wece le, "Ya ya zama?"

A danai "Yesu uza u Nazara."

⁸ U wushunku le, "N tonuko da de mpa gai Yesu vi. Mpa baci ya zama vi, asakai atoni a va a laza."

⁹ Nala gita ta tsara ili i'ya u danai caupa i woko mayun: "N puwunsa ko uza u te a asuvu a aza da vu naka mu wa."

¹⁰ Aku Simo Bituru talai burundu u ne u kapamgbanai kutsuvu ku ulyaki ku kagbashi ka Magono ma Adarakpi. (Kala ka kagbashi ki ka Malaku.)

¹¹ Yesu tonukoi Bituru, "Gonuko burundu vi a ivin i ne. Va wundya ma wushuku n soi mako ma upana ikyamba tyoku da Tata u va u fobusoi wa?"

A bankai Yesu a asu u Magono ma Adarakpi

(Matiyu 26:57-58; Marku 14:53-54; Luka 22:54)

¹² Uzapige u kuvont u Roma n asoje a ne, kaɓolo n aza a uwundya u Kuwa ku Kashila a kanai Yesu aku a sira yi.

¹³ A gita a banka yi ara Hanana, koku u Kayafa, uza da wari Magono ma Adarakpi a kayen ki.

¹⁴ Kayafa da wari u tonukoi azapige a aza a Yahuda caupa, u da, "Wa la ta tsulobo uza u te u na vi u kuwa n u da a ama gba a ka kuwa."

Bituru nanai Yesu

(Matiyu 26:69-70; Marku 14:66-68; Luka 22:55-57)

¹⁵ Simo Bituru n katoni ka roku a tonoi Yesu. Katoni ki n Magono ma Adarakpi mi a revemgbene ta, adama a nala

u uwa t̄a pini a ulanga u kuwa ku Magono ma Adar̄akpi mi kaḅolo n Yesu.

¹⁶ Shegai Bituru vana yi pini a utsutsu u kuwa vi. Aku katoni ki ka gonoi ka dansai n makere ma m̄ari kagbashi uza ḁa w̄ari a utsutsu. Aku u as̄akai Bituru uwai,

¹⁷ makere mi ma wece yi, “Avu dem katoni ka Yesu ka, ko nala wa?”

Bituru wushuki, “Nala wa, mpa wa!”

¹⁸ A'ayin yi a ka yan t̄a kut̄anu, aku agbashi yi n aza a uwundya u Kuwa ku Kashil̄a a tasuki akina a ka lyashuku. Pini nala, Bituru banai dem u shamgbai tsar̄a u lyashuku.

Magono ma Adar̄akpi ma yansai Yesu keci

(Matiyu 26:59-66; Marku 14:55-64; Luka 22:66-71)

¹⁹ Magono ma Adar̄akpi ma yansai Yesu keci a kaci ka atoni a ne n uwenishike u ne.

²⁰ Yesu wushuki, “N yansa t̄a kadyanshi tsar̄a ya dem pana. N rongo t̄a uwenishike a agata a Kashil̄a n Kuwa ku Kashil̄a, a asu u ḁa gb̄a aza a Yahuda a tsu ḅolomgbono. N tsu dana ili ukpawunsi wa.

²¹ Nida va yan mu keci ku na? Wece ama ḁa a panai uwenishike u va. A reve t̄a ili i'ya n dansai.”

²² An Yesu danai nala, aku uza ḁa wa wundya Kuwa ku Kashil̄a ki u ḅasa yi, u danai, “Ya v̄ari hal va dansa n Magono ma Adar̄akpi naha?”

²³ Yesu wushuki, “N dana baci ili i roku i'ya Mele ma danai i gan wa, she i dana i'ya. Shegai ili i'ya n danai mayun ḁa baci, nida u ḅasa mu?”

²⁴ Yesu pini usiri, aku Hanana tutsuku yi ara Kayafa Magono ma Adar̄akpi.

Bituru doki u nanai Yesu

²⁵ A'ari pini, Simo Bituru pini kushani evu n akina n u lyashuki, aku a wece yi, “Avu dem katoni ka Yesu ka, ko nala wa?”

Shegai Bituru nanai u danai, “Nala wa, mpa wa!”

²⁶ Kagbashi ka Magono ma Adar̄akpi ka roku ka pini dem a asu vi. Kumaci ku vuma ḁa a kapai kutsuvu. U danai, “Yavu va ḁa n wene vu t̄a a asu u ndanga n zayitum kaḅolo n eyi, ko n wene vu wa?”

²⁷ Aku Bituru doki u nanai, kute-kute kapen ka salai.

A bankai Yesu ara Bilatu

(Matiyu 27:1-2, 4; Marku 15:1-5; Luka 23:1-5)

²⁸ Kayafa kotsu t̄a uyanka Yesu afada n kpasani. Aku a banka yi ara Bilatu, gomuna a asuvu a tsugono tsu Roma. Shegai ama yi a uwa pini a kuwa ki wa. A ḁa baci uza roku a asuvu a le w̄ari u uwai pini, w̄ari wa woko t̄a n ashinda, kpm Mele ma as̄aka yi u lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana wa.

29 Aku Bilatu wutaḡi a uwotsu vi u wece le, “Kadyanshi ka eni ka i tukoi vuma u na n ka?”

30 A wushuki, “A da baci vuma u na wari uza u unyushi wa, tsara tsa tuko yi ara vunu wa.”

31 Bilatu tonuko le, “Bidya ni n kaci ka de i ba i yanka yi afada tyoku da Mele ma de ma danai i yanka yi.”

Aku a wushuki, “Eda aza a Roma i tsu asaka tsu tsu zuwa a wuna vuma wa.”

32 Ili i'ya a danai i wenike ta kadyanshi ka Yesu yain a ukuna u tyoku da wa kuwa, wa woko de mayun.

33 Aku Bilatu gonoi a kuwa ku tsugono tsi, u isaḡi Yesu u wece yi, “Avu magono ma aza a Yahuda ma?”

34 U wushunku yi, “Keci ku vunu ka na vi, ko gai aza roku a da a tonuko vu ukuna u va?”

35 Bilatu wece yi, “Vu reve ta gai mpa uza u Yahuda da wa! Ama a vunu a da n adarakpi a pige a vunu alya a naka mu n avu. Ndya vu yain?”

36 U wushuki, “Tsugono tsu va tsu likimba u na tsa wa. A da baci tsu likimba u na tsa, agbashi a va a ka shilakana ta tsara a bishinka ama a neke mu a akere a azapige a aza a Yahuda a na. Mpa tyoku u ngono n da ma lya tsugono tsu likimba u na da mari wa.”

37 Bilatu wece yi, “Dana avu magono ma?”

U wushuki, “Vu dana ta mpa magono ma, kpm vu dana ta mai. Adama a nala a da a matsa mu kpm adama a nala a da n tuwai a likimba tsara n tonuko ama ukuna u mayun. Kpm gba uza da wa ciga ukuna u mayun u tsu panaka mu ta.”

38 Bilatu wece yi, “Ndya ukuna u mayun vi?”

A kidagai Yesu ugana u ukpa

(Matiyu 27:15-31; Marku 15:6-20; Luka 23:13-25)

An Bilatu danai nala, aku u lazai ubana a asu u aza a Yahuda yi u tonuko le, “Vuma u na u yan ili i roku i'ya i rawai ma dana, ‘U kana ta u kuwa’ wa.

39 I reve ta gai n tsu asaka ta vuma u te a asuvu a kuwa ku a'ali a'ayin a Abiki a Upasambana dem. Ya ciga n asanka da ‘magono ma aza a Yahuda da?’”

40 A worukpoi, “A'a, eyi na wa! Baraba da tsa ciga.” (Baraba tani uza u magalaka da.)

19

1 Pini nala, Bilatu zuwai asoje a ba a bawin Yesu.

2 A cacai funi u awana kakondori aku a ukunkai yi a kaci, a ukunka yi kunya ku mini ma galura.*

* **19:2** A'ayin a nala yi, Kaisa Magono u tsu uka ta avuku a da a piyanlasai kakondori n a da a'ari n mini ma galura. A yanka ta Yesu nala tsara a yanka yi majari.

³ A tuwusaḡi ara ne n a dansi, “Uma u vunu u ɓarākpa, magono ma aza a Yahuda!” A rongo yi kpm u ɓasaḡa a upetiwa'eshi.

⁴ Bilatu doki u banai a uwotsu vi u tonukoi ama yi, “Panai, ma tuko yi t̄ pini naha tsar̄a n wenike an bawu n tsar̄ai unyushi u ɗa u rawai n wuna yi.”

⁵ Aku Yesu wutaḡi, u'uki n funi u awana n kunya ku mini ma galura. Bilatu tonuko le, “Vuma ɗa ɗa na!”

⁶ An adaraḡkpi a pige n aza a uwundya u Kuwa ku Kashila a wene yi, aku a salai, “Wandamgbana ni! Wandamgbana ni!”

Shegai Bilatu wushunku le, “Eɗa bidya ni i ba i wandamgbana. N tsar̄a yi n unyushi u ɗa u rawai n wuna yi wa.”

⁷ Azapige a aza a Yahuda yi a wushuki, “U da aya Maku ma Kashila. Adama a nala, Mele ma tsunu ma dana t̄ u kuwa.”

⁸ An u panai nala, aku u doki u giruwaḡi cika.

⁹ U doki u gonoi a asuvu u wecei Yesu, “Nte vu wutaḡi?” Shegai u wushunku yi wa.

¹⁰ Bilatu danai, “Va wushunku mu wa? Ciḡa, ma t̄ n ucira u ɗa ma zuwa a asaḡa vu ko kpm a wandamgbana vu.”

¹¹ Yesu wushunku yi, “Va fuda t̄ va zuwa ama a yanka mu ili i'ya vu zuwa le adama a ɗa Kashila ka zuwa vu vu fuda vu yain nala. Vuma ɗa u zuwai a tuko mu ara vunu u la vu t̄ unyushi u cingi.”

¹² An Bilatu panai nala, aku wa ciga u asaḡa Yesu. Shegai azapige a aza a Yahuda yi a rongoi isali, “Vu asaḡa baci vuma u na, vu buwa kpm kaje ka Kaisa Magono wa! Uza ɗa baci dem u gonukoi kaci ka ne magono, utokulalu u Kaisa ɗa!”

¹³ An Bilatu panai ili i'ya a'ari utono, aku u wutukpaḡi Yesu a ulanga u ɗa a ka isaḡ Ulanga u ɗa a Kirai n Atali (N Tsi'arama tani “Gabata”). Eyi kpm u dusuki a karatsu ka afada a ulanga u kuwa ku tsugono.

¹⁴ N kaara a kaci ka Kain ka Afoḡi ka Abiki a Upasamgbana ka.

Aku Bilatu tonukoi aza a Yahuda yi, “Magono ma ɗe ma na!”

¹⁵ Aku a worukpoi cika, “Wuna ni! Wuna ni! Wandamgbana ni!”

U wece le, “Ya ciga mu n wandamgbana magono ma ɗe ɗa?”

Adaraḡkpi a pige a wushuki, “Tsa n magono ma roku ma ma wurai Kaisa wa.”

¹⁶ Aku Bilatu naḡa le Yesu tsar̄a a ba a wandamgbana yi.

A wandamgbanaḡi Yesu

(Matiyu 27:32-44; Marku 15:21-32; Luka 23:26-43)

Pini nala, asoje yi a bidyai Yesu a lazai n eyi.

¹⁷ An wa wutaḡa a ilyuci yi, aku u cangai mawandamgbani ma ne ubana a asu u ɗa a ka isaḡ Mako ma Kaci. (Asu vi a tsu isaḡ t̄ u ɗa dem “Golugota”† n Tsi'arama).

18 Nte a varai Yesu pini n ikusa. Nala dem a yankai aza a kuwa ku a'ali a roku ama a re, ya dem a kapashi ka te, Yesu aya a mere ma le.

19 Bilatu zuwa le a zuwa iryoci a mawandamgbani mi. I danai, "YESU UZA U NAZARA, MAGONO MA AZA A YAHUDA."

20 A korongu ta i'ya hal kutatsu: i kagitā n Tsiyahuda, n Tsiroma, aku n Tsiheline.† Ama ushani a yan ta i'ya kaneshi, kpaci a asu u da a wandamgbanaɪ Yesu vi, wari mbari n ilyuci yi wa.

21 Adaraki a pige a tonukoi Bilatu, "Kotsu vu korongu 'Magono ma aza a Yahuda wa,' shegai korongu 'Vuma u na u danai aya Magono ma aza a Yahuda.' "

22 Bilatu wushunku le, "N korongu ta u da nala, kpam nala wa woko."

23 An asoje yi a varai Yesu ikusa a mawandamgbani, aku a bidyai aminya a ne a pecei a da a asu u kunishi, kasoje dem ka tsarai ka te. A bidyai dem matogo ma bululu ma ne ma mari kunya ku te ka a cai ili i'ya i bidyai a zuba ubana a iyamba.

24 Aku asoje yi a dansai utyoku u le, "Tsa kara ka wa. Asaka tsu varanki ka uruta tsara tsu wene uza da wa tsara ka." Nala gita ta tsara udani u Tagarada u Kashila u na u woko mayun: "A pecei aminya a va,

aku a varanki matogo ma va uruta." ◇

Nala tani asoje yi a yain.

25 Mma u Yesu u shamgba ta a ikengi i mawandamgbani mi kabolo n anukakenu a ne, n Meri uka u Kulofa. Meri Magadaliya wa ta dem pini kushani.

26 Katoni ka Yesu wa ciga cika ka dem pini kushani evu na mma u Yesu vi. An Yesu wene le gba, u tonukoi mma u ne, "Vuma u na aya maku ma vunu gogo-na."

27 U tonukoi kpam katoni ki, "Mma u vunu u da na gogo-na." Pini nala, katoni ki ka bidyai mma vi ubana a kuwa ku ne.

Ukpa u Yesu

(Matiyu 27:45-56; Marku 15:33-41; Luka 23:44-49)

28 Yesu reve ta gogo-na u kotso de manyan ma ne. Shegai an wa ciga u shadangu udani u Tagarada u Kashila, aku u danai, "Ma pana ta kakuli!" ◇

29 Kadele ka pini ushadangi n mini ma cinwi ma kalam, aku asoje yi a ukai pini kashaku, a sirai ka a kalangu, a radagbai ka ubana a una u ne.

30 An u comoi ma, aku u danai, "A kotso de." Aku u varai kaci ka ne a iyamba, pini nala, uma u ne u wutai.

A sapai Yesu a mabele

³¹ Kain ka Afo6i ka, kain ka wansa baci Ashibi kpam a doku t̄a ka kalen kpaci kain ka Abiki a Upasamgbana† ka. An u wokoi aza a Yahuda bawu a ka ciga ikyamba yi i woko pini a mawandamgbani n kain ka Ashibi, a foloi Bilatu tonuko asoje a koduso a'ene a aza da a'ari a mawandamgbani mi. Aku kpam a takpusa ikyamba yi a zuba u mawandamgbani mi.

³² Asoje yi a gitai a koduso a'ene a ama a re aza da a'ari a apashi a re a Yesu yi.

³³ Shegai an a rawai ara Yesu, a cina yi cina u kuwa de, a kodo a'ene a ne wa.

³⁴ Uza u te a asuvu a asoje yi u bidyai masari ma ne u sapai yi n ma a mabele. Aku mpasa n mini ma wutai.

³⁵ Tsu reve t̄a ukuna vi mayun da, kpaci uza da u wenei u da a'ayin a da ukuna vi u gitai aya u danai. U tonuko tsu t̄a tsara i wushuku.

³⁶ Ukuna vi u gitai t̄a tsara udani u Tagarada u Kashila u woko mayun: “Ko katele ka te ka ne ka la ka kodo wa.” ◇

³⁷ Tagarada u Kashila kpam dem u dana t̄a, “A ka webele t̄a uza da a sapai n masari.” ◇

Kacida ka Yesu

(Matiyu 27:57-61; Marku 15:42-47; Luka 23:50-56)

³⁸ An nala wurai, Isuhu u Arimatiya, u wecei Bilatu ko wa asaka u bidya ikyamba i Yesu. (Isuhu katoni ka Yesu ka shegai a ukpawunsi, kpaci wa pana t̄a uwonvo u azapige a aza a Yahuda.) Bilatu wushuku t̄a, pini nala, Isuhu vi u lazai u ba u cangai ikyamba yi u lazai n i'ya.

³⁹ Nikodimu uza da wari u tuwai ara Yesu n kayin ki u soku yi t̄a. U tukoi ili i magulani i utsunku akushe icun kure i'ya i rawai evu n uratsanaka amangatawun (100).

⁴⁰ Ama a re a na yi a bidyai ikyamba i Yesu a cacai i'ya ukyawan n aminya kabolo n ili i magulani yi. Tyoku da aza a Yahuda a tsu yan da la vi a ka cidangu baci kakushe.

⁴¹ Asu u uwandamgbansa vi wa t̄a evu n kashina ka ndanga, a asu u da wari n kasaun ka savu ka bawu kotsu a zuwai pini uza.

⁴² An u wokoi Kain ka Afo6i ka kahu Abiki a Upasamgbana kpam kasaun ki kari evu, aku a ukai ikyamba i Yesu pini.

20

U'yangi u Yesu a ukpa

(Matiyu 28:1-8; Marku 16:1-8; Luka 24:1-12)

† **19:31** Abiki a Upasamgbana a ka fuda t̄a a ka woko ko kain ka eni ka baci a asuvu a a'ayin a shindere. Adama a nala, Abiki a Upasamgbana yi a kana t̄a a kain ka Ashibi a kayen ka a wandamgbana i Yesu, pini nala, aku a doki kain ki kalen.

◇ **19:36** Uwt. 12:46; Mkc. 9:12; Ishp. 34:20. ◇ **19:37** Zak. 12:10.

¹ N kpasani ku kain ka kagita ka a'ayin a shindere; wata, kain ka Aladi, Meri Magadaliya banai a kasaun ki, u wenei a gindalakpa de katali ki a giduwaɪ una u kasaun vi.

² Aku u sumai ugono a asu u Simo Bituru n katoni ka roku, uza da Yesu cigai, u tonuko le, "A bidya de Asheku a kasaun ki, kpam tsu reve a asu u da a zuwa yi wa!"

³ Bituru n katoni ki a lazai ubana a kasaun ki.

⁴ A'ari ilyadi gba le, aku katoni ki ka wurai Bituru u lasa yi urawa pini a kasaun ki.

⁵ An u kelikei u webelei a asuvu, u wenei aminya a kacida yi uzuwi, shegai u uwa pini wa.

⁶ Aku Simo Bituru rawai u uwai pini a asuvu. U wenei aminya a kacida yi uzuwi.

⁷ Aku kpam u wenei kakashi ka a palakai upetiwa'eshi u Yesu vi, a katalai ka a asu u ne kau.

⁸ Aku katoni ka ka gitai urawa a kasaun ki, eyi dem u uwai. U wenei kpam u wushuki Yesu 'yanga de a ukpa.

⁹ (Kotsu a'ari a reve an Tagarada u Kashila u danai u kana ta Yesu 'yanga a ukpa wa.)

¹⁰ Aku atoni yi a gonoi a kuwa.

*Meri Magadaliya wenei Yesu
(Matiyu 28:9-10; Marku 16:9-11)*

¹¹ Shegai Meri shamgbai a ulanga u kasaun vi, n u sayi. U kelikei u webelei a asuvu a kasaun ki.

¹² U wenei atsumate a zuba a re pini, a ukai aminya a eri. Aku a dusuki a asu u da ikyamba i Yesu i'ari caupa. Uza u te a asu u kaci uza u te kpam a asu u a'ene.

¹³ A wece yi, "Ndy a i zuwai va sa?"

U wushuki, "A bidya de Asheku a va, kpam n reve a asu u da a zuwa yi wa."

¹⁴ An Meri danai nala, aku u kpatalai u wenei Yesu kushani pini a asu vi, shegai u reve an aya wa.

¹⁵ Yesu wece yi, "Ndy a i zuwai va sa? Ya va zama?"

Meri n u wundi uza da wa kirana n kashina ka ndanga ki aya, aku u danai, "Uzapige, vu bidya baci ikyamba i ne, ma folo vu, tonuko mu tsara n bana n bidya."

¹⁶ Yesu tonuko yi, "Meri."

Meri kpatalai ara ne u danai, "Rabboni!" (Wata, "kawenishiki ka va" n Tsi'arama.)

¹⁷ Yesu tonuko yi, "Kotsu vu kana mu wa, kpaci kotsu n gono ara Tata wa. Shegai wala vu bana a asu u atoni a va vu tonuko le, 'Ma gono ta ara Tata u va uza da dem wari Tata u de. Aya Kashila ka va, kpam aya dem Kashila ka de.' "

¹⁸ Aku Meri Magadaliya gonoi u tonukoi atoni yi u wene ta Asheku. U tonuko le kpam ili i'ya u tonuko yi.

Atoni a Yesu a wene yi

(Matiyu 28:16-20; Marku 16:14-18; Luka 24:36-49)

¹⁹ Pini n kayin ka Aladi ka nala ki, atoni yi a bolomgbonoi a kunu aku a gidakusi itsutsu yi gba, kpaci a ka pana ta uwonvo u aza a Yahuda. Aku Yesu uwai u shamgbai a asuvu a le u danasa le, u danai, “Ndishi n shinga n rongo n ada.”

²⁰ An u danai nala, aku u wenike le a'utsu a da a'ari a akere a ne n a mabele ma ne. Atoni yi a shadangu ta n mazanga cika an a wenei Asheku.

²¹ U doki u danai, “Ndishi n shinga n rongo n ada. Tyoku da Tata u va u suku mu, nala dem ma suku da.”

²² Aku u fulaka le kuvi ku ne, u danai, “Wushai Kulu Keri.

²³ Aza da baci i cimbusukai unyushi u cingi u le, Kashila dem ka cimbusuka le ta, kpam a woko de ucimbusuki. Aza da baci kpam bawu i cimbusukai unyushi u cingi u le, Kashila dem ka cimbusuka le wa.”

Yesu n Toma

²⁴ Uza u te a asuvu a Kupanamere yi; wata, Toma (uza da a tsu isa Mapeshe), wari pini kabolo n ele wa, a'ayin a da Yesu wenikei kaci ka ne vi.

²⁵ An u rawai, atoni a da a buwai vi a ka tonusuko yi, “Tsu wene ta Asheku!”

Shegai Toma danai, “Ma wushuku wa she n wene a'utsu a da a vara yi n ikusa yi, n uka pini kujubu ku va, kpam n uka kukere ku va a mabele ma ne.”

²⁶ An a yain a'ayin a shindere, aku atoni yi a doki a bolomgbonoi a kunu ki, Toma pini dem kabolo n ele. A gidakusu ta dem itsutsu yi tyoku da a yain caupa, pini nala, Yesu tuwai u shamgbai a mere ma le. U danasa le u danai, “Ndishi n shinga n rongo n ada.”

²⁷ Aku u tonukoi Toma, “Wene akere a va, uka kujubu ku vunu a a'utsu yi. Uka kukere ku vunu pini a mabele ma va. Asaka ukpada u uwushuku vu wushuku.”

²⁸ Toma wushuki, “Ada Asheku a va n Kashila ka va.”

²⁹ Aku Yesu tonuko yi, “Vu wushuku ta an u wokoi vu wene mu. Aza da a wushuki bawu a wene mu, a ka yan ta ipeli i mayun.”

Ili i'ya i zuwai Yahaya korongi tagarada na

³⁰ Atoni a Yesu a wene yi ta u yansai ikunesavu ushani i'ya bawu a korongi a asuvu a tagarada u na.

³¹ N korongu ta ikuna i na yi tsara i wushuku an Yesu aya Kawauwi Maku ma Kashila, kpam adama a da i wushuki n eyi, ya tsara ta uma.

21

Ibilili ushadangi n adan

¹ Aku Yesu tuwai u doki u wenikei kaci ka ne a asu u atoni a ne a ikengi i Kushiva ku Galili.* Tyoku da ukuna vi u gitai da na:

² Atoni a ne ushani alya a pini: Simo Bituru, n Toma (uza da a tsu isa Mapeshe), n Nataniya u Kanan u Galili, na mmuku n Zabidi, n atoni a re a roku.

³ Simo Bituru tonukoi aza da a buwai vi, “Ma bana ta ukanasa adan.”

Aku a danai, “Tsa bana ta dem kabolo n avu.” Aku a lazai a asuvu a kpatsu ku le. Shegai a kana ko i te wa n kayin ka nala ki.

⁴ An kain ka wansai n usana u de, aku Yesu shamgbai a ikengi i kushiva, shegai atoni yi a reve an Yesu da wa.

⁵ U isa le u danai, “Ama a va, i kana gbam adan?”

A wushuki, “A'a.”

⁶ Aku u tonuko le, “Vutalai ibilili i de a kapashi ka ulyaki ka kpatsu ki, ya kana ta.” Aku a yain nala, a fuda gbam a rono ibilili yi wa kpaci adan a da pini ushani.

⁷ Aku katoni ka Yesu wa ciga vi u tonukoi Bituru, “Asheku a da!” An u panai a danai Asheku a da, aku u ukai matogo ma ne (kpaci wari u mondo ta ma an wa yan manyan), aku u radugi u rukpai pini a mini mi.

⁸ Atoni a da a buwai vi a rawai a kpatsu ki, aku a ka bana ibilili yi ushadangi n adan. A'ari m'ari n kagida wa, evu n iyadi amangatawun (100) i'ya.

⁹ An atoni yi a wutai a kpatsu ki, a wenei wa ta n ilikulya, kpmam wa zungu adan a akina.

¹⁰ Aku Yesu danai, “Tukoi adan a roku a asuvu a da i kana vi.”

¹¹ Aku Simo Bituru gonoi a kpatsu ki u ronoi ibilili yi ubana a kagida. Adan a pige amangatawun n amangarenkupa n a tatsu (153) a da a'ari pini, gba n nala ibilili yi i kara wa.

¹² Yesu tonuko le, “Tuwai i lyai ilikulya.” Ko uza u te a asuvu a atoni yi u kawan u wece yi, “Ada yai?” wa, kpaci a reve ta Asheku a da.

¹³ Aku Yesu banai u bidyai burodi u naka le. U naka le kpmam dem adan yi.

¹⁴ Tatsu da la vi an Yesu wenikei kaci ka ne ara le an u yangai a ukpa.

Yesu n Bituru

¹⁵ An a kotsoi ulya ilikulya, Yesu wecei Simo Bituru, “Simo maku ma Yahaya, va ciga mu kapala n uciga u da atoni a na a ka ciga mu?”

* 21:1 Kushiva ku Tibariya kala ka dem ka Kushiva ku Galili.

U wushuki, “Eye, Asheku, vu reve t̄a ma ciga vu.”

Yesu danai, “Lin̄aka mmuku ma ncon n v̄a.”

16 Yesu doki u wecikei u ire, “Simo maku ma Yahaya, va ciga mu?”

Bituru wushuki, “Eye, Asheku, vu reve t̄a ma ciga vu!”

Yesu danai, “Kirana n̄a ncon n v̄a.”

17 U doki u wecikei utatsu, “Simo maku ma Yahaya, va ciga mu?”

Aku Bituru namgbai katsum̄a an Yesu wece yi hal kutatsu u da wa ciga yi. Aku u tonukoi Yesu, “Asheku, vu reve t̄a ko ndya wa. Vu reve t̄a ma ciga vu.”

Yesu tonuko yi, “Lin̄aka ncon n v̄a.”

18 Mayun n tonuko vu, a'ayin a d̄a v̄ari kalobo, vu tsu uka t̄a aminya n kaci ka vunu vu bana a asu u d̄a dem va ciga vu bana. Shegai vu kutsa baci, va bar̄akp̄a t̄a akere a vunu uza roku u uka vu, u rono vu ubana a asu u d̄a bawu va ciga vu bana.”

19 (Yesu dana t̄a nala tsar̄a u wenike tyoku d̄a Bituru wa kuw̄a tsar̄a u n̄ak̄a Kashil̄a tsupige.) Aku Yesu tonukoi Bituru, “Tono mu!”

20 Bituru yiral̄akp̄ai aku u wenei katoni ka Yesu wa ciga vi wa tono le, aya kpam dem uza d̄a u rābai evu n Yesu an a ka lya ilikulya aku u wecikei, “Asheku, ya uza d̄a wa neke vu vi?”

21 An u wene yi, u wecei Yesu, “Asheku, ndya ya tuw̄a ya gita n eyi?”

22 Yesu wushunku yi, “N da baci ma as̄aka yi n uma hal a'ayin a d̄a ma gono, ndya i birika vu? Avu gai tono mu.”

23 Aku alabari a kyawain a asu u atoni a da eyi nala vi wa kuw̄a wa. Shegai Yesu dana d̄a u danai eyi na wa kp̄ad̄a ukuw̄a wa. Dana d̄a gai u danai, “N da baci ma as̄aka yi n uma hal a'ayin a d̄a ma gono, ndya i birika vu?”

24 Katoni ka nala ki aya u dansai gb̄a ili i na yi. U korongi i'ya, kpam tsu reve t̄a ukuna u mayun u d̄a wa dansa.

25 Yesu yansa t̄a ili i roku ushani. A da baci a ka korongu gb̄a ili i na yi a itagar̄ada, a uwene u v̄a kabala k̄a la a likimba ka ka bidya i'ya wa.

Tagarāda u Manyan ma Asuki

Ukukpa u kadyanshi

Luka uza da korongi tagarāda u Luka, aya dem u korongi tagarāda u Manyan ma Asuki u na vi. Ciga da wa ciga u dana ili i'ya i gitai n ama a da a ka tono Yesu. Tagarāda u Manyan ma Asuki vi u gita ta alabari a ne a asu u da tagarāda u Luka u shamgbai.

Tagarāda u Manyan ma Asuki u yan ta kadyanshi ka ili i'ya i gitai n ama a da a ka tono Yesu cina u kuwa de. U yan ta kadyanshi ka tyoku da a kyawunsai n a yanki ama kadyanshi a kaci ka Yesu, u yain kpam kadyanshi ka tyoku da ama yi a tsu yan a pana baci kadyanshi ki. Kulu Keri ku tsu kangu ta kpam ku bangā ama a na yi. A kagita, ama a da a'ari kaletsu ka te alya a yankai kadyanshi ka na ki koshi; wata, aza a Yahuda. Ko a asuvu a aza a Yahuda yi, aza roku a wushuku n ili i'ya a danai wa, kpam a wuna ta aza roku a asuvu a Atoni yi adama a ili i'ya a ka dansa a kaci ka Yesu. Ubana de, pini a asuvu a tagarāda vi, Kashila ka yan ta kadyanshi n Atoni yi a yanka aza da bawu a'ari a kaletsu ka aza a Yahuda kadyanshi a kaci ka Yesu.

Tagarāda u Manyan ma Asuki u yan ta alabari a tyoku da akani a Atoni a tamburai hal a wurai uƙongu u Isara'ila. U yan ta alabari a tyoku da Bituru yain n Bulus, n ama ushani. U yan ta kadyanshi ka tyoku da aza da a kpatalai usavu, n tyoku da a bangamgbana pini a kaƙon ka le n tyoku da a sukusuki kune ubana a asu u Atoni a da a'ari a asu u roku. Nala a'uwa a Atoni a da tsu revei gogo-na vi a gitai.

Ili i'ya i'ari a tagarāda u na vi

A yan ta Kadyanshi ka Shinga a Urishelima (1:1-8:3)

A yan ta Kadyanshi ka Shinga a Yahuda n Samariya (8:4-12:25)

Bulus yain nwalu tsara u dansa Kadyanshi ka Shinga (13:1-14:28)

Uyawunsa u shinga a Urishelima (15:1-35)

Bulus doku u yain nwalu tsara u dansa Kadyanshi ka Shinga (15:36-18:22)

Bulus doku u yain nwalu n tatsu tsara u dansa Kadyanshi ka Shinga (18:23-21:16)

A kana Bulus a Urishelima (21:17-23:22)

A bankai Bulus a Kasariya (23:23-26:32)

A bankai Bulus a Roma (27:1-28:31)

Kazuwamgbani ka utuwa u Kulu Keri

¹ Uzapige Tiyofilu:

An n koronku vu caupa vi, n korongu ta gba ili i'ya Yesu yansai kpam u wenishikei, ili i'ya i bidyai a'ayin a da u gitai manyan ma ne

²⁻³ hal ubana kain ka a canga yi ubana a zuba.

An u 'yanga'i a ukpa, u wenishike ta kaci ka ne a asu u asuki a ne a da u dangasai hal a'ayin amangare. U yansa ta ili ushani i'ya i wenikei an wari n uma mayun. An a'ayin a da a ka canga yi ubana a zuba a yain evu, u dansa ta n ele ukuna u tsugono tsu Kashila u tonusuko le kpam ili i'ya a ka yan. Gba ili i na yi u yansa ta i'ya a asuvu a ucira u Kulu Keri.

⁴ Kain ka te an wari kabolo n ele a asu u ulya ilikulya, u tonuko le, "Kotsu i laza pini a Urishelima wa hal she Tata u sukunku da kune ku u zuwamgbana'i vi. Mari n tonuko da de ukuna u na vi caupa.

⁵ Yahaya lyubugusu ta ama n mini, shegai ubana a kapala kenu, a ka lyubugu da ta n Kulu Keri."

A cangai Yesu ubana a zuba

⁶ Kain ka te, an asuki yi a bolomgbanoi a asu u te kabolo n Yesu, a wece yi, "Asheku, a'ayin a da va gonuko aza a Isara'ila tsugono tsu le a da na vi?"

⁷ U tonuko le, "Tata da koshi wari n ucira u da wa reve a'ayin a da u fobusoi vi, eda ya reve wa.

⁸ Shegai ya wusha ta ucira a'ayin a da Kulu Keri ku cipai asuvu a de. Ya woko ta aza da ya shamkpa mu a Urishelima, n gba a asuvu a Yahuda. I tonuko kpam aza a Samariya hal ubana a asuvu a likimba gba."

⁹ An u kotsoi kadyanshi ka na ki, ele n a wundi yi, aku a canga yi a mere ma le ubana a zuba. Pini nala, kalishi ka kimba yi, a doku a wene yi kpam wa.

¹⁰ A'ayin a da a'ari pini a uwundya zuba vi, kute-kute ama a re u'uki n aminya a eri a shamgbai evu n ele.

¹¹ A tonuko le, "Aza a Galili, ndya i zuwai i'ari kushani ya wundya zuba? Yesu da i wenei a cangai ubana a zuba na vi, nala kpam wa gono."

A dangasai kasuki ka savu

¹² Aku asuki yi a lazai pini a Masasa ma Zayitum mi a gonoi a Urishelima, kpam nte masasa mi mari pini evu n Urishelima vi; wata, kagbidi ka mel u te.*

* **1:12** Kaletsu ka aza a Yahuda ka da, mbari mi "Nwalu n kain ka Ashibi n da koshi." Mele ma aza a Yahuda ma wushuku uza u yain nwalu n da n wurai kilomita u te, ko kpam kagbidi ka mel u te n kain ka Ashibi wa. N da ma wura la vi nwalu n minti kupa ko kpam udeshe azu a tatsu wa.

¹³ An a rawai a ilyuci yi, aku a yuwai a kunukuzuba a asu u da a tsu cipa. Ama da a'ari pini vi alya; Bituru, n Yahaya, n Yakubu. Andurawu, n Filibu, n Toma a'a ta dem pini. Aza da a'ari pini a bolomgbono ta dem n Balamawu, n Matiyu, n Yakubu maku ma Halfa, n Simo uza da a ka isa Ziloti, n Yahuza maku ma Yakubu. ¹⁴ A tsu bolomgbono ta kpam a nakai kaci ka le adama a kvasu n katakasuvu ka te. Aka roku a da dem pini hal n Meri mma u Yesu n a'angu a Yesu yi.

¹⁵ A'ayin a nala yi, kakuma ka ama ka ka rawai ama amangatawun n kamanga (120) aza da a pityanangi ka ka bolomgbonoi. Pini nala, Bituru shamgbai a mere ma le u danai,

¹⁶ “Ama a va, u kana ta a shadangu udani u Kashila u da Kulu Keri ku danai caupa a una u Dawuda a kaci ka Yahuza, uza da u tonoi n aza da a kana Yesu.

¹⁷ Kpaci caupa uza u te u da a asuvu a tsunu, kpam a naka yi ta kapashi ka manyan ka ne a asuvu a manyan ma na mi.”

¹⁸ (U tsila ta uyamba n ikebe i'ya u tsara a asu u manyan ma cingi mi. Pini nala, u rukpai kaci uvari, aku katsuma ka ne ka tsaai, ucanga u katsuma vi u tsalai a iyamba.

¹⁹ Gba aza da a'ari a Urishelima a pana ta ukuna u na vi, aku a nekei asu vi kala, Akaladama n kaletsu ka le; wata, “Uyamba u Mpasa.”)

²⁰ Bituru lyai kapala n kadyanshi, “Kpaci wa ta ukorongi a asuvu a Tagarada u Ishipa,†

‘Asaka kuwa ku ne ku woko uvarangi, kpam kotsu uza u dusuku pini wa.’

“Kpam a dana ta,

‘Kapashi ka manyan ka ne ki uza roku u bidya ka.’ ◇

²¹ “Adama a nala u kana ta a dangasa uza roku a asuvu a ama a na yi, uza da wari kabolo n atsu caupa a'ayin a da Yesu Asheku wari n atsu.

²² U kana ta vuma vi u woko uza da u rongoi n atsu tun a'ayin a da Yahaya lyubugi Yesu hal ubana a'ayin a da a canga yi ubana a zuba. U kana ta vuma vi u bolomgbono kaci n atsu, u woko uza da wa tonuko ama ukuna u u'yanga u ne a ukpa.”

²³ Pini nala, a wutukpai ama a re, Isuhu Barasaba uza da a ka isa Yusutu, n Mataya.

²⁴ Asuki yi a yain kvasu a danai, “Asheku, ya dem vu reve ta katakasuvu ka ne. Wenike tsu uza da vu dangasai a asuvu a ama a re a na yi,

²⁵ u woko kasuki. U bidya manyan ma Yahuza kasuki u asakai kpaci u bana de asu u da u yain dere n eyi.”

◇ 1:20 Ishp. 69:25; Ishp. 1:20b; Ishp. 109:8.

²⁶ A varangi uruta, aku u rukpai a kaci ka Mataya, pini nala, a zuwa yi u woko kasuki kaḅolo n kupa n u te vi.

2

Utuwā u Kulu Keri

¹ An kain ka Abiki a Kain ka Amangarenkupa†* ka yain, gbā Atoni yi a ɓolomgbonoi a asu u te.

² Kute-kute a panai mawurā ma uwule u pige u ḁa u wutaḁi a zuba u shaḁangi kuwa ka a'ari pini ndishi vi.

³ Aku a wenei ili i roku yavu aletsu a akina a ka pecenishe n a cipusi a zuba u a'aci a le. ⁴ A shaḁangu le n Kulu Keri, aku a gitaḁi kadyanshi n aletsu a roku kau-kau tyoku ḁa Kulu Keri ki ku tonoi n ele.

⁵ A'ayin a nala yi, aza a Yahuda a roku aza ḁa a ka tono Kashilā a wutaḁi a iyamba i likimba gbā ya dem n kaletsu ka ne a tuwāi pini a Urishelima vi nā ndishi.

⁶ An a panai mawurā ma uwule mi, aku kakumā ka ama ka sumai ka banai tsarā a wene ili i'ya ya gitaḁi. Aku a yain majiyan kpaci gbā le ya dem pana tā kaletsu ka ne a asu u Atoni yi a ka dansa ka.

⁷ A yain majiyan cika, hal a ka wecishike, “Aza ḁa a ka dansa na vi tsa wundyā gbā le aza a Galili a ḁa vi?”

⁸ Nida kpam gbā tsunu tsu panāka le a ka dansa aletsu a tsunu?

⁹ Aḁsa tani na tsu wutaḁi tā iyamba kau-kau, aza a roku aza a Paratiya a ḁa, n aza a Madaya, n aza a Elam. Tsā tā dem n aza a Masopotamiya, n aza a Yahuda, n aza a Kapadosiya, n aza a Pontu, n aza a Asiya asuvu a tsunu.

¹⁰ Aza a Firijiya, n aza a Bamafiliya n aza a Masar a ḁa dem pini. Hal n aza a kaḅon ka kapashi ka Libiya evu n Sirani, n amoci a uyamba u Roma aza ḁa a'ari aza a Yahuda n aza ḁa a uwai utono u adini a aza a Yahuda.

¹¹ Aḁsa tani na aza a Kiriti n aza a Arabi, gbā tsa panāka le a ka dansa ukuna u manyan ma pige ma Kashilā ka yain n aletsu a tsunu.”

¹² Gbā le a yain majiyan, hal a lapānāi a ka wecemgbene, a ḁa, “Ndyā kalen ka ukuna u naha vi?”

¹³ Shegai aza roku a ka yanka le majari, a danai, “Mini ma cinwi ma a soi hal a gutukpai.”

Bituru yankai kakumā ka ama kuḅari

* **2:1** Abiki a Kain ka Amangarenkupa a ḁa a ka isa “Pentekos,” kpam kala ka abiki a ukapa u ilya ka. A tsu yan tā a ḁa a kotso baci Abiki a Upasamgbana n a'ayin amangarenkupa. Kain ka amangare n kuci ka la vi an Yesu 'yangai a ukpa.

14 Bituru 'yangai kushani kabolo n asuki kupa n uza u te vi, u danai, "Aza a va, aza a Yahuda n aza da a'ari ndishi a Urishelima, panai na, kpam i kirana n ili i'ya ma tonuko da.

15 Ama a na yi, so da a soi tyoku da i'ari uyawunsa wa. U yan ta usana cika, ama a tsu so a gutukpa n ulapa u uwule u kuci n usana u de naha wa.

16 Ili i na yi, ili i'ya Juwelu matsumate u danai i'ya:

17 'Kashila ka danai,

A'ayin a makorishi a rawa baci, ma naka ta ya dem Kulu Keri. Mmuku n de aka n a'ali a ka yan ta kadyanshi ka ili i'ya ya tuwa.

Alobo a ka wene ta kuwene.

Nkoshi kpam ma lavutansa ta.

18 A'ayin a nala yi ma naka ta agbashi a va aka n a'ali Kulu Keri,

kpam a ka dansa ta kadyanshi ka va.

19 Ma wenike ta ikunesavu a zuba u alishi,

n iryoci i savu a likimba;

wata, mpasa n akina,

n kanga ka alishi.

20 Kaara ka woko ta karimbi,

uwoto kpam u woko san yavu mpasa.

Ili i na yi ya gitā ta kahu kain ka tsupige n ka ucira ka Magono ma Zuba ka tuwa.

21 A'ayin a nala yi, uza da baci dem u yain kvasu a asuvu a kala ka Magono ma Zuba wa tsara ta iwauwi.' ◇

22 Eda aza a Isara'ila panai na! An Yesu uza u Nazara u yansai gba iryoci n ikunesavu yi, i wenike ta an Kashila ka ka suki yi mayun, kpam gba de i reve ta nala i'ari.

23 Caupa Kashila ka reve ta ili i'ya ya gitā, kpam i'ya u fobusoi vi i gitā ta an a nekei Yesu ara de. I wandamgbana yi ta a mawandamgbani, i wuna yi a akere a aza a unyushi u cingi.

24 Shegai Kashila ka wutukpa yi ta a asuvu a ucira u ukpa, kpaci ukpa wa n ucira u da wa kana yi wa.

25 Dawuda Magono u yan ta kadyanshi ka na a kaci ka Yesu, u danai,

'Magono ma Zuba ma ta na mpa kain dem, ili i'a la ya ne mu uwonvo wa,

kpaci wa ta a kukere ku ulyaki ku va.

26 Adama a nala katakasuvu ka va ka shadangu ta n mazanga, unā u va wa sala ta icikpali i ne,

kpam ikyamba i va ya rongo ta n uzuwa u uma.

27 Kpaci va asaka uma u va a asuvu a kasaun wa,

kpam va asaka ikyamba i Uza u Uwulukpi u vunu i shama wa.

28 Vu wenike mu tā tyoku ḁa ma tsarā uma, kpmam vu shadangu mu tā n mazanga kpmam va rongo tā kabolo na mpa.' ◇

29 “Ama a va aza a Isara'ila, ma fuda tā ma dansa ukuna u akaya a tsunu Dawuda n adā bawu malala. U kuwa de, a cidangu yi, kpmam kasaun ka ne ka pini hal n ara.

30 Eyi matsumate ma, kpmam Kashila ka yanka yi tā kazuwamgbani, u da wa zuwa tā uza roku a asuvu a kagali ka ne u woko magono, tyoku ḁa u zuwa yi u wokoi magono.

31 An Dawuda wenei nala, aku u yain kadyanshi ka ukuna u u'yangā u ukpa u Kawauwi, u da, 'A ka asansa n ikyamba i ne a kasaun wa, kpmam i'ya ya shama wa.'

32 “Kashila ka 'yangasa tā Yesu u na vi a ukpa, kpmam atsu dem tsu wene tā ukuna vi.

33 “Gogo-na aya pini ndishi a ulyaki u Kashila a asu u tsupige, kpmam Kashila Tata u ne u naka yi tā Kulu Keri tyoku ḁa u zuwamgbani. Gogo-na Yesu vi u tsunku tsu de ka a a'aci a tsunu, aya u tukoi ili i'ya tsu wenei kpmam tsa pana na vi.

34 Dawuda ḁa yuwai a zuba wa, shegai eyi n kaci ka ne u dana tā, 'Magono ma Zuba ma tonukoi Asheku a va, dusuku a ulyaki u va,

35 hal n zuwa vu tadanku atokulalu a vunu a'ene.' ◇

36 “Adama a nala, edā aza a Isara'ila she i reve an Yesu ḁa i wandamgbani nala vi, Kashila ka gonuko yi de Asheku n Kawauwi.”

37 An a panai nala, aku kadyanshi ki ka sawa le atakasuvu cika, a wecei Bituru n asuki a ḁa a'ari pini vi, “Atoku a tsunu, ndya tsa yan?”

38 Bituru wushunku le, “U kana tā i asaka tsicingi tsu de i kpatala ubana a asu u Kashila. A lyubugu ḁa a asuvu a kala ka Yesu Kirisiti, kotsu Kashila ka cimbusuka ḁa unyushi u cingi u de, tsara i tsara kune ku Kulu Keri.

39 Kazuwamgbani ka Kashila ka na ki adama a de a ḁa na mmuku n de hal gbam n aza ḁa a'ari a mbari: aza ḁa Magono ma Zuba Kashila ka tsunu ka isa ubana ara ne.”

40 Bituru lyai kapala n u yanki le kubari cika, n u dansi, “Wauwai kaci ka de a upana u ikyamba u ḁa wa tuwa a kaci ka ama a cingi a a'ayin a na yi.”

41 Ama ushani a wushuku tā n kadyanshi ka ne, aku a lyubugu le. Ama yi a rabansa tā ama azu a tatsu (3,000) aza ḁa a bolomgbonoi n atoni kain ki.

Tyoku ḁa Atoni yi a rongoi

42 A gonukoi ugboji u le a asu u uwenishike u asuki vi, n a rongi kaḅolo, n a lyayi ilikulya, n a yanyi kavasuu.

43 Aku ya dem panai uwonvo n majiyan, adama a iryoci n ikunesavu i'ya Kashilā ka yansa a akere a asuki.

44 Gbā Atoni yi a ɓolomgbonoi a asu u te, n a yanyi manyan n ili i'ya a tsarai kaḅolo.

45 A dengishei utsari u le aku a neshei ama da bawu a'ari n ili dere tyoku da a ka ciga.

46 Kain dem a tsu gbashika ta Kashilā a Kuwa ku Kashilā, a gawunsusa a a'uwa a le a lyai ilikulya kaḅolo n katakasuvu ka te.

47 N a cikpali Kashilā kain dem, kpam gbā ama yi a ka naḳa le ta tsupige. Kain dem Asheku a dokusu le ta ama ushani aza da a ka tsarasa iwauwi.

3

A tanasai kawunu

1 Kain ka te, Bituru n Yahaya a ka bana a Kuwa ku Kashilā a'ayin a uyan kavasuu, n ulapa u uwule u tatsu u kuvuli.

2 A utsutsu u da a ka isa Utsutsu u Shinga, vuma roku da pini uza da a matsai kawunu. Kain dem a tsu canga yi ta ubana a utsutsu u Kuwa ku Kashilā vi tsara u foli kune a asu u aza da a ka uwusa pini.

3 An u wenei Bituru n Yahaya a ka uwa a Kuwa ki, u folo le kune.

4 Bituru n Yahaya a webele yi, aku Bituru tonuko yi, “Kondono tsu.”

5 Kawunu ki ka zuwa ta uma u ne a ara le n u wundi wa tsara kune.

6 Bituru tonuko yi, “Ma n ikebe wa, shegai ili i'ya mari n i'ya, i'ya ma naḳa vu. A asuvu a kala ka Yesu Kawauwi, uza u Nazara, 'yanga vu wala.”

7 Pini nala, u kana yi kukere ku ulyaki u radagba yi, aku a'ene n a'esha'ene a ne a gbamai.

8 Kute-kute, u zadagbai u 'yangai kushani u gitai nwalu, u uwai a Kuwa ku Kashilā ki kaḅolo n ele, wa wala hal n u imkpusi n u cikpali Kashilā.

9 Gbā ama yi a wene yi n u wali n u cikpali Kashilā.

10 A wene ta ukuna u pige a yain kpam majiyan ma ili i'ya i gitai n eyi, kpaci a reve ta an aya wari u tsu dusukusu a Utsutsu u Shinga u Kuwa ku Kashilā n u foli vi.

Kubari ku Bituru a Kuwa ku Kashilā

11 Cina vuma vi buwai kaḅolo n Bituru n Yahaya, ama a wuranasai n ilyadi a tuwai pini a kafalaka ka Kuwa ku Kashilā ka a ka isa Kafalaka ka Solomo n a yanyi majiyan a kaci ka vuma vi.

12 An Bituru wenei nala, u tonukoi ama yi, “Aza a Isara'ila, ndya i zuwai ya yan majiyan ma ili i na yi? Ndyā i zuwai ya wundyā tsu yavu n ucira u kaci u tsunu, ko kpm adama a utono u Kashilā u tsunu u da i zuwai vuma na vi u walai?

13 Kashilā ka Ibrahi, n Kashilā ka Ishaku, n Kashilā ka Yakubu, Kashilā ka akaya a tsunu ka ka raḍaḡbaī kagbashi ka ne Yesu. Aya uza da i nekei, kpm i 'yuwan yi a kapala ka Bilatu gomuna, gbā n uciga u da Bilatu wari wa ciga u asaka yi.

14 Shegai i 'yuwain Uza u Shinga vi, uza da wari bawu unyushi, i foloi a asanka da uza da u wunai ama.

15 I wunai uza da wari kami ka uma, shegai Kashilā ka 'yangasa yi a ukpa. Atsu tsu wene ta ukuna u nala vi.

16 Kawunu ka na ki ka tana ta adama a da u pityanangi n Yesu. Vuma da gai na vi kpm i reve yi ta! U tana ta gbā gbā an u wushuki n Yesu, gbā de i wene ta tyoku da ukuna u na vi u gitai.

17 “Ama a va, n reve ta a asuvu a unamba u ureve u da i yain ili i nala yi, tyoku da aza da a ka tono n ada dem a yain.

18 Kpm nala Kashilā ka shadangi ili i'ya u danai a unā u ntsumate, 'Kirisiti u ne wa pana ta ikyamba.'

19 Adama a nala kpatalai i asaka unyushi u cingi u de, i gono a asu u Kashilā, tsara a cimbusuka da unyushi u cingi u de gbā, Magono ma Zuba kpm ma naka ta atakasuvu a de uwunvuga.

20 Wa sukunku da ta Kirisiti Kawauwi ka u dangasai caupa; wata, Yesu.

21 U kana ta Yesu rongo a zuba, hal ubana a'ayin a da a ka gonuko ili dem i woko i savu, tyoku da Kashilā ka danai caupa a unā u ntsumate n shinga.

22 Kpaci Musa dana ta, 'Magono ma Zuba Kashilā ka de, ma sukunku da ta matsumate a asuvu a aza a de tyoku u va. U kana ta i pana ili i'ya wa tonuko da.' ◇

23 Kpm, 'Wa kana ta gbā uza da u kpaḍai upanaka matsumate ma nala mi, a ka pece yi ta n ama a ne gbā a wacinsa yi.' ◇

24 “Mayun, gbā ntsumate n da n yain kadyanshi ki, ili i'ya i kana tun Sama'ila hal ubana, a yan ta kadyanshi ka a'ayin a na yi.

25 Eḍa mmuku ma ntsumate mi, eḍa kpm ya lya agadu a kazuwamgbani ka Kashilā ka yankai akaya a de, an u tonukoi Ibrahi, 'A asu u mmuku n vunu n da a ka zuwuka gbā agali a likimba unā u shinga.' ◇

²⁶ An Kashilā ka dangasai kagbashi ka ne, u gita tā u suku yi ara de tsarā u zuwuka dā unā u shinga, u zuwa ya dem a asuvu a de u asakā tsicingi tsu ne.”

4

A kanai Bituru n Yahaya

¹ A'ayin a dā Bituru n Yahaya a'ari uyanka ama kadyanshi, aku adarakpi n azapige, n uzapige u adagari a Kuwa ku Kashilā, n aza a Sadusi* a tuwai ara le.

² A yain upan kpaci asuki yi a ka wenishike tā ama, a danai akushe a ka 'yanga tā a ukpa tyoku dā Yesu 'yanga.

³ A kana le a gbagirya le hal kain ka wansai, kpaci n kuvuli ka.

⁴ Shegai ama ushani aza dā a panai kuɓari ki a pityanangu tā, pini nala, kakuma aza dā a pityanangi vi ka doki ushani hal ka rawai ama azu a tawun (5,000) a'ali.†

⁵ An kain ka wansai, aku azapige a aza a Yahuda yi, na nkoshi n le, n awenishiki a Mele a bolomgbonoi a Urishelima.

⁶ Hanana Magono ma Adarakpi wa tā kaɓolo n Kayafa n Yahaya n Alizanda n gbā aza dā a'ari kumaci ku te n Magono ma Adarakpi mi.

⁷ A zuwai Bituru n Yahaya a mere ma le, a wece le, “N ucira u eni u dā ko kpm n kala ka eni ka i yain ili i na yi?”

⁸ Shegai Bituru an wari ushadangi n Kulu Keri u tonuko le, “Edā azapige na nkoshi ma ama,

⁹ wece dā ya wece tsu ara a kaci ka ukuna u shinga u dā a yankai vuma na vi, kpm ya ciga i reve uza dā u tanasa yi vi?

¹⁰ Tsa ciga tā gbā de i reve hal n aza a Isara'ila dem, a asuvu a kala ka Yesu uza u Nazara uza dā i wandamgbanai kpm Kashilā ka 'yanga yi a ukpa vi, a asuvu a kala ka nala ka vuma na wari kushani n alafiya a kapala ka de.

¹¹ Tagarāda u Kashilā u dana tā aya

“Katali ka aza a kuma a 'yuwain

ka ka lakai kalen cika a asu u kuma.’ ◇

¹² “Yesu nala vi dā koshi wari n ucira u wauwa uma. Gbā a asuvu a likimba, kala ka ne ka koshi ama a ka fuda a isa aku a tsarā iwauwi.”

¹³ Azapige yi a yain majiyan cika an a wenei Bituru n Yahaya bawu a panai uwonvo u kadyanshi, kpaci a reve tā ama a na yi a'ā n ureve u roku wa. Kpm a reve le tā a'ayin a dā a'ari kaɓolo n Yesu.

¹⁴ An kpm azapige yi a wenei vuma dā a tanasai vi kaɓolo n asuki yi, aku a nambai ili i'ya a ka dana.

* **4:1** Aza a Sadusi yi, azapige a aza a Yahuda a dā aza dā bawu a wushuki n u'yanga u ukpa. † **4:4** A kece aka na mmuku aza dā a'ari atoni wa. ◇ **4:11** Ishp. 118:22; Mak. 12:10; Luk. 20:17.

15 A tonukoi asuki yi a wuta pini a asu u Asheshi a Pige yi, ele kpm a sheshei.

16 A danai, “Ndyā tsa yan n ama a na yi? Kpaci gbā aza dā a ka rongo a Urishelima a reve t̄ an a yain iryoci i pige a akere a ama a na yi, tsā tani n tyoku dā tsa dana nala wari wa.

17 Shegai tsarā kotsu ukuna vi u tambura a asuvu a ama wa, asakā tsu barana le a doku a tonuko uza ukuna a asuvu a kala ka nala ki wa.”

18 Pini nala, a isaī asuki yi, a barana le kotsu a doku a tonuko uza ukuna ko a wenishike a asuvu a kala ka Yesu wa.

19 Shegai Bituru n Yahaya a wushunku le, “Mai dā wā wari a asu u Kashilā tsu lai upana kadyanshi ka dē n ka ka Kashilā? Kondo ve i wene.

20 Kpaci atsu gai tsa fuda tsa pada bini a kaci ka ili i'ya tsu panai kpm tsu wenei wa.”

21 An a doki a barana le, aku a asakā le. A nambai tyoku dā a ka yan a yan le mavura, kpaci gbā ama a ka cikpala t̄ Kashilā adama a ili i'ya i gitai.

22 Vuma dā a matsai kawunu ki kpm a tanasa yi n ukunosavu vi, ayen a ne a la t̄ amangare.

Atoni yi a yain kvasu

23 An a asakai Bituru n Yahaya, a banai a asu u aza a le, a yanka le alabari a ili i'ya adarakpi a pige n azapige yi a tonuko le.

24 Ele kpm an a panai nala aku a 'yangasai alagatsu a le ubana a asu u Kashilā n katakasuvu ka te a danai, “Ashikapige, uza dā u yain zuba n likimba n kushiva n gbā ili i'ya i'ari a asuvu a le.

25 A asu u Kulu Keri, vu yain kadyanshi n kagbashi ka vunu; wata, akaya a tsunu Dawuda, vu da, ‘Ndyā i zuwai Awulawa a yain upan?

Ndyā i zuwai ama a ka yansa afoōi a gbani?

26 Ngono n likimba kpm a foōsoi kushulu, aza dā a ka tono n ama kpm dem a bolomgbonoi a'aci a le, a ka yan tsilala n Magono ma Zuba n Kawauwi ka u suki.’ ◊

27 “Mayun dā ili i na yi i gitā t̄ pini na a Urishelima. Hiridut magono n Bontu Bilatu a bolomgbono t̄ kaci n Awulawa n aza a Isara'ila n a yanyi tsilala n kagbashi ka vunu Yesu Uza u Uwulukpi, uza dā vu gonukoi Kawauwi.

28 A bolomgbonoi tsarā a yain ili i'ya vu foōsoi ya gitā a asuvu a ucira u vunu n tyoku dā va ciga.

29 Gogo-na Magono ma Zuba, kondo ve tyoku dā a ka ciga a fishinka tsu manyan. Atsu agbashi a vunu a dā, ne tsu ucira u dā tsa yan kadyanshi ka vunu bawu uwonvo.

³⁰ Rongo usukusu kukere ku utanasa, vu yansa iryoci n ikunesavu a asuvu a kala ka kagbashi ka vunu Yesu Uza u Uwulukpi.”

³¹ An a kotsoi kvasu, aku asu u da a bolomgbonoi vi u gbada. A shadangu le n Kulu Keri, a rongoi udansa kadyanshi ka Kashila bawu uwonvo.

Atoni a nemgbenei ucanga u le

³² Gba kabolo ka atoni ki katakasuvu ka te ka le, uyawunsa u da le dem u te, uza wa la u danai ili i'ya wari n i'ya vi i ne i'ya koshi wa, shegai i gba le.

³³ N ucira u pige u da asuki yi a danai ukuna u u'yangā u Yesu Asheku a ukpa. Ukuna u shinga u Kashila ushani wa ta a kaci ka ya dem a asuvu a le.

³⁴ Kpam uza wa la u nambai ili a asuvu a le wa, kpaci gba aza a uyamba ko a'uwa a rongo ta udengishe n a tukusi ikebe yi,

³⁵ a ka zuwusa a kapala ka asuki yi. Kpam a ka pecishike i'ya ko ya wa tyoku da mbala n le mari.

³⁶ Nala uza roku uza u kala Isuhu yain, eyi uza u Levi u da, kumaci ku uyamba u Sayipuru, uza da asuki yi a tsu isa Baranaba; (wata, Uza da wa Gbamatangu Asuvu.)

³⁷ U denge ta uyamba u ne u roku, u tukoi ikebe yi a kapala ka asuki yi.

5

Ananiya n Sahiratu

¹ Vuma roku da pini uza u kala Ananiya n uka u ne Sahiratu, u dengei uyamba u ne u roku.

² Aku u sokongi ikebe i roku n ureve u uka u ne, u tukoi i'ya i buwai vi u zuwai a kapala ka asuki u da i'ya gai la vi gba.

³ Bituru wece yi, “Ananiya, nida vu asakai Kanangasi* ka uwai a katakasuvu ka vunu? Vu yankai Kulu Keri ka ban, kpam vu sokongi ikebe i roku a asuvu a i'ya vu dengei uyamba vi?”

⁴ Uyamba vi u vunu u da ko vu dengei ko bawu vu dengei. Vu denge baci, va fuda ta va yanka ikebe yi tyoku da va ciga. Nida vu yawunsai vu yain ucun u ukuna u naha? Atsa vu yankai ka ban wa, Kashila ka vu yankai.”

⁵ N u pani kadyanshi ki, aku u rukpai u kuwai. Ama da kpam a panai ukuna vi uwonvo u kana le cika.

⁶ Aloba a roku a cacai yi ikyamba yi n aminya a eri a wutukpa yi a kunu ki, a ba a cidangu yi.

* 5:3 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

⁷ An ulapa u uwule u tatsu u wurai, aku uka u ne uwai, shegai u reve ili i'ya i gitai wa.

⁸ Aku Bituru wece yi, “Utyoku u ikebe i'ya i dengei uyamba u de i'ya na vi?”

U danai, “Utyoku u da gai la vi.”

⁹ Bituru wece yi, “Nida i bolomgbonoi unā tsarā i kondo Kulu Keri ku Magono ma Zuba? Pana nwalu ma aza da cidangi vali u vunu a utsutsu, kpam a ka canga vu ta dem a wutukpa vu.”

¹⁰ Kute-kute u rukpai a kapala ka Bituru u kuwai. An alobu yi a uwai, a cina yi cina u kuwa dem de. Aku a canga yi a ba a cidangi evu n vali u ne.

¹¹ Atoni yi n ama da a panai alabari a ukuna vi a panai uwonvo cika.

Asuki a tanasai ama ushani

¹² Asuki yi a yain iryoci n ikunesavu i roku ushani a asu u ama. Atoni yi a tsu bolomgbono ta a Kafalaka ka Solomo a Kuwa ku Kashila.

¹³ Shegai a asuvu a ama da a buwai, uza wa la u fudai u gbamai asuvu u bolomgbonoi kaci n ele wa. Gba n nala, ama a ka nakasa le ta tsupige.

¹⁴ Gba n nala aka n a'ali ushani a ka wushukusu n Asheku.

¹⁵ Hal gbam ama a'ari a uwutukpusa aza a mballa a ure n a zuwusi le a zuba u ivamkpatu n ajiba tsara Bituru wa wura baci kulu ku ne ku sawa le.

¹⁶ Ama ushani a ilyuci i'ya i'ari evu n Urishelima a'ari utukuso aza a mballa n aza da ityoni i cingi ya yan le mavura, kpam gba le a tana ta.

A ukai asuki a kuwa ku a'ali

¹⁷ Magono ma Adarakpi n aza da a'ari n eyi; wata, aza a Sadusi a yain malyon cika.

¹⁸ Pini nala, a kana asuki yi a ukai a kuwa ku a'ali.

¹⁹ Shegai an kayin ka yain, aku katsumate ka Magono ma Zuba ka kukpusai itsutsu yi u wutukpa le, ka danai, ²⁰“Banai i shamgba a ulanga u Kuwa ku Kashila i tonuko ama gba ukuna u uma u savu.”

²¹ N a pani nala, aku a uwai a Kuwa ku Kashila ki n usana u de a gitai uwenishike.

A'ayin a da Magono ma Adarakpi n aza da a'ari kabolo n eyi a bolomgbonoi, a isai Asheshi a Pige† na nkoshi n pige m aza a Isara'ila gba, aku a sukunki aza a kuwa ku a'ali ki a tuko asuki yi.

²² Shegai an adagari a Kuwa ku Kashila ki a banai pini a kuwa ku a'ali ki a cina le pini wa, a gonoi a yain alabari a danai,

23 “Tsu cina t̄a kuwa ku a'ali ki ugbagiri, aza d̄a kpam a ka wundya kuwa ki alya pini a itsutsu, shegai an tsu giduw̄ai tsu cina pini uza wa.”

24 An uzapige u adagari a Kuwa ku Kashil̄a ki n adar̄akpi a pige yi a panai nala, aku a dambulai cika n a yanyi kacoco ka ili i'ya ukuna u na wa tuko.

25 Uza roku u tuw̄ai u tonuko le, “Wundyai, ama d̄a i ukai a kuwa ku a'ali ki, alya pini kushani a Kuwa ku Kashil̄a a ka wenishike ama.”

26 Uzapige u adagari vi n aza d̄a a ka tono yi vi a ba a tukoi asuki yi, shegai n ucira wa, kpaci a ka pana t̄a uwonvo u ama kotsu a varasa le n atali wa.

27 An a tuw̄ai n ele, aku a shamkpa le a kapala ka Asheshi a Pige, Magono ma Adar̄akpi ma tonuko le,

28 “Tsu tonuko d̄a t̄a, kotsu i doku i wenishike a asuvu a kala ka nala ki wa, shegai i kyawan d̄e Urishelima n uwenishike u d̄e hal gb̄am ya ciga i takpa tsu ukp̄a u ne.”

29 Bituru n asuki yi a wushunku le, “U gan t̄a tsu gorimuko udani u Kashil̄a kapala n u vuma.

30 Kashil̄a ka akaya a tsunu u 'yangasa t̄a Yesu uza d̄a i wandamgbanai a mawandamgbani.

31 Aya Kashil̄a ka zuwai a ulyaki u ne, u woko Uzapige n Kawauwi tsar̄a u kukpunka aza a Isara'ila ure u u'asaka tsicingi tsu le, kpam a tsar̄a ucimbusa u unyushi u cingi u le.

32 Atsa tsu wenei ukuna vi, nala kpam dem Kulu Keri ku tonukoi ama ukuna u na vi mayun d̄a. Kashil̄a ka suku t̄a Kulu Keri ku ne a asu u aza d̄a a gorimuko yi.”

33 An a panai nala, aku a panai upan cika hal a ka ciga a wuna le.

34 Shegai a asuvu a Asheshi a Pige yi, Kafarishi ka roku ka pini a ka isa Gamaliya. Kawenishiki ka Mele ka uza d̄a ama a ka naka tsupige. U 'yangai u danai a wutukpa le ve a ulanga.

35 Pini nala, u tonukoi Asheshi a Pige yi, “Atoku a va aza a Isara'ila, kiranai n ili i'ya ya ciga i yanka ama a na yi.

36 Ayen a d̄a a wurai, a yan t̄a vuma roku uza u kala Tuda uza d̄a u bidyai kaci ka ne n kalen cika. Ama amangatawanishi (400) a d̄a a bolomgbonoi kaci n eyi. Shegai a wuna yi. Aza d̄a kpam a ka tono yi vi a wacuwai, ko i te ukuna u nala u lekede wa.

37 An u ne u kotsoi, vuma roku kpam uza u kala Yahuza uza u Galili u wutai a'ayin a d̄a a ka yan makeci. Eyi dem tsar̄ai ama d̄a a tono yi ushani. Shegai eyi dem a wuna yi, atoni a ne a wacuwai.

38 Gogo-na adooki a va a d̄a na a kaci ka ama a na yi, tsu asaka le shiriri. Manyan ma a ka yan na vi n ucira u kaci u le u d̄a baci a ka yan ma, a ka barakpa wa a ka kpad̄a t̄a ma.

³⁹ N ucira u Kashilā u dā baci kpam, ya fudā ya bishinka le wa, shegai i boluko kaci ka de ukuna n Kashilā gbani.”

⁴⁰ A wushuki n adooki a ne, a isaī asuki yi a bawan le. Aku a bara le kotsu a doku a yain kadyanshi n kala ka Yesu wa. Pini nala, a aṣakā le a lazai.

⁴¹ An asuki yi a lazai pini a kapala ka Asheshi a Pige yi, aku a gitai mazanga, kpaci a wene ta a rawai a yan le mavura adama a kala ka Yesu.

⁴² Kain dem a tsu bana ta a Kuwa ku Kashilā n a wenishiki ama n a dansi Yesu aya Kawauwi, hal n a toni a'uwa a'uwa a ama.

6

Udangasa u ama a shindere

¹ A a'ayin a nala yi an kakuma ka Atoni kari a udoku, aku aza a kaletsu ka Tsiheline a ka yan tsali a kaci ka aza a kaletsu ka Tsiyahuda, an a kpaḍai ukirana na nraṇa n le a asu u unakaṣa le ilikulya ushani kain dem tyoku u aza dā a buwai.

² Asuki kupa n ama a re yi a bolongi gba Atoni yi asu u te a danai, “U gan tsu aṣakā kuḅari ku kadyanshi ka Kashilā tsu uwa kapeci ka ilikulya wa.

³ Adama a nala atoku, dangasai ama a shindere asuvu a de aza dā a'ari n ahali a shinga, ushadangi n Kulu Keri n ugboji, kotsu tsu naka le manyan mi.

⁴ Aṣu tani tsu tsara kabala ka kvasu n uwenishike u kadyanshi ka Kashilā.”

⁵ Ama yi gba a panai kayanyan ka ili i'ya a danai. A dangasai Isitifanu vuma dā u pityanangi cika kpam ushadangi n Kulu Keri, n Filibu, n Burukoro. A dangasa ta dem Nikana, n Timan, n Baramina, n Nikala vuma u Antakiya uza dā u uwai utono u adini a aza a Yahuda.

⁶ Ama a na a dā a bankai a asu u asuki yi, aku a yain kvasu a tadanku le akere.

⁷ Kadyanshi ka Kashilā ka tamburai, kakuma ka Atoni a uyamba u Urishelima ka doki cika, kpam adarakpi ushani a pityanangi.

A kanai Isitifanu

⁸ Isitifanu ushadangi n kune ku ukuna u shinga u Kashilā n ucira, u yain iryoci n ikunesav a mere ma ama.

⁹ Aku aza a kagata ka Kashilā ka a ka isa Kagata ka U'asaka Agbashi, a gitai kananamgbani n Isitifanu. Ama a na yi aza a Yahuda a dā a wutai a Sirani n Alizandariya nala dem n aza a kaḅon ka Kilikiya n Asiya.

¹⁰ Shegai adama a ureve u kadyanshi ka ne kaḅolo n Kulu Keri a fudā a nanamgbana n eyi wa.

¹¹ A leshei ama roku usokongi tsarā a yain kaḅan, a dana, “Tsu panāka yi tā n u wishisi Musa n u yanki Kashilā kadyan-shi ka cingi.”

¹² Nala a 'yāngasai atakasuvu a ama n azapige n awenishiki a Mele, aku ele tani a kaṅai Isitifanu a banka yi a kapala ka Asheshi a Pige.

¹³ Aku aza a kaḅan yi a tonukoi Asheshi a Pige yi, a danai, “Vuma na kain dem ḁa wa yansa kadyan-shi ka gbani a kaci ka asu u uwulukpi u na n Mele ma Musa.

¹⁴ Tsu panāka yi tā n u dansi, Yesu uza u Nazara nala vi wa waṣa tā asu vi aku u savada gba agadu a ḁa Musa asankā tsu.”

¹⁵ Gba ama ḁa a'ari pini ndishi a asu u usheshe vi a zuwuka yi a'eshi, aku a wenei upetiwa'eshi u ne u wokoi tyoku u katsumate ka zuba.

7

Isitifanu dansai a kapala ka Asheshi a Pige

¹ Magono ma Adarākpi ma wece yi, “Ikuna i na yi mayun ḁa i'ari?”

² Aku Isitifanu danai, “Eḁa atoku a va n azapige, panāka numu, Kashilā uza u tsupige u wenike tā kaci ka ne a asu u akaya a tsunu Ibirahi, a'ayin a ḁa wari a uyamba u Masopotamiya kahu u ba u dusuku a Haran.

³ U tonuko yi, “Yāngā a uyamba u ḁe, vu asakā atoku a vunu, vu bana a uyamba u ḁa ma wenike vu.” ◇

⁴ Aku u 'yāngai a uyamba u aza a Kaldiya u ba u dusuki a uyamba u Haran.

“An tata u ne u kuwai ḁa Kashilā ka tuko yi a uyamba u ḁa i'ari ndishi gogo-na vi.

⁵ Shegai u naka yi agadu a uyamba vi ko udeshe u te wa. U yan tā kazuwamgbani n eyi wa naka yi u ḁa, eyi na mmuku n tsikaya n ḁa ma tuwa a kucina ku ne, ko an u wokoi bawu wari n maku a'ayin yi.

⁶ Kashilā ka tonuko yi kpam, ‘Kagali ka vunu ka gbasha tā a uyamba u tsumoci. Aza a uyamba vi kpam a ka foro le tā cika hal ayen amangatawanishi (400).

⁷ Ma yanka tā aza a uyamba u ḁa a gbashikai vi mavura. Nala u wura baci, aku a tuwa a gbashika mu a asu u na vi.” ◇

⁸ “Kashilā ka naka yi kazuwamgbani a ukuna u ukida u kacombi. An Ibirahi matsai Ishaku, aku u kida yi kacombi eyi n a'ayin kulla. Ukuna vi u lya tā kelime an Ishaku matsai Yakubu, kpam an Yakubu matsai isheku i tsunu aza ḁa a wokoi aletsu kupa n a re.

9 “Shegai an mmuku n Yakubu mi ma takuma vangu u le Isuhu upan, aku a denge yi ubana a uyamba u Masar. Shegai Kashilā kà t̄a n eyi,

10 kpam u wutukp̄a yi a asuvu a upana u ikyamba. Kashilā ka n̄ak̄a yi ugboji, kpam u n̄ak̄a yi mapasa ma shinga ara Firi'auna† magono ma aza a Masar. U zuwa yi u lyai tsugono tsu Masar, u zuwa yi kpam u kirana n kuwa ku tsugono.

11 “Kambulu ka cip̄ai a uyamba u Masar n Ka'ana kaḅolo n upana u ikyamba u pige, hal isheku i tsunu a nambai ilikulya.

12 An Yakubu panai a da ilya i'ya pini a Masar, aku u suki isheku i tsunu ḁe, nwalu n kagit̄a n ḁa la vi.

13 Nwalu n le n ire n ḁa Isuhu toḁugboi kaci ka ne ara le, u wenike le kpam ara Firi'auna.

14 “Aku Isuhu sukunki tata u ne Yakubu u tuw̄a, n atoku a ne gb̄a ama amangatsunkupa n ama a tawun.

15 Yakubu gonoi a Masar, nte u kuw̄ai ḁe n isheku i tsunu.

16 Aku a pur̄ai ikyamba i le a gonuko le a Shekem, a zuwa le a kasaun ka Ibirahi tsilai n ikebe i azurufa* a asu u mmuku n Hamo pini a Shekem vi.

17 “An a'ayin a yain evu a ḁa Kashilā ka shaḁangu kazuwamgbani ka ne ara Ibirahi, aku kakum̄a ka ama a tsunu ka doki cika a uyamba u Masar,

18 hal a yain magono ma roku uza ḁa bawu u revei Isuhu.

19 Magono ma nala mi ma ryafa t̄a isheku i tsunu aku u zuwa le a panai ikyamba, hal gb̄am u zuwai a varangusi mmuku n shili tsar̄a a yain uma wa.

20 “A a'ayin a nala yi a ḁa a matsai Musa, aya la tsulobo tsu de, aku a wo yi a kuwa ku tata u ne uwoto u tatsu.

21 U kan̄a t̄a a wutukp̄a yi pini a kuwa ki, pini nala, makere ma kuwa ku Firi'auna ma tsar̄a yi u wo yi yavu maku ma ne hal u gbonguroi.

22 A wenishike yi gb̄a ugboji u aza a Masar, eyi tani vuma ḁa uza u ucira a asu u kadyanshi n manyan ma ne.

23 “An Musa yain ayen amangare, aku u da as̄ak̄a ve u ba u kondo ama a ne aza a Isara'ila.

24 An u wenei vuma u Masar u roku wa lapa vuma u ne uza u Isara'ila, aku u ba u ḅanḡa yi u wunai vuma vi.

25 N u dani atoku a ne a ka reve an ara ne ḁa Kashilā ka wutukp̄a le, shegai a reve wa.

26 “An kain ka wansai, u wenei ama a re aza a Isara'ila a ka shilak̄an̄a, aku u tuw̄ai tsar̄a u wansa le, u danai, ‘Ed̄a ama a na, uza n utoku u ḁa i'ari, nida ya shilak̄an̄a?’

27 “Uza ḁa u git̄ai n kushulu ki u gamai Musa, u danai, ‘Ya zuwa vu vu woko uzapige n uza u afada a tsunu?’

* 7:16 Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uḅanḡa.

28 Wata, wuna da va ciga vu wuna mu tyoku da vu wunai vuma u Masar nala nayain vi?' ◇

29 An Musa panai nala, u sumai u gono'i a uyamba u tsumoci a Midiya, nte u matsai pini de mmuku ma a'ali n re.

30 "An ayen amangare a wurai, aku katsumate ka zuba ka wenikei kaci ka ne ara Musa a kakamba evu n Masasa ma Sinai. U wenei katsumate ki a asuvu a katyashi ka akina a asuvu a madanga ma kenu.

31 An u wenei ili i nala yi, uwonvo u kana yi cika, aku u rabai evu tsara u wene i'ya mai. Aku u panai kalagatsu ka Magono ma Zuba ka tonuko yi,

32 'Mpa Kashila ka isheku i vunu, Kashila ka Ibrahi, n Kashila ka Ishaku, n Kashila ka Yakubu.' Aku ikyamba i Musa i gitai uje, u fuda gbam kpm u webele wa.

33 "Magono ma Zuba ma tonuko yi, 'Fodo akpata a vunu, kpaci asu u da vari na vi wa ta uwulukpi.

34 Mayun n wene ta mavura ma a ka yanka ama a va a da a'ari a Masar, n pana ta ma'ika ma le, kpm n tuwa ta tsara n wauwa le. Tuwa gogo n suku vu a Masar.' ◇

35 "Musa da a 'yuwain vi, hal a danai, 'Ya zuwa vu vu woko uzapige n uza u afada a tsunu vi?' Aya Kashila ka suki u woko uzapige n kawauwi n ubanga u katsumate ka zuba ka ka wenikei kaci ka ne ara ne a madanga mi.

36 U wutukpa le a asuvu a Masar, u yain kpm iryoci n ikunesavu a uyamba u Masar a Mala ma Shili† hal ayen a amangare a kakamba.

37 "Musa na vi da u tonukoi aza a Isara'ila, 'Kashila ka dangasaka da ta matsumate a asuvu a ama a de tyoku u va.' ◇

38 U bolomgbonoi ama yi a kakamba. U rongoi de kabolo n isheku i tsunu n katsumate ka zuba ka ka yanka yi kadyanshi a Masasa ma Sinai† mi. Aya kpm u naka yi kadyanshi ka unaka uma a asu u Kashila, aku u tonuko tsu.

39 "Shegai isheku i tsunu a 'yuwan yi upanaka, a 'yuwan yi. A'ari uyan maluwa a gono a Masar.

40 A tonukoi Haruna, 'Yanka tsu ameli a da a ka tono n atsu. Kpaci Musa da wutai n atsu a Masar vi tsu reve ili i'ya i gitai n eyi de wa.' ◇

41 A'ayin a nala yi a da a yain kameli ka ka rotsoi madyondyom. A yanka yi udarakpa, a'ari uyan mazanga a adama a ili i'ya a yain n akere a le.

42 Adama a nala, Kashila ka kpatalaka le kucina, u asaka le a gbashika atala, tyoku da wari ukorongi a asuvu a itagarada i Ntsumate,

'Edā aza a Isara'ila, i kidāga mu nnama kpam i yanka mu udarakpa a a'ayin a dā i rongoi a kakamba ayen aman-gare wā.

43 I nākai asu u dā a ka gbashika Meleki kameli tsupige, hal n kameli ka katala ka dē Rafani.

I yain ameli a nala yi i gbashika le. Adama a nala ma tutsuku dā tā dē a kucinā ka uyamba u Babila.' ◇

44 "Caupa isheku i tsunu a'ari tā n Katani ka Kavasū ka iryoci a kakamba. A yan tā ka tyoku dā Kashilā ka tonukoi Musa yain ka.

45 An ayen ushani a wurai, aku Joshuwa† tonoi n kuvon n iyamba i Awulawa, uyamba u dā Kashilā ka loko le. A cangai Katani ka Kavasū† ki ubana a uyamba u savu vi. Nte kari pini hal utuwā a'ayin a Dawuda magono.

46 Kashilā ka pana tā kayanyan ka Dawuda. Aku Dawuda folo yi u maka Kashilā ka Yakubu Kuwa ku Kashilā,

47 shegai Solomo dā mai ka.

48 "Gbā n nala, Kashilā Uza u Ucira Gbā u dusuku a kuwa ka ama a mai wa. Tyoku dā matsumate ma danai, an u yain kadyanshi ka Magono ma Zuba,

49 'Zuba dā karatsu ka tsugono tsu vā,

likimba kpam a asu u dā a'ene a vā a ka wunvuga.

Icun i kuma ku eni ka kpam ya maka mu?

Ko kpam nte a asu u uwunvuga u vā?

50 Mpa n yain ili i na yi gbā n akere a vā wa?' ◇

51 "Edā aryagbaji, aza dā bawu i'ari n upanāka kpam i 'yuwain Kulu Keri. Edā tyoku u isheku i dē u dā i'ari aza dā a tsu rongo kushulu n Kulu Keri kain dem.

52 A asuvu a ntsumate, matsumate ma eni ma isheku i dē i kpāḍai uwisha? Hal gbām a wunusai aza dā a danai Uza u Uwulukpi wā tā utuwā. Kpam gogo-na i neke dē Kawauwi i wuna yi kpam.

53 Edā i wushai Mele a akere a atsumate a zuba, shegai i kpāḍai ma utono."

A varasai Isitifanu a wunai

54 An azapige a aza a Yahuda a panai ili i'ya Isitifanu danai, aku a namgbai katsumā cika hal a lumai ajubu a le.

55 Shegai Isitifanu wā tā ushadangi n Kulu Keri, u webelei zuba, aku u wenei tsupige tsu Kashilā n Yesu kushani a kukere ku ulyaki ku Kashilā.

56 U danai, "Wundyai, n wene tā zuba u kukpai aku n wenei Maku ma Vuma kushani a kukere ku ulyaki ku Kashilā!"

57 Aku a salai a palai atsuvu a le, kute-kute a kḗnā yi.

⁵⁸ A wutukpa yi a uroto u ilyuci a gita yi uvarasa n atali tsara a wuna yi.

Aza da a wenei ukuna vi a zuwusai aminya a le a kapala ka kalobo ka roku uza u kala Shawulu.†

⁵⁹ An a'ari yi uvarasa, aku u yain kvasu, u danai, "Asheku Yesu, wusha kulu ku va."

⁶⁰ Aku u kudangi u salai, "Asheku, kotsu vu kana unyushi u cingi u na a kaci ka le wa." An u danai nala, aku uma u ne u wutai.

8

¹⁻² Shawulu da pini kushani wa wundya kpam u wushuki n uwuna u Isitifanu. Aku ama roku aza da a ka tono Kashila a cidangu yi n a sayi cika.

Shawulu yankai Atoni mavura

A a'ayin a nala yi mavura ma pige ma rukpai a mere ma Atoni a Yesu a Urishelima, aku gba le a wacuwai a asuvu a uyamba u Yahuda n Samariya. Shegai asuki yi alya koshi a wokoi pini a Urishelima.

³ Shawulu tani u rongoi uyan Atoni yi mavura cika. U uwusai a'uwa a'uwa wa ronuso aka n a'ali, wa ukusa le a kuwa ku a'ali.

Filibu yain kubari a Samariya

⁴ Ama da a sumai a asakai Urishelima vi, a rongoi ukyawunsa n a tonusuki ama ukuna u Yesu.

⁵ Filibu* dem banai a ilyuci i pige i roku a uyamba u Samariya, wa tonusuko le ukuna u Kawauwi.

⁶ Aku ama a kyawan yi tsara a pana ili i'ya wa dana, kpaci a wene ta iryoci i'ya u yain.

⁷ U wutukpa ta ityoni i cingi a asuvu a ama ushani. An ityoni i cingi yi i wutai a asuvu a ama yi, aku i kana isali cika. U tanasai kpam aza da ili i soi ikyamba n awunu ushani.

⁸ Adama a nala ilyuci yi i shadangi n ipeli.

Simo kayain ka adabu

⁹ Vuma roku u da pini uza u kala Simo, uza da wari wa yansa adabu pini a ilyuci yi. Aza a Samariya† a yain majiyan ma ili i'ya u tsu yansa, hal u lapai makamba u danai eyi vuma u pige u da.

¹⁰ Ama a Samariya azapige na mmuku a danai, "Vuma u na uza u ucira u da, u da a ka isa, Ucira u Kashila."

† 7:58 Shawulu: Kala ka vuma u na ka tuwa ta ka wokoi Bulus, kpam u woko ta Katoni ka Yesu ka maci. * 8:5 Filibu da a ka dansaka pini na vi, aya dem a ka dansaka a 6:5.

11 A'ayin ushani Simo wari uyansa adabu n u zuwusi le majiyan, adama a nala u wokoi uza u ucira a asuvu a ilyuci yi.

12 Shegai an a wushuki n Kadyanshi ka Shinga ka Filibu yain a kaci ka tsugono tsu Kashila n kala ka Yesu Kawauwi, aku a lyubugu le gba le aka n a'ali.

13 Hal dem Simo vi n kaci ka ne u wushuki dem n kadyanshi ki. An a lyubugu yi, aku u kana utono Filibu. An u wenei tyoku da Filibu wa yansa iryoci n ikunesavu, aku u yain majiyan cika.

14 An asuki a da a'ari a Urishelima a panai a da aza a Samariya a wushuku de n kadyanshi ki, aku a sukunku le Bituru n Yahaya.

15 An a rawai, aku a yanka le kvasu tsara a wushi Kulu Keri.

16 A'ayin a nala yi a lyubugu le ta a asuvu a kala ka Yesu Asheku, shegai ko uza u te u le wari u wusha Kulu Keri wa.

17 Aku Bituru n Yahaya a tafanku le akere, aku Kulu Keri ku cipa le.

18 An Simo wenei tyoku da a ka nakasa Kulu Keri a asu u utadangusu akere, aku wa ciga u naka le ikebe,

19 u danai, "Mpa dem naka numu ucun u ucira u nala vi tsara uza da baci dem n tafanki kukere u tsara Kulu Keri."

20 Shegai Bituru wushunku yi, "Kashila ka wuna vu ta n ikebe i vunu dem! Va wundya n ikebe i'ya va tsara kune ku Kashila?"

21 Ko ili i pada vu n manyan ma na wa, kpaci katakasuvu ka vunu ka dere n Kashila wa.

22 She vu kpatala vu asaka tsicingi tsu vunu, vu foli Asheku a cimbusuka vu unyushi u cingi u ili i'ya vu fobusoi a katakasuvu ka vunu.

23 Kpaci n wene ta vu shadangi n malyon ma cingi, kpam usiri a asuvu a unyushi u cingi."

24 Simo wushuki, "Yanka numu kvasu, tsara ili i'ya vu danai na vi i gitana mpa wa."

25 Bituru n Yahaya a yain kuɓari ku kadyanshi ka Asheku a Samariya, an a kotsoi, aku a gonoi a Urishelima. A lyai kapala n kadyanshi ki ele n a goni a une i'ya a cinasai a ure.

Filibu n vuma u Habasha

26 A'ayin a nala yi, katsumate ka zuba ka yankai Filibu kadyanshi, "Yanga vu toni ubana a daka, vu toni ure u kakamba u da u wuta a Urishelima ubana a Gaza."

27 U kaṅai ure, eyi a nwalu, u cinai vuma roku kazuwi ka ikebe ka uyamba u Habasha,[†] kpam kagbashi ka shegai wa ta n tsupige a tsugono tsu Kandakatu Magono, kpam uka da magono ma Habasha mi. A Urishelima da u banai tsara u lyai kayala.

28 An wa gono a kuwa, aku u dusuki a maringongo ma adoki ma ne, u kukpai tagarada u Ishaya wa yan kaneshi.

29 Aku Kulu Keri ku tonukoi Filibu, “Ra6a evu n maringongo ma nala mi.”

30 U sumai u banai asu u ne, u panaaka yi wari a kaneshi u tagarada u Ishaya matsumate. U wecei vuma vi, “Vu reve ili i'ya wari a kaneshi?”

31 U wushunku yi, “Nte tani, she uza roku u 6anga mu.” Aku u tonukoi Filibu u yuwa maringongo mi u dusuku kabolo n eyi.

32 Ka6on ka tagarada ka wa yan kaneshi vi ka na:

“A rono yi yavu macon[†] ma a ka bana ukida.

Tyoku da maku ma kondom ma tsu pada bini a ka kidasa yi baci tsileme tsu ikyamba i ne, nala dem u padai.[‡]”

33 A yanka yi uwono hal a kidaga yi ugana n ukuna u da bawu wari dere.

Uza wa la wa yan kpam kadyanshi ka mmuku, na mmuku n tsikaya n ne wa.

Nte tani, kpaci a wuna yi kahu u tsara le.” ◊

34 Vuma vi u tonuko yi, “N folo vu, tonuko mu kalen ka asu ki. A kaci ka yai ka matsumate mi ma yain kadyanshi ki, n kaci ka ne ka wa yan ka, ko gai uza roku u da kau?”

35 Aku Filibu gitai asu u tagarada u nala vi, u yanka yi alabari a Yesu.

36 Ele pini a nwalu a cinai asu u roku n mini. Pini nala, vuma vi u danai, “Mini ma na, ndya ya 6ishinka vu vu lyu6ugu mu?”

[
37 Filibu danai, “Vu wushuku baci n katakasuvu ka te, ma lyu6ugu vu ta.”

Vuma vi u wushuki. “N wushuku ta n Yesu Kawauwi, Maku ma Kashila.”]§

38 U zuwai a shamkpai maringongo ma adoki mi. Ama a re a le gba a cipai a uwai a asuvu a mini mi, aku u lyu6ugi yi.

[†] 8:27 Kaletsu ka Tsihelina ka yanka ta manyan n ili i'ya i'ari n kalen ka “kagbashi ka a wutukpai asanda.” Caupa ama a tsu yawunsa ta yavu a wutukpa baci aghashi a le asanda a ka yan ta manyan ma le mai. [‡] 8:32 A asu u nala vi, ncon mi ma ta n tsileme ugadi ugadi. Uza wa fuda ta gham wa kidasa tsa u yanka kunya bawu u kidai macon mi. ◊ 8:33 Isha. 53:7-8. § 8:37 Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Manyan ma Asuki a'ari n makpanda ma 37 wa.

³⁹ An a wutaḡi a asuvu a mini mi, Kulu Keri ku Magono ma Zuba ku cangai Filibu. Vuma vi u doku u wene yi wa. Aku u lyai kapala nā nwalu n ne ushadangi n ipeli.

⁴⁰ Filibu wenei kaci ka ne a ilyuci i Azatu. U tambai ilyuci ilyuci n u yanyi kuḡari ku Kadyanshi ka Shinga ka Asheku hal u rawai a Kasariya.

9

Shawulu wokoi Katoni

¹ A'ayin a ḡa Shawulu wari pini a uyanka Atoni a Asheku mavura cika, hal n u dani wa wuna le. Aku u banai a asu u Magono ma Adaraki,

² u folo yi u naka yi ukanikorongi u ubana a agata a Kashila a Damasuka. Tsara u cina baci Atoni a ḡa a wushuki n Ure u Asheku aka ko a'ali, aku u tuwa n ele usiri a Urishelima.

³ Eyi pini a nwalu, hal u yain evu n Damasuka, kute-kute u wenei katyashi ka ucira ka wutaḡi a zuba ka wakana yi ukyawan.

⁴ Aku u rukpai a iyamba u panai kalagatsu ka danai, "Shawulu, Shawulu, ndya i zuwai va yan mu mavura?"

⁵ Shawulu wecikei, "Asheku, ada yai?"

Aku kalagatsu ki ka wushuki, "Mpa Yesu uza ḡa wari a uyan mavura.

⁶ 'Yanga vu uwa a ilyuci yi, a ka tonuko vu ta i'ya va yan."

⁷ Aza ḡa a ka walaka kaḡolo ki a fuda a dana ukuna wa, a pana ta kalagatsu ki, shegai a wene uza wa.

⁸ Aku Shawulu 'yangaḡi, shegai an u kukpai a'eshi a ne u wene asu wa. Atoku a ne a ḡa a kana yi kukere a banka yi pini a ilyuci i Damasuka yi.

⁹ U yan ta a'ayin a tatsu pini a Damasuka vi bawu u wenei asu, kpam u lya ili wa, u so tani ili wa.

¹⁰ A Damasuka vi katoni ka pini uza u kala Ananiya. Asheku a isa yi a asuvu a kuwene, u danai, "Ananiya!"

Aku u wushuki, "Mpa na, Asheku."

¹¹ Asheku a tonuko yi, "'Yanga vu bana a ure u ḡa a ka isa Ure u Karara vu wecike kuwa ku Yahuza. Uza roku ḡa pini uza u Tarsu, uza ḡa a ka isa Shawulu. Aya pini wa yan kavasu.

¹² N wenike yi ta gbam kuwene. A asuvu a kuwene ki u wene ta vuma ḡa a ka isa Ananiya u tadanku yi kukere a kaci tsara u wene asu."

¹³ Ananiya wushuki, "Asheku, n so ta upanasa alabari a vuma u nala vi a ili i cingi i'ya wa yanska aza a uwulukpi a vunu a Urishelima.

¹⁴ Kpam adaraki a pige a wushunku yi de u kana gba uza ḡa baci dem wa isa asuvu a kala ka vunu."

15 Asheku a tonuko yi, “Avu gai wala, kpaci aya n dangasai u dansa kala ka va a asu u Awulawa, na ngono n le, kpam n a asu u aza a Isara'ila.

16 Ma wenike yi ta tyoku da wa pana ikyamba adama a kala ka va.”

17 Ananiya ba u uwai a kuwa ki. U 'yangasai kukere u sawai Shawulu u danai, “Utoku u va, Asheku a da a suku mu; wata, Yesu uza da u wenikei kaci ka ne ara vunu a ure u da vu walai vi. Wa ciga ta vu doku vu wene asu, kpam u shadangu vu n Kulu Keri.”

18 Kute-kute aku ili i roku i rukpai a a'eshi a Shawulu yavu apici, aku u wenei asu. Pini nala, u 'yangai a lyubugu yi.

19 An u lyai ilikulya, aku ucira u ne u gonoi.

Shawulu yain ku6ari a Damasuka

Shawulu yain a'ayin pini a asuvu a Damasuka ka6olo n Atoni a da a'ari pini vi.

20 A barakpa wa, aku u gitai ku6ari ku kadyanshi ka Kashila a agata a Kashila n u dansi Yesu da Maku ma Kashila.

21 Gba aza da a panaka yi a yain majiyan, a danai, “Vuma na vi aya u 'yangasakai Atoni n u yansaki le mavura a Urishelima vi wa? Tuwa da u tuwai tsara u kana le u sirasa u banka le a asu u adarakpi a pige wa ko?”

22 Shegai Shawulu doki ucira u ku6ari, wari a uvurusa atakasuvu a aza a Yahuda aza da a'ari a Damasuka, n u dansi Yesu da Kawauwi.

23 An a yain a'ayin ushani, aza a Yahuda a sheshei a wuna yi.

24 Shegai u panai alabari a ili i'ya a sheshei. A'ari uwundya itsutsu i ilyuci yi kaara n kayin tsara a kana yi a wuna.

25 Pini nala, kayin ka pige abangi a ne a zuralakpa yi a ilinuku i kasaga ka ilyuci a asuvu a mabana ma pige.

Shawulu banai a Urishelima

26 An Shawulu rawai a Urishelima, u cigai u 6olomgbono kaci n Atoni yi, shegai a panai uwonvo u ne kpaci a wushuku an eyi katonu ka wa.

27 Shegai Baranaba tuko yi a asu u asuki, u tonuko le tyoku da Shawulu wenei Asheku a ure n tyoku da Asheku a dansai n eyi. N tyoku da kpam u yain ku6ari ku kadyanshi ka Kashila n u dansi kala ka Asheku a Damasuka bawu uwonvo.

28 Asuki yi a wushuki n Shawulu. Pini nala, u dusuki n ele a Urishelima n u tambu asu asu, n u yanyi ku6ari n kala ka Asheku bawu uwonvo.

29 U dansa ta n u yanyi kananamgbani n aza a Yahuda a da a ka pana kaletsu ka Tsiheline, adama a nala, a'ari uzama ure u da a ka wuna yi.

³⁰ An atoku a ne a panai nala, aku a banka yi a Kasariya a tutsuku yi a kpatsu ubana a Tarsu ilyuci i ne.

³¹ Gbā Atoni a da a'ari a uyamba u Yahuda, n u Galili, n u Samariya a tsarai ndishi n shinga. A panai uwonvo u Asheku, a yain ucira, Kulu Keri kpam kari a ugbamatangusu le hal a'ari a udoku kakuma.

Bituru tanasai Iniyasu

³² A'ayin a nala yi, Bituru kyawunsai uyamba vi gbā, u ba u kondoi ama a Kashila da a'ari a ilyuci i Lida.

³³ Nte a gawunsai pini n vuma roku uza u kala Iniyasu, uza da wari nvain na mbala n tsuwunu hal ayen kulla.

³⁴ Aku Bituru tonuko yi, “Iniyasu, Yesu Kawauwi tanasa vu de, 'yanga vu katala kajiba ka vunu.” Kute-kute u 'yangai.

³⁵ Gbā aza a Lida n aza a uyamba a Sarana a wenei vuma da a tanasai vi, pini nala, a kpatalai a asu u Asheku.

Bituru 'yangasai Dokas a ukpa

³⁶ Uka roku da pini a Japa uza u kala Tabita; wata, Dokas* n Tsiheline, uka vi katonika. U naka ta kaci ka ne a asu u manyan ma maci n u banga aza a unambi.

³⁷ A'ayin a nala yi a da u yain mabala aku u kuwai. Pini nala, a sumba yi a vakunku yi a kunukuzuba.

³⁸ An Atoni yi a panai alabari cina Bituru pini a Lida evu n Japa, aku a suki ama a re a ba a foli yi a danai, “Tuwa gogo.”

³⁹ Bituru laza kaɓolo n ele. An a rawai, aku a banka yi a kunukuzuba ki. Nraṅa n shamgbai evu n eyi a ka sa, kpam a ka wenishike yi ntogo n aminya a da Dokas yanka le cina eyi n uma.

⁴⁰ Bituru wutukpa le a ulanga, aku u kuɗangi u yain kavasuu. U kpatalai a asu u kakushe ki u danai, “Tabita, 'yanga.” Aku u kukpai a'eshi, an u wenei Bituru, u 'yangai u dusuki.

⁴¹ Bituru kana yi kukere u banga yi tsara u 'yanga. Aku u isa Atoni yi na nraṅa mi gbā, u naka le n eyi n uma.

⁴² Alabari yi a tamburai gbā a uyamba u Japa, kpam ama a wushuki n Asheku.

⁴³ Bituru dusuki a Japa a'ayin ushani, a kuwa ku uza u manyan ma ikpan uza u kala Simo.

10

Koniliyu isai Bituru

¹ A yan ta vuma roku a ilyuci i Kasariya uza u kala Koniliyu, katigi ka a asuvu a kaɓolo ka asoje ka a ka isa Kaɓolo ka Asoje a Italiya.

* 9:36 Kala ka Tabita n Tsi'arama, n Dokas n Tsiheline gbā kalen ka le ka te, kpam ka “maren.”

² Vuma u maci u ɗa, u tsu rongo ta ulyasaka Kashila kayala a'ayin dem. Nala dem aza ɗa a'ari a kuwa ku ne. U tsu nakasa ta aza a unambi kune, n u yansi kvasu ubana a asu u Kashila.

³ Kain ka te, evu n ulapa u uwule u tatsu u kaara, aku u wenei katsumate ka zuba a asuvu a kuwene ka tuwai ka tonuko yi, "Koniliyu."

⁴ Koniliyu wa wundya yi tuntu n uwonvo. U wecei katsu- mate ki, "Nɗya yi, Asheku?"

Aku u wushuki, "Kashila ka wushuku ta kvasu ka va yansa ubana ara ne, kpam u reve ta n kune ku va yansaka aza a unambi."

⁵ Suku ama roku ubana a ilyuci i Japa a ba a isa vuma roku uza u kala Simo, uza ɗa dem a tsu isa Bituru.

⁶ Aya pini wa rongo n vuma roku uza ɗa dem a tsu isa Simo, vuma vi manyan ma ikpan ma wa yansa. Kuwa ku ne evu n kushiva ɗa kari."

⁷ An katsumate ki ka lazai, aku Koniliyu isa agbashi a ne a re n kasoje ka roku, uza ɗa wa tonu Kashila a asuvu aza ɗa a ka yansaka yi manyan kain dem.

⁸ Aku u tonuko le gba ili i'ya i gitai, pini nala, u suku le a Japa.

Bituru wenei kuwene

⁹ An kain ka wansai, n kaara a kaci ele a asuvu a nwalu, cina a yain evu n ilyuci yi, aku Bituru yuwai a zuba u kunu u yain kvasu.

¹⁰ Pini nala, kambulu ka kana yi, ele pini a ufoɓuso ilikulya yi, aku u wenei kuwene.

¹¹ U wenei zuba u kukpai aku ili i roku yavu kunya ku pige ku ngan n nishi ubarakpi a ka cipuka ka utuwa a iyamba.

¹² A kunya ki gba icun i nnama n da mari n a'ene a nishi na n da ma kabura na nnu n da mari pini.*

¹³ Aku u panai kalagatsu ka danai, "Bituru, 'yanga vu kida vu takuma."

¹⁴ Shegai Bituru wushuki, "A'a, Magono ma Zuba, kotsu n takuma ili i'ya bawu a wulukpei ko kpam i'ya i'ari n icadi i'ya Mele ma tsunu ma bishinka tsu utakuma wa."

¹⁵ Aku u doki u panai kalagatsu ki upana u ire, "Kotsu vu isa ili i'ya Kashila ka wulukpei, ili i'ya bawu i'ari uwulukpi wa."

¹⁶ An ukuna u nala u gitai hal kutatsu, kute-kute aku a bidyai kunya ki ugono a zuba.

¹⁷ Bituru pini a kadambula ka kalen ka kuwene ku nala ki, aku ama da Koniliyu suki vi a rawai a utsutsu, cina a wecike de kuwa ku Simo ki.

* **10:12** A asuvu a kunya ki nnama n roku n da pini n da aza a Yahuda a tsu takuma kpam na n da bawu a tsu takuma adama a Mele.

18 A danai, “Azakuwa,” aku a wecikei ko nte Simo uza ɗa a ka isa Bituru vi wari pini.

19 Eyi pini a uyawunsa a kaci ka kuwene ka u wenei vi, aku Kulu Keri ku tonuko yi, “Ama a tatsu ɗa la a ka bolo vu.

20 Cipa vu tonole. Kotsu vu yain malala wa, kpaci mpa n suku le.”

21 Bituru cipai u cinai ama yi, u danai, “Mpa ya bolo. Ndya ya boluko mu n i'ya?”

22 A danai, “Katigi ka aza a Roma, uza u kala Koniliyu aya u suku tsu. Vuma maci u ɗa, uza ɗa u tsu rongo a ulyaka Kashila kayala, uza ɗa kpam gba aza a Yahuda a ka naka karinga. Katsumate ka zuba ka kari uwulukpi ka ka tonuko yi u isa vu vu bana ara ne tsara u pana i'ya va dana.”

23 Pini nala, Bituru uwai n ele a asuvu a kuwa, u naka le asu u ɗa a ka wansa.

Bituru banai a kuwa ku Koniliyu

An kain ka wansai, Bituru, kabolo n Atoni a roku aza a Japa, a wutai a lazai kabolo n aza ɗa Koniliyu suki vi.

24 An kain ka doki ka wansai, aku a uwai a Kasariya. Alya Koniliyu wari a uvana hal gbam u libanai amaci a ne n aje a ne.

25 Bituru n u uwi a kuwa ki, aku Koniliyu ryabusa yi, u rukpai a kapala ka ne u lyaka yi kayala.

26 Aku Bituru 'yanga sa yi u tonuko yi, “Yanga, mpa dem vuma ɗa.”

27 An Bituru wari kadyanshi n eyi, aku u uwai u cinai kakuma ka ama ushani.

28 U tonuko le, “Eda n kaci ka de i reve ta u gan uza u Yahuda u gawan kaci ko kpam u ba u kondo Kawulawa wa. Shegai Kashila ka wenike mu ta u da, kotsu n isa uza roku uza u ashinda wa.

29 Adama a nala, an i isa mu n 'yuwan utuwa wa. Gogo-na ma ciga n pana ili i'ya ya isaka mu vi.”

30 Koniliyu wushuki, “A'ayin a nishi a ɗa a wurai dere n gogo-na naha, a ulapa u uwule u tatsu u kaara an mari a uyan kvasu, aku vuma roku u tuwa mu n aminya a eri a ulada u shamgbai a kapala ka va.

31 U danai, ‘Koniliyu, a wushuku de kvasu ka vunu, kpam kune ku va neshe aza a unambi yi ku woko de ili i ucibusu a asu u Kashila.

32 Adama a nala she vu suku a ubana a Japa a ba a isa Simo uza ɗa a ka isa Bituru. Aya pini u cipai a kuwa ku Simo uza u manyan ma ikpan, uza ɗa wa rongo evu n kushiva.’

33 Da i zuwai n suki ama n maloko a isa vu vi, kpam u gan ta an vu tuwai. Gogo-na atsa na gba tsunu tsu bolomgbonoi a

asu u te tsarā tsu pana ili i'ya Asheku a tonuko vu vu tonuko tsu.”

Bituru dansai a kuwa ku Koniliyu

34 Pini nala, Bituru gitai kadyanshi, “Mayun da, n reve ta Kashila kari n kudyangi wa.

35 Shegai u wushi gba ama da a ka pana yi uwonvo, n a yanyi ili i'ya wa ciga, a asuvu a kaletsu dem.

36 I reve ta n akani a da Kashila ka sukunki aza a Isara'ila, n a tonusuki le alabari a kayanyan ka ndishi n shinga a asu u Yesu Kawauwi. Aya kpam Asheku a ama gba.

37 I reve ta n ili i'ya i gitai a uyamba u Yahuda, an Yahaya danai a lyubugu ko ya wa. Kpam a Galili da ukuna u na vi u gitai.

38 I reve ta Kashila ka ka nakai Yesu uza u Nazara tsupige, Kulu Keri ka ta n eyi, kpam wa ta n ucira cika. U tamba ta n u yansi ukuna u shinga, n u tanasi aza da Kalapansi ka 'yanki, kpaci Kashila ka ta n eyi.

39 “Atsa tsu wenei ukuna u da u gitai n eyi a uyamba u Yahuda, n Urishelima. Alya a wuna yi a mawandambani.

40 Shegai Kashila ka 'yangasa yi a kain ka tatsu, kpam u zuwa yi u wenike kaci ka ne a asu u ama.

41 U wenike kaci ka ne a asu u ama gba wa, shegai ara tsunu; wata, atsu aza da Kashila ka dangasai caupa, tsara tsu woko aza da a wenei ukuna vi. Atsa aza da tsu lyai kpam tsu soi kabolo n eyi an u 'yangai a ukpa.

42 Kpam u tonuko tsu tsu yanka ama kubari, tsu tonuko le Yesu da Kashila ka dangasai u yanka aza uma n akushe afada.

43 Gba nsumate n yan ta kadyanshi ka ne a danai, ‘Gba uza da baci u wushuki n kala ka ne, a ka cimbusuka yi ta unyushi u cingi u ne.’ ”

Awulawa a tsarai Kulu Keri

44 Bituru pini a kadyanshi ki, aku Kulu Keri ku cipai a kaci ka aza da a ka panaka yi vi.

45 Aku aza a Yahuda a da a'ari Atoni a asuvu a aza da a tuwai n Bituru vi, a yain majiyan an a wenei dem Awulawa a wushai kune ku Kulu Keri ki.

46 Kpaci a panaka le ta a ka dansa n aletsu a roku, n a cikpali Kashila.

Pini nala, Bituru danai,

47 “Awulawa a na yi dem a wusha ta Kulu Keri tyoku da atsu tsu wushai. Uza wa la wa fishinka a lyubugu le wa.”

48 Aku u zuwai a lyubugu le a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi. Pini nala, a folo yi u doku u yain a'ayin n ele.

11

Bituru gonoi a Urishelima

1 Asuki yi n Atoni a ɗa a'ari a Yahuda a panai alabari a ɗa Awulawa a wushai kadyanshi ka Kashila.

2 Shegai an Bituru gonoi a Urishelima, aku Atoni a roku aza ɗa a'ari aza a Yahuda a yanka yi kushulu.

3 A danai, “Nɗya i zuwai vu banai a asu u Awulawa, hal vu lyai kaɓolo n ele?”

4 Aku Bituru tonuko le ili i'ya i gitai.

5 U danai, “Kain ka te a Japa, tyoku ɗa mari a kvasu aku n wenei kuwene. N wenei ili i roku yavu kunya ku pige ku ngan n nishi ubaraki a ka cipuka ka utuwa a iyamba, hal ku rawai evu na mpa.

6 An n webelei kunya ki mai n wenei gba icun i nnama n kenu, na nnama n mete, n ili i nkaburu, na nnu.

7 Aku n panai kalagatsu ka danai, ‘Bituru, 'yanga vu kiɗa vu takuma.’

8 “Pini nala, n wushuki, ‘Ko kenu, Magono ma Zuba, ili i'ya bawu i'ari uwulukpi, ko i icadi i'ya Mele ma tsunu ma bishinka tsu utakuma kotsu i uwa a una u va wa.’

9 “Shegai kalagatsu ka ka wutai a zuba vi ka doki ka danai ukuna u ire, ‘Kotsu vu isa ili i'ya Kashila ka wulukpei, ili i'ya bawu i'ari uwulukpi wa.’

10 Kutatsu ka a yain nala kahu a canga ili yi ubana a zuba.

11 “Derere u ukuna vi u ɗa ama a tatsu a ɗa a suki a Kasariya a rawai a kuwa ka mari vi.

12 Aku Kulu Keri ku tonuko mu n toni le kpm n dambula an a wokoi Awulawa wa. Atoku a va ama a teli a na yi alya a soku mu, hal tsu uwai a kuwa ku uza ɗa u suku le vi.

13 U tonuko tsu kpm tyoku ɗa u wenei katsumate ka zuba ka shamgbai a kuwa ku ne ka tonuko yi, ‘Suku a ba a isa Simo uza ɗa a ka isa Bituru a Japa.

14 Aya wa tonuko vu tyoku ɗa avu n kuwa ku vunu gba ya tsara iwauwi.’

15 “Kadyanshi ka n gitai le uyanka, aku Kulu Keri ku cipai ara le dere tyoku ɗa ku cipai tsu a kagita.

16 Pini nala, aku n cibai an kadyanshi ka Kashila ka danai, ‘Yahaya gai n mini ma u lyubugusi, shegai eda Kashila ka lyubugu da ta n Kulu Keri.’

17 An u wokoi Kashila ka yanka le kune derere tyoku ɗa u yanka tsu a'ayin a ɗa tsu wushuki n Yesu Asheku Kawauwi, ya mpa n bishinka Kashila?”

18 An a panai nala aku a nambai ili i'ya a ka dana, pini nala, a kana ucikpala Kashila a danai, “Gogo-na dem Kashila ka wushuku de Awulawa a kpatala utuwa ara ne, kpm u ne le de uma.”

Atoni a Antakiya

¹⁹ An Isitifanu kuw̄ai, aku a git̄ai uyan Atoni yi mavura, hal a wacuwai ubana a m̄b̄ari. A rawa t̄a a Finisiya n Sayipuru n Antakiya u Suriya. A yain kuḅari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kashil̄a, shegai aza a Yahuda a ḁa a yankai kuḅari ki koshi.

²⁰ Asuvu a Atoni a ḁa a wacuwai vi aza roku a wut̄ai a Sayipuru n Sirani a banai a Antakiya, a kaṅai uyanka Awulawa Kadyanshi ka Shinga ka Yesu Asheku.

²¹ Ucira u Asheku w̄a t̄a kaḅolo n ele, hal ama ushani a wushuki a kpatalai asu u Asheku.

²² An Atoni a ḁa a'ari a Urishelima a panai ili i'ya i git̄ai a Antakiya, a suki Baranaba ubana ḁe.

²³⁻²⁴ Vuma u maci ḁa uza ḁa wari ushadangi n Kulu Keri kpam u pityanangi. An u rawai u wenei ukuna u shinga u ḁa Kashil̄a ka yanka le, u yain ipeli cika. Aku u rono le atsuvu a pityanangu n Asheku n katakasuvu ka le ubana. Ama ushani a doku t̄a a kpatalai ubana a asu u Asheku.

²⁵ Pini nala, Baranaba banai a Tarsu uzama Shawulu.

²⁶ An u wene yi, aku u tuko yi a Antakiya. Ama a re a le gb̄a a shamgbai pini n Atoni yi hal kayen ka te dere, n a wenishiki kakuma ka ama. A Antakiya ḁa a git̄ai u'is̄a atoni a Yesu n kala ka Aza a Kirisiti.†

²⁷ A'ayin a na yi a ḁa nsumate n roku n wut̄ai a Urishelima a banai a Antakiya.

²⁸ Uza u te a asuvu a le uza u kala Agaba u 'yanḡai u yain kadyanshi n ucira u Kulu Keri u danai, “A ka tuw̄a t̄a a yain kambulu ka pige a likimba gb̄a.” (A'ayin a ḁa Kaladiyu wa lya tsugono tsu Roma ḁa udani u na vi u shadangi.)

²⁹ A'ayin a nala yi, Atoni a sukunku t̄a atoku a le a ḁa a'ari a Yahuda kune. Ya dem suki utyoku u ucira u ne.

³⁰ Nala a yain a sukunki nkoshi ma atoni a Yahuda kune a akere a Baranaba n Shawulu.

12

Bituru a kuwa ku a'ali

¹ A'ayin a nala yi a ḁa Hiridu Agaripa magono u git̄ai uforo ama a Kashil̄a.

² Hal gb̄am u zuwai a kapamgbana kaci ka Yakubu utoku u Yahaya n burundu.

³ An u wenei aza a Yahuda a panai kayanyan ka ili i'ya u yain, aku u kaṅai dem Bituru. A'ayin a Ulya u Ilikulya i'ya i Nambai Yisti† ḁa ukuna vi u git̄ai.

⁴ An u kaṅa yi, aku u gid̄aku yi a kuwa ku a'ali. U naḅangu yi a akere a asoje a nishi a nishi hal asu kunishi a wundi yi, tsar̄a a kotso baci Abiki yi, u tuko yi a kapala ka ama u yanka yi afada.

⁵ A'ayin a ɗa Bituru wari pini a kuwa ku a'ali ki, aku ama a Kashila a'ari uyan kvasu adama a ne.

Katsumate ka zuba ka wauwai Bituru

⁶ N kayin ka Hiridu wa yawunsa kain ka wansa baci u wutukpa yi tsara u yanka yi afada yi, Bituru wari alavu a mere ma asoje a re usiri n ikani i re. Kpam asoje a re aza ɗa a ka wundya kuwa ki kushani a utsutsu.

⁷ Kute-kute aku katsumate ka zuba ka Magono ma Zuba ka wenikei kaci ka ne ara ne, aku katyashi ka wakanai kunu ki. Aku katsumate ki ka sawai Bituru a ikengi u 'yanga sa yi u danai, "Yanga gogo!" Pini nala, ikani yi i saruwa.

⁸ Katsumate ki ka tonuko yi, "Uka matogo n akpata a vunu." Aku u yain nala. U tonuko yi kpam, "Wambana kunya ku vunu, vu tono mu."

⁹ Aku u wuta i tonono yi, kpam u reve an ili i'ya katsumate ki ka yan vi mayun ɗa wa, eyi n u dani kuwene ka a ka wenike yi.

¹⁰ An a wurai asoje a ɗa a ka wundya kuwa ki aza a kagita n aza a ire, aku a rawai a utsutsu u urim, utsutsu u uwa a ilyuci yi. Aku utsutsu vi u giduwa n kaci ka ne, aku a wuta. An a rawai a nsandu ma ure, kute-kute katsumate ki ka asaka yi.

Bituru gonoi asu u aza a ne

¹¹ Pini nala, ugboji u Bituru u gono yi, u danai, "Gogo-na n reve ta Magono ma Zuba ma ma suki katsumate ka zuba ka ne tsara u wauwa mu a kukere ku Hiridu, n ukuna u cingi u ɗa aza a Yahuda a fobuso i a kaci ka va."

¹² An u revei nala, aku u banai a kuwa ku Meri mma u Yahaya uza ɗa kpam dem a ka isa Marku, a asu u ɗa ama ushani a bolomgonoi a'ari uyan kvasu.

¹³ An u kudai utsutsu u danai aza a kuwa, aku kagbashi ka kari makere uza u kala Ruda tuwa tsara u wene ko yayi.

¹⁴ An u revei kalagatsu ka Bituru ka, u giduwa kpam utsutsu vi wa adama a mazanga, aku u gonoi a asuvu a kuwa n ilyadi, u danai, "Bituru ɗa pini kushani a utsutsu u kuwa."

¹⁵ A danai, "Ijan i'ya vu?" Eyi tani u matsai n u dansi aya. Aku a danai, "Yan maken wa, katsumate ka ne ka!"*

¹⁶ Bituru gai lyai kapala n ukudusa utsutsu vi, aku a giduwa a wene yi, a yain majiyan cika.

¹⁷ U yanka le iryoci n kukere u da a pada bini. U tonuko le tyoku ɗa Magono ma Zuba ma wutukpa yi a kuwa ku a'ali. U doki u tonuko le, "Tonukoi Yakubu n Atoni a ɗa a buwai ukuna vi." Aku u 'yanga i u banai a asu u roku.

* **12:15** A a'ayin a nala yi, ama roku a bidya ta Kashila ka tsu suku ta atsumate a ne a kirana n vuma dem, kpam katsumate ki ka tsu tuwa ta a asu u vuma vi yavu vuma ɗa.

¹⁸ An kain ka wansai, ugirowa u kenu u da asoje yi a girowai wa, adama a ili i'ya i gitai n Bituru.

¹⁹ An Hiridu zama yi bawu u wene yi. Aku u wecisei asoje a da a ka wundya yi vi. Pini nala, u zuwai a wuna le.

Ukpa u Hiridu

An nala u wurai, Hiridu 'yangai a Yahuda ubana a Kasariya u yain a'ayin de.

²⁰ A'ayin a nala yi, Hiridu wa ta n upan u ama a Taya n Sida. Shegai an a ka ciga ilikulya a asu u tsugono tsu Hiridu, aku a tuwai ara ne n katakasuvu ka te. A boloi u'bolomgbono u kaci u Bilasutu kagbashi ka ka kirana n kunu ku magono, a zamai ndishi n shinga.

²¹ Kain ka te an a fofusoi, aku Hiridu ukai aminya a tsugono u dusuki a karatsu ka tsugono, u yanka le kadyanshi.

²² An kakuma ka ama ki ka panai, aku a 'yangasai alagatsu a le a danai, "Kalagatsu ka kashila ka roku ka na vi, ka vuma ka wa."

²³ Kute-kute, aku katsumate ka zuba ka Magono ma Zuba ka gbasha yi, kpaci u bidiga ta kaci ka ne tsupige aku u 'yuwain unaka Kashila tsupige. Pini nala, azon a katsuma a gita yi utakuma hal u kuwai.

Atoni a doki ushani

²⁴ Kadyanshi ka Kashila k pam kari a ulya kapala n ka tamburi.

²⁵ An Baranaba n Shawulu a kotsoi manyan ma a naka le a Urishelima, aku a gonoi a Antakiya kabolo n Yahaya Marku.

13

A suki Baranaba n Shawulu

¹ A asuvu a Atoni a da a'ari a Antakiya vi, ntsumate n da pini hal n awenishiki; wata, Baranaba, n Saminu uza da a ka isa "Uza u Dan," n Lusiya uza da u wutai a Sirani, n Manayan, uza da u gbonguroi kabolo n Hiridu Antiba, n Shawulu.

² Kain ka te, tyoku da ama a na a'ari ulyaka Magono ma Zuba kayala n a yanyi kakuli, Kulu Keri ku danai, "Takpa numu Baranaba n Shawulu adama a manyan ma n isa le n ma."

³ An a doki a yain kakuli n kvasu, aku a tafanki Baranaba n Shawulu akere a tutsuku le a kana ure.

Baranaba n Shawulu a banai a Sayipuru

⁴ An Kulu Keri ku suki Baranaba n Shawulu a banai a Salusiya, a uwai a kpatsu ubana a uyamba u mere ma mini u Sayipuru. ⁵ An a rawai a ilyuci i Salami, a yain ku'bari ku kadyanshi ka Kashila a agata a Kashila a aza a Yahuda. Yahaya Marku dem bana ta kabolo n ele wa banga le.

⁶ An a kyawunsai uyamba vi gb̄a hal ubana a ilyuci i Pafasu. Aku a gawunsai n uza u Yahuda u roku uza u ad̄abu uza u kala Bara-Yesu. Eyi matsumate ma kaḅan ma,

⁷ uza ḁa w̄ari kaḅolo n gomuna Sarajiya Bulus. Gomuna vi vuma ḁa uza u ugboji. U libana le a bana ara ne, kpaci wa ciga t̄a u pana kadyanshi ka Kashil̄a.

⁸ Shegai Alimasu uza u ad̄abu vi u 6olomgbono kaci n ele wa. (Alimasu ḁa a ka is̄a Bara-Yesu vi n Tsiheline.) Wa ciga a kpatala ugboji u gomuna vi ts̄ara u pityanangu wa.

⁹ Shegai Shawulu, uza ḁa a ka is̄a Bulus, ushad̄angi n Kulu Keri aku ku tonoi n eyi, u wundyanai Alimasu, u danai,

¹⁰ “Avu maku ma Kal̄ap̄ansi uza u tsilala n i'ya i'ari i maci! Vu shad̄angu t̄a n tsukunu n ul̄apan̄asa. Va as̄aka unangasa ire i shinga i Magono ma Zuba wa?”

¹¹ Gogo-na asuvu a upan u Kashil̄a a ka rukpa t̄a a kaci ka vunū, va rumb̄ana t̄a, ubana a'ayin kenu va wene asu wa.”

Kute-kute karimbi ka kimba yi a'eshi, aku u kaṅai upapa wa bolo uza ḁa wa kaṅa yi kukere.

¹² An gomuna wenei ili i'ya i git̄ai, aku u wushuki, u yain majiyan ma uwenishike u Asheku.

Bulus n Bar̄anaba a Antakiya u Bisidiya

¹³ Bulus n atoku a nwalu a ne a as̄aka ilyuci i Pafasu a uwai a kpatsu ubana a uyamba u Bamafileya. An a rawai a ilyuci i Paraga, a wut̄ai a kpatsu ki, aku Yahaya Marku as̄aka le u gonoi a Urishelima.

¹⁴ Shegai Bulus n Bar̄anaba a 'yanḡai a Paraga a lyai kapala a banai a Antakiya* u uyamba u Bisidiya.

Kain ka Ashibi a uwai a kagata ka Kashil̄a a dusuki.

¹⁵ An a yain kaṅeshi a itagar̄ada i Mele ma Musa n i Ntsumate, aku azapige a kagata ka Kashil̄a a suki a tonuko le, “Atoku, i'ḁ baci n kadyanshi ka kuḅari ku ya doku ama, she i yain.”

¹⁶ Bulus 'yanḡai u yanka le iryoci n kukere a paḁa bini, u danai, “Aza a Isara'ila n Awulawa a ḁa a ka lyaka Kashil̄a kayala, pan̄aka numu!”

¹⁷ Kashil̄a ka aza a Isara'ila ka ḁanḡasai isheku i tsunu, u zuwai a yain kakuma a'ayin a ḁa a rongoi a uyamba u Masar. N ucira u pige u ne u ḁa u wutukpa le pini a uyamba vi.

¹⁸ U kawunki n ele hal ayen amangare a kakamba.†

* **13:14** Ilyuci i re i'ya pini i'ya a ka is̄a Antakiya. I naha yi a kaḅon ka Bisidiya ka i'ari, i ire yi kpam a kaḅon ka Suriya ka i'ari a asu u ḁa Bar̄anaba n Shawulu a'ari a ka rongo. Asuki 11:19–13:1. † **13:18** Ure u roku u ḁa a ka fuḁa a ka reve udani u Tsiheline pini na u ḁa “Kashil̄a ka kirana t̄a n ele hal ayen amangare a kakamba.”

19 U wusai uyamba u aletsu a shindere a Ka'ana, aku u naḱai u ḱa ama a ne u wokoi agadu a le.

20 Nala gita ṭa a asuvu a ayen amangatawanishi n aman-garenkupa (450).

“U naḱa le aza a afada, kpam a rongoi pini hal ubana a'ayin a Sama'ila† matsumate.

21 Shegai aza a Isara'ila a zamai a naḱa le magono, aku Kashila ka naḱa le Shawulu maku ma Kishu uza u kagali ka Bayami† u lyai tsugono.

22 An Kashila ka takpa yi tsugono, u zuwai Dawuda. Kashila ka yain kadyanshi a kaci ka Dawuda, u danai, ‘N tsā ḱe Dawuda maku ma Yese, vuma ḱa uza ḱa u tsu zuwa katakasuvu ka va ka rongo n ipeli, kpaci wa yan ṭa gbā ili i'ya ma ciga yi u yain.’

23 “Kashila ka yain kazuwamgbani a asuvu a kagali ka vuma nala vi u zuwai Kawauwi ka aza a Isara'ila ka wuta pini. Kpam Yesu ḱa.

24 Shegai kahu Yesu tuwa, Yahaya rongo ṭa utonusuko ama a kpatala a lyuḱugu le. ◇

25 An Yahaya yain evu n ukotso manyan ma ne, u we-cikei, ‘Ya wundya mpa Kawauwi ki? Mpa Kawauwi ki wa. Kawauwi ki ka ṭa a utuwa, mpa n rātsa gbam ma surukpa isirikatsu i akpata a ne wa.’ ◇

26 Ama a va, eḱa aza ḱa i'ari a kagali ka Ibirahi, n aḱa Awulawa a ḱa a ka naḱa Kashila karinga, panai na! Aṭsa Kashila ka sukunki akani a iwauwi yi.

27 Azapige a aza a Urishelima n ama a le a reve an Yesu ḱa Kawauwi ka mayun ki wa. A reve dem an aya nsumate n korongi a kaci ka ne kpam a tsu yansa kaneshi Ashibi dem vi wa. Shegai kadyanshi ka a yain a kaci ka ne ka shadangu ṭa an a kiḱaga yi ugana u ukpa.

28-29 A yan ṭa dere ili i'ya tagarada u Kashila u danai. Ko an u wokoi a tsara unyushi u ḱa a ka wuna yi wa, gbā n nala a tonukoi Bilatu Gomuna u wandamgbana yi.

“An u kuwai, aku a cipuka yi a mawandamgbani mi a uka yi a kasaun.

30 Shegai Kashila ka 'yangasa yi ṭa a ukpa!

31 A'ayin a nala yi, u wenishike ṭa kaci ka ne a asu u atoni a ne aza ḱa a yansai nwalu kaḱolo a Galili hal ubana a Urishelima. Gogo-na alya a ka tonusuko ama a tsunu ukuna u ne.

32-33 “Kpam aṭsa na tsu tuko ḱa Kadyanshi ka Shinga: ili i'ya Kashila ka yain kazuwamgbani wa yanka akaya a tsunu i'ya gai la vi. Gogo-na u yanka tsu ṭa i'ya aṭsu aza ḱa tsari mmuku

n tsikaya n ne a'ayin a da u 'yangasāi Yesu a ukpa. A korongu ta ukuna u na vi a tagarada u Ishipa u ire:

“Ada Maku ma va,
ara n woko ta Tata u vunu.” ◇

³⁴ “Kashila ka 'yangasa ta Yesu a ukpa kpm wa asaka ikyamba i ne i shama wa, dere tyoku da u danai:

‘Ma zuwuka vu ta una u shinga u uwulukpi u da n da ma zuwuka Dawuda.’ ◇

³⁵ “A korongu ta a Ushipa u roku:

‘Va asaka Uza u Uwulukpi u vunu u shama wa.’ ◇

³⁶ “A'ayin a da Dawuda wari n uma, u panaka ta Kashila. An u tuwa u kuwai, aku a cidangu yi a asu u asaun a akaya a ne, ikyamba i ne kpm i shamai.

³⁷ Shegai Kashila ka 'yangasa ta Yesu a ukpa kpm ikyamba i ne i shama wa.

³⁸⁻³⁹ “Ama a va, zuwai atsuvu mai a ili i'ya tsa tono: adama a ili i'ya Yesu yain, i'ya i zuwai tsu tsarai ucimbusa u unyushi u cingi gogo-na. Mele ma Musa ma fuda ma gonuko da i woko dere wa. Shegai adama a Yesu, uza da baci dem u wushuki wa woko ta dere.

⁴⁰ Kiranai, kawa ili i'ya nsumate n korongi ya gita ta n ada. A dana ta:

⁴¹ “Panai na, aza a majari, i shadangi n majiyan i kuwa!

Kpaci ma yan ta manyan ma roku a a'ayin a de,

manyan ma ya kpadā uwushuku n ma,

ko uza roku u tonuko da baci tani.’ ” ◇

⁴²⁻⁴³ Wuta da Bulus n Baranaba a ka wuta a kagata ka Kashila ki, aku aza a Yahuda n Awulawa ushani aza da a ka lyaka Kashila kayala a tono le. Pini nala, Bulus n Baranaba a'ari le ugbamatangusu asuvu a lyai kelime n uwushukusu n ukuna u shinga u Kashila. Aku ama yi a folo le a doku a yain kadyanshi a kaci ka ili i na yi n Ashibi a da a ka tuwa.

Aza a Yahuda a 'yuwain Kadyanshi ka Shinga

⁴⁴ An Ashibi a kyawain, ama a ilyuci yi ushani a tuwa ta a pana kadyanshi ka Kashila.

⁴⁵ An aza a Yahuda a wenei kakuma ka ama ki, a yan ta malyon cika. A wishai Bulus kpm a 'yuwain ili i'ya u danai.

⁴⁶ Aku Bulus n Baranaba a dansai karara bawu uwonvo, a danai, “Eda u kanāi tsu gita uyanka kuɓari ku kadyanshi ka Kashila, shegai i 'yuwain ka uwusha. Nala u wenike ta an bawu i ratsai i wushi uma u da bawu wari n utyoku. Adama a nala, tsa asaka da ta aku tsu bana a asu u Awulawa.

⁴⁷ Ili i'ya Kashila ka tonuko tsu tsu yain i'ya na:

‘N zuwa ta vu woko katyashi a asu u Awulawa,

tsarā vu tuko iwauwi
hal ubana likimba gba.' ” ◇

⁴⁸ An Awulawa a panai nala, a pana tā kayanyan aku a cikpalai kadyanshi ka Asheku. Aza da a dangasai adama a uma u da bawu wari n utyoku a wushuku tā n Asheku.

⁴⁹ Pini nala, kadyanshi ka Asheku ka tamburai ko nte wa a uɓongu vi.

⁵⁰ Aku aza a Yahuda a banai a asu u azapige a roku a ilyuci yi n aka a da a ka naka tsupige. A zuwa le a 'yuwain Bulus n Baranaba, aku a gita le mavura hal a loko le a kaɓon ka uyamba ki.

⁵¹ Aku Bulus n Baranaba a kapatsai kabuta ka a'ene a le adama u woko iryoci a kaci ka aza a ilyuci yi, pini nala, a lazai ubana a ilyuci i Ikaniya.

⁵² Shegai atoni a Antakiya yi a woko tā n mazanga kpm ushadangi n Kulu Keri.

14

Bulus n Baranaba a Ikaniya

¹ An Bulus n Baranaba a rawai a Ikaniya, a uwai a kagata ka Kashila ka aza a Yahuda tyoku da a yain kuɓari a Antakiya. Ama ushani aza a Yahuda n Awulawa a wushuku tā n kadyanshi ka Kashila.

² Shegai aza a Yahuda a da a kpaɗai uwushuku n kadyanshi ki, a vurusai a'ene a Awulawa a da bawu kotsu a wushuki, a nangasai ndishi n le n ama a Kashila yi.

³ Gba n nala, asuki yi a ɓarakaɓai pini n ele cika, n a yanyi kuɓari ku kadyanshi ka ukuna u shinga u Asheku bawu uwonvo. Kpm u naka le ucira u uyan iryoci n ikunesavu.

⁴ Ama a ilyuci yi a pecei kure, aza roku a ka tono aza a Yahuda, aza roku kpm a ka tono asuki.

⁵ Aku Awulawa a roku n aza a Yahuda n azapige a le a ɓolomɓonoi kaci tsarā a yain asuki yi mavura, kpm a varasa le n atali a wuna.

⁶ An asuki yi a revei ukuna u da wari a nwalu, aku a sumai ubana a uyamba u Likiya; wata, ilyuci i Lisitira n Daraba n une i'ya i kyawan le.

⁷ Nte a lyai pini kapala n uyan kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga.

Bulus n Baranaba a Lisitira n Daraba

⁸ A Lisitira vi, Bulus n Baranaba a cinai vuma roku uza da a matsai kawunu, uza da tun a matsa yi u wala wa.

⁹ Wari a upana kuɓari ku Bulus wari uyan, pini nala, Bulus wenei vuma vi wa tā n upityanangu u da u rawai a tanasa yi.

10 Aku u danai, “Yāngā vu shamgba n a'ene a vunu.” Kute-kute vuma vi u 'yāngāi u gitāi nwalu.

11 An kakumā ka wenei ili i'ya Bulus yain, aku a 'yāngasai alağatsu n kaletsu ka aza a Likiya, a danai, “Ama a na yi ashilā a roku a ḏa a cipā tsu n iryoci i ama!”

12 Aku a nākai Baranaba kala Zafosa,* Bulus kpam Hamisa kpaci aya kayain ka kadyanshi.

13 Pini nala, kaḏarākpi ka katani ka Zafosa kameli ka kārī a uroto u ilyuci vi u kalai anaka n apālu u tukoi a ḏa a utsutsu u ilyuci vi, tsarā eyi n ama a ne a yanka asuki yi uḏarākpa.

14 Shegai an asuki yi a panai nala, aku a karāsai aminya a le adama a unamgbukatsumā, a uwai a asuvu a kakumā ka ama ki n ilyadi n a dansi,

15 “Atoku a tsunu, ndya i zuwai ya yan naha? Aṭsu dem ama ḏa tyoku u ḏe. Kadyanshi ka Shinga ka tsu tuko ḏa tsarā i kpatala i asakā ili i gbani i nala yi i gono a asu u Kashilā Uza u Ūma, uza ḏa u yain zuba n likimba n kushivā n gbā ili i'ya i'ari pini a asuvu a le.

16 Caupa u asakā tā gbā ama a likimba a yain ili i'ya i luwa le.

17 Shegai u tsu wenike tā kaci ka ne a asu u ili i shinga i'ya u tsu yansa. Kashilā ka tsu suku tā mini ma zuba, tsarā iceshi i ḏe i yain. U nākā ḏa kpam ilikulya kpam u zuwa ḏa ipeli.”

18 Gbā n kadyanshi ka a yanka le vi, she na a maṭsai aku a fuḏai a bishinka le uḏarākpa vi adama a le.

19 Shegai aza a Yahuda a roku a wutai a uyamba u Antakiya n Ikaniya a leshei ama yi a varāsai Bulus a rono yi ubana a uroto u ilyuci, n a dani u kuwā ḏe.

20 An Atoni a tuwai a kyawan yi, aku u 'yāngāi u gonoi pini a ilyuci yi. An kain ka wansai aku a lazai ubana a Daraba kabolo n Baranaba.

Bulus n Baranaba a gonoi a Antakiya

21 An Bulus n Baranaba a yain kuḑari ku Kadyanshi ka Shinga a Daraba, a tsarā tā Atoni ushani. Pini nala, a gonoi a Lisitira n Ikaniya n Antakiya u Bisidiya.

22 A gbamatangusu tā atakasuvu a ama a Kashilā n a bara le a shamkpa upityanangu u le mai, n a dansi, “She tsu pana ikyamba aku tsu tsarā u'uwa a tsugono tsu Kashilā.”

23 Bulus n Baranaba a yain kvasu n kakuli, aku a ḏangasakai kuwa ku Atoni dem nkoshi. A nākā le a asu u Asheku uza ḏa nkoshi mi n wushuki n eyi.

24 An a tonoi a Bisidiya aku a rawai a Bamafiliya.

25 An a yain kuḑari a Paraga, aku a lazai ubana a Ataliya.

* 14:12 Zafosa kameli ka pige ka aza a Heline ka, Hamisa kameli aya matsumate ma ne.

²⁶ Pini nala, a uwai a kpatsu a banai a Antakiya, a asu u da caupa a yanka le kavasū tsarā Kashilā ka kirana n ele a asuvu a manyan ma a kotsoi vi.

²⁷ N urawa u le, aku a ɓolomgbonoi ama a Kashilā a asu u te a tonuko le ili i'ya Kashilā ka yain adama a le, n tyoku da kpam u kukpunkai Awulawa ure u upityanangu.

²⁸ Aku a ɓarākpai pini n ama a Kashilā.

15

Asheshi a Atoni a Urishelima

¹ An Bulus n Baranaba a'ari a Antakiya u Suriya, aku ama roku a wutaɪ a Yahuda a tuwaɪ a Antakiya a ka wenishike Atoni. Aku a ka dansa, “A kiɗa ɗa baci acombi tyoku da Mele ma Musa ma danai wa, ya tsarā iwauwi wa.”

² Pini nala, Bulus n Baranaba a yain kananamgbani n ele cika, adama a kadyanshi ka nala ki. Aku Atoni† a zuwai Bulus n Baranaba n Atoni a roku a bana a Urishelima a asu u asuki na nkoshi n kuwa ku Atoni, tsarā a dansa kadyanshi ki.

³ Aku a soku le a lazai, a tonoi a uyamba u Finisiya n Samariya, n a naki alabari tyoku da Awulawa a wushuki. Nala zuwa ta Atoni a panai kayanyan cika.

⁴ An a rawai a Urishelima, Atoni, n asuki, na nkoshi a ryabusa le. Aku Bulus n Atoni a da a banai kaɓolo n eyi, a tonuko le gbā ili i'ya Kashilā ka yankai ama ushani a akere a le.

⁵ Shegai Atoni a roku, aza a kaɓon ka Afarishi, a 'yangai a danai, “U kana ta Awulawa a kiɗa acombi, a toni kpam ili i'ya Mele ma Musa ma danai.”

⁶ Aku asuki yi na nkoshi mi a ɓolomgbonoi, tsarā a weɓele kadyanshi ki.

⁷ An a ɓarākpai a kananamgbani ki, aku Bituru 'yangai kushani u tonuko le, “Aza a va, i reve ta Kashilā ka dangasa mu ta caupa a asuvu a de, u da ara va da Awulawa a ka pana kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga, kpam a wushuku.

⁸ Kashilā uza da u revei atakasuvu a ama gbā, u wenike tsu ta an u wushai Awulawa a asu u da u naka le Kulu Keri tyoku da u naka tsu.

⁹ U bidya tsu kau-kau n ele wa, kpaci adama a upityanangu u le u da u wulukpe le.

¹⁰ Adama a nala, niɗa ya ciga i kondo Kashilā a asu u utafanku Awulawa a na ucanga u da bawu atsu n isheku i tsunu tsa fuda tsa canga?

¹¹ Wa yan nala wa! Tsu wushuku ta an adama a ukuna u shinga u Yesu Asheku u da tsu tsarai iwauwi, kpam tyoku da ele dem a tsarai iwauwi.”

12 Pini nala, ama yi a paɗai bini, a ka panaka Baranaba n Bulus tyoku ɗa a ka dansa iryoci n ikunesavu i'ya Kashila ka yain a asu u Awulawa a akere a le.

13 An a kotsoi kadyanshi, aku Yakubu* danai, “Atoku a va, panaka numu.

14 Simo Bituru tonuko tsu ta tyoku ɗa Kashila ka gitai utuwa a asu u Awulawa a roku u gonuko le ama a ne.

15 Nala wa ta dere n kadyanshi ka ntsumate n korongi ili i'ya Magono ma Zuba ma danai,

16 “Ma gono ta n lapula n mai kuwa ku Dawuda ka ku wasai. Ko an u wokoi ku wasai, ma lapula ta n mai ka kpm n shamkpa ka.

17 Nala ma yan, tsara aza ɗa a buwai vi a kpatala a asu u va, gba n Awulawa dem, n aza ɗa n dangasai a woko ama a va. Mpa, Magono ma Zuba, mpa n danai nala.

18 N yan ta kazuwamgbani nala tun caupa.’ ” ◇

19 Yakubu lyai kapala n kadyanshi, “Adama a nala, u gan tsu matsa Awulawa, aza ɗa a ka kpatalasa ubana a asu u Kashila wa.

20 Shegai tsu koronku le ukanikorongi tsu tonuko le kotsu a lyai ilikulya i'ya a darampkai kameli wa, kotsu a yain tsishankala wa, n utakuma u inyama i manama ma a piyanlai udyoku wa, ko kpm inyama i'ya i buwai na mpasa wa.

21 Kpaci Mele ma Musa ma na mi a'a ta ma a uwenishike a agata a Kashila a aza a Yahuda a ilyuci dem n kain ka Ashibi tun a a'ayin a cau.”

Asheshi a korongi ukanikorongi

22 Aku asuki na nkoshi n kuwa ku Atoni, kaɓolo n aza a kuwa yi gba, a wenei u lobono ta a dangasa aza roku a asuvu a le a suku le a Antakiya kaɓolo n Bulus n Baranaba. Aku a dangasai Yahuza, uza ɗa a ka isa Barasaba, n Sila, azapige ɗa a asuvu a Atoni.

23 A naka le ukanikorongi u ɗa u danai,

“Idyani a asu u atoku a de asuki na nkoshi n kuwa ku Atoni, ubana a asu u Awulawa aza ɗa a'ari Atoni, aza ɗa a'ari a ilyuci i Antakiya n iyamba i Suriya n Kilikiya.

24 “Tsu pana ta alabari a da aza roku a asuvu a tsunu a tuwa ta ara de. Tsu pana ta a 'yangasaka da atakasuvu n kadyanshi ka le, a damgbarasa da, ko an u wokoi atsa tsu suku le a yain nala wa.

25 An tsu dansai kadyanshi ki, tsu wenei u lobono ta tsu dangasa aza roku a asuvu a tsunu tsu suku le ara de kaɓolo n atoku a tsunu Baranaba n Bulus.

* 15:13 Yakubu na vi, vangu u Yesu ɗa. ◇ 15:18 Emo. 5:25-27; Isha. 45:21.

²⁶ Ama *da* a *na*ka*i* uma u le ko a ka kuwa baci adama a kala ka Yesu Kawauwi.

²⁷ Adama a nala a *da* dem tsu sukunku *da* Yahuza n Sila, ara le *da* ya pana ukuna u ili i'ya tsa koronku *da* na vi.

²⁸ Kulu Keri ku wenike tsu *ta* ku da kotsu a zuwuka *da* araji wa.

²⁹ Shegai kotsu i lyai ili i'ya a *da*ramkpai kameli wa. Kotsu i takuma unyama u *da* *wa*ri na mpasa wa, ko kpm unyama u manama ma a piyanlai udyoku. Kpm kotsu i yain tsis-hankala wa. I kirana baci n ili i na yi, ya rongo *ta* mai.

“U yan tsu ben.”

³⁰ Aku a lazai ubana a Antakiya. An a rawai a bolomgbonoi Atoni yi a asu u te, a *na*ka le ukanikorongi vi.

³¹ An ama yi a yain u *da* *ka*neshi, aku a yain mazanga cika a adama a ugbami u atakasuvu u *da* a doku le.

³² Yahuza n Sila tani an u wokoi ele nsumate n *da*, aku a dansai cika n a gbatangu le atakasuvu a shamgba n ucira.

³³ An a yain a'ayin pini kenu, aku Atoni a Antakiya a soku le n katsuma ka eri tsara a gono a asu u aza *da* a suku le. [

³⁴ Shegai Sila wenei ulobono *ta* u shamgba pini n ele.]†

³⁵ Bulus n Baranaba a wokoi a Antakiya, ele n ama roku ushani a ka wenishike n a dansi kadyanshi ka Asheku.

Upecene u Bulus n Baranaba

³⁶ An a yain a'ayin, aku Bulus tonukoi Baranaba, “Tuwa tsu bana a ilyuci i'ya tsu yain ku⁶ari ku kadyanshi ka Asheku, tsu kondo atoku yi tsara tsu wene tyoku *da* a'ari.”

³⁷ Baranaba ciga *ta* a bidya Yahaya Marku u bana dem n ele.

³⁸ Shegai Bulus wenei ulobono a bana n eyi wa, kpaci u asaka le *ta* caupa a ilyuci i Bamafiliya, kpm u 'yuwain u lyai kapala n manyan mi kabolo n ele.

³⁹ Aku kananangbani ka uwai a mere ma le, hal ka zuwai a pecenei. Baranaba bidyai Yahaya Marku a uwai a kpatu ubana a ilyuci i Sayipuru.

⁴⁰ Shegai Bulus dangasai Sila. Aku atoku yi a yanka le kvasu ka ndishi n shinga, Asheku a kirana n ele, pini nala, a lazai.

⁴¹ Bulus kyawunsai uyamba u Suriya n Kilikiya n u gbatangusi atakasuvu a aza *da* a'ari a a'uwa a Atoni yi.

16

Timoti yain nwalu n Bulus n Sila

¹ Bulus banai a Daraba n Lisitira, a asu u *da* Katoni uza u kala Timoti wa rongo. Mma u ne dem Katoni ka, uza u Yahuda, tata u ne tani uza u Heline† u *da*.

† 15:34 Akorongi a cau ushani aza *da* a purai a tagarada u Manyan ma Asuki a kalatsa *ta* makpanda ma 34.

² Atoni a ḏa a'ari a Lisitira n Ikaniya a ka cikpala ṭa Timoti cika.

³ Bulus wa ciga ṭa Timoti toni le. Adama a nala u zuwai a kiḏa yi kacombi kahu a laza. U yan ṭa nala adama a aza a Yahuda, kpaci ya dem reve ṭa tata u ne uza u Heline u ḏa.

⁴ Tyoku ḏa a'ari ukyawunsa a ilyuci ilyuci, a rongoi utonusuko ama ukuna u ḏa asuki na nkoshi a shamkpaḏi a Urishelima, aku a folo le a toni ukuna u nala vi.

⁵ Nala aza a a'uwa a Atoni yi a rongoi udoku upityanangu n ucira n kakumaḡ kain dem.

Bulus wenei kuwene a Taruwasa

⁶ Bulus n atoku a ne a lazai a tonoi a asuvu a uyamba u Firijiya n Galatiya, kpaci Kulu Keri ku ḡishinka le ṭa uyan kadyanshi ka Asheku a uyamba u Asiya a a'ayin a nala yi.

⁷ An a rawai utyoku u uyamba u Misiya, a cigai a bana a Bitiniya, shegai Kulu ku Yesu ku wushunku le wa.

⁸ Aku a walai a uyamba u Misiya ubana a ilyuci i Taruwasa a ikengi i kushiva.

⁹ N kayin, Bulus wenei kuwene. A kuwene ki, u wenei uza u Masidaniya kushani wa folo yi, u danai, “Tuwaḡ a Masidaniya vu ḡangaḡ tsu.”

¹⁰ An u kotsoi uwene kuwene ki, kute-kute tsu* kaḡai ure ubana a Masidaniya, kpaci tsu reve ṭa Kashilaḡ ka ka isaḡ tsu tsu yanka le kuḡari ku Kadyanshi ka Shinga.

Lidiya wokoi Katoni

¹¹ Aku tsu uwai kpatsu a Taruwasa, tsu karai ubana a uyamba u mere u mini u Samutarasu. An kain ka wansai, tsu rawai a ilyuci i Niyapali.

¹² Pini nala, tsu wurai ubana a Filibi, ilyuci i'ya aza a Roma a'ari ushani a uyamba u Masidaniya, u ḏa u wari a kere ka tsugono tsu Roma. Tsu rongoi pini a'ayin ushani.

¹³ Kain ka Ashibi tsu wutaḡi a utsutsu u ilyuci vi ubana a unḡa u agaṭaḡ, asu u ḏa tsu wenei yavu a asu u kvasu u aza a Yahuda waḡ ṭa pini. Aku tsu dusuki tsu dansai n aka a ḏa a ḡolombonoi ukuna u Asheku.

¹⁴ Uka roku ḏa pini uza u kala Lidiya, kapani ka uwonvo u Kashilaḡ wa panaḡa tsu. Eyi uza u ilyuci i Tayatira u ḏa, kadengi ka aminya a ikebe a mini ma galura a ḏa. Kashilaḡ ka kukpaḡi katakasuvu ka ne, hal u wushuki n ili i'ya Bulus wa tono.

¹⁵ An a lyuḡugu yi kaḡolo n aza a kuwa a ne, aku u folo tsu, u danai, “An u wokoi i wushuki mpa katoni ka Asheku ka, tuwaḡi

* **16:10** Kazoli ka kala ka “atsu” pini na vi, yanka ḏa a yankai ka manyan kpaci Luka uza ḏa u korongi tagaraḡa vi u tono ṭa asuki yi a a'ayin a nala yi.

i cipā a kuwa ku va.” U rongo tsu a ufolo hal u fuda tsu aku tsu wushuki.

A ukai Bulus n Sila a kuwa ku a'ali

¹⁶ Kain ka te, an tsa bana a asu u kvasu, tsu gawunsai n kagbashi ka kari makere, uza u ityoni i cingi i udana ili i'ya ya gita. Azakuwa a ne a ka tsarasa ta ikebe cika n manyan ma udana ili i'ya ya gita i'ya makere mi ma yansa.

¹⁷ Aku u rongo tsu utono n u salasi, “Ama a na yi agbashi a Kashila a da, Uza u Ucira Gba. Tuwa da a tuwai a tonuko da tyoku da ya tsara iwauwi.”

¹⁸ Nala u rongoi uyan hal a'ayin ushani, hal asuvu a namgbai Bulus, aku u kpatalai u baranai ityoni i cingi yi, “A asuvu a kala ka Yesu Kawauwi, pecemgbene n eyi.” Kute-kute i pecemgbenei n eyi.

¹⁹ An azakuwa a makere yi a wenei ure u utsarasa u ikebe i le u kimba de, aku a kanai Bulus n Sila, a rono le ubana a kuden a kapala ka aza a afada.

²⁰ An a rawai aku a danai, “Aza a Yahuda a na a ka dangbarasa ta ilyuci i tsunu.

²¹ Ili i'ya bawu i gain atsu aza a Roma tsu wushi, i'ya a ka wenishike.”

²² Aku ama a lazai a kyawan le a ka dansa, “Mayun da, nala wari.” Aza a afada yi a zuwai a monduso le aminya n ucira, a bawan le.

²³ An a bawan le, aku a uka le a kuwa ku a'ali, a zuwai uza da wa kirana n kuwa ki u wundi le mai.

²⁴ An u panai nala, u uka le a kunu ku asuvu ku kuwa ki, aku u gbagbalai a'ene a le a kagbukulu.

²⁵ Ubana kayin a mere, Bulus n Sila a ka yan kvasu n ishupa i ucikpala Kashila, aza da a'ari dem pini a kuwa ku a'ali ki a ka panaka le.

²⁶ Kute-kute iyamba i gbadai cika, hal kami ka kuwa ku a'ali ki ka gbadai. Pini nala, itsutsu yi i giduwai gba. Ikani i'ya a sirasai aza da a'ari pini a kuwa ku a'ali ki i saruwai.

²⁷ An uza da wa kirana n kuwa ki u rikpanakai alavu, u wenei itsutsu i kuwa yi gba ugiduwai. Wa wundya aza a kuwa ku a'ali ki a suma de, aku u talai burundu u ne wa ciga u wuna kaci ka ne.

²⁸ Shegai Bulus barana yi, u danai, “Kotsu vu nei kaci ka vunu usan wa, gba tsunu sa ta pini.”

²⁹ Aku uza da wa wundya kuwa ki u danai a tuko ncikalu. U wuranai u uwai a asuvu u rukpai a kapala ka Bulus n Sila, n u jeki iyamba adama a uwonvo.

³⁰ Aku u wutukpa le a kateshe, u danai, “Ndy ma yan tsara n tsara iwauwi?”

³¹ Ele tani a danai, “Pityanangu n Yesu Asheku, avu na aza a kuwa a vunū ya tsarā tā iwauwi.”

³² Aku a yanka yi kadyanshi ka Asheku n aza a kuwa a ne gbā.

³³ N kayin ka nala ki, u zāsā le usān u le, aku kute a lyūbugu yi n aza a kuwa a ne dem.

³⁴ Aku u uka le a asuvu a kuwa ku ne u tuko le ilikulya. Eyi n aza a kuwa a ne gbā a shadangi n ipeli adama a dā a pityanangi n Kashilā.

³⁵ An kain ka wansai, aku aza a afada yi a suki adagari a ba a dana a asakā ama a nala yi.

³⁶ Aku uza dā wa kirana n kuwa ku a'ali ki u bankai Bulus akani, u danai, “Aza a afada a suku de a asakā dā, adama a nala, she i wutā i wala alafiya.”

³⁷ Shegai Bulus danai, “Atsu aza a Roma a dā, kpam a bawan tsu a kapala ka ama bawu afada, a uka tsu a kuwa ku a'ali. Nida a ka yansa a wutukpā tsu usokongi? Wa yan wa! Shegai a tuwā n kaci ka le a wutukpā tsu.”

³⁸ Adagari yi a ba a tonukoi aza a afada kadyanshi ki. Aku uwonvo u kanai aza a afada yi, an a panai a da ele aza a Roma a dā.

³⁹ A tuwai a kuwa ku a'ali ki, a foloi Bulus n Sila a yanka le ahankuri. A'ayin a dā a wutukpā le, aku a folo le a asakā ilyuci yi.

⁴⁰ An Bulus n Sila a wutai a kuwa ku a'ali ki, aku a lazai karara she a kuwa ku Lidiya. An a wenei Atoni, aku a gbamatangusu le atakasuvu cika kahu a asakā a ilyuci yi.

17

Bulus ba u kondoi Tasaloniya

¹ An Bulus n Sila a wurai a Amihipali n Apoloni, aku a tuwai a Tasaloniya a asu u dā wari n kagata ka Kashilā ka aza a Yahuda.

² Bulus uwai pini tyoku dā u cuwanakai, hal Ashibi a tatsu a'ari a uyan kadyanshi ka ukuna u Kashilā a itagarada i Kashilā,

³ wari le ukasanasaka n u tonusuko le mayun dā Kawauwi ka pana ikyamba kpam u 'yanga a ukpā. U tonuko le, “Yesu dā mari dā utonusuko na vi, aya gai Kawauwi ki.”

⁴ Aku ama roku aza a Yahuda, n aza a Heline aza dā a ka gbashika Kashilā, n aka roku ushani, a wushuki n kadyanshi ka Bulus n Sila, kpam a bolomgbonoi n ele.

⁵ Shegai aza a Yahuda a ka yan malyon cika, aku a banai a kuden a bolomgbonoi ama aza a ahali a cingi, a 'yangaasai atakasuvu a ama a ilyuci yi gbā le. A sumai ubana a kuwa ku

Yason, tsarā a tuko Bulus n Sila a kapala ka kakumā ka ama ki.

⁶ Shegai an bawu a cina le, aku a ronoi Yason n Atoni a roku ubana a asu u azapige a afada. A ka salāsa, “Bulus n Sila alya a ka 'yangasasa atakasuvu a ama a likimba, alya na dem a rawai ara tsunu.

⁷ Kpam Yason da cipuka le a kuwa ku ne. Kpam gba le a ka tono mele ma Kaisa wa, n a dansi magono ma roku ma pini a ka isa Yesu.”

⁸ An a panai nala, aku aza a ilyuci yi n azapige a afada yi atakasuvu a le a 'yangai.

⁹ A asaka le wa, she na a zuwai Yason n ama yi a tsupai ikebe i u'asaka, aku a asaka le a lazai.

Bulus n Sila a ba a kondoi Biriya

¹⁰ An kayin ka yain, aku Atoni yi a soku le, a lazai ubana a Biriya. An a rawai de, a uwai a kagata ka Kashila ka aza a Yahuda.

¹¹ Shegai aza a naha a la ta aza a Tasaloniya ahali a shinga, kpaci a wusha ta kadyanshi ki n akere a re. A'ari ukonduso Itagarada i Ntsumate kain dem, tsarā a wene ko ili i'ya Bulus wa tonusuko le vi mayun da.

¹² Ama ushani a pityanangu ta n Asheku. A asuvu a aza da a wushuki vi, alya aza a Yahuda, kabolo n aka a roku ushani aza a Heline aza da a'ari n tsupige a ilyuci yi, hal n a'ali aza a Heline dem.

¹³ An aza a Yahuda aza da a'ari a Tasaloniya, a panai a da Bulus da pini wa yan kuɓari ku kadyanshi ka Kashila a Biriya, a banai de n a lapansi kakumā ka ama ki n a 'yangasasi le atakasuvu.

¹⁴ Kute-kute Atoni yi a soki Bulus ubana a kushiva, shegai Sila n Timoti a shamgbai ve pini.

¹⁵ Aza da a soki Bulus vi, a soku yi ta hal ubana a Atina. An a ka gono, aku Bulus naka le akani a tuwa a tonuko Sila n Timoti a tuwa a cina yi pini gogo.

A banai a ilyuci i Atina

¹⁶ A'ayin a da Bulus wari a uvana Sila n Timoti a Atina, u namgba ta katsuma an u wenei ilyuci yi i shadangi n ameli.

¹⁷ U tsu yan ta kadyanshi a kagata ka Kashila n aza a Yahuda n Awulawa aza da a ka tono Kashila. Kpam kain dem u tsu yan ta kadyanshi n aza da u tsu cina a kuden.

18 An Bulus wari a uyan kuɓari ku Yesu n u'yangā u ukpa vi, aku ayawunshi a Epikuriya* n ayawunshi a Sitokiya a yain kananamgbani n eyi. Aza roku a le a wecikei, “Nɗya uza u kacan naha wa tonon?”

Aza roku a danai, “Yavu uza u uyan kuɓari ku ameli a roku a ɗa, bamu n a tsunu.”

19 Adama a nala, aku a bidya yi a banka yi a asu u Asheshi a ɗa a ka isa Arasa, a danai, “Ko va tonuko tsu ucun u uwenishike u savu u ɗa va yan na vi?”

20 Kpaci kotsu tsu pana ukuna u na vi wa, kpam tsa ciga ta tsu reve kalen ka ne.”

21 Gba aza a Atina n amoci a ɗa a'ari pini na ndishi a la ta uciga a ɓarākpa a upana kadyanshi ka savu kpam a dansa ka kapala n ili gba.

22 Bulus shamgbai a kapala ka asheshi yi, u danai, “Eɗa, aza a Atina, n reve ta eɗa aza a uciga utono adini a ɗa cika.

23 Kpaci an ma kyawunsa a ilyuci yi, ma konduso ili i'ya ya gbashika. N wene ta asuɗarākpa u roku n ikorongi a zuba u ne, i danai, ‘Adama a Kashila ka Bawu a Revei.’ Uza ɗa ya gbashika bawu i reve yi vi, aya Kashila kpam aya ma tonuko ɗa ukuna u ne.

24 “Kashila ka ka yain likimba n ili i'ya i'ari a asuvu a ne. Aya Magono ma Zuba ma zuba n iyamba, u tsu dusuku a Kuwa ku Kashila ka vuma mai wa.

25 Nala dem u tsu ciga vuma u ɓanga yi n ili i kukere i ne wa. U namba ili wa, kpaci aya u nakai gba ama uma, n kuvi, n ili i'ya a ka ciga.

26 Aya kpam u yain gba ama a asu u vuma u te. U dangasaka le asu u ɗa a ka dusuku gba a kubain ku likimba. Kpam u fobusuko le a'ayin a ɗa gba ama yi a ka rongo.

27 “Kashila ka yan ta nala tsara a zami yi, kpaci a papura baci a ka tsara yi ta, ko an u wokoi u yan mbari n ele wa.

28 Adama a ne a ɗa tsari n uma, tsa zamgbanasā kpam, adama a ne a ɗa tsu wokoi ili i'ya tsari, tyoku ɗa ashipi a ɗe a roku a danai, ‘Atsu aza a kagali ka ne a ɗa.’

29 “An u wokoi atsu aza a kagali ka Kashila a ɗa, u gan tsu ratsanaka Kashila n ili i'ya a yain n zinariya ko azurufa ko katali, i'ya vuma u yain n ugboji u ne wa.

30 Caupa Kashila kari ka foro ama a unyushi u le wa, adama a ukpaɗa u ureve u le. Shegai gogo-na u tonuko ta ama ko nte wa a kpatala a asaka tsicingi tsu le tsu ugbashika ameli.

* **17:18** Aza ɗa a tsu kondonuso ili i'ya ya gitasa a likimba alya a tsu isa “Ayawunshi.” Kpam a tsu sheshishe ta a'ayin dem tyoku ɗa likimba wari. Ayawunshi a Epikuriya a tsu rongo ta a usheshe a kaci ka ili i'ya a ka ciga adama a upana kayanyan ka kaci ka le. Ayawunshi a aza a Sitokiya a tsu rongo ta a usheshe adama a kaci ka le. Ele a tsu ciga ili i'ya ya tuko upana kayanyan wa.

³¹ “Kpaci u dangasa de kain ka wa tuwa u yanka likimba afada a da a'ari dere a kukere ku uza da u dangasai. Kashila ka asaka tsu ta tsu reve vuma u nala vi a asu u da u 'yanga yi a ukpa.”

³² An a panai adama a u'yanga u ukpa, aku aza roku a yanka yi majari, shegai aza roku a danai, “Tsa ciga ta tsu doku tsu pana ukuna u da vu danai nala vi.”

³³ Pini nala, Bulus asakai asheshi yi.

³⁴ Shegai ama roku a asuvu a le a wushuki n kadyanshi ka Bulus a wokoi Atoni. A asuvu a Atoni a savu yi alya Diyonisiyu uza da wari asuvu a asheshi, n uka u roku uza da a ka isa Damari, kabolo n aza roku kpam.

18

Bulus ba u kondoi Korintiya

¹ Aku Bulus asakai Atina u banai a Korintiya,

² nte u cinai uza u Yahuda u roku de uza da a ka isa Akila, uza da a matsai a ilyuci i Pontu. Akila n uka u ne Bilikisu a barakpa n urawa an a wutai a uyamba u Italiya* wa. Kpaci an u wokoi Kaladiyu magono u zuwa ta mele u da gba aza a Yahuda a asaka ilyuci i Roma.

³ Bulus rongo ta n ele n u yanyi manyan n ele, kpaci ele aza a tsilaga tsa uyan atani a da tyoku u ne.

⁴ Ashibi dem Bulus wa ta a kagata ka Kashila uyan kadyanshi n aza a Yahuda n aza a Heline. Wa ciga u zuwa le a wushuku n eyi.

⁵ An Sila n Timoti a wutai a Masidaniya a tuwai a Korintiya, aku Bulus nakai kaci ka ne gba a asu u uyan ku'bari n u tonusuki aza a Yahuda, “Kawauwi ka ya bolo vi, Yesu da.”

⁶ Shegai an aza a Yahuda a 'yuwan yi a taka yi n inyashi, Bulus kapatsai kabuta ka aminya a ne,† u danai, “Mpassa n de ma ta a kaci ka de, mpa kabirya mu wa.‡ Ili i'ya i bidyai n gogo-na ubana a kapala a asu u Awulawa da ma bana.”

⁷ Pini nala, u ba u dusuki n Titiyu Yusutu Kawulawa uza u ulyaka Kashila kayala, kpam kuwa ku ne ka ta evu n kagata ka Kashila.

⁸ Kirisibu uzapige u kagata ka Kashila n aza a kuwa a ne gba a pityanangu ta n Asheku. Ama ushani a Korintiya dem a pityanangi, aku a lyu'ugu le.

* **18:2** A'ayin a Yesu, ilyuci i Roma i'ya ilyuci i pige a uyamba u Italiya a asu u da Kaisa Magono wari, kpam a asu u da azapige azapige ama a'ari. Tsugono tsu Roma tsa ta tsu pige, nte dem uyamba u Masar n u Isara'ila n u Anasara wari pini. † **18:6** A'ayin a nala yi, uza u kapatsa baci kabuta ka a'ene ko ka aminya, wa wenike ta an u 'yuwain ama. ‡ **18:6** Ili i'ya baci dem i tsara da unyushi u de u da, mpa kabirya mu wa.

⁹ Kain ka te n kayin, Asheku a ka yanka Bulus kadyanshi a kuwene u tonuko yi, “Pana uwonvo wa, yan kuɓari! Kotsu vu pada bini wa!

¹⁰ Kpaci mā tā n avu, kpam ko uza wa ne vu usan wa. Mā tā n ama ushani pini a ilyuci i na yi.”

¹¹ Bulus dusuki pini a ilyuci yi hal kayen ka te n uwoto u teli, u rongo le uwenishike kadyanshi ka Kashilā.

¹² Shegai a a'ayin a da Galiya wari gomuna u uyamba u Akataya, aza a Yahuda a bolomgbonoi kaci a 'yangaṣaṣakai Bulus, a banka yi a kapala ka aza a afada.

¹³ A danai, “Vuma na ama da wa ciga a lyaka Kashilā kayala a ure u da mele ma bihinkai.”

¹⁴ Shegai an Bulus wa ciga u gitā kadyanshi, aku Galiya kpatalai a asu u aza da a 'yangaṣaṣakai Bulus, u danai, “Panai edā aza a Yahuda, a da baci nusa da u nusai, ko kpam u yain unyushi u pige u roku, an mari ma panāka da tā.

¹⁵ Shegai an u wokoi kananamgbani ki a kaci ka idani, n a'ala a da n mele ma de koshi, she i yain afada yi n kaci ka de. Mpa ma yan icun i afada a nala yi wa.”

¹⁶ Aku u loko le a kunu ku afada ki.

¹⁷ Aku kakumā ki ka kanāi Sasatsani uzapige u kagata ka Kashilā, a lapa yi a kapala ka kunu ku afada ki. Shegai Galiya kirana n ele wa.

Bulus gonoi a Antakiya n Suriya

¹⁸ An ukuna u nala u wurai, Bulus doku rongoi a Korintiya a'ayin kenu. Aku u tonukoi Atoni yi u da eyi wa laza. U uwai a kpatsu kaɓolo n Bilikisu n Akila a kanāi ure ubana a Suriya. Shegai kahu a 'yanga, Bulus kuruwa tā kaci ka ne a Kankiriya, tyoku u agadu a aza a Yahuda, an u wokoi u yain kazuwamgbani n Kashilā.

¹⁹ An a rawai a Afisu, (pini a ilyuci yi Bulus ṣaṣakai Bilikisu n Akila,) aku Bulus uwai a kagata ka Kashilā tsarā u dansa n aza a Yahuda.

²⁰ Aku a folo yi u doku u rongo n ele, eyi tani u wushuku wa.

²¹ Shegai an wa ṣaṣakā le, u danai, “Kashilā ka wushuku baci, ma gono tā a asu u de.”

²² An Bulus ṣaṣakai Afisu u uwai kpatsu ubana a Kasariya, aku u wurai ubana a Urishelima. U ba u danasai Atoni, pini nala, u lazai ubana a Antakiya.

²³ An u barakpai pini kenu, aku u 'yangāi u kyawunsai uyamba u Galatiya n uyamba u Firijiya. U tonoi a ilyuci ilyuci n u gbamatangusi Atoni atakasuvu, tsarā a gbonguro a ure u Asheku.

Apolo yain kuɓari a Afisu

²⁴ A'ari pini, aku uza u Yahuda u roku uza u kala Apolo tuwāi a Afisu. Kpam uza u ilyuci i Alizandariya u da, karevi ka kadyanshi. U reve tā tagarāda u Kashilā cika.

²⁵ A wenishike yi tā a asuvu a Ure u Asheku. U bidya tā kadyanshi ka Kashilā ki mayun mayun n ucira, kpam wa wenishike ukuna u Yesu u maci vi. Shegai ukuna u ulyuḅugu u Yahaya u da u revei koshi.

²⁶ Aku u kaṅai kuḅari a kagata ka Kashilā n ucira u ne gbā. An Bilikisu n Akila a panai kadyanshi ka ne, a rono yi a banka yi a kuwa, a doku a tonusuko yi ukuna u Kashilā cika.

²⁷ An Apolo wa ciga u pasamgbana ubana a uyamba u Akataya, Atoni a ɓaṅga yi a koronki Atoni a da a'ari a Akataya vi ukanikorongi tsarā a wushi yi n akere a re. An u rawai tani de, u woko tā kaḅangi ka aza da a pityanangi a asu u ukuna u shinga u Kashilā,

²⁸ kpaci u varangu tā aza a Yahuda cika a kapala ka ama, u kasanāsaka le tagarāda u Kashilā an Yesu Kawauwi ka.

19

Bulus a ilyuci i Afisu

¹ A'ayin a da Apolo wari a Korintiya, Bulus walai pini a uyamba vi hal ubana a Afisu, a asu u da u cinai Atoni a roku.

² U wece le, “I wusha Kulu Keri a'ayin a da i wushuki vi?”

A danai, “Tsu reve gbam ili i roku Kulu Keri wa.”

³ U wece le, “Ucun u ulyuḅugu u eni u da a luḅugu da?”

A wushunku yi, “Ucun u ulyuḅugu u Yahaya u da.”

⁴ Bulus danai, “Ulyuḅugu u Yahaya u ukpatala u da. Yahaya tonusuko tā dem ama a pityanangu n uza da wa tuwā a kucina ku ne; wata, Yesu.”

⁵ An a panai nala, aku a lyuḅugu le a asuvu a kala ka Yesu Asheku.

⁶ An Bulus taḅanku le akere, aku Kulu Keri ku cipa le. Pini nala, a gitai kadyanshi n aletsu a roku n a yanyi kadyanshi ka ukuna u Kashilā.

⁷ Gbā gbā evu n ama kupa n ama a re a da.

⁸ Bulus uwai a kagata ka Kashilā n u yanyi kuḅari bawu uwonvo hal uwoto u tatsu, n u yanyi kadyanshi n ele n u tonusuko le ukuna u tsugono tsu Kashilā.

⁹ Shegai aza roku a asuvu a le a gbamai atakasuvu a le. A 'yuwain uwushuku, hal a yankai aza da a wushuki vi kadyanshi ka gbani adama a Ure u Asheku vi a kapala ka ama. Aku Bulus aṣakai kagata ka Kashilā ki, u bidyai Atoni yi, n u wenishiki le kain dem a asu u uwenishike u Tiraniyu.

¹⁰ Nala a rongoi uyansa hal ayen a re, hal gb̄a aza a Yahuda n aza a Heline a ḏa a'ari n̄a ndishi a Asiya a panai kadyanshi ka Asheku.

Mmuku n Siva

¹¹ Kashil̄a ka nak̄a t̄a Bulus ucira u ḏa wa yansa ikunesavu i'ya bawu kotsu ama a tabai uwene.

¹² Hal gb̄am a bidya baci mayani ma ne ko aminya a manyan a ne a ḏa wa ukusa a bankai aza a mb̄ala, a tsu t̄ana t̄a. Nala dem ityoni i cingi i tsu pecembene t̄a n ama.

¹³ Aza a Yahuda a roku aza ḏa a'ari ukyawunsa ilyuci ilyuci n a wutukpusi ityoni i cingi. A maṣai tsar̄a a yain manyan nala n kala ka Yesu Asheku. N a dansi, “N ḅarana ḏa t̄a n kala ka Yesu ka Bulus wa yansaḅa kuḅari ku ne ki, i wuta.”

¹⁴ Mmuku n Siva kaḏar̄akpi ka pige† ka aza a Yahuda, n ḏa dem pini n shindere a'ali a asuvu a aza ḏa a ka yansa nala vi.

¹⁵ Kain ka te, an a kondoi a yain nala a asu u uza u ityoni i cingi u roku, aku ityoni i cingi i wushunku le, “Mpa gai n reve t̄a Yesu! N reve t̄a kpam Bulus. Shegai eḏa tani an yayi?”

¹⁶ Aku uza u ityoni i cingi vi u imkpai u git̄a le malapa hal u lyai ucira u le gb̄a. Aku a wutaḅi a kuwa ki n ilyadi ya dem kataḅa ikyamba i le kpam n a'utsu.

¹⁷ An aza ḏa a'ari ndishi a Afisu, aza a Yahuda n aza a Heline a panai ili i'ya i git̄ai, aku a panai uwonvo cika, a nak̄ai kpam kala ka Asheku tsupige.

¹⁸ Ama ḏa kpam a wushuki vi a wutaḅi a kapala ka ama a ka dansa tsicingi tsu le.

¹⁹ Ama ushani aza a uyan ad̄abu a ḅolomgbonusoi itagar̄ada i le a asu u te a runukpai i'ya a kapala ka ama. An a kecei ikebe i itagar̄ada yi, i rawa t̄a ikebe i'ya vuma wa liḅa manyan ma a'ayin azu amangarenkupa (50,000.)*

²⁰ Nala kadyanshi ka Asheku ka rongoi utambura kpam ka yain ucira cika.

²¹ An ukuna u nala u git̄ai, Bulus bidigai kaci ka ne u da u kyawunsa baci uyamba u Masidaniya n u Akataya, aku u bana a Urishelima. U danai kpam, “N bana baci ḏe, u kaṅa mu t̄a n bana a ilyuci i Roma.

²² Aku u suki aḅ̄angi a ne a re, Timoti n Erasutu ubana a Masidaniya, eyi kpam u shamgbai ve pini a uyamba u Asiya vi kenu.

A 'yanḡas̄ai atakasuvu a ama a Afisu

²³ A'ayin a nala yi a ḏa a 'yanḡas̄ai atakasuvu a ama cika a adama a Ure u Asheku.

* **19:19** Akorongi a cau a cau a kagit̄a a korongu t̄a “ikebe i azurufa 50,000.” Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uḅanga.

²⁴ U'yangasā u atakasuvu a nala vi u gitā tā n karumi ka roku uza u kala Dimitiriyu, uza da wa yansa manyan n azurufa n u rumi agata a Aritima^{††} kameli ka kari uka. Eyi n atoku a manyan a ne a tsu tsarā tā ikebe cika adama a manyan ma nala mi.

²⁵ Aku u bolomgbonoi gbā atoku a manyan a ne n aza da a ka yan manyan ma ma rotsoi icun i manyan ma nala mi, u danai, “Edā ama a va, i reve tā n manyan ma na ma tsa tsarasa ikebe.

²⁶ I wene tā kpam i pana tā tyoku da Bulus nala vi wa lapanasā ama. Nala wari a uyan pini na a Afisu n a asu u aza a Asiya ushani. U danai ameli a da ama a yain n akere, ashila a da wa.

²⁷ Ukuna u cingi wa gitā tā, a ka nangasa tā manyan ma tsunu. Bamu gbam n nala, hal gbam a ka gonuko tā Aritima kameli ili i gbani, kpam a pece yi n tsupige tsu ne. Eyi uza da gbā uyamba u Asiya hal gbam n likimba gbā a ka gbashika.”

²⁸ An a panai nala, aku a yain upan cika, a 'yangasai alaḡatsu a le, a danai, “Tsupige she Aritima u aza a Afisu.”

²⁹ Aku ama yi a dambulai, a sumai ubana a kakura a asu u da ama yi a bolomgbonoi, a'ari urono Gayu n Aristaraku. Ama a na yi atoku a nwalu a Bulus a da aza a Masidaniya.

³⁰ Bulus ciga tā u uwa pini a asuvu a ama yi, shegai Atoni a bishinka yi.

³¹ Azapige a roku aza a uyamba u Asiya aje a ne a sukunku yi akani a folo yi kotsu u kawan u bana a asu u ama a nala yi wa.

³² Ama da a'ari pini vi atakasuvu a le gbā a shadangu de n kadambula, kpaci a reve gbam ili i'ya a bolomgbonoi uyan wa. Aza roku a 'yangasai alaḡatsu a ka dansa ili i roku, aza roku kpam a ka dansa ili i roku kau.

³³ Aza a Yahuda a tutsuki vuma roku uza u kala Alizanda a kapala, a ka ciga yi u kasanasa ukuna vi. Pini nala, u 'yangasai akere a zuba u danai a pada, tsarā u siraka ama a ne kabetsu.

³⁴ Shegai an a revei eyi uza u Yahuda u da, aku a 'yangasai alaḡatsu a danai, “Tsupige she Aritima kameli.” A'ari uyansa nala hal ulapa u uwule u re.

³⁵ An nala u wurai, aku kakorongi ka ilyuci ka zuwai ama yi a padai, u danai, “Edā ama a Afisu, ama a likimba gbā a reve tā an ilyuci i Afisu i'ya ya kirana n Aritima kameli. Kpam ya dem reve tā an kameli ka pige ka nala ki, ka rukpai a zuba derere a ilyuci i tsunu.

³⁶ An u wokoi ili i na yi a ka nana i'ya wa, u gan tā i pada bini, kotsu i bidya ukuna vi n udagu wa.

[†] 19:24 Aritima kala ka kameli ka, kpam urotsoni u uka u da kari. Ama ushani a kaḡon ka Asiya a tsu gbashika tā ka.

³⁷ I tukoi ama a na pini na, a yan uboki a kagata ka kameli ki wa, a wisha tani kameli ki wa.

³⁸ Shegai Dimitiriyu n atoku a manyan a ne a'a baci n ukuna u roku a kaci ka uza roku, kunu ku afada ka ta ukukpi. Aza a afada a da kpmam pini, she i banka le de.

³⁹ Shegai i'a baci n ukuna u roku kau u da ya ciga i reve, she a dansa u da na a asu u asheshi.

⁴⁰ Mayun tani wa sufugba tsu ta a kukere ku azapige a Roma, an tsu wushuki n ukuna u u'yangasa u atakasuvu u ara u na vi, an u wokoi tsa fuda tsa naka kalen ka ili i'ya i gitai na vi wa."

⁴¹ An u danai nala, aku u wacinsai ama yi.

20

Bulus gonoi a Masidaniya n Heline

¹ An u'yangasa u atakasuvu vi u kotsoi, aku Bulus isa'i Atoni u gbamatangu le atakasuvu. Pini nala, u tonuko le, "U yan tsu ben." Aku u lazai ubana a uyamba Masidaniya.

² An u kyawunsai abon a nala yi gba, n u gbamatangusu le atakasuvu cika, aku u lazai she a Heline.

³ U dusuki pini hal uwoto u tatsu.

Afobi a da wari a uwa a kpatsu ubana a uyamba u Suriya, aku u revei aza a Yahuda a yanka yi ta afobi a cingi. Adama a nala a da u bidigai kaci ka ne wa gono a ure u Masidaniya.

⁴ Ama a na da a soku yi: Supata maku ma Puruhu uza u Biriya, kabolo n Aristaraku n Sakunda aza a Tasaloniya, kabolo n Gayu uza u Daraba, n Timoti, hal dem n Tikiku n Tarafima aza a Asiya.

⁵ Ama a na yi a lyai kapala na nwalu a ba a vana tsu a Taruwasa.

⁶ Atsu tani an Abiki a Ilikulya i'ya i Nambai Yisti a wurai, tsu uwai a kpatsu a Filibi. Tsu yan ta nwalu ma a'ayin a tawun, aku tsu rawai a Taruwasa tsu cina le pini de. Nte tsu rongoi pini hal a'ayin a shindere.

A 'yangasai Yutiku a ukpa

⁷ Kain ka Aladi, tsu bolomgonoi tsara tsu lyai ilikulya. Bulus dansai kadyanshi n ama yi hal kayin ka pige, kpaci wa laza ta kain ka wansa baci.

⁸ A kunukuzuba ka tsari vi a sapusa ta pini ncikalushani.

⁹ Kalobo ka roku uza u kala Yutiku u dusuki a zuba u ilinuku i kunukuzuba ku ukumba u tatsu. Aku wa gbadiga a'ayin a da Bulus wari uyan ku'ari ku ugadi, hal alavu a bidya yi gbende-gbende. Aku u fatanai u rukpai a kunukuzuba utuwa a iyamba. An a canga yi, a cinai u kuwa de. ¹⁰ Pini nala, Bulus cipai a iyamba u wofo yi, u danai, "Kotsu i dambula wa, wa ta n uma."

11 An Bulus gonoi a kunukuzuba, aku tsu lyai ilikulya kaḅolo. U lyai kapala n kadyanshi ki hal usana, aku u lazai.

12 Pini nala, a lazai n kalobo ki a kuwa n uma, aku a yain mazangā cika.

Bulus banai a Milita

13 Bulus bidiga tā kaci ka ne u wala a a'ene ubana a Asusu. Aṭsu kḅam tsu uwai a kḅatsu, tsarā tsu ba tsu gawunsa de.

14 An tsu gawunsai a Asusu, aku u uwai a kḅatsu ki tsu lazai ubana a Mitilini.

15 An kain ka wansai, aku tsu lyai kapala nā nwalu tsu rawai evu n a asu u ḁa a ka isā Kiyō. An kain ka wansai kḅam tsu rawai a uyamba u mere ma mini u ḁa a ka isā Samasu. An kain ka doku ka wansai, aku tsu rawai a Milita.

16 Kpaci Bulus bidiga tā kaci ka ne u da wa shamgba a Afisu wa, adama a ḁa wa ḅarākpā a Asiya. Kpaci wa yan tā maloko u rawa a Urishelima kahu kain ka Abiki a Kain ka Amangarenkupa.†

Bulus dansai n azapige aza a Afisu

17 Shegai an tsu rawai a uyamba u Milita, ḁa Bulus sukunki nkoshi n kuwa ku Atoni a ḁa a'ari a Afisu a tuwā a cina yi.

18 An a rawai, aku u danai, “Edā i reve tā gbā ili i'ya n yain a'ayin a ḁa n gitai utuwā a Asiya.

19 N yan tā manyan ma Asheku bawu arāḁi, kḅam n meshi. N kawunki kḅam n ukonduso u cingi u ḁa aza a Yahuda a tukuso mu.

20 N kḅaḁa ḁa utoḅoku ukuna u mayun wa, nā n yansāka ḁa kuḅari a asu u ama n a'uwa a de.

21 Kuḅari ku vā ku te ka ubana a asu u aza a Yahuda n Awulawa. N tonuko le a reve kalen ka ukpatala a gono a asu u Kashilā a asāka tsicingi tsu le kḅam a pityanangu n Yesu Asheku.

22 “Gogo-na Kulu Keri ka na ka zuwa mu ubana a Urishe-
lima, kḅam n reve ili i'ya ya gitā nā mpa de wa.

23 Ko an u wokoi Kulu Keri ka tonusuko mu tā a ilyuci i'ya dem n banai, ka danai a ka gidāku mu tā a kuwa ku a'ali kḅam n pana ikyamba.

24 Shegai mpa n gonuko uma u vā ili i roku wa, ma fuḁa baci ma kotso manyan ma Yesu Asheku u nākā mu; wata, n dansa Kadyanshi ka Shinga ka ukuna u shinga u Kashilā.

25 “Gogo-na n reve tā aza ḁa n kyawunsai nā yansāka le kuḅari ku tsugono tsu Kashilā a ka doku a ka wene mu wa.

26 Adama a nala a ḁa ma tonuko ḁa ara, uza ḁa baci dem u tuwā u puwain a asuvu a de a ka wece mu mpasa n ne wa.

27 N tonuko ḁa tā mai ili i'ya Kashilā ka ciga ḁa i reve.

²⁸ I kirana n uma u ɔe n ushiga u ɔa Kulu Keri ku zuwa ɔa i guɔi. Kpam i lyai kapala n ulinaka Atoni a ɔa Kashila ka tsilakai kaci ka ne na mpasa n Maku ma ne.

²⁹ N reve ta n laza baci, awenishiki a ka tuwa ta, aza ɔa bawu a ka wenishike ukuna u mayun. A ka yan ta yavu nleweni, tsara a wacinsa ncon n Kashila.

³⁰ Hal gbam aza roku a asuvu a ɔe a ka yan ta kadyanshi ka kaɓan tsara a roni Atoni ubana ara le.

³¹ Adama a nala, she i rongo ufoɔusi, i ciba ayen a tatsu a ɔa pa vi kaara n kayin mari n ada, n asaka ɔa ubara wa. Hal gbam n sai n meshi adama a ɔe.

³² "Gogo-na n nakangu ɔa ta a kukere ku Kashila. Asaka kadyanshi ka ukuna u shinga ka ne ka kirana n ada. Cibai n kadyanshi ka pige ka shinga ka nala ki. Kadyanshi ka nala ki ka ka banga ɔa ka naka ɔa ili i'ya Kashila ka ciga ka naka ama a ne agadu.

³³ "N yan malyon ma ikebe ko aminya a uza roku wa.

³⁴ I reve ta n yan ta manyan n akere a va, tsara n tsupuka kaci ka va ili i'ya ma ciga, n aza ɔa a'ari kaɓolo na mpa.

³⁵ Kain dem n woko ta iryoci ara ɔe tyoku ɔa ya yan manyan cika, tsara i banga aza a unambi. Cibai n kadyanshi ka Yesu Asheku ka u danai, 'U la ta unu u shinga vu naka n u ɔa va wusha.' "

³⁶ An Bulus kotsoi kadyanshi, aku u kuɔangi kaɓolo n ele a yain kavasuu.

³⁷⁻³⁸ Aku a woɓo yi gba le n unamgbukatsuma a kana'i kushen cika, kpaci u dana ta a ka doku a ka wene yi wa. Pini nala, a soku yi gba le hal u uwai a kpatsu.

21

Nwalu n Bulus ubana a Urishelima

¹ An tsu pecembenei n ele, aku tsu uwai a kpatsu ubana a uyamba u mere ma mini u Kosso. An kain ka wansai, aku tsu banai a Rodusu, pini nala, she a Patara.

² An tsu cinai kpatsu ku ka bana a Finisiya, aku tsu uwai tsu lazai.

³ An tsu gitai uwene uyamba u mere ma mini u Sayipuru, aku tsu asakai i'ya a ugula u tsunu, tsu lyai kapala na nwalu ubana a Suriya. Tsu cipai a Taya kpaci nte kpatsu ki ka cipuka pini ucanga.

⁴ Tsu cina ta pini Atoni, aku tsu dusuki pini n ele hal a'ayin a shindere. Kulu Keri ku tonuko le a tonuko Bulus kotsu u bana a Urishelima wa.

⁵ Shegai an a'ayin a u'yang'a a tsunu a yain, aku tsu lyai kapala na nwalu n tsunu. Atoni yi a soku tsu ta hal gbam n aka a le na mmuku n le gba ubana a uroto u ilyuci vi. An tsu

rawai a ikengi i agat̄a, aku tsu kuḍangi tsu yain kavas̄u. Tsu 'yanḡai tsu lyai kapala n̄a nwalu n tsunu.

⁶ An tsu pecenei, aku tsu uwai a kpatsu, ele kpm̄a a lazai ugono a kuwa.

⁷ An tsu aṣak̄ai Taya, tsu lyai kapala n̄a nwalu she a Talamaya. Nte tsu damangban̄asai pini n atoku kpm̄a tsu shamgbai pini n ele kain ka te.

⁸ An kain ka wansai, aku tsu banai a Kasariya, tsu cip̄ai a kuwa ku Filibu uza u uyan kuḅari ku kadyanshi ka Kashil̄a, uza u te a asuvu a ama a shindere ◊ a ḍa a danḡasai a pecike ama ilikulya.

⁹ W̄a t̄a n̄a mmuku nkere n nishi n ḍa bawu kotsu n yain iyolo, alya aza a udansa kadyanshi ka Kashil̄a.

¹⁰ An tsu yain a'ayin pini a asu vi, aku uza u udansa akani a Kashil̄a u roku uza u kala Agaba, ◊ u wut̄ai a Yahuda u tuw̄ai.

¹¹ U bidyai kagbawatsu ka cuku ka Bulus, u sirai akere a ne n a'ene a ne n ka, u danai, "Ili i'ya Kulu Keri ku danai i'ya na, 'Naha ḍa aza a Yahuda a Urishelima a ka sira uza u kagbawatsu ka na vi, kpm̄a a neke yi a akere a Awulawa.' "

¹² An tsu panai nala, aṣtsu n aza ḍa a'ari pini tsu foloi Bulus kotsu u bana a Urishelima wa.

¹³ Aku u wushuki, "N̄dya i zuwai i'ari a kushen ya zuwa mu unambukatsum̄a? Ufoḅusi u ḍa m̄ari a sira mu hal gb̄am a wuna mu a Urishelima adama a kala ka Yesu Asheku."

¹⁴ An tsu dansai n eyi bawu tsu fuḍa yi, aku tsu paḍai bini, tsu danai, "Aṣak̄a Magono ma Zuba ma yain i'ya i gan yi."

¹⁵ An nala u wurai, aku tsu foḅusoi tsu banai a Urishelima.

¹⁶ Atoni a roku aza ḍa a wut̄ai a Kasariya dem a soku tsu, a banka tsu a kuwa ku Nnasan uza ḍa tsa cip̄a ara ne. Eyi vuma u Sayipuru u ḍa, uza u te a asuvu a Atoni a kagit̄a.

Bulus rawai a Urishelima

¹⁷ An tsu rawai a Urishelima, atoku a ryabusa tsu n ipeli cika.

¹⁸ An kain ka wansai, aku Bulus n aṣtsu dem tsu banai ara Yakubu, kpm̄a gb̄a nkoshi n kuwa ku Atoni n ḍa pini.

¹⁹ An Bulus damangbanai n ele, aku u tonusuko le ili i'ya Kashil̄a ka yankai Awulawa a akere a ne.

²⁰ An a panai nala, aku a cikpalai Kashil̄a, a tonukoi Bulus, "Utoku u tsunu, wene na tyoku ḍa ama azu ushani a aza a Yahuda a pityanangi. Gb̄a le gogo-na a'a t̄a n maluwa ma a ka tono Mele ma Musa.

²¹ Shegai a tonuko t̄a Atoni a savu yi alabari a vunu a da va wenishike t̄a aza a Yahuda a ḍa a'ari a asuvu a Awulawa vu da a varangu Mele ma Musa. Wata, kotsu a kiḍa mmuku n le acombi wa, ko kpm̄a a toni agadu a tsunu wa.

22 “Gogo-na nida tsa yan? Kpaci u kaṇa ta a reve n utuwa u vunu.

23 Adama a nala, she vu yain ili i'ya tsa tonuko vu. Tsa ta n ama a nishi pini na aza da a yain kazuwamgbani.

24 Bidya ama a nala yi i ba i wulukpe kaci ka de kaḅolo, kpam vu tsupa ikebe i uwulukpe yi tsara a kuruwa le. Nala wa zuwa ta a reve an gba ili i'ya a tonuko le a kaci ka vunu ki kaḅan ka, kpam avu n kaci ka vunu va kirana ta n Mele mi.

25 Shegai ukuna u Awulawa a da a wushuki, tsu koronku le ta ukanikorongi tsu da: kotsu a takuma ili i'ya a darampkai kameli wa, kotsu a takuma unyama u da wari na mpasa wa, a takuma unyama u manama ma a piyanlai udyoku wa, kpam kotsu a yain tsishankala wa.”

A kaṇai Bulus a Kuwa ku Kashila

26 An kain ka wansai, Bulus bidyai ama yi a banai a wulukpei kaci ka le, aku a uwai a Kuwa ku Kashila. Pini nala, u tonukoi ama a'ayin a da uwulukpe vi wa shadangu, n kain ka a ka yanka ya dem udarakpa.

27 An a'ayin a shindere yi a yain evu n ushadangu, aku aza a Yahuda a roku aza a uyamba u Asiya a wenei Bulus a asuvu a Kuwa ku Kashila. Aku a 'yangasai atakasuvu a ama a kaṇa yi,

28 n a salasi n a dansi, “Atoku a tsunu aza a Isara'ila, banga tsu! Vuma da wa kyawunsa ko nte wa n u wishisi ama a tsunu, n Mele ma tsunu, kpam n Kuwa ku Kashila ku tsunu ki aya gai na vi. Hal gbam u tukoi aza a Heline† a roku a asuvu a Kuwa ku Kashila ki a nangasai Asu u Uwulukpi u na vi.”

29 Ele n a dani ko u uwa pini n Tarafima Kawulawa ka Afisu asuvu a Kuwa ku Kashila ki. Ili i'ya i zuwai a danai nala, kpaci a'ari a wene le ta kaḅolo a asuvu a ilyuci.

30 Aku gba ilyuci yi a dambulai cika, a wuranai n ilyadi a kaṇai Bulus. A rono yi ubana a ulanga u Kuwa ku Kashila ki. Kute-kute a gidakusi itsutsu yi.

31 Pini nala, a kaṇa yi malapa a ka ciga a wuna, aku alabari a rawai ara uzapige u kuvon u aza a Roma, a da gba ilyuci i Urishelima i'ya pini a ka 'yangasasa atakasuvu a ama.

32 Kute-kute u bidyai atigi a roku kaḅolo n asoje a banai de a asu u le. An ama yi a wenei uzapige vi utuwa n asoje, aku a asaka yi malapa.

33 Uzapige vi u zuwai a kaṇai Bulus, kpam u zuwai a sira yi n ikani i re. Aku u wecei ama yi ko ya Bulus vi n ili i'ya kpam u yain.

34 Aku aza roku pini a asuvu a kakuma ki a salai a danai ili i roku, aza roku kpam a danai ili i roku kau. Adama a kacan

ka ama ki, hal gb̄am uzapige vi u fuda u reve ili i'ya i gitai wa. U zuwai a lazai n Bulus ubana a kuwa ku asoje.

³⁵ An a rawai a asu u adeshikpetsu a u'uwa a kuwa ki, she na asoje yi a raḍagba yi a zuba adama a u'yangasa u atakasuvu u ama yi.

³⁶ Kakuma ka ama ka ka tono le vi a'ari isali n a dansi, "Wuna ni."

Bulus dansai n kakuma ka ama ki

³⁷ An a yain evu n u'uwa a kuwa ku asoje ki, aku Bulus wecei uzapige vi, "Ko va wushuku n yain kadyanshi n avu?"

Aku uzapige vi u wece yi, "Dana vu reve ta Tsiheline?"

³⁸ Ma wundya ada vuma u Masar u da ayen a da a wurai u 'yangasai atakasuvu a ama, hal gb̄am u tonoi n ama azu a nishi (4,000) a aza a magalaka a mete mi?"

³⁹ Bulus wushunku yi, "Mpa uza u Yahuda u da, u ilyuci i Tarsu a uyamba u Kilikiya. Mpa uza u ilyuci i'ya i'ari n tsupige tsu nala tsi da. Ma folo vu vu asaka mu n yain kadyanshi n ama a na yi."

⁴⁰ Aku u asaka yi u yain kadyanshi, u shamgbai a zuba u adeshikpetsu a u'uwa a kuwa ki, u 'yangasakai ama yi kukere a pada. An a padai bini, aku u yanka le kadyanshi n Tsi'arama.

22

¹ Bulus yain kadyanshi, u danai, "Atoku a va n isheku i va, panai mai n tonuko da ili i'ya i gitai, tsara n wenike an bawu mari n unyushi."

² An wa dansa n ele n kaletsu ka le, aku kakuma ka ama ka lapulai ka padai bini.*

³ Aku u danai, "Mpa uza u Yahuda u da, a matsa mu ta a Tarsu, a uyamba u Kilikiya, shegai nte n gbonguroi pini na. N yan ta kaneshi a kukere ku Gamaliya uza da u wenishike mu gb̄a mele ma isheku i tsunu. Ma ta n uciga u ugbashika Kashila, tyoku da gb̄a de i'ari uyan ara.

⁴ N foro ta ama da a ka tono Ure u Asheku, hal gb̄am n wunai aza roku. N sirasai aka n a'ali n gbagirya le a asuvu a kuwa ku a'ali.

⁵ Magono ma Adarakpi n azapige a Asheshi a Pige a ka dana ta mayun da. A naka mu ta ukanikorongi ubana a asu u atoku a tsunu aza a Yahuda a da a'ari a Damasuka. Ukanikorongi vi u wushunku mu ta n tuko Atoni a da a'ari de utuwa a Urishelima usiri n ikani tsara a yan le mavura.

Bulus danai tyoku da u kpatalai

* **22:2** Tsi'arama tsa aza a Urishelima a tsu dansa, kpam a yan ta majiyan an a wenei Bulus wa dansa n kaletsu ka le.

6 “Kain ka te, evu n ubana kaara a kaci, cina n yan de evu n urawa a Damasuka, aku katyashi ka wutaḡa a zuba ka wakana mu ukyawan.

7 Aku n rukpaḡa a iyamba, n panai kalagatsu ka wece mu, ‘Shawulu, Shawulu, ndya i zuwai va yan mu mavura?’

8 “Aku n wushuki, ‘Asheku, ada yai?’

“U wushuki, ‘Mpa Yesu uza u Nazara uza da va yan mavura.’

9 Aza da tsari kabolo a wene ta katyashi ki, shegai a reve ili i'ya kalagatsu ki ka tono wa.

10 “Aku n wece yi, ‘Asheku, ndya va ciga n yain?’

“U wushunku mu, ‘Yanga vu uwa a Damasuka. Vu rawa baci de a ka tonuko vu ta ili i'ya va yan.’

11 Katyashi ki ka zuwa mu ta n rumbanai, aza da tsari kabolo ki alya a rono mu ubana a Damasuka.

12 “Aku vuma roku uza u kala Ananiya tuwai ara va. Eyi uza da wa gbashika Kashila tyoku da Mele ma tsunu ma danai da, uza da gba aza a Yahuda a da a'ari a Damasuka a ka cikpalasa.

13 U tuwai ara va, u shamgbai evu na mpa, u danai, ‘Utoku u va Shawulu, wene asu.’ Pini a asu u nala vi da n wene yi!

14 “U tonuko mu, ‘Kashila ka isheku i tsunu ka dangasa vu ta vu reve ili i'ya wa ciga. Kpam vu wene Uza u Uwulukpi u nala vi, vu pana kpam kadyanshi ka ne.

15 Ada va bidya kadyanshi ka ne ubana ko nte wa, n vu tonusuko le i'ya vu wenei n i'ya kpam vu panai.

16 Kotsu vu nangasa a'ayin wa. ‘Yanga a lyubugu vu tsara a zai unyushi u cingi u vunu. Yan nala n vu isaḡa kala ka Asheku.’

Bulus yain kuḡari a asu u Awulawa

17 “Kain ka te, an n gonoi a Urishelima, mpa a uyan kvasu a Kuwa ku Kashila, aku n wenei kuwene,

18 kpam n wenei Asheku a ka dansa, u danai, ‘Asaka Uriselima gogo, kpaci a ka wushuku n ili i'ya va tonuko le a kaci ka va wa.’

19 “Aku n wushuki, ‘Asheku, ele n kaci ka le dem a reve ta an n kanasaḡa aza da a wushuki n avu a agata a Kashila n sirasa le kpam n lapa le.

20 A'ayin a da a wunai Isitifanu, $\diamond$ uza u uyan kadyanshi ka Kashila, mpa pini kushani kpam n wushuku ta n ili i'ya a yain. Hal gbam mpa n banai aminya a ama da a wuna yi vi.

21 “Aku Asheku a tonuko mu, ‘Yanga vu wala, ma suku vu ta a mbari a asu u Awulawa.’ ”

22 Kakuma ka ama ki ka rongo yi upanaka hal a asu u da u danai udani u ‘Awulawa,’ aku a salai unu u te, ‘Rawukai vuma u na vi! Wuna ni! U gan a asaka yi n uma wa!’

²³ Aku a rongoi iyoroli n a mondusi aminya a le n maloko, a shadangusi akere a le n kayala a polusoi ka a uwule.

²⁴ Aku uzapige u kuvon u aza a Roma u zuwai a bidya yi ubana a kuwa ku asoje, tsarā a bawan yi adama a da wa tonuko le ukuna u maci.

²⁵ Tyoku da a sira yi tsarā a bawin yi, aku u tonukoi katigi ka kari pini vi, “U gan a bawin uza u Roma u da wari n ucira u uyan ili bawu a yanka yi afada?”

²⁶ An katigi ki ka panai nala, aku u banai a asu u uzapige vi, u danai, “Ndyā ya ciga n yain? Vuma u na vi uza u aza uyamba u Roma da.”

²⁷ Aku uzapige vi u banai ara Bulus, u wece yi, “Tonuko mu, avu uza u aza uyamba u Roma da?”

Aku u wushunku yi, “Nala wari.”

²⁸ Aku uzapige vi u danai, “She na n tsupai ikebe ushani kahu n tsarā ucira u nala vi.”

Bulus danai, “Mpa kpam n u da a matsa mu.”

²⁹ An asoje a da a ka ciga a bawin yi vi kpam a yan yi keci ki a panai nala, aku a wozoi akere a le gogo. Uzapige u kuvon vi u pana ta uwonvo, kpaci u zuwa ta a sira yi.

Bulus dansai n Asheshi a Pige

³⁰ An kain ka wansai, aku uzapige u kuvon vi wa ciga u reve ili i'ya i zuwai aza a Yahuda a tukoi ukuna u na a kaci ka Bulus. U zuwai a surukpa yi ikani yi, aku u zuwai adarākpī a pige n Asheshi a Pige yi gbā a 6olomgbonoi. U zuwai a ukai Bulus a asuvu, u zuwa yi u shamgbai a kapala ka le.

23

¹ Bulus wundyai azapige a Asheshi a Pige yi mai, aku u danai, “Aza a va, n rongo ta mai a kapala ka Kashilā a a'ayin a va!”

² Aku Ananiya* Magono ma Adarākpī u zuwai aza da a'ari evu n Bulus vi a lapa yi a unā.

³ Aku Bulus danai, “Kashilā ka lapa vu ta avu uza u maci u kaḅan u gbani, dusuku da vu dusuki tsarā vu yanka mu afada tyoku da Mele ma danai, shegai avu gonoi vu kodoi Mele mi, kpaci vu zuwai a lapa mu.”

⁴ Aza da a'ari evu n Bulus vi a danai, “Magono ma Adarākpī ma Kashilā ma va wishisa!”

⁵ Bulus wushunku le, “Yanka numu ahankuri atoku a va, n reve an Magono ma Adarākpī ma wa. Kpaci a korongu ta a da ‘Kotsu uza u wisha uzapige uza da wa tono n ama wa.’ ” ◇

* 23:2 Tagarāda u Asuki u yan ta kadyanshi ka ama a tatsu aza da a'ari n kala “Ananiya.” 5:1 Ananiya uza da yankai asuki kaḅan, aku u kuwai. 9:10, 22:12 Ananiya uza da kukpai a'eshi a Bulus a Damasuka. 23:2 Ananiya uza da wari Magono ma Adarākpī. ◇ 23:5 Uwt. 22:28.

⁶ An Bulus wenei Asheshi a Pige yi aza roku aza a Sadusi a da aza roku kpm Afarishi, aku u 'yàngasai kalagatsu u danai, “Aje a va, mpa Kafarishi ka ilimaci i Kafarishi. An u wokoi n zuwai katakasuvu ka va a asu u u'yanga u ukpa, da i zuwai a ka yanka mu afada.”

⁷ An u danai nala, aku kananamgbani ka uwai a mere ma aza a Sadusi n Afarishi hal kaḅolo ki ka pecei kure.

⁸ Aza a Sadusi a wushuku n u'yanga u ukpa, n atsumate a eri, n a'ulu wa, shegai Afarishi a wushuku ta n ili i nala yi gba.

⁹ Aku kacan ka 'yanga'i cika, awenishiki a Mele aza da a'ari Afarishi a 'yanga'i a ka banga Bulus a danai, “Tsu wene unyushi u vuma u na vi wa, ko kenu. Gaawan kulu ko kpm katsumate ka zuba ka roku ka ka yanka yi kadyanshi.”

¹⁰ An kacan ki kari uyan ushani, aku ama yi a'ari uvingasa Bulus apashi a re gba. Pini nala, uzapige u kuvon u aza a Roma u zuwai asoje a wushi Bulus a akere a le, kotsu a banka yi a kuwa ku asoje.

¹¹ N kayin ka nala ki, Yesu Asheku u wenikei kaci ka ne ara Bulus, u danai, “Lya kapala n ugbami u asuvu. Tyoku da vu yain kadyanshi ka va pini naha a Urishelima, u kana ta kpm vu yain ka a Roma.”

A sheshei a wuna Bulus

¹² An kain ka wansai, aku aza a Yahuda a roku a foḅusoi tsara a wuna yi. A tsina'i a da a ka lya ko a soi wa, she a wuna Bulus.

¹³ Aza da a yain afoḅi a cingi a nala yi a la ta ama amangare.

¹⁴ Aku a banai a asu u adarakpi a pige n azapige a tonuko le, “Tsu tsina ta, tsu da tsa lya ili ko tsu soi wa, she tsu wuna vuma u nala vi.

¹⁵ Eda n Asheshi a Pige, she i tonuko uzapige u kuvon u aza a Roma u tuko yi pini na a asu u Asheshi, aku i yain yavu ciga da ya ciga i doku i veci ukuna vi sawu. Atsu kpm ufoḅusi u da tsari tsu pite yi a ure tsara tsu wuna yi.”

¹⁶ Kalobo ka utaku u Bulus ka pana ta ukuna u da a sheshei vi, aku u banai a kuwa ku asoje ki u tonuko yi ukuna vi.

¹⁷ Pini nala, Bulus isa'i katigi ka te u tonuko yi, “Banka kalobo ka na a asu u uzapige u kuvon, Wa ta n ukuna u da wa tonuko yi.”

¹⁸ Aku vuma vi u wushuki u bankai kalobo ki ara uzapige u kuvon vi. Pini nala, katigi ki ka tonukoi uzapige u kuvon vi u danai, “Vuma da wari a kuwa ku a'ali ku nala ki uza u kala Bulus vi, aya u zuwa mu n tuko kalobo ka na ara vunu, u da wa ta n ili i'ya wa ciga u tonuko vu.”

¹⁹ Aku uzapige u kuvon vi u kana'i kukere ku kalobo ki u banka yi paki, u wece yi, ‘Ndy a va ciga vu tonuko mu vi?’

²⁰ Kalobo ki ka danai, “Ama roku a ɗa pini a sheshei a ka ciga a banka le Bulus a asu u Asheshi a Pige a aza a Yahuda nakpan. A ka yan ta yavu a ka ciga a doku a veci ukuna vi mai.

²¹ Shegai kotsu vu yain nala wa! Kpaci ama ɗa pini a la ta ama amangare a ka pite yi tsara a wuna yi. A tsina ta a da a ka lya ko a soi wa, she a wuna yi. Gogo-na alya pini ufoɓusi, a ɗa a ka vana vu wushunku le.”

²² Aku uzapige vi u tonuko yi, “Kotsu vu asaka uza u reve an vu tonuko mu ukuna u na vi wa.” Pini nala, u tonuko yi u wala.

A bankai Bulus a Kasariya

²³ Uzapige u kuvon vi u isa'i atigi a re a tuwa, aku u tonuko le, “Tonukoi asoje amangatawanre (200) a foɓuso a bana a Kasariya n ulapa u uwule u kuci u kayin ka ara, n asoje a adoki amangatatsunkupa n asoje a amangatawanre (200) a kuvon na nsari n le.

²⁴ Eɗa kpam i zami kadoki ka Bulus wa yuwa. Kotsu i banka yi ara Feli gomuna, bawu ko i te i'ya ya gita n eyi.” ²⁵ Aku uzapige vi u korongi ukanikorongi u na ubana ara gomuna vi. U danai,

²⁶ “Mpa Kaladiyu Lisiya, ma sukunku uzapige Feli gomuna idyani.

²⁷ Aza a Yahuda a roku a ɗa a kana'i vuma u na, hal a ka ciga a wuna yi. Shegai an n wecei ukuna vi, n revei an vuma vi uza u uyamba u Roma u ɗa, aku mpa n asoje a va tsu wusa yi.

²⁸ Aku n banka yi a asu u Asheshi a Pige, tsara a veci unyushi u ɗa u yain vi.

²⁹ Pini nala, n cinai unyushi u ɗa a kana' yi n u ɗa vi u Mele ma le u ɗa, u rawa gbam a ka sira ko a wuna yi wa.

³⁰ Shegai an vuma roku u tonuko mu ukuna u cingi u ɗa a foɓusoi a kaci ka ne, ɗa i zuwai n sukunku yi ara vunu kute-kute. Aku n tonukoi aza a kadyanshi yi a tuwa a dana unyushi u ɗa a wenei u yain vi ara vunu.”

³¹ Asoje yi a yain ili i'ya a danai a yain. N kayin ka nala ka a bidyai Bulus ubana a ilyuci i Antipatari.

³² An kain ka wansai, aku asoje a ɗa a ka wala a a'ene yi a gonoi a kuwa ku asoje ku le, a asakai asoje a ɗa a ka walaka adoki yi a lazai n eyi ubana a Kasariya.

³³ An a rawai a Kasariya, aku a nakai gomuna vi Bulus n ukanikorongi vi.

³⁴ Pini nala, Feli gomuna u yain kaneshi u ukanikorongi vi, u wecei Bulus eyi uza u uyamba u eni u ɗa. Aku u wushunku yi, “Kilikiya.”

³⁵ Pini nala, gomuna wushunku yi, “Ma panaka vu ta a'ayin a da baci dem aza da a sapula vu vi a rawai. An u danai nala, aku u zuwai a kpada yi a asuvu a kuwa ku tsugono ka Hiridu magono u mai.

24

Feli yankai Bulus afada

¹ An a'ayin a tawun a wurai, aku ama roku a rawai a Kasariya, tsara a dana ili i'ya Bulus yain. Alya Ananiya Magono ma Adarakpi kabolo n azapige a aza a Yahuda a roku n karevi ka mele ka roku uza u kala Taratulu.

² An a isa Bulus u uwa a asuvu, aku Taratulu gitai utonusuko gomuna vi ili i'ya Bulus yain, u danai, “Uzapige Feli, adama a ugboji u vunu, da i zuwai ama a tsunu a'ari na ndishi n shinga tun ara wa. Adama a da kpam vari n uwene u mbari, da i zuwai ama a tsunu a ka pana kayanyan ka ndishi n ulya u kapala.

³ Ama ko nte wa a ka cikpa vu ta bawu utyoku.

⁴ Shegai adama a da bawu ma ciga n wowotongusu vu, ma folo vu adama a ugboji u da vari n u da, vu panaka tsu a asuvu a a'ayin a kenu a na yi tsu dana ili i'ya vuma u naha vi u yain.

⁵ “Vuma u na vi kashilakani ka, tsu cina yi ta wa 'yangasa atakasuvu a aza a Yahuda a likimba gba, kpam aya wa tono n kabolo ka aza da a ka isa Aza a Nazara.

⁶ Hal gbam wa ciga u nangasa Kuwa ku Kashila, aku tsu kana yi. [

⁷ Tsa ciga tsu yanka yi afada n Mele ma tsunu, shegai Lisiya uzapige u kuvon u aza a Roma u wusa yi ara tsunu. Aku u zuwai tsu tuko kadyanshi ki a kunu ku afada ku vunu.]*

⁸ “Vu vece yi baci n kaci ka vunu ben, va fuda ta va reve an ukuna u da tsu tukoi a kaci ka ne ki mayun da.”

⁹ Aku aza a Yahuda a da a buwai a wushuki n ili i'ya Taratulu danai.

Bulus wushunki Feli

¹⁰ Aku gomuna vi u yankai Bulus kukere u yain kadyanshi. Pini nala, u gitai u danai, “Uzapige, n reve ta vu yanka ta ama ushani aza a uyamba u na afada a ayen ushani, kpam n yan ta mazanga an ma wutukpa kaci ka va a kunu ku afada ku vunu.

¹¹ Vu vece baci, va laza ta va reve an kotsu u lai a'ayin kupa n a re, an n banai a Urishelima ulya u kayala a Kuwa ku Kashila wa.

* **24:7** Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Manyan ma Asuki a kalatsa ta makpanda ma 7.

12 N yan kananamgbani n uza roku a Kuwa ku Kashilā wa, ko kpm n 'yāngasā atakasuvu a ama a agata a Kashilā ko kpm a asu u roku wa.

13 Ama a naha a ka fudā a ka dana ili i'ya a ka dansa na vi mayun dā wa.

14 Ili i te i'ya n revei i'ya, an ma tonon Kashilā ka isheku i tsunu a ure u dā a danai kaḅan ka vi, kpm n wushuki an gbā ili i'ya i'ari ukorongi a asuvu a tagarāda u Mele ma Musa nā i Ntsumate.

15 N zuwa tā katakasuvu ka vā a asu u Kashilā, tyoku dā aza dā a sapula mu na vi a zuwai, a dā a ka 'yāngasā tā akushe aza a shinga n aza a cingi a ukpā.

16 Adama a nala a dā mārī a ukirana kain dem tsarā n yain ili i'ya i'ari i maci, kpm katakasuvu ka vā ka rongo nā ndishi n shinga a asu u Kashilā n ama.

17 “N ɓarākpa n ugonon a Urishelima wa, mārī tā a kateshe ayen ushani. N gonon n ikebe tsarā n nākā ama a tsunu aza a unambi, kpm n nākā kune a asu u Kashilā.

18 Mpa pini a uyan nala a Kuwa ku Kashilā ki, cina n kotso dē uwulukpe kaci ka vā, aku a cina mu pini, kpm kakumā ka ama kā pini wa.

19 Shegai aza a Yahuda a roku a dā pini aza a uyamba u Asiya, alyā wārī u gain a tuko kadyanshi ka vā ara vunu a'a baci n ili i'ya a ka dana a kaci ka vā.

20 Ko kpm aṣakā aza dā a sapula na vi, a dana unyushi u dā Asheshi a Pige a tsarā mu n u dā a'ayin a dā a yanka mu afada a Urishelima.

21 Kadyanshi ka a ka fudā a dana a kaci ka vā ka na koshi, an n salai n danai ukuna u na a kunu ku afada ku le; ‘Adama a kadyanshi ka u'yāngā u ukpā u dā a ka yanka mu afada a kapala ka dē ara.’ ”

22 Feli gomuna tani u reve tā ili ushani a Ure u Asheku, aku u shamkpa le u danai, “Shamgbai she a'ayin a dā Lisiya Uzapige u Kuvon† u tuwāi, aku n kidāga dā ugana.”

23 Aku u zuwai katigi ka roku ka wundi yi, u tonuko yi kotsu u gidāku yi wa, kpm u ɓishinka aje a ne utuwā a ɓāngā yi wa.

Bulus dansai n Feli gomuna

24 An a yain a'ayin, aku Feli tuwāi n uka u ne uza u kala Durusila, kpm uza u Yahuda u dā. A suki vuma roku u tuko Bulus, pini nala, a zuwuka yi atsuvu a ka pana kadyanshi ka upityanangu n Yesu Kawauwi.

25 Aku Bulus tonuko le ukuna u uyan ili i shinga, n u kaṅā kaci, kpm n kain ka afada ka ka tuwā. An u panai nala, aku uwonvo u kaṅā yi cika, u tonukoi Bulus, “Gogo-na u rawa tā ve. Wala. Shegai n tsarā baci kabala, ma isā vu tā vu tuwā.”

26 Feli tsu sukunku t̄a Bulus tuw̄a u dansa n eyi, kpaci u zuwa t̄a uma wa tsar̄a t̄a ikebe ara ne.

27 An ayen a re a wurai, aku a takpai Feli gomuna, a nākai Posiya Fesutu u wokoi gomuna. Shegai an Feli wa ciga kala ka shinga a asu u aza a Yahuda, aku u āsakāi Bulus pini a kuwa ku a'ali.

25

Bulus yain kadyanshi ki ara Fesutu

1 An Fesutu kan̄ai manyan ma gomuna ma ne n a'ayin a tatsu, aku u 'yanḡai a Kasariya ubana a Urishelima.

2 Aku adarākpi a pige n azapige a aza a Yahuda a tuw̄ai n kadyanshi ka Bulus ara ne. A folo yi

3 u zuwa a gono n Bulus a Urishelima, kpaci a fōbuso t̄a ama a pite yi a ure a wuna yi.

4 Shegai Fesutu wushunku le, “A Kasariya da a ka wundya Bulus, kpam nte ma gono de gogo.

5 U yan baci ukuna u cingi, āsakā azapige a de a tono mu a ba a tuko kadyanshi ki de.”

6 Fesutu shamgba t̄a n ele a'ayin kulla ubana a'ayin kupa, aku u lazai ugono a Kasariya. An kain ka wansai, u isāi aza a kunu ku afada ki, u tonuko le a tuko Bulus vi.

7 An Bulus tuw̄ai, aza a Yahuda a da a wutāi a Urishelima vi a 'yanḡai a'ari utukuso kadyanshi a kaci ka ne, ka gb̄am bawu a ka fuda a shamkpa.

8 Shegai Bulus 'yuwain kadyanshi ki, u danai, “Mpa n nusuka Mele ma aza a Yahuda wa, ko Kuwa ku Kashilā, ko kpam aza a tsugono tsu Roma wa.”

9 Shegai an Fesutu wa ciga atakasuvu a aza a Yahuda a pana kayanyan, aku u wecei Bulus, “Ko va wushuku vu bana a Urishelima n ba n yanka vu afada a ukuna u na vi de?”

10 Bulus wushunku yi, “Wa yan wa, a asuvu a kunu ku afada ku Kaisa ka māri, kpam nte u gain a yanka mu pini afada. Avu n kaci ka vunu dem vu reve t̄a mai, n nusuka aza a Yahuda wa.

11 N yan baci ili i roku i'ya i rawai ukpā, ma 'yuwan a wuna mu wa. Shegai ukuna u mayun wā baci pini a asuvu a kadyanshi ka na ki wa, uza u rātsa u neke mu a akere a ama a na yi a wuna mu wa. Ma folo dā a 'yangāsā kadyanshi ki ubana ara Kaisa magono ma pige.”

12 Fesutu dansai kadyanshi ki n asheshi a ne, aku u danai, “Nala wāri, vu folo t̄a ubana ara Kaisa, kpam nte va bana de.”

13 An a yain a'ayin kenu, aku Agaripa* magono n uka u ne Baranisi† a tuwāi a Kasariya tsarā a ryabusa Fesutu.

14 An u wokoi a ka yan a'ayin de, aku Fesutu tonukoi Agaripa ukuna u kadyanshi ka Bulus. U danai, “Vuma roku u da pini a asuvu a kuwa ku a'ali uza da Feli asankā mu n yanka yi afada.

15 An mari a Urishelima, adarakpi a pige n azapige a aza a Yahuda a tuko mu kadyanshi ka vuma u nala vi, a folo mu n kidāga yi ugana.

16 “Shegai n tonuko le, a mele ma tsunu atsu aza a Roma tsu tsu kidāga uza u ugana wa, she a tuwā n eyi a kapala ka aza da a tukoi kadyanshi ki, kpam a tsu asaka yi ta u dansa tsarā u wutukpa kaci ka ne.

17 An a tuwāi adama a kadyanshi ki, an kain ka wansai, n zuwai a tukoi Bulus, aku n gitai afada.

18 Shegai an ama yi a 'yangai a dansa kadyanshi ki, a tuko unyushi u da a da u yain u da n zuwai katakasuvu n pana vi wa.

19 Shegai ukuna u adini a le u da, kpam n ukuna u vuma roku uza da a ka isa Yesu uza da u kuwai, shegai Bulus matsai u da wa ta n uma.

20 Mpa tani mari n namba ta tyoku da ma vece ukuna u na vi, aku n wecei Bulus ko wa wushuku u bana a Urishelima tsarā n ba n yanka yi afada yi de.

21 Shegai u foloi a asaka Kaisa magono ma pige ma pana ukuna vi, aku n zuwai a zuwa yi ve pini a kuwa ku a'ali ki, hal ubana a'ayin a da ma tutsuku yi ubana ara Kaisa vi.”

22 Aku Agaripa tonukoi Fesutu, “Ma ciga ta n pana ili i'ya vuma na wa dana.”

Aku u wushunku yi, “Va panaka yi ta nakpan.”

23 An kain ka wansai, Agaripa n uka u ne Baranisi a ukai aminya a tsugono, a tuwāi kabolo n azapige a asoje n azapige a aza a ilyuci yi. Fesutu zuwai a tuko Bulus pini a asuvu a kunu ki.

24 Aku Fesutu danai, “Agaripa magono, n gba azapige aza da a'ari pini na kabolo n atsu, wundyai vuma u na vi, aza a Yahuda a da a'ari a Urishelima n Kasariya a tuwā ta ara va a ka ciga n wuna vuma u na vi.

25 Shegai mpa n wene u yan unyushi u da u rawai a ka wuna yi wa. Kpam an u wokoi u foloi a banka kadyanshi ki a asu u magono ma pige, da i zuwai n yawunsai n banka yi ara ne.

* 25:13 Vuma na maku ma Hiridu Agaripa ma, uza da a yain kadyanshi ka ne a 12:1-22. Kala ka te ka yi n tata u ne. † 25:13 Baranisi maku ma Hiridu Agaripa ma uza da a yain kadyanshi ka ne a 12:1-22. U bansa ta azapige a ama iyolo ushani, gogo-na kpam utaku u ne da wa wolo.

²⁶ U *kaṅa* *tā* n korongu ukuna u maci a kaci ka vuma u na ubana a asu u magono. Da i zuwai n tuko yi a kapala ka *de gba*, hal gai avu Agaripa magono, *tsara* *tsu* kotso baci uvece ukuna vi, n *tsara* ili i'ya ma korongu. ²⁷ Kpaci a uwene u *va*, utengeshi u *da* a tutsuku vuma *da wari* a kuwa ku a'ali ubana a asu u magono bawu a danai ili i'ya u yain.”

26

Agaripa dansai n Bulus

¹ Agaripa tonkoi Bulus, “Gogo-na dansa n kaci ka vunu.” Aku Bulus 'yangasai kukere, u gitai kadyanshi:

² “Agaripa magono, n pana *tā* kayanyan an u wokoi a kapala ka vunu ka ma yan kadyanshi n wutukpa kaci ka *va* a kadyanshi ka ama a *va* a tukoi adama a *va*.

³ N revei avu vu reve *tā* Mele ma aza a Yahuda n *gba* ili i'ya a ka nanamgbanaka. Adama a nala, ma folo vu vu yain ahankuri vu panaka mu.

⁴ “A wenishike mu *tā* uwenishike u aza a Yahuda tun mpa kenu. N rotsongusu *tā* a asu u ama a *va* n a asu u aza a Urishelima. Azapige a aza a Yahuda a reve *tā* n u *da*.

⁵ A reve *tā* *na* mpa caupa, kpam a ka fuda *tā* a ka dana mpa Kafarishi ka mayun, a kaḅon ka *kari* n mele ma awuya a asuvu a adini a tsunu. A ka dana *tā* mayun *da* a ka ciga baci a dana.

⁶ “Gogo-na *ma* *tā* a asu u afada an n wushuki n kazuwamgbani ka Kashila ka yankai ama a tsunu caupa.

⁷ Kazuwamgbani ka nala ki ka agali kupa n a re a zuwai uma a wene ushadangu u ne, *da* i zuwai a matsai ugbashika Kashila kaara n kayin. Magono, an u wokoi n zuwai uma u *va* a kazuwamgbani ka nala, *da* i zuwai aza a Yahuda a wenei unyushi u *va*.

⁸ Ndy a i zuwai i kpadai uwushuku an Kashila ka 'yangasa akushe?

⁹ “Mpa n kaci ka *va* caupa *mari* n wenei yavu mai *da* n yain ili i'ya ya bishinka ulya u kapala u kadyanshi ka Yesu uza u Nazara.

¹⁰ Adarakpi a pige† a wushunku mu *tā* n yain ili i na yi, kpam n canga *tā* Atoni ushani aza a Urishelima n uka le a kuwa ku a'ali. Hal *gbam* n ufolomgbono u kaci u *va* u *da* a wunusai aza roku.

¹¹ N tonoi *gba* agata a Kashila *na* bawin le, kotsu gai n zuwa a yanka kala ka Kawauwi *una* u cingi. Adama a *da* ma pana upan u le cika, aku ma tonuso le a ilyuci i *mbari* i tsumoci *na* n foruso le *de*.

Ugawunsa u Bulus n Kawauwi

12 “Magono ma va, kain ka te, mari a asuvu a nwalu ubana a Damasuka uyan manyan mi, n ucira u da adaraki a pige a naka mu.

13 N kaara a kaci, katyashi ka wutai a zuba ka wakana mu n ama da a soku mu. Katyashi ki ka la ta ka kaara.

14 An tsu rukpai a iyamba gba tsunu, aku n panai kalagatsu ka dansa n Tsi'arama, ka tonuko mu, ‘Shawulu, Shawulu, ndya i zuwai va yan mu mavura? Utengeshi u da kanaka ka shilakanan magutsu ma kalina.’

15 “Aku n wece yi, ‘Asheku, ada ya?’

“Asheku a wushunku mu, ‘Mpa Yesu, uza da va yan mavura.

16 Gogo-na 'yanga, ili i'ya i zuwai n tuwai i'ya n zuwa vu vu woko kagbashi ka va kpm vu dana ili i'ya vu wenei a kaci ka va. Va tonuko ta ama ukuna u ili i'ya i gitai, n ili i'ya kpm ya tuwa a'ayin a da ma wenike kaci ka va ara vunu.

17 Ma suku vu ta a asu u aza a Yahuda, n Awulawa. Ma kirana ta n avu a'ayin a da va bana a asu u da n suku vu.

18 Ma ciga ta vu kukpa a'eshi a le, a kpatala a asaka karimbi ubana a katyashi. Kpm a kpatala a asaka ucira u Kanangasi* ubana ucira u Kashila. Aku Kashila ka cimbusuka le unyushi u cingi u le. Pini nala, a ka tsara ta asu a asuvu a ama da Kashila ka wulukpei an a zuwai upityanangu u le ara va.’

Bulus dansai ukuna u manyan ma ne

19 “Adama a nala, Agaripa magono, ma 'yuwan utono kuwene ka ku tuwai a zuba vi wa.

20 N gitai ta n yankai aza a Damasuka kuɓari, aku n banai a Urishelima a uyamba u aza a Yahuda gba. Pini nala, n yankai Awulawa n tonuko le a kpatala a asaka tsicingi tsu le a gono a asu u Kashila, kpm a yain ili i'ya ya wenike an a kpatalai.

21 “Ili i'ya i zuwai aza a Yahuda a kanan mu a Kuwa ku Kashila a ka ciga a wuna mu i'ya gai la vi.

22 Shegai Kashila ka ganga mu ta, da i zuwai mari udansa kadyanshi ka na ki a asu u aza a pige na mmuku. Ili i roku i'ya Musa na ntsumate n da n buwai a danai ya gitai vi i'ya,

23 Kawauwi ka pana ta ikyamba, kpm aya wa woko vuma u kagitai u da wa 'yanga a ukpa. Kpm wa woko ta katyashi a asu u aza a Yahuda n Awulawa.”

24 Kute-kute Fesutu salai, u danai, “Bulus, ijan i'ya va suma? Uyan kaneshi ushani vi u zuwa vu vu woko kashimza da?”

25 Shegai Bulus wushunku yi, “Uzapige Fesutu, ijan i'ya mu wa. Ili i'ya ma tonon vi mai da i'ari, kpm n ugboji.

26 Agaripa magono u reve ta n ili i na yi, kpm n eyi da ma dansa bawu uwonvo. Kpaci ukuna u na u gitai ukpawunsi wa.

* 26:18 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

²⁷ Agaripa magono, vu wushuku nā ntsumate? N revei vu wushuku tā.”

²⁸ Agaripa wushunku yi, “Va ciga vu gonuko mu Katoni a asuvu a a'ayin a kenu a na a da?”

²⁹ Bulus wushunku yi, “Ko a asuvu a a'ayin a kenu ko a ushani, ma yan tā kavasu tsarā Kashilā ka zuwa avu n aza da a'ari pini na a ka panaka mu gogo-na a woko tyoku u va. Shegai ma ciga i uka ikani i nala yi wa.”

³⁰ Aku Agaripa magono, n Fesutu gomuna, n Baranisi, n aza da a'ari kabolo n ele a 'yangai a asakai a asu vi.

³¹ An a wutai, aku a dansai n atoku a le, “Vuma nala u yan ili i'ya i rawai a ka wuna yi, ko a uka yi a kuwa ku a'ali wa.”

³² Agaripa tonukoi Fesutu, “U woko baci vuma u na danai a banka kadyanshi ka ne ara Kaisa wa, she tsarā tsu asaka yi.”

27

A bidyai Bulus ubana a Roma

¹ An tsu fobusoi tsarā tsu uwa a kpatsu ubana a uyamba u Italiya, aku a nakai Bulus n aza a kuwa ku a'ali a kukere ku katigi ka pige ka roku uza u kala Juliyo, uza u te a asuvu a asoje a Kaisa magono.

² Aristaraku wa tā dem kabolo n atsu. Eyi uza u ilyuci i Tasaloniya u da, a ubongu u Masidaniya. Tsu uwai a kpatsu ku ka tsu rongo uyan manyan a ilyuci i Adaramitiya. Aza a kpatsu yi a fobuso tā a ka shamgbusa a ilyuci ilyuci i'ya i'ari a ikengi i kushiva u uyamba u Asiya.

³ An kain ka wansai, aku tsu rawai a Sida. Juliyo katigi u yankai Bulus ukuna u shinga, u asaka yi u ba kondoi aje a ne tsarā a naka yi gba ili i'ya wa ciga.

⁴ An tsu asakai Sida, aku uwule wa lapana tsu cika, aku tsu tonoi evu n uyamba u mere ma mini u Sayipuru tsarā tsu pana shana n uwule vi.

⁵ Tsu lyai kapala nā nwalu ubana a daka a ubongu u Kilikiya n Bamafiliya, aku tsu rawai a ilyuci i Mira a uyamba u Likiya.

⁶ Pini nala, Juliyo katigi u tsarai kpatsu ku roku ka aza a uyamba u Alizandariya kpam ka bana a Italiya, aku u zuwai tsu uwai pini.

⁷ An tsu yain a'ayin ushani n tsu wali sawu, she na tsu matsai cika, aku tsu fudai tsu rawai evu n Kinidu. An uwule u bishinka tsu ulya kapala, aku tsu kyawain a kapashi ka bawu uwule wari pini, evu n asu u da a ka isa Salamani a uyamba u mere ma mini u Kiriti.

⁸ Tsu modonoi tsu wurai asu vi n upana u ikyamba, aku tsu rawai a asu u roku u da a ka isa Asu u Uwunvuga u Shinga evu n ilyuci i Lasiya.

⁹ An u wokoi tsu ɓarɓkpaɪ cika, nwalu mi n ɗa n buwa kpam mai wa, kpaci a'ayin a aɓali a ɗa. Kpam a'ayin a Abiki a Cimbusukɓ Ama Unyushi u Le† a wura ɗe.

¹⁰ Bulus tonukoi atigi a asoje yi, “Azapige, n wenei tsu lya baci kapala na nwalu n na mi, n ɗa ma tuko ta ukuna u cingi u unangasa u kpatsu, n unamba u ucanga cika. Ama kpam a ka pana ta usan, hal gbam uma u tsunu wa ta a unu u ukpa.”

¹¹ Shegai katigi ka ka ɓana ama yi u wushuki n kadyanshi ka uza u kpatsu ki n uza ɗa wa walaka kpatsu ki, u 'yuwain uwushuku n kadyanshi ka Bulus.

¹² Asu u Uwunvuga u Shinga vi ukukpi u ɗa wari, kpam asu vi u lobono a lyai pini ilyushi wa, kpaci aɓali a tsu rongo ta ulapusa asu vi. Adama a nala, aku aza a kpatsu yi a ka ciga a bana a ilyuci i Finikiya, tsara a lyai ilyushi i le ɗe. Finikiya tani asu u ɗa a'atsu a tsu shamgbusa pini a uyamba u mere ma mini u Kiriti u ɗa, asu u shinga u ɗa u tsu kangu ta aɓali, kpaci u ɗa wa wundya ta ɗaka u kalivi n gadi u kalivi.

A cinai uwule u pige u ulima

¹³ An uwule vi u gitai u'yangasa kenu-kenu a ɗaka, aku aza a kpatsu yi a ka yawunsa yavu a'ayin a ɗa a yain a ɗa a ka yan ili i'ya a fobusoi. Aku a takpai kashamkpatsu ka kpatsu ki, tsu tonoi a ikengi i uyamba u Kiriti.

¹⁴ A ɓarɓkpa wa, aku uwule u pige u ɗa a ka isa, “Uwule u Gadi u Kasana,” u wutai a kagida u lapana tsu.

¹⁵ Uwule vi u lapai kpatsu ki, hal gbam tsu fuda tsu wala pini a asuvu wa. Aku tsu asakai uwule vi u purai kpatsu ki.

¹⁶ Tsu tonoi asu u roku u uyamba u mere ma mini u ɗa a ka isa Kawuda, a asu u ɗa uwule u jebei. She na tsu modonoi cika, aku tsu fudai tsu ronoi kpatsu ku kenu ki utuwa a asu u ku pige ki.

¹⁷ An tsu ronoi kpatsu ku kenu ki, aku aza a kpatsu yi a zamai aban a sirasai kpatsu ku pige ki, adama a ɗa ka tasa. Kpaci a ka pana ta uwonvo u ɗa a ka vutala le a kayala ka ka sofugusu ili dem u ɗa a ka isa Siriti, aku a cipukai kunya ka ka walaka kpatsu ki tsara ku jebe nwalu n kpatsu mi. Pini nala, a asakai ka wala ili i ne eyi u de, kpaci a fuda a walaka ka kpam wa.

¹⁸ An kain ka wansai, aku a gitai upurusa ucanga u ɗa wari pini a kpatsu ki n a vutalasi a mini, kpaci mini mi ma shilakanu ta cika ma gada tsu.

¹⁹ Kain ka tatsu, ama yi n akere a le a ɗa a vutalasi ucanga u manyan ma kpatsu mi pini a mini mi.

²⁰ An tsu yain a'ayin ushani bawu tsu wenei kaara ko atala, kpam uwule u pige u ulima vi u asaka wa, aku tsu takpai uma u ɗa tsa la.

²¹ Uza wā la u lyai wa, gbā a a'ayin a nala yi. Aku Bulus isai aza a kpatsu yi, u danai, “Ama a va, a da baci i'ari i panaka mu tun a kagita, tsarā tsa asaka Asu u Uwunvuga u Shinga u Kiriti u nala vi wa, tsari tsa tsarā usan u na n unamba u ucanga u na vi wa.

²² Gbamai asuvu, uza wā la wa namba uma u ne wa, shegai kpatsu ki ka shumbugu ta.

²³ I revei gai mpa vuma u Kashila da kpam aya ma gbashika. N kayin ka nayain, u suku ta katsumate ka zuba ka ne.

²⁴ Katsumate ki ka shamgbai evu na mpa, ka danai, ‘Bulus, kotsu vu pana uwonvo wa! Va shamgba ta a asu u afada a kapala ka Kaisa magono ma pige. Kpam adama a tsishinga tsu Kashila, wa wauwa ta aza da ya walaka kabolo adama a vunu.’

²⁵ Adama a nala, gbamai asuvu a de. N wushuku ta n Kashila. Wa woko ta dere tyoku da u tonuko mu.

²⁶ Shegai u kana ta uwule u vutala tsu a kayala ka uyamba u mere ma mini, kpam kpatsu ku tsunu ku namgba gbā.”

²⁷ A'ayin kupa n a nishi uwule vi wari ugama kpatsu ki a upashi u na ubana a upashi u nide a kushiva a daka u uyamba u Italiya. Shegai a kain ka kupa n ka nishi ki, aza a kpatsu yi a wenei tsa rawa evu n iyamba.

²⁸ A kondoi akumgbi a kadaka ka mini ki, a cinai ka rawa ta udeshe amangatawun n kamanga (120). An a tsarai a barakpai kenu, aku a doku a kondoi mini mi, a cinai ma gono de udeshe amanganishinkupa koshi.

²⁹ Aku a gitai upana uwonvo kotsu kpatsu ki ku gama atali wa. Aku a vutalai ashampatsu a kpatsu a nishi a da a'ari n araji a kucina ku kpatsu ki, tsarā a bishinka kpatsu ki nwalu. A yain kvasu tsarā kayin ka wansa gogo.

³⁰ Aku aza a manyan ma kpatsu yi a ka ciga a asaka kpatsu ki. A cipukai kpatsu ku kenu ki. A yain yavu a ka cipuka kashampatsu ka araji ka kari a kapala ka kpatsu ki.

³¹ Shegai Bulus tonukoi katigi ki n asoje yi, “Ama a na a shamgba baci a kpatsu ku pige ki wa, ya kuwa ta gbā de.”

³² Aku asoje yi a kidasai aban a kpatsu ku kenu ki a asakai ka ku tonoi mini.

³³ N kpasani, aku Bulus foloi ama yi a lyai ilikulya kenu. U tonuko le, “A'ayin kupa n a nishi a da pa vi i'ari a kadambula bawu i lyai ilikulya.

³⁴ Ma folo da i lyai ili i roku adama a alafiya a de. I yan baci nala, ko kenji ka kaci ka de ka te ka puwan wa.”

³⁵ U shamgbai a kapala ka le, u bidyai burodi u cikpai Kashila, aku u jibai u da u gitai utakuma.

³⁶ A tsarai ugbami u asuvu, ele dem a lyai ilikulya.

³⁷ *A*tsu ama amangatawanre n amangatatsunkupa n a teli (276) a da tsari pini a kpatsu ki.

³⁸ An a lyai a cuwai, aku a jebigei kpatsu ki araji a varangusi icanga i ilya a mini mi.

Kpatsu ki ku tasasai

³⁹ An kain ka wansai, aza a manyan a kpatsu yi a wene ta uyamba, shegai a fuda kpam a reve asu u da a'ari wa. A wene ta kpam asu u shinga u da wari n kayala, aku a ka ciga a banka kpatsu ki de.

⁴⁰ Aku a kidasai aban a da a ka banā ashampatsu yi, a asakai a da a asuvu a mini. A tatsukpai ili i'ya ya yiralakpusa kpatsu ki. Pini nala, a 'yangasai kunya ku uwalaka kpatsu ki ka kari a kapala ka kpatsu ki dere tyoku da uwule wa pura ka ubana a asu u kayala vi.

⁴¹ Kpatsu ki ku tsara urawa a asu u da wari n kayala ki wa, aku a gbashai kayala ka roku ka kari a kere ka mini. Kaci ka kpatsu ki ka uwai a asuvu a kayala ka kpadai nwalu. Kucina ku kpatsu ki ku gitai utasasa adama a abali.

⁴² Aku asoje yi a ka ciga a wunusa aza a kuwa ku a'ali yi, tsara a yain tsuwoki a suma wa.

⁴³ Shegai an katigi ki ka ciga ka wauwa Bulus, u bishinka le. Aku u zuwai aza da a revei tsuwoki a radugusu pini a mini mi a yain tsuwoki ubana a kagida.

⁴⁴ Aza da a buwai kpam a yuwusai agbagala a upeti, aza roku kpam a yuwusai abaci a kpatsu yi. Nala a yain a rawai a kagida gba le.

28

Bulus a uyamba u Malita

¹ An tsu lai, aku tsu revei an a uyamba u da wari a mere ma mini u da tsari, kpam kala ka asu ki ka Malita.

² Aza a uyamba vi a ryabusa tsu ta mai, hal a zuwuka tsu akina tsara tsu lyashuku, kpaci a ka ro ta kpam kutanu ka pini.

³ Bulus cirangi ncaka, a'ayin a da wa zuwa n da a akina, aku kasudugbate ka akina ki ka wutukpai kali ka roku ka tsukonu, cina eyi pini ukani na ncaka mi. Pini nala, kali ki ka kapa yi a kukere bawu ka takpai.

⁴ An ama a ilyuci yi a wenei nala, aku a dansai utyoku u le, "Gaawan vuma u na kawuni ka ama ka. Ko an u lai a asuvu a abali yi, hal n gogo-na kameli ka kari uka ka afada a da a'ari dere ka buwa yi ta utono ka ciga ka wuna yi."

⁵ Bulus vishanai kukere ku ne, aku kali ki ka rukpai pini a akina yi, kpam ko i te ka yanka yi wa.

⁶ Ama yi n a wundi kukere ki ka shita ko kpam wa rukpa kute-kute u kuwa. Shegai an a barakpai a wenei ili i yan yi wa, aku a savaɗai kadyanshi a da, “Vuma u na, kashila ka roku ka.”

⁷ Evu n asu vi, uyamba u da pini u da wari u uzapige u uyamba u mere ma mini mi, uza da a ka isa Pubilu. Aya u wusha tsu u zuwa tsu a kuwa ku ne hal a'ayin a tatsu.

⁸ Dana tata u ne da pini nvain n usufugbi u ikyamba n kucaru. Pini nala, Bulus ba u danaɗa yi, u taɗanku yi akere u yanka yi kavasu u taɗaɗa yi.

⁹ An vuma u taɗai, aku gba aza da a'ari a uyamba vi a tukusoi aza a mɓala ara Bulus, kpam u taɗaɗa le.

¹⁰ Ama yi a naka tsu ta karinga, kpam an tsa laza a kpatsu, a nakaɗa tsu ta ili i'ya tsa ciga.

A rawai a Roma

¹¹ Tsu rongo ta a Malita hal uwoto u tatsu, pini nala, tsu lyai kapala na nwalu mi. Tsu uwai a kpatsu ka ku wutai a ilyuci i Alizandariya ka kari n iryoci i a'ulu a mpeshe ma amelia a da a ka isa Kasata n Pololu* a da a shei na ndanga. Nte dem ku lyai pini ilyushi a ilyuci yi.

¹² An tsu rawai a ilyuci i Sirakusa, tsu rongo ta pini a'ayin a tatsu.

¹³ Pini nala, tsu uwai kpatsu she a Rigiyun. An kain ka wansai, uwule u yangai a daka, aku tsu lazai she a Putiyoli.

¹⁴ Tsu cina ta pini Atoni, aku a folo tsu tsu shamga n ele. An a'ayin a shindere a wurai, aku tsu lazai she a Roma.

¹⁵ Aza a tsunu aza da a'ari a Roma a reve ta an tsa tuwa, aku a tuwai a kangu tsu a Kuden ku Apiyu n asu u da a ka isa A'uwa a Amoci a Tatsu.† An Bulus gawunsai n ele, u cikpai Kashila kpam ikyamba i ne i doki ucira.

Bulus yain kuɓari a Roma

¹⁶ An tsu rawai a Roma, aku a zuwai Bulus rongo utyoku u ne, kpam kasoje n ka wundi yi.

¹⁷ An tsu yain a'ayin a tatsu, Bulus isaɗi azapige aza a Yahuda, u tonuko le, “Aza a va, n nusuka ama a va wa, ko kpam ukuna u isheku i tsunu wa. Shegai gba n nala a neke mu a akere a aza a Roma a Urishelima a kana mu.

¹⁸ Alya n kunu ku afada ki, an a vecei ukuna u va vi, aku a ka ciga a asaɗa mu, kpaci a kana mu n unyushi u da u rawai a wuna mu wa.

¹⁹ Shegai an aza a Yahuda a 'yuwain uwushuku, aku u kanaɗi n foli a gonuko kadyanshi ki ara Kaisa. Shegai ciga da ma ciga n banka ama a tsunu a asu u afada wa.

* **28:11** Nheline n bidya ta an Kasata n utoku u mapeshe u ne Pololu ashila a da a ka kirana n aza a nwalu a kpatsu ku mini. † **28:15** Asu u re u na vi, mɓari n le n Roma n rawa ta mel kamankupa.

²⁰ Isā dā n isā dā tsarā tsu dansa. A sira mu tā n ikani, kpaci n wushuku tā n uzuwa u uma u aza a Isara'ila; wata, Kawauwi uza dā tuwāi.”

²¹ Aku a danai, “Tsu pana ili i roku a kaci ka vunuwā. Tsu wene ukanikorongi u dā u wutāi asu u aza a Yahuda wa, ko uza u tuwā u tonuko tsu ukuna vi wa.

²² Shegai tsa ciga tā tsu pana ili i'ya i'ari a katakasuvu ka vunuwā, kpaci ili i'ya tsu revei a kaci ka kaḅolo ka savu ka na ki i'ya ko nte wa a ka dana tā ukuna u cingi a kaci ka ne.”

²³ A zuwai kain ka a ka tuwā a gawunsa n eyi a asu u dā u cipai vi. Kain ki a tuwā tā ushani. Ili i'ya i bidyai usana hal ubana kuvuli, Bulus wari udansa n ele ukuna u tsugono tsu Kashilā. U yan tā manyan n Mele ma Musa n Itagarāda i Ntsumate. Wa modono tsarā u rono le utuwā a asu u Yesu.

²⁴ Aza roku a wushuku tā n ili i'ya u danai, aza roku tani wa.

²⁵ Aku a'ari kananamgbani ubana n ugonon utyoku u le, aku a gitai ulazasa. A makorishi, Bulus danai, “Kulu Keri ku dana tā mai an ku yain kadyanshi a unā u Ishaya matsumate, an u tonukoi isheku i tsunu,

²⁶ “ ‘Ba vu tonuko ama a va,
Ya pana tā kadyanshi ka va,
shagai ya reve wa.

Ya wene tā,
shagai ya reve kalen ka ne wa.

²⁷ Kpaci atakasuvu a de a gbama de,
a votsuku de atsuvu a de,
a kimba de a'eshi a de.

Tsarā i wene n a'eshi a de wa,
i pana n atsuvu a de wa,
kpan i reve n atakasuvu a de wa.

A da baci nala wa, i'ari ya kpatala tā utuwā ara va aku n tanasa dā.’ ◇

²⁸ “Adama a nala, ma ciga i reve, alabari a iwauwi a nala yi a asu u Kashilā u dā a wutāi hal utuwā a asu u Awulawa, kpan alya a ka wusha a dā.” [

²⁹ An u danai nala, aku aza a Yahuda a 'yangai a'ari uyan kananamgbani utyoku u le.] ‡

³⁰ Bulus dusuku tā a kuwa ka wa tsupusa ikebe hal ayen a re n u wushi gbā uza dā baci dem u tuwā yi uwene.

³¹ U yain kuḅari ku tsugono tsu Kashilā bawu uwonvo, n u wenishiki ama ukuna u Yesu Kawauwi Asheku, kpan uza u fishinka yi wa.

◇ 28:27 Isha. 6:9-10. ‡ 28:29 Akorongi a cau ushani aza dā a purai a tagarāda u Manyan ma Asuki a kalatsa tā makpanda ma 29.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Roma

Ukukpa u kadyanshi

Atoni a da a'ari a Roma alya Bulus wa koronku ukanikorongi u na vi. Kotsu wari u bana a Roma wa an u korongi u da vi. Ilyuci i Roma i'ya i lai ugbonguro a likimba a a'ayin a Bulus, kpm gba magono ma baci dem ma lya tsugono a uyamba vi, Kaisa da a tsu isa yi. Arevi a da pini ushani, kpm Bulus korongu ta n u kirani n u todugbusi ili i'ya Kawauwi ka yain a asuvu a ili i'ya Kashila ka fobusukoi likimba.

Bulus gita ta u wenikei tyoku da ya dem wari n unyushi a asu u Kashila, adama a nala ya dem pecene ta n Kashila. An u wokoi Kashila kari uza u maci, nala dem uza da dem baci wa ciga u rongo evu n Kashila she u woko uza u maci. Uza wa la wari uza u maci wa, she Yesu koshi. Ukpa u ne u woko ta udarakpa a asu u ama gba, kpm Kashila ka naka ta ucira u udarakpa vi a asu u uza da baci dem u wushuki n Yesu.

A tagarada u na vi, Atoni a ka fuda ta a ka rotsongusu ili ushani a kaci ka tyoku da Yesu yain manyan ma pige u wauwale. A ka yan ta ucira a asuvu a upityanangu u le kpaci a ka reve ta tyoku da Kashila ka wene le mai. Ureve u nala vi wa zuwale ta a rongo mai kpm wa banga le ta dem a tonuko aza roku ukuna u Yesu n tyoku da kpm wa banga le.

Ili i'ya i'ari pini a tagarada u na vi

Bulus n Kadyanshi ka Shinga ka ne (1:1-17)

Ya dem wa ta n unyushi (1:18-3:20)

Ure u da Kashila ka tsu wusha ama (3:21-4:25)

Uma u savu u ama a Kashila (5:1-8:39)

Aza a Isara'ila tani? (9:1-11:36)

Tyoku da uza wa rongo uma u savu u uciga (12:1-15:13)

Afofi a Bulus n idyani i ne (15:14-16:27)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Bulus uza da u korongi ukanikorongi u na vi. Mpa kagbashi ka Yesu† Kirisiti† Kawauwi† ka. Kashila ka dangasa mu ta n woko kasuki,† kpm u suku mu n ba n yain kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga† ka ne.

² Caupa, Kashila ka yan ta kazuwamgbani† ka Kadyanshi ka Shinga ka na a asu u nsumate n ne, tyoku da a korongi a Tagarada u Kashila u Uwulukpi.†

³⁻⁴ Kadyanshi ka Shinga ki ukuna u Maku ma ne u da u dansai; wata, Yesu Kawauwi Asheku a tsunu. A matsa yi ta tyoku u vuma, eyi kumaci ku Dawuda† Magono ka wari.

Shegai Kulu ku uwulukpi ku wenike t̄a n ucira, Yesu Maku ma Kashil̄a ma, kpaci u 'yangas̄a yi t̄a a ukp̄a.

⁵ A asu u Kawauwi, Kashil̄a ka nak̄a mu t̄a manyan ma shinga ma kasuki. Manyan ma na mi ma ma tono n ama a iyamba gb̄a a wushuku kpam a pan̄aka yi. Aya ma yanka manyan ma na mi.

⁶ I'̄a t̄a a asuvu a ama a nala yi a d̄a Yesu Kawauwi u dangasai.

⁷ N korongu t̄a ukanikorongi u na vi ubana ara d̄e gb̄a aza d̄a a'ari a ilyuci i Roma.† Kashil̄a ka ciga d̄a t̄a kpam u isa d̄a i woko ama a uwulukpi a ne.

As̄aka Kashil̄a Tata u tsunu n Asheku Yesu Kawauwi u nak̄a d̄a ukuna u shinga† n̄a ndishi n shinga.

Bulus yain kvasu n ucikpa

⁸ As̄aka n git̄a n cikpa Kashil̄a a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi adama a d̄e gb̄a. N yan t̄a nala adama a d̄a gb̄a ama a asuvu a likimba a ka dansa t̄a ukuna u upityanangu u d̄e.

⁹ Kashil̄a ka reve t̄a n as̄aka uyansa kvasu adama a d̄e wa, n̄a n gbashiki yi n katakasuvu ka va, n̄a n dansi Kadyanshi ka Shinga ka Maku ma ne.

¹⁰ A'ayin a d̄a baci ma yan kvasu, n tsu folo t̄a Kashil̄a ka as̄aka mu n kondo d̄a, kpam nala wa woko Kashil̄a ka wushuku baci.

¹¹ Ma ciga t̄a n wene d̄a tsar̄a n nak̄a d̄a ucun u un̄a u shinga u d̄a Kulu ku Kashil̄a ku nak̄a mu. Ka ka banḡa d̄a i gbonguro a asuvu a Asheku.

¹² Dana d̄a ma dana ma ciga t̄a tsu banḡamgb̄an̄ai n upityanangu u d̄a tsu tsar̄ai. Upityanangu u d̄e wa banḡa mu t̄a, kpam upityanangu u va wa banḡa d̄a t̄a.

¹³ Aje a va, ma ciga t̄a i reve an n tsu fobuso t̄a n tuwa n kondo d̄a. Shegai ili i roku i tsu kangu mu t̄a uyan nala. Ma ciga t̄a n zuwa ama a toni Kawauwi a asuvu a Roma, tyoku d̄a n yain a asu u atoku a d̄e Awulawa.†

¹⁴ U kan̄a t̄a n gbashika ama gb̄a: Nheline n aza d̄a bawu a'ari Nheline; aza d̄a a'ari arevi n aza d̄a bawu a revei ili.

¹⁵ Ili i'ya i zuwai n mats̄ai cika ma ciga n yanka d̄a kubari ku Kadyanshi ka Shinga a Roma i'ya gai la vi.

Ucira u uyan Kadyanshi ka Shinga

¹⁶ N pana uwono adama a Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi ka na ki wa, kpaci ucira u d̄a Kashil̄a ka yankai manyan u wauwai uza d̄a baci dem u pityanangi u d̄a la vi, ili i'ya i bidyai aza a Yahuda ubana aza d̄a bawu a'ari aza a Yahuda.†

¹⁷ Kadyanshi ka Shinga ki ka wenike t̄a tyoku d̄a Kashil̄a ka gonukoi ama, a woko ama a maci n eyi: a asu u upityanangu

u da tun a kagitā hal ubana a makorishi. Tyoku da Tagarāda u Kashilā u danai, “Uza da Kashilā ka gonukoi uza u maci† n eyi wa tsarā tā uma adama a da u wushuki n Kashilā.” ◇

Ama gbā a nusa tā

¹⁸ Kashilā uza da wari a zuba† wa wenike tā tyoku da wa pana upan, a asu u ukidāga ama ugana a unyushi u cingi n ikuna i cingi i'ya a yansai. A kangu tā ukuna u mayun n tsicingi tsu le.

¹⁹ Kashilā ka yan le tā mavura, adama a da a reve tā ili i'ya i gain ama a reve a ukuna u Kashilā mai, kpaci Kashilā ka wenike le tā i'ya gbā.

²⁰ Ama a ka wene ucira u Kashilā u da bawu wari n utyoku n a'eshi a le wa, kpam n ure u uyawunsa u ne u uwulukpi. Tun an Kashilā ka yain likimba, gbā ili i'ya u yain i wenike tā tyoku da wari. Adama a nala, ama a ka tsarā ure u kunyani wa.

²¹ Ko an a revei Kashilā, a 'yuwan yi tā unākā tsupige tyoku u Kashilā ka mayun, a 'yuwan yi kpam ucikpa. A unā u nala, aku uyawunsa u le u wokoi u gbani. Atakasuvu a utengeshi a le a shadangi n karimbi.

²² A da a'ā tā n ugboji, shegai a wokoi atengeshi.

²³ A lyaka Kashilā ka tsupige uza da wari n uma bawu utyoku kayala wa. Aku a gonoi a lyakai ameli a da a rotsoi ama aza da bawu a'ari n uma u da bawu wari n utyoku, na nnu, na nnama, n a'ali kayala.

²⁴ Adama a da a yansai ili i nala yi, Kashilā ka asakāi ama a nala yi a karai ure u le. A yain gbā ili i'ya a ka ciga a yain, kpam maluwa ma cingi ma le ma zuwa le a yamgbanai tsishankala tsu uwono n ikyamba i le.

²⁵ A 'yuwain ukuna u mayun u Kashilā aku a wushuki n kaƙan. A lyakai ili i'ya Kashilā ka yain kayala a unā u da a ka lyaka uza da u yain i'ya kayala. Aya uza da wa wusha icikpali hal ubana bawu utyoku. Ami.†

²⁶ An u wokoi a yain nala, aku Kashilā ka asakā le a tonoi maluwa ma uwono ma le. Aka a ka vakusu n atoku a le aka, kpam nala u gain u woko wa.

²⁷ Nala dem a'ali a yain. A asakāi uciga uvakusu n aka, aku a wokoi n maluwa ma pige ma uyan tsugbani n a'ali. A yain ili i uwono n atoku a le, kpam ili i'ya i gitāi n ele i'ya mavura adama a ili i utengeshi i'ya a yain.

²⁸ Ama a yawunsa an wari n kalen a tsarā ureve u mayun u Kashilā wa. Aku Kashilā ka lazai ka asakā le n atakasuvu a cingi a le, u asakā le a yain ili i'ya bawu i'ari i gain a yain.

²⁹ A shadangi n gbā icun i unyushi u cingi n tsicingi. A ka cigaka kaci ka le ili dem. A kovoi ama. A shadangi n malyon. A ka ciga mawunuka gbani gbani, n a shilakanasi n atoku, a vurusai a'ene atoku. Kain dem uyawunsa u le u ili i cingi u da a kaci ka ama. A yain ndyami.

³⁰ A nangasai a'ala a ama. A kovoi Kashila. A wenike ama karinga wa. A yain aradi. A cikpalasai kaci ka le. A matsai a yain tsicingi a ire i savu. A naka isheku i le karinga wa.

³¹ A'a ta n utengeshi. A shadangusu kazuwamgbani ka le wa. A wenike ikuna i shinga ko asuvayali wa.

³² A reve ta mele† ma Kashila ma dana ta uza da baci wari nala u gan ta u kuwa. Shegai nala u bishinka le a lyai kelime n uyan tsicingi tsu le wa. Hal gbam a wushunki aza roku a yain dem nala.

2

Afada a Kashila

¹ Gaawan ya rongo ta a udansa, “Ama a da va dansaka vi aza a cingi a da!” Shegai eda dem ama a cingi a da tyoku da a'ari, kpm i'a n ili i'ya ya dana wa! I dana baci ama a cingi a da, kpm a ka kidaga le ta ugana, kaci ka de ka ya kidaga ugana, kpci ili i te i'ya ya yansa.

² Tsu reve ta Kashila ka yain derere an u kidagai aza da a ka yansa ili i nala yi ugana.

³ An wa i wenei unyushi u ama a na yi hal i kidaga le ugana, kpm eda dem nala ya yansa, nida ya wundya ya la a ukida u ugana u Kashila?

⁴ I goro Kashila an wari uza u shinga, kpm an bawu u yanka da mavura kute-kute, ko adama ahankuri a ne? Mayun da ili i'ya i zuwai Kashila kari uza u shinga ara de i'ya an wa ciga da i kpatala† utuwa ara ne.

⁵ Shegai eda i ryagbaja ta kpm i 'yuwain ukpatala a asu u Kashila. Wa zuwa da ta i pana ikyamba cika kain ka wa wenike upan u ne kpm u yain afada dere.

⁶ Kashila ka tsupa ta ya dem a ili i'ya u yain.

⁷ Wa naka ta uma u da bawu wari n utyoku a asu u aza da a lyai kapala n uyan ili i shinga, aza da kpm a zama yi u naka le tsupige, n icikpali, n uma u da bawu wari n utyoku.

⁸ Shegai wa tsungu ta upan u ne a asu u aza da a rongoi tsara a naka kaci ka le upana kayanyan koshi, kpm a 'yuwain unaka ukuna u mayun karinga, kpm a ka yansa ikuna i cingi maco.

⁹ Kashila ka zuwa ta ya dem uza da wa yansa unyushi u cingi maco u pana ikyamba kpm u pana mballa. Nala wa gita ta ve a asu u aza a Yahuda, aku a asu u Awulawa.

¹⁰ Shegai wa naka ta tsupige, n icikpali, na ndishi n shinga a asu u uza da baci dem wa yansa ili i shinga. A asu u aza a Yahuda u da nala wa gita, aku a asu u Awulawa.

¹¹ Nala Kashila ka yanka ama gba afada una u te.

¹² A ka foro ta Awulawa a yan baci unyushi u cingi, ko an u wokoi a reve Mele ma Kashila ka naka Musa† wa. A ka foro ta aza a Yahuda a yan baci unyushi u cingi, kpaci a'ga ta n Mele mi.

¹³ Kashila ka zuwa ama a woko ama a maci a kapala ka ne an a tonoi Mele wa. Shegai a ka woko ta nala a yan baci ili i'ya Mele ma danai a yain.

¹⁴ Ko an u wokoi Awulawa, aza da bawu a'ari n Mele, a dangasaka ta kaci ka le a toni ili i'ya Mele ma danai, a wenike ta a atakasuvu a le a reve ta ili i'ya i'ari dere n ili i'ya i'ari i cingi.

¹⁵ A wenike ta mele mi ma ta a asuvu a le, adama a da uyawunsa u le u tsu tonusuko le ta ili i'ya a ka yansa i'ga mai wa, ko kpm u tsu tonusuko le ta a ka yansa ta ili mai.

¹⁶ Gba ili i na yi ya gita ta a kain ka Kashila ka yanka uyawunsa u ama u da wari usokongi afada a asu u Yesu Kawauwi. Kadyanshi ka Shinga ka ma yansa ku'ari ku ka danai nala.

Aza a Yahuda n Mele

¹⁷ Uza u Yahuda da baci vari, n Mele ma vu pityanangi. Va yan ta aradi an vari a asuvu a ama a Kashila.

¹⁸ Vu reve ta ili i'ya wa ciga vu vu yain, vu reve ta kpm ili i'ya i'ari derere, kpaci vu rotsongusu ta Mele mi.

¹⁹ Vu bidiga ta kaci ka vunu vu woko uza da wa rono arumba, vu bidigai kpm kaci ka vunu vu woko katyashi ka aza da a'ari a asuvu a karimbi.

²⁰ Vu wenei yavu va wenike ta atengeshi ili i'ya i'ari dere, kpm i wenishike aza da bawu a revei ili. Va ta n Mele mi, adama a nala vu wenei yavu vu reve ili dem, kpm vari n ukuna u mayun gba.

²¹ Vu wenishike ta ama, ndya i zuwai bawu vu wenishikei kaci ka vunu? Vu tonusuko ta ama kotsu a yain uboki wa, shegai avu vu gonoi va boko.

²² Vu da u gan a yain tsishankala wa, shegai avu vu gonoi va yan tsa. Vu da u gan a lyaka ameli kayala wa, shegai va tsarasa ta ili i'ya i tsu uwa vu a ure u da bawu u gain a kuwa ku ameli a le.

²³ Vu yan ta aradi an vari n Mele, shegai vu zuwa ta ama a goroi Kashila, kpaci vu 'yuwain ma unaka karinga.

²⁴ Dere da tyoku da Tagarada u Kashila u danai, "Awulawa a tsu wishisa ta Kashila adama a de." ◇

²⁵ Uza u Yahuda ḏa baci v̄ari, kpam va yan ili i'ya Mele ma danai vu yain, a kiḏa vu baci kacombi,† u woko gbani wa. Shegai vu naḑa baci Mele mi karinga wa, dere ḏa yavu a'ari a kiḏa vu kacombi wa.

²⁶ A tsu kiḏa Awulawa acombini wa, shegai a yan baci ili i'ya Mele ma danai, Kashila ka wene le ta yavu a kiḏa le ta acombini.

²⁷ Kashila ka tuwa ta ka yanka aza a Yahuda afada, kpaci Awulawa n kaci ka le a naḑa ta Mele mi karinga. Va ta n Mele mi kpam a kiḏa vu ta kacombi, shegai vu 'yuwain unaka Mele mi karinga. Awulawa a naḑa ta Mele mi karinga, ko an u wokoi a kiḏa le acombini wa.

²⁸ Adama a ḏa ama a revei an avu uza u Yahuda u ḏa, kpam a kiḏa vu kacombi, nala u gonuko vu uza u Yahuda u mayun wa.

²⁹ Mayun tani, uza u Yahuda u mayun aya uza ḏa katakasuvu ka ne kari dere n Kashila. Kpam ukida u kacombi u mayun u ḏa an a kiḏa vu ikyamba wa, shegai usavada u katakasuvu u ḏa, manyan ma Kulu ku Kashila ma la vi. Usavada u katakasuvu u nala vi, manyan ma Mele ma a korongi ma wa. Ucu u vuma u nala vi wa wusha ta icikpali a asu u Kashila, shegai a asu u ama wa.

3

¹ Aza a Yahuda a'a n ili i roku i'ya ama ḏa a buwai bawu a'ari n i'ya? Nya i lobonoi a kiḏa le baci acombini?

² I lobono ta a ire ushani! Ure u kagita u ḏa, Kashila ka wushunku ta aza a Yahuda n akani a ne.

³ Mayun ḏa aza roku a le a wushuki n akani yi wa. Nala wa bishinka Kashila uyan ili i'ya u zuwamgbani ḏa?

⁴ Ko kenu! Ko ya dem u woko baci uza u kaḑan, Kashila ka ta pini uza u mayun. Tagarada u Kashila u dansa ta ukuna u ne,

“Ili i'ya baci dem vu dansai, ya dem wa wene ta mayun ḏa.

A'ayin a ḏa a baci dem a banka vu a asu u afada, vu tsu lya ta kaci.” ◇

⁵ Aza roku a dana ta, “Tsu yan baci unyushi, nala u wenike ta a kateshe Kashila uza u maci ḏa. Adama a nala tsu dana ḏe la vi Kashila ka nusa ta u foro tsu baci.” (N pana ta ama a danai nala.)

⁶ Shegai nala v̄ari wa! Mayun ḏa baci Kashila ka tsu yansa ili i shinga wa, wa fuda wa yanka likimba afada wa.

⁷ Uza roku u dana ta, “N yan baci kaḑan, kpam kaḑan ka va ka wenikei ili i'ya Kashila ka danai mayun ḏa kpam ka naḑa yi tsupige, nida Kashila ka dana mpa uza u unyushi u cingi u ḏa aku u yan mu mavura?”

⁸ Nala baci wari, ya fuda ta kpm ya dana, “Asaka tsu lyai kapala n uyansa unyushi u cingi tsara u woko utsara u tsupige u Kashila.” Ama roku a tonuko tsu ta kagbani a da ucun u uwenishike u nala vi u da tsa yansa. Shegai nala wari wa! Kashila ka yan le ta mavura a ili i'ya a yansai.

Uza u maci wa la wa

⁹ Dana da tsa ciga tsu dana atsu aza da tsari aza a Yahuda tsu la aza da a buwai da? Nala wa! Tsu wenike da de an unyushi u cingi wa tono n ama gba; wata, aza a Yahuda n Awulawa.

¹⁰ Tagarada u Kashila u tonuko tsu ta,

“Uza u maci wa la wa,
ko uza u te.

¹¹ Uza u kakiri wa la wa.

Uza wa la wa zama Kashila wa.

¹² Gba le a kpatalaka de Kashila kucina.

Ya dem u woko de uza u gbani.

Uza wa la u yain ili i maci wa.

Ko uza u te.” ◇

¹³ “Kadyanshi ka le kasaun ka ukupki.

Kadyanshi ka le ushadangi u da kari n kaƙan.”

“Ili i'ya a dansai i'a ta tyoku u tsukonu tsu kali.” ◇

¹⁴ “A tsu rongo ta uyansa una u cingi u da wari akoni a de.” ◇

¹⁵ “Ufofusi u da a'ari maco tsara a wuna ama.

¹⁶ A asu u da dem a banai a tsu tuko ta uwacinsa n upana u
ikyamba.

¹⁷ A tsu yan ili i'ya ya zuwa ama a rongo na ndishi n shinga n
atoku wa.” ◇

¹⁸ “A tsu pana gbam uwonvo u Kashila wa.” ◇

¹⁹ Tsu reve ta gai ili i'ya gba Mele ma danai, ma dana ta i'ya a kaci ka aza da Kashila ka nakai ma. Nala wari tsara ama gba a namba ili i udana, kpm kotsu gba likimba u reve an wari a kere ka afada a Kashila.

²⁰ Uza wa fuda wa woko uza u maci n Kashila a asu u utono u Mele wa, kpaci manyan ma Mele ma la wa. Ili i'ya Mele ma tsu yan i'ya ma zuwa tsu tsu reve an tsu yain unyushi u cingi.

Uwoko uza u maci a asu u upityanangu

²¹ Shegai gogo-na Kashila ka wenike ta ure u roku kau u ugonuko ama a woko ama a maci. Mele mi n ikorongi i ntsumate a yan ta kadyanshi ka ure u na vi, shegai a asu u unaka Mele ma Musa karinga da wa.

²² Kashila ka gonuko ta ama a woko ama a maci a wushuku baci n Yesu Kawauwi u takpa le unyushi u cingi u le. Kpm

◇ 3:12 Ishp. 14:1-3; Ishp. 53:1-3. ◇ 3:13 Ishp. 5:9; Ishp. 140:3. ◇ 3:14 Ishp.

10:7. ◇ 3:17 Isha. 59:7-8. ◇ 3:18 Ishp. 36:1.

gbā ama a ka tsarā tā uwauwa a asu u ure u te u na vi, ko an ya baci a'ari ko tani ndya baci a yain.

²³ Ya dem yan tā unyushi u cingi, kpmam tsu gusa tā a tsupige tsu Kashilā.

²⁴ Shegai Kashilā ka gonuko le tā a wokoi dere a asu u ukuna u shinga u ne u ḍa u nekei gbani. U yan tā nala vi a asu u Yesu Kawauwi, uza ḍa u wutukpa tsu u takpai unyushi u cingi u tsunu.

²⁵ Kpaci Kashilā ka neke tā Yesu Kawauwi tsarā u takpa mavura ma unyushi u cingi u ama tsarā Kashilā ka pana kpmam upan u le wa. Kashilā ka gonuko tā ama a woko dere a wushuku baci Kawauwi ka wotsongi mpasa n ne, an u nekei uma u ne uḍarākpaḥ adama a le. Kashilā uza u ahankuri ḍa kpmam u tsu yansa tā ukuna dere. Nala wari caupa, an bawu u tsu yan ama mavura adama a unyushi u cingi u le.

²⁶ Kpmam Kashilā ka neke tā Yesu tsarā u wenike an u yain ili i'ya i'ari dere. Gogo-na u gonuko ḍe aza a unyushi u cingi a woko dere a kapala ka ne adama a ḍa a wushuki n Yesu.

²⁷ Nala baci, nte kalen ka arāḍi a tsunu? Nte tani kari! An Kashilā ka wusha tsu, adama a ili i shinga i'ya tsu yain ḍa wa. Adama a upityanangu u tsunu u ḍa.

²⁸ Kashilā ka gonuko tsu tā tsu wokoi dere a kapala ka ne adama a ḍa tsu wushuki, shegai adama a ḍa tsu tonoi Mele mi u ḍa wa.

²⁹ Kashilā ka adama a aza a Yahuda koshi ḍa? A'a! Kashilā ka tā dem adama a Awulawa. Mayun, ka Awulawa ka dem.

³⁰ Kashilā ka te ka koshi, kpmam ure u te u ḍa koshi u ḍa u tsu wusha ama. U tsu gonuko tā ama a woko dere a kapala ka ne a wushuku baci n eyi. U woko she aza a Yahuda ko Awulawa wa.

³¹ Gogo-na an tsu tsarai upityanangu, tsu vutalā Mele mi ḍa? Ko kenu! Upityanangu u ḍa u zuwa tsu tsu woko ili i'ya Mele mi ma ciga tsu tsu woko mayun.

4

Upityanangu u Ibrahi

¹ Ndyā tsa dana makoshi ma cau ma tsunu Ibrahiḥ ma rotsongusi a ukuna u upityanangu?

² Kashilā ka gonuko yi baci u wokoi dere adama a ili i'ya u yain, wa tsarā tā ili i'ya wa yan arāḍi n i'ya, shegai ure u Kashilā wā adama a uyan ili wa.

³ Tagarāḍa u Kashilā u dana tā, “Ibrahi wushuku tā n Kashilā, adama a nala Kashilā ka gonuko yi tā u woko vuma u maci.” ◇

⁴ Vuma u yan baci manyan, u *kaṅa* *tā* a tsupa yi adama a ili i'ya u yain. Katsupi ka malen ma manyan ka nala ki kune ku gbani wa.

⁵ Shegai va zuwa *Kashilā* ka gonuko vu vu woko dere adama a ili i'ya vu yain wa. *Kashilā* ka wusha *tā* aza a unyushi u cingi adama a *ḍa* a pityanangi n eyi.

⁶ Dawuda dana *tā* dem nala an u yain kadyanshi ka ipeli i vuma *ḍa* *Kashilā* ka wushai tyoku u vuma u maci, ko an u wokoi uwoko u maci u nala vi adama a ili i'ya vuma u nala vi u yain *ḍa* wa:

⁷ “Ama a *ḍa* a yain ili i cingi i'ya *Kashilā* ka cimbusai, a yan *tā* ipeli i mayun.

Kashilā ka takpa le *ḍe* unyushi u cingi u le.

⁸ Ama a nala yi a pele *tā*, aza *ḍa* Magono ma Zuba bawu ma *ciḅa* unyushi u cingi u le.”

◇

⁹ Ipeli i'ya Dawuda yain kadyanshi ki ya aza *ḍa* a *kiḍai* *acombi* a *ḍa* *koshi*? Nala wa, ko kenu! Ya aza *ḍa* bawu a *kiḍai* *acombi* a *ḍa* dem. Kpaci tsu dana *ḍe* ili i'ya *Tagarāḍa* u *Kashilā* u danai, “Ibrahi wushuku *tā* n *Kashilā*, adama a nala *Kashilā* ka gonuko yi *tā* u woko vuma u maci.”

¹⁰ *Niḍa* na vi *giṭai*? *Kashilā* ka wusha Ibrahi kahu a *kiḍa* yi *kacombi* *ḍa* ko *cina* a *kiḍa* yi *ḍe*? Kahu a *kiḍa* yi *kacombi* *ḍa* *Kashilā* ka wusha yi.

¹¹ *Ukiḍa* u *kacombi* *iryoci* i'ya an Ibrahi *wari* n upityanangu *kpam* *Kashilā* ka wushuku *ḍe* n eyi, aku u gonuko yi u woko vuma u maci, tun kahu a *kiḍa* yi *kacombi*. Adama a nala Ibrahi aya asheku a aza *ḍa* a *ari* n upityanangu bawu a *kiḍai* *acombi*. A woko *tā* derere n *Kashilā* adama a *ḍa* a *ari* n upityanangu.

¹² Ibrahi *kpam* aya dem asheku a aza *ḍa* a *kiḍai* *acombi*, a'a baci gai n ucun u pityanangu u *ḍa* Ibrahi *wari* n u *ḍa* tun kahu a *kiḍa* yi *kacombi*.

Kazuwamgbani a asu u upityanangu

¹³ *Kashilā* ka yankai Ibrahi *na* *mmuku* n tsikaya n ne *kazuwamgbani* u *da* wa *naḳa* le *tā* *likimba*. U yan nala adama a *ḍa* Ibrahi *naḳai* Mele *karinga* wa, shegai upityanangu u ne n eyi u *ḍa* u zuwai u wusha yi.

¹⁴ Ama a ka wusha baci ili i'ya *Kashilā* ka *zuwamgbani* a *asu* u utono Mele, upityanangu u woko *ḍe* la vi u gbani. *Kpam* *kazuwamgbani* ka *Kashilā* ka yankai Ibrahi ka woko dem la vi *ḍe* ka gbani.

¹⁵ *Kashilā* ka tsu pana *tā* upan u ama a *kpada* baci utono Mele. A da baci mele *ma*ri la wa, vuma *wari* wa *koḍo* ma wa.

16 Adama a nala ama a wusha t̄a kazuwamgbani ka Kashil̄a an a wushuki. U neke t̄a ili i'ya u zuwamgbanai vi gbani, kpam mayun a wusha t̄a u d̄a. A tono baci Mele ma aza a Yahuda, ko kpam a tono baci ma wa, a ka wusha t̄a u d̄a a'a baci n upityanangu tyoku u Ibirahi. Kpaci Ibirahi aya asheku a aza d̄a a wushuki gb̄a.

17 Tyoku d̄a Tagar̄ada u Kashil̄a u danai an Kashil̄a ka tonukoi Ibirahi, "N gonuko vu t̄a asheku a uyamba ushani." ◇ Kazuwamgbani ka na ki a yanka t̄a ka Ibirahi adama a d̄a u wushuki n Kashil̄a, uza d̄a u tsu 'yangas̄a akushe a gono n uma, kpam u zuwai ili i savu i wut̄ai a asu u d̄a bawu ili i'ari.

18 An Kashil̄a ka yankai Ibirahi kazuwamgbani wa woko asheku a uyamba ushani, Ibirahi wushuku t̄a n eyi. Kashil̄a ka dana t̄a kpam, "Mmuku n tsikaya n vunu ma yan t̄a ushani, tyoku u atala," ◇ ko an u wokoi ucun u kazuwamgbani ka nala yavu ka woko mayun wa!

19 Aku Ibirahi lyai kapala n uwushuku, ko an u wokoi u yan d̄e evu n ayen amangatawun (100) kpam u kutsa d̄e d̄a wa woko asheku. Uka u ne Saratu dem u yan d̄e mamici kpam u matsa wa.

20 Ibirahi yan mal̄al̄a ma Kashil̄a ka kp̄ad̄a uyan ili i'ya u zuwamgbanai wa, kpam u as̄ak̄a uwushukusu wa. Upityanangu u ne u shad̄angu yi n ucira, aku u nak̄ai Kashil̄a tsupige.

21 U wushuku t̄a mayun an Kashil̄a ka fud̄a ka shad̄angu ili i'ya u yain kazuwamgbani.

22 Adama a upityanangu u Ibirahi, "Kashil̄a ka gonuko yi t̄a u woko vuma u maci."

23 An Tagar̄ada u Kashil̄a u danai, "Kashil̄a ka gonuko yi t̄a u woko vuma u maci," Ibirahi d̄a koshi a koronki u d̄a wa.

24 A koronku tsu t̄a dem nala, tsar̄a a tonuko tsu Kashil̄a ka gonuko tsu t̄a dem ama a maci tsu wushuku baci n eyi, uza d̄a u 'yangas̄ai Yesu Asheku a tsunu a ukp̄a.

25 Kashil̄a ka neke t̄a Yesu u kuw̄a adama a unyushi u cingi u tsunu, kpam u 'yangas̄a yi t̄a n uma, tsar̄a Kashil̄a ka gonuko tsu tsu woko dere.

5

Upityanangu u tuko t̄a mazanga

1 Kashil̄a ka gonuko tsu t̄a tsu wokoi dere ubana a asu u ne adama a upityanangu u tsunu. Gogo-na ts̄a t̄a n̄a ndishi n shinga n Kashil̄a adama a ili i'ya Yesu Kawauwi Asheku a tsunu a yanka tsu.

² U yanka tsu t̄a ure tsar̄a tsu uwa a tsishinga tsu Kashil̄a adama a d̄a tsu wushuki n Kawauwi. Kpam tsu yan t̄a mazanḡa adama a d̄a tsari n kapashi a tsupige tsu Kashil̄a.

³ Nala gb̄am koshi wa, ts̄a t̄a dem n mazanḡa an tsari a kadambula, adama a d̄a tsu reve t̄a kadambula ka nala ki ka zuwa tsu t̄a akawunki.

⁴ An tsu rotsongusi tyoku d̄a tsa kawunku, aku Kashil̄a ka wushunku tsu. Adama a nala a d̄a gogo-na tsari n uzuwa u uma.

⁵ Ts̄a baci n uzuwa u uma ucun u na, a ka varangu tsu a iyamba wa. Gb̄a ili i na yi i gita t̄a adama a d̄a Kashil̄a ka n̄aka tsu Kulu Keri,† uza d̄a u shadangi atakasuvu a tsunu n uciga u ne.

⁶ Kawauwi ka kuw̄a t̄a adama a tsunu a'ayin a d̄a bawu tsa fuda tsa b̄anḡa kaci ka tsunu, ko an u wokoi aza a unyushi u cingi a d̄a tsari.

⁷ U wuyana t̄a cika uza roku u kuw̄a tsar̄a u wauwa uma u uza roku u d̄a wa tonole Mele. Shegai gaawan wa tuw̄a t̄a u kuw̄a tsar̄a u wauwa uma u uza d̄a u tsu yansaka atoku ikuna i shinga maco.

⁸ Shegai Kashil̄a ka wenike tsu uciga u pige an u sukunku tsu Kawauwi u kuw̄a adama a tsunu cina tsu buwai ve aza a unyushi u cingi.

⁹ Gogo-na Kashil̄a ka gonuko tsu d̄e tsu wokoi dere a asu u ne adama a mpasa n Kawauwi, adama a nala tsu reve t̄a maken m̄a la wa, wa wauwa tsu t̄a a asuvu a upan u Kashil̄a.

¹⁰ Tun cina tsu buwai ve atokulalu a Kashil̄a d̄a eyi kaci ka ne u gonuko tsu aje a ne, cinda Maku ma ne ma kuw̄ai adama a tsunu. Gogo-na cinda tsu wokoi aje a Kashil̄a, tsu reve t̄a an mayun d̄a wa wauwa tsu a asu u uma u Maku ma ne.

¹¹ Nala gb̄am koshi wa, ts̄a t̄a n mazanḡa adama a ili i'ya Kashil̄a ka yanka tsu a asu u Yesu Kawauwi, uza d̄a u gonuko tsu aje a Kashil̄a.

Adamu n Kawauwi

¹² Unyushi u cingi u uwa t̄a a likimba adama a ili i'ya vuma u te u yain, kpam unyushi u tuw̄a t̄a kaɓolo n ukpa. Ili i'ya i zuwai u kan̄ai ya dem she u kuw̄a i'ya gai la vi, kpaci ya dem yan t̄a unyushi u cingi.

¹³ Unyushi u cingi w̄a t̄a pini a likimba tun kahu Kashil̄a ka n̄aka Mele. A'ayin a nala yi Kashil̄a ka tsu cibusa unyushi wa, kpaci Mele mari pini wa.

¹⁴ Shegai a'ayin a Adamu† ubana a a'ayin a Musa ama a kuwusa t̄a, ko an u wokoi a tsu 'yuwan ili i'ya Kashil̄a ka tsu tonuko le a yain wa, tyoku u Adamu.

A ure u roku, Adamu w̄a t̄a yavu Kawauwi uza d̄a u tuw̄ai a kucina.

¹⁵ Shegai ama a re a le yi unā u te u ḏa a'ari wa, kpaci kune ku Kashilā ka yanka tsu gbani kà tyoku u unyushi u cingi u Adāmu wa. Mayun ḏa an ama ushani a kuwāi adama a unyushi u vuma u te u nala vi. Shegai ukuna u shinga u Kashilā u la tā tsupige, kpam nala ama ushani a tsarā tā kune ku Kashilā ki; wata, uma u ḏa la vi a asu u ukuna u shinga u vuma u te u nala vi, Yesu Kawauwi.

¹⁶ Ili i'ya uza wa tsarā a asu u kune ku Kashilā ki i'a tā kau n ili i'ya uza wa tsarā a asu u unyushi u cingi u vuma u te u nala vi. An Adāmu yain unyushi u cingi u nala vi, Kashilā ka yan tā afada, u yain kpam mavura. Shegai u gonuko tsu tā tsu wokoi dere a asu u kune ku shinga ku ne, ko an u wokoi tsu yain unyushi ushani.

¹⁷ Unyushi u cingi u vuma u te u na vi; wata, Adāmu, u zuwa tā ukpā wa lya tsugono tsu tsunu. Shegai ili i'ya Yesu Kawauwi u yain i la tā ili i nala yi. Kashilā ka yanka tsu tā ili i shinga ushani, kpaci u wushuku tā n aṣtsu adama a Yesu. Adama a nala tsa tsarā tā uma kpam tsu lyai tsugono tsu ukpā.

¹⁸ Unyushi u te u Adāmu vi u tuko tā ama gbā mavura ma ukpā. Nala kpam, ili i te i maci i'ya Kawauwi ka yain vi i gonuko tā ama gbā a woko dere a asu u Kashilā. Kpam u tuko tā ama gbā uma u mayun.

¹⁹ Unyushi u vuma u te u nala vi ubana a asu u Kashilā, u zuwa tā ama ushani a wokoi aza a unyushi u cingi. Shegai Yesu panāka tā Kashilā kpam u zuwai Kashilā ka wushi ama ushani.

²⁰ Kashilā ka nāka tā Mele tsarā ama a wene tyoku ḏa caupa a'ari aza a unyushi u cingi. Shegai an ama yi a'ari a udokusu unyushi vi, aku Kashilā ka doki ka yansāka le ikuna i shinga.

²¹ Unyushi u cingi u lya tā tsugono tsu ama gbā hal u tuko le ukpā. Nala dem gogo-na, ukuna u shinga u Kashilā wa lya tsugono, kpam u wushuku tā n aṣtsu adama a Yesu Kawauwi Asheku a tsunu. Kpam nala u tuko tsu tā uma bawu utyoku.

6

Unyushi u cingi wā n ucira wa

¹ Nɗya tsa dana? Tsu lyai kapala n uyansa unyushi u cingi ḏa, tsarā Kashilā ka lyai kapala n u yansāka tsu ikuna i shinga i ne?

² A'a, ko kenu! A ukuna u unyushi u cingi u ḏa baci, aṣtsu akushe a ḏa, niḏa tsa lya kapala n uyansa unyushi u cingi?

³ I aṣansā an gbā tsunu tsu wokoi ili i te n Kawauwi an a ulyuḃugu† tsu? An a lyuḃugu tsu, tsu kuwā tā tyoku ḏa u kuwāi.

⁴ An a lyuḃugu tsu, u woko tā yavu n Kawauwi ka a ciḏāngu tsu, kpaci tsu kuwā tā n eyi. Tata yanka tā tsupige n ucira u

ne manyan u 'yangasai Kawauwi a ukpa. Nala dem wa zuwa tsu rongo uma u savu.

⁵ Cinda tsu bolomgbonoi n Kawauwi a asu u ukpa u ne, Kashila ka zuwa tsu ta tsu doku tsu 'yanga n uma tyoku da a 'yangasai Kawauwi.

⁶ Tsu reve ta a wuna tsu ta tyoku da tsari caupa a mawan-damgbani† kaɓolo n Yesu, tsara unyushi u cingi u namba ucira a uma u tsunu. Kashila ka yan ta nala, tsara ikyamba i unyushi i cingi i tsunu i lyai kapala n uwoko agbashi a unyushi u cingi wa.

⁷ Nala wari kpaci a'ayin a da baci dem ama a kuwai a woko de yaa, unyushi u cingi wa kpm n ucira a kaci ka le wa.

⁸ Tsu kuwa baci n Kawauwi, tsu reve ta tsa yan ta uma n eyi.

⁹ A 'yangasa ta Kawauwi a ukpa, adama a nala tsu reve ta wa doku wa kuwa wa. Ukpa wa kpm n ucira a kaci ka ne gogo-na wa.

¹⁰ An Kawauwi ka kuwai, kute n ka u kuwai tsara u lyai kaci ka unyushi u cingi, kpm u kana u doku u kuwa wa. Gogo-na wa ta n uma u savu, kpm uma u savu u ne vi wa ta a asu u Kashila.

¹¹ Nala dem, u gan ta vu wene kaci ka vunu yavu kakushe ka wari a asu u unyushi u cingi, kpm wari n uma n Kashila a asu u Yesu Kawauwi.

¹² Adama a nala kotsu vu asaka unyushi u cingi u toni n uma u vunu pini na a likimba wa. Vu toni kpm ili i cingi i'ya va ciga vu yain wa.

¹³ Kotsu i asaka kapashi ka ikyamba ka de ka te ka woko ili i uyanka tsicingi tsara i yain unyushi u cingi wa. Shegai da ya yan nala, nakai kaci ka de kaɓala a asu u Kashila, kpaci icun i ama da a kuwai da i'ari, shegai gogo-na Kashila ka gonuko da aza a uma. Nakai ikyamba i de kaɓala a asu u Kashila tsara i yain ili i'ya i'ari dere kpm ya tuko tsupige a asu u Kashila.

¹⁴ Unyushi u cingi u buwa kpm uwoko uzapige u vunu wa. Tsishinga tsu Kashila tsa tsa lya tsugono a kaci ka vunu, shegai Mele wa.

Agbashi a da panakai Kashila

¹⁵ An u wokoi tsishinga tsu Kashila tsa tsa lya tsugono a kaci ka tsunu, shegai Mele wa, nala naka tsu ucira u uyansa unyushi ucingi da? Nala wari wa, ko kenu.

¹⁶ I reve ta mayun da, ili i'ya baci dem i dangasai ya panaka i woko de uzapige u de. Ya fuda ta ya dangasa unyushi u cingi u da wa tono n uza ubana a ukpa, ko kpm i dangasa upanaka Kashila aku i woko aza a maci.

¹⁷ Tun caupa, eḁa agbashi a unyushi u cingi a ḁa. Shegai n cikpa ṭa Kashilā an i shamgbai ya panāka uwenishike u ḁa i wushai ara va.

¹⁸ Kashilā ka surukpa ḁa ḁe a ucira u unyushi u cingi, kpam i woko ḁe agbashi a Kashilā tsarā i yain ili i'ya i'ari i maci.

¹⁹ Dansa ḁa n dansai n iryoci i na yi tsarā i kaṇa ili i'ya ma tono n maloko. Tun caupa, i'ari i asaka ṭa kaci ka ḁe i woko agbashi a unyushi u cingi n tsicingi. Gogo-na u kaṇa ṭa i dangasa i woko agbashi a ukuna u maci tsarā i woko uwulukpi.

²⁰ Tun caupa, an i'ari agbashi a unyushi u cingi, i dambula n uyan ili i'ya i'ari i maci wa.

²¹ Katsupi ka eni ka i tsarai a'ayin a ḁa i'ari ya yansa ili i cingi i'ya ya pana i'ya uwono gogo-na vi? Ili i na yi ukpa u ḁa koshi i tsu tuko.

²² Shegai gogo-na Kashilā ka surukpa ḁa ḁe a ucira u unyushi u cingi, kpam i woko ḁe agbashi a Kashilā. Gogo-na she i yain ili i'ya ya tuko ndishi ma uwulukpi kpam i tuko uma u ḁa bawu wari n utyoku.

²³ Katsupi ka unyushi u cingi ukpa u ḁa, shegai Kashilā ka naka tsu ṭa uma u ḁa bawu wari n utyoku gbani a asu Yesu Kawauwi Asheku a tsunu.

7

Iryoci i iyolo

¹ Ama a va, gba ḁe i reve ṭa mele. Adama a nala i reve ṭa mayun ḁa mele mi ma tsu lya ṭa tsugono tsu ama a'ayin a ḁa baci a'ari n uma koshi.

² Tyoku u na, uka u yan baci iyolo, mele ma tsu sira yi ṭa a asu u vali u ne a'ayin a ḁa wari n uma. Shegai vali vi u kuwa baci, mele ma iyolo ma sira yi kpam wa.

³ U bana baci vali roku iyolo bawu kotso vali u ne vi u kuwai, mele ma dana ṭa u yan ṭa tsishankala. Shegai vali u ne u kuwa baci, wa ṭa usurukpi a mele ma iyolo, kpam u yan tsishankala wa, ko u bana baci vali roku iyolo.

⁴ Ama a va, nala wari n aḁa. Mele ma buwa kpam ulya tsugono a kaci ka ḁe wa, kpaci i kuwa ṭa a ucira u ne an i kuwai n Kawauwi a mawandamgbani. Kpam gogo-na a bolomgbono ḁa ḁe n uza ḁa a 'yangasai a ukpa tsarā tsu gbashika Kashilā.

⁵ Tun caupa, kapashi ka uma u tsunu ka kari n unyushi vi ka ka lya tsugono a kaci ka tsunu. Mele mi ma ma zuwa tsu tsu yain n maluwa ma uyan ili i unyushi i'ya ya lya tsugono a ikyamba i tsunu. Kpam adama a nala, gba ili i'ya dem tsu yain ukpa u ḁa i tsu zuwa tsu.

⁶ Shegai Mele mi ma buwa kpm ulya tsugono a kaci ka tsunu wa. Tsā tā tyoku u akushe, kpm Mele mi ma tsarā ucira a kaci ka tsunu wa. Gogo-na tsa gbashika tā Kashilā a ure u savu a asu u upanaka Kulu Keri, shegai a ure u cau u da tsu panakai Mele ma a korongi wa.

Mele n unyushi u cingi

⁷ Ya wundya yavu n dana Mele unyushi u cingi u da? Nala wa ko kenu. Mele ma ma zuwa mu n reve ili i'ya a tsu isa unyushi. Tyoku u na, mari ma reve kalen ka uciga ili i'ya i'ari i uza roku wa, shegai Mele mi ma tonuko mu kotsu n yain i'ya wa.

⁸ An unyushi u tsarai ucira a asu u Mele mi, da u zuwa mu n yain n maluwa ma uciga ili i'ya i'ari i uza roku. A da baci Mele mari la wa, unyushi wari wa tsara ucira u nala vi wa.

⁹ Mari n dambula n ili i roku wa kahu n reve ili i'ya Mele ma danai n yain. Shegai an n revei i'ya, aku n revei n nusa ta kpm mpa uza u unyushi u cingi da uza da wa tuwa u kuwa.

¹⁰ Mele ma na mi mari ma gan ta ma zuwa mu n yain n uma, a una u da ma zuwa mu n kuwa.

¹¹ Unyushi u cingi u tsara ta ure u da wa lapanasa mu, aku u yain manyan n Mele mi tsara u wuna mu.

¹² Adama a nala, Mele mi n kaci ka ne n idani i ne i'ya Kashilā ka nakai, a dana ta ili i'ya i'ari derere, kpm a banga ta ama.

¹³ Dana da ma dana an ili i'ya i'ari i shinga ya zuwa mu ukpa? Nala wa, ko kenu! Unyushi u cingi u da u bidyai ili i'ya i'ari i shinga u yain manyan n i'ya u tukoi ukpa u va. Nala u gita ta tsara n wene tyoku da unyushi u cingi wari mayun. Ili i'ya i zuwai mele n udani a'ari la i'ya, tsara u wenike an unyushi u cingi wari n tsicingi.

Kumodu ka ukpada u uyan unyushi

¹⁴ Tsu reve ta Mele ma wutai a asu u Kashilā kpm ma lobono ta. Shegai mpa vuma da koshi, adama a nala, unyushi u cingi u lya ta tsugono a kaci ka va yavu mpa kagbashi ka ne ka.

¹⁵ N reve ili i'ya i tsu zuwa n yansa ili i'ya ma yansa wa. N tsu ciga ta n yansa ili i'ya i'ari derere, shegai n tsu yansa i'ya wa. Aku n gono n yansa ili i'ya n kovoi.

¹⁶ N reve ta ili i'ya ma yansa i gan wa, kpm nala u wenike ta n wushuku ta an Mele mari derere.

¹⁷ Adama a nala, mpa ma yansa ili i cingi i nala yi wa. Unyushi u cingi u da wari a asuvu a va u da wa yansa i'ya.

¹⁸ Kapashi ka va ka kari ka cau ka unyushi vi ka asaka mu n yain ili i shinga wa. Ko ma ciga baci n yain ili i'ya i'ari dere, n tsu fuda wa.

¹⁹ Ma ciga baci n yain ili i shinga, n tsu yan wa. Kpam n maṣṣa baci tsarā n kpaḍa uyan unyushi u cingi, aku n gono n yain u ḍa.

²⁰ Shegai ma yansa baci ili i'ya bawu ma ciga n yain, mpa ma yan i'ya mayun wa. Unyushi u cingi u ḍa wari a asuvu a va u ḍa wa yansa i'ya.

²¹ Ili i'ya n wenei a uma u va i'ya na: a'ayin a ḍa baci ma ciga n yain ili i shinga aku n cina kaci ka va ili i cingi i'ya ma yan.

²² Katakasuvu ka va ka zaṅgaṅa ta adama a Mele ma ma wutaḍi a asu u Kashila.

²³ Shegai ko nte wa a asuvu a va n cina ta ili i roku i'ya ya shilakaṅa n ili i'ya katakasuvu ka va ka ciga uyan. Pini nala, u gonuko mu kagbashi ka unyushi u cingi u ḍa wa lya tsugono a ili i'ya ma yansa gba.

²⁴ Adama a nala, asuvu a va a vaku wa! Ya wa wusa mu a ikyamba i na i'ya ya zuwa mu ukpa?

²⁵ N cikpa ta Kashila adama a ḍa Yesu Kawauwi, aya uza ḍa wa wauwa mu.

Ma ta tyoku u na: a katakasuvu ka va, n tsu ciga ta n toni Mele ma Kashila, shegai kapashi ka va ka ka tsu ciga ka yain unyushi u cingi, ka gonuko mu kagbashi ka unyushi.

8

Asaka Kulu Keri ku lyai tsugono

¹ Adama a nala, ama ḍa a'ari aza a Yesu Kawauwi, Kashila ka yanka le afada ko kpam u kiḍaga le ugana wa.

² Kulu Keri, uza ḍa u tsu naḳasa uma u ḍa u wutaḍi a asu Yesu Kawauwi, u wutukpa mu de asuvu a ucira u unyushi u cingi u ḍa wa tonon ukpa.

³ Mele ma Musa ma n ucira u ḍa ma wauwa tsu wa, kpaci gba tsunu aza a unyushi u cingi a ḍa. Shegai Kashila ka yain ili i'ya bawu Mele ma fuda ma yan. U suki Maku ma ne a likimba n ikyamba tyoku i tsunu, shegai i tsunu i'a ta n unyushi u cingi. Kashila ka wacinsai tsugono tsu unyushi u cingi tsa tsa lya tsugono a kaci ka tsunu a asu u unaka Maku ma ne tyoku u udaraka u unyushi u cingi u tsunu.

⁴ Yan ḍa u yain nala, tsarā tsu yain gba ili i'ya Mele ma danai a'ayin a ḍa baci tsu panakai Kulu Keri, n u ḍa tsa yan ili i'ya atsu tsa ciga n kaci ka tsunu.

⁵ A'ayin a ḍa baci ama a asakai ili i'ya a lai n uciga i lyai tsugono tsu le, ili i unyushi u cingi i'ya a tsu rongo uyawunsa maco. Shegai aza ḍa a asakai Kulu Keri ku lyai tsugono a kaci ka le, ili i'ya ya zuwa Kulu Keri ku pana kayanyan i'ya a tsu rongo uyawunsa maco.

⁶ Maluwa ma uyan unyushi u cingi u vuma ma lya baci tsugono tsu ne, wa kuwā tā. Shegai Kulu Keri ku lya baci tsugono a kaci ka ne, wa tsarā tā uma nā ndishi n shinga.

⁷ Maluwa ma ili i vuma ma lya yi baci tsugono, n Kashilā ka wa shilākanā maco. U tsu tono ili i'ya Kashilā ka danai u yain wa. Mayun tani u tsu fuda u yain nala wa.

⁸ Aza da a asakāi ili i unyushi u cingi i'ya a ka ciga ya lya tsugono a kaci ka le, a ka fuda a ka yan ili i'ya Kashilā ka pana kayanyan wa.

⁹ Shegai edā i asakā uciga u uyan unyushi u cingi u de wa lya tsugono a kaci ka de wa. Kulu Keri kā tā a asuvu a de mayun, kpam ka ka lya tsugono a kaci ka de. (Kpam ko ya baci bawu wari n Kulu ku Kawauwi a asuvu a ne, eyi katonit ka wa.)

¹⁰ Ikyamba i de ya kuwā tā adama unyushi u cingi. Shegai Kawauwi kā baci asuvu a de, she Kulu ku naka da uma, kpaci Kawauwi ka ka zuwai i wokoi ama a maci asu u Kashilā.

¹¹ Kulu ku Kashilā, uza da 'yangasai Yesu a ukpa, ka kari a asuvu a de. Tsu reve tā Kashilā ka 'yangasai Yesu Kawauwi a ukpa, kpam nala dem Kashilā ka zuwa ikyamba i de i'ya ya kuwā i yain uma a asu u Kulu ku ne ka kari a asuvu a de yi.

¹² Adama a nala ama a va, u kana tā tsu rongu tyoku da Kulu ku Kashilā ku tonuko tsu. U gan tsu rongoi tyoku da u luwa tsu wa, kpaci atsu aza a unyushi u cingi a da.

¹³ Kpaci i lya baci kapala n utono maluwa ma unyushi u cingi u de, ya kuwā tā. Shegai i asakā baci Kulu ku banga da i asakāi uyansa ili i cingi, ya tsarā tā uma u mayun.

¹⁴ Mmuku n Kashilā n mayun alya aza da a asakāi Kulu ku Kashilā ka tono n ele.

¹⁵ Kpaci Kulu ka Kashilā ka naka da ka gonuko da agbashi wa, kpam ka zuwa da upana uwonvo wa. Shegai Kulu ki ku gono ku gonuko da mmuku n Kashilā, kpam ka ku tsu naka tsu ucira tsarā tsu isa Kashilā, "Tata! Tata u tsunu!"

¹⁶ Kulu ku Kashilā ku bolomgbono tā n kulu ku tsunu, tsarā ku wenike mayun da tsari mmuku n Kashilā.

¹⁷ Adama a nala, tsa wusha tā ili i'ya Kashilā ka banaka ama a ne. Nala dem gbā ili i'ya Kashilā ka nakai Maku ma ne, Kawauwi, i woko dem i tsunu. Shegai tsa ciga baci tsu tsarā tsupige tyoku da Kawauwi ka tsarai, u kana tā tsu soi mavura tyoku da u soi.

Tsupige tsa tsa tuwa

¹⁸ A'ayin a da baci dem tsu cibai n tsupige tsa wa tuwa wa naka tsu a kapala, mavura ma tsa so gogo-na ili i roku i'ya wa.

¹⁹ Gbā ili i'ya Kashilā ka yain i'a tā a umatsi a uvana a'ayin a da Kashilā ka wenike a kateshe ama da a'ari mmuku n ne n mayun.

²⁰ Kashilā ka ka zuwai gbā ili i'ya u yain i woko i unā u cingi. Ili i'ya u yain i'ya i wushuki i woko nala wa, shegai Kashilā ka ka zuwai i'ya nala.

²¹ Gbā n nala, Kashilā ka tuwā tā ka wutukpā ili i'ya u yain kotsu i shama wa, kpam dem tsarā i woko yaa n tsupige kaḅolo nā mmuku n Kashilā.

²² Kpaci tsu reve tā hal utuwā gogo-na gbā ili i'ya Kashilā ka yain i'ā tā a ma'ika yavu uka u ilimaci.

²³ Ko atsu dem Atoni tsa ika tā adama a mḅalā, ko an u wokoi tsari n Kulu Keri, uza da wari kune ku kagitā ku Kashilā. Atsu dem umātsi u da tsari a uvana kain ka nala ki ka Kashilā ka wusha tsu tyoku u mmuku n ne, aku u zuwa ikyamba i tsunu i woko n utsarā u kaci.

²⁴ A'ari a wauwa tsu de, kpam tsā tā n uzuwa u uma u na vi. Shegai tsu wene baci ili i'ya tsu zuwukai uma vi, u woko kpam uzuwa u uma wa. Ama a tsu zuwa uma a ili i'ya a tsarai wa.

²⁵ Shegai tsa zuwa tā uma a ili i'ya bawu kotsu tsu tsarai, kpam tsa vana i'ya n ahankuri.

²⁶ Nala dem Kulu ka ḅangā tsu, atsu a aza da tsari bawu ucira. Tsu reve uyan kvasu tyoku da u gain tsu yain wa. Shegai Kulu n kaci ka ne ka ku tsu yansaka ama a ne kadyanshi a asu u Kashilā, hal gbam wa folusuko tsu Kashilā n ma'ika ma ma lai ili i'ya vuma wa fuda wa dana.

²⁷ Kashilā ka wene tā ili i'ya i'ari a atakasuvu a ama. Kpam u reve tā ili i'ya i'ari a katakasuvu ka Kulu, kpaci Kulu ku tsu yansaka tā ama a ne kadyanshi a asu u Kashilā dere tyoku da Kashilā ka cigaka le.

²⁸ Kpam tsu reve tā Kashilā ka ka zuwusa ili dem i yain manyan kaḅolo, tsarā u tuko ukuna u shinga u ne a asu u ama da a ka ciga yi. Alya ama da u isa, kpaci nala u foḅusoi u yain u da.

²⁹ Kashilā ka reve le tā kahu u yain likimba, kpam u dangasa le tsarā a woko tyoku u Maku ma ne, tsarā Yesu woko Maku ma kagitā kpam u tsarā a'angu ushani.

³⁰ An u dangasa le, aku u isa le a tuwā ara ne. An u isa le, u gonuko le a woko dere n eyi, aku u yanka le kazuwamgbani ka tsupige tsu ne.

Uciga u Kashilā

³¹ Ndya tsa dana adama a ili i na yi gbā? Kashilā ka baci n atsu, ya wa yan tsilala n atsu?

³² Eyi uza da bawu u gishinkai Maku ma ne shegai u neke yi adama a tsunu gbā. Cinda u naka tsu Yesu, mayun da wa naka tsu gbā ili gbani.

³³ Ya wa takpa ama da Kashilā ka dangasai ukuna? Uza wa la wa, kpaci Kashilā ka ka gonuko le a woko dere.

³⁴ Ya wa kidāga ama a Kashilā ugana? Uza wā la wa, kpaci Yesu Kawauwi u kuwā tā, shegai a 'yangasā yi tā a ukpā, kpam gogo-na wā tā a kukere ku ulyaki ku Kashilā wa foluko tsu.

³⁵ Ili i'ā la ya pece tsu a uciga u da Kawauwi ka ciga tsu wa, ko kadambula, ko tsu so baci mavura. Ko ama a ka foro tsu baci, nala wa pece tsu n uciga u Kawauwi wa. Ko tsu namba baci ili i'ya tsa lya, ko kpam tsu nambai ili i'ya tsa uka, gbā nala wa pece tsu n uciga vi wa. Ko ama a nakā tsu baci uwonvo ko kpam a wuna tsu baci, nala wa pece tsu n uciga u Kawauwi wa.

³⁶ Derere da tyoku da Tagarāda u Kashilā u danai, “Kain dem ama a ka dansa tā a ka wuna tsu adama a vunu, ama a ka yansāka tsu tyoku da a tsu yansāka ncon n da a ka bana ukida.” ◇

³⁷ Shegai gbā n ukuna u na vi, tsā tā n ulya u kaci gbā gbā a asu u uza da u ciga tsu!

³⁸ N reve tā mayun da ili i'ā la ya pece tsu n uciga u ne wa: Ukpā wa fuda wa, uma wa fuda wa. Atsumate a zuba ko ityoni i cingi† ko ucira kau-kau u zuba wa fuda wa pece tsu n uciga u ne wa. Ko ndya baci i gitai gogo-na ko kpam ili i'ya ya tuwā ya gita a kapala i takpana wa.

³⁹ Tsā baci a zuba u alishi, ko tsā baci a lyungu-lyungu a asuvu a kushivā ukuna u wā pini wa, kpaci ili i'ā la a likimba i'ya ya fuda ya pece tsu n uciga u Kashilā u da u wenikei a asu u Yesu Kawauwi Asheku a tsunu wa.

9

Kashilā n aza a Yahuda

¹ Ukuna u mayun u da ma tonuko da. Mpa uza u Kawauwi da kpam kaban ma yan wa. Kulu Keri ka ka lya tsugono a katakasuvu ka va kpam u wushuku tā gbā ili i'ya ma dansa mayun da.

² Katakasuvu ka va ka shadangu tā n unamgbukatsumā u pige nā mbalā cika,

³ adama a ama a va, aza a Yahuda tyoku u va. Kashilā ka yanka mu baci unā u pece mu n Kawauwi tsarā ama a va a tsarā iwauwi, ma wushuku tā gogo Kashilā ka yain nala.

⁴ Alya aza a Isara'ila,† aza da Kashilā ka dangasai a woko mmuku n ne. U wenike le tā tsupige tsu ne, u yansa tā kazuwamgbani n ele. U nakā le Mele ma Musa. U tonuko le tyoku da a ka lyaka yi kayala mayun. U zuwa le a woko aza da a ka wusha kazuwamgbani ka ne.

⁵ Isheku i le ama a pige a da a Kashilā, Kawauwi n kaci ka ne aya maku ma tsikaya ma le. Kpam aya Kashilā, uza da wa lya

tsugono a kaci ka ili gb̄a, u wusha t̄a icikpali hal ubana bawu utyoku! Ami.

⁶ Dana da ma dana Kashil̄a ka kp̄ad̄a t̄a ushadangu ili i'ya u danai wa yan vi wa. Shegai mayun da gb̄a aza a Isara'ila a da ama a ne wa.

⁷ Kpam dem gb̄a mmuku n tsikaya ma Ibrahi n da mmuku n da Kashil̄a ka yankai Ibrahi kazuwamgbani wa. Kashil̄a ka tonukoi Ibrahi, “Mmuku n tsikaya ma Ishaku† n da koshi a ka kece mmuku n tsikaya n vunu.”

⁸ Nala u wenike t̄a la vi gb̄a mmuku n tsikaya ma Ibrahi n da mmuku n Kashil̄a n mayun wa. Mmuku ma Ibrahi n mayun alya aza da a wokoi mmuku n Kashil̄a adama a kazuwamgbani ka Kashil̄a ka yankai Ibrahi. ◇

⁹ Kpam kazuwamgbani ka u yain ka na: “N uma u kayen kahu n gono, Saratu† wa matsa t̄a maku ma vali.” ◇

¹⁰ Maku ma nala mi aya tata u tsunu Ishaku. An u gbonguroi, aku u zuwai Rifikatu,† uza da u matsai mpeshe.

¹¹⁻¹² Shegai kahu u matsa, Kashil̄a ka tonuko t̄a Rifikatu vi, “Uzapige vi wa gbashika t̄a uza u kenu.” ◇ Nala vi tun kahu mmuku mi a yain ili i shinga ko i cingi da. Kashil̄a ka yan t̄a nala tsar̄a uza da u dangasai vi aya uza da wa ciga, adama a tyoku da u fobusoi shegai adama a ili i'ya maku mi ma yain wa.

¹³ Tyoku da wari ukorongi a Tagarada u Kashil̄a, “N ciga t̄a Yakubu,† shegai n 'yuwain Isuwa.”† ◇

¹⁴ Ndyā w̄a tsa dana a ukuna u na? Kashil̄a ka tsu kp̄ad̄a uyan dere da? Nala wa, ko kenu!

¹⁵ Kashil̄a ka tonukoi Musa, “Ma wenike t̄a ukuna u shinga a asu u uza da baci dem n dangasai,

kpam ma pana t̄a uza da baci dem n dangasai asuvayali.” ◇

¹⁶ Kashil̄a ka wenike t̄a ukuna u shinga a asu u uza da baci dem u dangasai, adama a ili i'ya vuma vi wa ciga ko u yain da wa.

¹⁷ Tagarada u Kashil̄a u dana t̄a Kashil̄a ka tonuko t̄a magono ma Masar,† “N zuwa vu t̄a vu woko magono kpaci ma ciga t̄a n wenike ucira u va ara vunu, tsar̄a a dansa kala ka va a likimba gb̄a.”

¹⁸ Adama a nala, Kashil̄a ka wenike t̄a ukuna u shinga u ne a asu u aza roku kpaci nala wa ciga, kpam u dangasai u zuwa ama roku a woko aryagbaji.

Upan u Kashil̄a n asuvayali

¹⁹ Uza roku wa wecike t̄a, “Nida Kashil̄a ka dana tsu nusa. Ya wa fuda wa ronomgbono n yawunsa u ne?”

◇ 9:8 Kag. 21:12. ◇ 9:9 Kag. 18:10. ◇ 9:11-12 Kag. 25:23. ◇ 9:13 Mal. 1:2-3.

◇ 9:15 Uwt. 33:19.

20 Kotsu vu dana nala wa! Kaje ka va, ma wece vu, “Ya va bidya kaci ka vunu v̄ari da va nanamgbana n Kashil̄a? Magbodo ma tsu wece uza da u ma yi, ‘Nida vu ma mu naha?’”

21 Kamai ka mgbodo ka tsu ma ta ili i'ya wa ciga u mai. Wa fuda ta wa bidya cin u mai magbodo ma tsulobo adama a kain ka pige, u mai kpam ma roku ma uyansāka manyan maco.

22 Kashil̄a ki dem nala v̄ari, wa ciga baci u wenike upan u ne kpam u wenike ucira u ne wa fuda ta. Shegai u yan ta ahankuri a pige a asu u aza da upan u ne v̄ari; wata, aza da a fobusukoi ukpa.

23 U yan ta nala tsarā u wenike tsupige tsu ne ushani a asu u ama a da u panai iyali; wata, aza da u fobusukoi tsupige tsu ne tun a kagita.

24 Kpam ātsa ama a nala yi aza da Kashil̄a ka isāi. U dangasa tsu a asuvu a aza a Yahuda, nala da gbam koshi wa, u dangasa tsu ta dem a asuvu a Awulawa.

25 Tyoku da Kashil̄a ka danai a tagarada u Hosiya matsumate:†

“Aza da bawu a'ari ama a va,
gogo-na ma isā le ta ama a va.
Kpam ma wenike ta uciga u va
a asu u aza da bawu mari ma ciga.” ◇

26 U doku ta u danai,
“Pini a asu u da Kashil̄a ka tonuko le,
'Eda ama a va a da wa,'
nte da dem pini Kashil̄a Uza u Uma
wa isā le mmuku n ne.” ◇

27 Ili i'ya kpam Ishaya† matsumate u danai a kaci ka aza a Isara'ila i'ya na:

“Aza a Isara'ila a'a ta ushani,
tyoku u kayala ka ikengi i kushiva,
shegai aza da a ka tsarā iwauwi a asuvu a le a'a gan wa.

28 Magono ma Zuba ma yan ta ama a likimba mavura kpam u kotso ma kuten koshi.” ◇

29 Ishaya doku ta u danai:
“Magono ma Zuba, Uza u Ucira Gba
u asaka ta ama kenu a asuvu a mmuku n tsikaya n tsunu a
yain uma.

A da baci nala wa,
an a'ari a wacinsa tsu de gba gba,
tyoku u ilyuci i Sodom n Gomora.”† ◇

Aza a Isara'ila n Kadyanshi ka Shinga

³⁰ Nɗya wā tsa dana a kaci ka ili i na? I'ya na: Awulawa a maṣṣa a gonuko kaci ka le ama a maci n Kashilā wa, shegai Kashilā ka gonuko le ama a maci adama a ḍa a wushuki n eyi.

³¹ Aza a Isara'ila a maṣṣa ṭa a toni Mele tsarā a gonuko kaci ka le ama a maci n Kashilā. Shegai a kpaḍai.

³² Nɗya i zuwai a kpaḍai? Adama a ḍa a maṣṣa ṭa a gonuko kaci ka le ama a maci a asu u ili i'ya a ka yan, a unā u ḍa a ka pityanangu n Kashilā u gonuko le ama a maci. A ṭaḍatsa ṭa a katali ka pige ka kari le a ure.

³³ Tyoku ḍa Kashilā ka danai a Tagarāda u Kashilā:

“Da na! Ma zuwa ṭa katali a Sihiyona*
 ka ka zuwa le utāḍatsa,
 tyoku u katali ka ka zuwa le urukpa.
 Shegai uza ḍa baci dem u wushuki n eyi wa yan uwono wa.” ◇

10

¹ Ama a va, ili i'ya n lakai uciga i'ya gbā aza a Yahuda a tsarā iwauwi. Kavasū ka va ka la ubana a asu u Kashilā.

² N reve ṭa a ka ciga ṭa a gbashika Kashilā, shegai a reve

³ ili i'ya i tsu zuwa yi u wushi ama wa. A unā u nala, aku a ka ciga a gonuko kaci ka le ama a maci a ure u le. A 'yuwain utono ure u Kashilā u ḍa u tsu gonuko ama a woko ama a maci.

⁴ Kawauwi ka zuwa ṭa Mele ma gono ma woko bawu ucira, tsarā Kashilā ka gonuko gbā aza ḍa a wushuki a woko ama a maci.

Gbā ama a ka fuda ṭa a tsarā iwauwi

⁵ Musa korongu ṭa tyoku ḍa Kashilā ka zuwa ama a woko ama a maci adama a ḍa a naḱai Mele karinga. U danai, “Uza ḍa baci dem u yain ili i'ya Mele ma danai, wa tsarā ṭa uma.” ◇

⁶ Shegai ili i'ya Tagarāda u Kashilā u wenishikei a kaci ka uwoko ama a maci a asu u upityanangu i'ya na: “Kotsu vu tonuko kaci ka vunu, ‘Ya wa bana a zuba?’ wa.” (Wata, “Ya wa bana a zuba u ba u cipuka Kawauwi utuwā a likimba?”)

⁷ “Kpam kotsu vu dana, ‘Ya wa bana a asuvu a iyamba a asu u akushe?’ wa.” (Wata, “Ya wa bana a asuvu a iyamba u 'yangasa Kawauwi a ukpa?”)

⁸ Ili i'ya Tagarāda u Kashilā u danai i'ya na: “Akani yi a'a ṭa evu n avu; a'a ṭa a unā u vunu kpam a katakasuvu ka vunu.” Uwenishike u upityanangu u ḍa tsa dansaka u ḍa gai la vi.

⁹ Vu dana baci bawu uwonvo, “Yesu Asheku a ḍa,” kpam vu wushuku baci a katakasuvu ka vunu Kashilā ka 'yangasa yi ṭa a ukpa, Kashilā ka wauwa vu ṭa.

* 9:33 Sihiyona kala ka dem ka Urishelima. ◇ 9:33 Isha. 8:14; Isha. 28:16.

◇ 10:5 Adkp. 18:5.

10 Tsu wushuku t̄a n atakasuvu a tsunu, adama a nala a ɗa Kashil̄a ka gonuko tsu tsu woko dere. Kpam tsu dana t̄a bawu u uwonvo, tsu wushuku t̄a, adama a nala a ɗa kpam tsu tsar̄aj̄ iwauwi.

11 Tyoku ɗa Kashil̄a ka danai a Tagar̄ada u ne, “Shegai uza ɗa baci u pityanangi n eyi wa yan uwono wa.” ◇

12 Na vi u kan̄a t̄a ya dem, kpaci aza a Yahuda n Awulawa a takpana wa. Asheku a te a ɗa, aya kpam wa lya tsugono tsu ama gb̄a. Kpam aya u tsu zuwuka ko ya baci u yain kavasu ubana ara ne un̄a u shinga.

13 Tyoku ɗa Tagar̄ada u Kashil̄a u danai, “Uza ɗa baci dem u yain kavasu a asuvu a kala ka Asheku, wa tsar̄a t̄a iwauwi.” ◇

14 Nida ama a ka wushuku n Asheku kpam a foli yi u wauwale, a taɓa baci upana ukuna u ne wa? Kpam nida a ka yan a pana bawu uza roku u tonuko le?

15 Nida aza roku a ka ba a tonuko le, Asheku a ɗa baci a suku le wa? Tagar̄ada u Kashil̄a u dana t̄a, “Ili i mazanḡa i'ya i pige an aza ɗa a ka tuko Kadyanshi ka Shinga a ka tuwa.” ◇

16 Shegai aza a Yahuda a roku a wushuku n Kadyanshi ka Shinga ki wa. Tyoku u na, Ishaya matsumate u wecike t̄a, “Magono ma Zuba, uza wa gb̄am la wa wushuku n ili i'ya tsu danai?”

17 Ama a pana t̄a Kadyanshi ka Shinga an uza roku u tonuko le ukuna u Kawauwi. A tsu git̄a t̄a a pana akani yi, aku a wushuku.

18 Shegai aza a Yahuda tani? A pana akani yi? Eye, a pana t̄a! Tagar̄ada u Kashil̄a u dana t̄a, “A tonuko t̄a ya dem akani yi.

A dansa t̄a a ɗa a asu u m̄bari m̄bari u likimba.” ◇

19 Shegai mayun ɗa aza a Isara'ila a revei? Eye, a reve t̄a. Ko a a'ayin a Musa Kashil̄a ka dana t̄a,

“Ma zuwa vu t̄a vu yain n malyon, n zuwuka baci iyamba i roku un̄a u shinga.

Ma zuwa vu t̄a vu pana upan, n zuwuka baci Awulawa a ɗa ya wundya a'a n ugboji wa un̄a u shinga.” ◇

20 Ishaya dana t̄a bawu uwonvo u da Magono ma Zuba ma danai,

“Aza ɗa bawu a zama mu, alya a tsar̄a mu.

N wenike t̄a kaci ka va a asu u aza ɗa bawu a foloi a wene mu.” ◇

21 Shegai Kashil̄a ka yan t̄a kadyanshi a kaci ka aza a Isara'ila,

“Gb̄a uliva n tsu bar̄akpa t̄a akere a va n wushi aryagbaji aza ɗa a 'yuwain mu un̄aka karinga.” ◇

◇ 10:11 (Ili i te i'ya n 9:33): Isha. 8:14; Isha. 28:16. ◇ 10:13 Juw. 2:32. ◇ 10:15 Isha. 52:7. ◇ 10:18 Ishp. 19:4. ◇ 10:19 U.Ml. 32:21. ◇ 10:20 Isha. 65:1.

◇ 10:21 Isha. 65:2.

11

Kashilā ka pana tā iyali i aza a Isara'ila

1 Yan n wecike: Kashilā ka varangu ama a ne aza a Yahuda da? Ko kenu! Mpa n kaci ka va uza u Yahuda u da. Mpa kumaci ku Ibrahi ka, a kaletsu ka Bayami.†

2 Kashilā ka dangasa tā aza a Isara'ila a woko ama a ne tun caupa, kpam u varangu le wa. I ciba n ili i'ya Tagarada u Kashilā u danai a ukuna u na vi? Iliya matsumate u banka tā kushen ku ne a kaci ka aza a Isara'ila a asu u Kashilā u danai,

3 “Magono ma Zuba, a wunusa tā nsumate n vunu, kpam a wacinsa tā asudarakpa† u vunu. Mpa koshi matsumate ma ma wokoi, kpam alyā dem pini a ka ciga a koruso a wuna mu.”
◇

4 I ciba ili i'ya Kashilā ka wushuki? U da, “Ada koshi uza da u buwai wa. Ma tā n ama azu a shindere (7,000) aza da bawu kotsu a kudanki Ba'alu† kameli!” ◇

5 Nala wari hal n gogo-na. Ama da pini kenu aza da Kashilā ka dangasai adama a ukuna u shinga u ne.

6 Kpam u dangasa le baci, adama a ukuna u shinga u ne u da, shegai adama a ili i'ya a yain wa. A ka woko baci ama a Kashilā adama a ili i'ya a yain, kune ku shinga ku Kashilā kari ka woko ku mayun wa.

7 Nala wenike tā an gba aza a Isara'ila a ka zama tā ili, shegai aza da Kashilā ka dangasai a asuvu a le alyā koshi a tsarai i'ya. Aza da a buwai kpam a ryagbajai.

8 Tyoku da Tagarada u Kashilā u danai:
“Kashilā ka naka tā ama yi atakasuvu a kulala.
U kimbai a'eshi a le tsara a wene wa,
aku u votsuki atsuvu a le tsara a pana wa.
Nala a lyai kapala n uyansa hal n ara.” ◇

9 Aku Dawuda danai:
“Asaka abiki† a le a woko le utyangi,
tsara a tadatsa
a wushi kpam mavura a kaci ka ili i'ya a yain.

10 Asaka a'eshi a le a rumbana kotsu a wene wa,
zuwa kucina ku le ku kelike
adama a kadambula hal ubana.” ◇

11 Aku n wecikei: An aza a Yahuda a rukpai vi, a rukpa la vi de bawu u'yangā? Ko kenu! Adama a da a yain unyushi u cingi, iwauwi i tuwa tā a asu u Awulawa, kpam nala vi wa zuwa tā aza a Isara'ila a yain malyon.

12 Awulawa a wusha baci unā u shinga ushani adama a da aza a Yahuda a 'yuwain an Kashilā ka ciga ka wauwa le, a'ayin

◇ 11:3 1 Ngo. 19:10, 14. ◇ 11:4 1 Ngo. 19:18. ◇ 11:8 U.Ml. 29:4; Isha. 29:10.

◇ 11:10 Ishp. 69:22-23.

a da aza a Yahuda a gonoi a tuwai a wushi iwauwi yi, unā u shinga u le vi wa la tā ushani.

Iwauwi i Awulawa

¹³ Gogo-na n aḍa da ma dansa Awulawa. Kashila ka dangasa mu ta n woko kasuki ubana a asu u de, kpam ma yan ta agoni adama a manyan ma pige ma u naka mu n yain.

¹⁴ Ma ciga ta n zami ure u da ma zuwa aza a Yahuda a cigi ili i'ya eda Awulawa i'ari n i'ya, tsara a ure u nala vi n wauwa aza roku a le.

¹⁵ An Kashila ka kpatalakai aza a Yahuda kucina, u woko ta kaje ka Awulawa. Adama a nala Kashila ka doku baci ka yan tsije n aza a Yahuda, wa woko ta yavu u gonuko akushe a asuvu a uma.

¹⁶ A naka baci Kashila kajibi ka tsuwa ka kagita, tsuwa tsi gba tsa woko ta tsu ne. Kpam a naka baci Kashila alu a madanga, gba atyangi yi dem a ne a da.

¹⁷ Wa ta yavu a kapusa de atyangi a roku a madanga ma zayitum.† Eda Awulawa i'a ta tyoku u katyangi ka madanga ma zayitum ma ma gbonguroi a kakamba ma a gbaɓamgbana i a zuba u madanga ma shinga ma a kapusai atyangi a ne yi. Gogo-na i wusha ta ili i shinga i'ya i'ari i aza a Yahuda, tyoku da katyangi ka savu ka tsu tsara ilikulya i ne a madanga mi.

¹⁸ Adama a nala kotsu i goro atyangi a da a kapusai vi wa. Cibai, eda ya bana alu a madanga ma nala mi wa. Alu a ne a da a ka bana da.

¹⁹ Gaawan ya yawunsa ta i dana kapusa da a kapusai atyangi yi, tsara a gbaɓamgbana da a asu u le.

²⁰ Nala mayun da. Kapusa da a kapusai a da adama a da a 'yuwain uwushuku, eda tani adama a da i wushuki da i'ari pini ugbaɓamgbani. Kotsu i yain aradi wa, shegai i pana uwonvo u ili i'ya ya fuda ya gita.

²¹ Kashila ka kapusa baci atyangi a kagita a nala yi, nala dem wa fuda wa kapusa da.

²² Gogo-na i wene wa de tyoku da Kashila ka tsu wenike asuvayali n tyoku da kpam wari shen. U tsu yanka ta aza da a asaka yi utono mavura. I lya baci kapala n urongo tyoku da wa wenike da ukuna u shinga, wa wenishike da ta ukuna u shinga u ne. I yan baci nala wa, wa kapa da ta a madanga mi.

²³ Aza a Yahuda a ka gono baci a wushuku n Kashila, wa gono ta u zuwa le a asu u da a'ari caupa vi. Wa ta n ucira u da wa yan nala.

²⁴ Eda Awulawa i'a ta tyoku u atyangi a madanga ma zayitum ma a kapai a kakamba aku a gbaɓamgbana i a zuba u madanga ma zayitum ma shinga ma mari n kami. Nala a tsu yansa ili wa! Shegai an u wokoi aza a Yahuda a'a ta tyoku

u atyangi a maɗanga ma shinga mi, kpam a ka doku t̄a a ka gbaɓamgbana le n maɗanga ma a'ari caupa vi.

Kashilā ka pana t̄a ama gbā asuvayali

²⁵ Ama a va, ma ciga d̄a t̄a i reve ili i usokongi i na yi, kotsu i reve an bawu i revei ili gbā, kpam kotsu i yain araɗi wa. Aza roku aza a Yahuda aryagbaji a d̄a, shegai nala wa lya t̄a kapala hal she a shadangu kakuma ka Awulawa, aza d̄a Kashilā ka dangasai a ka tuwā a asu u Kawauwi.

²⁶ Kpam naha d̄a Kashilā ka wauwa gbā aza a Isara'ila. Tyoku d̄a Tagarāda u Kashilā u danai:

“Kawauwi ka wuta t̄a a Sihiyona,*
aku u takpa ikuna i cingi gbā a asuvu a amaci a Yakubu.

²⁷ Ma yan t̄a kazuwamgbani ka na n ele
n takpa baci unyushi u cingi u le.” ◇

²⁸ Aza a Yahuda a 'yuwan t̄a uwusha Kadyanshi ka Shinga ki, adama a nala a wokoi tyoku u atokulalu a Kashilā. Nala u gita t̄a tsarā u banga d̄a, edā aza d̄a bawu i'ari aza a Yahuda. Shegai hal n ara aza a Yahuda yi alya Kashilā ka dangasai, kpam wa ciga le t̄a adama a kazuwamgbani ka u yain n isheku i le Ibrahi, n Ishaku, n Yakubu.

²⁹ Kashilā ka tsu savaɗa katakasuvu ka ne a asu u ama d̄a u isaɪ n ili i'ya u naka le wa.

³⁰ Caupa, edā Awulawa i'ari i 'yuwan t̄a upanaɓa Kashilā. Aku a'ayin a tuwā a d̄a aza a Isara'ila a 'yuwain upanaɓa Kashilā, d̄a u wenike d̄a asuvayali a ne.

³¹ Nala dem gogo-na an aza a Isara'ila a 'yuwain upanaɓa Kashilā, aku Kashilā ka lyai kelime n u weniki d̄a asuvayali a ne. Shegai tyoku d̄a u yanka d̄a vi, a'ayin a'ā t̄a a utuwā a d̄a wa wenike le asuvayali a ne.

³² Kashilā ka ciga t̄a ka wenike asuvayali a ne a asu u ama gbā, d̄a i zuwai u gonuko le yavu aza a kuwa ku a'ali, kpaci a 'yuwan t̄a upanaɓa Kashilā.

Icikpali ubana a asu u Kashilā

³³ Ya wa fuda wa ratsanaɓa utsari n kakiri n ureve u d̄a Kashilā
kari n u d̄a?

Ya wa fuda wa reve masheshi ma ne?
Ya wa fuda wa todugbuso ili i'ya wa yansa?

³⁴ Tyoku d̄a Tagarāda u Kashilā u danai,
“Ya revei katakasuvu ka Magono ma Zuba?

Ya wa fuda wa naka yi adooki?” ◇

³⁵ “Uza roku u kopuku Magono ma Zuba ili i roku i'ya u kana
yi u tsupa d̄a?”

³⁶ Kashilā ka ka yain ili gbā.

* 11:26 Sihiyona kala ka dem ka Urishelima. ◇ 11:27 Isha. 59:20-21; Isha. 27:9.

◇ 11:34 Isha. 40:13; Ayu. 41:11.

Aya uza da u zuwai ili gba i lyai kelime.
 Ili gba i woko ta tsara i naka yi tsupige.
 U kana ta tsu cikpala Kashila hal ubana bawu utyoku! Ami.

12

Nakai kaci ka de asu u Kashila

¹ Ama a va, an u wokoi Kashila kari n asuvayali da i zuwai ma folo da i naka kaci ka de a asu u Kashila yavu eda udarakpa u da, shegai udarakpa u da wari n uma. Nakai kaci ka de i rongo uwulukpi n i zuwusi yi upana kayanyan. Naha da u gain i lyaka Kashila kayala a asuvu a atakasuvu a de. ² Kotsu i lyai kapala n i yanyi ili i'ya ama a likimba a na a ka yansa wa, shegai i gono i asaka Kashila ka naka da atakasuvu a savu. Pini nala, da ya reve ili i'ya Kashila ka ciga da i yain: ya reve ta ili i'ya i lobonoi, n ili i'ya u tsu pana kayanyan, n tyoku da ili yi i gain i woko.

³ Kashila ka wenike mu ta ukuna u shinga, adama a nala n tonuko ta ya dem asuvu a de: kotsu vu bidya kaci ka vunu yavu vu la tyoku da vari wa, shegai vu gono vu yawunsa mai, vu zuwa kaci ka vunu a una u upityanangu u da Kashila ka naka vu.

⁴ Tsa ta n apashi ushani ufolomgbonusi a ikyamba i te, kpam ko ka eni ka wa ka ta n manyan ma ne kau.

⁵ Nala dem, tsa ta ushani, shegai ya dem kapashi ka ikyamba ka Kawauwi ka, kpam atsu dem tsa ta ufolomgboni n uza n utoku.

⁶ Kashila ka ne ta ya dem a asuvu a tsunu kune kau-kau ka wa yanka manyan. U naka tsu baci ucira u da tsa yan kuɓari ku akani a ne, she tsu yansa ka u da manyan n gba upityanangu u da tsari n u da.

⁷ U naka tsu baci ucira u gbashika, she tsu gbashika. U naka tsu baci ucira u uwenishike, tsu wenishike.

⁸ U naka tsu baci ucira u ugbamatangusu asuvu a ama, she tsu gbatangusu asuvu. U naka tsu baci ucira u maneke, she tsu neke n katakasuvu ka te. Kashila ka naka vu baci ucira u utono n ama, she vu matsa vu yain u da mai. Va panasa baci ama asuvayali, she vu yain u da n ipeli.

Ahali a shinga

⁹ Ciga atoku n uciga u mayun. Kovo ili i cingi, aku vu kana ili i shinga.

¹⁰ Cigamgbana i tyoku da uza n vangu u ne a gain a cigamgbana. Vu matsa vu wenike atoku karinga.

¹¹ Kotsu vu woko kawonvoli wa, shegai vu yain manyan cika. Naka kaci ka vunu gba a asu u ugbashika Asheku.

¹² Lya kapala n ipeli kpaci vā tā n uzuwa u uma. Vā baci n kadambula, she vu yain ahankuri. Vu yansa kvasu maco.

¹³ Nākā ama a Kashilā i'ya a nambai. Vu wushi amoci aza ḏa a'ari Atoni a kuwa ku vunu.

¹⁴ Ama a zuwa vu baci vu soi mavura an vāri Katoni, vu yanka le unā u cingi wa, shegai vu gono vu yanka le kvasu Kashilā ka zuwuka le unā u shinga.

¹⁵ Pele n ama ḏa a ka pele, kpam vu saī n ama ḏa a ka sa.

¹⁶ Dusuku ndishi n shinga n atoku a vunu, yan tsije n aza ḏa bawu a'ari ili i roku. Yan n arādi wa, ko kpam vu bidya kaci ka vunu uza u ugboji wa.

¹⁷ Uza roku u yanka vu baci tsicingi, vu tsupa yi n tsicingi wa. Maṣsa vu yain ili i'ya ya dem bidyai i'ari mai.

¹⁸ Vu yain tyoku u ufuda u vunu vu rongo nā ndishi n shinga n ama.

¹⁹ Aje a vā, ama nusuka ḏā baci, kotsu i dana ya yan le mavura wa, shegai i vana Kashilā ka yan le mavura n asuvu a upan u ne. Magono ma Zuba ma dana tā a Tagarāda u Kashilā, “Ma yan tā aza ḏa a nusai mavura.

Ma tsupa le tā a kaci ka ili i'ya a yain.” ◇

²⁰ Shegai i gono i yain ili i'ya Tagarāda u Kashilā u danai: “Utokulalu u vunu wa pana baci kambulu, lyatangi yi.

Wa pana baci kakuli, ne yi mini u soi.

Pini nala, ḏa wa pana uwono u ili i'ya u yanka vu.” ◇

²¹ Kotsu vu asakā tsicingi tsu lya vu wa, lya kaci ka tsicingi a asu u uyan tsishinga.

13

Panakai aza a tsugono

¹ Panakai ngono n ḏa ma lya tsugono a kaci ka ḏe. Kashilā ka koshi ka tsu nākā uza ucira u tsugono, kpam aya u zuwai ngono n na mi a tsugono.

² Adama a nala aza ḏa baci a 'yuwain utono mele ma gomunati, Kashilā ka a 'yuwain upanaka. Kpam a ka ronuko tā kaci ka le mavura.

³ Aza ḏa a ka yansa manyan ma shinga a ka pana uwonvo u ngono wa, shegai aza ḏa a ka yansa ili i cingi alya a ka pana le uwonvo. Ili i'ā la i'ya ya zuwa ḏā i pana le uwonvo wa. Eḏā gai yanyi ili i'ya i'ari dere, kpam a ka cikpala ḏā tā adama a ili i nala yi.

⁴ Magono kagbashi ka Kashilā ka, kpam manyan ma ne ma u ɓaṅga ḏā. Shegai i yan baci tsicingi ḏa ya pana uwonvo u ne, kpaci wā tā n ucira u ḏa wa yan ḏā mavura. A'ayin a ḏa baci

u zuwai ama a ɗa a yain tsicingi a soi mavura, eyi katsumate ka Kashilā ka.

⁵ Adama a nala u kaṅaṅa ta i toni gomunati, kpaci tyoku ɗa ya katsa mavura u ɗa la vi, kpam dem ili i'ya i'ari dere u uyan i'ya la vi.

⁶ I'ya dem i zuwai ya tsupusa utafa i'ya gai la vi. Ngonon agbashi a Kashilā a ɗa, wushisa ɗa a ka wushisa utafa tsara a lyai kapala n manyan ma Kashilā ka zuwa le a yain.

⁷ Tsupa le gba ili i'ya a ka tono da: Tsupai gba icun i utafa. Naḳa le tsupige n karinga.

Cigai ama

⁸ Kotsu i asaḳa kutan ka i lyai a asu uza roku a kaci ka de wa. Ili i te i'ya i kaṅai i yain koshi i'ya i cigamgbana. Kpaci uza da baci wa ciga ama, u tono ta gba Mele.

⁹ Mele ma da, “Vu yain tsishankala wa. Vu wuna uma u vuma gbani wa. Vu boko wa. Vu zuwuka ili i ama a'eshi wa.” Shegai gba ili i naha yi i'a ta a asuvu a mele ma te ma ma danai: “Ciga uza u karen u vunu tyoku ɗa va ciga kaci ka vunu.” ◇

¹⁰ Va ciga baci ama, va yanka le tsicingi wa. Adama a nala uciga u ama u ɗa utono Mele mi gba.

¹¹ U kaṅaṅa ta i yain ili i na yi kpaci i reve ta icun i a'ayin a da tsari. A'ayin a ɗa a gain i rikpanaḳa a alavu a de a yan de, kpaci gogo-na iwauwi i tsunu i la ta evu n a'ayin a da tsu gitai tsu wushuki.

¹² U woko ta yavu kayin ka yan de evu n ukotso, kpam kain ka wansa de. Adama a nala u gan ta tsu asaḳa uyansa ili i karimbi, aku tsu bidya iwunukatsu tsu shilakaṅa a katyashi.

¹³ Adama a nala, tsu rongo a uyansa ili i tsunu dere, tyoku da ama a tsu yansa a katyashi. I rongo n tsicingi a asu u abiki a gbani wa. I soi she ma maka da wa. I yansa tsishankala wa. I shilakaṅasa n atoku a de wa. I yamgbana malyon wa.

¹⁴ Shegai i asaḳa Asheku Yesu Kawauwi u toni n ada, aku i asaḳa ufoɓuso u ure u utsara ili i cingi i'ya ya ciga.

14

Kotsu i yanka ama afada wa

¹ Wushai gba Atoni a Asheku, hal dem n aza da upityanangu u le bawu u gbamai. Kotsu i nanamgbana n ele a kaci ka ili i'ya a ka wundya ko i'a i shinga ko i cingi wa.

² Tyoku u na, a uwushuku u uza roku, wa lya ta ko icun i ilikulya i eni i'ya baci. Shegai uza da bawu wari n upityanangu u ugbami u tsu takuma inyama wa, she ili i'ya a cimbai koshi.

³ Uza da u tsu takuma inyama kotsu u goro uza da bawu u tsu takuma wa. Kpam uza da bawu u tsu takuma kotsu u wundi yavu uza da u tsu takuma u nusa ta wa, kpaci Kashila ka wusha de vuma u nala vi.

⁴ Va yanka kagbashi ka uza roku afada wa. Uzakuwa u ne u da wa reve ko manyan ma shinga ma wa yan ko ma shinga ma wa. Ucira u Asheku u da wa banga agbashi a ne a yain ili i'ya i gain a yain.

⁵ Atoni a Asheku a roku a tsu yawunsa ta a dana kain ka roku ka pini ka ka lai a da a buwai uwulukpi, aza roku kpam a tsu yawunsa ta a dana gba a'ayin dere da a'ari. Ya dem u dangasaka kaci ka ne.

⁶ Aza da a tsu dana an kain ka roku ka lai a da a buwai uwulukpi vi, yan da a tsu yan nala tsara a naka Asheku tsupige. Aza da a tsu lya ko ndya wa, yan da a tsu yan nala tsara a naka Asheku tsupige, kpaci a tsu cikpa ta Kashila kahu a lyai. Aza da kpam bawu a ka lya ili dem, a ka ciga ta dem a zuwa Asheku a pana kayanyan kpam a cikpa Kashila.

⁷ Adama a kaci ka tsunu a da tsari n uma koshi wa, kpam adama a kaci ka tsunu a da tsu kuwai koshi wa.

⁸ Tsu yan baci uma, adama a Asheku a da tsu yain uma, kpam tsu kuwa baci, adama a Asheku a da tsu kuwai. Adama a nala, ko tsu yain n uma ko tsu kuwa, a tsu aza a Asheku a da.

⁹ Ili i'ya i zuwai Kawauwi ka kuwai kpam u 'yangai u wokoi n uma i'ya tsara u woko Asheku a kaci ka akushe n aza a uma gba.

¹⁰ Adama a nala, ndya i zuwai ya yansa Atoni a Asheku afada? Ndy a i zuwai vu goroi utoku u vunu? Kain ka tuwa ta ka Kashila ka yanka gba tsunu afada.

¹¹ Kashila ka dana ta a Tagarada u ne:
 “N yanka da ta kazuwamgbani mpa n kaci ka va n da ya dem wa kudangu ta a kapala ka va.
 Ya dem wa dana ta a kateshe mpa Kashila.” ◇

¹² Ya dem wa tonuko ta Kashila ili i'ya u yain n ili i'ya i zuwai u yain nala.

Kotsu i zuwa ama a tadatsa wa

¹³ U kana ta tsu asaka ukidaga atoku ugana. A una u nala, i gono i yawunsa i doku i yain ili i'ya ya zuwa uza roku u tadatsa ko u rukpa a unyushi u cingi wa.

¹⁴ Mpa n bolomgbono ta n Yesu Asheku, kpam adama a nala n reve ta ilikulya i'a la i'ya i kpa'ai u gan ulya wa. Shegai uza u wushuku baci ili yi i gan wa, ili i nala yi i gan yi wa.

¹⁵ Kpam Katoni ka roku ka namgba baci asuvu adama a ili i'ya va lya, vu lya baci i'ya vu wenike uciga wa. Kotsu vu asaka

ilikulya i'ya va lya i nangasa uza da Kawauwi ka kuwai adama a ne wa!

¹⁶ Kotsu vu asaka ili i'ya vu wenei i shinga i'ya, i woko i cingi a asu u aza roku wa.

¹⁷ Uza u yan baci kadyanshi a kaci ka tsugono tsu Kashila,† a kaci ka mele ma ulya ko uso u da u yain kadyanshi wa, shegai a kaci ka ukuna u maci u da, na ndishi n shinga, n mazanga ma Kulu Keri ku naka da.

¹⁸ Vu gbashika baci Kawauwi tyoku u nala va zuwa ta Kashila ka pana kayanyan, ama kпам a ka wushunku vu ta n u da.

¹⁹ Adama a nala, u kana ta tsu matsa tsu yain ili i'ya ya tuko ndishi n shinga kпам i'ya ya gbatangu atoku.

²⁰ Kotsu vu nangasa manyan ma Kashila adama a ili i'ya va lya wa. Gba ilikulya i lobono ta ulya, shegai u gan wa vu zuwa baci uza roku u yain unyushi u cingi adama a ili i'ya vu lyai.

²¹ Kotsu vu takuma inyama ko vu soi ili i roku, ko kпам vu yain ili i roku wa, ya zuwa baci Katoni ka roku utadatsa.

²² Gba ili i'ya baci vu wushuki n i'ya a ukuna u na vi ada n Kashila. Ama a ka zangana ta a yawunsa baci ili i'ya a ka yansa i shinga i'ya kпам bawu a'ari n malala, ko kenu.

²³ Shegai a'a baci n malala a kaci ka ili i'ya a ka lya, aku a lyai i'ya Kashila ka wene le ta aza a unyushi, adama a da bawu a wushuki an i'ari mai. Vu yan baci ili i roku i'ya bawu vu wushuki i'ari mai, unyushi u cingi u da.

15

Zuwa utoku u vunu u pana kayanyan

¹ Atsu aza da upityanangu u tsunu wari n ugbami, she tsu yain ahankuri n Atoni a Asheku a da upityanangu u le bawu u gbamai. Tsu matsa tsu zuwa le a pana kayanyan n u da tsa zuwa kaci ka tsunu tsu pana kayanyan koshi.

² Tsu yawunsa a ili i'ya i lobono le, aku tsu banga le a uyan ili i'ya a ka pana kayanyan.

³ Ko Kawauwi u yan ili i'ya eyi wa pana kayanyan utyoku u ne wa. Shegai tyoku da Tagarada u Kashila u danai, "Aza da a wisha vu mpa dem a wishai." ◇

⁴ Gba ili i'ya a korongi a Tagarada u Kashila, korongu da a korongi i'ya tsara a wenishike tsu. Tagarada u Kashila u tsu naka tsu ta akawunki, na ndishi n katakasuvu, tsara tsu yain n uzuwa u uma.

⁵ Kashila ka ka tsu naka tsu akawunki na ndishi n katakasuvu. Kvasu ka va ka u zuwa i dusuku ndishi n shinga n atoku a de a asuvu a utono u Kawauwi u de.

⁶ Aku gb̄a d̄e i bolomgbono a asu u te n kalagats̄u ka te, i yain icikpali n unak̄a tsupige ubana a asu Kashil̄a Tata u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi.

Kadyanshi ka Shinga a asu u ama gb̄a

⁷ Wushai atoku a d̄e tyoku d̄a Kawauwi ka wusha d̄a. Pini nala, d̄a Kashil̄a ka wusha tsupige.

⁸ N tonuko d̄a Kawauwi ka woko t̄a kagbashi ka aza a Yahuda, tsar̄a u wenike an kazuwamgbani ka Kashil̄a ka yankai akaya a le icun kau-kau mayun d̄a.

⁹ Kpam u tuw̄a t̄a tsar̄a Awulawa a nak̄a Kashil̄a tsupige adama a iyali i'ya u pana le. Dere tyoku d̄a Tagar̄ada u Kashil̄a u danai:

“Ma cikpala vu t̄a asuvu a Awulawa.

Ma shipa t̄a ish̄ipa i icikpali i kala ka vun̄u.” ◊

¹⁰ Tagar̄ada u Kashil̄a u doku t̄a u danai:

“Panai kayanyan, ed̄a Awulawa, kaḅolo n ama a ne aza a Yahuda.” ◊

¹¹ Tagar̄ada u Kashil̄a u doku t̄a dem u danai:

“Cikpalai Magono ma Zuba gb̄a d̄e Awulawa.

Cikpala ni, gb̄a d̄e ama a likimba.” ◊

¹² Aku Ishaya matsumate u danai:

“Uza roku asuvu a kuwa ku Dawuda Magono wa tuw̄a t̄a, wa lya t̄a tsugono a kaci ka Awulawa gb̄a, kpam a ka zuwa t̄a uma u le ara ne.” ◊

¹³ Kavas̄u ka vā ka Kashil̄a, uza d̄a u tsu nak̄a uzuwa u uma, u shad̄angu d̄a n upana kayanyan ushani n̄a ndishi n shinga a asu u upityanangu n eyi. Aku uzuwa u uma u d̄e u lyai kapala n ugbonguro a ucira u Kulu Keri.

Bulus dansai a kaci ka manyan ma ne

¹⁴ Ama a vā, n reve t̄a i'a t̄a ushad̄angi n ukuna u shinga. N reve t̄a i'a t̄a n ureve u d̄a u gain i yain n u d̄a, n reve t̄a kpam ya fuda t̄a ya wenishike atoku a d̄e.

¹⁵ Shegai n koronku d̄a t̄a karara a ukuna u ili i'ya ma ciga d̄a i ciḅa. N yan t̄a ili i nala yi adama a d̄a Kashil̄a ka yanka mu t̄a ukuna u shinga,

¹⁶ kpam u nak̄a mu manyan ma uwoko kagbashi ka Yesu Kawauwi a asu u Awulawa. N gbashika t̄a Kashil̄a a asu u uwenishike Kadyanshi ka Shinga ka ne. N woko t̄a yavu kadarakpi† tsar̄a Awulawa a woko uḅarakpa u d̄a Kashil̄a ka wusha; wata, uḅarakpa u d̄a Kulu Keri ku gonukoi uwulukpi.

¹⁷ Adama a nala, n zangan̄a t̄a adama a ili i'ya n yankai Kashil̄a a asu u Yesu Kawauwi.

◊ 15:9 Ishp. 18:49. ◊ 15:10 U.Ml. 32:43. ◊ 15:11 Ishp. 117:1. ◊ 15:12 Isha. 11:10.

18 Ma dansa ukuna u roku wa, she ili i'ya Kawauwi ka yain a asu u va an n tonoi n Awulawa a panaka Kashila adama a ili i'ya n danai n i'ya n yain.

19 Kpam a panaka ta Kashila adama a ucira u iryoci n ikunesavu i'ya a wenishei, kpam n adama a ucira u Kulu Keri. N yan ta kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga a Urishelima† hal gba ukyawan a kaɓon ka Ilirikun, kpam nala n kotsoi kuɓari ki ko nte wa.

20 N tsu ciga ta n yain kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga a asu u da bawu kotsu ama a panai ukuna u Kawauwi, kpaci ma ciga n mai a asu u da uza roku u gitai wa.

21 Tyoku da Tagarada u Kashila u danai da:

“Aza da bawu kotsu a tonukoi ukuna u ne, a ka wene ta, aza da kpam bawu a panai ukuna u ne, a ka reve ta.” ◇

Bulus wa ciga u ba u kondo Roma

22 Manyan ma na mi ma tsu rongo mu ta ukangusu n ba n kondo da.

23 Gogo-na n kotso de manyan ma va gba a asu u na vi. Mari ma ciga da ta uwene caupa.

24 Mpa pini a afoɓi tsara n bana a kaɓon ka Asabaniya, a'ayin a da baci ma yan nwalu mi, ma batsa ta a Roma. A'ayin a da baci n panai kayanyan ka ndishi n ada kenu, i banga mu n kana ure.

25 Shegai kahu n wene da vi, she n wala ve a Urishelima tsara n banka Atoni a da a'ari de kune.

26 A'uwa a Atoni a da a'ari a kaɓon ka Masidaniya n ka Akataya a naka de ikebe yaa tsara a banga ama a Kashila aza a unambi a da a'ari a Urishelima. 27 A pana ta kayanyan ka uyan nala, shegai wa ta dem yavu a tsupa kutan, kpaci Awulawa a wusha ta ili i shinga i kulu ku Kashila a akere a aza a Yahuda.

28 N kotso le baci unaka kune ku na ki, ma kondo da ta aku n wura ubana a Asabaniya.

29 N reve ta n rawa baci ara de, Kawauwi ka zuwuka mu ta unu u shinga u pige tsara n zuwuka da.

30 Ama a va, ma folo da a asuvu a kala ka Asheku a tsunu Yesu Kawauwi i bolomgbono na mpa a manyan ma va a asu u uyan kvasu ubana a asu u Kashila adama a va. Yanyi nala adama a uciga u de ara va u da Kulu Keri ku naka da.

31 Yanyi kvasu tsara a aza da a'ari a kaɓon ka Yahuda, aza da bawu a wushuki n Yesu Kawauwi, kotsu a ne mu usan wa. Yanyi dem kvasu adama a da ama a Kashila a da a'ari a Urishelima a yain mazanga adama a ili i'ya n yanka le tsara n banga le.

³² Kashilā ka wushunku mu baci nala, ma tuwā tā ara de n mazāngā, kpam ukondo u vā ara de wa zuwa mu tā n pana kayanyan kpam u woko mu uwunvuga.

³³ Gogo-na aṣākā Kashilā, uza da u naḳā tsu ndishi n shinga, u rongo n aḍā gbā de. Ami.

16

Bulus danṣai aje a ne

¹ Mā tā n ukuna u shinga u da ma dansa a kaci ka Fibi, uka u da wa gbasha a kuwa ku Atoni† a Kankiriya.

² Ma folo ḍā tā i wushi yi a asuvu a Asheku tyoku da ama a Kashilā a tsu yan. Bāngā ni a ure u da dem ya fuḍa ya bāngā yi, kpaci u bāngā mu tā u bāngai kpam ama roku ushani.

³ Danṣai Bilikisu n Akila, aza da a yain manyan kaḅolo nā mpa tsarā tsu gbashika Yesu Kawauwi.

⁴ A yan tā gbām evu n ukpā tsarā gai a bāngā mu. N cikpa tā cika, kpam gbā a'uwa a Atoni a Awulawa a cikpa le tā dem.

⁵ Danṣāka numu dem Atoni a da a tsu gawunsusa a kuwa ku le.

Danṣāka numu macigi ma vā Abainita. Aya Katoni ka kagitā a kaḅon ka Asiya.

⁶ Danṣai Meri,† uza da u yanka ḍā manyan cika.

⁷ Danṣai ama a vā Andaraniku n Juniya, aza da a uwai a kuwa ku a'ali kaḅolo nā mpa. A woko tā Atoni kahu mpa, kpam asuki a naḳā le tā karingā.

⁸ Danṣai Ampiliya, macigi ma vā ma, uza da wari uza u Asheku.

⁹ Danṣai Urubana, uza da u gbashikai Kawauwi kaḅolo n aṣu.

Danṣai macigi ma vā Isṭaki.

¹⁰ Danṣai Abali, uza da u wenikei mayun da wa tono Kawauwi.

Danṣai Aristobulu n aza a kuwa a ne.

¹¹ Danṣai Hiridiyon vuma u vā.

Danṣai Narikisa n aza da a'ari a kuwa ku ne, aza da a'ari aza a Asheku.

¹² Danṣai Tarafina n Tarafusa, aka da a yankai Asheku manyan cika.

Danṣai macigi ma vā Barāsisa, uka roku uza da u yankai Asheku manyan cika.

¹³ Danṣai Rafu, kagbashi ka Asheku ka ka shinga, kpam i danṣa mma u ne, wā tā tyoku u mma ara vā.

¹⁴ Danṣai Asinikirita, n Filiguna, n Hamisa, n Baturoba, n Hama, kpam dem i danṣa Atoni a da a'ari kaḅolo n ele.

¹⁵ Danṣai Filologus, n Juliya, n Niriya n utaku u ne, n Ulimifa n gbā ama a Kashilā a da a'ari n ele.

16 Damamgbanai n uciga u Kawauwi.

Gba Atoni a a'uwa a Atoni a Kawauwi a ka danasa da ta.

Kadyanshi ka makorishi

17 Ama a va, ma folo da i kirana n ama da a ka tuko upecene n aza a uzuwa ama utadatsasa, n a wenishiki ili i roku kau a uwenishike u da i wushai. Yanyi dan n ele!

18 Aza da a ka yansa nala Asheku Kawauwi ka tsunu aya a ka gbashika wa, shegai ili i'ya ya zuwa le upana kayanyan i'ya koshi a ka yansa. A tsu yinsa ta ama da bawu a revei icun i ikuna i cingi i na a asu u uyanaka le kadyanshi ka shinga ka shinga n icikpali i kaƙan.

19 Gba Atoni a pana ta a da i naka ta Asheku karinga, adama a nala n yan ta mazanga adama a de. Shegai ma ciga ta i yain ugboji a ili i'ya i'ari i shinga, kpam kotsu i yain ili i roku n ukuna u cingi wa.

20 Kashila uza da u tsu tuko ndishi n shinga, wa barakpa wa, wa lya ta kaci ka Kanangasi.* U naka da ucira a kaci ka ne.

N yan ta kvasu ukuna u shinga u Asheku a tsunu Yesu u rongo n ada.

21 Timoti uza da wa yan manyan kaƙolo na mpa wa danasa da ta. Ama a va Lusiya, n Yason, n Susibita a ka danasa da ta dem.

22 Mpa Taritiya, uza da korongi ili i na yi i'ya Bulus tonuko mu n korongu vi, ma danasa da ta dem a asuvu a Asheku.

23 Gayu wa danasa da ta dem. U wusha mu ta kpam u wusha ta dem Atoni a kuwa ku ne.

Erasutu kazuwi ka ikebe ka ilyuci, n Kawuta kaje ka tsunu a ka danasa da ta dem.

[
24 N yan ta kvasu Asheku a tsunu Yesu Kawauwi u wenike gba de ukuna u shinga u ne. Ami.]†

Kvasu ka icikpali

25 Asaka tsu naka Kashila tsupige! Wa fuda ta wa zuwa da i shamgba n ucira a upityanangu u de, tyoku da Kadyanshi ka Shinga ka danai. Akani yi a da ukuna u Yesu Kawauwi n afofi a da Kashila ka sokongi caupa.

26 Shegai gogo-na ikorongi i ntsumate i zuwa le ta a revei ukuna u mayun vi a kateshe. Kpam Kashila, uza da bawu wa kuwa, u dana ta a ka zuwa ta gba iyamba a reve n akani a na yi, tsara a wushuku kpam a gorimuko yi.

27 Asaka Kashila, uza da aya koshi wari n kakiri, u wushi tsupige a asu u Yesu Kawauwi hal ubana bawu utyoku. Ami.

* 16:20 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi. † 16:24 Akorongi a cau a roku aza da a purai a tagarada u Aza a Roma a kalatsa ta makpanda ma 24.

Ukanikorongi u Kagita Ubana a Asu u Aza a Korintiya

Ukukpa u kadyanshi

Bulus korongu ta ikanikorongi i re ubana a asu u Atoni a Korintiya. Korintiya ilyuci i'ya i pige kpam a ikengi i kushiva. Ama a da a ka rongo pini a wuta ta a asu kau-kau. Kala ka ilyuci ki kari n karinga wa adama a ukuna u cingi u da wari pini. Kuwa ku kameli ka a ka isa Afurodita ka iryoci i tsicingi tsu ilyuci yi, kpaci a zuwa ta pini ashankala kazu ka te adama a aza da a ka gbashika yi. Bulus bana ta a ilyuci yi u yain manyan ma uyan atani tsara u tsara ikebe i'ya wa lya n u wenishiki ama a ukuna u Yesu. Ama ushani aza a Korintiya yi aza a unambi a da, shegai aza roku azapige a da ama a reve ta n ele.

A ukanikorongi u na vi Bulus wenishike ta tyoku da Atoni a ka rongo a asu u da ama a ka yansa ukuna u cingi cika. U da Atoni a gan ta a rongo na ndishi n shinga, kotsu a rongo abolo abolo a da a ka shilakanasa wa. U wenishike ta u da kotsu Atoni a yansa unyushi u tsishankala ko ukuna u cingi u roku wa. U dansa ta tyoku da Kashila ka ciga iyolo i rongo. A ukanikorongi u na vi, Bulus wenishike ta tyoku da uciga u mayun wari n ucira. U wenishike ta kpam tyoku da ulya u kayala u mayun wari. A makorishi, u wenishike ta tyoku da a 'yangasai Yesu a ukpa, nala dem atoni a ne a ka tsara utsara u kaci.

Utsara u kaci u Yesu a ukpa u tuko ta Atoni ucira u uma. Tagarada u na u tonuko tsu ta an utsara u kaci u Kirisiti u lai uciga u ili i likimba, kpam nala dem Atoni a ka fuda ta a 'yuwan ili i likimba a toni Kirisiti.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kvasu ka Bulus (1:1-9)

Udani a kaci ka u6olomgbano kaci (1:10-4:21)

Ukpadu u upanamgbana u aza a kuwa a te (5:1-7:40)

Unaka Kashila tsupige a unu u kameli (8:1-11:1)

Ulya u kayala n ukuna u kuwa ku Atoni (11:2-14:40)

Utsara u kaci u Kirisiti a ukpa (15:1-58)

Kune ubana a asu u aza a unambi (16:1-4)

Afobi a nwalu n Bulus (16:5-12)

Ili i'ya ya 6ala Bulus n idyani (16:13-24)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Bulus uza da wa koronku da ukanikorongi u na vi, utoku u tsunu Sasatsani dem wa danasa da ta. Kashila ka isa

mu ta n woko kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi adama a da nala Kashila ka cigai u woko.

² Eda Kuwa ku Atoni ku Kashila ka kari a Korintiya ka ma koronku. Kashila ka isa da ta i woko ama a uwulukpi a ne. U gonuko da ta uwulukpi a asu u Yesu Kawauwi. U yan ta dem nala a asu u ama a da gba a ka lyaka kala ka Yesu Kawauwi kayala a asu kau-kau. Kawauwi aya Asheku a tsunu kpm dem n Asheku a le.

³ Asaka Kashila Tata u tsunu n Asheku Yesu Kawauwi u naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Bulus cikpai Kashila

⁴ N tsu cikpa ta Kashila ka va adama a kune ku ushani ka u ne da, an i wokoi ama a Yesu Kawauwi gogo-na.

⁵ I yan ta utsari a ili dem, hal n gba kadyanshi n ureve dem adama a da i'ari kabolo n eyi.

⁶ Nala u wenike ta la vi ili i'ya n tonuko da a kaci ka ne mayun da.

⁷ Adama a nala i wusha ta gba kune ku Kulu ku Kashila ka u gain i tsara hal n i vani ugono u Yesu Kawauwi Asheku a tsunu.

⁸ Wa zuwa da ta i gbama hal ubana a makorishi tsara Kashila ka kana da n unyushi wa kain ka baci Yesu Kawauwi Asheku a tsunu wa gono.

⁹ Mayun da Kashila ka yanka da nala, kpaci u tsu yansa ta gba ili i'ya baci dem u danai, kpm u dangasa da ta i yain tsije n Maku ma ne; wata, Yesu Kawauwi Asheku a tsunu.

Atoni a pecenei abon abon

¹⁰ Ama a va, ma folo da, adama a kala ka Yesu Kawauwi Asheku a tsunu, gba de i panamgbana n atoku. Kotsu i pecene kaci ka de abon kau-kau wa, shegai bolomgbonoi kaci ka de tsara i woko n katakasuvu ka te n ure u uyawunsa u te.

¹¹ Ama a va, ama roku aza da a'ari a kuwa ku Kuluwi* a tonuko mu ta a da eda pini ya yangbana kananamgbani.

¹² A da ya dem a asuvu a de wa dansa ili kau-kau. Uza roku u dana, "Mpa Bulus da ma tono." Uza roku u dana, "Mpa Apolo da ma tono." Uza roku u dana, "Mpa Bituru da ma tono." Uza roku kpm u dana, "Mpa Kirisiti Kawauwi da ma tono."

¹³ A ka fuda a peci Kawauwi uza da wari uza u te a asu kau-kau da? A'a! Bulus kuwa adama a de a mawandamgbani da? A'a! A lyubugu da tsara i woko atoni a Bulus da? A'a!

¹⁴ N cikpa ta Kashila an bawu n lyubugi ko uza u te u de, shegai Kirisibu n Gayu.

¹⁵ Gogo-na ko uza wa dana a lyubugi yi a kala ka va wa.

* **1:11** Kuluwi uka da, kpm a dana ko ama yi ama a ne a da ko agbashi ko aza da a ka rongu a kuwa ku te wa.

¹⁶ (N ciba ta gba, n lyubuğu ta dem Isitifanu n aza a kuwa a ne gba, shegai ma fuda ma ciba an n lyubuği aza roku kparam wa.)

¹⁷ Kawauwi ka suku mu n lyubuğu ama wa. Shegai u suku mu ta n yain Kadyanshi ka Shinga. Kparam a'ayin a da baci ma yan Kadyanshi ka Shinga ki, n tsu yan ka n ugboji u ama wa, kpaci ma ciga ucira u ukpa u Kawauwi a mawandamgbani u woko u gbani wa.

Kawauwi ka ucira n kakiri ka Kashila

¹⁸ Ama da a'ari a ure u ubana a ukpa a pana baci akani a ukpa u Kawauwi, wa woko ta utengeshi ara le. Atsu kparam aza da Kashila ka wauwusa, tsu pana baci, ucira u Kashila u da.

¹⁹ A korongu ta a Tagarada u Kashila:
 "Ma wacinsa ta kakiri ka aza da a bidyai kaci ka le a'ari n kakiri.
 Ma kangu ta ureve u arevi." ◇

²⁰ Ndya kalen ka likimba u yawunshi, n awenishiki a mele, n aza a kananamgbani ka ukuna? Kashila ka zuwa le ta a wokoi ili i gbani kparam u wenikei kakiri ka le ka woko ka gbani.

²¹ Kashila uza da wari n kakiri u bidiga ta kaci ka ne wa asaka ama a likimba u na a yain manyan n kakiri ka le a boli yi hal a wene yi wa. A unu u nala, aku u gonoi u dangasai u wauwa aza da a wushuki n kadyanshi ka tsu yain kuɓari, ka kari yavu utengeshi.

²² Aza a Yahuda a tsu zama ta a wene ikunesavu tsara u wenike le Kashila ka yan ta manyan. Awulawa a tsu ciga ta a tsara kakiri.

²³ Adama a nala, an tsu yain kuɓari ku Kawauwi ka kuwai a mawandamgbani, aza a Yahuda a bidya ta u da unyushi u da, Awulawa kparam a bidyai u da ili i gbani.

²⁴ Shegai a asu u aza da Kashila ka isa, gba aza a Yahuda n Awulawa, akani yi a da na: Kawauwi, aya ucira n kakiri ka Kashila.

²⁵ Ko Kashila ka baci n utengeshi, u la ta ya dem kakiri, kparam ko wa baci bawu ucira, u la ta ya dem ucira.

²⁶ Ama a va, cibai tyoku da i'ari an Kashila ka dangasa da. Ama a likimba u naha a yawunsa an ama ushani a asuvu a de a'ari n kakiri wa. Ama da a'ari azapige a asuvu a de a'a gan wa. Ama da a'ari aza a kuwa ku tsugono a asuvu a de a'a gan wa.

²⁷ A unu u nala, Kashila ka dangasa ta ili i'ya likimba danai ili i utengeshi i'ya tsara u nei aza da a bidyai kaci ka le a'ari

n kakiri uwono. U dangasai kpm aza da bawu a'ari n ucira tsara u nei aza da a'ari n ucira uwono.

²⁸ U dangasai ili i'ya ama a likimba a goroi a yawunsai yavu i maci i'ya wa ko kpm yavu ili i roku i'ya wa gba gba, aku u yankai ili i nala yi manyan a asu u ili i'ya a wenei n kalen tsara i woko i gbani.

²⁹ U yan ta nala tsara ko uza u yain aradi a kapala ka ne wa.

³⁰ Kashila ka ka zuwa da i woko ili i te n Yesu Kawauwi. U zuwai Kawauwi eyi kaci ka ne u woko kakiri adama a ulya u kapala u tsunu. Adama a ne a da Kashila ka wusha tsu. U gonuko tsu uwulukpi, kpm u nekei kaci ka ne tsara u wutukpa tsu a asu u unyushi u cingi.

³¹ Tagarada u Kashila u dana ta, "Uza da wa ciga u yain aradi, u yain a da a ili i'ya Asheku a yain koshi."

2

Kadyanshi a kaci ka Kawauwi n ukpa u ne

¹ Ama a va, an n tuwai n tonuko da akani a da Kashila ka sokongi vi, n dansa n ureve u kadyanshi wa, kpm n wenike ugboji wa.

² Kpaci tun a'ayin a da mari n ada, n yawunsa ta n asansa n ko ndya wa, shegai bamu n Yesu Kawauwi koshi, hal gai ukpa u ne a mawandangbani.

³ A'ayin a da n tuwai ara de vi, ikyamba i va i razugba ta hal gbam ya je adama a uwonvo.

⁴ Kpm an n wenishikei na n yanyi kuɓari ki, n dansa ta karara. N yan ugboji wa, bele n leshi da n kadyanshi. N asaka ta Kulu Keri ku Kashila ku wenike ucira u ne.

⁵ Yan da n yain nala tsara i tsara upityanangu adama a ucira u Kashila, shegai adama a ugboji u vuma wa.

Kakiri ka Kashila

⁶ A'ayin a da baci dem mari a asuvu a Atoni a da a'ari n ucira, n tsu yan ta kadyanshi n kakiri. Shegai icun i kakiri ka likimba wari n ka ka wa. Kpm icun i kakiri ka aza a tsugono a likimba a na a ka ciga ka wa, kpaci ele aza da ucira u le wa woko u gbani u da.

⁷ N dansa ta n kakiri ka Kashila ka kari usokongi, ka u asakai usokongi hal n gogo-na. Kahu likimba gita, Kashila ka fofuso ta kakiri ka nala ki tsara u tuko tsu tsupige.

⁸ Ko uza u tsugono u te a likimba wa la u revei n ka wa. A da baci a'ari a revei n ka, a'ari a ka wandamgbana Asheku uza u tsupige wa.

⁹ Shegai Tagarada u Kashila u dana ta:

"Ili i'ya Kashila ka fofusukoi aza da a ka ciga yi i la ta ili i'ya a wenei n a'eshi a le,

i la tã kƙam ili i'ya a panai n atsuƙu a le.

Ko uza kotsu u yawunsa a ukuna u nala vi wa!"

¹⁰ Tsu reve tã n ukuna u nala vi kƙaci Kulu Keri ku Kashilã ku wenike tsu ðe ko ndya wa. U tsu wene tã ko ndya wa hal dem n ili i usokongi i Kashilã.

¹¹ Aða koshi vu revei ili i'ya i'ari a katakasuvu ka vunƙu, Kulu Keri ku Kashilã kƙam aya koshi u revei ili i'ya i'ari a katakasuvu ka Kashilã.

¹² Shegai Kashilã ka naƙa tsu tã Kulu Keri ku ne, ili i'ya i zuwai bawu tsu tsu yawunsa tyoku ða ama a likimba a tsu yawunsa i'ya gai la vi. Da kƙam dem i zuwai tsu tsu reve ili i'ya Kashilã ka naƙa tsu vi faã.

¹³ Tsu tonuko ða baci nala vi, tsu tsu yanka kakiri ka kadyanshi ka vuma manyan wa. Tsu tsu dansa tã kadyanshi ka Kulu ku Kashilã ku tonuko tsu tsu dana a'ayin a ða tsa wu-tumƙpusuƙa aza ða a'ari n Kulu ku Kashilã ukuna u mayun a kateshe.

¹⁴ Da gai i zuwai she uza ða wari n Kulu ki aya koshi u tsu reve n unã u shinga u Kulu ku Kashilã vi. Uza ða baci dem bawu wari n Kulu ku Kashilã, u tsu yawunsa tã unã u shinga u nala vi utengeshi u ða.

¹⁵ Uza ða baci wari n Kulu ki, wa fuda tã wa vece ukuna u na vi, shegai eyi ko uza wa fuda wa vece yi wa.

¹⁶ Tagarãda u Kashilã u dana tã:
"Ya revei katakasuvu ka Magono ma Zuba?
Ya wa fuda wa naƙa yi adooki?" ◊

Shegai tsa fuda tã tsa reve ukuna u na vi, kƙaci tsã tã n katakasuvu ka Kawauwi.

3

Agbashi a Kashilã

¹ Ama a va, an n dansai n aɗa, n dansa n aɗa tyoku u Atoni a ða a'ari n ucira wa; u kaƙa tã n dansa n aɗa yavu eɗa aza a likimba na ða i'ari, ko kƙam yavu mmuku n shili n ða i'ari a asuvu a Kawauwi.

² N neshe ða ilikulya wa adama a ða i buwai ve ucomo mani. Ko n gogo-na kotsu i raƙsa ulya ilikulya wa adama a ða ya rongo tã tyoku ða ama a likimba na a ka rongo.

³ Ya yamgbana malyon n atoku a ðe kƙam n i shilãƙani. Nala u wenike tã an eɗa aza a likimba na ða, kƙam ya tonore u ne.

⁴ Uza u te u ðe u dana tã, "Mpa Bulus ða ma tonore." Uza roku kƙam u danai, "Mpa Apolo ða ma tonore." A'ayin a ða ya dansa nala, i yan tã yavu eɗa ama a likimba a ða.

⁵ Ya Apolo wari? Ya Bulus? Aƙtsu agbashi a Kashilā a ɗa koshi aza ɗa a ɓanga ɗa i wushuki. Ya dem a asuvu a tsunu manyan ma Asheku a naƙa tsu ma tsa yan.

⁶ Mpa icun i'ya n cei, Apolo kƙam tsunki i'ya mini. Shegai Kashilā ka ka zuwai i'ya i gbonguroi. ⁷ Uza ɗa u cei n uza ɗa u tsungi mini a'ari n kalen wa, shegai Kashilā ka kari n kalen kƙaci aya u zuwai i'ya i gbonguroi.

⁸ Uza ɗa u cei n uza ɗa u tsungi mini gba ciga ɗa a ka ciga kashina ki ka lobono. Kashilā ka tsupa ta ya dem n manyan ma ne.

⁹ Kƙaci aƙtsu atoku a ɗa aza ɗa a ka yan manyan ma Kashilā kaɓolo, kƙam eɗa kashina ka Kashilā.

Kuma ku Kashilā ka dem i'ari.

¹⁰ N yan ta manyan ma kamai ka shinga adama a ɗa Kashilā ka ka zuwa mu n fuda n yain ma, kƙam n shigbai cuku tsu kuma tsi, uza roku kƙam wa ma a zuba u ne. Shegai ya dem a asuvu a ɗe u kirana n tyoku ɗa wa ma.

¹¹ Cuku tsu kuma tsa tsu shigbai vi aya Yesu Kawauwi, uza wa kƙam la wa shigba tsu roku kau wa.

¹² A'ayin a ɗa baci ama a ka ma a zuba u cuku tsi, aza roku a ka yan ta manyan n zinariya ko azurufa ko atali a shinga, aza roku kƙam a ka yan ta manyan na ndanga ko a'iwa ko kƙam ciwa.

¹³ Shegai a'ayin a ukondo n a afada a ɗa pini utuwa kain ka makorishi ka a ka kondo manyan ma kamai dem ka yain. Manyan dem a ka kondo ta ma n akina tsara a wene ko akina yi a ka lya ma.

¹⁴ Kuma ki ku rana baci wa, kamai ki ka tsara ta katsupi ka malen ma manyan ma ne.

¹⁵ Shegai ku rana baci, kamai ki ka namba ta ili gba. Kamai ki ka la ta, shegai wa woko ta yavu uza ɗa u lai a akina.

¹⁶ N revei i reve ta eɗa kuwa ku Kashilā ka, kƙam Kulu ku Kashilā kari a asuvu a ɗe.

¹⁷ Kashilā ka wacinsa ta uza ɗa u wacinsai kuwa ku Kashilā ku na ki. Kƙaci kuwa ki ka ta uwulukpi, kƙam eɗa kaci ka ɗe kuwa ki ka.

¹⁸ Asakai uyinsa kaci ka ɗe. Uza roku wa wundya baci eyi uza u kakiri u ɗa, tyoku ɗa likimba wa wundya kakiri kari, she u gonuko kaci ka ne katengeshi a kapala ka le tsara u woko uza u kakiri u mayun.

¹⁹ Ili i'ya likimba bidyai kakiri ka, i'ya Kashilā ka bidyai i woko utengeshi. Tagarada u Kashilā u dana ta, "Kashilā ka wanda ta aza a ugboji a'ayin a ɗa a ka yan ugboji u le."

²⁰ U dana ta kƙam, "Magono ma Zuba ma reve ta afoɓi a ɗa aza a kakiri a yain a gbani a ɗa."

²¹ Kotsu i yain arāḍi an ya tonu vuma u pige u roku wa. Ili dem i de i'ya:

²² Bulus n Apolo n Bituru aza de a da. Nala dem gbā likimba u de u da. Uma n ukpā n a'ayin a gogo-na n a da a ka tuwā, a de a da. Mayun, ko ndya wa i de i'ya.

²³ Edā kpam aza a Yesu Kawauwi a da, Yesu Kawauwi kpam uza u Kashilā u da.

4

Manyan ma asuki

¹ U gan tā ama a wene tsu tyoku u agbashi a Kirisiti Kawauwi, aza da Kashilā ka nākai ukuna u maci u da wari usokongi.

² Kpam ama a nākā baci agbashi manyan ma uyan, a tsu ciga le tā a yain ma n unākā u katakasuvu.

³ Mpa ara vā, n dambula ko edā ko kuwa ku afada ku yanka mu afada wa. Mpa gbam n tsu yanka kaci ka vā afada wa.

⁴ N reve n ukuna u cingi u roku u da n yain wa, shegai nala u zuwa n woko uza da bawu wari n unyushi wa. Asheku a da a tsu yanka mu afada.

⁵ Adama a nala kotsu i kidāga uza ugana bawu kotsu a'ayin a yain wa, vanai ve hal she a'ayin a da Asheku a gonoi. Wa wenike tā ukuna u da wari usokongi gogo-na a kateshe, wa wenike tā kpam ili i'ya ama a ka ciga i'ya i'ari usokongi a atakasuvu a le. Aku Kashilā ka woko uza da wa cikpala ya dem tyoku da u gain.

⁶ Ama a vā, n zuwa dā tā i wundyana mu n Apolo tyoku u iryoci a ukuna u da ma dansa vi, tsarā i rotsongusu kalen ka udani u da u danai, "Tonoi i'ya a korongi a Tagarāda u Kashilā koshi." Pini nala, ya yan n arāḍi i gorimuko uza u te i goro uza u te wa.

⁷ Ya va wundya vāri? Va wundya vu la Atoni a da a buwai? Ndyā vāri n i'ya, i'ya bawu Kashilā ka nākā vu? Kashilā ka baci ka nākā vu gbā ili i'ya vāri n i'ya, ndya i zuwai va yan arāḍi yavu n kaci ka vunu ka vu yain i'ya?

⁸ Ya wundya tā yavu gbā ili i'ya ya ciga i'ā tā n i'ya. Ya wundya tā yavu aza a utsari a da i'ari. Hal i lyai tsugono bawu atsu. A'ari a dana gbam ngono n da i'ari kotsu tsu lyai tsugono tsi kabolo n aḍā.

⁹ U yan mu tā yavu Kashilā ka zuwa tsu tā asuki tsarā tsu woko ama da bawu ama a ka nākā tsupige, tsu wokoi yavu aza da a'ari a kuwa ku a'ali aza da a ka ne uwono a kateshe. * Tsu

* **4:9** Katigi ka aza a Roma ka lya baci kuvon aku a ka gono a kuwa, a kapala ka wa wala, aku asoje n aza da a bāngā yi a toni yi a kucina. Pini nala, aza da a kanai tyoku u agbashi a'ayin a kuvon yi a toni a makorishi. Bulus ratsanaka tā kaci ka ne n agbashi a da a'ari a makorishi.

wokoi yavu ama ḁa a purai a bankai a kakura tsara a wuna le, tsara gba ama n atsumate a zuba a wundi tyoku ḁa a ka kuwa.

¹⁰ Ama a likimba a na a ka wundya yavu atsu utengeshi u ḁa tsa yan an tsa yanka Kawauwi manyan. Shegai ara ḁe kpam ya wundya ta yavu i'a n kakiri an ya tonu Kawauwi. Ya wundya yavu atakasuvu a tsunu a'a n ucira wa, a ḁe kpam n ucira. Ya wundya ama a ka nakasa ḁa tsupige shegai atsu a ka nakasa tsu wa.

¹¹ Hal n gogo-na gbam kambulu n kakuli ka tsari a upana, tsā kpam n aminya a u'uka a shinga wa. Ama kpam a ka yansa tsu mavura cika. Tsara n kuwa ku kaci ku tsunu wa.

¹² Tsu matsa ta tsu yain manyan n akere a tsunu. Ama a yanka tsu baci unā u cingi, tsu tsu zuwuka le ta unā u shinga. Ama a ka yansa tsu baci mavura, tsu tsu kawunku ta ma.

¹³ Ama a ka dansa baci kagbani a kaci ka tsunu, tsu tsu dansa ta ukuna u shinga a kaci ka le. Gogo-na gbam tyoku u kaviri ḁa ama a bidya tsu ili i'ya a ka wotsongu n tyoku u akama a ḁa a ka za a wotsongu.

¹⁴ Ili i na yi korongu ḁa ma korongu i'ya tsara i pana uwono wa. Ciga ḁa ma ciga n rono ḁa atsuvu kpaci ḁa mmuku n va n ḁa aza ḁa ma ciga.

¹⁵ Ko i'a baci n awenishiki azu kupa (10,000) aza ḁa a ka wenishike ḁa a kaci ka Kawauwi, mpa tata u ḁe koshi. I woko ḁe mmuku n va a asuvu Kawauwi an n tonuko ḁa ukuna u ne.

¹⁶ Adama a nala, ma folo ḁa i toni iryoci i va i yain tyoku ḁa mpa ma yansa.

¹⁷ Ili i'ya gai i zuwai ma sukunku ḁa maku ma va Timoti i'ya gai la vi. Aya macigi ma va kpam kagbashi ka maci ka Asheku. Wa cibuga ḁa ta ili i'ya n wenishikei a kaci ka Yesu Kawauwi tyoku ḁa n wenishikei ko nte wa a asuvu a a'uwa a Atoni.

¹⁸ Aza roku a ḁe a ka yan aradi yavu ma tuwa ḁa ukyawan wa.

¹⁹ Shegai Asheku a wushuku baci n tuwa, wa garakpa wa ya wene mu ta. N tuwa baci ma wene ta ili i'ya aza a aradi a nala yi a ka yansa. Kpam ma reve ta mayun ḁa baci a'ari n ucira u Kashila ko kpam kadyanshi ka gbani ka a'ari a uyansa.

²⁰ Kpaci tsugono tsu Kashila tsā adama a kadyanshi wa, shegai adama a ucira.

²¹ A asuvu a ili i re i na yi, ndya i dangasai, n tuwa n kajaḁu, ko gai n tuwa yuwu n uciga?

5

Afada a kaci ka tsishankala

¹ N pana ta a da uza roku a asuvu a ḁe u yan ta tsishankala, a ḁa wa vakusu n uka u tata u ne. Ko aza ḁa gbam bawu a revei Kashila a kovo ta ucun u unyushi u nala vi.

² Ya yan arāḍi, a unā u ḍa ya namgba katsuma. U gan ta gbam i loki yi kpam i wutukpa yi a asuvu a ama a ḍe.

³ Ko an u wokoi mā ta m̄b̄ari n aḍa, n tsu cibusa ta n aḍa. N yan ta afada yavu mā pini kaḅolo n aḍa. N ucira u ḍa Yesu Asheku a naka mu, n kiḍaga ta vuma ḍa u yain unyushi u cingi u nala vi ugana yavu mā pini n aḍa.

⁴ A'ayin a ḍa baci i isaḍi ndishi a ukuna u na vi, kulu ku va ka ta n aḍa, ucira u Yesu Asheku kpam wa rongo ta n aḍa pini a asu vi.

⁵ U kana ta i neke vuma u nala vi a asu u Kanangasi.†* Kanangasi ka wacinsa ta ikyamba i ne, shegai a ka wauwa ta kulu ku ne kain ka baci Yesu Asheku u gonoi.

⁶ Araḍi a ḍe a gan wa. I reve ta kalen ka udani u ḍa danai, “Maku ma yisti kenukulu ma ma tsu zuwa kira ku akala ku kasasu ku shita.” Wata, i asaḱa baci vuma ḍa wa yansa tsishankala tsi u lyai kelime n aḍa, aza roku a asuvu a ḍe a ka gita ta uyansa unyushi u cingi tyoku ḍa wa yansa.

⁷ Tyoku ḍa aza a Yahuda a tsu takpa gba yisti ḍa wari a a'uwa a le kahu a yain Abiki a Upasamgbana,† nala dem ya takpa vuma u nala vi a asuvu a ḍe. Kashila ka wulukpe ḍa ta adama a ḍa Kawauwi ka kuwai u wutukpa tsu a unyushi u cingi. Wa ta tyoku u ncon n ḍa aza a Yahuda a tsu kiḍa a'ayin a Abiki a Upasamgbana caupa.

⁸ Adama a ḍa wari mayun nala, u gan ta tsu rongo ucibusa atsu ama a Kashila a ḍa. Tsu varangu yisti cau vi; wata, kotsu tsu rongoi n ahali a cingi n a malyon n ure u tsicingi tyoku ḍa tsu yansai caupa kahu tsu woko Atoni wa, shegai tsu rongoi n ahali a shinga n ukuna u mayun tyoku u burodi u ḍa bawu wari n yisti.

⁹ An n koronku ḍa caupa, n tonuko ḍa ta kotsu i pecemgbene n ama ḍa a ka yansa tsishankala.

¹⁰ Aza ḍa bawu a'ari Atoni alya ma dansaka wa. Mayun ḍa aza roku a asuvu a le a ka yansa ta tsishankala. Aza roku a le a ka yansa ta kurura, aza roku aza a mawusuka, aza roku kpam aza a ulyasaka ameli kayala a ḍa. Ya ciga baci i pecemgbene n icun i ama a nala yi, u kana ta she i asaḱa likimba.

¹¹ Ili i'ya ma tonusuko ḍa i'ya, i pecemgbene n uza ḍa wa isa kaci ka ne Katoni, shegai wa yansa tsishankala, ko kpam wa yansa kurura, ko kpam uza ḍa wa lyasaka ameli kayala. I pecemgbene n uza ḍa wa wishisa aza roku, ko kasoi, ko kpam uza u mawusuka. Kotsu gbam i lyai ilikulya kaḅolo n ucun u vuma u nala vi wa.

¹² Ma n ucira u ḍa ma yanka aza ḍa bawu a'ari Atoni afada wa. Shegai i'a ta n ucira u ḍa ya barana Atoni a ḍa a yain icun

* 5:5 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

i inyushi i nala.

¹³ Kashilā ka ka yanka aza da bawu a'ari Atoni afada. Tagarada u Kashilā u dana ta, "Uza roku wa baci uza u cingi a asuvu a de, loko ni." ◇

6

Ubansaka atoku a kunu ku afada

¹ Uza roku a asuvu a de wa baci n ukuna n Katoni ka roku, kotsu i banka ukuna vi a asu u uza u afada u da bawu wari Katoni wa. Foloi ama a Kashilā a yanka da afada a ukuna vi.

² I reve an kain ka roku atsu Atoni tsa yanka likimba afada wa? Eda baci ya yanka likimba afada, ya fuda ya yan afada a ikuna i kenu i na yi wa?

³ I reve an a a'ayin a da a ka tuwa tsa yanka atsumate a zuba afada wa? Adama a nala ya fuda ta ya yanka ikuna i naha afada.

⁴ I'a baci n ukuna icun i na, nida ya bana a asu u aza a afada a kateshe, aza da bawu ama a Kashilā a ka naka karinga? ⁵ N dana ta nala tsara i pana uwono. N reve ta a ka namba uza roku a asuvu a de uza da wari n kakiri ka wa fuda wa yan afada a'ayin a da baci ukuna u rukpai a mere ma Atoni wa.

⁶ Shegai a una u da ya yan nala, aku i gonoi ya bansaka atoku a de a kuwa ku afada, ya yansa kananamgbani a kapala ka aza da bawu a revei Kashilā.

⁷ I bidya baci ukuna u de ubana a kunu ku afada, i rukpa de. Katoni ka roku ka yanka baci uza u te u de i'ya bawu i gain, kotsu u banka yi a asu u uza u afada wa. Wa laka yi ta u yanka yi baci ukuna u roku wa. Ko kpm Katoni ka roku ka ryafa baci uza u te u de, kotsu u banka yi a asu u uza u afada wa. Wa laka yi ta u asaka ukuna vi.

⁸ Shegai eda dem i tsu nusa ta i ryafa kpm aza roku, i tsu yan ta dem nala a asu u atoku a de Atoni!

⁹⁻¹⁰ Kotsu i yinsa kaci ka de wa. Mayun i reve ta ama a cingi a ka tsara tsugono tsu Kashilā wa. Ama a na yi alya, aza da a ka lyasaka ameli kayala. Nala dem aza a uyan tsishankala, n a'ali a da a ka vakusu n aka a roku, n aka a da a ka vakusu n a'ali a da bawu a'ari a le, icun i ama a na a ka uwa a tsugono tsu Kashilā wa. A'ali a da a asakai atoku a le a'ali a ka vakusu n ele a ire kau-kau. Aza da a ka boko, n aza a kurura, n aza a mawusuka, ele dem a ka uwa a tsugono tsu Kashilā wa. Asoi a da a tsu gutukpa, n aza da a wishisai a'ala a atoku a le, ama da a ka yansa gba ili i na yi a ka tsara tsugono tsu Kashilā wa.

¹¹ Kahu i wushuku n Kawauwi, aza roku a de a yansa ta ili i gbani i nala yi. Shegai Kashilā ka zaka da de unyushi u cingi u de u gonuko da uwulukpi, kpm u gonuko da i wokoi a asuvu

a aza da a'ari dere a kapala ka ne. U yan ta gba ili i nala yi a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi Asheku kpm n ucira u Kulu ku Kashila ka tsunu.

Naka Kashila tsupige n ikyamba i vunu

¹² Aza roku a de a dana ta naha: “Ma fuda ta ma yan ili i'ya baci dem ma ciga, adama a da mari Katoni.” Aku n wushunku le naha: “Mayun da, uwenishike u nala vi mayun da, shegai nala u wenike la vi ili dem i'ya i'ari n kalen wa.” Ko n dana baci, “Ma fuda ta ma yan gba ili i'ya ma ciga,” ma asaka ili yi i gonuko mu kagbashi ka ne wa.

¹³ I dana ta, “Ilikulya i lobono ta adama a katsuma, katsuma kpm ka lobono ta adama a ilikulya.” Nala wari, shegai kain ka roku Kashila ka kotso ta n ele gba. Kashila ka yan ikyamba adama a tsishankala wa. U yan ta i'ya adama a da a ka gbashika Asheku, kpm Asheku a kirana ta n ikyamba i tsunu.

¹⁴ Kashila ka 'yangasa ta Asheku a ukpa, kpm wa 'yangasa tsu ta dem n ucira u ne.

¹⁵ I reve ta ikyamba i de apashi a ikyamba i Kawauwi a da. U gan n bolomgono kapashi ka ikyamba i Kawauwi n kashankala da? Ko kenu!

¹⁶ Kpm i reve an uza u bolomgono baci ikyamba i ne n kashankala u woko de ikyamba i te n eyi wa? Kpaci Tagarada u Kashila u dana ta, “Ama a re a le a ka woko ta ikyamba i te.”

◇

¹⁷ Shegai uza da wari ubolomgoni n Asheku, kulu ku ne n ku Asheku ku woko ta ku te.

¹⁸ Adama a nala she i suma uyan tsishankala. Gba icun i unyushi u cingi i'ya ama a ka yansa a kateshe ka ikyamba ka wari, shegai bamu n tsishankala. Aza a uyan tsishankala a nusuka ta ikyamba i le.

¹⁹ I reve an ikyamba i de asu da Kulu Keri ku tsu dusukusu da wa? Ka ta a asuvu a de. Kashila n kaci ka ne aya u naka Kulu Keri. Eda i'ari n kaci ka de wa, shegai eda aza a Kashila a da.

²⁰ Kashila ka tsila da de. U tsupa de n katsupi ka pige. Adama a nala, u kana ta i yain ili i'ya ya naka Kashila tsupige n ikyamba i de.

7

Uwenishike a kaci ka iyolo

¹ Gogo-na ma tonuko da ta ili i'ya n yawunsai a kaci ka ili i'ya i koronku mu a ukanikorongi u de. I da, “Uza wa ciga baci u zuwa Kashila ka pana kayanyan, u gan ta u rongo bawu u vaki n uka, ko kenu.”

² Shegai ili i'ya ma tonuko dā i'ya: aza roku a ka fudā a ka kaṅa kaci ka le wa, she a ba a yan tsishankala. Adama a nala a da u gain ya dem u zuwa uka u ne u da wa vakusu n eyi koshi. Uka kpm u gan tā u bana iyolo a asu u vali da wa vakusu n eyi koshi.

³ U gan vali u kpaḍa uvaku n uka u ne wa, nala wari kpaci aya vali u ne. Nala wari n uka vi kpaci aya uka u ne.

⁴ Uka vi wa yan n ucira a kaci ka ikyamba i ne wa, she n vali vi. Nala dem vali vi wa n ucira a kaci ka ikyamba i ne wa, she n uka vi.

⁵ Kotsu uza u te u le u bishinka utoku u ne ikyamba i ne wa, shegai ama a re le a wushuku baci a shamgba ve hal ubana a'ayin kenu, tsara a gonuko kaci ka le a asu u kvasu. Pini nala, aku a gono kpm tsara Kanangasi* ka kondo le adama a ukpaḍa u ukaṅa u kaci u le wa.

⁶ Dana da n danai nala tsara i tsara ucira u da ya kaṅa kaci ka de a asuvu a iyolo. Shegai mele ma ma zuwuka da wa.

⁷ Wa yan mu ta, gba Atoni a ka kpaḍa baci uyan iyolo, tyoku da mpa mari bawu uka, shegai Kashila ka naka ta ya dem kune ku ne, uza u na n kune ku ne kau, uza roku kpm n kune ku ne kau.

⁸ Gogo-na eda ma dansaka agapa na nraṅa aza da a'ari Atoni. Wa lobono ta i rongo nala bawu i yain kpm iyolo tyoku da mpa mari.

⁹ Shegai ya fuda baci ya kaṅa kaci ka de wa, i yain iyolo. Wa laka ta tsulobo i yain iyolo n u da ya kuwa n maluwa.

¹⁰ Ma ciga ta n barana da eda aza da i yain iyolo. Shegai mayun mpa ma barana da wa, Yesu Asheku da. Adama a nala mpa ma barana da wa, aya. Avu uka da baci, kotsu vu peci n vali u vunu wa.

¹¹ Kpm ko vu pece baci kotsu vu yain iyolo i roku wa, shegai vu gono pini a asu u vali u cau u vunu. Avu kpm vali da baci, kotsu vu loki uka u vunu wa.

¹² Gogo-na eda aza da i zuwai aza da bawu a'ari Atoni eda ma dansaka. Yesu Asheku u wenishike tsu ko i te a kaci ka nala wa, shegai ma wenishike da ta a kaci ka ukuna vi. Aza roku a de a'ali a Atoni yi i'a ta n aka da bawu a'ari Atoni. Uka vi wa ciga baci u rongo n avu, kotsu vu loki yi wa.

¹³ Avu uka da wari Katoni, kpm vali u vunu bawu wari Katoni, hal u wushuki u rongo n avu kotsu vu peci n eyi wa.

¹⁴ Vali u da bawu wari Katoni kpm wari n uka u da wari Katoni, iyolo yi i'a ta uwulukpi adama a uka vi. Nala dem uka u da bawu wari Katoni wa baci n vali u da wari Katoni, iyolo yi i'a ta uwulukpi adama a vali vi. Nala baci wa, mmuku

* 7:5 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

n de ɓari ma woko ta mmuku n da bawu ɓari uwulukpi. Shegai gogo-na mmuku n de ma woko ta uwulukpi adama a uwulukpi u da vu tukoi a asuvu a iyolo yi.

¹⁵ Uza da bawu wari Katoni ki, wa ciga baci u peci n Katoni ki, she Katoni ki ka zuwa yi u shamgba bamu n uciga u ne wa. Nala u gita baci, Katoni ki kabirya yi kpam n iyolo i nala yi wa. Shegai uciga utsara u da baci, iyolo yi i shamgba le pini n vali ko uka da bawu wari Katoni ki bawu a pecei, kpaci Kashila ka ciga ta Atoni a rongo ndishi n shinga n ama.

¹⁶ N ada da ma dansa aka a da a'ari Atoni: Gaawan vali u vunu u woko Katoni ka Kawauwi adama a vunu. Nala dem eda a'ali a da i'ari Atoni: Gaawan uka u vunu u woko dem Katoni ka Kawauwi adama a vunu.

Tonoi Asheku kain dem

¹⁷ A kuwa ku Atoni ka baci dem n banai n tsu tonuko le ta a shamgba pini tyoku da a'ari tun a'ayin a da Yesu Asheku u dangasa le, kpam Kashila ka isa le a woko ama a ne. Gogo-na nala kpam ma tonuko da.

¹⁸ Tyoku u, uza da baci a kidai kacombi kahu u woko Katoni, kotsu u dana wa woko yavu a kida yi kacombi wa. U woko baci Katoni bawu a kida yi kacombi, kotsu u dana she u kida kacombi wa.

¹⁹ Ko a kida yi kacombi ko a kida yi wa, gba ili i te i'ya. Ili i'ya i lai n kalen i'ya uyan u ili i'ya Kashila ka danai a yain.

²⁰ Lyayi kelime n urongo tyoku da i'ari a'ayin a da Kashila ka isa da.

²¹ Avu kagbashi ka? Kotsu u nala u gala vu wa, shegai vu tsara baci kabala ka va tsara kaci ka vunu, vu lyai kelime, nala wa n ukuna wa.

²² Aza da a'ari agbashi a'ayin a da Asheku a isa le vi, alya a ka woko yaa a asuvu a Asheku. Nala kpam aza da bawu a'ari agbashi a'ayin a da Asheku a isa le vi, a ka woko ta agbashi a Kawauwi.

²³ Kashila ka tsila da de. U tsupa de n katsupi ka pige adama a de. Kotsu i woko tyoku u agbashi a ama hal i kpadan upanaka Kashila wa.

²⁴ Ama a va, n doku ta n danai, shamgbai pini tyoku da i'ari a'ayin a da Kashila ka isa da, wa banga da ta i yain nala.

Aza da bawu a'ari n iyolo

²⁵ Gogo-na a kaci ka ama da bawu a'ari n iyolo da ma korongu. Asheku a dana ukuna u roku tyoku da ama a na yi a gain a ka yan wa, adama a nala asaka n dana ili i'ya n yawunsai. Ya wushuku ta n ili i'ya n danai cinda Asheku a pana mu ta iyali.

²⁶ Adama a upana u ikyamba u gogo-na da i zuwai ma naka adooki a asu u aza da bawu a yain iyolo a rongo pini bawu iyolo.

²⁷ Shegai vu yan baci iyolo, kotsu vu peci wa. Vu yan baci kotsu iyolo wa, kotsu vu boli vu yain iyolo wa.

²⁸ Ko vu zuwa baci uka, vu nusa wa. Nala dem maku ma uka ma yan baci iyolo, u yan unyushi wa. Ma ciga kadambula ka iyolo ka tsara da wa.

²⁹ Ama a va, n tonuko da karara, a'ayin a tsunu a likimba a'a gan wa. Adama a nala a'ayin a da a woko tsu vi kotsu tsu nangasa a da a asu u kadambula a kaci ka iyolo wa.

³⁰ Kpam ko va baci a kushen adama a unamgbukatsuma, vu lyai pini kapala n ugbashika Asheku. Ko va baci a idyoshi n vu pani kayanyan, kotsu vu asaka upana u kayanyan u vunu u zuwa vu vu asansa n ugbashika Asheku wa. Ko vu tsara baci ili ushani, kotsu i zuwa vu vu asaka ugbashika Asheku Yesu Kawauwi wa.

³¹ A'ayin a da baci dem vu yain ili i na yi; wata, i'ya ama a tsu yan a likimba vi, kotsu vu nangasa a'ayin a vunu a ucibusu i'ya wa, kpaci likimba n ili i'ya i'ari pini gba ya kotso ta gogo.

³² Ma ciga i rongo a kadambula a kaci ka ili i likimba wa. Uza da bawu wari n iyolo, wa fuda ta wa wuna a'ayin a ne a uyanka Asheku manyan, n u cibusu tyoku da wa zuwa yi u pana kayanyan.

³³ Shegai uza da wari n uka wa ta n kadambula cika. Wa yan ta kadambula a kaci ka ili i likimba, kpam n i'ya wa yan tsara uka u ne u pana kayanyan.

³⁴ Katakasuvu ka ne ka pece ta kure. Maku ma uka ko kpam uka da bawu wari n vali, wa fuda ta wa wuna a'ayin a ne a uyanka Asheku manyan. U naka Asheku kaci ka ne, ikyamba i ne n kulu ku ne. Shegai uka da baci wari n vali, u tsu yanka ta a'ayin a da wari n a da manyan u yain ili i likimba n i'ya wa yan tsara vali u ne u pana kayanyan.

³⁵ A'ayin a da baci dem n yain kadyanshi n ada naha, ciga da ma ciga n sira da wa, shegai an ma ciga n banga da da. Ma ciga ta i rongo n ahali tyoku da ama a Asheku a gain a rongo tsara i gbashika Asheku bawu ili i'ya ya damgbarasa da.

³⁶ Uza yawunsa baci u yanka kamana ka ne dere wa an bawu a yain iyolo, hal kamana ki ka wura a'ayin a iyolo. Pini nala, u gonoi u tuwa u yawunsai wa yan ta iyolo yi, wa fuda ta wa yan i'ya. Nala woko unyushi wa.

³⁷ Shegai u shamgba baci n ucira a katakasuvu ka ne wa n ukuna u da wa zuwa yi u yain iyolo wa, kpam hal wa fuda wa kana kaci ka ne. U yawunsa baci gai n kaci ka ne bawu wa

zuwa kamana ka ne ki. Wā n ukuna wa, u yan tā ili i'ya i'ari dere.†

³⁸ A yan baci iyolo yi ili i shinga i'ya, a yan baci iyolo yi wa, wa laka tā tsulobo.

³⁹ U kaṅa tā uka u rongo a kuwa ku iyolo hal ukpa u vali vi. Pini nala, wa fuda tā u bana iyolo i roku, shegai u bana uza da wari Katoni iyolo.

⁴⁰ Ara va wa laka tā upana kayanyan wa rongo baci maraṅa. Kpam yavu nala dem Kulu ku Kashila ka tono.

8

Ilikulya i'ya a darāmkpai ameli

¹ Gogo-na ma ciga tā n yain kadyanshi a kaci ka inyama i'ya a darāmkpai ameli. Gbā tsunu tsu reve tā ili i roku a kaci ka ukuna u na vi. Ureve u zuwa tsu tā tsu 'yaṅaṣai avangatsu a tsunu n aradi, shegai uciga u zuwa tsu tā tsu baṅga atoku.

² Uza da baci u wenei yavu wā n ureve, kotsu u cina ureve u mayun wa.

³ Shegai uza da wa ciga Kashila, aya Kashila ka tsu reve kpam ka tsu kirana n eyi.

⁴ Ili i'ya n danai i'ya na a kaci ka utakuma u inyama i'ya a darāmkpai ameli: Tsu reve tā gai kameli ili i maci i roku i'ya a likimba wa, kpam tsu reve tā Kashila ka te ka koshi.

⁵ A tsu bidya tā ili i zuba n i likimba ushani “ashila” n “asheku” ili i'ya bawu i'ari “ashila” n “asheku” a mayun.

⁶ Shegai tsu reve tā tsā tā n Kashila ka te koshi, aya Tata, uza da u yain ili gbā, u yan tsu kpam tsara tsu gbashika yi. Yesu Kawauwi aya koshi Asheku a tsunu. Ili i'a la i'ya bawu u yain wa, kpam adama a ne a da tsari n uma.

⁷ Shegai ya dem da revei nala vi mayun da wa. Aza roku a cuwanaṅa de n ameli, da i zuwai hal n ara a ka takuma baci icun i inyama i nala yi, a tsu wene tā yavu i kameli i'ya. A wene tā yavu ya tsunku le tā ashinda a lya baci icun i ilikulya i nala yi. A yawunsa tā nala kpaci u wuyana le tā a takpana ili i shinga n i'ya bawu i'ari i shinga.

⁸ Mayun da ilikulya i tsu tuko tsu evu n Kashila wa. Tsu lya baci i'ya wa, ya jebe tsu ili wa. Tsu lya baci i'ya, ya doku tsu ili wa.

† **7:37** Mkpanda n na mi ma yan tā kpam n kalen: A dana tata wa kaṅu makere ma ne ubana iyolo, kpam u wura de ayen a iyolo. Gogo-na tata vi yawunsa baci ugan u bishinka yi wa, kpam makere mi n kaci ka ne wa ciga iyolo, u asaṅa yi u yain. Unyushi u cingi u da wa. A dana tata vi u yawunsa tā n kaci ka ne bawu uza roku naka yi adooki u da wa asaṅa makere ma ne ma yain iyolo wa. U toni ili i'ya u yawunsa a kaci ka makere mi kpam u woko tyoku da wari. Ili i shinga i'ya dem.

⁹ Shegai kotsu i kirana, kotsu utsarā u kaci u ulya ilikulya u de u woko ili i'ya ya zuwa aza da bawu uyawunsa u le u gbamai a taḍatsa wa.

¹⁰ I reve ta an ameli ili i maci i roku i'ya wa, adama a nala wa woko kadambula wa vu bana baci a kunu ku kameli vu lyai ilikulya. Shegai uza da bawu uyawunsa u ne u gbamai u wene vu baci va lya a kunu ku kameli, eyi dem wa yan ta maluwa ma wa lya.

¹¹ Ili i'ya vu revei nala vi, i wacinsa ta vuma u nala vi uza da Kawauwi ka kuwai adama a ne.

¹² Vu nusuka baci atoku a vunu tyoku u nala hal vu zuwa le a yain ili i'ya a bidyai i cingi i'ya, avu dem vu nusuka ta Kawauwi.

¹³ Ma takuma baci inyama hal i zuwa utoku u va u yain unyushi u cingi, ma doku ma takuma unyama wa gba uma u va, kpaci ma ciga yi u taḍatsa adama a va wa.

9

Bulus ili i te i'ya n asuki a da a buwai

¹ Mpa yaa da mari. Mpa kasuki ka. N wene ta Yesu Asheku a tsunu, eda manyan ma Asheku a yain a akere a va.

² Ko aza roku a bidya mu baci kasuki wa, eda i bidya mu ta kasuki. Eda n kaci ka de i'a ta kaɓolo n Asheku, ili i nala i'ya i wenikei an mpa kasuki ka.

³ Uwushuku u da n wushunki aza da a ka wecike ucira u va u da na:

⁴ Tsa ta n ucira u da tsa wusha ilikulya adama a manyan ma tsu yain.

⁵ Asuki a da a buwai n a'angu a Asheku, n Bituru gba a'a ta n aka aza da a'ari atoni a Kawauwi aza da a soku le a nwalu n le. Tsa ta n ucira u da tsa yan dem nala.

⁶ U kana mpa n Baranaba tsu yain manyan aku tsu tsara ikebe i'ya tsa tsila ilikulya wa.

⁷ Kasoje ka bana baci a asu u kuvon, u tsu tsupa ikebe i ilikulya da? Uza u tsu ce kashina aku u kpaɗa ulya ili i kashina yi? Kaliniki ka linaka ushiga bawu u soi mani ma le?

⁸ N yan kadyanshi ka na ki n ucira u va wa, shegai Mele ma Kashila ma dana ta dem nala.

⁹ Tsu yan ta kaneshi a Mele ma Musa korongi: “Kotsu i kimbā unā u kanaka a'ayin a da wa lapa ilya wa.”* An Kashila ka danai nala, n anaka a da koshi wa yan kadyanshi? A'a!

¹⁰ N aṭsu da wa dansa. Uza da u limai n uza da u lapai a yain manyan ma le n uzuwa u uma u da a ka tsara kaɓon ka ilya yi.

* 9:9 A a'ayin a nala yi, a ka ciga baci a lapi ilya, anaka a da a ka rongo ukpatsa ilya yi hal she i gewe.

¹¹ An tsu tonuko dā akani yi, u woko tā yavu icun i Kashilā i'ya tsu cei a asuvu a atakasuvu a de. Adama a nala tsā tā n ucira u da tsa wusha ilikulya n ili i'ya i buwai tyoku u ili i'ya tsu kapai ara de.

¹² I ḅāngā baci aza roku aza dā a yanka dā kuḅari, tsā tā n ucira u dā u lai u le.

Shegai ātsu tsu taḅa dā uzuwa i nākā tsu tyoku nala wa. Tsu pelenshike tā ili i'ya tsāri n i'ya kotsu tsu ḅishinka Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi utambura wa.

¹³ I reve tā gai aza dā a tsu yan manyan a Kuwa ku Kashilā nte a tsu wusha pini ilikulya i le. Adarākpi a dā a tsu yan udarākpa nte dem a tsu wusha pini kapashi ka le.

¹⁴ Nala dem Asheku a wenishikei aza dā a tsu yan kuḅari ku Kadyanshi ka Shinga a wushi ilikulya i le.

¹⁵ Shegai n taḅa dā uzuwa i nākā nala wa. Kpam koronku dā ma koronku dā adama a dā ma ciga i nākā mu ili wa. N wene tā yavu da wa laka mu tā shana n kuwā n u dā ya yan nala.

¹⁶ N yan arādi adama a dā ma yansa kuḅari ku Kadyanshi ka Shinga wa. Manyan ma nala mi ma Kashilā ka danai n yain ma, kpam u kanā tā n yain ma. Ter vā n 'yuwan baci ma uyan!

¹⁷ N yan baci manyan ma na adama a dā mpa n kaci ka vā n dāngasai n yain ma, u kanā tā i tsupa mu. Shegai n yan tā manyan ma na mayun mayun adama a dā Kashilā ka ka nākā mu ma.

¹⁸ Katsupi ka eni ka ma wusha? Kabala ka uyan kuḅari ku Kadyanshi ka Shinga ka gbani, kpam n tsu zuwa ama a tsupa mu adama a manyan ma nala mi wa.

¹⁹ Mpa kagbashi ka uza ka wa. Shegai n gonuko tā kaci ka vā kagbashi ka ama gbā tsarā n lyai kaci ka ama ushani.

²⁰ A'ayin a dā baci māri n aza a Yahuda, n tsu rongo tā tyoku u uza u Yahuda tsarā n lyai kaci ka le. Mele ma Musa ma ma tsu lya tsugono tsu le, ko an u wokoi ma ma lya tsugono tsu vā wa. Shegai n tonu tā Mele mi derere tsarā n lyai kaci ka le.

²¹ Nala dem an māri kaḅolo n Awulawa, n rongo tā tyoku u le, aza dā bawu a ka tonu Mele, tsarā n lyai kaci ka le. Nala u wenike an n kpaḅai utono Mele ma Kashilā wa, shegai n tonu tā mele ma Kawauwi.

²² Nala dem, an māri kaḅolo n aza dā bawu a'ari n ucira a asuvu a upityanangu, n woko tā dem yavu mā n ucira wa, tsarā n lyai kaci ka le. N woko tā gbā ili i'ya ma woko a asu u ama tsarā gai n lyai kaci ka le.

²³ N yan tā ili i nala yi tsarā Kadyanshi ka Shinga ka tambura, kpam n pana kayanyan adama a unā u shinga u Kashilā.

²⁴ Ciḅai, a ka yan baci kalambale, ya dem u tsu suma ṭa, shegai vuma u te u ḁa koshi u tsu tsarā kune. Eḁa dem u kaṇa ṭa i suma tsarā i lyai kalambale ki.

²⁵ Uza ḁa baci dem u yain kalambale ka nala ki u tsu fobuso ṭa kaci ka ne tsarā u tsarā kune ku funi† u ḁa wa namgba gogo.† Shegai aṭsu tsu tsu fobuso ṭa kaci ka tsunu tsarā tsu tsarā kune ku funi ḁa wa rongo pini hal ubana.

²⁶ Da gai i zuwai n sumai she a kabaru ka kulya ki. Da kpam i zuwai n zuwai ucira u va gbā tyoku u uza ḁa u tsu shilakana n adimbi a ne tsarā u lyai kaci, tyoku u uza ḁa u tsu raḁagbusa akere a ne gbani gbani wa.

²⁷ N kaṇa ṭa ikyamba i va n gonukoi i'ya kagbashi ka va, adama a ḁa a'ayin a ḁa baci n kotsoi uyanka aza roku kuḅari, Kashilā ka ḁishinka mu kune ki wa.

10

Kotsu i gbashika ameli wa

¹ Ama a va, ma ciga ṭa i ciḁa n ili i'ya i gitai n isheku i tsunu aza ḁa a tonoi Musa. Kashilā ka tono ṭa n ele an u suki kalishi ka walai a kapala ka le, aku u tuko le gbā le a upashi u Mala ma Shili† a iyamba i ekpi.

² Nala Kashilā ka lyuḅugu le a wokoi yavu atoni a Musa a asuvu a kalishi n a asuvu a kushiva.

³ Gbā le a lya ṭa ilikulya i'ya i wutaṭi a zuba.

⁴ Gbā le a so ṭa mini ma ma wutaṭi n ucira u Kashilā. Mini ma nala mi ma wutaṭa ṭa a katali a zuba ka ka soku le, kpam katali ka nala ki Kawauwi ka.

⁵ Shegai gbā n nala aza roku a ḁa pini ushani a asuvu a le a yan ili i'ya Kashilā ka panai kayanyan ka le wa. Aku a wunusa le, ikyamba i le kpam a wacinsai i'ya a asuvu a kakamba.

⁶ Kpam ili i nala yi i gitaṭa ṭa tsarā u woko tsu iryoci, tsarā i ḁishinka tsu uciga ili i cingi tyoku ḁa ama a nala yi a yain.

⁷ Kotsu i gbashika ameli tyoku ḁa aza roku a le a yain wa. Tagarada u Kashilā u dana ṭa, “Ama yi a yan ṭa abiki a gbani kpam a dusuki a lyai kpam a soi. Aku a 'yangai a jei.”

⁸ Aza roku a le a yain tsishankala, adama a nala, ama azu kamanga n azu a tatsu (23,000) a ḁa a kuwai a asuvu a kain ka te. Kotsu tsu yain unyushi u cingi tyoku ḁa a yain wa.

⁹ Kotsu tsu kondo Magono ma Zuba tyoku ḁa a aza roku a le a yain wa, aku a'ali a kapusa le a wunusai.

¹⁰ Kpam kotsu i yain tsali tyoku ḁa aza roku a le a yain wa, kpaci ili i'ya i zuwai Kashilā ka suki katsumate ka ukpa ka ne ka wuna le ḁa gai la vi.

† 9:25 A'ayin a nala yi, uza ḁa baci u lyai kalambale u tsu wusha ṭa funi ḁa a yain n avuku, kpam u tsu rongo u'ekpe wa.

11 Gbā ili i nala yi i gita tā tsarā u woko tsu iryoci. A korongu tā i'ya tsarā u woko tsu kubari. Kpaci tsa rongo tā a a'ayin a da a'ari evu n ukotso.

12 Va wundya baci vari n ucira, vu kirana kotsu vu rukpa wa.

13 A'ayin a da baci Kashila ka kondo vu, kotsu vu ciba an nala dem wa konduso ama da buwai. Kashila ka tsu kana ta kazuwamgbani ka ne, kpam u tsu asaka ukondo vi u wura ili i'ya va kpadā ukawunku wa. A'ayin a ukondo, wa naka vu ta ucira u da va fuda va kawunku u da, kpam Kashila ka naka vu ta ure u da va lya kaci ka ukondo vi.

14 Ama a va, adama a nala kotsu i suma ulyaka ameli kayala.

15 Edā aza a kakiri a da. Yawunsukai kaci ka de ko ili i'ya ma ciga n tonuko da vi i mayun i'ya.

16 Tsu ciba baci a'ayin a da Asheku a lyai ilikulya i mako-rishi, tsu bidya baci mako tsu cikpai Kashila, mpasa n Kawauwi n da tsa pece. Tsu golo baci burodi tsu takumai, ikyamba i Kawauwi i'ya tsari upece.

17 Tsu pece baci burodi u te, tsu woko de la vi ikyamba i te, ko an u wokoi tsā tā ushani.

18 Cibai n aza a Isara'ila, ya dem reve tā an a yain udaraka a asudaraka, gbā aza da a takumai inyama yi a woko tā ili i te n udaraka vi.

19 Tonuko da ma tonuko da an kameli ko ilikulya i'ya a yankai ameli udaraka i'ari n kalen wa.

20 Shegai tonuko da ma tonuko da ili i'ya a darampkai ameli, ityoni i cingi i'ya a nakai i'ya, Kashila wa. Kpam ma ciga i woko ili i te n ityoni i cingi wa.

21 Ya so a mako ma Asheku aku i doku i soi a mako ma ityoni i cingi wa. Ya lya Ilikulya i Asheku aku i doku i lyai ilikulya i'ya a nekei ityoni i cingi wa.

22 Tsa ciga tsu zuwa Asheku malyon da? Tsa wundya tsā n ucira u da tsa 'yuwan Asheku bawu u yan tsu mavura?

Nakai Kashila karinga maco

23 Aza roku a de a dana tā, “Tsa fuda tā tsa yan gbā ili i'ya tsa ciga!” Shegai n tonuko da ili dem da ya lobono uyan wa. I dana tā, “Tsa fuda tā tsa yan ili i'ya tsa ciga!” Shegai n tonuko da ili dem da ya banga da wa.

24 Kotsu vu zami ili i'ya ya lobono vu koshi wa. Vu zami dem ili i'ya ya lobono ama da a buwai.

25 Takumai inyama i'ya a ka dengishe a kuden. Kotsu i wecike ko a darampka i'ya kameli wa, atakasuvu a de a ka rongo tā nā ndishi n shinga,

²⁶ adama a ɗa Tagarāda u Kashilā u dana tā, “Likimba u Asheku u ɗa kaɓolo n ili i'ya i'ari pini a asuvu a ne gba.” ◊

²⁷ Aza ɗa bawu a'ari Atoni a libana vu baci ulya ilikulya n ele, kpam va ciga vu yain nala, wala ba vu lyai ili i'ya dem a naƙa vu. Kotsu vu wecike ko i'ari n mele wa.

²⁸⁻²⁹ Shegai uza roku u tonuko vu baci, “Ilikulya i na a neke tā i'ya a asu u kameli,” kotsu vu lyai ilikulya i nala yi wa, ko vu yawunsa baci unyushi u ɗa wa, vu lyai i'ya wa. Adama a ɗa uza ɗa u tonuko vu vi u yawunsa tā unyushi u ɗa vu lya baci i'ya.

Niɗa a ka ƙangu mu uyan ili i'ya ma fuɗa ma yan adama a ɗa ya zuwa uza roku unyushi?

³⁰ Ma cikpa baci Kashilā adama a ilikulya aku n lyai i'ya, niɗa a ka gonuko mu uza u unyushi adama a ɗa n lyai i'ya?

³¹ Va lya baci, ko va so, ko kpam va yan ili i roku, yan ili dem a ure ɗa ya naƙa Kashilā tsupige.

³² Kotsu vu yain ili i roku i'ya ya zuwa aza a Yahuda, ko Awulawa, ko kpam Atoni a Kashilā i woko le unyushi wa.

³³ Yanyi tyoku ɗa n tsu yan. N maɗsa tā n zuwa ya dem pana kayanyan a ili i'ya n yansai. N zama ili i'ya ya tuko mu ili i shinga wa, shegai ili i'ya i'ari i shinga a asu u ama, kotsu a tsarā iwauwi.

11

¹ U ƙana tā vu toni iryoci i va, tyoku ɗa mpa n tonoi iryoci i Kawauwi.

Uwenishike a kaci ka ulya kayala

² N cikpala ɗa tā adama a ɗa i tsu ciɓusa tā na mpa maco, kpam n i toni uwenishike u ɗa n tsu yanka ɗa.

³ Shegai n ciga tā i reve ili i na: Kawauwi ƙa tā n ucira a kaci ka vali, vali wa tā n ucira a kaci ka uka, Kashilā kpam ƙa tā n ucira a kaci ka Kawauwi.

⁴ Vali ɗa baci dem u palai kaci ka ne a'ayin a ɗa wa yan kavasu ko wa dansa akani a Kashilā, wa tuko tā Kawauwi uwono.

⁵ Uka ɗa bawu u palai kaci ka ne a'ayin a ɗa baci wa yan kavasu ko wa dansa akani a Kashilā, wa tuko tā vali u ne uwono. Uka u nala vi dere ɗa wari n uka ɗa a punai kaci adama a iryoci i uwono.

⁶ Nala wari, u 'yuwan baci ucaca diko she a kuruwa kenji ka ne gba. An u wokoi ili i uwono i'ya a asu u uka a kiɗasa yi baci kenji ko kpam a kuruwa yi ka, she u pala kaci ka ne.

⁷ Kashilā ka yan tā a'ali tsarā a rotso yi, a naƙa yi kpam karinga. Nala u wenike tā kotsu vali u kimba ili i roku a kaci ka ne wa. Kashilā ka yan tā uka tsarā u naƙa vali u ne karinga.

⁸ Kashilā ka zuwa vali u kagitā u wuta a asuvu a uka wa, shegai u zuwai uka u kagitā u wuta a asuvu a vali.

⁹ Kashilā ka yan vali adama a uka wa, shegai u yan ta uka adama a vali.

¹⁰ Adama a nala a da uka wa pala kaci ka ne tsara u wenike an wari a kere ka ucira u vali u ne, kpm n adama a atsumate a zuba.

¹¹ Tyoku da tsari utono Asheku, aka a'ari upeci n a'ali wa, a'ali kpm a'ari upeci n aka wa.

¹² Mayun da uka u kagitā u wuta a asuvu a vali, aka kpm a matsai a'ali a da a buwai. Shegai Kashilā ka ka yain ili gba.

¹³ Wecei kaci ka de, u gan uka u yain kvasu bawu u cacai diko a kaci ka ne? Ili i uwono i'ya wa?

¹⁴ Efa i wene tyoku da Kashilā ka yain likimba wa, vali wa baci n kenji zaka u tsu woko ili i uwono wa?

¹⁵ Shegai uka wa baci n kenji ka bululu ili i tsulobo i'ya. Kashilā ka ka naka yi kenji nala tsara ka woko yi ili i upalaka.

¹⁶ Hal n gogo-na, ama roku a ka ciga ta a nanamgbana a ukuna u na vi, shegai ma dana ta atsu n a'uwa a Atoni a da a buwai kotsu tsu yan ili i roku kau wa.

Ulya u Ilikulya i Asheku

¹⁷ A'ayin a da i bolomgbonoi a asu u te, i tsu yan ili i shinga wa shegai i gono i yain i gbani. Adama a nala ma cikpala da a uwenishike u da ma ciga n yanka da gogo-na vi wa.

¹⁸ A kagitā, n pana ta a da a'ayin a da baci i bolomgbonoi i tsu pecene ta abon abon, kpm n wushuku ta n ukuna u roku u ili i na yi.

¹⁹ Malala ma la wa, u kana ta i yain n abon kau-kau a asuvu a de, pini nala, ya dem u wene aza da a ka yan ili mai.

²⁰ A'ayin a da baci i bolomgbonoi, i tsu wundya ta Ilikulya i Asheku i'ya ya lya, shegai nala wari wa.

²¹ Adama a da a'ayin a da baci ya lya, i tsu yan ta maloko i wusanasa gba ilikulya yi, aku aza roku a woko n kambulu. Aza roku gbam hal a soi a gutukpa!

²² I'a n a'uwa a de asu u da ya lya kpm i soi wa? I goro kuwa ku Atoni ku Kashilā da? I ne aza a unambi uwono da? Ndyu a gain n tonuko da? Ya wundya ma cikpala da an ya yansa nala da? Ma cikpala da wa, ko kenu!

²³ Asheku a naka mu ta uwenishike u da n wenishike da: N kayin ka a nekei Asheku Yesu vi, u bidya ta burodi.

²⁴ U cikpa ta Kashilā adama a burodi vi, aku u jibamgbanasai u da u danai, "Ikyamba i va i'ya na vi i'ya a nekei adama a de. Rongoi a uyansa nala kotsu i cibusa na mpa."

²⁵ Nala dem an a lyai ilikulya, aku u bidyai mako, u danai, “Mako ma na mi kazuwamgbani ka savu ka Kashilā ka, nala u wenike tā ukuna u maci u da a shamkpai a mpasa n va. A'ayin a da baci dem i soi a mako ma na mi, uyansa nala wa zuwa ta i cifa na mpa.”

²⁶ I takuma baci burodi na kpam i soi a mako ma na, dansa da i'ari udansa Kawauwi ka kuwa ta. Rongoi udansa nala hal u gono.

²⁷ Adama a nala uza da baci u takumai burodi u Asheku ko kpam u soi a mako ma ne a ure u da bawu wa naka yi tsupige, u yan ta unyushi u cingi a ikyamba i Asheku na mpasa n ne.

²⁸ Da gai i zuwai u gain i kondo ve kaci ka de kahu i takuma burodi ko kpam i soi a mako ma ne mi.

²⁹ Kpaci i reve baci kalen ka ikyamba i Asheku wa, aku i takumai burodi ko kpam i soi a mako ma ne, kaci ka de ka ya ronuko ukida u ugana.

³⁰ Ili i'ya i zuwai aza roku a de ushani a'ari na mballa kpam bawu ucira u ikyamba da gai la vi, hal aza roku gbam a kuwai.

³¹ Tsa gitā baci ve tsa kondo kaci ka tsunu, Kashilā ka yanka tsu afada wa.

³² Shegai Asheku a tsu yan tsu ta mavura u lapula tsu, tsara a makorishi a wacinsa tsu wa, a'ayin a da baci a ka wacinsa likimba.

³³ Adama a nala ama a va, a'ayin a da baci i bolomgbonoi tsara i lyai ilikulya i Asheku, kotsu i vanamgbana.

³⁴ Kpam aza roku a de a'a baci n kambulu, gitai ve i lyai ilikulya a kuwa, tsara a'ayin a da baci ya lya kabolo i ronuko kaci ka de kadama† a asu u Kashilā wa.

Ma tonuko da ta ili i'ya ya yan a ukuna u roku n tuwa baci.

12

Kune icun kau-kau ku Kulu Keri

¹ Ama a va, gogo-na ma koronku da ta a kaci ka kune ku Kulu Keri ku tsu nakaſa ya dem icun kau-kau a asuvu a tsunu.

Ma ciga da ta i reve ukuna u maci a kaci ka le.

² Ma ciga ta i cifa kahu i woko Atoni a Asheku, a tono ta n ada a ure u da bawu u gain tsara i gbashika ameli a da bawu a ka dansa.

³ Ma ciga ta i reve uza u dana baci, “Yesu uza u unā u cingi da!” Kulu Keri ku Kashilā ku tono n vuma u nala vi wa. Kpam uza u dana baci, “Yesu Asheku a da!” Kulu Keri ka koshi ku zuwa yi u dana nala.

⁴ Kune ka pini icun kau-kau, shegai Kulu ku te ka ku tsu neke ka.

⁵ Ire i'ya pini ushani i uyan tsugbashi, shegai gba tsunu Asheku a te a da tsa gbashika.

⁶ Ama a tsu fuda tā a yain icun manyan kau-kau, shegai Kashilā ka te ki ka ka tsu nākā ya dem ucira u yain manyan nala.

⁷ Kulu ku tsu wenike tā kaci ka ne a asu u Katoni dem, ku nākā yi baci manyan ma ma ɓāngā Atoni gbā.

⁸ Kulu ku Kashilā ku tsu nākā tā uza ucira u uyan adooki n kakiri. Kulu ku te ki ka kpam ku tsu nākā uza roku ucira u yain kadyanshi ka kari ushadangi n ureve.

⁹ Kulu ku te ki ka kpam ku tsu nākā vuma upityanangu u pige. Ku nākā kpam uza roku ucira u taṅasa ama.

¹⁰ Ku nākā uza u na ucira u uyan ikunesavu, uza u nife kpam u nākā yi ucira u kuɓari ku akani a Kashilā. Ku nākā kpam uza roku ucira u utakpana ili i'ya i wutaṅa a asu u Kashilā n i'ya bawu i wutaṅa a asu u Kashilā. Kulu Keri ka ku tsu nākā uza roku ucira u uyan kadyanshi n aletsu a roku. Ku nākā kpam uza roku ucira u toɗugbuso ili i'ya a dansai n aletsu a roku yi.

¹¹ Kulu Keri ku te ku nala ki ka koshi ku tsu nākā kune ku nala ki gbā. Aya u tsu yawunsa ko kune ku eni ka ya dem wa tsara.

Ikyamba i Kawauwi n apashi a ne

¹² Ikyamba i vuma ili i te i'ya, shegai i'a tā n apashi ushani. Ko an u wokoi apashi a da pini ushani a ikyamba a da a ɓolomgbonoi a wokoi ikyamba i te. Ikyamba i Kawauwi dem nala i'ari.

¹³ Aza roku a tsunu aza a Yahuda a da, aza roku kpam Awulawa. Aza roku a tsunu agbashi a da, aza roku kpam agbashi a da wa. Shegai Kulu Keri ku lyuɓugu tsu tā ku gonuko tsu kapashi ka ikyamba i Kawauwi. Gbā tsunu Kulu ku te ka tsu wushai.

¹⁴ Mayun da, ikyamba i'a tā n apashi kau-kau, kapashi ka te ka wa.

¹⁵ Kune ku dana baci, “Mpa ma a kapashi ka ikyamba wa, kpaci mpa kukere ku wa,” nala u kaṅgu yi u woko a kapashi ka ikyamba da?

¹⁶ Kutsuvu ku dana baci, “Mpa ma a kapashi ka ikyamba wa, kpaci kutsuvu ka koshi mari mpa keshi ka wa,” nala u kaṅgu yi u woko a kapashi ka ikyamba da?

¹⁷ A da baci ikyamba gbā keshi ka, nida ya pana? Kpam a da baci ikyamba gbā kutsuvu ka, nida wa tsukpa magulani?

¹⁸ Shegai Kashilā ka yan tā ikyamba i tsunu n apashi ushani, kpam u zuwa tā kapashi dem asu u da wa ciga ka.

¹⁹ A'ari a da baci gbā apashi a ikyamba kapashi ka te ka koshi, i'ari ya woko ikyamba wa.

²⁰ Mayun da, apashi a da pini ushani, shegai ikyamba i te i'ya.

²¹ Wa yan wa keshi ka tonuko kukere, “V̄ari n kalen wa!” Ko kaci ka tonuko a'ene, “I'ari n kalen wa!”

²² Wa yan nala wa! Apashi a ikyamba a ɗa tsa wundya yavu a'a n ucira wa vi, a ɗa a lakai kalen cika.

²³ Apashi a roku a ɗa pini a ikyamba i tsunu a ɗa tsu wenei yavu a'ari n kalen cika wa, shegai tsu la t̄a ukirana n a ɗa cika. Tsu tsu pala t̄a apashi a ikyamba i tsunu i'ya bawu tsa ciga a wene,

²⁴ shegai tsu tsu ʒaʒa t̄a a roku bawu tsu palai. Kashila ka foɓuso t̄a ikyamba i tsunu tyoku ɗa gb̄am apashi a ɗa tsu wenei yavu a'ari n kalen wa a ɗa a wokoi n kalen cika.

²⁵ U yan t̄a nala tsar̄a u zuwa gb̄a apashi a ikyamba a yain manyan kaɓolo derere, kapashi dem ka kirana n atoku.

²⁶ Kapashi ka ikyamba ka te ka pana baci ikyamba, apashi a ɗa a buwai dem a ka pana t̄a ikyamba n eyi. A naƙa baci kapashi ka te tsupige, a ɗa a buwai gb̄a a ka zangan̄a t̄a kaɓolo n eyi.

²⁷ Gb̄a de kaɓolo, ikyamba i Kawauwi i'ya i'ari. Ya dem kapashi ka ikyamba ka ne ka.

²⁸ Aza roku a ɗa na aza ɗa Kashila ka zuwai a ikyamba i Kawauwi: aza a kagita asuki a ɗa, aza a ire nsumate, aku aza a tatsu awenishiki. Kashila ka zuwai kpam aza a uyansa ikunesavu, n aza ɗa a'ari n ucira u utanasa ama. U zuwai kpam aza ɗa a tsu ɓangan̄a atoku, n aza a utono n ama. U zuwa t̄a kpam dem aza a uyan kadyanshi n aletsu a roku.

²⁹ Ya dem ɗa wari kasuki? Ya dem ɗa u tsu dansa akani a Kashila? Gb̄a ɗa ama a'ari awenishiki? Ya dem ɗa wari n ucira u ɗa wa yan ikunesavu? Mayun tani nala wa.

³⁰ Ya dem ɗa wari n ucira u ɗa wa tanasa ama? Kashila ka naƙa gb̄a tsunu ucira u ɗa tsa fuda tsa dansa n aletsu kau-kau? Ya dem ɗa wa fuda wa todugbuso ili i'ya a dansai n aletsu a roku? Mayun tani nala wa.

³¹ Shegai i zuwa maluwa i tsar̄a kune ka ku lai tsulobo.

Gogo-na ma tonuko ɗa t̄a ili i roku i'ya i lakai gb̄a.

13

Uciga

¹ N dansa baci n aletsu a ama, ko kpam n kaletsu ka atsumate a zuba, shegai bawu ma ciga ama, kadyanshi ka va ka rotso t̄a mawura ma ulapa u urim,* ko kpam mawura ma kalingi.

* **13:1** A tsu yan t̄a manyan n ili i na yi a asu u ulyaka ameli kayala. Kacan ka a tsu rongo uyansa ka tsu naƙa Kashila ka maci tsupige wa. Nala kpam dem, uza roku u yan baci kadyanshi n aletsu a roku bawu u ɓangan̄a kuwa ku Atoni, ka t̄a tyoku u kacan ka ulyaka ameli kayala kpaci ka naƙa Kashila ka maci tsupige wa.

² Kulu ku naka mu baci ucira u da ma dansa akani a Kashila, shegai bawu ma ciga ama, mpa ili i roku i'ya wa. Nala kpmam ma fuda baci ma reve ili hal dem n ili i'ya i'ari usokongi, kpmam bawu ma ciga ama, n woko ili i roku wa. Nala dem wa woko ma baci n upityanangu u da ma tonuko masasa ma 'yanga ma gono a asu u roku.

³ Ko n naka baci aza a unambi gba ili i'ya mari n i'ya, kpmam ko n neke baci ikyamba i va udarakpa u urunukpa, n ciga baci ama wa, u woko mu ta ili i gbani.

⁴ Uciga wa ta n ahankuri n tsulobo. Uciga wari n malyon wa. Uciga u tsu dansa n aradi wa. U tsu bidiga kaci ka ne tsupige wa.

⁵ U tsu dansa tsara u nusuka ama wa. U tsu matsa u tsaraka kaci ka ne ili maco wa. U tsu yan maloko ma uyan upan wa. U tsu ciba n unyushi u da ama roku a yanka yi wa.

⁶ U tsu yan mazanga a'ayin a da ukuna u cingi u gitai wa, shegai u tsu yan ta mazanga a'ayin a da ukuna u mayun u wutai a kateshe.

⁷ Uciga u tsu kotso wa, u tsu asaka uwushukusu wa, wa ta n uzuwa u uma maco, kpmam u tsu kawunku ta maco.

⁸ Uciga u tsu barakpa ta hal ubana. Kune ku kadyanshi ka akani a Kashila ka kotso ta. Kune ku kadyanshi n aletsu a roku ka kotso ta. Kune ku ureve dem ka kotso ta.

⁹⁻¹⁰ Kpaci kune ku tsunu ku ureve n ucira u udansa akani a Kashila ku shadangu wa; shegai a'ayin a da baci u da wari ushadangi u tuwai, pini nala, u da bawu wari ushadangi vi wa woko u gbani.

¹¹ An mari maku, n dansa ta tyoku u maku, n yawunsa ta tyoku u maku, n yansa ta kaco tyoku u maku. An n gbonguroi, aku n asakai uyansa tyoku da maku ma tsu yansa.

¹² A'ayin a na, an tsa wenishe ili i Kashila, tsu wene i'ya sarara wa, tyoku da vu tsu wene kaci ka vunu vu webele baci madubu ma mari dusu. A'ayin a ka tuwa ta a da tsa wene Kashila a'eshi a'eshi. Gogo-na ureve u va kenu da wari, shegai a'ayin a nala yi ma koruso ta ma reve ili gba, tyoku da Kashila ka reve mu gba gba.

¹³ Ili i tatsu i'ya pini i'ya ya barakpa: upityanangu, n uzuwa u uma, n uciga, kpmam i pige a asuvu a le i'ya uciga.

14

Kulu Keri n kune

¹ Yanyi gba ili i'ya ya yan i cigi atoku a de. Kpmam dem i yain n maluwa ma uwusha kune ushani ka Kulu Keri ku tsu naka da, kpmam kune ka ku lakai ka ku udansa akani a Kashila.

² Aza da a tsu dansa n aletsu kau-kau a tsu dansa n ama da bawu a ka pana wa, shegai n Kashila uza da u tsu pana ka le. A

tsu dansa t̄a ukuna u maci u d̄a w̄ari usokongi n ucira u Kulu Keri.

³ Shegai aza d̄a a tsu dansa akani a Kashil̄a a tsu dansa t̄a n ama tsar̄a a b̄anga le, a gbamatangu le, kpam a tan̄asa le atakasuvu.

⁴ Aza d̄a a tsu dansa n aletsu kau-kau kaci ka le ka koshi a tsu b̄anga, shegai aza d̄a a tsu dansa akani a Kashil̄a a tsu b̄anga t̄a kuwa ku Atoni gb̄a.

⁵ N dana t̄a, wa lobono d̄a t̄a i dansa n aletsu kau-kau gb̄a d̄e, kpam wa la t̄a tsulobo gb̄a d̄e i'ari i fud̄a i dansa akani a Kashil̄a. Kune ku udansa akani a Kashil̄a ku la t̄a ka udansa n aletsu kau-kau kalen. Kune ku aletsu ki she a tsar̄a uza d̄a wa fud̄a wa todugbuso kalen ka aletsu ki d̄a ka b̄anga gb̄a kuwa ku Atoni.

⁶ Ama a va, n tuw̄a baci ara d̄e n dansai n aletsu kau-kau, nida nala wa b̄anga d̄a? Nala wa b̄anga d̄a wa, ko kenu. Shegai n tonuko d̄a baci ili i'ya Kashil̄a ka wenike mu, ko n tonuko d̄a kpam ili i ureve, ko akani a d̄a Kashil̄a ka ciga mu n dansa, ko uwenishike.

⁷ Ili i'ya a tsu fulusa tyoku u ugbali ko kpam i'ya a tsu keme tyoku u molo ili i'ya bawu i'ari n uma, uza wa reve ushipa vi wa she kakemi ki ka keme karara.

⁸ Kavana ka ka tsu tono n asoje ka shika baci mai wa, nida asoje yi a ka fo6uso?

⁹ Nala dem uza wa fud̄a wa reve ili i'ya va dansa wa, she vu dansa karara. Nala baci wa, n uwule u d̄a koshi va dansa.

¹⁰ Aletsu a d̄a pini icun kau-kau a likimba, kpam kaletsu ka la ka bawu kari n kalen wa.

¹¹ Uza wa dansa baci n kaletsu ka bawu n panai, n tsu woko t̄a kamoci.

¹² Ya ciga baci kune ku Kulu, foloi Kashil̄a ka naka d̄a ka ka b̄anga gb̄a kuwa ku Atoni.

¹³ Uza d̄a baci w̄ari n kune ku kadyanshi n aletsu kau-kau, u yain kavasus ka wa tsar̄a kune ka wa fud̄a wa todugbuso ili i'ya wa dansa.

¹⁴ Kpaci n yan baci kavasus n aletsu kau-kau, kulu ku va ka ka yan kavasus ki, shegai n reve ili i'ya ma dansa wa.

¹⁵ Ndya ma yan? Ma yan t̄a i'ya gb̄a. Ma yan t̄a kavasus a kulu, kpam ma yan t̄a kavasus n kadyanshi ka n revei. Ma shipa t̄a a kulu, kpam ma shipa t̄a n kadyanshi ka n revei.

¹⁶ I 6olomgbono baci ya cikpala Kashil̄a n kulu ku d̄e, ama roku a ka reve wa. A reve baci ili i'ya ya tono wa, nida a ka reve a wushuku, "Ami"?

¹⁷ Vu cikpala t̄a Kashil̄a mai, shegai nala u b̄anga uza roku wa.

¹⁸ N cikpa t̄a Kashil̄a an ma fud̄a ma dansa n aletsu kau-kau ushani n la d̄a.

¹⁹ Shegai tsu ɓolomgbono baci ulyaka Kashilā kayala, n da u laka t̄a tsulobo n dansa idani i tawun i'ya ama a panai, n u ɗa ma dansa idani azu kupa (10,000) n aletsu kau-kau.

²⁰ Ama a va, ʼsakaʼi uyawunsa tyoku ɗa mmuku n tsu yawunsa. Wokoi tyoku u iɓaɓa i'ya bawu a yain ili i cingi. Kpam i woko aza ɗa a kuwai a uyawunsa u ɗe.

²¹ A korongu t̄a a Tagarāda u Kashilā:

“Magono ma Zuba ma dana t̄a,
‘Ma dansa t̄a n ama a va n aletsu kau-kau
a ɗa amoci a ka fuɗa a dansa.
Shegai gb̄a n nala a ka panaka mu wa.’ ”

²² Kune ku kadyanshi n aletsu kau-kau iryoci i'ya adama a aza ɗa bawu a'ari Atoni, shegai Atoni wa. Kune ku udansa akani a Kashilā ka ɓanga t̄a Atoni, shegai aza ɗa bawu a'ari Atoni wa.

²³ Ko n nala, aza ɗa bawu a'ari Atoni ko kpam aza ɗa bawu a revei ili i na yi, a'a baci kaɓolo n aɗa asu u ɗa i ɓolomgbonoi vi, a panai ili i'ya ya tono n aletsu kau-kau, a ka yawunsa t̄a yavu ijan i'ya ɗa.

²⁴ Shegai ama a nala yi a pana baci ya dem wa dansa kadyanshi ka Kashilā, a ka reve t̄a ele aza a unyushi a ɗa, kpam i'ya a panai vi ya yanka le t̄a afada.

²⁵ A ka dansa t̄a ili i'ya i'ari usokongi a atakasuvu a le. Aku a kuɗangu a lyaka Kashilā kayala, a dana, “Mayun ɗa Kashilā ka t̄a kaɓolo n ama a na yi.”

Yanyi ikuna mai a a'ayin a ulya kayala

²⁶ Aje a va, a'ayin a ɗa baci i ɓolomgbonoi ya lya kayala, u kana t̄a i yain ili adama a ɗa wa lobono uza ɗa baci dem wari pini. Nala wari uza roku u shipa baci, ko wa wenishike, ko u dansa ili i'ya Kashilā ka danai, ko u dansa n aletsu kau-kau, ko u toɗugbo ili i'ya vuma vi u danai.

²⁷ I ɓolomgbono baci, ya fuɗa t̄a ya ʼsakaʼa uza roku u dansa n aletsu kau-kau, ko ama a re, shegai kotsu a lai ama a tatsu wa. A dansa-uza u te uza u te, aku uza roku u toɗugbo ili i'ya a ka dansa.

²⁸ Shegai uza wa baci la wa toɗugbo wa, u kana t̄a uza ɗa wa dansa n aletsu kau-kau vi u paɗa, aku u dansa n kaci ka ne n Kashilā koshi.

²⁹ ʼsakaʼa ama a re ko ama a tatsu a dansa akani a Kashilā, aku ama ɗa a buwai a kondo udyanshi vi ko wa mai.

³⁰ Shegai uza roku wa dansa baci akani a Kashilā, aku Kashilā ka wenikei uza roku ili i roku, uza ɗa wa dansa akani yi she u shamgba ve u ʼsakaʼa uza u nide vi u dansa.

³¹ ʼsakaʼi uza u te uza u te u dansa, tsara gb̄a ɗe i rotsongusu ili i roku i tsara ugbamatangu.

³² Ama *da* a tsu dansa akani a Kashila a tsu fuda ta a kana kaci ka le a asaka aza roku a dansa.

³³ Kashila ka ciga ta ama a yain ili i ndishi n shinga n a tonomgboni, shegai kabarikete wa.

A'ayin a da baci ama a Kashila a bolomgbonoi ulya kayala,

³⁴ aka she a pada bini. Kotsu i asaka le a dansa wa, adama a da Mele ma dana ta aka a ka woko ta aza da a ka gorimuko ama.

³⁵ Ili i'a baci pini i'ya a ka ciga a reve, she a weci a'ali a le a gono baci kuwa. Ili i uwono i'ya aka a dansa a asu u kabolo.

³⁶ Kadyanshi ka Kashila ara de da ka gitai wa, kpmam ara de da koshi ka rawai wa.

³⁷ Va wundya baci kaci ka vunu avu uza u udansa akani a Kashila da, ko kpmam vari n kune ku Kulu, va reve ta korongu da ma korongu ili i'ya Asheku a tonuko mu n koronku da.

³⁸ Adama a nala, kotsu i panaka uza da bawu u panakai ili i'ya n korongi wa.

³⁹ Ama a va, i yain n maluwa ma udansa akani a Kashila, shegai kotsu i kangu uza da wa dansa n aletsu kau-kau wa.

⁴⁰ Gba ili i'ya baci dem ya yan, i yain i'ya a ure u da u lobonoi kpmam i tonomgbonoi mai.

15

U'yangā u Kawauwi a ukpa

¹ Ama a va, gogo-na ma ciga ta n cibuga da n Kadyanshi ka Shinga ka n yanka da ku'ari caupa. I wusha ta ka, n upityanangu u da i'ari n u da gogo-na, i shamkpa ta Kadyanshi ka Shinga ka nala ki.

² Kpmam Kadyanshi ka Shinga ka na ki ka ka wauwa da i lya baci kapala n uwushukusu n ili i'ya n tonuko da. I yan baci nala wa, upityanangu u de u gbanu u da.

³ N tonuko da ta ili i'ya a tonuko mu. Ukuna u da u lai kalen u da na: Kawauwi ka kuwa ta adama a unyushi u cingi u tsunu, tyoku da Tagarada u Kashila u danai.

⁴ A cidangu yi ta, an a yain a'ayin a tatsu, aku a 'yangasa yi n uma, tyoku da Tagarada u Kashila u danai.

⁵ U wenike ta kaci ka ne ara Bituru, aku u wenikei kaci ka ne a asu u Kupanamere.

⁶ An nala wurai, aku u wenikei kaci ka ne a asu u atoni a ne a da a lai amangatawantawun (500) a asu u te. Ama ushani a asuvu a aza da a wene yi aza roku a buwa ta n uma, shegai aza a roku a kuwusa de.

⁷ Aku u wenikei kaci ka ne ara Yakubu, pini nala, u wenikei kaci ka ne a asu u asuki yi gba.

⁸ A makorishi, aku u wenikei kaci ka ne ara va, mpa uza da gbam a matsai a a'ayin a da bawu a gain a matsa mu.

⁹ Gbā asuki a nala yi a la mu tā. Mpa n raṣṣa a isa mu kasuki wa, kpaci n yanka tā kuwa ku Atoni a Kashilā mavura.

¹⁰ Shegai ukuna u shinga u Kashilā u ḍa u gonuko mu ili i'ya maṛi, kpam ukuna u shinga u ne utuwa ara va ili i gbani i'ya wa. N maṣṣai n yain manyan hal n lai gbā asuki a ḍa a buwai, shegai mayun ḍa, ukuna u shinga u Kashilā u ḍa u yain manyan mi, mpa wa.

¹¹ Adama a nala, n yanka ḍā baci kuḅari ko kpam kasuki ka roku a asuvu a le ka yanka ḍā kuḅari, gbā ili i te i'ya tsu yain, kpam ili i'ya i wushuki i'ya.

U'yangā u akushe

¹² Tsu yan baci kuḅari ku a 'yangasai Kawauwi a ukpā, nida aza roku a ḍe a ka dana akushe a ka 'yangā a gono n uma wa?

¹³ Nala mayun ḍa baci, wa wenike la vi ḍe a 'yangasa Kawauwi wa.

¹⁴ Kpam a 'yangasa baci Kawauwi wa, kuḅari ku tsunu ku gbani ka, kpam upityanangu u ḍe u gbani u ḍa.

¹⁵⁻¹⁶ A 'yangasa baci akushe a gonoi n uma wa, Kashilā ka 'yangasa Kawauwi wa. Shegai tsu dana tā Kashilā ka 'yangasa tā Kawauwi. Adama a nala a 'yangasa baci akushe wa, u woko la vi ḍe kaḅan ka tsa yansa.

¹⁷ Kpam a 'yangasa baci Kawauwi wa, upityanangu u ḍe u gbani u ḍa, kpam i'ā tā a asuvu a unyushi u cingi u ḍe.

¹⁸ Nala mayun ḍa baci, ama ḍa a kuwai cina a zuwa ḍe upityanangu u le ara ne, a ka yan le ḍe mavura.

¹⁹ Tsu wushuku baci n Kawauwi ka wauwa tsu a uma u naha bamu n uma u ḍa wa tuwa, u gan tā ama a pana tsu asuvayali kapala n ama ḍa a buwai.

Tyoku ḍa a ka 'yangasa akushe

²⁰ Shegai ukuna u mayun vi u ḍa a 'yangasa tā Kawauwi a ukpā, aya gbam kagita ka u'yangā asuvu aza ḍa a ka 'yangasa a gono n uma.

²¹⁻²² Gbā ama a kuwa tā adama a ili i'ya vuma u te u yain, Adamu ḍa tuko tsu ukpā gbā tsunu. Nala dem a 'yangasai ama a ukpā adama a ili i'ya vuma u te u yain. Kawauwi ka ka tuko tsu uma gbā tsunu.

²³ Shegai a ka 'yangasa tā ya dem utonomgboni. Kawauwi ka a gitai u'yangasa, a'ayin a ḍa baci Kawauwi ka gonoi, a ka 'yangasa tā ama a ne gbā.

²⁴ Nala u wura baci, aku makorishi ma likimba ma tuwa. Kawauwi ka wacinsa tā gbā atokulalu a ne icun kau-kau, aku u gonuko Kashilā Tata tsugono.

²⁵ Kpaci u kana tā Kawauwi ka lyai tsugono hal u shilakana n atokulalu a ne gbā, aku u zuwa le a kere ka adeshikpetsu a ne.

²⁶ Kpam utokulalu u makorishi u ɗa wa wacinsa u ɗa ukpa.

²⁷ An Tagarada u Kashila u danai Kashila ka uka ta ili dem a kere ka ucira u Kawauwi, a isa pini Kashila wa. Kpaci aya u ukai gba ili a ucira u Kawauwi.

²⁸ Aku u lya baci kaci ka ili gba, Maku mi ma zuwa ta kaci ka ne a kere ka Kashila, uza da u zuwai ili gba a kere ka ne. Aku Kashila ka lyai tsugono tsu ili gba.

²⁹ Nida ukuna u ama da a lyubugi adama a da a ka banga akushe? Nda kalen ka uyan nala? A ka 'yangasa baci akushe wa, nida a ka lyubugusu ama adama a le?

³⁰ A ka 'yangasa baci akushe wa gba gba, nida tsa zuwa kaci ka tsunu evu n ukpa a'ayin dem?

³¹ Ama a va, mayun n tonuko da, n tsu yan ta evu n ukpa kain dem. N tsu lapa ta makamba adama a ili i'ya Yesu Kawauwi Asheku a tsunu u yain ara de, kpam ukuna u na vi dem mayun da.

³² A ka 'yangasa baci akushe wa, ili i shinga i eni i'ya mu n shilakana baci n aza a Afisu aza da a'ari nnama n cingi? Ama a tsu dansa ta, cinda nala, "Asaka tsu lyai kpam tsu soi, kpaci nakpan tsa kuwa ta."

³³ Kotsu i asaka ama a yinsa da wa. A dana ta, "Aje a cingi a ka nangasa ta ahali a shinga a vunu."

³⁴ Gonukoi uyawunsa u de a ili i'ya i'ari i shinga, kpam i asaka uyansa unyushi u cingi. Panai uwono an aza roku a de bawu a revei Kashila.

A'ayin a da a ka 'yangasa tsu a ukpa

³⁵ Uza roku wa wecike ta, "Nida a ka 'yangasa akushe a gono n uma? Icu n ikyamba i eni i'ya a ka yan n i'ya?"

³⁶ Keci ka utengeshi ka nala vi. Vu ce baci icun a iyamba, i tsu wuta wa she i kuwa ve.

³⁷ Kpam ili i'ya vu cei a iyamba yi i'ya avuku a da a ka gbonguro vi wa, shegai icun i ekpi i ilya yi ko kpam icun i roku kau i'ya vu cei.

³⁸ Kashila ka naka ta icun i nala yi ikyamba i'ya u dangasaka yi. Icu n dem i tsu gbonguro ta a icun i avuku a ne.

³⁹ Ikyamba i icun i ili i'ya i'ari n uma i'a ta icun kau-kau. Ama a'a ta n icun i ikyamba i le. Nnama kpam n i le. Nnu n adan ya dem n i ne.

⁴⁰ Ikyamba i'ya pini a zuba, ikyamba i'ya kpam pini a likimba. Tsulobo tsu ikyamba i zuba tsa ta kau n tsulobo tsu ikyamba i likimba.

⁴¹ Kaara ka ta n tsulobo tsu ne, uwoto wa ta n tsulobo tsu ne, atala kpam n tsulobo tsu le kau; a asuvu a atala yi gbam tsulobo tsu takpana ta.

42 Nala wa woko a ka 'yangasa baci akushe a gono n uma. Ikyamba i tsunu i'ya i kuwai i shamai vi, ya woko ta kau a 'yangasa baci i'ya, kpaci a'ayin a nala yi ya doku ya kuwa wa.

43 A cidangu baci ikyamba i tsunu, i tsu lobono wa kpm bawu ucira. A ka 'yangasa baci i'ya ya lobono ta kpm n ucira.

44 Gogo-na ikyamba i kayala, i'ya tsa wene i'ya, shegai a 'yangasa baci i'ya, ya woko ta ikyamba i'ya Kulu Keri ka naka uma.

Mayun da ikyamba i kayala i'ya pini, kpm ikyamba i'ya Kulu Keri ka naka uma i'ya pini.

45 Tagarada u Kashila u dana ta, "Vuma u kagita Adamu u wusha ta uma." Vuma u makorishi; wata, Kawauwi, u woko ta kulu ka ka naka uma.

46 Ili i'ya i gitai utuwa i'ya ikyamba i kayala, aku ikyamba i kulu i tonoi a kucina.

47 Kashila ka kenei kayala a iyamba aku u yain vuma u kagita Adamu. Ucun u vuma u ire vi a zuba da u wutai.

48 Ya dem a likimba wa ta n ikyamba tyoku u Adamu. Kpm ya dem a zuba wa ta n ikyamba tyoku u uza da u wutai a zuba.

49 Gogo-na naha tyoku da atsu tsari tyoku u Adamu da, vuma u iyamba, nala dem kain ka roku tsa woko tyoku u Kawauwi, vuma u zuba.

50 Ama a va, ma ciga da ta i reve ikyamba i tsunu i na i'ya i'ari n inyama na mpasa ya shama ta. Nala u wenike ta ya uwa a tsugono tsu Kashila tsa bawu tsari n utyoku wa.

51-52 Gogo-na ma wenike da ta ili i usokongi i'ya Kashila ka wenike tsu: Aza roku a tsunu a ka kuwa wa, shegai a fula baci kavana ka makorishi, Kashila ka savada tsu ta gba n uyan u a'eshi rapu, hal u lai gbam uwura u ili bal. Kpaci a fula baci kavana, a ka 'yangasa ta akushe, kpm a ka doku a ka kuwa wa, pini nala, gba tsunu tsa wusha ta ikyamba i savu.

53 Kpaci ikyamba i kayala i tsunu i'ya i tsu kuwa kpm i shama, a ka savada ta i'ya a gonuko i'ya ikyamba i zuba i'ya bawu ya kuwa.

54 A'ayin a da baci nala gitai, kpm a savadai ikyamba i kayala i tsunu i'ya ya kuwa, a gonukoi i'ya ikyamba i zuba i'ya bawu ya kuwa, aku a makorishi Tagarada u Kashila u woko mayun:

"A wacinsa de ukpa! Ulya u kaci a ukpa u shadangu de!"

55 "Nte asu u da ukpa u lyai kaci vi?"

Nte kpm mata datsu ma ukpa ma ma tsu zuwa m6ala mi?"

56 Unyushi u cingi u da u tsu zuwa ukpa u tsara ucira u utuko m6ala, kpm ucira u unyushi u cingi Mele ma.

57 Shegai tsu cikpa ta Kashila an u asakai Asheku a tsunu Yesu Kawauwi u naka tsu ulya u kaci a ukpa.

⁵⁸ Ama a vā aza dā ma ciga, adama a dā Kashilā ka yain nala, shamgbai n ucira. Kotsu i asakā ili i roku i gbaḍa dā hal i loko dā wa. Zuwai kaci ka de i woko ayain a manyan maco a'ayin a dā baci ya yan manyan ma Asheku, kpaci i reve tā manyan ma ya yan adama a Asheku ma gbani ma wa.

16

Uwushika ama a Kashilā kune

¹ A'ayin a dā baci ya wushika ama a Kashilā kune, kotsu i yain tyoku dā n tonukoi a'uwa a Atoni a dā a'ari a Galatiya.

² Kain ka kagitā ka a'ayin a shindere dem u kana tā i fofo ikebe i roku a ikengi a ili i'ya i tsarai. Zuwai i'ya adama a kune. I yan baci nala, ya rongo ubana n i goni tsarā i wushi i'ya a'ayin a dā baci n rawai wa.

³ Dangasai Atoni a roku a bidya ikebe yi ubana a Urishelima. N rawa baci ma nakā le tā ukanikorongi u dā wa wenike an i wushuki n ele.

⁴ U lobono baci n bana dem, tsa yan tā nwalu mi kaḅolo.

Ili i'ya Bulus wa ciga u yain

⁵ Ma kyawunsa baci a Masidaniya, ma bana tā n kondo dā.

⁶ Gaawan ma dusuku tā n aḍa a'ayin a re, ko gbam hal ubana makorishi ma a'ayin a kutanu. Aku i banga mu n kana ure ubana asu u dā dem ma bana.

⁷ N rawa baci ara de gogo, ma barakpa wa. Wari wa laka mu tā n barakpa a ure kahu n rawa ara de, tsarā n tuwā baci n barakpa n aḍa Asheku a wushuku baci.

⁸ Shegai ma shamgba tā pini na a Afisu hal Abiki a Kain ka Amangarenkupa† a wura.

⁹ Kpaci a kukpunka mu tā ure u pige u uyan manyan ma shinga, kpam ama ushani a ka nakasa tā kaci, ko an u wokoi aza roku ushani a ka yan tā tsilala n aṭsu.

¹⁰ A'ayin a dā baci Timoti rawai, wusha ni mai. Wa yan tā manyan ma Asheku tyoku u vā.

¹¹ Kotsu i asakā uza roku u goro yi wa. Nakā ni unā u shinga u de kpam i banga yi u kana ure wa gono baci utuwā ara vā. Ma vana yi tā n aza roku a gono.

¹² Gogo-na, a ukuna u utoku u tsunu Apolo. N tonuko yi tā u bolomgbono n atoku a'ayin a dā baci a ka tuwā dā ukondo, shegai u ciga u yain nala a'ayin a na wa. U tsā baci kabala, wa bana tā.

Bulus kotsoi ukanikorongi u ne

¹³ Rongoi ufoḅusi. Kanaḍi upityanangu u de gbam-gbam. Kotsu i pana uwonvo wa. Yanyi ucira.

¹⁴ Yanyi manyan ma de gba n uciga.

¹⁵ I reve t̄a Isitifanu n aza a kuwa a ne alya a git̄ai a wokoi Atoni a Akataya, kpam a neke t̄a kaci ka le tsar̄a a gbashika ama a Kashil̄a. Ama a va ma folo d̄a,

¹⁶ i toni ama a na n aza d̄a a'ari tyoku u le i yain manyan n ele i panaka le.

¹⁷ N pana t̄a kayanyan an n wenei Isitifanu, n Faratunata, n Akaiku. A banga mu t̄a adama a d̄a bawu i'ari pini.

¹⁸ A gbamatangu mu t̄a cika, n reve t̄a dem nala a yanka d̄a. Kpam u kana t̄a i naka icun i ama a nala yi tsupige.

¹⁹ A'uwa a Atoni a d̄a a'ari pini na a uyamba u Asiya a ka sukunku d̄a t̄a idyani i le.

Akila n Bilikisu kabolo n ama a Kashil̄a a d̄a a tsu gawunsusa a kuwa ku le, a ka sukunku d̄a t̄a idyani i le a asuvu a kala ka Asheku.

²⁰ Gba Atoni a Asheku a ka sukunku d̄a t̄a idyani i le.

Danasai atoku a de mai.

²¹ Mpa Bulus uza d̄a korongi idyani i na yi n kukere ku va.

²² N yan t̄a kvasu Kashil̄a ka yanka uza d̄a baci dem bawu wa ciga Asheku un̄a. Kpam asaka Asheku a tuwa gogo.

²³ Asaka ukuna u shinga u Asheku Yesu u rongo n ad̄a.

²⁴ Ma ciga t̄a gba uza d̄a wari uza u Yesu Kawauwi.

Ukanikorongi u Ire Ubana a Asu u Aza a Korintiya

Ukukpa u kadyanshi

Bulus korongu ta ukanikorongi u na vi ubana a asu u atoni a da a'ari a Korintiya an aza roku a le pini de a ka sapulusa Bulus. U suku ta kabangi ka ne Taitu ba u yanka ama yi kadyanshi a kaci ka ili i'ya i'ari i mayun. An Taitu gono i u tonuko ta Bulus an ama ushani a wushuki n i'ya u danai, shegai aza roku a da pini a buwai bawu a wushuki. A ukanikorongi u na vi, Bulus cikpa ta abangi a ne, kpm u yain kadyanshi ka aza da a 'yuwan yi vi.

Bulus todugbusuko ta ama yi tyoku da wari wa ciga u yain, kpm n i'ya i kangu yi u yain nala vi. A kapala kpm, u yain kadyanshi a kaci ka ugbashika Kashila. U yan ta kadyanshi tyoku da Atoni a ka bangamgbana. A makorishi u wenike ta kaci ka ne an wari kasuki ka maci ka Kawauwi.

Tagarada u na wa wenike tsu ta tyoku da Atoni a ka yan manyan gogo-na, n tyoku da a ka banga nkoshi ma Atoni n awenishiki a da a ka yanka Kawauwi manyan. U yan ta kadyanshi hal gai tyoku da a ka naka ikebe n ili i maci adama a manyan ma Kashila. U wenike tsu ta an makoshi ma mayun ma tsu yan manyan adama a ili i'ya wa tsara wa, shegai adama a ili i'ya ama a ka tsara. U dana ta, a'ayin a da baci a yain ukuna bawu pini ucira n uciga u Yesu, ukuna u nala u woko de u gbani. Shegai a'ayin a da baci a yain ukuna n ucira n uciga u Yesu, ukuna u nala wa zuwa ta Kashila ka pana kayanyan kpm a tsara ucira u mayun a likimba.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Bulus cikpai Kashila (1:1-11)

Manyan ma kasuki ubana a asu u ama a Kashila (1:12-2:17)

Adooki a asuvu a uciga u Kawauwi (3:1-7:16)

Kune ubana a asu u aza a unambi (8:1-9:15)

Bulus kasuki ka mayun ka (10:1-13:10)

Idyani i makorishi (13:11-13)

Idyani i Bulus

¹ Mpa Bulus, Kashila ka ka cigai ka dangasa mu n woko kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi. Timoti wa ta pini kabolo na mpa a'ayin a da n korongi ukanikorongi u na vi.

Kuwa ku Atoni ku Kashila ka kari a ilyuci i Korintiya ka ma koronku, n gba aza da a'ari ama a Kashila a kapashi ka Akataya.

² *Asaka* *Kashila* Tata u tsunu n Yesu Asheku Kawauwi a *naka* *da* ukuna u shinga *na* ndishi n shinga.

Bulus cikpai Kashila

³ Cikpai *Kashila* eyi uza *da* *wari* Tata u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi! *Kashila* Tata aya uza *da* *wari* n iyali kpm n *unaka* ndishi n katakasuvu.

⁴ U tsu *naka* *ta* ndishi n katakasuvu a'ayin a *da* baci *tsari* a asuvu a kadambula, *tsara* tsu *naka* aza roku ndishi n katakasuvu. A'ayin a *da* baci aza roku a'ari a asuvu a kadambula, tsa fuda *ta* tsa *naka* le icun i ndishi n katakasuvu n nala n *da* *Kashila* ka *naka* tsu vi. ⁵ Mayun *da* *wari* an tsa pana *ikyamba* cika adama a Kawauwi. Mayun *da* kpm tsu *tsara* ndishi n katakasuvu cika adama a Kawauwi.

⁶ Tsu pana baci *ikyamba*, tsa zuwa *ta* uma u *da* *Kashila* ka *naka* *da* ndishi m atakasuvu n iwauwi adama a upana u *ikyamba* u nala vi. A'ayin a *da* baci dem *Kashila* ka *naka* tsu ndishi n katakasuvu, *tsara* tsu gbamatangu *da* *da*. Kpm i fuda i kawunku n ahankuri a upana u *ikyamba* vi.

⁷ Uzuwa u uma u tsunu ubana ara *de* *wa* *ta* n ucira, kpaci tsu reve *ta* i pana baci *ikyamba* tyoku *da* *atsa* tsu panai, ya wusha *ta* ndishi n katakasuvu tyoku *da* *atsa* tsu wushai.

⁸ Ama a *va*, tsa ciga *ta* i reve tyoku *da* tsu panai *ikyamba* a uyamba u Asiya. A zuwuka tsu *ta* ukuna u *da* u lai ucira u tsunu, hal tsu takpai uma *gbam* tsa yan uma kpm wa.

⁹ Mayun *da*, tsu zuwa *ta* tsa kuwa. Shegai ukuna u nala u zuwa tsu *ta* tsu *gita* uwushuku n *Kashila*, shegai kaci ka tsunu wa, kpaci aya u tsu '*yangasa* akushe.

¹⁰ *Kashila* ka wauwa tsu *ta* a'ayin a *da* tsu yain evu n ukuwa vi, tsu reve *ta* kpm wa lya kapala n uwauwusa tsu.

¹¹ Wa wauwa tsu *ta* kpaci *eda* ya *bangasa* tsu *ta* an ya yansa ka tsu kvasu. Adama a nala, *Kashila* ka wushuku *ta* kvasu ka *de*. Wa zuwuka tsu *ta* *una* u shinga, kpm ama ushani a ka cikpa yi *ta* adama a ili i'ya u yanka tsu.

Bulus asakai ve nwalu ma ukyawunsa u ne

¹² Tsu *ciba* baci n ili i'ya tsu yain, tsu tsu dana *ta* tsu yan *ta* *mazanga* an bawu tsu yain ukuna u gbani. Kain dem tsu tsu rongo *ta* mai, kpm tsu tsu sokonku *da* ko ili wa. Ukuna u shinga u *Kashila* u *da* u zuwai uyan ili i nala yi *gba*, ugboji u likimba u *da* wa. Tsu rongo *ta* mai ko nte wa, hal gai u *kana* baci n *ada*.

¹³⁻¹⁴ An tsu koronku *da* vi, tsu yan *ta* kadyanshi n *ada* karara, tsu sokonku *da* ko akani a te wa. Adama a nala, n zuwa *ta* uma ya reve *ta* *gba* i'ya tsu korongi. I *tsa* *ta* i revei ili i roku a ili i'ya tsa tonon, shegai tsu zuwa *ta* uma ubana kapala ya reve *ta* i'ya mai mai, *tsara* kain ka Yesu Asheku a tsunu ka

yan baci, ya yan t̄a maz̄anḡa adama a tsunu, ̄atsu kpam tsu yain maz̄anḡa adama a d̄e.

¹⁵ N reve t̄a ukuna u na vi mai, d̄a gai i zuwai m̄ari n fobusoi ma tuw̄a n kyawan d̄a ve n kagit̄a ki, nala Kashil̄a ka zuwuka d̄a un̄a u shinga kpaci m̄ari ma tuw̄a t̄a ara d̄e kure.

¹⁶ M̄ari ma ciga t̄a n b̄atsa n kyawan d̄a a'ayin a d̄a n wurai ubana a uyamba u Masidaniya n a'ayin a d̄a kpam ma wura ugonon. Aku i'ari i b̄anḡa mu kpam i soku mu a nwalu n va ubana a kaƙon ka Yahuda.

¹⁷ N reve t̄a ya wecike t̄a ili i'ya i b̄ishinka mu uyan i'ya n fobusoi vi. Kadyanshi ka uvurus̄a a'ene ka ma yanka d̄a wa. Gogo-na n woko la vi d̄e tyoku u ama a likimba aza d̄a a ka dana ukuna aku a gono a kp̄ad̄a u d̄a ushad̄angu?

¹⁸ I reve t̄a gai Kashil̄a uza d̄a i wushuku n eyi d̄a, nala dem u gan t̄a i reve an tsu tsu dana “Eye” aku tsu gono tsu dana “A'a” kute wa.

¹⁹ Kpaci Yesu Maku ma Kashil̄a u tsu dana “Eye” aku u gono u dana “A'a” kute wa, shegai u tsu rongon t̄a n katakasuvu ka te. Aya uza d̄a mpa n Sila n Timoti tsu yanka d̄a kadyanshi a kaci ka ne.

²⁰ Kpaci aya u shad̄angi gb̄a kazuwamgbani ka Kashil̄a. Adama a nala a d̄a tsu tsu dana “Ami” tsu n̄aka baci Kashil̄a tsupige a asuvu a kala ka Kawauwi.

²¹ C̄ib̄ai, Kashil̄a ka ka tsu zuwa d̄a hal n ̄atsu dem tsu yain ucira a asu u Yesu. Kashil̄a ki aya dem u d̄anḡasa tsu.

²² U kaara tsu t̄a kugyan tsar̄a u wenike an ̄atsu ama a ne a d̄a koshi. U zuwuka tsu t̄a dem Kulu ku ne a asuvu a atakasuvu a tsunu tyoku u uzuwamgbana tsar̄a u wenike tsu an ili i roku i'ari a utuw̄a.

²³ Kaƙan ka baci ma yanka d̄a an n danai n 'yuwan ugonon Korintiya vi adama a d̄a bawu ma ciga n yan d̄a mavura, as̄aka Kashil̄a ka yan mu mavura.

²⁴ Ili i'ya ya wushuku n i'ya, i'ya tsa tonusuko d̄a wa. Tsu reve t̄a i'̄a t̄a n upityanangu u ucira, adama a nala a d̄a i'ari n ucira. Tsa ciga t̄a tsu yain manyan kaƙolo n ad̄a tsar̄a i shad̄angu n maz̄anḡa.

2

¹ N tonuko t̄a kaci ka va, “Ma doku ma tuw̄a ara d̄e wa, kpaci an n tuw̄ai ara d̄e caupa vi n zuwa t̄a gb̄a d̄e unamgbukatsuma.”

² Shegai ma zuwa d̄a baci unamgbukatsuma, ya wa zuwa mu n pana kayanyan? Ed̄a koshi, kpam ed̄a d̄a n zuwai unamgbukatsuma.

³ I'ya gai i zuwai n koronku d̄a nala a ukanikorongi u d̄a n sukunku d̄a vi. Ma ciga n kyawan d̄a wa, kpaci ugawunsa n

adā wa zuwa mu tā ukpaḍā u upana u kayanyan. Kpam eḍa ama ḍa u gain i zuwa mu upana u kayanyan. Ili i'ya i zuwai ma ciga n pana kayanyan i'ya tsarā eḍa dem i pana kayanyan.

⁴ A'ayin a ḍa n koronku ḍa caupa vi, mā tā n kadambula n ukpaḍā u upana u kayanyan a asuvu a katakasuvu ka vā hal n koronku ḍa n meshi a a'eshi a vā cika. N koronku ḍa tsarā n zuwa ḍa unamgbukatsumā wa, shegai koronku ḍa n koronku ḍa tsarā i reve an ma ciga ḍa cika.

Cimbusukāi atoku unyushi u cingi

⁵ Uza roku a asuvu a ḍe u zuwa mu baci unamgbukatsumā, mpa u zuwai utyoku u vā wa. Gbā ḍe ḍa u zuwai unamgbukatsumā, kpam ya dem wā tā n tyoku ḍa wa pana u ḍa. Ma ciga n dansa cika wa.

⁶ Uḅolomgbono u kaci u ḍa aza roku a ḍe ushani a yain a yan yi mavura ma ma gain a nākā yi vi, ma rawa tā.

⁷ Shegai gogo-na u gan tā i cimbusukā yi i nākā yi ndishi n katakasuvu tsarā kotsu i zuwa yi u rongo n unamgbukatsumā hal upityanangu u ne u rukpā wa.

⁸ Ma folo ḍa, wenike ni an ya ciga yi.

⁹ Koronku ḍa ma koronku ḍa tsarā n kondo ḍa, kpam n wene ko ya pana uwenishike u vā.

¹⁰ I cimbusukā baci vuma nala vi, mpa dem n cimbusukā yi tā. N cimbusukā yi baci (an baci unyushi wari pini), yan ḍa n yain nala tsarā n yanka ḍa ukuna u shinga a ucira u Kawauwi.

¹¹ Tsarā Kanangasi* ka lyai kelime n u la tsu ugboji wa, kpaci tsu reve tā afobi a Kanangasi utuwā ara tsunu.

Kuḅari ku Bulus a Taruwasa

¹² An n rawai a Taruwasa tsarā n yain kuḅari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi, n cina tā cina Asheku a foḅuso ḍe ure adama a manyan mi.

¹³ Shegai n dambula tā cika, kpaci n wene utoku u tsunu Taitu wa. Pini nala, n tonukoi aza ḍa a'ari pini vi, “U yan tsu ben.” Aku n lazai ubana a Masidaniya.

Ulya u kaci adama a Kawauwi

¹⁴ Tsu cikpa tā Kashilā cika! Aya u zuwa tsu tsu woko agbashi a ne kpam u tonoi n aṣtu a kapala adama a ulya u kaci u Kawauwi. Kashilā ka ḅangā tsu tā dem tsu tamburuka ureve u Kawauwi ko nte wa tyoku u ili i magulani.†

¹⁵ Uma u tsunu wā tā tyoku u magulani ma Kawauwi ka nākā Kashilā, ma kpam ma tambura a asu u ama ḍa Kashilā ka wauwusa hal n ama ḍa a ka kuwusa.

¹⁶ A asu u aza ḍa a ka kuwusa, magulani mi ma woko le ḍe kawān ka ukpā. Shegai a asu u aza ḍa a'ari n uma, magulani

* 2:11 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

mi ma woko le de magulani ma uma. Ya wa fuda wa canga araji a ukuna u nala vi?

¹⁷ Tsa tyoku u ama da a tsu yan kuɓari ku kadyanshi ka Kashila tsara a tsara ikebe wa. Nala tsari wa. Shegai umatsi u da tsari u uwoko atsumate a Kashila, kpam a asuvu a ucira u Kawauwi tsu tsu dansa ta akani yi a kapala ka Kashila.

3

Kazuwamgbani ka savu ka Kashila

¹ Gogo-na gita da tsa gita ucikpala kaci ka tsunu? Ama roku a rawa ta n ikanikorongi i icikpali ko kpam a zuwa da i koronku le ikanikorongi i icikpali yi. U gan tsu yain n ikanikorongi nala?

² Shegai eda ukanikorongi u tsunu, kpam i'a ta a asuvu a atakasuvu a tsunu tsara ya dem u yain kaneshi u reve kpam i'ya u yain kaneshi vi.

³ I wenike ta a kateshe an eda ikanikorongi i'ya Kawauwi ka korongi aku atsu tsu bankai i'ya. Kulu Keri ku Kashila Uza u Uma ku korongu da ta a asuvu a atakasuvu a tsunu, shegai a iwaraka ko agbagala a da a yain n atali wa.

⁴ Tsa fuda ta tsa dana nala adama a ucira u upityanangu u tsunu a kapala ka Kashila adama a Kawauwi.

⁵ Dana da tsu danai tsa fuda tsa yan manyan ma nala mi n kaci ka tsunu wa. Kashila ka ka zuwai tsu fudai tsu yain gba i'ya tsu yain vi.

⁶ U zuwa tsu ta tsu fuda tsu woko agbashi a kazuwamgbani ka savu ka ne ka ka wuta i asu u Kulu Keri. Kazuwamgbani ka savu ki Mele ma a korongi wa, kpaci Mele ma a korongi ma tsu tuko ta ukpa, shegai Kulu ku tsu tuko ta uma.

⁷ Mele ma cau a atali a da a tsu korongu ma, kpam a tsu wene ta tsupige tsu Kashila a a'ayin a nala yi. Aza a Isara'ila a fuda a barakpa n a wundi upetiwa'eshi u Musa wa, kpaci wa lafa ta cika, ko an u wokoi ulada vi u barakpa wa. Adama a nala, Mele ma ma wokoi manyan ma ne utuko u ukpa u da, kpam mari n tsupige nala,

⁸ tsupige tsu manyan ma Kulu Keri tsu la ta tsupige tsu Mele. Ko nala wa?

⁹ Manyan ma ma tsu tuko ama ukidaga u ugana n mavura ma baci n tsupige, manyan ma ma tsu zuwa ama a woko ama a maci a kapala ka Kashila ma yan ta n tsupige tsa tsa la nala vi.

¹⁰ Mayun da an tsupige tsu kazuwamgbani ka cau tsu woko de ili i gbani, kpaci katyashi ka tsupige tsu savu ka la ta ka cau.

¹¹ Mele ma ta n tsupige tsa tsu kporoi. Shegai tsupige tsu kazuwamgbani ka savu tsu la ta ucira, kpaci tsa kporo wa.

¹² Tsa dansa tã bawu uwonvo, kpaci adama a nala a ða tsãri n uzuwa u uma.

¹³ Tsã tyoku u Musa wa. Upetiwa'eshi ne u laða tã, shegai u pala tã u ða tsarã u zuwa aza a Isara'ila a lyai kelime n uwene katyashi ki n ka kpori wa.

¹⁴ Ama yi a ryagbaja tã, kpam ili i roku i tsu kãngu le tã uwene ukuna u mayun a'ayin a ða baci a yain kãneshi u Mele. Kawauwi ka koshi ka fuða ka takpa le ili i'ya i kãngu le uwene vi.

¹⁵ Ko n gogo-na, a yan baci kãneshi u Mele ma Musa, ili i'ya pini i tsu kãngu le atakasuvu.

¹⁶ Shegai a'ayin a ða baci dem uza kpatalai ubana a asu u Asheku, she u takpa yi ili i'ya i kãngu yi vi.

¹⁷ Asheku a nala yi aya Kulu. Kpam asu ða baci dem Kulu ku Magono ma Zuba kãri, ku tsu naķã tã utsarã u kaci.

¹⁸ Adama a nala ipetiya'eshi i tsunu i'a kpam upali wa, tsarã tsu wenike tsupige tsu Magono ma Zuba. Kpam Kulu ku Magono ma Zuba ka yan baci manyan a asuvu a tsunu, tsa woko tã tyoku u ne aku tsu wenike tsupige tsu ne cika.

4

Kuzuwate ku ucanga a mgbodo n cin

¹ Kashilã n upana u iyali u ne, u naķã tsu tã manyan ma na mi tsarã tsu yain. Ili i'ya i zuwai bawu tsa wowo i'ya la vi.

² Tsu 'yuwan tã uyan ili i uwono ko kpam i'ya i'ãri usokongi. Tsu tsu yinsã ko uza wa, kpam tsu tsu savada uwenishike u Kashilã wa. Ukuna u mayun u ða koshi tsu tsu dansa a kapala ka Kashilã, tsarã ama a wushuku an tsãri ama a maci.

³ Kadyanshi ka Shinga ka tsa yansa kuḃari kã baci ukimbi, a asu u aza ða a'ãri a ure u ukpã ða kãri ukimbi.

⁴ Kanangasi;* wata, uza cingi uza ða wa lya tsugono tsu likimba u na u rumbãnasã tã atakasuvu a le, pini nala, a wushuku n akani a ða tsa yansa kuḃari a kaci ka tsupige tsu Kawauwi wa. A ka wene katyashi ka pige ka ka wakana ara le wa, kpam a reve an Kawauwi ka rotsoi Kashilã wa.

⁵ A'ayin a ða tsa kyawunsa n tsu yanyi kuḃari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kashilã ki, kuḃari ku kaci ka tsunu ka tsa yansa wa, shegai ku Yesu Kawauwi an wãri Asheku. A tso agbashi a ðe a ða adama a ili i'ya Yesu yanka tsu.

⁶ Kashilã ka ka danai, "A sãķã katyashi ka wakana a asuvu a karimbi!" U zuwa tsu tã tsu reve an katyashi ka na ki katyashi ka tsupige tsu Kashilã ka, ka tsu tsu wene a upetiwa'eshi u Yesu Kawauwi.

* 4:4 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalãpansi.

⁷ Kuzuwate ku ucanga ku na ki a asu u Kashilā dā tsu tsarāi ka, shegai tsari tā tyoku u mgbodo n cin a asu u dā kuzuwate ku ucanga ki kari. Nala u wenike tā an ucira u pige vi a asu u Kashilā dā u wutai, shegai ara tsunu wa.

⁸ A uka tsu a asuvu a awuya cika, shegai a fudā a minjara tsu wa. Ko tsu reve baci kpmam ili i'ya tsa yan wa, tsu tsu bulā uzuwusa uma an ili i shinga i roku ya gitā wa.

⁹ A zuwa tsu tā tsu panai ikyamba cika, shegai Kashilā ka asakā tsu wa. A tsu gbashangu tsu tā a iyamba, shegai gbā n nala a wacinsa tsu wa.

¹⁰ A'ayin a dā baci tsa pana ikyamba nala, ikyamba i tsunu i tsu wenike tā tyoku dā Yesu panai ikyamba a'ayin a dā u kuwai vi. Pini nala, ama a ka wene tā uma u Yesu a asuvu a ikyamba i tsunu.

¹¹ Nala wari, kain dem tsu tsu reve tā gaawan a ka wuna tsu tā adama a dā tsa gbashika Yesu. Pini nala, ama a ka wene tā uma u Yesu a asuvu a ikyamba i tsunu i'ya ya kuwa.

¹² Tsu wushuku tā tsu modono n ukpa, tsarā edā i tsarā uma.

¹³ A korongu tā a Tagarāda u Kashilā, “Dansa dā ma dansa an u wokoi n wushuki.” Uwushuku u te u dā tsari n u dā, kpmam dansa dā tsa dansa an u wokoi tsu wushuki.

¹⁴ Kashilā ka 'yangasa tā Yesu Asheku a asuvu a ukpa. Tsu reve tā kpmam an Kashilā ka tuwa ka 'yangasa tsu n Yesu. Kashilā ka bidya tsu tā kaḅolo n adā kpmam tsu shamgba a kapala ka ne.

¹⁵ Gbā ukuna u na vi adama a ukuna u shinga u de u dā. Tyoku dā ama ushani a'ari ulya kelime n uwusha ukuna u shinga u Kashilā, nala dem a'ari ulya kelime n ucikpa Kashilā, Kashilā kpmam kari a udoku uwusha tsupige cika.

Upityanangu a asu u Asheku

¹⁶ Ili i'ya gai i zuwai bawu tsa bulā uzuwa uma i'ya gai la vi. Ko an u wokoi ikyamba i tsunu ya kuwusa, kain dem kulu ku tsunu ku tsu tsarā tā ucira u savu.

¹⁷ Upana u ikyamba u dā tsa pana gogo-na wā gan wa, kpmam wa barakpa wa. Shegai wa banga tsu tā tsu tsarā tsupige tsa tsu lai upana u ikyamba vi cika, kpmam tsupige tsi tsa yan n utyoku wa.

¹⁸ Tsu zuwa a'eshi a tsunu a ili i'ya tsa wene wa, shegai a ili i'ya bawu tsa wene. Ili i'ya tsa wene vi ya barakpa wa, shegai ili i'ya bawu tsa wene vi ya yan n utyoku wa.

5

¹ Tsu reve tā a wasa baci katani ka tsa rongo na vi; wata, tsu kuwa baci tsu asakāi ikyamba i na yi, Kashilā ka fobusuko tsu tā kuwa ka tsa rongo a zuba. Asu u dā eyi fobusoi n kaci ka ne kpmam bawu wa kotso.

² Tsu wowo de n ikyamba i'ya tsari n i'ya gogo-na, adama a nala tsu matsa de a uka tsu ikyamba i savu a zuba tyoku u aminya a savu.

³ A'ayin a nala tsa rongo kpm kataba wa, kpaci tsa uka ta ikyamba i savu a zuba.

⁴ An tsa rongo n ikyamba i na yi tsa ta ushadangi n kadambula kpm tsa pana ta ikyamba. Shegai uwowi u tsunu u zuwa tsu tsu cigi ukpa aku tsu asaka ikyamba i na yi wa. Tsa ciga ta tsu asaka ikyamba i cau yi, kpaci tsa wusha ta ikyamba i'ya bawu ya kuwa.

⁵ Kashila ka n kaci ka ne u fobuso tsu adama a nala yi, kpm u naka tsu Kulu Keri tsara ku woko tsu uzuwambana u da wa wenike an uma u savu u na vi mayun da.

⁶ Adama a nala kain dem tsu rongo n atakasuvu a ucira. Tsu reve ta a'ayin a da baci tsari n uma a ikyamba i na yi, tsa a kuwa ku te n Asheku wa.

⁷ Tsa tono ta ili i'ya tsu wushuki n i'ya, shegai tsu tono ili i'ya tsu wenei wa.

⁸ Adama a nala a da n danai tsa ta n atakasuvu a ucira. Tsu la ta uciga tsu asaka ikyamba i na yi tsara tsu bana a kuwa a asu u Asheku tsu rongo de.

⁹ Tsa baci n uma pini na a ikyamba i na yi, ko kpm tsa baci bawu uma, uciga u tsunu tsu yanka yi ili i'ya wa pana kayanyan u la ta ili i'ya i buwai gba.

¹⁰ Ili i'ya i zuwai i'ya, kain ka roku gba tsunu tsa shamgba ta a kapala ka Kawauwi kpm u yanka tsu afada. Ya dem a asuvu a tsunu wa wusha ta katsupi ka ili i'ya u yain a'ayin a da wari n uma a ikyamba i na yi, ko i'a baci mai ko icingi.

Utuko u ama a asu u Kashila

¹¹ Adama a da tsu revei an tsa pana uwonvo u Asheku da i zuwai tsu matsai tsara ama a kpatala a gono a asu u ne. Kashila ka reve ta tyoku da tsari mayun, tsa ciga da ta i reve tyoku da tsari.

¹² Tsa ciga tsu doku tsu wenike da aradi a kaci ka ili i'ya tsari wa, shegai tonuko da tsa tonuko da ili i'ya tsari tsara i yain mazanga adama a tsunu. Pini nala, da ya tsara ili i'ya ya dana a kaci ka aza da a tsu wenike aradi a kaci ka ili i'ya ama roku a tsu dansa a kaci ka le, shegai a'a ama a maci a kapala ka Kashila wa.

¹³ U woko baci yavu ijan i'ya tsa suma, tsara u tuko Kashila tsupige da. U woko baci kpm yavu tsa n ugboji u tsunu, nala kpm tsara tsu banga da da.

¹⁴ I'ya baci dem tsa yan, yan da tsa yan i'ya kpaci uciga u Kawauwi u da wa tono n atsu. Tsu wushuku ta an uza roku;

wata, Kawauwi ka kuwāi adama a ko ya wa, adama a nala tsu wushuku tā an gbā tsunu tsu kuwāi.

¹⁵ U kuwā tā tsarā u wauwa ko ya wa, tsarā aza dā a wushai uma u savu adama a ne, a rongo kpam uma u dā ele a ka pana kayanyan koshi wa. Shegai a rongo uma u dā Kawauwi ka pana kayanyan, uza dā kuwāi kpam a 'yangasa yi tsarā u wauwa le.

¹⁶ Adama a nala a dā tsu asakai ubidisa atoku tyoku dā likimba u yawunsai a kaci ka le. Caupa, tsu tsu yawunsa tā a kaci ka Kawauwi tyoku dā likimba u tsu yan, shegai gogo-na nala wari wa.

¹⁷ Uza dā baci bolomgbonoi kaci n Kawauwi, Kashilā ka gonuko yi tā vuma u savu. Ukuna u cau a kaci ka ne u kotso de, kpam i puwan de. Ko ndya wa i ne Kashilā ka gonuko i'ya de i savu.

¹⁸ Kashilā ka ka yain ili i na yi gbā, u tuko tsu evu n eyi adama a ili i'ya Kawauwi ka yain. U nakā tsu manyan ma utuko ama evu n eyi.

¹⁹ Akani a tsunu yi a dā, Kashilā ka tukuso tā ama evu n eyi a akere a Kawauwi. Kashilā ka tsu cibusa unyushi u cingi u le wa. U nakā tsu tā kpam akani a ndishi n shinga a na yi.

²⁰ Kashilā ka zuwa tsu tā tsu woko aza a manyan a unā u Kawauwi, kpam u woko tā yavu folo dā wa folo dā i pana kadyanshi ka tsa tono. Adama a Kawauwi a dā tsa dansa, kpam tsa folo dā tā i asaka Kashilā ka tuko dā evu n eyi.

²¹ Kawauwi ka yan unyushi u cingi wa ko kenu! Shegai Kashilā ka gonuko yi uza u unyushi u cingi adama a tsunu, tsarā Kawauwi ka gonuko tsu ama a maci a asu u Kashilā.

6

¹ Tsu yan tā manyan kaḅolo n Kashilā, kpam tsa folo dā tā kotsu i wushi ukuna u shinga u ne gbani wa.

² U dana tā a Tagarāda u Kashilā,

“A'ayin a rawa baci a dā ma wenike dā asuvayali, ma pana tā kvasu ka de.

Kain ka iwauwi n banga dā tā.” ◇

Mayun dā, Kashilā ka tā ufoḅusi u banga dā gogo-na. Ara kain ka iwauwi ka.

Upana u ikyamba u Bulus

³ Tsa ciga aza roku a 'yuwan manyan mi wa, adama a nala tsa ciga i'ya tsa yan i zuwa aza roku a rukpa wa.

⁴ I'ya baci dem tsa yan, tsu tsu ciga tā tsu wenike atsu agbashi a mayun a Kashilā a dā. Tsu kawunku tā gbā upana u ikyamba n ahankuri.

⁵ A lapa tsu tā. A zuwusa tsu tā a kuwa ku a'ali. Kakuma ka ama ka pana tsu tā upan hal a 'yangasasai atakasuvu a ama. Tsu yan tā manyan hal tsu dukpai. Roku tsu tsu lavuta wa. Roku kpmam tsa tsara ilikulya wa.

⁶ Tsu wenike tā kaci ka tsunu atsu agbashi a Kashila a da, kpaci tsu nangasa kaci ka tsunu n tsicingi wa, tsā tā n ureve u da Kashila ka tsu naka. Tsu tsu yan tsali wa. Tsu tsu yansa ka tā ama ukuna u shinga. Tsā tā n ucira u Kulu Keri, kpmam tsa ciga tā ama mayun mayun.

⁷ Kadyanshi ka mayun ka tsa yansa kuɓari, kpmam Kashila ka ka naka tsu ucira vi. Tsā tā n ukuna u maci u da u woko tsu yavu burundu n maraga ma tsa ciga adama a kuvon.

⁸ Kashila ka tsa gbashika ama a ka nakasa tsu baci karinga, ko a goruso tsu baci. Kashila ka tsa gbashika ama a ka cikpala tsu baci, ko a ka nakasa tsu baci a'ala a cingi. Ama a bidya tsu tā aza a kaɓan, shegai kain dem ukuna u mayun u da tsa dansa.

⁹ Ya dem reve tsu tā, shegai a gonoi a ka yanka tsu yavu a reve tsu wa. Tsa rongo yavu ukpa wa evu, shegai atsa na, hal n gogo-na tsā tā n uma. Tsu pana tā ikyamba cika, shegai a wuna tsu wa.

¹⁰ Kain dem tsu tsu rongo tā n mazanga, ko a asuvu a a'ayin a upana u ikyamba. Aza a unambi a da tsari, shegai tsu zuwai ama ushani a yain utsari a asuvu a upityanangu. Tsā n ili wa, shegai mayun da wari an tsari n ko ndya wa.

¹¹ Eda aza a Korintiya, tsu dansa tā n ada karara. Atakasuvu a tsunu a shadangu tā n uciga u de.

¹² Tsu asaka da uciga wa, shegai eda i asaka tsu tā uciga.

¹³ Ma dansa tā n ada tyoku da ma dansa na mmuku n va. Wenike tsu uciga tyoku da atsu tsu wenike da.

Kuwa ku Kashila ka uma

¹⁴ Kotsu i yain manyan kaɓolo a asu u te n aza da bawu a wushuki n Kawauwi wa. Ukuna u shinga n u cingi wa rongo kaɓolo wa. Katyashi n karimbi a ka rongo kaɓolo a asu u te wa.

¹⁵ Nida Kawauwi n Kanangasi* a ka walamgbana? Nida uza da wushuki n Kawauwi wa walamgbana n uza da bawu u wushuki?

¹⁶ Kuwa ku Kashila ka walamgbana n ameli wa, ko kenu. Kpmam atsa kuwa ku Kashila Uza u Uma. Kashila ka dana tā, “Ma dusuku tā n ele aku n zuwa kuwa ku va a asu u da a'ari. Ma woko tā Kashila ka le, ele kpmam a ka woko tā ama a va.” ◇

¹⁷ Adama a nala, Magono ma Zuba ma dana tā, “Wutai a asuvu a le i peci kaci de n ele.

* 6:15 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi. ◇ 6:16 Adkp. 26:12; Izk. 37:27.

Kotsu i sawa ili i'ya Mele ma danai i'a n ashinda wa, tsara n wushi da." ◇

¹⁸ Magono ma Zuba, Uza u Ucira Gba u dana ta, "Ma woko ta Tata u de, eda kpm ya woko ta mmuku n va." ◇

7

¹ Aje a va, Kashila ka ka yansa ka tsu kazuwamgbani ka na ki. Adama a nala tsu sumai ili i'ya ya zuwa tsu nangasa ikyamba n a'ulu a tsunu n icadi. Tsu naka Kashila tsupige, aku tsu matsai tsu yain gba i'ya tsa yan tsu woko tyoku u ne dere.

Ipeli i'ya Bulus wari n i'ya

² Kukpunka tsu atakasuvu a de! Tsu nusuka ko uza wa. Tsu nangasa kpm upityanangu u uza wa. Tsu ryafa ko uza wa.

³ Dana da n danai nala an ma ciga n zuwuka da unyushi wa. Mari n tonuko da ta caupa an tsu tsu rongo da ucibusu, ko ndya baci tani ya gita.

⁴ N wushuku ta n ada gba gba. Kain dem n tsu rongo ta n mazanga adama a de. I gbatangu mu katakasuvu. Ko an u woko mari ushadangi n kadambula, i zuwa mu ta ma pana kayanyan.

⁵ An tsu rawai a uyamba u Masidaniya, tsu tsara uwunvuga wa. Tsu cina ta kadambula ukyawin n atsu. Tsu shilakanasa n atokulalu, kpm tsa modono n uwonvo a atakasuvu a tsunu.

⁶ Shegai Kashila ka ka tsu naka a aza da a'ari n kadambula ndishi ma atakasuvu, u naka tsu ta ndishi ma atakasuvu a'ayin a da Taitu tuwai ara tsunu.

⁷ Mayun tsu pana ta kayanyan an tsu gawunsai n Taitu, shegai gba ili i'ya i zuwai tsu panai kayanyan cika i'ya an i gbatangu yi katakasuvu. U tonuko tsu ta an ya ciga mu uwene kpm hal ukuna u balu da n ukuna u da i yain. U tonuko mu ta tyoku da i matsai i da ya ciga i banga mu. An n panai nala, n pana ta kayanyan cika.

⁸ Ko ukanikorongi u va u nangasa da baci katsuma, ukuna u balu mu an n korongi u da wa. A kagita ukuna wa balu mu ta an u nangasa da katsuma, shegai unambukatsuma u de u barakpa wa.

⁹ Gogo-na kpm ma ta n mazanga. Mazanga ma ma yan an n nangasa da katsuma wa, shegai unambukatsuma u de u zuwa da ta i sava'ai ahali a de. Adama a nala tsu shitangu da wa, ko kenu.

¹⁰ Kpaci Kashila ka fuda ta ka yan manyan n unambukatsuma u tsunu u banga tsu tsu kpatala tsu asaka unyushi u

cingi tsu tsarā iwauwi. Ukuna wa ɓalā tsu n unamgbukatsumā u nala vi wa. Shegai unamgbukatsumā vi a kaci ka ukuna u likimba u ɗa baci, wa tuko tā ukpā.

¹¹ Zuwai a'eshi a asu u unamgbukatsumā u nala vi u ɗa Kashilā ka ciga ɗā i pana u yain a asuvu a ɗe. U zuwa ɗā tā i gonuko ugboji. U zuwa ɗā tā ya ciga i wenike an bawu i'ari n unyushi. U zuwa ɗā tā upan n uwonvo. U zuwa ɗā tā ya ciga i wene mu. U zuwa ɗā tā i maṣṣa i ɓaṅga aza roku. U zuwa ɗā tā uciga u uyan uza ɗa nusai mavura dere. Ukuna u nala u zuwa ɗā tā i wenike kaci ka ɗe kabirya ɗā wa.

¹² Korongu ɗa n korongi ukanikorongi u na vi tsarā i wene, a kapala ka Kashilā, tyoku ɗa i'ari ufobusi i panaka tsu. Korongu ɗa n korongi adama a uza ɗa nusai wa, ko adama a uza ɗa a nusukai wa.

¹³ Ili i'ya gai i zuwai tsu gbamai asuvu i'ya gai la vi.

Ko an u wokoi tsari n ugbami u asuvu, tsu la tā upana kayanyan an Taitu wari dem n upana kayanyan, kpaci i wenike tā an bawu wari n ili i'ya ya ɓalā yi.

¹⁴ Tsu tonuko yi tā tyoku ɗa tsu panai kayanyan adama a ɗe, kpam i wenikei an n yain dere. Gba i'ya tsu tonuko ɗā vi mayun ɗa, kpam i wenikei Taitu ili i'ya tsu danai a kaci ka ɗe ki mayun ɗa.

¹⁵ Pini nala, uciga u ne ubana ara ɗe u lya tā kelime n ugbonguro, a'ayin a ɗa baci u cibai tyoku ɗa gba ɗe i panakai udani u ne, n tyoku ɗa i wusha yi n uwonvo n uje u ikyamba.

¹⁶ Ma tā n mazanga an ma fuda ma wushuku n ada gba gba.

8

Atoni a naka kune yaa

¹ Aje a va, tsa ciga tā i reve tyoku ɗa Kashilā ka wenikei ukuna u shinga u ne a a'uwa a Atoni a uyamba u Masidaniya.

² A pana tā ikyamba kpam n unambi cika, shegai mazanga ma le ma kotso wa, kpam a naka tā ili i'ya i lai i'ya a ka ciga le a naka.

³ Asaka gai n tonuko ɗa, a naka tā tyoku ɗa a ka fuda hal gbam u lai ushani. Ko uza u tonuko le a yain nala wa. ⁴ Shegai a rongo tsu ufolo tsu asaka le dem a ɓaṅga ama a Kashilā aza ɗa a'ari a Urishelima.

⁵ Tsu yawunsa gbam a ka fuda a ka naka nala wa! A gitā tā a nakai kaci ka le a asu u Asheku, aku ara tsunu. Ili i'ya Kashilā ka ciga i'ya la vi.

⁶ Taitu ɗa gitā ɗa uwenishike unaka, adama a nala tsu folo yi u doku u gono ara ɗe u ɓaṅga ɗa tsarā i koruso ili i'ya i gitai vi.

⁷ I yan tā ko ndya wa mai hal gbam i pasakai cika: I'a tā n upityanangu kpam i'a tā uyan u kadyanshi ka shinga. I'a tā

dem n ureve, kain dem ya ciga i ɓaŋga, kpam ya ciga tsu cika. Adama a nala, tsa ciga ɗa ta i yain ukuna u shinga vi mai a asu u unaka yaa.

⁸ Shegai dana da n danai she i naka ko bawu ya ciga wa, ko an u wokoi a'uwa a Atoni a roku a ka ciga ta a yain nala. Ure u roku u da dem u da ya wenike uciga u maci.

⁹ I reve ta ukuna u shinga u Yesu Kawauwi Asheku, i reve ta an Kawauwi kari n utsari, shegai adama a de u woko ta uza u unambi, tsara adama a unambi u ne eda i tsara utsari.

¹⁰ Adooki a va a da na: Naɓalu eda aza a kagita aza da i cigai i naka, kpam eda aza a kagita a da i nakai vi.

¹¹ Gogo-na, ma ciga ta i koruso manyan ma i gitai uyan vi. Wenikei an ya fuda ya koruso manyan mi n maloko tyoku da i gitai ma. Nakai a asuvu a ili i'ya i'ari n i'ya.

¹² Ya ciga baci i naka, wa yan n kalen ko ndya i nakai wa, kpaci Kashila ka la ta uciga i naka a asuvu a ili i'ya i'ari n i'ya, shegai i naka ili i'ya bawu i'ari n i'ya wa.

¹³ Ma ciga i naka ili ushani hal i woko bawu ili, aku i rongo a upana ikyamba an bawu i'ari n ili wa. Ma ciga ta uza da baci dem wari pini u zuwa kukere dere.

¹⁴ Gogo-na naha, i'a ta n ili ushani. Ili i'ya i'ari n i'ya ya fuda ta ya ɓaŋga aza da bawu a'ari n ili. Aku ubana a kapala a tuwa baci a tsara, aku a ɓaŋga da dem a'ayin a da baci bawu i'ari n i'ya, pini nala, she i woko unu u te.

¹⁵ Tagarada u Kashila u dana ta, "Uza da baci ɓolongi ili ushani, i tsu pasa ili i'ya wa ciga wa, shegai uza da baci ɓolongi kenu, wa namba ili wa." ◇

Taitu n aje a ne

¹⁶ N cikpa ta Kashila an u zuwai Taitu wa ciga da tyoku da ma ciga da.

¹⁷ Taitu wushuku ta u yain ili i'ya tsu tonuko yi u yain. Wa ta n maluwa cika ma wa ciga u tuwa ara de, tun bawu tsu tonuko yi gbam nala.

¹⁸ Aya la tsa suku kaɓolo n utoku uza da wari Katoni, uza da kpam gba Atoni a ka cikpala adama a manyan ma ne a asu u uyan kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga.

¹⁹ Atoni yi a dangasa yi ta dem u bana kaɓolo n atsu tsa naka baci kune ku na ki. Yan da tsa yan manyan ma na mi tsara tsu naka Asheku tsupige, kpam tsu wenike an tsa ciga tsu ɓaŋga cika.

²⁰ Kpaci tsa ciga ko uza u kana tsu n unyushi u tyoku da tsu nakai kune ku pigo ku na ki wa.

²¹ Shegai tsa ciga ta tsu yain ili i'ya Asheku a ka pana kayanyan n ili i'ya i'ari dere a a'eshi a ama.

²² Tsa suku tā dem vuma roku kaḅolo n ama a re a nala yi. Kain dem vuma na wā tā ufobusi adama a uḅaṅga. U wenike tsu tā nala a ure kau-kau, kpam gogo-na dem wa la tā uciga uḅaṅga. Kpaci u wushuku tā n aḍa cika.

²³ Uza roku u wecike baci Taitu, i dana utoku u vā u ḍa uza ḍa wa yan manyan nā mpa tsarā u ḅaṅga ḍa. A'uwa a Atoni a suku tā ama a na yi ara ḍe, kpam a tuko tā tsupige a asu u Kawauwi.

²⁴ Wenike le uciga, tsarā gbā a'uwa a Atoni a reve an tsu yain dere a asu u mazāṅga n i'ya tsu yain adama a ḍe.

9

Kune adama a aza a unambi

¹ N wene ili i'ya ya zuwa mu n koronku ḍa adama a kune ka i fobusoi ya nākā ama a Kashilā yi wa.

² N reve tā ḅaṅga ḍa ya ciga i ḅaṅga. Mā tā n mazāṅga adama a nala yi, kpam mā tā a utonusuko ama a asuvu a Masidaniya n ḍa eḍa Atoni a ḍa i'ari a Akataya, i fobuso tā tun naḅalu tsarā i nākā. Adama a umātsa u ḍa i mātsai ya ciga i nākā vi, u zuwa tā aza roku aza a Masidaniya a ka ciga dem a nākā.

³ Shegai mpa pini ma sukunku ḍa atoku a nala yi tsarā kadyanshi ka tsunu a kaci ka ḍe ka woko ka gbani wa. Ma ciga tā i fobuso, kpaci n tonuko le tā i fobuso ḍe.

⁴ Ma pana tā uwono, eḍa kpam dem ya pana tā uwono, mpa n Atoni a roku a Masidaniya tsu tuwā baci tsu cina ḍa bawu afofi, cina n tonuko le tani ḍe i fobuso ḍe!

⁵ Da n wenei yavu wa gan tā n suku atoku a nala yi a kapala ka vā a wene kune ka i yain kazuwamgbani ki i fobuso tā ka. Nala wa wenike tā an n ucigi u ḍe u ḍa i nākai, shegai mpa n mātsa ḍa wa.

⁶ Ma ciga tā i reve, uza u ce baci ili kenu, ili kenu i'ya wa kapa. Uza ḍa baci kpam u cei ili ushani, wa kapa tā ili ushani.

⁷ Adama a nala ya dem u yawunsa tyoku u kakumā ka ili i'ya wa nākā. Kotsu vu nākā ili wa, ikyamba i vunu i 'yāṅga baci vu nākā wa. Kotsu vu nākā ili wa, va wene baci yavu mātsa ḍa a ka mātsa vu vu nākā. Kpaci Kashilā ka la tā uciga uza ḍa u nākai n ipeli.

⁸ Kashilā kpam ka zuwuka ḍa tā unā u shinga u ḍa u lai ili i'ya i nambai. Pini nala, ḍa kain dem ya yan n ili ushani, kpam i yain n i'ya kabarikete hal i nākasa adama a manyan ma shinga gbā.

⁹ Tagarāda u Kashilā u dana tā:

“Ghani ḍa vuma u maci u tsu nākā aza a unambi kune, kpam ukuna u maci u ne wā tā pini bawu utyoku.” ◇

¹⁰ Kpaci Kashilā ka ka tsu nākā kacimbi icun, u nākā kpam ilikulya. Wa doku tā ili i'ya i'ari n i'ya kakuma, tsarā i tsarā i'ya ya nākā ushani a asu u yan ukuna u shinga.

¹¹ Wa kukpā tā ure kau-kau u da wa zuwa dā i yain utsari tsarā i yansa kune yaa. Pini nala, da ama ushani a ka cikpa Kashilā a'ayin da baci tsu nākā le kune ku de.

¹² Pini nala, ili i shinga i re ya gita tā, ili i'ya ama a Kashilā a nambai a ka tsarā tā i'ya, ama a ka cikpa tā kpam Kashilā n mazangā.

¹³ Ya rongo tā a unākā Kashilā tsupige kpaci i nākā tā yaa. I wushuku tā n akani a kaci ka Kawauwi, kpam i panāka tā a da an i nākāi Atoni a Urishelima yaa hal n Atoni a da a buwai.

¹⁴ Gogo-na alya pini a ka yanka dā kvasu, kpam a ka ciga dā uwene, adama a ukuna u shinga u pige u da Kashilā ka yanka dā.

¹⁵ Asakāi tsu cikpai Kashilā adama a kune ka u nākā tsu gbani.

10

Bulus yain kadyanshi ka manyan ma ne

¹ Mpa Bulus uza da wa folo dā vi, kpam n matānu n tsishinga tsu Kawauwi tsa ma folo dā. Aza roku a dana tā, a'ayin a da baci mari kabolo n adā n tsu gajarakpa ikyamba wa, aku n rongo n asuvu a shen a'ayin a da baci bawu mari evu n adā.

² A'ayin a da n doku n tuwā dā ukondo, u kanā tā n yanka aza da a ka wundya tsa tono tā ukuna u likimba asuvu a shen. Ma ciga i zuwa mu n yanka dā nala wa.

³ A likimba da tsari, shegai kushulu ku tsunu unā u te da kari n tyoku da aza likimba a ka yansa wa.

⁴ Tsu tsu shilakanā n iwunukatsu icun i'ya aza a likimba a tsu shilakanāka wa. Iwunukatsu i tsunu i'a tā n ucira u da u wutai a asu u Kashilā u da wa wacinsa ucira u asu kau-kau u utokulalu.

⁵ Tsu tsu wacinsa tā kananamgbani n gbā icun i aradi a da a ka bishinka uza ureve Kashilā. Tsu tsu kanā tā uyawunsa u gbani u ama, aku tsu zuwa le a panāka Kawauwi.

⁶ A'ayin a da baci i wenikei ya panāka de Kawauwi gbā gbā, pini nala, aku tsu rongo ufoɓusi adama a da tsa yanka aza da bawu a ka panāka Kawauwi mavura.

⁷ Gogo-na ili i'ya ya wene n a'eshi koshi i'ya ya wundya. Shegai u gan tā i ciba an tsari aza a Kawauwi tyoku da dem aza a aradi a nala a tsu dana ele aza a Kawauwi a da a'ari.

⁸ Mayun da wari an tsu tsu dansa n agoni a kaci ka ucira u da Asheku a nākā tsu tsarā tsu bangā dā, shegai adama a da tsa varangu dā wa. N tsu pana uwono adama a ukuna u nala wa.

⁹ A'ayin a ɗa n koronku ɗa vi, ma ciga i yawunsa yavu uwonvo u ɗa ma ciga n zuwa ɗa i pana wa.

¹⁰ Aza roku a ɗa, “Ikanikorongi i Bulus i'a ta n ucira kpm n kalen cika, shegai wa baci kaɓolo n atsu, u tsu yan n ucira wa. Kpm kadyanshi ka ne ka tsu yan n kalen wa.”

¹¹ Ma ciga ta a reve ukuna u roku: Gogo-na naha tsɓ kaɓolo n aɗa wa, ɗa i zuwai tsu korongi ukuna u na vi a ikanikorongi. Shegai a'ayin a ɗa baci tsari kaɓolo n aɗa, tsa wenike ta ucira vi tyoku ɗa tsu wenikei u ɗa a ikanikorongi yi.

¹² Tsa kawan tsu bidya kaci ka tsunu unɓ u te n aza ɗa a tsu yawunsa kaci ka le a'a ta n kalen wa. A tsu boluko ta kaci ka le ure u uratsanaka aku a ratsanaka kaci ka le n u ɗa. A tsu gawuntangu ta kaci ka le n ko ndya wa tyoku ɗa ele a'ari. Nala wa wenike ta an bawu a revei ili.

¹³ Shegai atsu tsa yan aradi a kaci ka ili i'ya i'ari a kateshe n manyan ma Kashila ka naka tsu tsu yain wa. Aradi a ɗa koshi tsa yan a ɗa a manyan ma Kashila ka suku tsu tsu yain, kpm eda dem i'a ta a asuvu a manyan ma nala mi.

¹⁴ Aradi yi a wura tyoku ɗa u gain tsu yain a ɗa wa, atsa gbam aza a kagita aza ɗa a tuko ɗa Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi.

¹⁵ Tsu tsu yan aradi adama a ili i'ya aza roku a yain i woko yavu atsa tsu yain i'ya wa. Shegai tsu zuwa ta uma upityanangu u de wa gbama ta hal u zuwa manyan ma tsunu ara de ma lyai kelime cika.

¹⁶ Tsa ciga ta tsu ba tsu yain Kadyanshi ka Shinga ki a asu u mbari mbari. Tsa ciga tsu yain aradi n manyan ma aza roku a yain a asu u le wa.

¹⁷ Tagarada u Kashila dana ta, “Va ciga baci vu yain aradi, she vu yain a ɗa a ili i'ya Asheku a yain.” ◇

¹⁸ A kaci ka uza ɗa wa cikpalasa kaci ka ne kpm, u tsu tsara icikpali wa. Shegai Magono ma Zuba ma wushunku baci uza, vuma nala vi aya wa tsara icikpali i mayun.

11

Bulus n asuki a kaɓan

¹ Ma ciga ta i yanka mu ahankuri a'ayin a ɗa baci n yain maku ma utengeshi. Mayun n folo ɗa ta i yanka mu ahankuri.

² Ma kirana ta n aɗa cika tyoku ɗa Kashila ka kirana n aɗa. I'a ta tyoku u maku ma uka ma bawu ma revei vali, uza ɗa a yankai kazuwamgbani ka iyolo i vali u te koshi; wata, Kawauwi ka la vi n kaci ka ne.

³ Shegai gogo-na ma pana ta uwonvo u ɗa a ka puwunsa atakasuvu a de tsara i asaka utono Kawauwi mayun mayun

n uwulukpi, tyoku da kali ka yinsai Hawa† n ugboji u cingi u ne.

⁴ Tsu tonuko da ta ukuna u Yesu, kpam i wushai Kulu Keri, i wushuki kpam n akani a tsunu. Shegai i asakai aza roku a tonuko da ukuna u roku kau n u Yesu. Gogo-na ufofusi u da i'ari i wushi kulu ku roku de kau, i wushi kpam akani a roku.

⁵ N wene aza da a ka isa kaci ka le "asuki a pige" a la mu wa.

⁶ Gaawan n tsu dansa karkar tyoku u le wa, shegai n reve ta ili i'ya ma dansa. Tsu yan ta gba i'ya tsa yan tsu wenike da ili i na yi mai.

⁷ N zuwa da i tsupa mu adama a Kadyanshi ka Shinga ka n yanka da kubari wa. N gonuko ta kaci ka va kenu, aku n naka da tsupige. An n yain nala vi, n nusa?

⁸ An a'uwa a Atoni a roku a ka nakasa mu ikebe, u woko ta yavu bokuso da ma bokuso ikebe yi tsara n gbashika da.

⁹ N namba baci ili a'ayin a da mari n ada, n tsu tonuko da i banga mu wa. Atoku a da a wuta i Masidaniya a tuwai pini na, a naka mu ta gba ili i'ya ma ciga. N ta ba da ufolo i banga mu wa, kpam ma folo da wa.

¹⁰ Ko uza wa la a asuvu a uyamba u Akataya uza da wa bishinka mu uyansa kadyanshi a kaci ka ili i nala wa. N dana ta kpam nala adama a ukuna u mayun u Kawauwi u da wari a asuvu a va.

¹¹ N dana baci ma ciga n zuwuka da araji wa, u woko yavu ma ciga da wa? Nala wa. Ko Kashila ka reve ta ma ciga da.

¹² Kpam ma lya ta kelime n uyan ili i'ya ma yan gogo-na vi, kpaci ma ciga ta n bishinka ama a nala utsara u ili i'ya a ka yanka aradi. A ciga ta a dana manyan ma a ka yanka aradi yi ma ta unu u te n ma tsunu.

¹³ Ama a na yi asuki a kaban a da. Manyan ma le ma a tsu yanka kaban, aku a gonukoi kaci ka le tsara a rotso asuki a mayun a Kawauwi.

¹⁴ Shegai mpa n yan majiyan ma ili i nala wa! Ko Kanangasi* ka gonuko ta kaci ka ne tsara u rotso katsumate ka zuba† ka katyashi.

¹⁵ Adama a nala, tsu yan majiyan an agbashi a Kanangasi a gonukoi kaci ka le a rotso agbashi a da a ka yan manyan ma ukuna u shinga wa. Shegai a makorishi a ka tsara ta mavura dere n ili i'ya a yain.

Upana u ikyamba u Bulus

¹⁶ Asaka n doku n tonuko da: Ko uza kotsu u wundi yavu mpa katengeshi ka wa. Shegai nala baci ya wundya, she i panaka mu tyoku da ya panaka katengeshi, mpa dem aku n yain aradi kenu.

* 11:14 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

17 A'ayin a ɗa baci ma cikpala kaci ka va nala, tyoku u Asheku u ɗa n tsu dansa wa, shegai tyoku u katengeshi.

18 Ama ushani a ka yan ta aradi a kaci ka ili i'ya a yain a likimba. Adama a nala mpa dem ma yan ta aradi.

19 Eɗa aza ɗa ya wundya yavu i'a n ugboji, i tsu pana ta kayanyan ka upana kadyanshi ka atengeshi.

20 I tsu yan ta gbam ahankuri n aza ɗa a tsu gonuko ɗa agbashi a le, ko a ryafusa ɗa, n aza ɗa a tsu yinsasa ɗa. I tsu yan ta dem ahankuri n aza ɗa a tsu wundya yavu a la ɗa, ko aza ɗa a tsu basasa ɗa.

21 N tsu pana ta uwono n dana tsa n ucira u ɗa tsa yan nala wa.

A ka yan baci aradi, mpa dem ma yan ta, shegai utengeshi u ɗa uyan nala vi.

22 A dana baci ele kagali ka Ibrahi ka, mpa dem uza u kagali ka Ibrahi ka. Ele aza a Isara'ila a ɗa baci, mpa dem nala. Ele mmuku n tsikaya m Ibrahi n ɗa baci, mpa dem nala.

23 Ele agbashi a Kawauwi a ɗa baci, wa woko mu ta utengeshi n dansa baci nala. Shegai tyoku ɗa ma gbashika yi u la ta tyoku ɗa ele a ka gbashika yi. N yan ta manyan cika ma ma lai ma le. A zuwusa mu ta a kuwa ku a'ali hal u lai tyoku ɗa a zuwusa le. Malapa ma a lapusa mu ma la ta ma a lapusai ele. N yansa ta evu n ukpa a'ayin ushani.

24 Aza a Yahuda a bawan mu ta n kajaɗu hal kamankupa n kuci.† Kutawun ka gbam a bawan mu nala.

25 Aza a Roma a lapusa mu ta n alangu, kutatsu ka gbam a yanka mu nala. A taɓa mu ta uvarasa n atali tsara a wuna. N so ta nwalu a kpatsu, kpatsu ku tasa ta na mpa hal kutatsu. N taɓa ta urukpa a mini n kuvuli hal ubana kuvuli ku roku.

26 Nwalu n kakuma mi, n tsu zuwa mu ta n yain evu n ukpa adama a uwaya u mini n adama a aza a magalaka. N yan ta evu n ukpa adama a ama a va, aza a Yahuda, kpam hal n Awulawa. N tsu yan ta evu n ukpa a ilyuci ilyuci, n a kakamba, hal n mala dem. N yan ta dem evu n ukpa adama a aza ɗa a danai ele Atoni a ɗa, shegai Atoni a ɗa wa.

27 N yan ta manyan cika hal n togbolukoi, a'ayin ushani n tsu lavuta gbam wa. N tsu ronguso ta n kambulu n kakuli, kpam a'ayin ushani n tsu tsara ilikulya wa. N soso ta kutanu kpaci ma n aminya a u'uka cika wa.

28 Hal n ara gai, kain dem u tsu woko ta yavu va ɗa n canga ta ucanga u araji kpaci n tsu balala ta asuvu adama a a'uwa a Atoni.

† 11:24 A a'ayin a nala yi, a bawan baci vuma hal amangare, wa kuwa ta kpaci asoje yi a reve ta tyoku ɗa a ka bawan vuma hal u kuwa ko kpam ukpafada ukuwa. A bawan yi ta kamankupa n kuci a asaka yi a una u ukpa shegai wa kuwa wa.

²⁹ A'ayin a da baci bawu aza roku a'ari n ucira, n tsu woko ta dem bawu ucira. Asuvu a tsu sudugba mu ta a'ayin a da baci n wenei a yinsa uza roku tsara u yain unyushi.

³⁰ U kana baci n cikpala kaci ka va, ma yan ta nala adama a ili i'ya i zuwa mu n woko bawu ucira.

³¹ Kashila ka reve ta kaƙan ka ma yan wa. Aya Kashila n Tata u Yesu Kawauwi Asheku, uza da a ka cikpala hal ubana bawu utyoku.

³² An mari a Damasuka, uza da wari gomuna a'ayin a da Arita wa lya tsugono, wari u ciga ta u kana mu, adama a nala, u zuwa ta aza a uwundya ukyawan a ilyuci yi.

³³ Shegai aje a va a zuralakpa mu a asuvu a mabana a ilinuku i kasaga ka ilyuci ki. Tyoku da n lai a akere a gomuna yi da la vi.

12

Asheku a wenikei Bulus kuwene

¹ U kana ta n yain aradi, ko an u wokoi ko kalen ma lya pini wa, shegai asaka n yain a da adama a kuwene n ili i'ya Asheku a wenike mu.

² Ayen kupa n a nishi a da a wurai, Kashila ka wusha ta Katoni ka Kawauwi ka roku a asu u uwunvugusa a zuba u Kashila a'ayin a roku. N reve wa, ko ikyamba i ne i'ya i walai, ko kƙam kulu ku ne, shegai Kashila ka reve ta.

³⁻⁴ N doku n dana, n reve ta a bidya ta vuma u na ubana a asu u uwunvugusa a zuba. Shegai ko ikyamba i ne i'ya i banai a zuba vi ko kulu ku ne ka koshi ku banai n reve wa, Kashila ka ka revei. U pana ta kadyanshi ka roku ka bawu wa fuda wa toƙugbo, n ili i'ya bawu Kashila ka asaka uza dana.

⁵ Adama a nala ma yan ta aradi adama a vuma na vi, shegai ma yan a da adama a kaci ka va wa, she ili i'ya ya zuwa mu n reve an bawu mari n ucira.

⁶ Mari ma ciga baci n yanka kaci ka va aradi, wa woko mu utengeshi wa, kƙaci mari ma dansa ta ukuna u mayun. Ma yan a da adama a kaci ka va wa. Ma ciga ama a naka mu tsupige tsa tsu lai tsu ili i'ya a wenei ma yan ko n danai wa.

⁷ U gan n woko n aradi a kaci ka ili i pige i pige i'ya Kashila ka wenike mu wa. Da gai i zuwai u naka mu mƙala n pana ikyamba yi, tyoku da kawana ka tsu sapa ikyamba. U woko yavu katsumate ka Kanangasi* ka ka zuwa mu n pana ikyamba, u bishinka mu kƙam uyan aradi.

⁸ N folo ta Asheku hal kutatsu tsara u takpa mu ukuna u na vi.

* 12:7 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

⁹ Shegai u tonuko mu, “Ukuna u shinga u va u rawa vu ta. A'ayin a da baci bawu vari n ucira, ucira u va u tsu shadangu ta ara vunu.” Adama a nala, gogo-na ma ta n mazanga ma ma yan arafi adama a da bawu mari n ucira, ucira u Kawauwi u yain manyan ara va.

¹⁰ Adama a da wa woko ukuna u shinga a asu u Kawauwi u da baci ma namba ucira, ko ama a ka tonusuko mu baci kagbani, ma yan ta mazanga. Ma namba baci ili adama a da wa woko ukuna u shinga a asu u Kawauwi, ko a ka yansa mu baci mavura, ma yan ta mazanga. A ka zuwusa mu baci n pana ikyamba adama a da Kawauwi ka tsara ukuna u shinga, ma yan ta mazanga. Kpam a'ayin a da baci dem n nambai ucira, a'ayin a nala a da ma tsara ucira cika.

Bulus wa ciga ta aza a Korintiya

¹¹ Tyoku u katengeshi u da ma dansa, shegai eda i zuwa mu ma dansa nala. Eda i gain ya dansa ukuna u maci a kaci ka va. Ko ma baci ili i roku wa, aza da a danai ele “asuki a pige” a da vi a la mu wa.

¹² A'ayin a da mari kabolo n ada vi, n rongo ta n ahankuri kpam n yansa ta manyan ma ucira n iryoci n ili i'ya ya tuko ikunesavu i'ya i gain kasuki ka mayun ka yain.

¹³ Adama a nala, i wusha ta ili i'ya a'uwa a Atoni a da a buwai a wushai. Ili i te i'ya i takpanai: N gonuko kaci ka va n woko da kalandam wa. Yanka numu ahankuri!

¹⁴ Mpa pini ma fobuso tsara n tuwa n kyawan da ukyawan u tatsu. Shegai hal n ara ma boluko da kalandam wa. Eda ma ciga, shegai ikebe i de wa. Mmuku n da n gain a fobo ikebe adama a ubidya araji a isheku i le wa, shegai isheku i bidya araji a mmuku n le.

¹⁵ Adama a nala, ma ta n mazanga ma ma naka ko ndya wa i va adama a de, hal gbam n kaci ka va dem. Ya jebe uciga u da ya ciga mu vi an u wokoi n la da uciga?

¹⁶ Aza roku a de a wushuku ta an bawu n woko da kalandam. Shegai, hal n gogo-na alya pini a ka yawunsa yavu ugboji u da n yain n yanka da kaban tsara n wanda da.

¹⁷ Ama da n sukunku da vi, uza roku wa pini uza da ryafa da?

¹⁸ N folo ta Taitu tuwa ara de, kpam n tutsuku yi ta kabolo n Katoni ka roku. Shegai u ryafa da wa. Eda dem n kaci ka de i reve ta an mpa n eyi ko ndya wa unu u te u da i'ari tsu, kpam uyawunsa u da tsu u te.

¹⁹ Gaawan ya dana ta dana da tsu danai gba nala tsara tsu wenike an tsari ama a maci. Nala wa. Tsu tsu dansa ta tyoku da Kawauwi ka ciga tsu tsu dansa a kapala ka Kashila. Eda

aje a tsunu a da, kpam ko ndya baci tsa yan, yan da tsa yan i'ya tsara tsu zuwa da i gbama.

²⁰ Kpaci ma pana ta uwonvo u da n tuwa da baci ukyawan, ahali a de a kpa da mu uyankpa, kpam adama a nala, ahali a va dem a ka yankpa da wa. Ma pana ta uwonvo u da ma cina da n i nanamgbani, ko n i yanyi malyon ma ili i'ya ama a'ari n i'ya. Ma pana ta uwonvo u da ma cina da n asuvu a shen, ko kpam ya cigaka kaci ka de ko ndya wa. Ma pana ta dem uwonvo u da ma cina da n i tonusuki ama kagbani, ko n i yanyi ndyami. Kotsu kpam gai n cina da n i yanyi aradi, ko ya rongo kabarikete bawu i kana i kaci wa.

²¹ Mayun da ma pana uwonvo u da n tuwa baci gaawan Kashila ka va ka gonuko mu ta kenu adama a de. Kpam ma sa ta adama a aza da a'ari a ka yansa unyushi u cingi bawu a kpatalai a asakai ukuna u ashinda u le, n tsishankala, n ukuna u uwono.

13

Bulus kotsoi unaka adooki a ne

¹ Ma tuwa ta ara de utuwa u tatsu. Tagarada u Kashila da, "U kana ta ama a re ko ama a tatsu a reve n ukuna u da a kana vuma n u da mayun da." ◇

² An n doki n tuwai ara de utuwa u ire, n rono ta aza da a ka yansa unyushi u cingi atsuvu. Gogo-na dem an bawu mari evu n ada, ma doku ta ma dana u da: A'ayin a da baci n doku n tuwai ara de, ko uza wa la a asuvu a mavura wa.

³ Ma wenike da ta an mayun da Kawauwi ka dansa a unu u va. An wa yansa manyan ara de, u yansa ma bawu ucira wa, shegai wa ta n ucira.

⁴ Mayun da u rongoi bawu ucira a'ayin a da a wandamgbana yi, shegai gogo-na n ucira u Kashila u da wa rongo. Atsu dem sa n ucira wa, tyoku da Kawauwi ka rongoi a mawandamgbani. Shegai ya wene ta an tsa tuwa tsu rongo n ucira u Kashila, tyoku da Kawauwi ka rongo.

⁵ Vecei kaci ka de mai, i kondo kaci ka de i wene ko i'a pini ukani n i'ya i wushuki vi. I lya baci ukondo vi, ya reve ta an Yesu Kawauwi wari a asuvu a de. I reve baci an Yesu wari a asuvu a de wa, i rukpa de ukondo vi.

⁶ Ma zuwa ta uma i wene an bawu atsu tsu rukpai ukondo vi.

⁷ Tsu yan ta kavasubana a asu u Kashila kotsu i yain ili i cingi wa. Yan da tsa yan kavasubana nala tsara ama a wene an tsari mai wa, shegai tsara u zuwa da i yain ili i'ya i'ari mai, ko u woko baci yavu atsu tsu rukpa ukondo vi.

⁸ Ili i'ya koshi tsa yan i'ya, i'ya ya zuwa tsu tsu tutsuku ukuna u maci kelime. Tsa yan ili i'ya ya kangu u da wa.

⁹ Ko an u wokoi bawu tsari n ucira, tsa ta n mazanga an eda i'ari n ucira. Tsu yan ta kvasu adama a da ya lapula i woko mai.

¹⁰ Koronku da ma koronku da ili i na yi kahu n rawa la. Yan da n yain nala tsara n tuwa baci, ili i'a la i'ya ya zuwa mu n barana da n ucira wa ma dansa baci n ada n ucira u da Asheku a naka mu. U naka mu ucira vi adama a da ma varangu da wa, shegai adama a da ma banga da.

Idyani i makorishi

¹¹ Gogo-na ama a va, ma kotso de ukanikorongi u na vi. N tonuko da ta: Yanyi mazanga! Sava dai ahali a de. Kiranai n i'ya n tonuko da. Rongoi n katakasuvu ka te n ko ya wa. I rongo kabolo na ndishi n shinga. Pini nala, Kashila ka uciga n ka ndishi n shinga ka rongo ta n ada.

¹² Damamgbanasai a asuvu a uciga u Atoni.

¹³ Gba Atoni a da a'ari pini na a ka sukunku da ta idyani i le.

¹⁴ Asaka ukuna u shinga u Yesu Kawauwi Asheku, n uciga u Kashila, na ndishi n kabolo n Kulu Keri a rongo n ada gba.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Galatiya

Ukukpa u kadyanshi

Atoni a da a'ari a Galatiya a da Bulus koronki ukanikorongi u na vi. Galatiya kaƙon ka evu n uyamba u Isara'ila, kƙam ilyuci i'ya pini ushani a kaƙon ki. Gba a'uwa a Atoni a da a'ari a kaƙon ki a da Bulus koronki. Bulus wari u wala ta pini a kaƙon ki, adama a nala wa ta n aje a asuvu a Atoni a asu vi. Shegai aza roku pini a kaƙon ki a da Bulus kasuki ka mayun ka wa.

Bulus koronku le ta tsara u wenike le an wari kasuki ka mayun. An u kotsoi uyan kadyanshi ka nala ki, u wenishike le ta an a wauwa le a ure u maci an a'ari n upityanangu n Kawauwi. Ure u utono mele u da wa tuko iwauwi i mayun wa. U wenike le ta an a'ari n ucira u da a ka fuda a ka tono Kashila bawu a damgbarasa le, kƙam a cigamgbana.

Gba ili i'ya Bulus danai a kaci ka Atoni a Galatiya, nala dem wari a asu u Atoni gogo-na. Tsa fuda ta tsa tono Kashila bawu a damgbarasa tsu tsa baci n upityanangu. Mele ma zuwa tsu ta tsu reve tyoku da tsa rongo, shegai upityanangu u da wa zuwa tsu tsu bolomgbono n Kawauwi kƙam u tuko tsu iwauwi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Kasuki ka mayun n akani a mayun (1:1-10)

Kashila ka dangasa ta Bulus woko kasuki (1:11-24)

Bulus shamkpa akani a ne (2:1-21)

Upityanangu u da koshi ure u tsara iwauwi (3:1-4:31)

Adooki a asu u kulu n uciga (5:1-6:10)

Urono u atsuva u makorishi (6:11-18)

Idyani

¹⁻² Mpa Bulus uza da u korongi ukanikorongi u na ubana a asu u a'uwa a Atoni a da a'ari a kaƙon ka Galatiya. Mpa kasuki ka. Ama da a dangasa mu wa, u wuta tani a asu u vuma wa. Yesu Kirisiti Kawauwi da u dangasa mu n kaci ka ne. U yan ta nala kaƙolo n Kashila Tata uza da u 'yangasa yi a ukpa. Gba ama a tsunu pini na a bolomgbono ta na mpa a asu u usuku idyani i na yi.

³ Asaka Kashila Tata u tsunu n Asheku Yesu Kawauwi a naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

⁴ Kawauwi ka kuwa ta adama a unyushi u cingi u tsunu, dere tyoku da Kashila Tata u tsunu u fobusoi, tsara u wutukpa tsu a likimba u tsicingi u na a asu u da tsari gogo-na.

⁵ Da i zuwai gba tsupige tsu Kashila tsa, gba a'ayin hal ubana bawu utyoku. Ami.

Kadyanshi ka Shinga ka te ka

⁶ N yan ta majiyan cika an i lazai i kpatalakai Kashila kucina. U dangasa da ta adama a tsishinga tsu Kawauwi. Shegai gogo-na ya tono de akani a roku kau.

⁷ Mayun da akani a roku a'ala wa, she Kadyanshi ka Shinga, shegai ama roku a da pini a ka dangbarasa da. A ka ciga ta a savada Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi ka woko ili i roku de kau.

⁸ Asaka Kashila ka yanka uza da baci dem wa yan kuɓari ku ili i roku kau n akani a tsunu utuwa ara de una u cingi! Asaka Kashila ka yain nala, ko atsu n kaci ka tsunu ka baci tsari n akani a roku kau, ko katsumate ka zuba ka baci ka tuwai n akani a roku kau.

⁹ N dana ta u da, kpm ma doku ta ma dana: Uza roku u yan baci kuɓari ku kadyanshi ka Kashila kau n ka i gitai i wushai, asaka una u cingi u Kashila u rukpa a kaci ka vuma u nala vi.

¹⁰ Ama da ma ciga n zuwa a pana kayanyan wa. Kashila ka ma ciga n zuwa u pana kayanyan. Ya wundya ama da ma ciga n zuwa a cigi mu? Nala baci mari ma yansa, ma woko kagbashi ka Kawauwi wa.

Kashila ka isai Bulus

¹¹ Ama a va, ma ciga ta i reve an Kadyanshi ka Shinga ka n yanka da kuɓari ki ka ama a yain ka wa.

¹² N tsa ka a asu u uza wa. Uza wa la u wenishike mu ka wa. Yesu Kawauwi da u wenishike mu uwenishike u na vi.

¹³ I reve ta tyoku da mari n rongoi an ma tono ure u aza a Yahuda. N zuwa ta Atoni a Kashila a panai ikyamba, kpm ma ciga n wacinsa le.

¹⁴ Aza a Yahuda a da pini aza da tsari usaun u te, shegai n la ta aza roku ushani a utono mele ma nkoshi n cau n tsunu. Mari n matsa ta uciga n yain nala.

¹⁵ Shegai tun kahu a matsa mu, Kashila ka dangasa mu ta. U yan ta nala adama a tsishinga tsu ne.

¹⁶ Aku a'ayin a tuwai a da u wenike mu Maku ma ne, tsara n yain kadyanshi ka ne a asu u Awulawa. A'ayin a nala yi, n folo uza u naka mu adooki wa.

¹⁷ N bana a Urishelima n cina aza da a gitai a wokoi asuki kahu mpa n woko kasuki wa. Ili i'ya n yain i'ya n banai a Arabi n dusuki ve de. Aku n gonoi a Damasuka.

¹⁸ An ayen a tatsu a wurai, aku n banai a Urishelima tsara n kondo Bituru, kpm n rongo ta pini a'ayin kupa n a tawun.

¹⁹ N wene ta dem Yakubu, vangu u Asheku, shegai a'ayin a nala yi n wene asuki a da a buwai vi wa.

²⁰ N tsina t̄a a kapala ka Kashil̄a, kaḅan ka mu wa.

²¹ An a yain a'ayin kenu, aku n yain nwalu ubana a ubongu u Suriya n ubongu u Kilikiya dem.

²² A'ayin a nala yi, Atoni a kaḅon ka Yahuda kotsu a reve mu wa.

²³ Kadyanshi ka a ka dansa a kaci ka v̄a ka a panai koshi ama a ka dansa, a da, "Vuma ḁa w̄ari wa yansa tsu mavura ḁa gai na vi, kpam wa ciga u wacinsa Atoni. Shegai gogo-na aya wa tonusuko ama a toni akani yi."

²⁴ Aku a cikpalai Kashil̄a adama a v̄a.

2

Asuki a wushai Bulus

¹ An ayen kupa n a nishi a wurai, aku n doki n gonoi a Urishelima, Baranaba n Taitu a tono mu t̄a.

² N yan t̄a nala kpaci Kashil̄a ka wenike mu t̄a kuwene, u tonuko mu n gono ḁe. Mpa ḁe, n dansa t̄a n azapige a Atoni utyoku u le. Ma ciga t̄a n zuwa le a reve akani a ḁa m̄ari utonusuko Awulawa. Ma ciga t̄a a kondo manyan ma v̄a ko m̄a dere. M̄a baci dere wa, manyan ma v̄a ma woko t̄a ma gbani.

³ Kpam an a panai ili i'ya n tonuko le, a wushuku t̄a. A maṁsa gbam Taitu uza ḁa soku mu vi u ba u kiḁa kacombi wa, ko an u wokoi Kawulawa ka.*

⁴ Atoni a kaḅan a roku a uwa t̄a a asuvu a tsunu ukpawunsi. A tuw̄a t̄a tyoku u aza a kakyawunsa tsar̄a a reve utsar̄a u kaci u ḁa Yesu Kawauwi u naḁa tsu. A ka ciga a gonuko tsu agbashi. Ama a nala yi a zuwa t̄a tsu dansa ukuna u ukida u kacombi.

⁵ Shegai tsu 'yuwain, tsu panaka le wa, ko kenu. Tsa ciga t̄a ukuna u maci u Kadyanshi ka Shinga u rongo n ḁḁa.

⁶ (Aza ḁa ama a bidyai ele ili i roku i'ya, ko ndya baci a'ari, ili i te i'ya ara v̄a, kpaci Kashil̄a ka n kudyangi wa.) Adama a nala a fuda a savada Kadyanshi ka Shinga ka n yain kuḅari wa.

⁷ A wene t̄a Kashil̄a ka naḁa mu t̄a manyan ma uyan kuḅari ku Kadyanshi ka Shinga a asu u Awulawa, dere tyoku ḁa u naḁai Bituru manyan a asu u aza a Yahuda.

⁸ Kashil̄a ka naḁa t̄a Bituru ucira u uyan manyan ma kasuki a asu u aza a Yahuda. Nala dem u naḁa mu ucira u uyan manyan ma kasuki a asu u Awulawa.

⁹ Yakubu, n Bituru,† n Yahaya† (aza ḁa ama a revei a'ari n kalen cika) a wene t̄a Kashil̄a ka naḁa mu t̄a kune ku pige

* **2:3** Taitu Kawulawa ka, kpam a tsu kiḁa uza kacombi wa. Shegai aza a Yahuda a tsu kiḁa t̄a acomb. Adama a nala, ili i majiyan i'ya an bawu asuki a danai u kana t̄a a kiḁa Taitu kacombi. † **2:9** Pini a makpanda ma na mi, Bulus yanka t̄a kala ka Bituru ka Tsi'arama manyan: "Wata, Kefa."

ku nala ki, kpam a wushai Baranaba na mpa tyoku u ayain a manyan kaɓolo n ele. A gbamatangu tsu asuvu tsu lyai kapala n uyan kuɓari a asu u Awulawa, nala kpam ele dem a ka lya kapala n manyan ma le a asu u aza a Yahuda.

¹⁰ Ili i'ya a tonuko tsu tsu yain i'ya tsu ciɓa n aza a unambi, kpam ili i'ya mari n matsai uyansa i'ya la vi!

Bulus bongoi Bituru

¹¹ Kain ka te, an Bituru tuwai a Antakiya, n bongo yi ta a kapala ka Atoni kpaci u yansa ta ili i'ya bawu i gain.

¹² Ili i'ya i gitai i'ya na: An u gitai u rawai, u lyasa ta kaɓolo n Awulawa a da a'ari Atoni. Aku Yakubu suki Atoni a da a'ari aza a Yahuda a roku a Antakiya. An a rawai, Bituru doku u lya kpam ilikulya kaɓolo n ele wa, kpaci wa pana ta uwonvo u ili i'ya ama a nala yi a ka dana a kaci ka ne.

¹³ Nala dem atoku a ne Atoni aza a Yahuda a tono yi n uyansa ili i maci i kaɓan, hal gbam n Baranaba tono le dem n uyansa ili i'ya bawu i gain i na yi.

¹⁴ An n wenei a ka tono kpam ukuna u mayun u Kadyanshi ka Shinga wa, aku n dansai n Bituru a kapala ka le gba. N danai, “Bituru, avu uza u Yahuda u da, shegai vu yain tyoku u Kawulawa, tyoku u uza u Yahuda wa. Nala baci, nida va ciga vu zuwa Awulawa a toni Mele ma aza a Yahuda?

¹⁵ “Mpa n avu aza a Yahuda a da a ilimaci, shegai aza a unyushi u cingi tyoku u Awulawa wa.

¹⁶ Shegai gba n nala, tsu reve ta tsu woko ta dere a kapala ka Kashila a asu u upityanangu n Yesu Kawauwi, shegai a asu u uyansa ili i'ya Mele ma danai wa, kpaci uza wa la wa woko dere a kapala ka Kashila a asu u utono Mele wa. Adama a nala tsu wushuku ta n Yesu Kawauwi, tsara Kashila ka gonuko tsu tsu woko dere adama a upityanangu n Kawauwi.

¹⁷ “Aza roku a bidya baci atsu aza a unyushi u cingi a da adama a da tsu pityanangi n Kawauwi tsara u gonuko tsu tsu woko dere a kapala ka Kashila, nala u wenike an Kawauwi ka zuwa tsu tsu yain unyushi u cingi an bawu tsu tonoi mele ma roku da? A'a, nala wari wa!

¹⁸ Shegai n gono baci n tonoi Mele ma n 'yuwain vi, ma nusuka ta Kashila mayun.

¹⁹ N tono ta Mele kpam a asu u utono Mele vi u da n kuwai, kpam nala zuwa mu ta n rongo n Kashila.

²⁰ A wandamgbana mu ta kaɓolo n Kawauwi. Gogo-na mpa kpam mari n uma wa, Kawauwi ka kari n uma a asuvu a va. A'ayin a da mari a ikyamba pini na a likimba n wushuku ta n Maku ma Kashila. U ciga mu ta kpam u nekei kaci ka ne u kuwai tsara n yain uma.

²¹ Mā a asuvu a ama ḏa a 'yuwain ukuna u shinga u Kashilā wa. Kashilā ka wusha tsu baci a asu u Mele, ukpā u Kawauwi gbani ḏa la vi.”

3

Zuwai atakasuvu a de

¹ Edā atengeshi aza a Galatiya! Ya laḗanaṣa ḏa n adābu a ne? N wenike ḏa tā karara ili i'ya i zuwai Yesu Kawauwi kuwai a mawandamgbani.

² Ma yan ḏa tā keci ku te: I wusha Kulu Keri a asu u utono Mele ḏa? A'a, nala wa! Kulu Keri ku cipa ḏa tā adama a ḏa i wushuki n akani a ḏa i panai ukuna u Kawauwi.

³ I'a n ugboji wa ḏa? I'ari i gita tā urongo n Kawauwi a Kulu Keri, shegai gogo-na ya ciga tā i koruso n ucira u kaci u de.

⁴ I pana tā ikyamba cika adama a Kadyanshi ka Shinga. Ma ciga u ḏa u woko u gbani wa.

⁵ An Kashilā ka naḗa ḏa Kulu ku ne kpam a'ayin a ḏa u yansai ikunesavu i ne a asuvu a de, u yan nala adama a ḏa ya tonon Mele ma Musa ḏa? Nala wa! U yan tā nala adama a ḏa i wushuki n akani a Kawauwi a ḏa i panai.

⁶ Ili i'ya Tagarāda u Kashilā u danai i'ya na: “Ibrahi pityanangu tā n Magono ma Zuba, adama a nala a ḏa Kashilā ka gonuko yi u woko vuma u maci a kukere ku ne.”

⁷ Nala u wenike tā mmuku ma Ibrahi n maci aly aza ḏa a pityanangi n Kashilā.

⁸ Caupa, Tagarāda u Kashilā u dana tā, Kashilā ka gonuko tā Awulawa a woko dere adama a upityanangu u le. Kashilā ka zuwamgbanaka tā Ibrahi caupa, an u danai, “Gbā ama a likimba, Kashilā ka yanka le tā unā u shinga adama a vunū.”

◇
⁹ Nala u wenike tā la vi uza ḏa baci dem wari n upityanangu, wa tsarā tā kapashi ka ne a unā u shinga u ḏa a zuwukai Ibrahi adama a upityanangu u ne.

¹⁰ Uza ḏa baci dem wa yawunsa yavu utono u Mele wa zuwa yi u woko mai n Kashilā, wa wusha tā unā u cingi u Kashilā. Kpaci Tagarāda u Kashilā u dana tā, “Uza ḏa baci dem bawu wa tonon gbā ili i'ya i'ari a asuvu a Tagarāda u Mele, wa wusha tā unā u cingi u Kashilā.” ◇

¹¹ Wa wuyana uwene an uza wā la wa woko dere a kapala ka Kashilā a asu u utono Mele wa, kpaci Tagarāda u Kashilā u dana tā, “Kashilā ka naḗa tā uma a asu u uza ḏa wari n upityanangu.”

¹² Ili i'ā la i gawain utono u Mele n upityanangu wa, kpaci Tagarāda u Kashilā u dana tā, “Uza da baci u wushuki n Mele, u kaṅa tā u yansa tyoku da ma danai.” ◇

¹³ Shegai Kawauwi ka wutukpa tsu tā a asuvu a unā u cingi u da Mele mi ma yain. An a wandamgbana yi, u wusha tā unā u cingi u da wari u gain u tuwā ara tsunu. Kpaci Tagarāda u Kashilā u dana tā, “Kashilā ka yanka tā uza da baci dem a wandamgbana a madanga unā u cingi.” ◇

¹⁴ Adama a da Yesu Kawauwi yain nala, Kashilā ka zuwuka tā Awulawa unā u shinga tyoku da u yankai Ibirahi kazuwamgbani, nala kpam dem aṅtsu Atoni tsu wushai Kulu Keri ka Kashilā ka yain kazuwamgbani adama a upityanangu.

Ukuna u Mele

¹⁵ Ama a vā, aṣakā n wenike dā tyoku da tsa rongo: Ama a yan baci kazuwamgbani tyoku da u gain, uza wā la wa cimbusā ko u savaḍa ka wa. Ili i te i'ya n kazuwamgbani ka Kashilā ka na.

¹⁶ Kashilā ka yan tā kazuwamgbani ka na ki ara Ibirahi n a asu u kumaci ku ne. ◇ U yan ka a asu u amaci ushani wa, shegai a asu u ku te, kpam ka Kawauwi.

¹⁷ Ili i'ya ma dansaka i'ya na: Kashilā ka yan tā kazuwamgbani n Ibirahi kpam u zuwamgbana wa shamkpa ka. An ayen amangatawanishi n kamankupa (430) a wurai, aku u naḱai Mele. Mele ma nala mi ma savaḍa kazuwamgbani ki wa. U yan baci nala, ma wacinsa tā kazuwamgbani ka u yain n Ibirahi.

¹⁸ Mele mi ma naḱa tsu baci unā u shinga u da Kashilā ka zuwamgbanaḱai Ibirahi, ma wura tā la vi kazuwamgbani ki. Shegai ma yan nala wa, kpaci Kashilā ka zuwuka tā Ibirahi unā u shinga gbani a asu u kazuwamgbani ka u yain.

¹⁹ Nɗya i zuwai Kashilā ka yain Mele? U yan tā ma kpaci ama a ka yansa tā unyushi u cingi. U yan tā Mele hal uza da danai wa tuwā vi u tuwā. U zuwa tā atsumate a zuba a naḱa Musa Mele ma ne, aku Musa naḱai aza a Isara'ila. Nala Musa woko ka'uwi ka mere.

²⁰ Ka'uwi ka mere ki u tsu dansa tā n aḱon a re gba, shegai Kashilā aya u yain kazuwamgbani ka nala ki utyoku u ne.

²¹ Kashilā ka kpaḍa la vi ushamkpa kazuwamgbani ka ne an u naḱai Mele mi? Nala wa, ko kenu! A ka tsarā baci uma u da bawu wari n utyoku a asu u Mele, a'ari a ka woko tā mai n Kashilā a asu u utono Mele mi.

²² Shegai Tagarāda u Kashilā u tonuko tsu tā unyushi u cingi u sira tā ya dem, kpaci u kpaḍa tā utono u Mele. Adama a nala,

ure u da Kashilā ka nākā uza ili i'ya u zuwamgbanai u da uza u pityanangu baci n Yesu Kawauwi.

²³ Mele mi ma ma gbagirya tsu yavu aza a kuwa ku a'ali, hal ubana a'ayin a da tsa tsarā upityanangu.

²⁴ Mele mi ma mārī uzapige u tsunu, hal utuwā u Kawauwi. Kpam an Kawauwi ki ka tuwāi u gonuko tsu t̄a tsu wokoi dere a kapala ka Kashilā an tsu wushuki n eyi.

²⁵ Gogo-na an tsu pityanangi n eyi, Mele ma lya kpam tsugono tsu tsunu wa.

Eḏa mmuku n Kashilā

²⁶ Eḏa mmuku n Kashilā n da gbā de adama a da i pityanangi n Yesu Kawauwi.

²⁷ Kpam an a lyubugu ḏā, dere ḏa wārī yavu Kawauwi ka i ukai tyoku ḏa i tsu uka aminya.

²⁸ Upityanangu n Yesu Kawauwi u da u gonukoi ya dem unā u te n utoku u ne: ko avu uza u Yahuda ḏa baci ko Kawulawa,† kagbashi ko uza ḏa bawu wārī kagbashi, vali ko uka, ya dem unā u te ḏa n utoku u ne.

²⁹ Adama a nala, avu uza Kawauwi ḏa baci, gogo-na a kaḅon ka kumaci ka Ibrahi ka vārī, kpam a ka nākā vu t̄a agadu a ḏa Kashilā ka zuwamgbanai.

4

¹ Ma wenike ḏā t̄a iryoci: maku ma kenu ma baci tata u ne u kuwāi wa tono n utsārī u ḏa tata u ne u da wa woko u ne vi wa. Wā t̄a tyoku u kagbashi ko an u wokoi aya n utsārī vi gbā.

² Ama ḏa a ka kirana n eyi n utsārī vi alya a ka tono n ili gbā, hal she maku mi ma gbonguro u rawa tyoku ḏa tata vi danai.

³ Nala dem wārī n ātsu. Tyoku u mmuku u da tsārī, kpam ucira kau-kau u likimba u na wa lya t̄a tsugono a kaci ka tsunu.

⁴ Shegai an a'ayin a yain derere, aku Kashilā ka suki Maku ma ne, kpam uka u da u matsa yi. U tono t̄a Mele mi,

⁵ tsarā u wutukpā tsu a asuvu a Mele mi, kpam tsarā tsu woko mmuku n Kashilā.

⁶ An u wokoi eḏa mmuku n Kashilā n da, u suku t̄a Kulu ku Maku ma ne a atakasuvu a de, kpam Kulu ki ku isai, “Tata, Tata u vā.”

⁷ Adama a nala gogo-na avu kagbashi ka kpam wa; maku ma Kashilā ma vārī, kpam gbā ili i'ya wārī n i'ya adama a mmuku n ne, i vunu i'ya dem.

Bulus ciga t̄a aza a Galatiya

⁸ A'ayin a ḏa bawu i revei Kashilā, i'ārī i woko t̄a agbashi a ili i ameli, kpam ili i nala yi Kashilā ka wa, ko kenu.

⁹ Shegai gogo-na an i revei Kashilā, ko kpam u gan t̄a n dana an Kashilā ka reve ḏā. Niḏa ya doku i gono i woko agbashi a

ucira kau-kau u likimba u na i'ya bawu i'ari n ucira, kparam bawu kalen?

¹⁰ Hal gɓam i tsu ciɓusa ta a'ayin a abiki a ameli, n iwoto i roku, n abiki a a'ayin a manyan kau-kau, n ayen a roku.

¹¹ N pana ta uwonvo, an a'ayin a da n yain manyan ara de a woko de a gbani.

¹² Ama a va, n folo da ta i rongo n utsara u kaci, tyoku da ma rongo. Kpaci n woko ta tyoku da eda Awulawa i'ari; wata, ma ta n utsara u kaci a Mele.

An n gitai n yanka da kuɓari, i nusuka mu wa.

¹³ I cifa ta an bawu mari n alafiya a'ayin a da n gitai n tuko da Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi.

¹⁴ Ko an u wokoi mabala ma va ma zuwa da ta kadambula, gba n nala i wenike mu magori wa kparam i 'yuwan mu wa. A una u nala, i ryabusa mu yavu katsumate ka zuba ka Kashila ka. I ryabusa mu yavu Yesu Kawauwi da n kaci ka ne.

¹⁵ Mayun ma fuda ta ma dana, a da baci ya fuda ya fodo a'eshi a de i naka mu i'ari ya fodo ta. Shegai gogo-na nte kparam kayanyan ka i panai adama a va yi?

¹⁶ N gono n woko utokulalu u de da, an n tonuko da ukuna u mayun vi?

¹⁷ Awenishiki a kaɓan a nala yi a ka yansa ili i na adama a ukuna u shinga u da ya tsara wa. Ciga da a ka ciga tsara a lyai kaci ka de i toni le. Ciga da a ka ciga a peci da na mpa tsara i gonuko ugboji u de ara le.

¹⁸ Gogo-na u lobono ta an ya ciga i yain ili i shinga, kparam u la ta tsulobo an ya yansa nala a'ayin a da bawu mari n ada.

¹⁹ Shegai gba n nala, mmuku n va aza da ma ciga, wa ta yavu mabala ma ilimaci n da ma pana adama a de tyoku u caupa, mabala mi kparam ma lya ta kapala hal she ama a wene Kawauwi a asuvu a de.

²⁰ A'ari a dana gɓam ma pini la n ada gogo-na, tsara mari n dansa n ada ben. Shegai gogo-na n dambula ta adama a ukuna u na vi.

Mmuku n re ma Ibrahi

²¹ Aza roku a de hal n ara a ka ciga ta a woko a kere ka Mele. Tonuko numu, i reve ili i'ya Mele mi ma danai da?

²² Tagarada u Kashila† u dana ta, Ibrahi wa ta na mmuku ma a'ali n re. Mma u uza u te kagbashi ka, mma u uza u ire kparam kagbashi ka wa.

²³ Maku ma kagbashi mi, a matsa yi ta tyoku da a cuwanakai a tsu matsa. Shegai uza da bawu wari kagbashi ki u matsa ta adama a kazuwamgbani ka Kashila ka yain n Ibrahi.

²⁴ Gba ili i na yi ya wenishike ta ili i roku: Aka a re yi a'a ta tyoku u kazuwamgbani ka re a mere ma Kashila n ama a ne. Kazuwamgbani ka te ka Mele ma Kashila ka naka Musa

a Masasa ma Sinai, kpam ama da a tonoi kazuwamgbani ki a'a ta tyoku u agbashi. Mma da a tsu isa Hajara† kagbashi ki wa ta tyoku u kazuwamgbani ka nala ki.

²⁵ Aya iryoci i Masasa ma Sinai a Arabi. Kpam gogo-na ilyuci i Urishelima i'a ta tyoku u Masasa ma Sinai, kpaci ilyuci yi n ama a ne ndishi n tsugbashi n da a ka yan a asuvu a Mele.

²⁶ Shegai Saratu, uza da bawu wari kagbashi, aya iryoci i Urishelima u zuba. Kpam aya mma u tsunu.

²⁷ Tagarada u Kashila u yan ta kadyanshi a kaci ka ne, "Zangana, avu madari ma uka!

Avu uza da bawu kotsu vu panai m6ala ma ilimaci, gitā ishpa vu yain ikeni adama a ipeli.

Kpaci mmuku n madari n la de mmuku ma uka u da wari n vali kakuma." ◇

²⁸ Ama a va, eda mmuku n Kashila n da adama a kazuwamgbani ka ne, tyoku da Ishaku wari.

²⁹ A'ayin a nala yi, Isma'ilu,† uza da a matsai tyoku da a cuwanakai, u foroi Ishaku, uza da a matsai adama a Kulu ku Kashila. Nala dem wari gogo-na.

³⁰ Shegai ndya Tagarada u Kashila u danai a ukuna u nala? U dana ta, "Lokoi kagbashi ka kari uka vi n maku ma ne dem. Maku ma kagbashi ka kari uka vi kotsu u wushi kaƙon ka agadu a tata u ne wa. Maku ma uka u da bawu wari kagbashi aya wa wusha a da gba." ◇

³¹ Ama a va, atsa mmuku ma uka da bawu wari kagbashi ki, shegai ma kagbashi ka kari uka wa.

5

Kawauwi ka naka ta utsara u kaci

¹ Tsa ta n utsara u kaci gogo-na, kpaci Kawauwi ka gonuko tsu ta tsu wokoi yaa. Adama a nala, shamgbai n ucira. Kotsu i savada i woko agbashi a Mele kpam wa.

² Panai! Mpa Bulus, mpa ma tonuko da ukuna u na vi: I asaka le baci a kida da acombi, u woko ta la vi Kawauwi ka kpam n kalen ara de wa, ko kenu.

³ N tonuko da ta n ucira, uza da baci dem a kidai kacombi, u kana ta u toni Mele mi gba.

⁴ Kpam vu matsa baci vu zuwa Kashila ka gonuko vu vu woko dere a asu u utono u Mele mi, vu kasa de la vi kaci ka vunū asu u Kawauwi kpam vu 'yuwan de la vi uwusha tsishinga tsu Kashila.

⁵ Kulu ku zuwa tsu ta tsu reve an mayun da Kashila ka wusha tsu tyoku u aza a maci adama a da tsu wushuki n Kawauwi.

⁶ Avu Katoni ka Yesu Kawauwi ka baci, ko a kida vu kacombi ko bawu a kidai u lamgbana wa. Shegai ili i'ya i lai kalen i'ya, upityanangu u de u zuwa da ta ya ciga ama.

⁷ Tyoku da i'ari ya tono Kawauwi wari ta dere, hal ubana a'ayin a da uza roku u zuwa da i kpatalakai ukuna u mayun.

⁸ Kpam mayun da, vuma nala vi uza u Kashila u da wa, uza da dangasa da vi.

⁹ Maku ma yisti ma zuwa ta iburodi ushani i shita. Wata, maku ma uwenishike u kaƙan ma rantsa ta ma yinsa ama ushani.

¹⁰ Shegai n pityanangu ta n Asheku, ya wushuku n awenishiki a kaƙan a nala yi wa, shegai ya tono ta ili i'ya n danai. Kashila ka yan ta uza da vurusu da a'ene mavura, ko ya tani baci wari.

¹¹ Ama a va, n lya baci kapala n kuƙari u kana ta ama a kida a combi, ndya i zuwai aza a Isara'ila a ka zuwusa mu upana u ikyamba maco? A da baci kuƙari ki ka ma yansa, a unu u da ma yan kuƙari ku ukpa u Kawauwi, mari ma nususuka le wa.

¹² A'ari a dana gbam aza da a ka 'yangasasa da atakasuvu a ukuna u ukida u a combi vi, a combi a de a da a kidai wa, a'ari a wutukpusa dem asanda a le.

¹³ Ama a va, Kashila ka isa da ta tsara i woko yaa! Shegai kotsu i asaka utsara u kaci u nala u woko da kabala ka utono uciga u unyushi u cingi u de wa. A unu u nala, cigamgbana i kpam i gbashika atoku.

¹⁴ Mele mi gba unu u te u da n udani u na vi: "Ciga uza u karen u vunu tyoku da va ciga kaci ka vunu." ◇

¹⁵ Kotsu i kirana, kawa i lya baci kapala n usukuta atoku, ya wacinsa ta kaci ka de gba.

Kulu ku Kashila n uciga u ili i tsunu

¹⁶ Adama a nala n tonuko da: asakai Kulu ku toni n ada, kotsu i toni maluwa ma ukuna u cingi u de wa.

¹⁷ Kulu ki n uciga u ili i kaci i de atokulalu a da. A tsu rongo ta kushulu maco, adama a nala ya yan ili i'ya ya ciga i yain wa.

¹⁸ Shegai Kulu ka tono baci n ada, Mele ma lya tsugono a kaci ka de wa.

¹⁹ Ya dem reve ta ili i'ya uciga u unyushi u cingi wari: U tsu zuwa ta tsishankala, u tsu zuwa ta uyansa ili i uwono, u tsu zuwa ta kpam uyawunsa a kaci ka tsishankala.

²⁰ Uciga u uyan unyushi u cingi u tsu zuwa ta dem ugbashika ameli. U tsu zuwa ta tsukunu. Uciga u uyan unyushi u cingi u tsu zuwa ta dem makovugo. U tsu zuwa ta ama a shilakanasa. U tsu zuwa ta a yamgbana malyon. U tsu zuwa ta uyansa u upan. U tsu zuwa ta uciga u kaci. Uciga u uyan

unyushi u cingi u tsu zuwa ta kpm upece a asu u ama. U tsu zuwa ta ama a pecene abolo abolo.

²¹ Uciga u uyan unyushi u cingi u tsu zuwa ta uciga u ili i ama. U tsu zuwa ta ama kuso hal she ma maka le. U tsu zuwa ta ama a bansa a asu u abiki a da bawu ama a tsu kana kaci ka le. Kpm u tsu zuwa ta uyansa ili i cingi i roku icun kau-kau. Mari n rono da ta atsuvu caupa, kpm ma doku ta ma rono da atsuvu: aza da a ka yansa ili i na yi a ka wusha unu u shinga u tsugono tsu Kashila wa.

²² Shegai Kulu ku Kashila ka tono baci n atsu, ku tsu naka ta ilimaci i na: Ku tsu tuko ta macigamgbani. Ku tsu tuko ta ipeli. Ku tsu tuko ta ndishi n shinga. Ku tsu tuko ta kpm ahankuri. Kulu ku Kashila ku tsu tuko ta magamgbani. Ku tsu tuko ta uyansa ukuna u shinga. Ku tsu zuwa ta ama a woko aza da a ka wushuku n ele.

²³ Ku tsu zuwa ta ama a woko n uvakunku u kaci, n ukana u kaci. Mele ma la ma ma danai ili i na yi i kpa da ulobono wa.

²⁴ Aza da a'ari aza a Yesu Kawauwi, a asaka de ure u unyushi u cingi u le n u uyawunsa n uciga u ukuna u cingi.

²⁵ Adama a da Kulu ku naka tsu uma u savu, asaka tsu yain ili i'ya ku danai tsu yain.

²⁶ Kotsu tsu yain aradi, ko tsu rafi atoku, ko kpm tsu yamgbana malyon wa.

6

Bangamgbani

¹ Ama a va, uza roku a asuvu a de wa yansa baci unyushi u cingi, eda aza da i'ari n ucira a asuvu a Kulu i gonuko vuma nala vi a ure u shinga. Shegai i yain u da ben. Kotsu i kirana, tsara eda dem i cigi i yain icun i ili i cingi i nala yi wa.

² Bangai atoku a'ayin a da baci a'ari n ucanga u araji. I yan baci nala, ya yan de la vi ili i'ya Kawauwi ka ciga da i yain.

³ Uza roku wa wundya baci eyi wari n kalen kpm nala tani wari wa, kaci ka ne ka koshi wa yinsa.

⁴ Asaka ya dem webele nwalu n ne. Dere da baci mari yi, u lapa makamba n manyan ma ne. Shegai kotsu u ratsanaka manyan ma ne n ma ama wa.

⁵ U kana ta ya dem u canga ucanga u ne.

⁶ Uza da baci dem wa rotsongusu uwenishike u Kashila, u peci gba ili i shinga i'ya wari n i'ya n kawenishiki ka ne.

⁷ Kotsu i yinsa kaci ka de wa: kotsu i wene yavu ya fuda ya yanka Kashila majari wa. Ama a tsu kapa ta ili i'ya a cei.

⁸ Uza da baci u cei a asu u uyawunsa u cingi u uciga u kaci u ne, uyawunsa u cingi u ne wa zuwa yi ta u kuwa. Shegai uza u ce baci tsara u zuwa Kulu ku pana kayanyan, ka naka yi ta uma u da bawu wari n utyoku.

⁹ Kotsu tsu wowo n uyan ili i'ya i'ari i shinga wa, tsa ca ta uma u da bawu wari n utyoku a'ayin a da a gain, tsu asaka baci wa.

¹⁰ Adama a nala, asaka tsu yanka ya dem ili i shinga a'ayin a da baci tsari n kabala, hal gai aza da a'ari atoku a tsunu Atoni.

Adooki a Bulus a makorishi

¹¹ I wene ta idyani i pige i'ya n yain an n koronku da n kukere ku va.

¹² Aza da a tsu ciga a zuwa aza a Yahuda a pana kayanyan, alya a ka matsa da i kida acombi. A ka pana ta uwonvo u da aza a Yahuda a ka zuwa le upana u ikyamba, mawandamgbani ma Kawauwi ma baci koshi a ka tono.

¹³ Aza da a kida acombi yi, ele kaci ka le a tono Mele mi wa, shegai a ciga ta a kida da acombi tsara a yain aradi adama a ili i'ya a matsa da i yain.

¹⁴ Mpa gai, ma ciga n yain aradi a ili i roku wa, she ukpa u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi a mawandamgbani. Adama a mawandamgbani ma nala mi, n tsu yansa kpam ili tyoku da aza a likimba u na a tsu yansa wa. Kpam a reve ko ndya i zuwai n tsu yansa nala wa.

¹⁵ Wari n kalen wa ko a kida vu kacombi, ko bawu a kida vu. Ili i kalen i'ya vuma wushi uma u savu a asu u Kashila.

¹⁶ Kashila ka naka ta ndishi n shinga a asu u aza da a tonoi akani a na, kpam wa zuwuka le ta unu u shinga. Wata, ama a nala yi alya ama a maci a Kashila.

¹⁷ Ili i'ya i bidyai n gogo-na, kotsu i asaka ko uza u dangbarasa mu n ukuna u nala wa. Alani a da mari n a da a ikyamba i va a rawa ta a wenike an uza u Yesu u da mari.

¹⁸ Ama a va, asaka ukuna u shinga u Asheku Yesu Kawauwi ka tsunu u rongo n ada gba. Ami.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Afisu

Ukukpa u kadyanshi

Bulus korongu ta ukanikorongi u na vi ubana a asu u Atoni a da a'ari a Afisu cina eyi a kuwa ku a'ali. Wari u rongo ta a Afisu hal ayen a tatsu n u wenishiki ama ukuna u Yesu. Katani ka Aritima kameli ka pini ka pige a ilyuci yi. Ayain a manyan ma ameli a tsu tsara ta ikebe ushani a asu u udengishe ameli a kenu a kenu. Uwenishike u Bulus u zuwa ta ama a asaka utsilasa ameli yi. Nala zuwa ta ayain a manyan ma ameli yi a yain upan n eyi.

Cina ukuna u nala vi u wura de da Bulus korongi ukanikorongi u na vi. A asuvu a ukanikorongi vi u tonuko ta Atoni a da a'ari a Afisu gba ili i shinga i shinga i'ya a ka tsara adama a da a'ari kabolo n Kawauwi. Ili i nala yi i likimba i'ya wa, shegai i zuba i'ya kpam i la ta i likimba. U tonuko le ta gba Atoni ili i te i'ya a'ari a asuvu a Kawauwi, u dambula gbam ko avu kaletsu ka eni ka vari wa. U wenishike ta tyoku da vali wa rongo n uka u ne. U wenishike ta dem tyoku da mmuku ma rongo n isheku i le, nala dem agbashi n azakuwa a le.

Gba ili i'ya Bulus danai a kaci ka Atoni a Afisu, nala dem i'ari a asu u Atoni gogo-na. Gba tsunu sa ta n ili i shinga i shinga i zuba an tsari n Kawauwi. Nala kpam, u gan ta tsu rongo mai tyoku da tagarada u na vi u wenishikei.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1:1-2)

Kawauwi ka tuko ta unu u shinga u kulu (1:3-3:21)

Uma u savu kabolo n Kawauwi (4:1-6:20)

Idyani i makorishi (6:21-24)

Idyani i Bulus

¹ Mpa Bulus, uza da wa korongu ukanikorongi u na vi. Kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi ka mari, kpaci Kashila ka ka cigai ka dangasa mu n woko nala.

Ama a uwulukpi a Kashila a da a'ari a Afisu alya ma koronku, aza da kain dem Yesu Kawauwi da a'ari a utono.

² Asaka Kashila Tata u tsunu n Asheku Yesu Kawauwi a naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Unu u shinga a asuvu a Kawauwi

³ Tsu cikpalai Kashila Tata u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi. Aya u zuwuka tsu unu u shinga a asu u da u naka tsu gba ukuna u shinga u da u wutai a zuba, tsara u banga uma u

tsunu a asuvu a kulu. U yan t̄a nala an u ɓolomɓono tsu n Kawauwi.

⁴ Tun kahu Kashil̄a ka yain likimba, u ɗangasa tsu t̄a tsu woko ama a ne a asu u ɗa u ɓolomɓono tsu n Kawauwi. Yan ɗa u yain nala tsar̄a tsu rongo sarara bawu ili i'ya i nangasai atakasuvu a tsunu a kapala ka ne. Kpam tsar̄a kotsu ili i roku i cingi i rongo a asuvu a tsunu i'ya ya zuwa yi u kaṅaṅa tsu n unyushi wa.

⁵ Kpaci Kashil̄a ka ciga tsu t̄a tun caupa, u yawunsa t̄a u gonuko tsu mmuku n ne a asu u ili i'ya Yesu Kawauwi yain. Kashil̄a ka pana t̄a kayanyan an u yain nala, kpam nala dem wa ciga u yain i'ya.

⁶ Adama a nala, tsu cikpala yi t̄a an u yanka tsu ukuna u shinga u pige. Gbani ɗa u yanka tsu ukuna u shinga vi, a asuvu a Kawauwi uza ɗa wa ciga.

⁷ A asuvu a Kawauwi tsu woko t̄a faa adama a mpasa ma ukpa u ne, kpam ɗa gai i zuwai tsu tsar̄a ucimbusa u unyushi u cingi vi. Nala Kashil̄a ka wenike tsu an ukuna u shinga u ne wari u pige,

⁸ kpam u wenike tsu t̄a u ɗa cika. Kpaci Kashil̄a ka t̄a n kakiri, kpam n ureve u ili,

⁹ u yan t̄a ili i'ya wa ciga u yain. U wenike tsu t̄a ili i'ya u sokongi i'ya u fobuso i u yain a akere a Kawauwi.

¹⁰ A'ayin a yan baci, afobi a ne a ɗa u ɓolomɓono ko ndya wa a zuba n likimba kaɓolo n magono ma te mi; wata, Yesu Kawauwi.

¹¹ Kashil̄a ka ɗangasa tsu t̄a tsu woko ama a ne a asu u ɗa u ɓolomɓono tsu n Kawauwi. Tun caupa ɗa u yawunsai u yain nala, ɗa gai u yain i'ya vi, kpam u zuwa t̄a ko ndya wa i woko tyoku ɗa wa ciga.

¹² U yan t̄a nala tsar̄a aṅtsu aza a Yahuda aza ɗa tsari aza a kagit̄a ka uzuwa uma ara Kawauwi, tsu zuwa ama a cikpala Kashil̄a, kpaci wa t̄a n tsupige.

¹³ Kpam nala dem wari ara de. I pana t̄a Kadyanshi ka Shinga, kpam Kadyanshi ka Shinga ki ka ka wauwa ɗa. I wushuku t̄a n Kawauwi, kpam a ɓolomɓono ɗa n eyi. Adama a nala, Kashil̄a ka naḳa ɗa t̄a Kulu Keri ka u zuwamɓanakai ama a ne. Kulu ka t̄a yavu kugyan ka ka wenike an eɗa aza a Kashil̄a a ɗa.

¹⁴ An u wokoi tsu wushai Kulu Keri, malala ma la wa, tsa reve t̄a an Kashil̄a ka naḳa tsu ukuna u shinga u ɗa u zuwamɓanai. Tsu reve t̄a kpam an Kashil̄a ka naḳa ama a ɗa a'ari ama a ne utsar̄a u kaci u ɗa u shadangi. Nala wa zuwa t̄a ama a cikpala Kashil̄a kpaci wa t̄a n tsupige.

¹⁵ An u wokoi Kashilā ka zuwuka tsu unā u shinga naha, kvasu ka ma yan ubana ara ne adama a de. Tun a'ayin a da n panai alabari a da i wushuku de n Yesu Asheku, kpm ya ciga ama a Kashilā,

¹⁶ tun a'ayin a nala a da m̄ari a ucikpa Kashilā adama a de maco. A'ayin a da baci dem ma yan kvasu, n tsu yan ta kvasu adama a de.

¹⁷ Ubana a asu u Tata u tsunu da ma yan kvasu, uza da w̄ari n tsupige tsu pige. Aya Kashilā ka Yesu Kawauwi Asheku a tsunu. N folo yi ta u zuwa da i yain n ugboji, kpm u wenike kaci ka ne ara de, tsarā i lyai kapala n ureve u ne.

¹⁸ N yan ta dem kvasu u zuwa da i yain n ureve tsarā i reve ukuna u shinga u da w̄ari n u da adama a de. Eda pini ufobusi ya vana tsarā i wushi ukuna u shinga u na vi, kpaci u isa da ta i woko mmuku n ne. N yan ta kpm kvasu tsarā i reve tsupige tsu unā u shinga u da u yain kazuwamgbani wa naka ama a ne.

¹⁹ N yan ta kpm dem kvasu tsarā i reve ucira u ne, u da u lai ko ndya wa, u da u tsu banga tsu atsu aza da tsu wushuki. U da gai ucira u pige u da

²⁰ u yankai manyan an u zuwai Kawauwi ka gono n uma, aku u zuwa yi u dusuku a asu u tsupige a kukere ku ulyaki ku ne a zuba.

²¹ Kawauwi ka lya ta tsugono tsu ucira kau-kau u da w̄ari pini, ko an u wokoi a'a ta n ucira. Kala ka ne ka la ta gba a'ala a aza a tsugono tsupige. Ukuna u mayun u da na vi gogo-na, kpm wa woko ta mayun a a'ayin a utuwa.

²² Kashilā ka naka ta kpm Kawauwi tsugono a kaci ka ili gba, u zuwai kpm u woko Kaci ka Atoni; wata, ikyamba i ne i'ya la vi.

²³ Atoni yi ikyamba i Kawauwi i'ya, aya u tsu shadangu le n ucira u ne kpm u tsu naka ko ndya uma ko nte wa.

2

Gogo-na tsā tā n uma

¹ Caupa i'ari ta yavu akushe, kpaci i 'yuwain upanaka Kashilā, kpm ya yansa unyushi u cingi.

² I tsu rongo ta a uyansa tyoku da ama a likimba a tsu yansa. I panakai Kanangasi,* uza da wa lya tsugono tsu ityoni i cingi i'ya ya rongo a kalishi. Kanangasi ki uwule u cingi u da wa yan manyan u da, kpm wa tono n aza da a 'yuwain upanaka Kashilā.

³ Caupa gba tsunu tsari ta tyoku u le. Gba ili i cingi i'ya i luwa tsu uyan i'ya tsa yansa. Tsa tono ili i'ya uyawunsa n

* 2:2 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

maluwa ma cingi ma tsunu ma tonuko tsu tsu yain. An u wokoi tsari tsa yansa ili i cingi, dere da wari Kashila ka yan tsu mavura, tyoku da wa yanka ama da a buwai.

⁴ Shegai asuvayali a Kashila a gbonguro wa wa, kpm wa ciga tsu ta cika.

⁵ U bolomgbono tsu n Kawauwi, kpm u naka tsu uma u savu. U yan ta nala cina tsu buwai yavu akushe adama a unyushi u cingi u tsunu. Adama a tsishinga tsu ne da koshi Kashila ka wauwa da.

⁶ U 'yangasa tsu ta a asuvu a ukpa kabolo n Kawauwi, kpm u zuwa tsu a zuba tsara tsu rongo n Kawauwi tsu lyai tsugono n eyi. Kashila ka yan ta nala a asu u da u bolomgbono tsu n Yesu Kawauwi.

⁷ A ure u na u da u wenike tsu ukuna u shinga u ne a asuvu a Yesu Kawauwi, tsara a asuvu a ayen a da a ka tuwa ama a wene tyoku da ukuna u shinga u ne wari kpm u lai ko ndya wa.

⁸ Adama a ukuna u shinga u ne u da u wenike da koshi, da u wauwa da a asu u da i pityanangi n Kawauwi. U wauwa da adama a ili i shinga i'ya i yain wa, nala kune ku Kashila ka ara de,

⁹ adama a ili i'ya i yain da wa. Da gai i zuwai bawu uza wari la uza da wa fuda wa cikpala kaci ka ne ki.

¹⁰ Kashila ka ka yan tsu tyoku da tsari. A asuvu a Yesu Kawauwi, Kashila ka yan tsu ta tsara tsu yain manyan ma shinga. Nala u fobusoi u da tun caupa, tsara tsu rongo nala.

Kawauwi ka ka bolomgbono tsu

¹¹ A matsa da aza a Yahuda wa. E da aza a Yahuda a tsu isa "aza da bawu a kidai acombi." Aza da a tsu isa da "aza da bawu a kidai acombi" a tsu isa ta kaci ka le "aza da a kidai acombi." (Ukida u acombi u le ili i'ya a tsu yanka kaci ka le a ikyamba i'ya koshi.)

¹² Cifai, a'ayin a da bawu kotsu i'ari i revei Kawauwi, i'a aza a uyamba u Isara'ila wa. Kashila ka yan ta kazuwamgbani n ele, shegai n ada wa. U wushuku ta kpm wa yanka le ili ushani shegai n ada wa. A likimba da ya rongo, shegai i'a n ili i'ya i zuwukai uma wa, kpm i reve Kashila wa.

¹³ Caupa, i'ari ta a mbari, shegai gogo-na a bolomgbono da de n Yesu Kawauwi, kpm Kashila ka tuko da evu n eyi a asuvu a mpasa n Kawauwi.

¹⁴ Kawauwi n kaci ka ne aya u tuko tsu ndishi n shinga. Caupa, tsilala tsa tsari a mere ma aza a Yahuda n Awulawa tsari ta yavu kasaga. U takpa de tsilala tsu nala tsi, aku u gonukoi gba ama ili i te.

¹⁵ Mele ma aza a Yahuda ma ta n udani ushani u da u gain ama a toni, shegai gogo-na Kawauwi ka zuwa ma de a ikengi a

asu u ukpa u ne. Yan da u yain nala tsara u tuko aza a Yahuda n Awulawa ara ne u yain kabolo ka savu. Nala kpam u zuwai ndishi n shinga a mere ma le.

¹⁶ Uciga u Kawauwi u da tsilala tsa tsari a mere ma abolo a re a na yi tsu cina utyoku. U zuwa le a woko ikyamba i te, u gonuko le a asu u Kashila. Gba nala vi, Kawauwi ka yan ta i'ya a asu u ukpa u ne a mawandamgbani.

¹⁷ Kawauwi ka tuwa ta a likimba u yain kuɓari ku Kadyan-shi ka Shinga ka ku yain kadyan-shi ka ndishi n shinga. U yanka da ta eda Awulawa aza da i'ari mbari, n atsu aza a Yahuda aza da tsari evu.

¹⁸ Gogo-na gba tsunu aza a Yahuda n Awulawa tsa fuda ta tsa tuwa a asu u Tata a asuvu a Kulu Keri ku te adama a ili i'ya Kawauwi ka yanka tsu.

¹⁹ Adama a nala, eda Awulawa i'a kpam amoci ko kpam aza da a wuta i a mbari wa. Shegai i woko de aza a uyamba u te n ama a Kashila. Gogo-na eda i woko de aza a kuwa ku Kashila.

²⁰ I wokoi abuku a kuma ka a mai, kpam Asuki na ntsumate alya cuku tsu kuma ki, Kawauwi kpam aya katali ka ka lakai kalen cika a asu u kuma vi.

²¹ Aya wa bolomgbono gba kuma ki. U zuwa ta ka ku 'yangai hal ku wokoi kuwa ku Kashila ku uwulukpi.

²² Adama a da a bolomgbono da n Kawauwi, gogo-na Kawauwi ki bolomgbono da wa bolomgbono da n Atoni a da a buwai, tsara i woko kuwa ku nala ki ka Kashila ka rongo n ucira u Kulu Keri.

3

Manyan ma Bulus

¹ Mpa Bulus, ma ta a kuwa ku a'ali adama a manyan ma Kirisiti Kawauwi u zuwa mu n yanka da eda Awulawa.

² I reve ta an Kashila n ukuna u shinga u ne u naka mu manyan ma na mi n yain tsara n banga da.

³ Kashila ka zuwai n revei afofi a ne a da u sokongi. Mari n koronku da ta kenu a kaci ka ukuna u na vi.

⁴ I yan baci kaneshi u ili i'ya n korongi, ya reve ta ili i'ya n revei adama a afofi a na yi a kaci ka Kawauwi.

⁵ Kashila ka wenike afofi a na yi a asu u ama a da a rongoi caupa wa. Shegai gogo-na u wenike a da de a asu u Kulu Keri. U wenikei a da a asu u ama a da u dangasai a woko asuki na ntsumate n ne.

⁶ Afofi a Kashila a da na: Eda Awulawa ya wusha ta unu u shinga u da Kashila ka naka, unu u te tyoku da aza a Yahuda a ka wusha u da. Awulawa n aza a Yahuda a woko de ama a te. Eda Awulawa ya wusha ta dem ili i'ya Kashila ka yankai

ama a ne kazuwamgbani, kpaci u6olomgboni u da i'ari n Yesu Kawauwi. Ili i'ya Kadyanshi ka Shinga ka danai i'ya la vi.

⁷ Kadyanshi ka Shinga ka na ki ka ma yan ku6ari. An u wokoi Kashila uza u shinga u da, u naka mu manyan ma na mi ma utonusuko ama gba Kadyanshi ka Shinga, kpam u banga mu n yain ili i na yi n ucira u da u naka mu.

⁸ Mpa gba n lai unamba kalen asuvu a ama a Kashila, shegai gba n nala, Kashila ka naka mu manyan ma na mi ma utonusuko Awulawa ili i shinga i'ya Kawauwi ka naka. Ili i shinga i na yi i wura ta ama a reve.

⁹ Kpam Kashila uza da u yain ili gba, u naka mu manyan ma utonusuko ama gba ukuna u afobi a da u sokongi a kagita.

¹⁰ U yain ili i na tsara gogo-na u wenike ucira kau-kau u zuba tyoku da wari n ugboji a ili i'ya wa yansa gba. Kashila ka wenikei ili i na yi a asu u ili i'ya u yankai Atoni a ne.

¹¹ Kashila ka bidiga ta kaci ka ne u yain ili i na tun caupa kahu u yain likimba, kpam gogo-na u zuwa de i'ya i gita a ure u da Asheku Yesu Kawauwi ka tsunu u yain.

¹² Cinda tsu wushuki n eyi, kpam tsu bolomgbonoi n eyi, tsa fuda ta tsa tuwa a asu u Kashila karara bawu uwonvo.

¹³ Adama a nala, ma folo da i namba ugbamatangu an ma so mavura adama a de wa. Mavura ma na mi ma tuko da ta tsupige.

Kawauwi ka ciga tsu ta

¹⁴ Adama a nala, n kudangu ta a kapala ka Tata n yanka da kvasu.

¹⁵ Aya Tata u maci u a'uwa gba, gba aza da a'ari a zuba n aza da a'ari a likimba dem.

¹⁶ Kashila ka fuda ta ka zuwuka da unu u shinga ushani. Da n folo yi tsara Kulu ku ne ku naka da ucira, kotsu atakasuvu a de a gbama.

¹⁷ Kpam n folo yi tsara Kawauwi ka rongo asuvu a atakasuvu a de an i pityanangi n eyi. Kvasu ka va ka i rongo uciga u Kashila kpam i cigamgbana. I yan baci nala ya woko ta tyoku u madanga ma alu a ne a uwai asuvu a iyamba, kpam tyoku u kuwa ka a mai n cuku tsu ugbami.

¹⁸ Nala eda n ama a Kashila gba ya reve ucun u uciga u da Kawauwi ka ciga tsu. Wa ciga tsu ta cika, uciga u da u wurai uratsanaka.

¹⁹ Ko an u wokoi uza wa la wa fuda wa reve gba tyoku da Kawauwi ka ciga tsu wa, ma folo Kashila ka asaka i reve u da, tsara i woko tyoku da u gain i woko; wata, tyoku da Kashila kari.

²⁰ Kashila ka ta n ucira u da wa yan ili i'ya i lai i'ya tsu folo yi u yain, hal gbam n ili i'ya tsu fudai tsu yawunsai. Kpam

she u yain i'ya n ucira u ne; wata, u da wa yansa manyan a atakasuvu a tsunu.

²¹ Asakai tsu cikpala ni hal ubana bawu utyoku adama tsupige tsa u wenikei a ili i'ya wa yansa a asuvu a kuwa ku Atoni, kpam n a asu u Yesu Kawauwi! Ami.

4

Ikyamba i te

¹ Ma ta a kuwa ku a'ali adama a da ma gbashika Asheku, kpam ma folo da ta i rongo ndishi n da n rotsoi ma aza da Kashila ka isai.

² Ili i'ya baci dem ya yan, i vakunku kaci ka de, kpam i toni n ama sawu. I yain n ahankuri, kpam kotsu i yain upan a'ayin a da baci ama a ka yansa ukuna u gbani wa, kpaci ya ciga le ta.

³ Kulu Keri ku gonuko da de ili i te, adama a nala, yanyi gba i'ya ya yan i rongo na ndishi n shinga, tsara i rongo pini ili i te.

⁴ Gba tsunu ikyamba i te i'ya. Kulu ku Kashila ku te ka. Kpam Kashila ka naka tsu ta uzuwa u uma u te an u dangasa tsu tsu woko ama a ne.

⁵ Gba tsunu Asheku a te a da tsu. Uwenishike u te u da tsu pityanangi n u da. Ulyubugu u te u da tsu wushai.

⁶ Gba tsunu Kashila ka te ka tsa gbashika, kpam aya Tata u tsunu gba. Wa lya ta tsugono tsu ko ndya wa. Wa ta ko nte wa. Aya kpam pini a asuvu a tsunu gba.

⁷ Kawauwi ka naka ta ya dem kune tsara tsu yain manyan ma ne. Yan da u yain nala adama a tsishinga tsupige tsu ne.

⁸ Tyoku da Tagarada u Kashila u danai,
 "A'ayin a da u banai a zuba u Kashila,
 u tono ta n aza a a'uwa a a'ali a da u kana,
 kpam u naka ama kune icun kau-kau." ◇

⁹ (Gogo-na ma ciga ta i yawunsa a kaci ka udani, "U banai a zuba u Kashila.")

¹⁰ U bana baci a zuba u Kashila, u kana ta u yain n kalen; wata, caupa, wari u cipa ta a iyamba, a likimba u na. Vuma da cipai a likimba u na vi aya dem uza da yuwai a zuba vi, tsara u gonuko ili i woko tyoku da i gain i woko.)

¹¹ Aya u naka Atoni kune ku na ki icun kau-kau: u zuwai aza roku a woko asuki. U zuwai aza roku a woko nsumate, aza roku kpam a dansa kadyanshi ka Kashila. U zuwai aza roku a kirana n Atoni, aza roku kpam a woko awenishiki a Atoni.

¹² Yan da u yain nala tsara ama a na yi a fobuso ama a Kashila a gbashika yi, tsara Atoni yi, aza da a'ari ikyamba i Kawauwi a gbonguro n ucira.

¹³ Nala gb̄a tsunu tsa bolomgbono tsu woko ili i te a asu u uwushuku n Kashil̄a n ureve u Maku ma ne, kpam tsa woko t̄a aza da a gbonguroi. Wata, tsa woko t̄a ushadangi tyoku u Kawauwi, uza da war̄i tyoku da u gain u woko.

¹⁴ Tsa woko kpam tyoku u mmuku wa. A ka kpatalasa tsu kabarikete tyoku u kpatsu ku abali a ka kpatalasa kabarikete wa. Tsa panaka ama da a ka ciga a yinsa tsu n uwenishike u kaban u gbani wa.

¹⁵ A un̄a u nala, tsu dansa ukuna u mayun kpam tsu cigamgbana, tsara tsu gbonguro kpam tsu woko un̄a u te n Kawauwi gb̄a gb̄a, eyi uza da war̄i Kaci ka Atoni.

¹⁶ Kawauwi ka bolomgbono t̄a ama gb̄a, tyoku da karuva ka tsu bolomgbono apashi a ikyamba i vuma. Kapashi dem ka yan baci manyan ma ne, ka banga t̄a apashi a roku a gbonguro, tsara ikyamba yi gb̄a i woko n alafiya, n ug-bonguro, kpam ushadangi n uciga.

Uma u savu

¹⁷ Adama a nala, n tonuko da t̄a kpam n rono da atsuvu a asuvu a kala ka Asheku, asakāi uyansa tyoku da Awulawa a ka yansa. Ure u uyawunsa u le u gbani u da.

¹⁸ Atakasuvu a le a'a t̄a a asuvu a karimbi, a reve ko i te wa, kpaci a panaka Kashil̄a wa. Adama a nala a ka tsara uma u da Kashil̄a ka naka wa.

¹⁹ A'ayin a da baci a yain ili i cingi, a tsu pana kpam uwono wa. A neke de kaci ka le a uyansa ili i'ya ikyamba ya ciga, kpam a ka yansa t̄a gb̄a icun i tsishankala, kpam a asakāi uyansa ili i nala yi wa.

²⁰ Edā tani, an i revei Kawauwi, tyoku da a tonuko da i yansa da la wa.

²¹ N reve t̄a i pana t̄a ukuna u ne, kpam i'a t̄a a asuvu a ne, adama a nala a wenishike da t̄a ukuna u mayun u Yesu.

²² A wenishike da t̄a i asakāi ili i'ya i'ari i yansai caupa. A'ayin a nala yi uma u de u namgba t̄a adama a da i cigai uyansa gb̄a icun i ikuna i cingi.

²³ Gogo-na asakāi Kashil̄a ka sava da uma u de tsara i gita uyawunsa a ure u savu.

²⁴ Asakāi Kashil̄a ka gonuko da ama a savu. U yan da t̄a i woko tyoku u ne, adama a nala u kana t̄a i woko ama a maci kpam uwulukpi n ukuna u mayun.

²⁵ U kana t̄a i asakāi kaban. Ya dem tonusuko utoku u ne Katoni ukuna u mayun, kpaci tsa t̄a tyoku u apashi kau-kau a ikyamba i te.

²⁶ A'ayin a da baci i yain upan, kotsu i yain unyushi u cingi wa, kiranai, kotsu i yain upan hal kaara ka rukpa wa.

²⁷ Kotsu i naka Kalapansi† kabala u lyai kaci ka de wa.

²⁸ Uza da baci wari kaboki, kotsu u doku u boko wa. A unā u nala, she u matsa uyan manyan, tsara u tsara ili i'ya wa naka aza a unambi.

²⁹ Kotsu i dansa ikuna i cingi wa, shegai i dansa ikuna i shinga i'ya ya banga ama a gbonguro. Dansai ili i'ya ya gbamatangu aza da a ka panaka da vi tsara i yan le n kalen.

³⁰ Kpam kotsu i zuwa Kulu Keri unamgbukatsuma wa, kpaci ka ta tyoku u kugyan ka ku wenikei eda ama a ne a da. Kashila ka naka ta Kulu, tsara u wenike an wa wutukpa da kain ka makorishi ka rawa baci.

³¹ I asaka unamgbi u asuvu n upan n asuvu a shen. Kotsu i rongo n ibili ko kpam i yain ili i'ya ya tuko kunangasu wa ko kenu.

³² A unā u nala, yamgbana i ili i shinga, kpam i wenike asuvayali. Cimbusukai aza da a nusuka da, tyoku da Kashila ka cimbusuka da unyushi u cingi u de a asu u Kawauwi.

5

Rongoi a asuvu a katyashi

¹ Adama a nala rongoi tyoku u Kashila, kpaci eda mmuku n ne n da, aza da wa ciga cika.

² I cigi ama maco, tyoku da Kawauwi ka ciga tsu, hal u kuwai adama a tsunu. U nekei uma u ne tyoku u ufarakpa ubana a asu u Kashila, kpam nala vi wa ta tyoku u ili i magulani a asu u Kashila.

³ Kotsu i yain tsishankala, ko ili i uwono, ko kpam kurura a mere ma de wa. Iacun i inyushi i cingi i nala yi i lobono a asu u ama a Kashila wa.

⁴ Kpam dem u lobono i dansa kadyanshi ka icadi wa, kpam kotsu i dansa n utengeshi ko majari ma cingi wa. A unā u nala, she i cikpi Kashila adama a ili i'ya wa yansa da.

⁵ I reve ta na vi mayun da: Uza u yan baci unyushi u tsishankala, ko u yain ili i cingi, ko wari n kurura, wa uwa a tsugono tsu Kawauwi n tsu Kashila wa. Uza da baci dem wa yansa ili i nala yi, kameli ka wa gbashika.

⁶ Kotsu i asaka uza roku u yinsa da u tonusuko da ili i'ya bawu i'ari i mayun wa. A ka barakpa wa, Kashila ka yan ta upan n ama a da bawu a naka yi karinga, a ka yansa baci icun i ili i cingi i na yi.

⁷ Adama a nala, kotsu i bolomgbono n aza da a ka yansa ikuna i cingi tyoku u nala wa.

⁸ Caupa, i'ari ta a asuvu a karimbi, shegai gogo-na a bolomgbono da de n Asheku, kpam i uwa de a asuvu a katyashi. Adama a nala rongoi tyoku u ama a da a'ari aza a katyashi.

⁹ N dana t̄a nala kpaci katyashi ka tsu zuwa t̄a ama a yain ili i'ya i'ari i shinga, n i maci, n i mayun.

¹⁰ Adama a nala maṣṣai i rotsongusu ili i'ya ya zuwa Asheku a pana kayanyan.

¹¹ Kotsu i bolomgbono a asu u uyan ili i'ya ama a da a'ari a karimbi a ka yansa wa. Ili i nala yi i gbani i'ya. A unā u nala, zuwai ama a reve ili i na yi i cingi i'ya.

¹² Ili i uwono i'ya gbam a dansa ikuna i'ya ama a yain a ukpawunsi.

¹³ Shegai a'ayin a da baci katyashi ka wakanai ara le, ya dem wa wene t̄a ili i'ya ili yi i rotsoi.

¹⁴ Kpaci katyashi ka tsu wenike t̄a ili dem. Da i zuwai a danai,

“Edā aza da ya lavuta, 'yangai!

'Yangai a ukpa,

kpam Kawauwi ka wakana t̄a ara de.”

¹⁵ Adama a nala, kiranai n tyoku da ya rongo. Kotsu i rongo tyoku u atengeshi wa, shegai rongoi n kakiri.

¹⁶ Yanyi manyan n kabala ka i'ari n ka mai, kpaci ama a ka yansa t̄a tsicingi a a'ayin a na.

¹⁷ Adama a nala kotsu i woko atengeshi wa, shegai i rotsongusu ili i'ya Asheku a ka ciga da i yain.

¹⁸ Kotsu i tamgbalaka n uso mara wa, kpaci nala wa nanga da t̄a. A unā u nala, asaḳai Kulu ku shadangu da n ucira.

¹⁹ Shipai icun i ishpa i Kashila gba, kpam i gbamatangu atoku a de. Shipai ishpa i ucikpala Asheku n atakasuvu a de gba.

²⁰ Cikpai Kashila Tata u tsunu maco a ili gba adama a kala ka Asheku Yesu Kawauwi ka tsunu.

Aka n a'ali

²¹ Adama a da ya naka Kawauwi karinga, she i gorimuko atoku.

²² Edā aka a iyolo, gorimukoi a'ali a de tyoku da i tsu gorimuko Asheku,

²³ adama a da vali aya kaci ka uka, tyoku da Kawauwi kari Kaci ka Atoni; wata, ikyamba i ne.

²⁴ Adama a nala, uka dem u gorimuko vali u ne a ili dem, tyoku da Atoni a tsu gorimuko Kawauwi.

²⁵ Edā a'ali a da i'ari n aka, ya dem cigi uka u ne, tyoku da Kawauwi ka cigai Atoni hal u kuwai adama a le,

²⁶ tsara u gonuko le uwulukpi, an u za le n mini n udani u ne.

²⁷ U yan t̄a na vi tsara u gonuko Atoni yi a woko n tsulobo kpam u tuko le a kapala ka ne tyoku u ukasavu u da bawu wari n kashinda ko utyacira ko kpam icun i unamgba. Pini nala, a ka woko t̄a uwulukpi kpam bawu unyushi.

²⁸ Nala kɓam dem a'ali, u k̄an̄a t̄a a cigi aka a le, tyoku d̄a a ka ciga ikyamba i le. Uza d̄a baci wa ciga uka u ne, kaci ka ne ka wa ciga.

²⁹ Uza w̄a la wa kovo ikyamba i ne wa, shegai u lyatangu i'ya u kirana kɓam n i'ya. Kɓam ili i'ya Kawauwi ka yankai Atoni yi i'ya gai la vi,

³⁰ kɓaci ātsa apashi a ikyamba i ne.

³¹ Tyoku d̄a Tagar̄ada u Kashil̄a u danai, “Vali u āsakā tata n̄a mma u ne u paɗara n uka u ne, ama a re a le a ka woko t̄a ikyamba i te.” ◊

³² Ukuna u mayun u d̄a pini ukpawin a uwenishike u na vi. Kadyanshi ka Kawauwi n Atoni ka ma yan.

³³ Shegai mayun d̄a ara d̄e dem: vali dem u k̄an̄a t̄a u cigi uka u ne tyoku d̄a wa ciga kaci ka ne, uka kɓam u k̄an̄a t̄a u gorimuko vali u ne.

6

Mmuku n isheku i le

¹ Ed̄a mmuku, gorimukoi isheku i d̄e kɓaci ed̄a aza a Asheku a d̄a, kɓam ili i shinga i'ya i gain i yain i'ya gai la vi.

² Mele ma kagit̄a ma m̄ari a asuvu a Mele Kupa ma ma korusoi n kazuwamgbani ka ka danai, “Nākā tata n̄a mma u vunu tsupige.”

³ Kɓam kazuwamgbani ka na: “Vu nākā baci tata n̄a mma u vunu tsupige, ili dem ya wala vu t̄a derere, kɓam va b̄ar̄akpa t̄a a likimba u na.”

⁴ Isheku, kotsu i zuwa mmuku n d̄e n yain upan wa. A un̄a u nala, kirana i n ele, nākā le adooki kɓam i wenishike le a ure u d̄a Asheku a ka ciga.

Agbashi n azakuwa a le

⁵ Ed̄a agbashi, gorimukoi azakuwa a d̄e a d̄a a'ari pini naha a likimba. Pana le uwonvo i nākā le karinga i gbashika le kɓam mayun tyoku d̄a ya gbashika Kawauwi.

⁶ Mātsai manyan cika a a'ayin dem, shegai kotsu i yain tsara i zuwa azakuwa a d̄e a pana kayanyan a'ayin a d̄a a ka wundya d̄a koshi wa. Shegai i yain i'ya i lai la, i yain manyan ma d̄e n atakasuvu a d̄e gba, tyoku d̄a Kashil̄a ka ciga, kɓaci ed̄a agbashi a Kawauwi a d̄a i'ari.

⁷ Yanyi manyan ma d̄e n mazanga, yavu Asheku a d̄a ya yanka, shegai ama koshi wa.

⁸ Cībai, Asheku a ka tsupa t̄a manyan ma shinga ma ya dem u yain, ko kagbashi ko uza d̄a bawu w̄ari kagbashi.

⁹ Ed̄a azakuwa, kirana i n agbashi a d̄e dem mai. Kotsu i dana ili i'ya ya zuwa le a pana uwonvo wa. Cībai, azakuwa

n agbashi gbà a'á t̄ n Uzakuwa u te a zuba, kpam u tsu yanka t̄ ya dem unā u te.

Icanga i kuvon i Kashilā

¹⁰ Akani a vā a makorishi a ḍa na: gbamai n ucira u Asheku u ḍa wari n ugbonguro cika kain dem, kpaci i'á t̄ kaḅolo n eyi.

¹¹ Kasoje ka tsu foḅuso t̄ icanga i kuvon adama a kuvon. Nala dem, u k̄anā t̄ i foḅuso gbā ili i'ya Kashilā ka nākā ḍā, tsarā a'ayin a ḍa baci Kalapansi ka ciga ka lapansa ḍā, kotsu i fudā i shamgba n ucira a uwandasa u ne. ¹² Kuvon ku tsunu n ama icun i tsunu ḍa wa, shegai n ityoni i cingi i'ya nā ngono n le n ucira kau-kau u likimba u karimbi u na, kpam tsa yan t̄ kuvon n ucira u cingi u ḍa wari a kalishi.

¹³ Adama a nala, ukai gbā icanga i kuvon i'ya Kashilā ka nākā ḍā. Tsarā i suma a kain ka cingi wa. Ya yan t̄ kuvon hal ubana a makorishi, kpam i rongo kushani n ucira.

¹⁴ Adama a nala, foḅusoi kaci ka ḍe! I dansa ukuna u mayun maco. Wā t̄ tyoku u kagbawatsu ka cuku ka vuma sirai a cuku, tsarā u foḅuso kaci ka ne u yain manyan. Yanyi ili i'ya i'ari derere, kpaci uyan ili i'ari derere i'á t̄ tyoku u matogo ma urim ma ma k̄angu i'ya ya sawa ḍā.

¹⁵ Lyayi kapala n uwushukusu n Kadyanshi ka Shinga ka ka tsu nākā ndishi n shinga. Kpam ka woko t̄ tyoku u akpata a a'ene a ḍe, kpam ya woko t̄ ufoḅusi mai.

¹⁶ Ili i roku i'ya kpam na: lyayi kelime n upityanangusu n Yesu Kawauwi. Upityanangu u ḍe wa woko t̄ tyoku u marāga ma ukangusu aya a akina a ḍa uza u cingi vi wa takusu utuwā ara ḍe.

¹⁷ I reve baci bawu malālā an Kashilā ka wauwa ḍā, wā t̄ tyoku u makun ma kuvon ma ma tsu k̄angu kaci ka ḍe. Kpam i foḅuso i yain manyan n Kadyanshi ka Kashilā. Wā t̄ tyoku u burundu u ḍa Kulu Keri ku nākā ḍā.

¹⁸ A'ayin a ḍa baci i yain ili i na yi, yani kvasu i foli Kashilā ka ḅangā ḍā a ili dem maco tyoku ḍa Kulu Keri ku tonoi n aḍā. Kpam ya yan baci kvasu ki, i rongo ufoḅusi. Rongoi uyansa kvasu maco adama a ama a Kashilā.

¹⁹ Yanka numu dem kvasu, tsarā Kashilā ka nākā mu idani i maci i'ya ma dana n gitā baci kadyanshi, tsarā n dansa bawu uwonvo kpam n tonuko ama akani a ḍa Kashilā ka wenike tsu gogo-na a Kadyanshi ka Shinga.

²⁰ Yesu Kawauwi u dangasa mu t̄ n woko kasuki ka ne, n yain kuḅari ku Kadyanshi ka Shinga ka ne, kpam ili i'ya i zuwai gogo-na a sira mu n ikani a kuwa ku a'ali ḍa gai la vi. Yanyi kvasu tsarā a'ayin a ḍa baci ma yan Kadyanshi ka Shinga ki, n dansa bawu uwonvo tyoku ḍa u gain.

Idyani i makorishi

²¹⁻²² Ma ciga t̄a i reve tyoku d̄a ts̄ari n ili i'ya tsa yansa. Da i zuwai ma suku Tikiku ara d̄e. Utoku u tsunu u d̄a uza d̄a tsa ciga, kpam dem u gbashika t̄a Asheku mai. Wa tonuko d̄a t̄a ili i'ya ya git̄asa n̄ atsu, kpam wa gbamatangusu d̄a t̄a atakasuvu.

²³ N yan t̄a kavasu ts̄ara Kashil̄a Tata n Asheku Yesu Kawauwi u n̄aka d̄a ndishi n shinga, n uciga, kpam u n̄aka Katoni dem upityanangu!

²⁴ Asaka Kashil̄a ka wenike tsishinga tsu ne a asu u aza d̄a gb̄a a ka ciga Asheku Yesu Kawauwi ka tsunu n uciga u d̄a bawu wa kotso.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Filibi

Ukukpa u kadyanshi

A kuwa ku a'ali ka Bulus wari an u korongi ukanikorongi u na ubana a asu u Atoni a da a'ari a Filibi. U korongu ta u da tsara u wenike ucikpa u ne adama a ili i'ya a yanka yi an wari a kuwa ku a'ali ki, kpm u wenishike le tyoku da a ka rongo mai asuvu a Kawauwi.

Bulus tonuko ta Atoni u da a rongo tyoku u Kawauwi a'ayin dem. U wenike le ta a yain mazanga ko a'a baci a asuvu a upana u ikyamba. U tonuko le ta kpm u gan ta a yain manyan kaɓolo mai.

A'ayin a da baci dem Atoni a ka yan kaneshi u ukanikorongi u na vi, a tsu yan ta majiyan cika kpaci wa ta ushadangi n mazanga kpm a kuwa ku a'ali ka u korongi u da. Ucira u da u zuwai u da nala u da ucira u ureve u Kawauwi kpm n uyan manyan ma uwoko tyoku u ne. Ucira u nala vi wa ta a asuvu a Atoni gogo-na, tyoku da u rongoi n Bulus n Atoni a Filibi caupa.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kvasu (1:1-11)

Kalen ka uma ara Bulus (1:12-30)

Iryoci i uvakunku kaci u maci u Kawauwi (2:1-18)

Alabari a kaci ka aje a Bulus (2:19-30)

Uwoko uza u maci a asu u Kashila (3:1-4:9)

Bulus cikpai aza a Filibi (4:10-20)

Idyani i makorishi (4:21-23)

¹ Mpa Bulus, kpm Timoti da pini na kaɓolo na mpa. Atsu agbashi a Yesu Kirisiti Kawauwi a da tsari.

Nkoshi n aɓangi a kuwa ku Atoni n gba Atoni a aza a Filibi aza da Kashila ka dangasai alya ma koronku.

² Asaka Kashila Tata u tsunu n Asheku a tsunu Yesu Kawauwi a naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Kvasu ka Bulus n ucikpa

³ N tsu cikpa ta Kashila ka va a'ayin a da baci n cibai n ada.

⁴ Kain dem n tsu shadangu ta n mazanga ma yanka da baci kvasu,

⁵ kpaci i woko de atoku a manyan a va a asu u utamburuka Kadyanshi ka Shinga a kaci ka Kawauwi. I gita ta uyan nala tun a'ayin a da i gitai i panai alabari yi, kpm ya lya kapala n uyan nala hal n gogo-na.

⁶ Kashilā ka ka gitai manyan ma shinga ma na mi ara de, kpam n reve ta wa asaka ma wa, she a'ayin a da u kotsoi ma kain ka Yesu Kawauwi wa gono.

⁷ Dere da n pana nala a kaci ka de. Ma ciga da wa wa a asuvu a katakasuvu ka va kpaci tsa yamgbana ta ukuna u shinga u Kashila. Tsu yan ta nala a'ayin a da mari a kuwa ku a'ali n a'ayin a da a asaka mu an n matsai n yain Kadyanshi ka Shinga.

⁸ Kashila ka reve ta tyoku da ma ciga da n uciga u Yesu Kawauwi. U reve ta kpam tyoku da ma ciga n rongo n ada.

⁹ Kvasu ka va ka macigamgbani ma ya cigamgbana vi ma yain ushani hal gbam ma lai tyoku da ma ciga ma yain. Ma yan ta kpam kvasu adama a da ya gbonguro a asuvu a ureve n kakiri ka de.

¹⁰ Yan da n yain kvasu ki naha kpaci ma ciga ta i reve ili i'ya i'ari i mayun kpam n kalen, tsara i rongo n uma u uwulukpi kpam bawu unyushi hal kain ka Kawauwi ka gono.

¹¹ Pini nala, da uma u de wa shadangu n ilimaci i ndanga n da ma zuwa uyan ili i'ya Kashila ka wushuki a yain, kpam ya tuko ta tsupige n icikpali a asu u Kashila. Ili i nala yi i'ya Yesu Kawauwi zuwai a uma u de.

Kadyanshi ka Shinga a kuwa ku a'ali

¹² Ama a va, ma ciga ta i reve n manyan ma a yanka mu vi ma zuwa ta Kadyanshi ka Shinga ka lyai kelime.

¹³ Ya dem reve ta an a sira mu n ikani adama a da ma gbashika Kawauwi. Kpam ko asoje a da a ka wundya kuwa ku magono a reve ta an n gbashikai Kawauwi. ¹⁴ Adama a usira u va a kuwa ku a'ali, Atoni ushani pini na a tsara ta ugbamatangu, kpam gogo-na a gitā de utonusuko aza roku ukuna u Kawauwi bawu uwonvo.

¹⁵⁻¹⁶ Aza roku a da pini adama a da a ka ciga mu da a ka yansa kuɓari, kpam a ka ciga a yain ukuna u da wari dere. Ama a na yi a ka yansa ta kuɓari an a revei Asheku a da a tuko mu pini na vi tsara n modono n dana ili i'ya i'ari dere i Kadyanshi ka Shinga. Kpam mayun da wari aza roku a da pini aza da a ka yansa kuɓari n malyon n tsilala.

¹⁷ Ama a nala yi a'ala n uyawunsa u maci a kaci ka kuɓari ku kadyanshi ka Kawauwi wa. N uciga u kaci u da a ka yansa u da, mayun da le wa. Ciga da a ka ciga a doku a zuwa mu n pana ikyamba an mari a kuwa ku a'ali.

¹⁸ Shegai ko an uyawunsa u le wari mai ko bawu wari mai, cinda a ka yansa kuɓari ku Kawauwi, ma yan ta mazanga kpam ma lya ta kelime n uyan mazanga.

¹⁹ Kpaci n reve ta kvasu ka de n ubanga u da wa wutusa a asu u Kulu Keri ku Yesu Kawauwi wa zuwa le ta a wauwa mu.

²⁰ N maṣṣa de n wene n yain ili i'ya bawu ya zuwa mu n yain uwono, shegai kain dem n rongo a uyanka Kawauwi manyan bawu uwonvo. Caupa n pana uwonvo wa, gogo-na kpam ma ciga ta n rongo pini n ucira ubana tsara uma u va u rongo a unakasa Kawauwi tsupige ko n uma ko bawu uma.

²¹ Ma baci n uma, adama a Kawauwi a da, shegai n kuwa baci wa laka mu ta kalen.

²² N lya baci kelime n urongo n uma n ikyamba i na yi, ma fuda ta ma lya kelime n manyan ma Kawauwi. N reve i'ya ma dangasa wa.

²³ Uyawunsa vi u wuyana ta. Roku she n wene yavu wa laka mu ta n rongo n uma, roku kpam yavu n gono a asu u Kawauwi. Urongo n Kawauwi wa laka mu ta cika.

²⁴ Shegai n reve ta u la ta kalen ara de n rongo n uma a ikyamba.

²⁵ Adama a da i buwa mu uciga vi, n reve ta ma rongo n uma tsara i rongo n ugbama a asuvu a upityanangu u de, pini nala, da ya pana kayanyan ka upityanangu vi.

²⁶ Kpam n doku baci n tuwa da ukondo, ya tsara ta ili i shinga i'ya ya zuwa i yain agoni n Yesu Kawauwi adama a va.

²⁷ Shegai ko ndya baci i gitai, i rongo uma u da wa tuko Kadyanshi ka Shinga tsupige a kaci ka Kawauwi. Ko n doku baci n tuwa da uwene, ko kpam n panai alabari a de koshi, ma reve ta an i shamgbai n ucira kpam i matsai tsara i zuwa ya dem u wushuku n Kadyanshi ka Shinga ki.

²⁸ Kotsu i pana uwonvo u atokulalu a de wa. Nala wa woko ta iryoci ara le an Kashila n kaci ka ne wa wuna le aku u wauwa da.

²⁹ Adama a Yesu Kawauwi, Kashila ka naka da ta ukuna u shinga u uwushuku n Kawauwi. U naka da kpam ukuna u shinga u upana ikyamba adama a ne.

³⁰ I reve ta tyoku da n panai ikyamba, kpam gogo-na i pana ta a da hal n ara nala wari. Eda dem nala ya pana ikyamba yi.

2

Tyoku da va woko tyoku u Yesu

¹ I'a n ugbamatangu u asuvu an i 6olomgbonoi kaci n Kawauwi? Asuvu a de a dusuku adama a uciga u ne vi? Kulu Keri ku zuwa da ya rongo kabolo? Ya pana iyali i atoku kpam ya tono n ele ben?

² An u wokoi n revei nala wari, ma ciga ta i zuwa mu n pana kayanyan cika. Ili i'ya ma ciga i yain i'ya na: I panamgbana n atoku a de. I cigi atoku a de. I yansa manyan kabolo n uyawunsa u te kpam i yansa ili i te.

³ Kotsu i yain ili adama a uciga u kaci wa, kpam kotsu i yain ili adama a aradi wa. Shegai a'ayin a da baci dem ya yan ili i gonuko kaci ka de kenu, i yawunsa uza roku u da pini uza da u la da.

⁴ Kotsu i rongo ucibusa ukuna u da u birika da koshi wa, shegai i yain dem n i cibusi a kaci ka ukuna u aza roku.

⁵ A asuvu a uma u de, i yain n i cibusi tyoku da Yesu Kawauwi u tsu cibusa n u yansi.

⁶ Kain dem Yesu ili i te i'ya n Kashila, shegai kain ka la ka u danai asaka u pana kayanyan tyoku da Kashila ka pana wa.

⁷ Shegai u gonuko ta kaci ka ne kenu, u wokoi yavu kagbashi.

A matsa yi ta yavu vuma.

⁸ Kpam u rongoi tyoku da vu revei vuma wari.

U panaka ta Kashila,

u gonukoi kpam kaci ka ne kenukulu, hal u rawai u kuwa a zuba u mawandambani.

⁹ Adama a nala Kashila ka radagba yi ta a zuba gba gba, hal u neke yi kala ka ka lai gba a'ala.

¹⁰ Adama a nala, ya dem wa kudangu ta u lyai kayala u pana baci kala ka Yesu.

Gba aza da a'ari a zuba n likimba a ka yan ta nala. ◇

¹¹ Nala dem ko una u eni wa

wa dana ta Yesu Kawauwi Asheku a da, kpam nala wa naka ta Kashila Tata tsupige.

Ladai tyoku u atala

¹² Aje a va, a'ayin a da mari n ada, kain dem i tsu panaka ta Kashila. Gogo-na an u wokoi bawu mari kpam kabolo n ada, i panaka yi hal gbam u lai caupa. Lyayi kelime n i yanyi manyan ma ma wenike an a wauwa da, kpam i yain nala n unaka karinga n upana u uwonvo.

¹³ Kashila ka yan ta manyan a asuvu a de, wa zuwusa da ya ciga i panaka yi, kpam wa nakasa da ucira u da ya yan ili i'ya wa pana kayanyan.

¹⁴ A'ayin a da baci ya yan ili i roku, kotsu i yain kananambani ko tsali wa.

¹⁵ Ya yan baci nala wa, ko uza wa takpa da n ukuna u roku wa, ko kenu. U gan ta i rongo uwulukpi, uma u da bawu wari n unyushi tyoku u mmuku n Kashila a asuvu a likimba u karimbi u da u shadangi n ama a cingi kpam kain dem a tsu rongo a uyansa unyushi u cingi. Asaka uma u de u ladi tyoku u atala a kapala ka ama a na yi.

16 Shamgbai n ugbami a akani a uma, tsarā Kawauwi ka gono baci, n tsarā ucira u da ma dana n kpaḍā ulya kalambale ki wa, kpam manyan ma va ma woko ma gbani wa.

17 Upityanangu u de a asu u Asheku, n tyoku da ya gbashika yi, u woko ta yavu udarākpā ubana ara ne. Wa woko ta yavu a doku a wotsongu mpasa n va a asuvu a udarākpā u de vi. Nala baci, ma pana ta kayanyan, kpam ma bolomgbono ta kaci ka va n aḍā tsu pana kayanyan.

18 Yanyi mazāngā adama a nala yi, kpam tsu panai kayanyan kaḅolo.

Bulus suki kaḅangi

19 Yesu Asheku u wushuku baci, n yawunsa ta n sukunku da Timoti gogo-na na. A'ayin a da baci u gonoi ara va, ma pana ta kayanyan n pana baci alabari a de.

20 Ma n uza tyoku u ne wa, u la ta ya dem pini na upana iyali i de.

21 Dana da n danai nala kpaci ya dem pini na ukuna u kaci u ne u da wa ciga u da wa yawunsa, shegai a ka ciḅusa ukuna u da Yesu Kawauwi wa ciga wa.

22 I reve ta tyoku da Timoti wenikei kaci u woko tyoku u maku n tata u ne. U ḅāngā mu ta a asu u uyan kuḅari ku Kadyanshi ka Shinga.

23 A'ayin a da baci n tuwai n revei ili i'ya a ka yanka mu, ma tutsuku yi ta ara de.

24 N zuwa ta uma Asheku a ka aṣākā mu ta n tuwa ara de na n a'ayin kenu.

25 I suku ta Abafuradita tsarā u yanka mu ili i'ya ma ciga. Utoku u va da asuvu a Kawauwi, u yan ta manyan kaḅolo na mpa kpam tsu moḍonoi yavu asoje. Gogo-na n wene ta wa laka ta tsulobo n aṣākā yi u gono ara de.

26 Kpam adama a da u matsai wa ciga u tuwa ara de da. U dambula ta cika kpaci i reve ta an bawu wari n alafiya.

27 Mayun da bawu wari n alafiya. Wari u yan ta gbam evu n ukpa, shegai Kashila ka pana ta iyali i ne u wauwai uma u ne. U bihinka mu dem kushen adama a unamgbukatsuma.

28 Ili i'ya i zuwai gai n lakai uciga n tutsunku da n eyi i'ya gai la vi. I wene yi baci ya laka ta upana kayanyan, kpam kadambula ka va ka jebe ta.

29 Ryabusa ni a asuvu a kala ka Asheku i yain mazāngā cika. U gan ta i naka icun i ama a nala yi tsupige.

30 Yanka ni nala kpaci wari u yan de evu n ukpa adama a manyan ma Kawauwi. Tuwa da u tuwai tsarā u shadangu uḅāngā u da bawu eḍa ya fuda ya ḅāngā mu.

3

Tyoku da va woko uza maci u mayun

¹ Gogo-na ama a va, yani ipeli adama a Asheku. N pana ta kayanyan an ma korongu ili i'ya n tonuko da caupa vi. Ya doku ta gbam ya kirana n ada.

² Kotsu i asaka ama a cingi a naha a yinsa da wa. Alya a'ari n uciga u ukida u acombi† kaberikete, a'a ta yavu nshe n da mari n icadi.

³ Atsu tsa ta n ukida u acombi u maci kpaci a asuvu a Kulu ku Kashila ka tsa lyasa kayala. Tsupige tsu tsunu tsu tsu tuwa ta adama a Yesu Kawauwi kpam tsu tsu yan aradi n ukuna u ikyamba wa.

⁴ Gaawan mpa ma fuda ta ma yan aradi n ukuna u ikyamba. Uza roku wene baci yavu wa n ukuna u roku u da wa fuda wa lya kaci ka ili i na yi, ma la yi ta a ili i na yi gba.

⁵ Mpa n a'ayin kulla an a matsa mu da a kida mu kacombi. Mpa uza u aza a Isara'ila u da, uza u kagali ka Bayami. Nala wa wenike ta an mpa uza u aza a Ibrahi u mayun u da. Tsu yan baci ukuna u Mele, mpa Kafarishi† ka.

⁶ Caupa mpa kayain ka manyan ka cika, n tuko ta Atoni upana u ikyamba. Ko uza wa fuda wa dana ukuna u dana Mele ma n kofoi ma na wa.

⁷ Caupa, n tsu yawunsa ta yavu ukuna u na wa ta n kalen cika, shegai gogo-na ukuna u gbani u da ma wundya u da adama a ili i'ya Kawauwi ka yain.

⁸ Ili i'ya gba i lakai n kalen i'ya, n tsu wene ta ko ndya wa bawu kalen n gawuntangu baci i'ya n ureve u Yesu Kawauwi. Ureve u Kawauwi Asheku u va, u la ta ko ndya wa kalen, kpam mayun da. Adama a ne n wotsongu de ko ndya wa i va, shegai gba yavu kaviri ka ma asaka ka ma wundya i'ya tsara Kirisiti Kawauwi u woko u va,

⁹ kpam kain dem ma rongo ta ka6olo n eyi. Ma pityanangu kpam n ukuna u maci u kaci u va wa, ko ucira u kaci u va adama a upanaka Mele wa, shegai n Kawauwi ka ma pityanangu tsara u wauwa mu. Yan da ma yan nala kpaci ure u Kashila u da u tsu gonuko aza a maci n kaci ka ne wa ta a asu u upityanangu.

¹⁰ Ma ciga ta n reve Kawauwi, ma ciga ta kpam n reve ucira u da u 'yangasa yi a ukpa. Ma ciga ta n bolomgbono kaci n eyi, tsara n reve upana u ikyamba u ne. Ma ciga ta kpam n bolomgbono n eyi a asu u ukpa u ne.

¹¹ Adama a nala, ma ta n uzuwa u uma a ka 'yangasa mu ta a ukpa!

Lya kelime n umodono

¹² Kotsu n yan ili i na yi gbā wa, kpm kotsu n kotso uwoko ili i'ya i gain n woko wa. Shegai n lya tā kelime n manyan hal she ubana a makorishi ma a ka gonuko mu ili i'ya Kawauwi ka ciga mu n woko.

¹³ Ama a vā, dana ḍa n danai n kaṅa ḍe ili gbā wa, shegai ili i'ya n yain i'ya: n dambula kaci ka vā n ili i'ya i wurai wa, n modono tā n kaṅa ili i'ya i'ari a kapala.

¹⁴ N lya tā kelime nā n yanyi manyan tsarā n rawa a makorishi ma a ka naka mu ili i shinga, a'ayin a ḍa Kashila ka isa mu ubana a zuba adama a Yesu Kawauwi.

¹⁵ U gan tā gbā aza ḍa a'ari a asuvu a tsunu, aza ḍa a gbonguroi a asuvu a kulu a yawunsa tyoku u na. Kpm ili i roku i'a baci pini i'ya bawu i wushuki n i'ya, Kashila ka zuwa ḍa tā i wene ili i'ya i'ari i mayun.

¹⁶ Ili i'ya gbā i lakai kalen i'ya, tsu lyai kelime n utono ili i'ya tsu revei i'ari i mayun.

¹⁷ Ama a vā, tonoi tyoku ḍa mpa ma rongo, kpm i rot-songusu a asu u uwundya ili i'ya aza ḍa a ka rongo a asuvu a iryoci i'ya tsu naka le.

¹⁸ Nala u gain i rongo, kpaci ama ḍa pini ushani aza ḍa a ka rongo tyoku ḍa a ka wenike ele atokulalu a mawandamgbani ma Kawauwi a ḍa. Mari n tonuko ḍa ḍe ukuna u na vi, kpm hal n gogo-na kushen ka mari n meshi kpaci ukuna u na vi mayun ḍa.

¹⁹ Ama a na yi a rawa baci a makorishi, a ka cina tā kaci ka le a ukpa u ḍa bawu wari n utyoku. Ili i'ya a ka lyasaka kayala i'ya ili i'ya a ka cigaka ikyamba koshi. A tsu tsarā tā tsupige a ili i uwono i'ya a ka yansa. Gbā atakasuvu a le a'a tā a ili i likimba u na.

²⁰ Shegai aṣu ama a zuba a ḍa, a asu u ḍa Yesu Kawauwi wa rongo. Kpm tsu matsa ḍe uvana ugonu u ne tyoku u Kawauwi ka tsunu.

²¹ Wa bidya tā ikyamba i tsunu pini a likimba u na vi i'ya bawu i'ari n ucira, u gonuko i'ya i woko ikyamba i tsupige tyoku u i ne. Wa yan tā nala n ucira u ḍa u tsu zuwa ili dem i panaka yi.

4

¹ Ama a vā, ma ciga ḍa wa wa, kpm ma ciga tā n wene ḍa. I zuwa mu tā n pana kayanyan kpm eḍa funi ḍa a naka mu. Adama a nala, i shamgba n ucira a asuvu a utono u Asheku.

Tyoku ḍa uza wa rongo mai

²⁻³ Utoku u vā, vu yan tā manyan kaḅolo nā mpa mayun, kpm n folo vu tā vu baṅga aka a re a ḍa a'ari pini kaḅolo n avu. N folo tā Afodiya n Sinitiki, aka a re a na yi a doku a panamgbana adama a Asheku. Caupa, a yan tā manyan cika

kaḅolo nā mpa tsarā tsu tonuko aza roku ukuna u Kadyanshi ka Shinga. A yan tā kḅam manyan n Kileme n atoku a manyan a vā a roku. Kashilā ka korongu tā a'ala a ama a na yi a Tagarāda u Aza a Uma.

⁴ Yanyi mazāngā kain dem adama a Asheku. Asakai gai n doku n dana, yanyi mazāngā!

⁵ I yain ben n atoku a de. I ciḅa an utuwā u Asheku wari evu.

⁶ Kotsu i dambula adama a ili i roku wa, shegai i yain kavasu i foli uḅangā a kaci ka ili dem. Tonukoi Kashilā gbā ili i'ya bawu i'ari n i'ya, i naḅa yi ucikpa.

⁷ I yan baci nala, i reve tā an Kashilā ka fuḅa ka zuwa atakasuvu a de a rongo yuwu. Ili i'ya i lai tsulobo i'ya la vi cika, i lai kḅam ili i'ya katakasuvu ka uza ka reve. Pini nala, Kashilā ka kirana tā n atakasuvu n uyawunsa u de kḅam i rongo n Kawauwi.

⁸ Ama a vā, asakā n koruso n kadyanshi ka na: I zuwa atakasuvu a de a asu u ili i'ya i'ari i mayun, n tsupige n i maci. I yawunsa a kaci ka ili i'ya i'ari uwulukpi n i uciga kḅam n i'ya i'ari dere. I yawunsa a kaci ka ili i'ya i'ari i shinga cika i'ya i rawai a cikpala.

⁹ Kanai uyansa ili i'ya i rotsongusi ara vā, i kanā kḅam uyansa ili i'ya i panai n dansai. I kanā uyansa ili i'ya i wenei n yansai. Uyansa nala wa zuwa tā Kashilā ka ndishi n shinga ka rongo n aḅa.

Bulus cikpa le

¹⁰ Caupa i kirana tā nā mpa mai, ko an u wokoi a'ayin a roku a ḅa pini a ḅa i'ari ya ciga i yanka mu nala, shegai i tsā kabala ka ya ḅangā mu wa. Gogo-na n pana tā kayanyan n Asheku kḅaci i gono de ya kirana nā mpa.

¹¹ Dana ḅa n danai ili i na yi adama a ḅa n nambai ili wa, n rotsongusu tā n kawunku n ili i'ya mari n i'ya.

¹² N reve tā tyoku ḅa u tsu woko uza u namba baci ili, n reve tā kḅam tyoku ḅa u tsu woko uza u tsarā baci ili ushani. N reve tā tyoku ḅa uza wa rongo n upana kayanyan kain dem. N reve tā tyoku ḅa uza wa rongo n upana kayanyan wā baci n ilikulya, n tyoku ḅa wa rongo n mazāngā wā baci n kambulu. N reve tā tyoku ḅa uza wa rongo n upana kayanyan wā baci n ili ushani, n tyoku ḅa wa rongo wā baci bawu ili.

¹³ Ma fuḅa tā ma yan ko ndya wa adama a ucira u ḅa Yesu Kawauwi u naḅa mu.

¹⁴ Shegai gbā n nala, i darāka tā an i wenike mu uciga u de a asuvu a a'ayin a upana u ikyamba u vā a na vi.

¹⁵ Kḅam eḅa aza a Filibi yi i reve de an eḅa koshi i naḅai ikebe tsarā i ḅangā mu a'ayin a ḅa n tuko ḅa Kadyanshi ka Shinga

kpam dem an n aṣakai Masidaniya. Atoni a roku a'a la aza da a yain nala wa.

¹⁶ Ko a'ayin a da mari a Tasaloniya, i naka ta ikebe kuten gbam wa.

¹⁷ Dana da n danai nala an ma ciga kune ku roku wa, shegai ili i'ya ma ciga i'ya, ya wusha ta katsupi ka malen ma manyan ma de kpaci i wenike mu ta upana u iyali u de.

¹⁸ Gogo-na naha, ma ta n gba ili i'ya ma ciga. I la ta gbam i'ya ma ciga. I suku ta kune cika a akere a Abafuradita, kpam n wusha ta ka. Kune ka ku shinga ku magulani, kpam Kashila ka wusha ta udarakpa vi, u pana ta kpam kayanyan.

¹⁹ Kashila ka va, uza da wa kirana na mpa, wa naka da ta gba ili i'ya ya ciga n utsari u ne. Utsari u ne u da ili i'ya u naka tsu a akere a Yesu Kawauwi.

²⁰ Adama a nala gba, nakai Kashila Tata u tsunu tsupige hal ubana bawu utyoku. Ami.

Idyani i makorishi

²¹ Danasai gba Atoni a da a'ari a Filibi. Atoku a da a'ari pini na kabolo na mpa a ka suku ta idyani i le.

²² Gba Atoni a da a buwai a ka sukunku da ta dem idyani. Atoni a da a'ari a kuwa ku tsugono ku Kaisa† a ka sukunku da ta idyani mai mai.

²³ Asaka ukuna u shinga u Yesu Kawauwi Asheku u rongo n atakasuvu a de.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Kolosi

Ukukpā u kadyanshi

Atoni a ɗa a'ari a Kolosi a ɗa Bulus koronki ukanikorongi u na vi cina eyi a kuwa ku a'ali. Bulus ɗa gitai kuwa ku Atoni ku na ki wa. U taɓa gbam ukyawan asu vi wa. Reve ɗa u revei n Atoni yi an Abafara yanka yi alabari. Abafara Katoni ka ka wutaɗi a Kolosi ka kpam wari kaɓolo n Bulus a kuwa ku a'ali.

Atoni a ɗa a'ari a Kolosi a'ari a gita ɗe utono uwenishike u ɗa bawu u gain. A'ari a ka ciga a bishinka kaci ka le uciga u ili u kateshe, kpam a ka ciga a lyasaka atsumate a zuba kayala n ucira u kulu kau-kau. Koronku ɗa Bulus koronku le tsara u tonuko le ukuna u nala vi ugan wa. Ciga ɗa wa ciga u tonuko le ko ndya baci vuma wa ciga, Kawauwi ka naka yi ta i'ya. U todugbuso ta a kaci ka tyoku ɗa Kashila n Kawauwi a ka banga Atoni.

Nala dem gogo-na, Kawauwi ka naka ta gba ili i'ya vuma wa ciga adama a ɗa wa lyaka Kashila kayala. Tagarada u na u todugbuso ta gba ili i na yi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1:1-2)

Kvasu ka ucikpa (1:3-8)

Vuma n manyan ma Kawauwi (1:9-2:19)

Uma u savu n Kawauwi (2:20-4:6)

Idyani i makorishi (4:7-18)

¹ Mpa Bulus, Kashila ka ka cigai ka dangasa mu n woko kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi. Timoti wa ta pini na kaɓolo na mpa, eyi utoku u tsunu u ɗa.

² Atoni a ɗa a'ari a Kolosi a ɗa ma koronku. Atoku a tsunu a ɗa kpam a ka tono ta Kawauwi mai.

Asaka Kashila Tata u tsunu u naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Kvasu ka ucikpa

³ Tsu tsu yanska da ta kvasu maco, kpam tsu naka Kashila Tata u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi ucikpa.

⁴ Ili i'ya i zuwai tani i'ya tsu pana ta a da i pityanangu ta n Yesu Kawauwi kpam tsu pana ta a da ya ciga ta ama a Kashila gba.

⁵ I tsara ta upityanangu n uciga u nala vi adama a uzuwa u uma u ɗe, kpam Kashila ka zuwuka da ta ili i'ya i zuwukai uma vi a zuba, a asu u ɗa bawu ya wene i'ya gogo-na. I rotsongusu

tā uzuwa u uma u nala vi a'ayin a dā i panai akani a ukuna u mayun, Kadyanshi ka Shinga ka a tonuko dā.

⁶ Kadyanshi ka Shinga ka nala ki ka savaḍa tā uma u de, tun kain ka i panai ka a kagitā, dā Kashilā ka wenikei ukuna u shinga u ne a asu u aza a unyushi u cingi. Gogo-na Kadyanshi ka Shinga ka nala ki ka tambura de ko nte wa a likimba. Tyoku dā ka savaḍai uma u de, nala dem ka savaḍai uma u aza roku.

⁷ Abafara utoku u manyan u tsunu u dā, kpam tsa ciga yi tā cika. Aya uza dā u tuko dā Kadyanshi ka Shinga. U gbashika tā Kawauwi mai tyoku u katsumate ka tsunu a asu u de.

⁸ Aya uza dā u tonuko tsu tyoku dā Kulu Keri ku nākā dā uciga u pige u ama.

⁹ Adama a nala tsu tsu rongo dā tā uyansāka kavasū. Tsu yan tā nala tun kain ka tsu gitai tsu panai ukuna u de, kpam tsu asakā uyanka dā kavasū wa. Tsu folo tā Kashilā ka nākā dā gbā ureve u ili i'ya wa ciga i yain a atakasuvu a de, kpam tsu folo yi tā u nākā dā ugboji a ukuna u kulu.

¹⁰ Nala baci ya rongo ya nākā tā Asheku tsupige maco, kpam wa yan tā mazāngā n ādā. I rongo umatsasa ilimaci a asu u uyansa ili i shinga, kpam i rongo uwenike uciga a asu u atoku. Ya yansa baci nala, ya gbonguro tā kpam i rongo ureve u Kashilā.

¹¹ Tsu yan tā dem kvasu Asheku a nākā dā ugbami u asuvu n ucira u tsupige u ne tsarā i tsarā ahankuri n akawunki, kotsu i wowo wa. Asakā u shadāngu dā n mazāngā.

¹² Tsa ciga dā tā i rongo ucikpusa Tata maco. U zuwa dā tā i wushi kapashi a ili i'ya i'ari i ama a ne a tsugono tsu katyashi tsu ne.

¹³ U wusa tsu tā a asu u uza dā wa lya tsugono tsu karimbi tsu na, aku u tuko tsu a tsugono tsu Maku ma ne uza dā wa ciga cika.

¹⁴ Kashilā ka tsila tā utsarā u kaci u tsunu nā mpasa n Maku ma ne, nala kpam u cimbusukā tsu unyushi u cingi u tsunu.

Kawauwi ka la tā ko ya wa

¹⁵ Kawauwi ka ka wenike tsu tyoku dā Kashilā kari derere, ko an u wokoi ama a ka wene Kashilā n a'eshi a le wa. Aya Maku ma kagitā ma Kashilā kpam wā tā n tsugono tsu ili i'ya Kashilā ka yain gbā.

¹⁶ Kpaci Kashilā ka yan tā ili gbā a asu u ne. Kawauwi ka ka yain ili i'ya i'ari a zuba n gbā ili i'ya i'ari a likimba. U yain gbā ili i'ya tsa wene, u yain kpam ili i'ya bawu tsa fuda tsa wene. U yain kpam gbā icun i tsugono nā ngono n ucira kau-kau u dā bawu tsa fuda tsa wene. Mayun dā Maku ma Kashilā ma yain ili dem gbā tsarā ili dem i nākā yi tsupige.

17 Wā tā pini tun kahu a yain ili gbā, kpam aya uza da u zuwai ili dem i rongo mai.

18 Kawauwi aya kaci ka kuwa ku Atoni, Atoni kpam alya ikyamba i ne. Aya uza da u gitai kuwa ku Atoni kpam aya uza u kagita u da Kashila ka 'yangasai a ukpa u gonuko yi n uma. Adama a nala, aya kaci ka ili dem.

19 Kashila ka wenei u lobono tā gbā ili i'ya i'ari ara ne, i yain dem a asu u Kawauwi ki,

20 kpam Kashila ka wenei u lobono tā u zuwa ko ndya wa a zuba n likimba i woko ili i maci ara ne a asu u Kawauwi. Mpasa n Yesu n da n tukoi ndishi n shinga n Kashila, an a zuwai mpasa mi n tsalai a'ayin a da wari a mawandangbani.

21 Kahu nala vi, i'ari i yan tā mbari n Kashila. Eda atokulalu a ne a da i'ari, kpam uyawunsa u cingi n manyan ma cingi ma de ma pecene da de n eyi.

22 Shegai gogo-na u gonuko da de aje a ne. U yan tā nala a asu u ikyamba i Maku ma ne, uza da u kuwai a mawandangbani. Adama a nala, Yesu Kawauwi tuko da de a kapala ka Kashila, kpam i woko de uwulukpi bawu ko unyushi u cingi u te, kpam ko uza wa takpa da n unyushi wa a'ayin a da baci ya tuwa i shamgba a kapala ka ne.

23 Shegai u kana tā i rongo uwushukusu n Kadyanshi ka Shinga kpam i shamkpa ka n ucira. Kotsu i asaka uzuwa u uma u da i wushai a'ayin a da i panai Kadyanshi ka Shinga ki wa. Kadyanshi ka Shinga ka nala ki a yan tā kuɓari ku ne a likimba gbā, kpam mpa Bulus n woko tā kagbashi ka uncanga akani yi.

Manyan ma Bulus

24 N yan tā mazanga an a zuwai n panai ikyamba adama a de. Ma pana tā ikyamba i ili i'ya dem i tuwa mu, kpam ko n nala n cina upana u ikyamba u da Kawauwi ka panai wa. Upana u ikyamba u nala vi u tuko tā ili i'ya i ɓangai ikyamba i ne; wata, a'uwa a Atoni.

25 Mpa gogo-na kagbashi ka Atoni ka kpaci Kashila ka zuwa mu tā n tonuko da tyoku da kadyanshi ka Kashila kari mayun.

26 Kashila ka sokongu tā kadyanshi ki a asu u aza da a yain uma caupa, shegai gogo-na u wenike de afoɓi a ne a asu u ama a ne.

27 Kashila ka wenike tā akani a ne adama a da wa ciga tā eda Awulawa i reve ikuna i shinga n i tsupige i ne. Ili i'ya a'ari a sokongi, shegai gogo-na a todugboi vi i'ya na: Kawauwi ka rongo tā a asuvu a de, kpam adama a nala i reve tā ya dusuku a tsupige tsu ne kaɓolo.

28 Adama a nala a da tsa tonusuko ama ukuna u Kawauwi ko nte baci tsu banai. Tsu rono le tā atsuvu kpam tsu wenishike le tā. Tsu yan tā manyan n gbā ugboji u da Kashila ka naka

tsu, kpaci tsa ciga t̄a aza d̄a a 6olomgbonoi n Kawauwi a woko tyoku d̄a a gain a woko a gawunsa baci n Kashil̄a.

² N yan t̄a manyan cika tsar̄a ili i na yi i gita, kpam n pityanangu t̄a n ucira u Kawauwi u d̄a wa yan manyan a asuvu a v̄a.

2

¹ Ma ciga t̄a i reve tyoku d̄a m̄ari kumodu adama a d̄e, n adama a Atoni a d̄a a'ari a Lawudukiya, kpam n Atoni a d̄a bawu kotsu a gawunsai n̄a mpa.

² N yan t̄a nala tsar̄a n gbamatangu le kpam n 6olomgbono le n uciga. Nala wa zuwa le t̄a a tsar̄a ili i shinga ushani i'ya ya tuw̄a a asu u ureve u ili i usokongi i Kashil̄a i nala yi gb̄a. Kadyanshi ka Kawauwi ka ma dansa.

³ Aya uza d̄a wa 6an̄a gb̄a kuzuwate ku kakiri n ureve u d̄a bawu tsa wene vi.

⁴ N tonuko d̄a t̄a ili i na yi tsar̄a ko uza u fud̄a u yinsa d̄a n ugboji wa kpam u nanamgbana n ad̄a wa.

⁵ Ko an u wokoi m̄a t̄a m̄b̄ari n ad̄a, katakasuvu ka v̄a k̄a t̄a ara d̄e. Kpam m̄a t̄a n mazanga adama a d̄a ya rongo tyoku d̄a u gain i rongo kpam adama a d̄a i'ari n upityanangu u ucira n Kawauwi.

Yesu tuko t̄a uma u maci

⁶ Gogo-na an i wushuki n Yesu Kawauwi u wokoi Asheku a d̄e, lyayi kelime n utono u ne.

⁷ Zuwai alu a d̄e a asu u ne kpam i gbonguro a asuvu a le. Nala upityanangu u d̄e wa tsar̄a kami ka ugbbami, dere tyoku d̄a a wenishike d̄a. Kpam adama a nala dem ya cikpa t̄a cika.

⁸ Kotsu i as̄ak̄a ko uza u kan̄a d̄a n kananamgbani ka gbani wa. Kananamgbani ka nala ki ka yan t̄a yavu ka ugboji ka, shegai uwenishike u vuma d̄a koshi. A ucira u likimba u na u d̄a uwenishike u nala vi u wut̄ai shegai a asu u Kawauwi u d̄a wa.

⁹ Gb̄a ili i Kashil̄a i'a t̄a a asuvu a Kawauwi.

¹⁰ I'a t̄a ka6olo n eyi. Adama a nala, gb̄a ili i na yi i'a t̄a a asuvu a d̄e, kpam wa lya t̄a tsugono tsu ucira kau-kau n ucira u tsugono gb̄a.

¹¹ An i tuw̄ai a asu u Kawauwi u kida d̄a t̄a acombi a asuvu a kulu, shegai ukida u vuma u d̄a wa. Ili i'ya Kawauwi ka yain i'ya u kida t̄a ahali a unyushi u cingi a d̄e.

¹² An a lyu6ugu d̄a, a cidangu d̄a t̄a ka6olo n Kawauwi. Aku a 'yangasa d̄a n uma adama a d̄a i'ari n upityanangu a asuvu a ucira u Kashil̄a, uza d̄a u 'yangasai Kawauwi a ukpa.

¹³ Akushe a d̄a i'ari adama a d̄a i'ari n unyushi u cingi, kpam i'a n utsar̄a u kaci a ucira u unyushi u atakasuvu a d̄e wa.

Shegai Kashilā ka zuwa dā tā i rongo a asuvu a Kawauwi. U cimbusukā tsu de unyushi u tsunu gbā.

¹⁴ Unyushi u tsunu u dā pini ushani ukorongi, kpm ili i'ya a korongi vi i shamkpa tsu tā. Shegai Kashilā ka cimbusā tā i'ya, u bidyai i'ya u wacinsai i'ya a asu u dā u zuwai a varai i'ya a mawandamgbani ma Kawauwi.

¹⁵ A ure u nala vi u dā Kashilā ka takpai ucira u tsugono a asuvu a ucira kau-kau n ucira u tsugono. U zuwa le a panai uwono a kapala ka ama, kpm u lyai kaci ka le a mawandamgbani ma Kawauwi.

¹⁶ Adama a nala, ko uza u tonuko dā baci kagbani a ili i'ya ya lya ko ya so kotsu i dambula wa. Kotsu i dambula ko ama a dansāka dā baci an i kpaḍai uyan icun i abiki dem ko kpm abiki a uwoto u savu wa, ko kpm ukpaḍa utono mele ma kain ka Ashibi.†

¹⁷ Kpaci ili i nala yi gbā iryoci i ili i maci i'ya ya tuwā ya gita i'ya. Kawauwi n kaci ka ne aya ili i maci yi.

¹⁸ Ama a dā pini ushani aza dā a tsu yan ipeli a dana baci a'a n ukanā u kaci, shegai nala a'ari wa. A tsu gbashika tā atsumate a zuba. Kotsu i asāka ama a nala yi a yanka dā kadyanshi ka gbani wa. Icun i ama a nala yi a tsu dana tā gbā ili i'ya a wenei, kpm atakasuvu a le a dā bawu a'ari uwulukpi a dā a tsu zuwa le tā a yain agoni adama a uyawunsa u utengeshi u le.

¹⁹ Ama a nala yi a buwa kpm upaḍari n Kawauwi kaci ka ikyamba wa. Kpaci tsā tā upaḍari kaḅolo n ikyamba i ne n akawa a ne, kpm tsa gbonguro tā koshi tsu tsarā baci ilikulya n ucira u tsunu a asu u Kashilā.

²⁰ I kuwā tā kaḅolo n Kawauwi, kpm u wauwa dā tā a ucira kau-kau u likimba u na. Nida ya lya kapala n utono u mele ma likimba na yavu aza a likimba a dā i'ari?

²¹ Mele ma na ma dana tā, “Kotsu i kanā ili i na wa!” ko kpm “Kotsu i lyai ili i na wa!” ko gbām “Kotsu i sawa ili i na wa!”

²² Mele ma na mi ma yan tā kadyanshi ka ili i'ya bawu ya ɓarākpa. A'ayin a dā baci tsu yain manyan n ili yi, aku i wacuwa. Nala dem wari n mele ma ama a yain.

²³ A tsu wene tā yavu mele mi mai dā m̄ari, kpaci a tsu zuwa tā ama a maṣā a zuwa Kashilā ka pana kayanyan, ko kpm a wenike uvakunku u kaci u kaḅan. Nala vi kaḅan ka, kpm dem a tsu zuwa tā ama a pana ikyamba a asu u umāṣā a zuwa Kashilā ka pana kayanyan. Shegai mele ma na mi ma tsu ɓangā uza dā wa ciga u asāka uyawunsa u cingi n uciga u ili i cingi wa.

3

Tyoku da uza wa rongo uwulukpi

¹ An u wokoi a 'yangasa da a ukpa kaɓolo n Kawauwi, u kana ta i zuwa atakasuvu a de a ukuna u zuba, a asu u da Kawauwi kari na ndishi a ulyaki u Kashila.

² Zuwai asuvu a de a yawunsa u ili i zuba, shegai a ili i likimba wa.

³ Yansai nala an i kuwai a'ayin a da Kawauwi ka kuwai, kpam gogo-na Kawauwi ka fobugo da de uma u mayun u de n Kashila.

⁴ Kawauwi ka uma u mayun u de, kpam an Kashila ka wenike yi a likimba gba, eda dem ya dusuku ta kaɓolo n eyi a tsupige tsu ne.

⁵ U kana ta i wuna ikuna i likimba i na i'a baci a asuvu a ikyamba i de. I wuna tsishankala, ko uyan manyan ma tsishankala icun kau-kau. U kana ta dem i wuna upana u maluwa ma icun i ili i nala yi. U gan ta dem i asaka upansa icun i maluwa ma ili i cingi i nala yi. I takpa uciga u utsara u ikebe ili i'ya i'ari ili i te n ulyaka ameli kayala.

⁶ Upan u Kashila wa ta a utuwa a asu u icun i ama da a ka yansa ili i nala yi.

⁷ Eda dem i'ari ya yansa ta nala caupa a'ayin a da i'ari aza a likimba.

⁸ Shegai gogo-na u kana ta i asaka uyansa ili i nala yi a asuvu a de. I asaka unamgbi u asuvu n ibili. Kotsu i asaka dem uyansa atoku tsicingi n kunangasu hal dem n kadyanshi ka gbani. Asakai utonusuko ama kadyanshi ka ka balala le.

⁹ Kotsu i yansa kaci ka de kaɓan wa, an u wokoi i mondoi vuma u cau kpam n tyoku da i rongoi caupa.

¹⁰ Gogo-na i uka de vuma u savu, kpam uza da u yain vuma u savu u nala vi wa rongo da ta unakasa ureve kpam u gonuko da tyoku da eyi wari.

¹¹ A uma u savu u na vi, u dambula ko avu uza u Yahuda u da ko Kawulawa wa. Kpam u dambula ko a kida vu kacombi ko a kida vu wa. U dambula dem ko kamoci ka baci wari, ko a kaɓon ka kaletsu ka uryagbaji ka wari wa. U dambula ko uza da wa gbasha ko uza da bawu wa gbasha wa. Ili i'ya i'ari n kalen i'ya Kawauwi, kpam wa ta a asuvu a tsunu gba.

¹² Adama a ili i nala yi, kpam n adama a da Kashila ka dangasa da i woko ama a ne kpam u gonuko da uwulukpi, n adama a da wa ciga da, kotsu i yain n asuvayali, n ubanga u atoku. Kpam i vakunku kaci ka de n ahankuri. Ili i na yi i'a ta tyoku u aminya a da i tsu uka.

¹³ Kotsu i pana upan u atoku wa, kpam unyushi wa baci pini, kotsu i cimbusuka atoku. Asheku a cimbusuka da ta, adama a nala, nala dem ya cimbusuka atoku a de.

¹⁴ Kunya ka ku lakai kalen ka ya uka, ka uciga. Uciga u bolomgbono tsu t̄a gb̄a kpam u zuwa tsu tsu rongo kaḅolo mai.

¹⁵ Aṣak̄a ndishi n shinga n Kawauwi n toni n aḁa. Yansai nala adama a ḁa i'ari atoku a ikyamba i te kpam Kashil̄a ka isa ḁa i rongo a asuvu a ndishi n shinga. Kpam i cikpa Kashil̄a maco.

¹⁶ Aṣak̄ai akani a Kawauwi a shamgba a atakasuvu a ḁe ushani kpam a ka zuwa ḁa t̄a i yain n ugboji. Yankai akani a ne manyan i ḅangamgbana a asu u uwenishike kaci ka ḁe kpam i naḁa le adooki. I rongo n ucikpa a asuvu a atakasuvu a ḁe, i rongo n i shipi gb̄a icun i ishīpa i shinga ubana a asu u Kashil̄a.

¹⁷ Ko ndya baci ya yan ko tani ya dana, yanyi i'ya a asuvu a kala ka Yesu Asheku. Kpam a'ayin a ḁa ya yan ili i nala yi, i cikpi Kashil̄a maco a asu u ne ubana a asu u Kashil̄a Tata.

Tyoku ḁa uza wa rongo a kuwa ku ne

¹⁸ Aka, gorimukoi a'ali a ḁe, kpaci dere ḁa wari ya tono baci Asheku.

¹⁹ A'ali, cigai aka a ḁe kotsu i rongo n ele n asuvu a shen wa.

²⁰ Mmuku, gorimukoi isheku i ḁe a ili dem, kpaci nala ya zuwa Asheku a pana kayanyan.

²¹ Isheku, kotsu i maṣa mmuku n ḁe hal a kpaḁa utsara ugbama u asuvu wa.

²² Agbashi, u kana t̄a i gorimuko azakuwa a ḁe pini naha a likimba. I maṣa i zuwa le a pana kayanyan. A'ayin a ḁa baci i wenei a ka wundya ḁa a ḁa ya yan nala koshi wa. Yansai nala n atakasuvu a ḁe gb̄a maco a'ayin a ḁa baci bawu a ka wundya ḁa. Nala ya naḁa Asheku tsupige.

²³⁻²⁴ Ya yanka t̄a Yesu Asheku manyan a'ayin gb̄a. Vuma ḁa ya yanka manyan wa. Asheku a ḁa a ka naḁa ḁa agadu a woko katsupi ka malen ma manyan ma i yain. Adama a nala, yanyi manyan n ucira u ḁe gb̄a.

²⁵ Kpam i reve t̄a i yan baci ili i'ya bawu i gain, a ka tsupa ḁa t̄a n ili i cingi i'ya i yain vi. Kpaci Kashil̄a ka wenike kudyangi a asu u aza ḁa a yain ili i cingi wa.

4

¹ Azakuwa, kiranai n agbashi a ḁe, i bidya le un̄a u te, an u wokoi i reve t̄a i'ari n Uzakuwa u ḁe a zuba.

Yanyi kavasu

² Rongoi uyansa kavasu n atakasuvu a ḁe ufoḅusi kpam n ucikpa a atakasuvu a ḁe.

³ Yanyi kpam kavasu adama a tsunu. Yanyi dem kavasu tyoku ḁa Kashil̄a ka kukpa ure adama a akani a tsunu, tsara

tsu tonuko ama ili i'ya i'ari usokongi i Kawauwi, ili i'ya i zuwai mari usiri n ikani da la vi.

⁴ Yanyi kvasu tsara n dansa akani a na yi mai, tyoku da u gain.

⁵ Rongoi n ugboji a'ayin a da baci i'ari kabolo n aza da bawu a'ari Atoni. Yanyi manyan n kabala ka i tsara mai.

⁶ Kadyanshi ka de ka woko ili i shinga kpam n maluwa ma upana, tyoku u kusan ka kari na mkpadi. Nala wa banga da ta i reve tyoku da ya wushunku uza da baci dem u yan da keci.

Idyani i makorishi

⁷ Tikiku wa tonuko da ta ukuna u va. Utoku u tsunu u da uza da tsa ciga. Kabangi ka ka maci uza da wa gbashika Asheku kabolo na mpa.

⁸ N suku yi ta a nwalu n na mi tsara u zuwa da i reve tyoku da tsa yansa kpam u gbatangu da.

⁹ Mpa dem na ma suku Onisima. Eyi dem uza u maci u da kpam utoku u da n lakai uciga. Eyi dem uza u te u da a asuvu a ama a de. A ka tonuko da ta gba ili i'ya ya gitasa pini na.

¹⁰ Aristaraku wa ta pini na a kuwa ku a'ali kabolo na mpa. Wa danasa da ta, nala dem Marku, uza da akaya a ne a'ari a te n Baranaba. Tsu tonuko da ta caupa i ryabusa Marku mai u tuwa baci.

¹¹ Joshuwa* uza da dem a tsu isa Yusutu wa sukunku da ta idyani. Alya koshi Atoni a Yesu Asheku a asuvu a aza a Yahuda aza da tsa yan manyan kabolo. A ka yan ta manyan na mpa adama a tsugono tsu Kashila kpam alya a vakunku mu asuvu.

¹² Abafara vuma u ilyuci i de da, kpam kagbashi ka Yesu Kawauwi. Wa sukunku da ta dem idyani. U tsu yansa da ta kvasu kain dem. U folo ta Kashila ka zuwa da i yain ugbami kpam kotsu i asaka upityanangu wa, kotsu i shamgba n ucira tyoku da Kashila ka ciga.

¹³ Ma dana ta u matsa ta cika adama a de n adama a Atoni a da a'ari a ilyuci i Lawudukiya n Hirafoli.

¹⁴ Kaje ka maci ka tsunu kanaki ka aguma Luka wa sukunku da ta dem idyani, nala dem Dima.

¹⁵ Nakangi akani a idyani i tsunu a asu u atoku a da a'ari a Lawudukiya, n uka u da a ka isa Nimfa n gba aza da a tsu gawunsusa a kuwa ku ne.

¹⁶ A'ayin a da baci i kotsoi uyan kaneshi u ukanikorongi u na vi, i naka dem Atoni a da a'ari a Lawudukiya tsara a yain dem kaneshi. Eda dem i yain kaneshi u ukanikorongi u da n koronku le. ¹⁷ Tonukoi Arikibu udyanshi u na, "Matsa vu kotso manyan ma Asheku a naka vu."

* 4:11 N Tsiyahuda kala ka "Joshuwa" ka "Yesu" n Tsiheline.

18 Mpa Bulus uza da u korongi idyani i na yi n kukere ku va.
Ci6ai n ikani i va.
A_saka ukuna u shinga u Kashila u toni n ada.

Ukanikorongi u Kagita Ubana a Asu u Aza a Tasaloniya

Ukukpa u kadyanshi

An Bulus kotsoi ukorongu ukanikorongi u na vi, aku u korongi kpm u roku ubana a asu u Atoni a Tasaloniya. Tasaloniya ilyuci i ucira i'ya a ikengi i kushiva n kuden ku pige. Pini a asu vi, atoni a ameli a da pini ushani. Bulus tuwa ta a Tasaloniya u wenishikei ama ukuna u Yesu. U yan ta dem manyan ma uyan atani tsara u tsara ikebe. Atoni a ameli ushani a woko ta Atoni a Yesu. Aza a Yahuda a da a'ari pini a woko ta dem Atoni.

An a yain a'ayin, aza da a ka tono n ama a ilyuci yi a gitai malyon, pini nala, a lokoi pini Bulus. An nala u wurai, Bulus tuwa ta u suki kaɓangi ka ne Timoti u tuko yi alabari a Atoni a da a'ari a Tasaloniya vi. Timoti tuko yi ta alabari a shinga, an u kotsoi upana alabari a shinga yi da Bulus korongi ukanikorongi vi.

Uwenishike u pige u da wari pini a ukanikorongi u na vi u da a'ayin a da Yesu wa doku wa gono pini na a likimba. Ili ushani ya gita ta a a'ayin a nala yi. Tsa reve kain ka ili yi ya gita wa, adama a nala u gan ta tsu rongo mai tyoku da Kashila ka ciga hal n tsu vani kain ki. Gba ili i na yi Bulus dana ta i'ya pini a ukanikorongi u na vi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1:1-3)

Upityanangu u aza a Tasaloniya n iryoci (1:4-3:13)

Uma u da wa zuwa Kashila ka pana kayanyan (4:1-12)

Ili i'ya tsa fuda tsa wene Asheku a gono baci (4:13-5:11)

Idani i makorishi n idyani (5:12-28)

¹ Aṭsu an Bulus n Sila n Timoti aṭsa tsa korongu ukanikorongi u na ubana a asu u Atoni a Tasaloniya. Ele dem aza a Kashila Tata u tsunu a da kpm aza a Asheku Yesu Kawauwi aza da a'ari a asu u nala vi. Ma yan ta kavasu na n foli Kashila ka wenike ukuna u shinga u ne ara de kpm u zuwuka da unā u shinga na ndishi n shinga.

Upityanangu u aza a Tasaloniya

² Tsu tsu rongo ta ucikpa Kashila adama a de gba. Kpm gba a'ayin a da baci tsa yan kavasu, tsu tsu ciba da ta dem.

³ A'ayin a da baci tsa dansa ukuna u de n Kashila Tata u tsunu, tsu tsu dansa ta ukuna u ili i'ya i tsu yan adama a upityanangu u de, kpm tsu tsu dansa ta manyan ma i tsu yan

an ya ciga atoku, tsu tsu dansa t̄a k̄pam tyoku d̄a i tsu rongo uzuwa uma a asu u Asheku Yesu Kawauwi a'ayin a d̄a baci i'ari a asuvu a upana u ikyamba.

⁴ Aje a va, Kashil̄a ka ciga d̄a t̄a, k̄pam tsu reve t̄a u dangasa d̄a t̄a tsar̄a i woko ama a ne.

⁵ An tsu tonuko d̄a Kadyanshi ka Shinga, n udyanshi u d̄a koshi wa, shegai n ucira u d̄a. Kulu Keri ka ku zuwa d̄a i reve ili i'ya tsu danai vi mayun d̄a. K̄pam an tsu rongoi n ad̄a, i wene t̄a tyoku d̄a tsu rongoi a uwenike ukuna u maci u akani vi.

⁶ Nala dem, i rongo t̄a tyoku d̄a tsu rongoi n tyoku d̄a Asheku a rongoi. A asuvu a upana u ikyamba dem, i wusha t̄a akani yi k̄pam Kulu Keri ku zuwa d̄a t̄a i yain mazanga.

⁷ Nala i wokoi iryoci i ama gb̄a aza d̄a a ka tono Asheku a uɓongu u Masidaniya n Akataya.

⁸ Adama a d̄e, kadyanshi ka Asheku ka kyawan d̄e gb̄a ko nte wa a uɓongu u na vi, hal gb̄am kapala n asu u na vi. Upityanangu u d̄e n Kashil̄a a reve t̄a n u d̄a ko nte wa. Adama a nala tsa ciga gb̄am tsu yain kadyanshi a kaci ka nala wa.

⁹ Ama yi n kaci ka le a tsu rongo t̄a uyan kadyanshi tyoku d̄a i ryabusa tsu. A tsu dansa t̄a dem tyoku d̄a i kpatalakai ameli kucina, aku ya gbashika Kashil̄a ka mayun n ka uma.

¹⁰ A tsu dansa t̄a dem tyoku d̄a ya vana Maku ma ne Yesu u tuwa a zuba. Kashil̄a ka 'yangasa t̄a Yesu a ukpa, gogo-na k̄pam Yesu nala vi aya wa wauwa tsu a upana u ikyamba u upan u ne u d̄a wa tuwa.

2

Manyan ma Bulus a Tasaloniya

¹ Ama a va, i reve t̄a gai utuwa u d̄a tsu tuwai tsu kyawan d̄a u gbani u d̄a wa. ◇

² I reve t̄a an tsari a Filibi kahu tsu tuwa ara d̄e. ◇ Nte a zuwa tsu tsu panai ikyamba pini k̄pam a yanka tsu tsilai. Shegai Kashil̄a ka tsunu ka naka tsu t̄a ugbami u asuvu u d̄a tsa tonusuko d̄a Kadyanshi ka Shinga ka ne a kateshe, ko an u wokoi ama ushani pini a ka kangusu tsu t̄a.

³ Akani a d̄a tsu tuko d̄a, a'ari n kaɓan wa. Tsu tuko d̄a a d̄a tsar̄a tsu yain ugboji wa. Ryafa d̄a tsa ciga tsu ryafa d̄a wa. Nala wari wa, ko kenu!

⁴ Kashil̄a ka wene tsu t̄a tsari mai d̄a gai i zuwai u naka tsu Kadyanshi ka Shinga ka ne tsar̄a tsu tonusuko aza d̄a a buwai vi. Ili i'ya tsa ciga i'ya, tsu zuwa Kashil̄a ka pana kayanyan, kpaci aya uza d̄a u kondoi atakasuvu a tsunu. Tsu tsu zuwuka kadyanshi ka ama atsuvu wa.

⁵ I reve t̄a mai tsu tsu cikpala d̄a n kaḅan wa, kpam Kashil̄a n kaci ka ne wa wenishike t̄a ili i'ya tsu yain adama a kurura a d̄a wa.

⁶ Tsu tsu yan ili adama a d̄a tsa tsar̄a tsupige ara d̄e, ko ara uza wa.

Kpaci ātsu asuki a Kawauwi a d̄a, tsa fuda t̄a tsa yanka ucira u nala manyan tsu zuwa d̄a i nakā tsu ili i'ya tsa ciga.

⁷ Shegai tsu yan nala wa, aku tsu vakunki kaci utuwā ara d̄e tyoku d̄a mma u tsu comuko kpam u kirana n̄a mmuku n ne.

⁸ Tsu ciga d̄a t̄a cika kpam tsu pana t̄a kayanyan tsu tuko d̄a Kadyanshi ka Shinga ka Kashil̄a, kpam dem tsu pana t̄a kayanyan tsu ɓ̄angā d̄a a ili dem, kpaci i woko d̄e aza d̄a tsa ciga cika.

⁹ Ama a va, i ciḅa t̄a tyoku d̄a tsu yain manyan cika an tsari kaḅolo n aḅa. Kaara n kayin tsu tsu moḅono t̄a tsu tsar̄a ikebe tsar̄a ili i'ya baci dem tsa ciga tsu tsila i woko ili kadambula ara uza wa, a'ayin a d̄a tsari pini n tsu yanyi kuḅari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kashil̄a.

¹⁰ Eḅa ama a tsunu aza d̄a i wenei ukuna vi n a'eshi a d̄e, nala dem Kashil̄a, ātsu ts̄a t̄a sarara n ukuna u mayun, ko uza wa nakā tsu unyushi tyoku d̄a tsu yanka d̄a wa, eḅa aza d̄a i wushuki n Asheku.

¹¹ Kpam i reve t̄a tsu tono t̄a n aḅa mai tyoku d̄a tata u tsu tono n̄a mmuku n ne.

¹² Tsu folo d̄a t̄a, kpam tsu gbamatangu d̄a t̄a. Tsu zuwa t̄a ya dem u rongo ure u d̄a wa nakā Kashil̄a tsupige, kpaci u isa d̄a t̄a i uwa a tsugono tsu ne i tsar̄a kaḅon a tsupige tsu ne.

¹³ Kain dem tsu tsu cikpa t̄a Kashil̄a an i wushuki n akani a d̄a tsu tuko d̄a. I danai idani i tsunu i ama i'ya koshi wa. I wushai akani yi dere tyoku d̄a a'ari mayun: Akani a Kashil̄a a d̄a. Kpam akani a nala yi a ka rongo t̄a uyan manyan ara d̄e aza d̄a i wushuki.

¹⁴ Ama a va, an i wushuki n ili i'ya tsu danai, ama a d̄e a foro d̄a t̄a. Nala i wokoi tyoku u Atoni a Kashil̄a a d̄a a'ari a Yahuda. Ama a nala yi a wushuku t̄a n Yesu Kawauwi, aku ama a le aza a Yahuda a foro le dem.

¹⁵ Aza a Yahuda a nala yi a wuna t̄a ntsumate n le, hal aza roku a le gb̄am a wunai Yesu Asheku. Gogo-na a zuwa tsu t̄a tsu panai ikyamba kpam a loko tsu. Ama a nala yi a yan ili i'ya Kashil̄a ka pana kayanyan wa, kpam a ɓ̄ishinkai gb̄a ama uwusha ukuna u shinga,

¹⁶ Kpaci a ɓ̄ishinka tsu t̄a tsu dansa n Awulawa tsar̄a kotsu a tsar̄a iwauwi wa. Nala a rongoi uyansa n a dokusi unyushi u cingi u le. Aku Kashil̄a ka tuwāi ka yain upan, u yan le mavura.

Bulus wa ciga u doku u kyawan le

¹⁷ Ama a va, an a loko tsu ara de, tsu barakpa wa, she na tsu matsai cika tsu gono. Tsu asaka ucibusu n adā wa, ko kenu, kpm tsu ciga tā tsu wene dā cika.

¹⁸ Mayun da tsa ciga dā uwene. Mpa Bulus, n matsa tā a'ayin ushani tsara n tuwa ara de, shegai Kanangasi* ka kangu mu tā.

¹⁹ Ili i'ya i zuwai ma ciga n wene dā i'ya, i tuko tsu tā uzuwa u uma, i naka tsu kpm mazanga, kpm eda funi u tsara u kaci u tsunu. Ya zuwa tsu tā tsu yain mazanga a kapala ka Yesu Asheku a'ayin a da baci u tuwai.

²⁰ Eda tsupige tsu tsunu, eda kpm mazanga ma tsunu.

3

¹ Adama a nala, an tsu kpaɗai akawunki a upana alabari a de, aku tsu wushuki tsu da atsu tsa shamgba tā a Atina,

² aku tsu suki Timoti ubana ara de. U yan tā manyan n atsu tyoku u kagbashi ka Kashila, kpm u yain kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi. Tsu suku yi tā tsara u zuwa dā i yain ugbami kpm u gbamatangu upityanangu u de.

³ Tsa ciga i dambula adama a upana u ikyamba u da wa tuwusa dā wa. I reve tā gai an upana u ikyamba vi wa tuwa, cinda Kashila ka ka dangasa tsu.

⁴ A'ayin a da tsari n adā vi, tsu tsu ronuso dā tā atsuvu tsu da upana u ikyamba wa tuwa tsu tā gbā tsunu gogo. Kpm i reve tā mai upana u ikyamba u tuwa de.

⁵ N pana tā alabari a upana u ikyamba u de hal n kpaɗai ukawunku n alabari a da n panai, da i zuwai n suki Timoti vi. N suku yi tā tsara u wene ko upityanangu u de u buwa pini n ugbami. Mari n pana tā uwonvo ma wundya ko Uza u Ukondo u fuda dā de, manyan ma tsunu kpm gbā ma woko ma gbani.

Timoti danai ili i'ya u wenei

⁶ Gogo-na da Timoti gonoi a asu u nwalu n ne utuwa ara tsunu an u wutai ara de. U tuko tsu tā alabari a shinga a ukuna u upityanangu u de n ukuna u uciga u de. U tonuko tsu tā kpm an i'ari tsu a ucibusu n mazanga kpm ya ciga tsu uwene, tyoku da atsu dem tsa ciga dā uwene.

⁷ Ama a va, atsu n kaci ka tsunu dem tsā tā n upana u ikyamba kpm a ka yan tsu mavura cika, shegai tsā tā n nvain n katakasuvu an i shamgbai n ucira a upityanangu u de.

⁸ Gogo-na tsu reve tā an i'ari kushani n ucira n Asheku, nala vi u doku tā u gbamatangu tsu.

* **2:18** Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

⁹ Tsu cikpa t̄ Kashil̄a adama a d̄e cika! Adama a d̄e ts̄a t̄a n maz̄anga ma pige a kapala ka Kashil̄a.

¹⁰ Kaara n kayin tsu tsu yan t̄a kvasu cika adama a d̄e. Kpam tsu folo t̄a Kashil̄a ka āsakā tsu tsu doku tsu wene d̄a, tsarā tsu shad̄angusu ili i'ya i gusai a asuvu a upityanangu u d̄e.

¹¹ Kvasu ka tsunu ka Kashil̄a Tata u tsunu n Yesu Asheku a āsakā tsu tsu kondo d̄a.

¹² Tsa ciga t̄a Asheku a zuwa uciga u d̄e u gbonguro cika hal n i cigamgbani kpam i cigi gb̄a ama, tyoku d̄a dem ātsu tsa ciga d̄a cika.

¹³ A'ayin a d̄a baci Asheku a tsunu a ka gono n aza a uwulukpi a ne. Tsu yan t̄a kvasu u zuwa atakasuvu a d̄e a rongo n ucira cika, tsarā kain ka ugono ka ne i woko uwulukpi a kapala ka Kashil̄a Tata u tsunu kpam ko uza wa takpa d̄a n ukuna u roku wa.

4

Rongoi mai a kapala ka Kashil̄a

¹ A makorishi ama a va, tsa folo d̄a t̄a adama a kala ka Yesu Asheku i rongo a ure u d̄a Kashil̄a ka pana kayanyan. Tsu wenishike d̄a d̄e nala vi kpam hal n gogo-na nala i'ari uyansa. Tsu gbamatangu d̄a t̄a i lyai kapala n uyansa nala

² kpaci i ciba t̄a ili i'ya tsu wenishike d̄a a asuvu a kala ka Yesu Asheku.

³ Tsa ciga d̄a t̄a i rongo uwulukpi, kotsu i suma unyushi u cingi u tsishankala.

⁴ Ya dem u fuda u gufi ikyamba i ne i rongo ure u d̄a wari uwulukpi n u d̄a kpam ama a ka naka karinga.

⁵ Kotsu i woko agbashi a uciga u atakasuvu a d̄e tyoku d̄a Awulawa a tsu yan wa, kpaci a reve Kashil̄a n ire i ne wa.

⁶ Kotsu vu ryafa utoku u vunu Katoni vu bidya uka u ne wa, kpaci Asheku a ka foro t̄a gb̄a aza a icun i unyushi i cingi i nala yi. Tsu rono d̄a t̄a atsuva caupa.

⁷ Kashil̄a ka isā tsu t̄a tsu woko uwulukpi, u isā tsu tsarā tsu rongo uma u d̄a wari n ashinda wa.

⁸ Gb̄a uza d̄a baci u kpād̄ai utono ukuna u na vi, ukuna u vuma d̄a u kpād̄ai unaka karinga wa, shegai Kashil̄a ka wari u'yuwan, uza d̄a u naka d̄a Kulu Keri ku ne.

⁹ Kashil̄a n kaci ka ne u wenishike d̄a t̄a i cigi atoku a d̄e, adama a nala ili i'a la ya zuwa mu n koronku d̄a ukuna u uciga u Atoni u d̄a ya wenike asu u ama a Kashil̄a wa.

¹⁰ Mayun d̄a, ko gogo-na i'a t̄a n uciga ushani ubana a asu u Atoni a d̄a a'ari a uyamba u Masidaniya. Ama a va, ko an u wokoi nala, tsu folo d̄a t̄a i doku i cigi le cika.

¹¹ Ili i'ya ya ciga cika i'ya: i rongo n uma u de shiriri, yawun-sai a ukuna u manyan ma de koshi, kpam i yain manyan n akere a de, tyoku da tsu tonuko da caupa.

¹² Adama a nala, ama da bawu a'ari Atoni a ka naka da ta karinga adama a uma u da ya rongo, kpam ya zuwa ucira u de a asu u ama a naka da ikebe wa.

Tyoku da Asheku a ka gono

¹³ Ama a va, ma ciga ta i reve ili i'ya ya gita n Atoni a da a kuwai. Kotsu i shadangu n unamgbukatsuma adama a le tyoku u ama da bawu a'ari n uzuwa u uma wa.

¹⁴ Tsu wushuku ta Yesu kuwa ta kpam u 'yanga n uma. Kpam dem tsu wushuku ta Kashila ka gonuko baci Yesu, wa gonuko yi ta kabolo n ama da a pityanangi n eyi kahu a kuwa.

¹⁵ Yesu Asheku u tonuko tsu ta u gono baci, atsu aza da tsari n uma a'ayin a da Asheku a ka gono vi, tsa uwa a kapala ka aza da a lasa tsu wa.

¹⁶ Asheku n kaci ka ne wa cipa ta a zuba. A'ayin a nala yi ama a ka pana ta kalagatsu ka Asheku, kpam a ka pana ta isali i pige a asu u uzapige u atsumate a zuba, a ka panaka le ta a fula kavana ka Kashila. Nala gita baci, aku aza da a kuwai a asuvu a Kawauwi a gita a 'yanga. ¹⁷ Atsu aza da tsari n uma a likimba, a ka canga tsu ta a asuvu a alishi tsu gawunsa n Asheku a zuba, kpam tsu rongo n eyi de maco.

¹⁸ Nala ya gbamatangu atoku n kadyanshi ka nala ki.

5

¹ Ama a va, ili i'a la ya zuwa mu n koronku da ko nida ko nwere da ikuna i na yi ya gita wa,

² kpaci i reve ta mai kain ka Asheku a ka tuwa wa woko ta tyoku da kaboki ka tsu tuwa n kayin.

³ A'ayin yi, ama a ka dana ta, "Tsa ta na ndishi n shinga kpam tsa n ukuna wa," kute-kute aku upana u ikyamba u rukpa le, tyoku da uka u katsuma u tsu pana m6ala ilimaci ya rawa yi baci. Asu wa la u da ama a ka la a upana u ikyamba u nala vi wa.

⁴ Ama a va, i'ari a asuvu a karimbi a ikuna i na yi wa, kpam kotsu i yain majiyan ma kain ka baci kain ka Asheku ka tuwa da tyoku u kaboki wa.

⁵ Kpaci eda mmuku n katyashi n da kpam aza kaara. Atsu aza a karimbi n kayin a da wa.

⁶ Adama a nala she i wundi mai, kotsu i lavuta tyoku u aza da a buwai wa. Shegai i rongo n uma kpam n ukana u kaci.

⁷ N kayin ka a tsu lavuta, aza da kpam a tsu so n kayin ka a tsu so hal a tamgbalaka.

⁸ Shegai atsu aza da tsari a asuvu a katyashi u gan ta tsu kana kaci ka tsunu. A'ayin a da baci Kalapansi ka shilakana

n aṭsu, tsu lyai kapala n upityanangu n Yesu n uciga u ama, tyoku ḁa kasoje ka tsu uka maraḡa a makamba. Tsu zuwa uma u ḁa Yesu wa wauwa tsu, tyoku ḁa kasoje ka tsu uka makun ma kuvon.

⁹ Tsu yain ili i nala yi kpaci Kashila ka bidya ta ka wauwa tsu a akere a Yesu Kawauwi Asheku. U bidiga kaci ka ne u tsungu upan u ne ara tsunu wa.

¹⁰ Ko aṭsu n uma ko a asuvu a ukpa a'ayin a ḁa baci u gonoi tsa rongo ta n eyi bawu utyoku, kpaci Yesu Asheku u kuwa ta adama a tsunu.

¹¹ Adama a nala, kotsu i gbamatangu atakasuvu a atoku a ḁe, i rongo a unakaṣa atoku a ḁe adooki, dere tyoku ḁa i'ari uyansa.

Uwenishike u makorishi

¹² Ama a va, nakaṣi azapige a ḁe tsupige aza ḁa a'ari a asuvu a manyan ma Asheku. A yan ta manyan cika a asuvu a ḁe, kpam a tonuko ḁa ta ili i'ya bawu i gain i yain.

¹³ Nakaṣi ama a na yi karinga cika kpam i cigi le cika adama a manyan ma le. I rongo kpam na ndishi mai n atoku.

¹⁴ Ama a va, u kana ta i roni atsuva a awonvoli. Gbamatangi aza a uwonvo. I banga aza ḁa bawu a'ari n ucira, ya dem yanyi ahankuri n eyi.

¹⁵ I kirana kotsu a tsupa ukuna u cingi n ukuna u cingi wa, shegai a'ayin dem i matsa i yain ili i shinga a asu u atoku a ḁe n ama gba.

¹⁶ Kain dem i yain mazanga.

¹⁷ Rongoi uyan kvasu bawu ubula.

¹⁸ Ko ndya baci i gitai i cikpa Kashila, kpaci tyoku ḁa Kashila ka ciga u ḁa la vi, kpam eda ama a Yesu Kawauwi a ḁa.

¹⁹ Kotsu i kangu Kulu Keri wa.

²⁰ Kotsu i goro kadyanshi ka Kashila ka ka wutusa a unu u Atoni wa,

²¹ shegai i kondo ili i'ya a danai gba. Shamkpai ili i'ya i'ari i shinga.

²² Sumai gba ili i'ya i'ari i cingi.

²³ Tsu reve ta Kashila aya uza ḁa u tsu naka ndishi n shinga. Kvasu ka va ka u wulukpe ḁa a ili dem. Asaka u bishinka kulu ku ḁe, n uma u ḁe, n ikyamba i ḁe uyan u unyushi u cingi ko a ure u eni u ḁa baci, hal Yesu Kawauwi Asheku u gono.

²⁴ Uza ḁa u dangasa da u rawa ta i wushuku n eyi, kpam wa yan ta nala.

²⁵ Ama a va, yanka tsu kvasu.

²⁶ Danasai Atoni n uwambatsa u uwulukpi.

²⁷ N tonuko da ta a asuvu a ucira u Asheku i yanka gba Atoni kanaishi u ukanikorongi u na vi.

²⁸ Ma ciga ta Asheku a wenike ukuna u shinga u ne a asu u de gba.

Ukanikorongi u Ire Ubana a Asu u Aza a Tasaloniya

Ukukpa u kadyanshi

Atoni a da a'ari a Tasaloniya a da Bulus wa koronku ukanikorongi u na vi. Ukanikorongi u ire u da yi la vi ubana a asu u Atoni a da a'ari a kuden ku pige ka kari a ikengi i kushiva. U korongu ta u da kpaci aza roku pini de a ka wenishike ta uwenishike u ka ban a kaci ka ugono u Yesu. Aza roku a le a da a'a ta n ukanikorongi u da u wutai ara Bulus, shegai ka ban ka.

A ukanikorongi u na vi, Bulus wenishike ta ukuna u mayun a kaci ka kain ka Yesu wa gono. I doku ta a ili i'ya wari u korongi a ukuna u na vi. Ili i tatsu i'ya pini i'ya i'ari n kalen i'ya Bulus korongi pini a ukanikorongi u na vi. U tonuko le ta ukuna u ugono u Yesu. U tonuko le an upana u ikyamba u da a ka so vi mavura ma a asu u Kashila wa. Upana u ikyamba u na vi wa kotso ta, kpam kain ka uwunvuga ka pini. A makorishi, u da a matsa manyan hal n a vani ugono u Yesu.

Gba ili i na yi gogo-na i woko tsu ta i mayun, tyoku da i'ari i mayun a asu u aza a Tasaloniya a a'ayin a da Bulus korongi ukanikorongi u na vi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1:1-2)

Ugono u Asheku wa tuko ta ukuna u mayun (1:3-12)

Kotsu Asheku a gono wa (2:1-12)

Rongoi n upityanangu (2:13-17)

Yanyi kvasu n i yani manyan (3:1-15)

Kvasu ka makorishi (3:16-18)

¹ Atsu an Bulus n Sila n Timoti atsa tsa korongu ukanikorongi u na vi ubana a asu u Atoni a Tasaloniya aza da a'ari ama a Kashila Tata u tsunu, kpam a'ari a asuvu a Asheku Yesu Kirisiti Kawauwi.

² Kvasu ka va ka Kashila Tata n Asheku Yesu Kawauwi a naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga!

Kvasu ka ucikpa

³ Ama a va, u gan ta an kain dem tsu tsu cikpa Kashila adama a de. Tsu tsu cikpa ta an upityanangu u de wari a ugbonguro maco kpam ya dem a asuvu a de wa ta a udoku uciga utoku.

⁴ Da i zuwai tsa yan baci kadyanshi ka de a asu u Atoni a roku, tsu tsu yan ta mazanga an i'ari n akawunki kpam

i shamgbai pini n upityanangu ko an ya pana ikyamba n mavura cika.

⁵ Upana u ikyamba u nala vi, u wenike t̄a an Kashil̄a ka yanka ya dem afada dere. Adama a nala Kashil̄a ka kece d̄a t̄a a asuvu a ama a shinga a d̄a a ka uwa a tsugono tsu Kashil̄a, kpm ed̄a na a ka yan mavura adama a tsugono tsu nala tsi.

⁶ Kashil̄a ka tsu yan t̄a ili dere. Wa yan t̄a aza d̄a a ka tukuso d̄a upana u ikyamba vi mavura.

⁷ Wa tuko d̄a t̄a kpm uwunvuga a asuvu a upana u ikyamba vi hal n ātsu dem. Ukuna u na wa git̄a t̄a a'ayin a d̄a Yesu Asheku u wut̄ai a zuba u tuw̄ai n atsumate a zuba a ucira a ne, kpm n aletsu a akina.

⁸ Asheku a tsunu Yesu wa yan t̄a aza d̄a bawu a revei Kashil̄a kpm a 'yuwain upan̄aka Kadyanshi ka Shinga ka Yesu Asheku mavura.

⁹ A ka zuwa le t̄a a upana u ikyamba; wata, ukp̄a u d̄a bawu w̄ari n utyoku. A ka pece le t̄a n Asheku kpm a asuvu a tsupige tsu ucira tsu ne bawu utyoku.

¹⁰ Ukuna u na wa git̄a t̄a a'ayin a d̄a Asheku a ka gono u wushi icikpali n tsupige a asu u aza d̄a a'ari n upityanangu ara ne kpm a'ari ama a ne. Ed̄a i'ā t̄a pini a asuvu a le, kpaci i wushuku t̄a n i'ya tsu danai.

¹¹ Ukuna u na u d̄a u zuwa tsu tsa lya kelime n uyan kvasu, tsar̄a u zuwa d̄a i woko ama a d̄a a'ari dere tyoku d̄a wa ciga. Tsa yan t̄a kpm kvasu, ucira u Kashil̄a u b̄anga d̄a i yain gb̄a ikuna i shinga i'ya ya ciga i yain. Upityanangu u d̄e u d̄a u zuwa d̄a uciga u uyan ukuna u nala vi.

¹² Nala wa zuwa ya dem u nāka kala ka Asheku a tsunu Yesu tsupige adama a d̄e. Kpm a ka nāka d̄a t̄a tsupige tsi hal n eyi dem. Kashil̄a ka tsunu ka ka yan ukuna u nala vi a asu u Asheku Yesu Kawauwi, adama a ukuna u shinga u le.

2

Magono ma U'yangasaka

¹ Ama a va, tsa tonuko d̄a t̄a tyoku d̄a Asheku a tsunu Yesu Kawauwi wa tuw̄a n tyoku d̄a a ka bolombono tsu a asu u te tsar̄a tsu gawunsa n eyi.

² Kotsu vu laza kute vu dambula a kaci ka aza d̄a a tsu ciga a dana kain ka Asheku ka rawa d̄e wa. Gaawan a ka ciga t̄a a dana a pan̄aka tsu t̄a an tsa dansa akani a Kashil̄a, ko a kadyanshi ka uza roku u danai ko kpm ka a korongi.

³ Kotsu i asaka le a yanka d̄a ugboji n udani u le wa.

Ukuna u maci vi u d̄a, kain ki ka tuw̄a wa, she a 'yangasaka Kashil̄a cika kpm Magono ma U'yangasaka ma nala mi ma wenike kaci ka ne, aku a wacinsa yi.

⁴ Wa gonuko t̄a kaci ka ne uzapige, aku u bidya kaci ka ne u la t̄a kameli, ko kpmam ili i'ya a ka lyaka kayala. Hal gb̄am u tsu uwa t̄a a Kuwa ku Kashil̄a, n u dansi karara aya Kashil̄a.

⁵ Cibai a'ayin a da m̄ari kabolo n aḍa n tsu yanka d̄a t̄a alabari a ili i na yi.

⁶ Gogo-na i reve la vi de ili i'ya ya shamkpa yi, kpaci a asuvu a a'ayin a ne a da koshi a ka wenike yi.

⁷ Ucira u cingi u da wa yan tsilala n Kashil̄a u da pini wa yan manyan usokongi, shegai uza da wa k̄angu u da vi wa lya t̄a kelime n uk̄angu u da hal she kain ka a ka takpa yi.

⁸ Pini nala, da Magono ma U'yangasaka mi ma wenike kaci ka ne, aya uza da Yesu Asheku wa wuna n uwule u un̄a u ne. Wa wacinsa yi t̄a kpmam n tsupige tsu utuwa u ne.

⁹ Magono ma U'yangasaka mi ma tuwa t̄a ma yain manyan ma Kanangasi* a asu u ucira u kaḅan n iryoci i kaḅan, n ikunesavu i'ya i'ari i kaḅan.

¹⁰ Kpmam wa yanka t̄a gb̄a ili i cingi kau-kau manyan tsara u yinsa ama da a ka wacinsa. Wacinsa da a ka wacinsa le kpaci a 'yuwan t̄a uciga ili i'ya i'ari i maci, a 'yuwan la vi de iwauwi i'ya i wuta i asu u Kashil̄a.

¹¹ Adama a nala, Kashil̄a ka sukunku le t̄a ili i ucira i'ya ya yinsa le i zuwa le a wushuku n kaḅan ki.

¹² Nala a ka kidaga le uguna kpaci a ka pana t̄a kayanyan ka ili i cingi i'ya a ka yansa, a un̄a u da a ka wushuku n ukuna u mayun.

Shamgbai n ucira

¹³ Ama a va, u gan t̄a an kain dem tsu tsu cikpa Kashil̄a adama a de. Asheku a ka ciga d̄a t̄a, kpmam u dangasa d̄a t̄a tun caupa a kagita wa wauwa d̄a t̄a. Iwauwi i tuwa t̄a an Kulu Keri ku zuwa d̄a i wokoi sarara, i tuwa t̄a kpmam an i wushuki n kadyanshi ka ukuna u mayun.

¹⁴ U isa d̄a t̄a utuwa a iwauwi an tsu tonuko d̄a ukuna u Kadyanshi ka Shinga, tsara i tsara agadu a asuvu a tsupige tsu Asheku a tsunu Yesu Kawauwi.

¹⁵ Ama a va, adama a ukuna u na vi, u kana t̄a i shamgba n ucira, i kana uwenishike u da tsu wenishike d̄a a asu u kadyanshi n ikorongi.

¹⁶ Kashil̄a Tata u tsunu wa ciga tsu t̄a. Adama a iyali i na yi da u gbamatangu tsu asuvu kpmam u da bawu wari n utyoku n uzuwuka u uma u pige.

¹⁷ Tsu yanka d̄a t̄a kavasu tsara Yesu Kawauwi Asheku n Kashil̄a Tata u tsunu u zuwa atakasuvu a de a rongo n ucira, tsu yan t̄a kpmam kavasu tsara a naka d̄a ucira u uyan u ili i shinga n kadyanshi ka shinga.

* 2:9 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

3

Yanka tsu kavasu

¹ A makorishi, ama a va, n folo da ta i yanka tsu kavasu, i gita i yain kavasu tsara akani a Asheku a tambura gogo kpm a naka a da tsupige a asu u da baci dem a rawai, tyoku da i yain a'ayin a da akani yi a rawai ara de.

² I yain kpm kavasu a wauwa tsu a akere a aza a cingi, kpaci ya dem da u wushuki n Asheku wa.

³ Shegai Asheku a'a ta n ushamkpa u kazuwamgbani, wa zuwa da ta i gbama kpm u kirana n ada a asu u uza u cingi.

⁴ Tsa ta n uzuwa u uma a asu u Asheku ya yansa ta i'ya tsu tonuko da i yansa, tsa ta kpm n u uzuwa u uma ya lya ta kapala n uyan i'ya.

⁵ Asaka Yesu Kawauwi Asheku u wenike da tyoku da Kashila ka ciga da. U wenike da kpm akawunki a upana u ikyamba tyoku da eyi u kawunki.

Kotsu i woko awonvoli wa

⁶ Gogo-na ama a va, naka da tsu naka da udani u na a asuvu a kala ka Asheku a tsunu Yesu Kawauwi. Banai dan n uza da wari kawonvoli a asuvu a de uza da bawu wa rongo tyoku u uwenishike u da i wushai ara tsunu.

⁷ Eda n kaci ka de i reve ta u kana i toni tyoku da atsu tsari. A'ayin a da tsari kabolo n ada, tsu yan uwonvoli wa.

⁸ Tsu tsu lya ilikulya i uza bawu tsu tsupai i'ya wa. Tsu tsu matsa ta tsu yain manyan kaara n kayin adama a da kotsu tsu woko kalanda a asu u uza wa.

⁹ Yan da tsu yain nala ko an u woko i tsari n ucira u da tsa fuda tsu dana i lyatangu tsu. Shegai tsu yan nala wa kpaci tsa ciga ta tsu woko da iryoci i'ya ya tono.

¹⁰ A'ayin a da tsari n ada, tsu naka da ta ili i'ya ya tono: "Uza da baci gai u 'yuwain uyan manyan, kotsu a naka yi ilikulya wa."

¹¹ Tsu reve ta aza roku a de dusuku da a dusuki ndishi n gbani bawu a ka yan ili la, hal a kangi manyan ma aza roku.

¹² Adama a nala a asuvu a kala ka Asheku a tsunu Yesu Kawauwi, tsa folo ta ama a na yi, tsa barana le ta gbam a asaka kugengu a 'yanga a gita manyan a boluko kaci ka le ilikulya.

¹³ Ama a va, kotsu i wowo n uyan ili i'ya i'ari mai wa.

¹⁴ Aza da a 'yuwain upana ili i'ya tsu danai a ukanikorongi u na vi, i tonuko ama a kirana n ele. Banai dan i asaka le tsara a woko n uwono.

¹⁵ Kotsu i bidya ama a na yi tyoku u atokulalu a de wa, shegai i dansa n ele tyoku u utoku u de u da wari a kuwa ku de, uza da ya barana u yan baci ukuna u cingi.

Idyani i makorishi

¹⁶ Asaka Asheku a ndishi n shinga a naka da ndishi n shinga kain dem ko nida baci ukuna wa woko. Asheku a rongo n ada gba.

¹⁷ Gogo-na idyani i va i'ya na, n kukere ku va ka ma korongu i'ya. Mpa Bulus, n tsu yan ta ili i na a makorishi ma ukanikorongi u da baci dem n korongi, kpam i tsu wenike ta an ara va da u wuta mayun.

¹⁸ Asaka ukuna u shinga u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi u rongo n ada gba de.

Ukanikorongi u Bulus u Kagita Ubana Ara Timoti

Ukukpa u kadyanshi

Bulus korongu ta ukanikorongi u na vi ubana ara Timoti. Timoti tsu walasa ta n Bulus maco n a yanyi manyan ma utonusuko ama ukuna u Yesu. A'ayin a ukorongu ukanikorongi u na vi, cina Timoti n u yanyi manyan a ubongu u ilyuci i pige i Afisu.

Bulus koronku ta Timoti u banga yi n manyan ma utono n kuwa ku Atoni ka kari a asu u nala vi. Adama a nala, ukanikorongi vi wa ta ushadangi n udyanshi a kaci ka tyoku da a ka dangasa nkoshi, n tyoku da Atoni a ka yan a a'ayin a da baci dem a bolomgbonoi tsara a yain manyan ma Yesu.

A'uwa a Atoni a tsunu gogo-na a woko ta asu u da Atoni a ka rotsongusu ukuna u mayun a kaci ka Kashila n tyoku da a ka yan manyan kabolo a bangamgbana, kpam n tyoku da a ka banga aza da a ka ciga ubanga. Ukanikorongi u na u wenishike ta nkoshi kpam u wokoi iryoci ubana a asu u Atoni.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1:1,2)

Idani a kaci ka uma u kuwa ku Atoni (1:3-3:13)

Ukunosavu a kaci ka ure u utono u Kashila u tsunu (3:14-4:5)

Adooki a Bulus ubana ara Timoti (4:6-6:21)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Bulus uza da koronku da, kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi, kpaci Kashila ka n Yesu a zuwai u woko nala. Kashila aya uza da wauwa tsu, Kawauwi kpam aya uza da tsu zuwai uma ara ne.

² Ada ma koronku ukuna u na vi Timoti, avu uza da vari maku ma maci ma va adama a upityanangu. Kashila ka Tata u tsunu, Yesu Kawauwi kpam aya Asheku a tsunu. Uciga u va u da, a naka vu ukuna u shinga n asuvayali, kpam n uma u ndishi n shinga.

Kiranai n awenishiki a kaban

³ An n banai a asuvu a uyamba u Masidaniya n tonuko vu ta vu shamgba a Afisu, tsara vu tonuko ama roku a da a ka wenishike uwenishike u kaban a asaka.

⁴ Kotsu a rongo utono alabari a itete wa, kpam a nangasa a'ayin a le a unaka alabari a akaya wa. Uyansa nala wa zuwa ta kananamgbani ka gbani, kpam wa banga ama a yain ukuna u Kashila wa.

⁵ Ili i'ya i zuwai va tonuko le nala i'ya, tsarā ko ya baci wari pini a asuvu vi u yain n uciga u da u tsu wuta a katakasuvu ka shinga n uyawunsa u ndishi n shinga kpam n upityanangu u da wari u mayun.

⁶ Shegai aza roku a shamgba pini nala, vi wa, a'ayin a da a tsu nangasa koshi a asu u ukuna u gbani.

⁷ A ka ciga ta a woko awenishiki a Mele ma Kashila, shegai a reve kalen ka kadyanshi ka le wa, gba n udani u da a danai a reve ta.

⁸ Tsu reve ta an Mele ma Musa ma lobonoi, uza u tono baci ma tyoku da Kashila ka danai.

⁹ Tsu reve ta kpam an bawu Kashila ka yain Mele adama a aza da a ka wala dere, shegai a adama a aza da bawu a ka pana ukuna, n aryagbaji. U yan ta Mele adama a aza da a 'yuwain Kashila n aza da a ka nususa. U yan ta dem ma adama a aza da bawu a'ari mai n aza da bawu a ka naka yi karinga. Kashila ka yan ta Mele adama a aza da a wunai isheku i le ko anuku a le n aza da a tsu wuna uma u vuma gbani.

¹⁰ U yain ma kpam adama a aza da a ka vakusu n aka ko a'ali a da bawu a'ari a le, n a'ali a da a ka vakusu n atoku a le a'ali ko aka a da a ka vakusu n atoku a le aka. Kashila ka yan ta Mele adama a aza da a tsu bokuso ama ubana a tsugbashi. Kashila ka yan ta kpam ma adama a aza a kaban n aza da a ka yansa kaban a asu u afada. U yan ta Mele adama a ili i'ya ama a ka yansa i'ya bawu i'ari dere n uwenishike u mayun.

¹¹ Uwenishike u na wa ta dere n uwenishike u Kashila u mayun u da u naka mu tsara n tonuko ama.

Ucikpa u Bulus adama a ili i shinga

¹² N cikpa ta Kirisiti Kawauwi, Asheku a tsunu, uza da u naka mu ucira. U yawunsa ta u wushuku na mpa kpam u naka mu manyan ma ma yanka yi.

¹³ Ko an u wokoi mari n tsu tonusuko ta Kashila ukuna u cingi kpam ma yansa ama a ne mavura icun kau-kau. Shegai gba n nala Kashila ka yanka mu ukuna u shinga, kpaci a'ayin a da n yain ukuna u nala vi, n reve ili i mayun wa, kpam n pityanangu n eyi wa.

¹⁴ Asheku a tsunu a yanka mu ta ili i shinga ushani. Adama a ukuna u shinga u ne ara va u zuwa mu n pityanangi, u naka mu kpam uciga u da Kawauwi ka wenikei ama.

¹⁵ Yesu Kawauwi u tuwa ta a likimba tsara u wauwa aza a unyushi u cingi, kpam kadyanshi ka na ki mayun da, u gan ta ya dem u wushuku n ka. Mpa mari n lai ya dem unyushi gba a asuvu a ama.

¹⁶ Adama a nala, Kashila ka pana mu asuvayali u zuwa mu n woko iryoci i ahankuri a Yesu Kawauwi a da bawu

a'ari n utyoku. Yan da u yain nala tsara ama a pityanangu n Kawauwi a tsara uma u da bawu wari n utyoku.

¹⁷ Tsu cikpalai Kashila tsu naka yi kpmam tsupige, tsu yain nala hal ubana bawu utyoku. Aya Magono ma bawu mari n utyoku, uza da bawu a ka wene, kpmam bawu wa kuwa. Aya koshi Kashila. Ami.

¹⁸ Kahu a'ayin a na yi, ama roku a dana ta kadyanshi ka ili i'ya va tuwa va yan. Maku ma va Timoti, kadyanshi ka va ka na kpmam ka ka te n kadyanshi ka ama a yain a kaci ka vunu nala vi. Ma ciga ta vu shamgba n ucira, vu shilakana ibili i shinga a umodono u uyan ili i shinga.

¹⁹ A'ayin a da baci va yan nala vi, ma ciga ta vu shamkpa upityanangu u vunu vu zuwa katakasuvu ka vunu a asu u ndishi n shinga. Aza roku a wuna ta upityanangu u le a asu u da a 'yuwain utono ili i'ya uyawunsa u le wa tonusuko le. Adama a nala, upityanangu u le u namgba de tyoku da uwule u pige u tsu gbashakpatsu ku mini ku tsa.

²⁰ Aza roku a da a yain nala vi alya Hamanaya n Alizanda aza da n nekei a asu u Kanangasi,* tsara a reve u gan a tonusuko Kashila ukuna u gbani wa.

2

Uwenishike a kaci ka ulya kayala

¹ Ili i'ya ma ciga n gita vu utonuko i'ya va yan, vu yanka ya dem kavas. A'ayin a da baci va folo Kashila, vu foli Kashila ka pana le asuvayali, kpmam vu cikpa Kashila.

² Tyoku da va yanka ngono kavas n aza da a'ari n tsugono u da na. Yan nala tsara tsu tsara ndishi n shinga n ukpada u u'yangasaka. Yanyi nala tsara tsu rongo tyoku da Kashila ka ciga, kpmam tsu rongo ugorimuko atoku a tsunu.

³ Uyansa nala u gan ta, kpmam wa zuwa ta Kashila ka pana kayanyan.

⁴ Kashila aya uza da u wauwa tsu, kpmam wa ciga ta u wauwa ya dem. Wa ciga ta ya dem u reve ili i'ya i'ari i mayun.

⁵ Kashila ka te ka, kpmam uza roku da pini uza da u tsu uwa a mere ma Kashila n ama. Aya Yesu Kawauwi.

⁶ Aya u nekei kaci ka ne katsupi hal a wuna yi tsara u wushi ya dem. A'ayin a da u gain a naka alabari yi a da a nakai a da.*

⁷ Kadyanshi ka mayun ka gai la n danai vi gba, an n danai Kashila ka dangasa mu ta n woko kasuki n uza u kubari.

* **1:20** Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi. * **2:6** Ure u roku u da a ka fuda a dana kalen ka roku kau pini na u da: Ukpam u Yesu a unam u ufarakpa iryoci i'ya i wenikei an Kashila ka wauwai ama gba i'ya. Iryoci i nala i tuwa ta a'ayin a da i gain i tuwa.

Kadyanshi ka upityanangu u mayun ka u gain n wenishike Awulawa.

⁸ Adama a nala, a'ayin a ɗa baci dem i ɓolomgbonoi tsara i lyaka Kashila kayala, ma ciga ta a'ali a saku akere a le a ka yan baci kavas, kpm ma ciga ta akere yi a yain uwulukpi. Ama a ɗa a ka yan kavas ki ma ciga a yain n kananamgbani ko kpm asuvu a upan wa.

⁹⁻¹⁰ U gan ta aka a uka aminya dere a pala ikyamba i le adama a uvakunku u kaci. Tsulobo tsu le tsā ta a asu u ili i'ya a ka yansa, tsā a kuca ku kenji ko u'ukusa u ucanga u zinariya wa. Tsa wenike a asu u ityali† ko aminya a ikebe wa. U gan ta a kana kaci ka le a ili i nala yi.†

¹¹ Aka a gan ta a pana mai kpm a dusuku bini, kpm a gorimuko.

¹² N naka aka ucira a wenishike a'ali ko a lyai tsugono tsu a'ali wa. Aka a gan ta a dusuku bini.

¹³ Ili i'ya i zuwai nala i'ya, Adamu ɗa Kashila ka gitai uyan, aku Hawa tonoi a kucina.

¹⁴ Kalapansi kpm uka ɗa u lapanasai, aku unyushi u cingi u gitai. Kalapansi ka lapansa Adamu wa.

¹⁵ Gba n nala, Kashila ka wauwa ta aka a asu u ilimaci, kpm u gan ta a pityanangu dem n Kashila, a wenike uciga a rongo kpm tyoku ɗa Kashila ka ciga. U gan ta a rongo mai.

3

Tsupige a kuwa ku atoni

¹ Kadyanshi ka na ki mayun ɗa, uza u yawunsa baci u woko makoshi† ma Atoni, ukuna u shinga u ɗa wa ciga u yain.

² Makoshi ma kana ta ma rongo ndishi n ɗa bawu uza roku wa dansaka yi n ukuna u gbani. U kana ta u yain uza u uka u te, kpm u shamgba ara ne koshi. U kana ta u kana kaci ka ne, uza ɗa wa tonon kaci ka ne mai. U kana ta u yain n kala ka shinga. Uza ɗa u tsu kirana n amoci a kuwa ku ne mai. Uza ɗa kpm wa fuda wa wenishike.

³ U gan u woko kasoi she ma maka yi wa ko kashilakani wa. U gan ta u woko uza ɗa kabirika yi n ukuna wa, u kana ta kpm u cigi ndishi n shinga. U gan u woko kacigi ka ikebe kabarikete wa.

⁴ U gan ta u woko uza ɗa wa fuda wa tonon kuwa ku ne mai, mmuku n ne kpm n naka yi karinga a panaka yi.

⁵ Vuma fuda baci u tonon n kuwa ku ne mai wa, nida wa fuda u toni n Atoni a Kashila?

† **2:9-10** Udani u Tsiheline “ityali i ikebe cika” icun i ityali i'ya a tsu tsara a nnama n mini i'ya a ka dansaka. Matiyu 7:1.

⁶ U gan makoshi ma woko Katoni ka savu wa, kpaci wa yan ta aradi an u lazai u tsarai tsupige, pini nala, Kashila ka kidaga yi ugana tyoku da u kidagai Kalapansi.

⁷ Hal n ama a da a'ari a kateshe dem u gan ta a dansaka makoshi n kadyanshi ka maci, nala baci wari, ama a ka fuda a ka dana kagbani a kaci ka ne wa kpam Kalapansi ka fuda ka wanda yi wa.

⁸ Nala dem a'angi a nkoshi, u gan ta a woko aza da ama a ka panaka, kpam aza da bawu a'ari n una u re u re. U gan a woko asoi she ma maka le wa, u gan a woko a cigi a ikebe kabarikete wa. ◇

⁹ U kana ta a woko aza da a nakai kaci ka le a ukuna u mayun u da Kashila ka wenike tsu a upityanangu u maci. U kana ta a rongo uyansa nala n uyawunsa u ndishi n shinga.

¹⁰ Kahu ama a dangasa a'angi a nkoshi, u kana ta a kondo le n manyan ma roku a kagata ka Atoni, a fuda baci a yain mai, aku a dangasa le.

¹¹ Nala dem uka u ka'angi ka nkoshi,† u kana ta u woko uza da ama a ka panaka, kpam kotsu u woko uza da u tsu dansaka ama n ukuna u cingi wa. U gan ta u woko uza da u kanai kaci ka ne kpam ko ndya baci wa yan u yain i'ya n katakasuvu ka te.

¹² Ka'angi ka nkoshi† ka gan ta ka yain n uka te, kpam u shamgba ara ne koshi. U kana ta u toni na mmuku n ne mai, kuwa ku ne kpam u fuda u kirana n ka.

¹³ A'angi a nkoshi a da a'ari mai, ama a ka naka le ta karinga, katsupi ka malen ma manyan ma le ka la vi, kpam ucira u upityanangu u le a asu u Yesu Kawauwi, wa doku ta.

¹⁴⁻¹⁵ Ma ciga ta n tuwa ara vunu na n a'ayin kenu, shegai n da asaka ve n koronku vu, tsara n tsara baci utuwa kaku wa, vu reve tyoku da ama a Kashila a gain a rongo. Kpam ama a na yi alya aza da a wushuki n Kawauwi kpam a wokoi ama a Kashila Uza u Uma. Alya Atoni, kuwa ki kpam ka adawatsu n kami ka ukuna u mayun.

¹⁶ Ukuna u maci u pige u upityanangu u tsunu u da na, u da Kashila kari ka sokonku tsu hal utuwa gogo-na:

Kawauwi ka tuwa ta n ikyamba i vuma

kpam Kulu ku Kashila ku dana ta u rongo ta mai.

Atsumate a zuba a wene yi ta,

kpam a tonukoi gba aletsu ukuna u ne.

Ama a asu kau-kau a likimba a pityanangu ta n eyi,

Kashila kpam ka canga yi ubana a zuba. ◇

4

Ku'ari a kaci ka awenishiki a ka'an

¹ Kulu Keri ku dana t̄a a'ayin a makorishi, ama a ka aṣak̄a t̄a upityanangu u mayun, aku a gono a toni uwenishike u gbani u uwule u cingi u mayinsak̄a n uwenishike u ityoni i cingi.

² Ama ḁa a tsu wenishike ili, aku a gono a toni ukuna u roku ḁe kau, icun i le i'ya i tsu tuko uwenishike u uwule u cingi vi. Icun i ama a na yi uyawunsa u le u kuw̄a ḁe tyoku u ikyamba i'ya urim u shen u runukpai.

³ Icun i awenishiki a na yi a ḁa u gan uza u yain iyolo wa, kpam a ḁa ilikulya i roku i'ya pini i'ya a ka wile. Shegai Kashil̄a ka yan t̄a ilikulya yi adama a aza ḁa a revei ukuna u mayun kpam a wushuki n u ḁa a ka fuda t̄a a lyai i'ya hal a cikpa Kashil̄a.

⁴ Cinda gb̄a ili i'ya Kashil̄a ka yain i lobono t̄a, u gan tsu 'yuwan ko ili wa, tsu wushi i'ya n ipeli n katakasuvu ka te.

⁵ Tsu reve t̄a an i wokoi uwulukpi a asu u kadyanshi ka Kashil̄a n kavas̄u.

⁶ Vu wenishike Atoni ili i na yi, vu yan baci nala, va woko t̄a kagbashi ka shinga ka Yesu Kawauwi. Avu kpam dem va gbama t̄a a asuvu a kadyanshi ka mayun ka tsu wushuki n ka n uwenishike u mayun u ḁa va ton̄o.

⁷ Kotsu vu wushuku n itete i'ya bawu ya nak̄a Kashil̄a karinḡa kpam bawu i'ari n kalen wa. Ili i'ya va yan i'ya na: Maṣ̄a vu yain n ucira a asu u utono u Kashil̄a mai.

⁸ U gan t̄a uza u maṣ̄a u sukut̄a ikyamba i ne tsar̄a u zuwa i yain n ucira, shegai uza u yain n ucira n ahali a shinga tyoku u Kashil̄a, u la t̄a ko ndya wa kalen. U lobono t̄a tyoku ḁa var̄i gogo-na, wa woko vu t̄a kpam mai ubana a uma u ḁa wa tuw̄a a kapala.

⁹ Kadyanshi ka na ki mayun ḁa kpam u gan t̄a ya dem u wushuku n ka.

¹⁰ Tsu maṣ̄a t̄a manyan kpam tsu panai ikyamba cika, tsar̄a ama a wushuku n ukuna u mayun. Yan ḁa tsu yain nala kpaci uzuwa u uma u tsunu w̄a t̄a a asu u Kashil̄a Uza u Uma kpam aya u wauwai ama gb̄a hal gai aza ḁa a pityanangi n eyi.

¹¹ Wenishike ili i na yi, kpam vu shamgba vu wene ya dem u yan t̄a i'ya.

¹² Kotsu vu aṣak̄a uza u goro vu an var̄i maku wa, shegai vu woko iryoci a asu u Atoni gb̄a. A asu u kadyanshi ka vun̄u, n tyoku ḁa va rongo n uma u vun̄u, n tyoku ḁa va ciga ama, vu woko iryoci. U gan t̄a vu woko iryoci a asu u upityanangu u vun̄u, n tyoku ḁa va kan̄a kaci ka vun̄u n uwulukpi.

¹³ Yans̄aka ama kan̄eshi u Tagar̄ada u Kashil̄a, vu tonusuko le kpam n vu wenishike le hal a'ayin a ḁa ma tuw̄a ara vun̄u.

¹⁴ Kotsu vu kp̄aḁa uyanka kune ku Kashil̄a ka ne vu manyan wa, a'ayin a ḁa baci nkoshi n kagata ka Atoni n taḁanku vu

akere a zuwuka vu unā u shinga a dansai akani a Kashilā kaci ka vunu.

¹⁵ Zuwa a'eshi vu yain ili i na yi mai, vu naḳa kaci ka vunu a asu u manyan vi tsarā ama a wene ulya u kapala u vunu.

¹⁶ Zuwa a'eshi ara vunu mai hal n uwenishike u vunu dem. Vu maṣṣa vu wene vu yain ili i maci, Kashilā ka wauwa vu tā, u wauwa kpam aza ḍa a ka panāka vu.

5

Adooki a kaci ka udansa n ama

¹ Kotsu vu ḅarana makoshi n asuvu a shen wa, shegai vu toni n eyi yavu tata u vunu u ḍa. Vu dansa n alobo yavu atoku a vunu a ḍa va dansa n ele.

² Yanka mmici tyoku ḍa va yanka mma u vunu. Vu yanka nkere tyoku ḍa va yanka ataku a vunu n uwulukpi.

³ Atoni a kirana n maraṇa ma baci dem bawu maṛi n uza ḍa wa kirana n eyi.

⁴ Shegai wā baci nā mmuku ko mmuku n tsikaya, u kaṇa tā a rotsongusu tyoku ḍa a ka wenike aza a kuwa a le ukuna u shinga u Kashilā a asu u ukirana n isheku i le. Kpaci nala a ka tsupa isheku i le ili i'ya a yanka le, kpam wa zuwa tā Kashilā ka pana kayanyan.

⁵ Uka ḍa baci wāri maraṇa ma mayun uza ḍa bawu wāri n uza ḍa wa ḅaṅga yi gba gba, icun i ne uzuwa u uma u ne a asu u Kashilā ḍa wāri. U tsu rongo tā a ufolu a asu u Kashilā kaara n kayin, n u yansi kavasus a'ayin dem.

⁶ Shegai maraṇa ma ma ciga upana u kayanyan, kakushe ka asuvu a katakasuvu ka ne, ko an wāri n uma.

⁷ Wenishike Atoni gba ukuna u na vi tsarā a woko uwulukpi a kapala ka ama.

⁸ Shegai ama a ḍa a 'yuwain ukirana n amaci a le hal gai a'uwa a le, a wushuku n i'ya tsu wushuki wa. Ama a nala a la tā gbaṃ aza ḍa bawu a pityanangi unamgba.

⁹ Maraṇa ma ma gain ma wushi uḅaṅga, u gan tā u yain uza ḍa u rawai ayen a amangatatsu kpam uza ḍa wāri u rongoi n vali u ne mai.

¹⁰ Kpam u kaṇa tā u woko uza ḍa ama a ka pana n eyi adama a ili i shinga i'ya u yain; wata, u rongo nā mmuku n ne mai? U tsu wusha amoci mai? U vakunku kaci ka ne a asu u ugbashika Atoni? U ḅaṅga aza ḍa a ka pana ikyamba? U yansa ili i shinga?

¹¹ Kotsu Atoni a zuwa nraṇa n ḍa bawu n yain mmici a asuvu a aza ḍa a ka ḅaṅga wa. Kpaci a'ayin a ḍa baci uciga u vali u 'yaṅga le wa pece le tā n uyanka Kawauwi manyan, aku a cigi a yain iyolo.

12 Pini nala, unyushi wa kaṅa le tā cinda a kpaḍai utono kazuwamgbani ka a yain n Kawauwi a kagita.*

13 A ka fuda tā kpaṃ a woko awonvoli, a woko aza a utono a'uwa a ama n a dansaki ama. A ka pana tā maluwa ma ukuna u ama n a dansi kadyanshi ka bawu ka gain a dansa.

14 Adama a nala, adooki a ḍa ma naḱa nraṅa n kenu n na mi a ḍa a yain iyolo i roku. A matsa mmuku, a kirana n kuwa ku le, pini nala, utokulalu u le wa tsara asu ḍa wa dansa kadyanshi ka gbani a kaci ka le wa.

15 Aza roku a le gbam a asaḱa ḍe ure u mayun vi a kaṅai utono ure u Kanangasi.†

16 Uka u ḍa wari Katoni wā baci n amaci aza ḍa a'ari nraṅa, u kaṅa tā u kirana n ele, shegai u asaṅka Atoni manyan wa. Atoni kpaṃ a kirana na nraṅa n ḍa bawu mari n aḅangi.

17 Nkoshi n kuwa ku Atoni n ḍa n yain manyan ma le mai, u gan tā a naḱa le tsupige kpaṃ a tsupa le. Hal gai a kaci ka aza ḍa a ka dansa kadyanshi ka Kashila n aza ḍa a ka wenishike ama ukuna u Kashila.

18 Ili i'ya a korongi a kadyanshi ka Kashila ki i'ya na, “Va kimba una u kanaka a'ayin a ḍa wa lapa ilya wa.” A doku tā a korongi kpaṃ, “Kayain ka manyan ka gan tā a tsupa yi.”

19 Kotsu vu wushuku n kadyanshi ka a tuko vu a kaci ka makoshi wa, she vu tsara aza ḍa a kaṅaka uza ḍa tukoi kadyanshi ki hal ama a re ko ama a tatsu.

20 Uza ḍa baci dem u nusai, ḅarana yi a kapala ka Atoni, tsara aza ḍa a buwai a pana uwonvo u unusa. ◇

21 A kapala ka Kashila ka n ka Yesu Kawauwi n ka atsumate a zuba aza ḍa Kashila ka ḍangasai ka ma yanka vu kadyanshi ka na ki, kpaṃ vu toni udani vi. Kotsu vu cigi uza roku kapala n uza roku wa ko vu yain kudyangi wa.

22 A'ayin a ḍa baci va ḍangasa azapige, kotsu vu yain maloko vu tadanku uza akere wa. Kotsu vu ḅolomgbono kaci ka vunu n aza roku a asuvu a unyushi u cingi u le wa, shegai vu takpa kaci ka vunu kau n uwulukpi.

23 Mini ma de ma va rongo uso wa, vu yain n vu ḅolomgbonusi kenu n mini ma cinwi adama a mḅala n katsuma n unambi u alafiya u ḍa va yansa maco vi.

24 Ma ciga tā vu reve, aza roku a tsu yan tā unyushi u cingi kpaṃ ama a reve n u ḍa a kateshe kahu gbam a yanka le afada. Shegai aza roku unyushi u cingi u le n kucina ka ama a ka tuwā reve n u ḍa.

* 5:12 “ukpaḍa utono kazuwamgbani n Yesu” A'ayin a nala yi kahu a ḅanga maraṅa n ili ushani, she u yan kazuwamgbani n Atoni wa ya kpaṃ iyolo i roku wa, kpaṃ wa gbashika tā Kawauwi. † 5:15 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapani. ◇ 5:20 Mat. 18:15-17.

²⁵ Nala dem, aza roku a ɗa pini aza ɗa ama a ka reve n manyan ma shinga ma le, shegai ma aza roku n kucina ka ama a ka tuwa a reve n ma.

6

¹ Atoni a ɗa a'ari agbashi, u kana ta a naka azakuwa a le tsupige, tsara ama a dansa kadyanshi ka gbani a kaci ka kala ka Kashila ko kpm uwenishike u ne wa.

² Atoni a ɗa baci a'ari agbashi a azakuwa a le dem Atoni, nala wa zuwa kagbashi ki ka kpaɗa unaka uzakuwa vi tsupige wa. Shegai u matsa u yanka uzakuwa vi manyan kpaci uza ɗa wa lya kalen ka manyan ki Katoni ka dem, kpm uza ɗa kagbashi ki ka ciga aya. I'ya va wenishike kpm vu tonuko Atoni yi a yain i'ya la vi.

Utsari u maci

³ Awenishiki a kaɓan a roku a ka 'yuwan ta ukuna u na vi, kpm uwenishike u na vi u ucira u ɗa u Yesu Kawauwi Asheku kpm u ɗa kami ka uza wa rongo tyoku ɗa Kashila ka ciga.

⁴ Gba uza ɗa baci wa wenishike uwenishike u roku ɗe kau, wa ta n aradi, kpm u reve ili wa. Iacun i vuma u nala wa ta n katakasuvu ka kananamgbani ka cingi ka kalen ka idani. Nala kpm wa zuwa ta ama malyon, wa zuwa ta kpm ama kushulu. Wa zuwa ta ama a nangasa aza a le a asu u kadyanshi ka gbani. Wa zuwa ta kpm ama a bidya aza a le n ukuna u gbani a atakasuvu a le.

⁵ Iacun i ama a na yi a tsu tuko ta kadambula a asu u ama. Uyawunsa u le wa ta n tsicingi. A'a n ukuna u mayun wa. Utono u Kashila u le u woko le ɗe ubolo u utsari.

⁶ Shegai utono u Kashila a ure u maci u tsu zuwa ta ama a yain ipeli n ili i'ya a'ari n i'ya, utsari u maci kpm u pige u ɗa gai la vi.

⁷ Kain ka a matsa tsu, tsu tuwa n ili a likimba na wa. Nala kpm kain ka tsa kuwa tsa laza n ili wa.

⁸ Tsu tsara baci ilikulya n aminya a u'uka nala dem u rasta tsu ta.

⁹ Shegai aza roku a tsu ciga ta a yain n utsari cika, an a ka ciga ili i gbani, pini nala, aku a rukpa a asuvu a ukondo kpm a wanda le n ili i'ya ya nangasa le hal i banka le a kadambula a nangasai kpm ama n ili i roku.

¹⁰ An u wokoi uciga u ikebe u ɗa kagita ka tsicingi, aza roku adama a uciga u utsari a shamgba a upityanangu u le wa, kpm a ronukoi kaci ka le kadambula cika.

Bulus nakai Timoti adooki

¹¹ Shegai avu Timoti vuma u Kashila, u kana ta vu suma ukuna u cingi u nala vi, vu toni ili i'ya i'ari dere vu yain kpm

i shinga. Vu rongo uma u vunu tyoku da Kashila ka pana kayanyan n upityanangu. Vu wenike uciga n ahankuri vu yain manyan ma vunu n asuvu a ndishi.

¹² Vu shilakana ibili i shinga adama a upityanangu, vu kana uma u da bawu wari n utyoku, u da Kashila ka naka vu. Vu yanka ta ama ushani kadyanshi ka shinga ka na ki.

¹³ A kapala ka Kashila, uza da u tsu naka ili gba uma, ka ma rono vu atsuvu kpam a kapala ka Yesu Kawauwi uza da danai kadyanshi ka shinga a kapala ka Bontu Bilatu.†

¹⁴ Vu pana udani u ne n katakasuvu ka vunu sarara tsara ama a dana ukuna u gbani a kaci ka vunu wa. Kpam ko uza wa kana vu n unyushi wa hal Asheku a tsunu Yesu Kawauwi u gono.

¹⁵ Kashila ka wenike ta Yesu a'ayin a da u gain u wenike yi vi. Kashila aya u rawai a cikpala yi, aya Uzapige u Tsugono, Magono ma ngono, Asheku a isheku.

¹⁶ Aya koshi bawu wa kuwa, kpam wa rongo a katyashi ka bawu uza wa fuda wa raba. Ko uza kotsu u wene yi wa, kpam uza wa wene yi wa. Aya tsa naka tsupige kpam ucira u ne wa n utyoku wa. Ami.

¹⁷ Tonuko aza a utsari a likimba kotsu a yain aradi ko a pityanangu a utsari u le wa, kpaci wa barakpa wa. Shegai a pityanangu n Kashila uza u uma, uza da kpam u tsu naka tsu i'ya tsa ciga gbani tsara tsu pana kayanyan.

¹⁸ Tonuko le a yanka utsari u le ili i shinga, a yain manyan ma shinga, kpam a neke yaa, a banga kpam aza da bawu a'ari n ili.

¹⁹ Nala wa zuwa le ta a zuwusuka kaci ka le utsari a zuba u da wa woko le kami ka uma u le a kapala, kpam a tsara uma u maci gogo-na.

²⁰ Timoti, gana i'ya Kashila ka naka vu vu kirana n i'ya mai. Vu suma uyansa kadyanshi ka gbani n aza da a tsu goro kadyanshi ka vunu n ureve u roku kau u da a danai a'a n u da. Icu n i kadyanshi ka nala ki ka tsu tuko Kashila tsupige wa.

²¹ Aza roku gbam a asaka de ure u da a pityanangi vi a adama a utono icun i uwenishike u nala vi.

Ukuna u shinga u Kashila u toni n avu n gba Atoni a da a'ari pini a asu vi.

Ukanikorongi u Bulus u Ire Ubana ara Timoti

Ukukpā u kadyanshi

Cina Bulus a kuwa ku a'ali da u koronki Timoti ukanikorongi u na vi. Ukanikorongi u na vi wa ta yavu ukanikorongi u da tata wa koronku maku ma ne ma u lai uciga cika. Bulus tonuko ta gbam Timoti u ba u kondo yi a kuwa ku a'ali ki.

Bulus tonuko ta Timoti tyoku da wa kana kaci ka ne u suma ukondo. U wutumkpusuka yi ta tyoku da kayain ka manyan ma Kirisiti ka maci ka woko. U gbatangusu ta Timoti u lyai kelime n manyan ma ne ma uwenishike ama a kaci ka Kawauwi.

Gogo-na Katoni dem ka tsu so ta ukonduso. Tagarada u na wa wenishike ta ama tyoku da a ka rongo bawu a rukpai a ukondo u nala vi. Idani i Bulus ubana ara Timoti gogo-na i woko dem de i Atoni.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kvasu adama a Timoti (1:1-2)

Kotsu vu pana uwono u Asheku wa (1:3-18)

Tyoku da va woko kasoje ka shinga ka Kawauwi (2:1-26)

Tyoku da ama a ka woko a a'ayin a makorishi (3:1-9)

Lya kelime n upityanangu (3:10-4:8)

Idani n idyani i makorishi (4:9-22)

Ukukpā u kadyanshi

¹ Mpa Bulus, kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi, kpaci nala Kashila ka cigai u woko. Yan da u yain nala tsara n tonuko ama an Kashila ka zuwamganai ka naka ya dem uma a asu u Yesu Kawauwi.

² Timoti, koronku da ma koronku vu, avu maku ma ma ciga cika.

Kashila ka Tata u tsunu, Yesu Kawauwi kpam Asheku a tsunu. Kvasu ka va ka, a wenike vu ukuna u shinga u le n u pana u asuvayali, a naka vu kpam uma u ndishi n shinga.

Ulya u kapala n upityanangu

³ Kaara n kayin n tsu ciba vu ta a asuvu a kvasu. Ma yan baci kvasu, aku n cikpa Kashila adama a vunu. Kashila ka ma gbashika n uyawunsa u shinga tyoku da isheku i cau i va i yain a'ayin a da a'ari n uma.

⁴ Ma matsa ta gai n uciga n doku n wene vu, kpaci n ciba ta tyoku da vu sai n meshi an tsu pecembenei. Ma yan ta kpam mazanga tsu doku baci tsu gawunsai.

⁵ N reve t̄a vu wushuku t̄a n Kashil̄a mayun, kpaci v̄a t̄a n upityanangu tyoku d̄a mma u vunu Afiniki w̄ari, tyoku d̄a kpam mma u mma u vunu Loi u wushuki.

⁶ Adama a nala a d̄a ma tonuko vu, vu ful̄a akina a kune ku Kashil̄a ka n̄ak̄a vu an n taɗanku vu akere.

⁷ Kpaci Kashil̄a ka yan atakasuvu a tsunu ts̄ar̄a tsu pana uwonvo u ama wa, shegai u n̄ak̄a tsu t̄a atakasuvu a ucira a d̄a a'ari ushad̄angi n uciga, u tsu b̄anḡa tsu t̄a kpam tyoku d̄a tsa fuda tsu k̄an̄a kaci ka tsunu.

⁸ Vu tonuko ama ukuna u Asheku a tsunu, kpam kotsu vu pana uwonvo u ili i'ya ama a ka dana an va yan nala wa. Kpam kotsu vu pana uwono u v̄a a kapala ka ama an a k̄an̄a mu adama a Kirisiti Kawauwi wa. Shegai, adama a ucira u d̄a Kashil̄a ka n̄ak̄a vu, vu ɓolomgbono kaci n̄a mpa tsu pana ikyamba adama a Kadyanshi ka Shinga ka ne.

⁹ Kashil̄a ka wauwa tsu t̄a kpam u d̄anḡasa tsu tsu rongu n uma u uwulukpi. Tun kahu a yain likimba d̄a u foɓusoi u yain ili i na yi nala. Ciga d̄a u cigai u wenike tsu uciga u ne n ukuna u shinga u ne a akere a Yesu. U d̄anḡasa tsu adama a d̄a tsu yain ili i'ya tsu rawai wa.

¹⁰ Kashil̄a ka ka yain ili i'ya ma dans̄aka na vi a kateshe, a'ayin a d̄a Yesu Kawauwi tuw̄ai u wacinsai ucira u ukp̄a, u wenike tsu kpam ure u uma u d̄a bawu w̄ari n utyoku. Kawauwi ka tsunu ka, kpam alabari a Kadyanshi ka Shinga a d̄a gai na vi.

¹¹ Gogo-na, Kashil̄a ka d̄anḡasa mu t̄a n dana ili i na yi, u d̄anḡasa mu kpam n woko kasuki, u zuwa mu n woko kawenishiki ka Kadyanshi ka Shinga.

¹² Adama a nala a d̄a ma pana ikyamba pini a kuwa ku a'ali ku na ki. Shegai ma pana uwono wa kpaci n reve t̄a uza d̄a n wushuki n eyi, kpam n reve t̄a wa fuda t̄a wa kirana n i'ya n n̄ak̄a yi vi, u kirana kpam n i'ya hal kain ka wa gono.*

¹³ K̄an̄a ili i'ya n wenishike vu vi mai, i woko iryoci i uwenishike u shinga. Kpam vu ciɓa vu wushuku n Yesu Kawauwi vu cigi ama adama a ne.

¹⁴ Vu guɓi ili i'ya u n̄ak̄a vu. Kulu Keri k̄a t̄a asuvu a tsunu kpam ka b̄anḡa vu t̄a vu yain ili i na yi.

¹⁵ Tyoku d̄a vu revei u d̄a, ama a tsunu a uyamba u Asiya a 'yuwan mu t̄a uɓanḡa, hal n Fijala n Hamajana dem a kpatal̄aka mu kucina.

---

* **1:12** Ure u roku u d̄a tsa fuda tsa reve idani i'ya Bulus korongi pini na u d̄a, “wa fuda t̄a wa k̄angu ili i'ya u n̄ak̄a mu.” Wata, Kawauwi ka n̄ak̄a t̄a Bulus atoni n manyan ma uyan. Shegai gogo-na an Bulus yain evu n ukp̄a, u reve t̄a manyan ma u git̄ai ma lya t̄a kapala kpaci Kawauwi ka kirana t̄a n ma.

¹⁶ Ma ciga t̄a Asheku a wenike Onisifara n kuwa ku ne asuvayali, kpaci u tsu tuw̄a t̄a n u wene mu n u gbamatangusu mu asuvu. U pana uwono u v̄a adama a d̄a m̄ari a kuwa ku a'ali wa. ¹⁷ An u tuw̄ai a Roma, she na u boloi asu u d̄a m̄ari u wene mu.

¹⁸ Adama a nala, ma ciga t̄a Magono ma Zuba ma pana yi asuvayali kain ka Kawauwi ka gono. Kpam vu reve t̄a an Onisifara b̄anḡa mu cika a Afisu.

2

Kasoje ka shinga ka Yesu Kawauwi

¹ Avu maku ma v̄a, u gan t̄a vu gbama a asuvu a ukuna u shinga u Yesu Kawauwi.

² Vu pana t̄a gai kuḅari ku v̄a, kpam ama ushani a reve t̄a n kuḅari ki. Gogo-na she vu wenishike ama a maci aza d̄a a ka fuḅa a wenishike aza roku kuḅari ki.

³ Tono mu tsu pana ikyamba kaḅolo tsar̄a vu woko kasoje ka shinga ka Yesu Kawauwi.

⁴ Vuma w̄a baci a tsusoje, u tsu bolomgbono n aza d̄a bawu a'ari asoje u yain tyoku u le wa. Nala wa zuwa uzapige u ne u pana kayanyan.

⁵ Vuma git̄a baci kalambale, bawu u tonoi mele ma a zuwai, ko u woko baci uza u kelime, wa wusha kune ku funi wa.

⁶ Kacimbi ka baci ka yain manyan cika aya wa git̄a ulya ilya i savu.

⁷ U gan t̄a vu reve ili i'ya ma tono. Magono ma Zuba ma b̄anḡa vu t̄a vu reve ili i na yi.

⁸ Kain dem vu cibusa Yesu Kawauwi. A matsa yi t̄a a kuwa ku Dawuda, kpam a 'yanḡas̄a yi t̄a a ukp̄a. Kadyanshi ka Shinga ka ma yan kuḅari ku la vi.

⁹ An u wokoi ma dansa Kadyanshi ka Shinga ka nala ki, d̄a i zuwai ma pana ikyamba, hal gb̄am a sira mu n ikani yavu uza d̄a nusai. Shegai a ka sira kadyanshi ka Kashil̄a n ikani wa.

¹⁰ N n̄ak̄a t̄a kaci ka v̄a n kawunku ko ndya baci, ya tuko baci gai iwauwi a asu u ama d̄a Kashil̄a ka danḡasai. Kpam a tsar̄a tsupige tsa bawu tsa kotso a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi.

¹¹ Udani u na vi mayun d̄a.

Tsu kuw̄a baci n eyi,

tsa yan t̄a uma n eyi.

¹² Tsu kawunku baci n upana u ikyamba,

tsa lya t̄a tsugono n eyi.

Tsu kpatal̄aka yi baci kucina,

wa kpatal̄aka tsu t̄a dem kucina.

¹³ Tsu kp̄ad̄a baci ushamkpa kazuwamgbani ka tsunu,

eyi wa shamkpa t̄a kazuwamgbani ka ne.

kpaci wa nana kaci ka ne wa.

Uza manyan da a wushuki n eyi

14 Cibuga ya dem ili i na yi, aku vu barana le a asuvu a kala ka Kashilā a aṣakā kananamgbani ka kabarikete. Iacun i kananamgbani ka nala ki ka n kalen wa. Ka nangasa ta aza da a ka pana ka.

15 Maṣṣa vu yain manyan cika tsara Kashilā ka wushuku n avu. Woko kayain ka manyan ka shinga, uza da bawu u gain u yain n uwono, kpam uza da u tsu tonuko ama kadyanshi ka maci derere.

16 Kotsu vu suma aza a kadyanshi ka kpawawa ka bawu ka naka Kashilā karinga. Iacun i nala yi i tsu zuwa ta ama a kpaḍa utono Kashilā.

17 Iacun i kadyanshi ka nala ki ka tsu tambura ta yavu kagalama ka bawu kari n aguma. Hamanaya n Filita alya iryoci i icun i kadyanshi ka na ki.

18 Alya a aṣakai ure u mayun. Ama a na yi a da Kashilā ka kotso tsu de u'yangasa a ukpa atsu aza da tsu wushuki, nala a yain a puwunsaḍi upityanangu u aza roku.

19 Shegai ukuna u mayun u Kashilā wa ta pini yavu cuku tsu kuma ka a mai a katali kpam kari n ikorongi i na, "Magono ma Zuba ma reve ta ama da a'ari ama a ne," kpam "Aza da a ka wundya ele ama a Kashilā a da, a aṣakā tsicingi tsa a ka yansa."

20 A kuwa ku aza a utsari, apara a roku n azurufa ko zinariya da a yain a da, a roku kpam na ndanga ko cin. Aparaa a ikebe yi, adama a abiki a pige a pige a da, a da kpam bawu a'ari n ikebe a manyan ma kuwa.

21 Vu takpa baci ili i icadi i'ya i'ari ara vunu, va woko ta kapara ka Kashilā ka yanka manyan tyoku da wa ciga. Uma u vunu wa yan ta sarara, kpam va woko ta ufoḍusi tsara Uzapige u yanka vu manyan a asu u manyan ma shinga.

22 Suma ili i'ya ya tuko unangasa u iyakpa, shegai kain dem vu yain i'ya ya tuko uyan ili i'ya i'ari dere. Maṣṣa vu yain ili i'ya ya tuko upityanangu n uciga na ndishi n shinga, vu pana kayanyan ka ndishi n aza da a ka isasa asuvu a kala ka Magono ma Zuba n katakasuvu ka le sarara.

23 N doku n tonuko vu, kotsu vu uka kaci ka vunu a asu u kananamgbani ka gbani wa, kpam kotsu vu uka kaci ka vunu a asu u ama da bawu a revei ili wa. Ili i na ya zuwa ta ama kushulu.

24 Agbashi a Magono ma Zuba a gan a shilakanasa wa, shegai a rongo upana asuvayali i ama. U gan ta a fuda a wenishike aza roku mai, kpam a yain ahankuri n aryagbaji.

25 U gan ta a wenishike aza da a 'yuwain ukuna u mayun ben, gaawan Kashilā ka savada ta atakasuvu a ama a nala yi hal a gono a wushuku n ukuna u mayun vi.

²⁶ Pini nala, ama a nala yi a ka gono t̄a a git̄a uyawunsa ukuna u shinga hal a wusa le a kukere ku Kalap̄ansi. Kpaci hal n gogo-na Kalap̄ansi ka pini ka gonuko le agbashi, kpam wa fud̄a t̄a wa zuwa le a yain gb̄a ili i'ya wa ciga.

3

A'ayin a makorishi

¹ Kotsu vu reve n ukuna u na. A'ayin a makorishi, upana u ikyamba u da pini cika.

² Kpam ili i'ya i zuwai i'ya, ama a ka woko t̄a aza a uciga u kaci ka le koshi, a woko kpam acigi a ikebe. A ka shad̄angu t̄a n agoni, a yain kpam n ar̄adi. A ka rongo t̄a uwishisa Kashil̄a. A ka nak̄a isheku i le tsupige wa, a ka yan n ucikpa wa. A ka nak̄a ukuna u Kashil̄a tsupige wa.

³ A ka wenike uciga wa, kpam a ka cimbusuk̄a atoku a le wa. A ka woko t̄a aza a kunangasu, a ka fud̄a a ka kan̄a kaci ka le wa. A ka woko t̄a aza da bawu a ka pana iyali, n ama da bawu a ka yan n maluwa ma ili i shinga.

⁴ A ka woko t̄a aza da a ka neshike aje a le, a ka woko t̄a aza a uyan ili kabarikete bawu uyawunsa. A ka shad̄angu t̄a n ar̄adi a tsupige. A ka woko t̄a aza a uciga upana kayanyan hal u lai gb̄am utono u Kashil̄a.

⁵ A ka wenike t̄a yavu a ka yan ili i'ya Kashil̄a ka ciga, shegai a ka as̄aka ucira u ne u savada le wa. Kotsu vu rafa icun i ama a na yi wa.

⁶ Ama a na yi a tsu uwa t̄a a a'uwa a bere ama, aku a lapan̄asai aka a da bawu a'ari n ugbami u asuvu aza da unyushi u cingi u lyai kaci ka le, n aza da kpam a ka tono uyawunsa u ukuna u cingi u le.

⁷ Icun i aka a nala a tsu la t̄a utono uwenishike u savu, shegai a reve ukuna u mayun wa.

⁸ Awenishiki a na yi a tsu 'yanḡasak̄a t̄a ukuna u mayun tyoku da Yanisu n Jambure* a 'yanḡasak̄ai Musa. Atakasuvu a le a shad̄angu t̄a n tsicingi, kpam upityanangu u le u maci u da wa.

⁹ Shegai a ka lya kaci ka ukuna vi wa, kpaci ya dem wa wene t̄a utengeshi u le. Nala dem u git̄ai n Yanisu n Jambure.

Bulus tonukoi Timoti ili i'ya wa yan

¹⁰ Timoti, vu reve t̄a gai ili i'ya ma wenishike, vu reve t̄a kpam tyoku da ma rongo. Vu reve t̄a ili i'ya i gain n yansa a uma u va. Vu reve t̄a n upityanangu u va n tyoku da n panai

* **3:8** "Yanisu n Jambure" Alabari aza a Yahuda a danai Yanisu n utoku u ne Jambure aza a adabu a Firi'auna a da. A kondomgbono t̄a n Musa a Tagarada u Uwut̄a 7:11. A'ala a le a'a pini a asuvu a Kazuwamgbani ka Cau wa

ikyamba. Vu reve t̄a n uciga u d̄a m̄ari n u d̄a, n ahankuri a d̄a m̄ari n a d̄a n akawunki.

¹¹ Vu reve t̄a mavura ma n soi, vu reve t̄a kpam n upana u ikyamba u d̄a n kawunki n u d̄a. Vu reve t̄a tyoku d̄a a yanka mu mavura a Antakiya n Ikaniya n a Lisitira, shegai Asheku a wutukpa mu gb̄a a ukuna u nala vi. ◇

¹² Ukuna u mayun u d̄a na vi, uza d̄a baci dem u da wa rongo hal u zuwa Kashil̄a ka pana kayanyan a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi, she u so mavura.

¹³ Shegai ama a cingi n aza a adabu a ka lya t̄a kapala. A'a t̄a a ulapanasa ama, kpam a ka rongo le t̄a dem ulapanasa.

¹⁴ U gan t̄a vu shamkpa ili i'ya awenishiki a vunu a wenishike vu. Vu reve t̄a gai uwenishike u mayun u d̄a, kpaci vu reve t̄a tyoku d̄a awenishiki a vunu a'ari.

¹⁵ Tun avu kenu, d̄a a wenishike vu Tagarada u Kashil̄a, d̄a i zuwai vu tsarai ugboji u d̄a va tsara iwauwi i'ya ya tuwa ara Yesu Kawauwi vu wushuku baci.

¹⁶ Gb̄a ikorongi i'ya i'ari a Tagarada u Kashil̄a a una u Kashil̄a u d̄a i wutai, kpam i'a t̄a n kalen a asu u uwenishike tsu ukuna u mayun, u zuwa tsu tsu reve ukuna u d̄a bawu u gain a uma u tsunu. Kadyanshi ka Kashil̄a ka na ki, ka tsu lapula t̄a uma u tsunu u d̄a tsa rongo u d̄a bawu u gain, kpam ka tsu wenishike tsu t̄a tsu yain ili i'ya i'ari dere.

¹⁷ Kashil̄a ka yanka t̄a ili i na yi manyan tsara kagbashi ka ne ka tsara gb̄a ili i'ya wa ciga adama a manyan ma shinga ma baci dem wa yan.

4

¹ Vu reve t̄a gai kain ka te Yesu Kawauwi wa tuwa t̄a u yanka ama d̄a a'ari n uma afada, u yanka dem akushe. Kain ka wa tuwa wa lya tsugono tsu ne ka la vi. Adama a nala, adama a Kashil̄a n adama a Yesu Kawauwi, n tonuko vu, ma ciga t̄a

² vu yain ku6ari ku kadyanshi ka Kashil̄a. Rongo uyansa nala kain dem ko n kabala ko bawu kabala. U kana t̄a vu rongo kpam ulapulusuka ama a vunu n ahankuri n uwenishike u shinga. Uwenishike u nala vi u kana t̄a u wenike le unyushi u le, kpam u gbamatangu le asuvu.

³ Yansa nala kpaci a'ayin a ka tuwa t̄a a d̄a bawu ama a ka pana kpam uwenishike u maci. Ili i'ya a ka cigaka kaci ka le i'ya a ka tono koshi, kpam a ka zama t̄a awenishiki aza d̄a a ka tonuko le ili i'ya a ka ciga a pana koshi.

⁴ Ama a na yi a ka 'yuwan t̄a ukuna u mayun, aku a gonuko ugboji u le a asu u upana alabari a kpawawa.

⁵ Gb̄a n nala, vu gonuko uyawunsa n ugboji a asu u d̄a dem vu cinai kaci ka vunu. Kotsu vu pana uwonvo u upana

ikyamba a adama a Asheku wa. Yan manyan ma utukuso ama a asu u Kawauwi, nala va yan tsarā vu kotso manyan ma Kashilā ka naka vu.

Kadyanshi ka makorishi ka Bulus

⁶ Mpa gai gogo-na, tsungu da a tsungu mu tyoku u ufarakpa a asu u Kashilā. A'ayin a ukpa a va a yan de evu. ◇

⁷ N shilakanā tā ibili i shinga. N kotso de kalambale, kpm n ukuna u maci u va u da mari.

⁸ Ubana a kapala kenu ma tsarā tā kune, Asheku a ka naka mu tā funi u uma u maci. Asheku a da uza u afada a maci kpm wa naka mu tā funi vi kain ka pige ka wa gono. Kune ku nala ki ku va ka koshi wa, shegai ku gbā aza da a ka ciga kpm a ka wundya ugono u tsupige u ne.

⁹ Yan gogo vu tuwa.

¹⁰ Dima laza de u asaka mu kpaci u la tā uciga ucanga u uma u na. U laza de ubana a Tasaloniya. Karasaka laza de ubana a Galatiya, Taitu kpm laza de ubana a Dalumatiya.

¹¹ Luka da koshi wari gogo-na kabolo na mpa. Va tuwa baci pini na vu tuwa kabolo n Marku kpaci wa banga mu tā.

¹² N suku tā Tikiku ubana a Afisu.

¹³ Ya tuwa baci kotsu i ciba i tuko mu matogo ma pige ma va ma n asankai Kabu a ilyuci i Taruwasa. Kpm dem kotsu vu tuko mu itagarada i va, hal gai iwaraka.

¹⁴ Vuma roku da pini uza kala Alizanda, karumi ka. Vuma nala vi u yanka mu tā tsicingi cika, shegai Asheku a ka naka yi tā katsupi ka ili i'ya u yain.

¹⁵ Kotsu i kirana n eyi, kpaci u tsu shilakanā tā n ili i'ya baci dem tsu danai.

¹⁶ Ko uza wa pini an a banka mu a asu u afada wa ubanka u kagita. Ya dem asaka mu tā. N zuwa tā uma unyushi u nala vi a ka kece u da a kaci ka le wa.

¹⁷ Shegai Asheku a'a tā na mpa, u naka mu ucira tsarā n dansa Kadyanshi ka Shinga a asu u da Awulawa a ka pana. Kpm Asheku a wauwa mu tā a unā u igabako i nala yi.

¹⁸ Nala wari, Asheku a ka wutukpa mu tā a akere a gbā ili i cingi kpm wa banka mu tā a tsugono tsu zuba tsu ne bawu usan. Asaka tsupige tsu rongo n Asheku hal ubana bawu utyoku. Ami.

Idyani i Bulus i makorishi

¹⁹ Danasaka mu Bilikisu n Akila n aza a kuwa a Onisifara.

²⁰ Erasutu wa tā a Korintiya. A'ayin a da n asakai Tarafima a ilyuci i Milita wari n alafiya wa.

²¹ Daraka vu rawa pini na kahu a'ayin a kutanu a rawa. Awubulu, n Budi, n Lainu n Kalaudiya a ka sukunku da ta idyani, nala dem atoku aka n a'ali.

²² Asaka Asheku a rongo n uma u wunu. Ukuna u shinga u rongo n ada gba.

Ukanikorongi Ubana ara Taitu

Ukukpa u kadyanshi

Taitu da ɓangai Bulus kasuki a manyan ma ne. Bulus koronku ta Taitu ukanikorongi u na vi kpaci Taitu vi u woko ta a uyamba u Kiriti, Bulus kpm lyai kelime na nwalu n ne.

Bulus yan ta kadyanshi ka tyoku da Atoni a Yesu a gain a rongo. U yan ta dem kadyanshi ka kaɓolo dem a asuvu a kuwa ku Atoni.

Avu makoshi ma Atoni ma baci a kuwa ku atoni, ko kpm makoshi, ko mamici, ko kalobo ko makere, va tsara ta uwenishike u da u yain dere n avu a asuvu a tagarada u na vi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kvasu adama a Taitu (1:1-4)

Idani ubana a asu u nkoshi n kuwa ku atoni (1:5-16)

Idani ubana a asu u Atoni (2:1-3:11)

Adooki n idyani i makorishi (3:12-15)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Bulus, kagbashi ka Kashila, kasuki ka Yesu Kiriti Kawauwi. Kashila ka suku mu ta n tuko upityanangu a asu u aza da u dangasai. U suku mu kpm n wenishike le a reve ukuna u mayun u da wa wenike le, tyoku da a ka rongo hal Kashila ka pana kayanyan.

² Ukuna u mayun u nala vi u naka le ta uzuwa u uma a asu u uma u da bawu wari n utyoku u da Kashila ka zuwamganaka le kahu kagita ka likimba kpm wa yan kaɓan wa.

³ Kpm gogo-na u wutukpai Kadyanshi ka Shinga a asuvu a a'ayin a da a gain aku tsa tonusuko gba ama. Kashila Kawauwi ka tsunu aya u wushuki na mpa n yanka yi manyan ma na mi.

⁴ Taitu, koronku da ma koronku vu kpaci avu maku ma va ma a asuvu a upityanangu u mayun u da tsari n u da gba tsunu. Asaka Kashila Tata n Yesu Kawauwi ka tsunu u naka vu ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Manyan ma Taitu a Kiriti

⁵ N asaka vu ta a uyamba u Kiriti, tsara vu koruso manyan ma tsunu mi, kpm ilyuci dem vu dangasa pini nkoshi tyoku da n tonuko vu vu yain. ⁶ Makoshi ma la ma yan n unyushi a asu u ama wa. U kana ta u yain n uka u te kpm u shamgba ara ne koshi. U kana ta mmuku n ne n woko Atoni, kotsu a woko aza da a ka rongo uma u da bawu u gain wa. A woko kpm aza da a ka panaka ama.

⁷ U *kaṇa* *tā* makoshi ma woko uza *ḍa* *kaṇai* kaci ka ne, kpaci aya wa kirana n manyan ma *Kashilā*. Kotsu u woko uza u *araḍi* wa, ko kpam uza u maloko ma uyan upan wa. Kotsu u woko kasoi she ma maka yi wa,* ko *kashilakani* wa, ko uza u uciga u ikebe kabarikete wa.

⁸ U gan *tā* makoshi ma woko uza u ukirana n amoci a kuwa ku ne, u cigi ili *i'ya i'ari* i shinga. U gan *tā* u rongo n kakiri, u woko vuma u maci a *a'eshi* a ama. U woko uza *ḍa* *Kashilā* ka pana kayanyan ka uma u ne an *wari* uwulukpi. U woko uza *ḍa* u *fudai* kaci ka ne.

⁹ U *kaṇa* *tā* makoshi ma woko uza *ḍa* u shamkpai uwenishike u mayun u kadyanshi ka *Kashilā* vi mayun. Aku u yanka u *ḍa* manyan u gbamatangu ama u gonuko aza *ḍa* a *'yuwain* kadyanshi ka *Kashilā* ki a ure.

¹⁰ Nala u gain u woko, kpaci ama *ḍa* pini ushani aza *ḍa* a *'yangasakai* uwenishike u mayun vi. Iacun i ama a na yi a tsu rongo *tā* a uyansa kadyanshi ka gbani hal n a *yinsasi* ama. A asuvu a ama a na yi, aza roku a *ḍa* pini ushani a *maṭsai* a da ya dem u *kaṇa* *tā* a *kida* yi kacombi. Alya a lakai tsicingi.

¹¹ U *kaṇa* *tā* vu *ḥishinka* le kadyanshi, kpaci a ka nangasa *tā* ama n *a'uwa* a le a asu u uwenishike u *ḍa* bawu u gain. Yan *ḍa* a tsu yan nala, *tsara* a *tsara* ikebe a ure u *ḍa* bawu u gain.

¹² Matsumate ma te ma pini a asuvu a aza a Kiriti uza *ḍa* u yain kadyanshi a kaci ka ama a ne, u da, “*Gba* aza a Kiriti aza a kaḅan a *ḍa*, nnama n cingi kpam awonvoli, alyai a ilikulya cika.”

¹³ Kadyanshi ka ne mayun *ḍa*, rongo le *uḅaranasa* cika *tsara* vu zuwa le a yain ucira a asuvu a upityanangu.

¹⁴ Kpam a *asaka* upanasa alabari a kaḅan a *ḍa* aza a Yahuda a ka dansa, kpam a *asaka* upanaka ama *ḍa* a kpatalakai ukuna u mayun vi kucina.

¹⁵ Ko ndya wa i uwulukpi *i'ya* a asu u aza *ḍa* atakasuvu a le *a'ari* uwulukpi. Shegai ko i te *i'a* la uwulukpi a asu u aza a cingi n aza *ḍa* a *'yuwain* uwushuku wa, kpaci atakasuvu a le n uyawunsa u le *gba* u lobono wa.

¹⁶ Iacun i ama a nala, a tsu ciga *tā* a dana a reve *Kashilā*, shegai a *'yuwan* yi adama a uma u cingi u le. A ka panaka yi wa, a gan a asu u uyan ukuna u shinga wa. Ko ya wa u goro le *tā*.

2

Ili i'ya i gain vu wenishike

* 1:7 A'ayin a nala yi aza a Yahuda a tsu so *tā* mini ma cinwi kenu a *una* u aguma uza wa baci a *māla*. A tsu so *tā* kpam kenu a ka lya baci ilikulya. Shegai a a'ayin a tsunu aza roku a dusuku baci kuso, a tsu so kenu wa, adama a nala wa laka *tā* shana a ka *asaka* baci kuso ki *gba* *gba*.

¹ Shegai u gan tā vu tonuko Atoni a rongo n uma u da u yain dere n uwenishike u maci.

² Vu wenishike nkoshi n rongo mai a kaṅa kaci ka le a rongo uma u da ama a ka wene karinga ka le, a rongo n kakiri. U kaṅa tā a yain n upityanangu u ucira, a yain n uciga n akawunki.

³ Nala dem va wenishike mmici a rongo n uma u da u yain dere n tyoku u uza da wa gbashika Magono ma Zuba. Kotsu a woko aza a kutambu n a dansaki ama n ukuna u gbani wa. Kotsu a woko asoi hal she ma maka le wa,* shegai a woko aza da a ka wenishike aza roku ukuna u shinga.

⁴ U kaṅa tā mmici n wenishike aka a kenu tyoku da a ka ciga a'ali a le a cigi kpm mmuku n le.

⁵ A wenishike le a rongo n kakiri, kpm a rongo uwulukpi. A wenishike le kpm a kirana n a'uwa a le, a yain kpm ili i shinga. A wenishike le a naḱa a'ali a le tsupige. A yan baci nala, a ka tuko kugori a asu u kadyanshi ka Kashilā wa.

⁶ Nala kpm vu tonuko aloba a gbara a yain ko ndya baci a ka yan n kakiri.

⁷ Avu kpm u kaṅa tā vu woko iryoci ara le a asu u ili i shinga i'ya va yansa. I'ya baci dem va yan, asaḱa i wenike kuryongo ku shinga n uzuwa u kaci a asu u uwenishike u vunu.

⁸ Asaḱa uwenishike u vunu u wala dere tyoku da bawu uza wa dansaka u da n kagbani. Pini nala, aza da baci dem a ka ciga a nanamgbanaḱa vu a ka yan tā uwono, kpaci a ka tsara i'ya a ka tonuko kagbani a kaci ka tsunu wa.

⁹ U kaṅa tā agbashi a naḱa azakuwa a le tsupige, a matsa a yain i'ya a ka yan, a yanka le kpm ili i'ya a ka pana kayanyan. Kotsu a yanka le uryagbaji, ko uboku wa.

¹⁰ Shegai u kaṅa tā a rongo mai tsara a wushuku n ele, a wene le kpm mai. Pini nala, da a ka zuwa uwenishike u Kashilā Kawauwi ka tsunu u luwa ama.

¹¹ Nala u gain u woko, kpaci Kashilā ka wenike tā gba ama ukuna u shinga u ne tsara a tsara iwauwi.

¹² Ukuna u shinga u Kashilā ara tsunu u tsu zuwa tsu tā kain dem tsu rongo n Kashilā. U zuwa tā kpm tsu asaḱa uciga ucanga u likimba kabarikete. Likimba namgba de n tsicingi, shegai gogo-na u kaṅa tā tsu rongo pini mai n ukaṅa u kaci. U kaṅa tā tsu rongo n uyansa ukuna u shinga n unaka kaci a asu u Kashilā.

¹³ U kaṅa tā kpm tsu rongo uwundya utuwa u kain ka pige ka Kashilā ka tsunu Uza u Ucira Gba kpm Kawauwi; wata, Yesu Kirisiti. Kain ka nala ki Yesu Kawauwi wa gono tā n tsupige tsu ne.

* 2:3 Kalen ka kadyanshi ka na ka te ka n masala ma 1:7

¹⁴ U naka ta uma u ne tsara u wutukpa tsu a asuvu a unyushi u cingi u da baci dem tsu yain, kpam u gonuko tsu sarara. U naka*i* kpam uma u ne tsara u gonuko tsu ama a ne kpam adama a nala tsa matsa ta tsu cigi tsu yain ili i shinga.

¹⁵ U kana ta vu wenishike ama ili i na yi, vu tonuko le a yain i'ya. A'ayin a da baci u gain vu lapuluka le, vu lapuluka le. Va ta n ucira u da va yan ili i na yi, adama a nala u gan vu asaka ko uza u goro i'ya vu danai wa.

3

Yan ili i'ya i lobonoi

¹ Cibuga ama yi a panaka ngono n aza a tsupige. U gan ta ama a vunu a yain n karinga, kpam kain dem a matsa a rongo uyansa ili i'ya i lobonoi.

² Kotsu a dansaka uza n kagbani wa, kpam a asaka ibili. Ya dem a rongo ma*i* n eyi, a wenike ele ili i roku i'ya wa.

³ Nala dem tsari tsu rongoi caupa n utengeshi bawu tsa pana ukuna. Aza roku a da a yinsa tsu, aku tsu wokoi agbashi a uciga uyan ukuna u cingi, tsari tsu wokoi kpam agbashi a upana kayanyan ka uyan u ili i cingi. Uma u tsunu wa*ri* u shadangu ta n tsicingi n malyon, tsara tsa kovo atoku a tsunu ele kpam dem a'a*ri* a ka kovo tsu.

⁴ Shegai Kashila uza da wa*ri* Kawauwi ka tsunu, u wenike tsu asuvayali a ne, u wenike tsu kpam uciga.

⁵ Adama a asuvayali a ne a da u wauwa tsu. Adama a ili i shinga i'ya tsu yain da wa. U za ta unyushi u cingi u tsunu gba, u naka tsu uma u savu a asu u Kulu Keri ku ne.

⁶ U naka tsu Kulu Keri ushani adama a ili i'ya Yesu Kirisiti Kawauwi ka tsunu u yain.

⁷ U kece tsu ta a asuvu a aza da a'a*ri* dere adama a ukuna u shinga u ne. Adama a nala, gogo-na tsu reve ta an tsa fuda tsa lya agadu a uma u da bawu wa*ri* n utyoku.

⁸ Gba ili i'ya n tonuko vu na vi mayun da. Ma ciga ta vu matsa n i'ya, tsara gba uza da baci u wushuki n Kashila, wa kirana ta u yain ili i shinga a'ayin dem. Ukuna u na vi u gan ta, kpam ya tuko ta ama ukuna u shinga.

⁹ Kadyanshi ka isheku i cau ka baci a ka yan ka bawu ka lobonoi, kotsu vu uka kaci ka vunu wa. Vu ukusa kaci ka vunu a ibili ko kushulu a kaci ka utono Mele ma aza a Yahuda wa. Ukuna u nala u gan wa, kpam unangasa u a'ayin u da.

¹⁰ Uza roku wa yansa baci ili i'ya ya zuwa ama a wacuwa, vu barana yi. U 'yuwan baci upana ubarana u kagita, vu doku vu barana yi ire. U doku baci u 'yuwain upana, aku vu asaka yi.

¹¹ Kpaci icun i ama a nala yi a naka de ukuna u maci kucina. Nala a yain unyushi, a varangi kaci ka le.

Idyani i Bulus i makorishi

¹² Mpa pini ma ciga n sukunku vu Atima ko Tikiku. A'ayin a da baci uza u te u le u rawai ara vunu, aku vu yain gba tyoku da va yan vu cina mu a Nikafoli gogo. Ili i'ya i zuwai i'ya, ma ciga ta n gono pini de a'ayin a kutanu.

¹³ Yan gba i'ya va yan vu banga karevi ka mele ka a ka isa Zena n Apolo a nwalu n le. Vu shangba she vu wene a tsara gba i'ya a ka ciga a adama a nwalu mi.

¹⁴ U kana ta Atoni a rotsongusu uyan ili i shinga, kpam a yain n a banga atoku a le aza da a wenei a ka ciga ubanga. Ili i'ya i zuwai i'ya, u gan ta uma u ama a tsunu u tukuso ili i shinga.

¹⁵ Ko ya wa pini na wa sukunku vu ta idyani. Dana saka mu gba Atoni aza da a ka ciga tsu.

Asaka ukuna u shinga u Kashila u rongo n ada gba de.

Ukanikorongi u Bulus Ubana ara Filimo

Ukukpa u kadyanshi

A'ayin a ɗa Bulus kasuki u korongi ukanikorongi u na vi, a kuwa ku a'ali ka wari adama a utono u Yesu. U korongu ta ukanikorongi vi ubana a asu u katonni ka Yesu ka a ka isa Filimo.

Bulus n Filimo aje a ɗa a'ari kahu a'ayin a ɗa a uka yi Bulus a kuwa ku a'ali. Filimo uza u utsari ɗa kpmam wa ta n agbashi. Kagbashi ka a tsu isa Onisima ka sumai ara a Filimo. Pini nala, Onisima gitai ubanga Bulus eyi pini a kuwa ku a'ali ki, hal u tuwai u wokoi katonni ka Yesu adama a kadyanshi ka Bulus. Gogo-na Bulus wa ciga ta Onisima gono a asu u uzakuwa u ne Filimo. U ciga ta kpmam Filimo wushi kagbashi ka ne tyoku ɗa u gain tyoku ɗa Yesu Kawauwi wa pana kayanyan.

Tagarada u na u yan ta kadyanshi cika a kaci ka ucim-busuka. U wenishike ta kpmam tyoku ɗa uza ɗa wa tonon Atoni wa yan manyan ma ne n uvakunku u kaci, uza ɗa wa gita ve uyan ili i shinga kahu u tonuko aza roku tyoku ɗa a ka rongo.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani ubana ara Filimo (1-3)

Bulus dansai n Filimo ukuna u Onisima (4-22)

Idyani i makorishi n kvasu (23-25)

Idyani

¹ Mpa Bulus, uza ɗa u korongi ukanikorongi u na vi. A kuwa ku a'ali ka mari adama a kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga ka Yesu Kirisiti Kawauwi ka ma yansa. Timoti utoku u wa wa ta kabolo na mpa.

Filimo ɗa ma koronku, utoku u manyan u tsunu u ɗa kpmam tsa ciga yi wa wa.

² Ma koronku ta dem utoku u tsunu uka uza u kala Awufiya, n Arikibu eyi dem utoku u kumodu u tsunu u ɗa a asu u manyan mi. Ma koronku ta dem Atoni a ɗa a tsu gawunsusa a kuwa ku vunu.

³ N folo ta Kashila Tata u tsunu n Yesu Kawauwi Asheku u naka ɗa ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Kvasu ka Bulus n ucikpa

⁴ Filimo, a'ayin a ɗa baci dem ma yan kvasu adama a vunu, n tsu cikpa ta Kashila.

⁵ Yan ɗa n tsu yan nala, kpaci n pana t̄a kadyanshi ka shinga ka vunu ka a tonuko mu, vu wushuku t̄a n Yesu Asheku. N pana t̄a kpam kadyanshi a da va ciga ama a Kashil̄a wa wa.

⁶ Ma yanka vu t̄a kavas̄u tsar̄a upityanangu u da i'ari n u da kaɓolo n atoku u doku, ya wenishe baci ili i shinga i'ya Kashil̄a ka nākā tsu. As̄akā nala git̄a adama a tsupige tsu Kawauwi.

⁷ Uciga u ɗa va ciga ama a Kashil̄a wa zuwusa mu t̄a ma pan̄asa kayanyan cika kpam n ugbamatangu u asuvu. Vangu u va, vu zuwa t̄a ama a Kashil̄a ushani a rongo bawu ili i'ya ya dambula le.

Bulus folukoi Onisima

⁸ Adama a nala, ma ciga t̄a n folo vu vu yain ili i roku. A asuvu a kala ka Kawauwi ma t̄a n ucira u da ma fuda n tonuko vu i'ya va yan, shegai ma yan nala wa.

⁹ Adama a nala an u wokoi tsa cigamgbana, ma folo vu t̄a vu yain ili i na yi. Mpa Bulus uza ɗa u yain a'ayin a re, mpa ma dansa n avu tyoku u uza n kaje ka ne. Kpam a kuwa ku a'ali ka māri adama a Yesu Kawauwi.

¹⁰ Ili i'ya ma folo vu vi i'ya, vu pana iyali i Onisima. Kpaci gogo-na maku ma va ma, an u wokoi u woko de Katoni cina mpa pini na a kuwa ku a'ali.

¹¹ Caupa wāri n kalen ara vunu wa, shegai gogo-na wa t̄a n kalen ara tsunu cika.

¹² Aya la ma tutsunku vu kpam katakasuvu ka va ka t̄a ara ne.

¹³ Māri ma ciga t̄a n as̄akā yi pini na kaɓolo nā mpa. Mpa pini usiri n ikani a kuwa ku a'ali ki adama a uyan kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga, u yain manyan ma wāri u gain vu yansaka mu.

¹⁴ Shegai ma ciga n yain nala wa, she avu vu wushuku. Kpam ma ciga vu ɓangā mu adama a ɗa a mats̄a vu wa, shegai adama a ɗa va ciga n uciga u vunu.

¹⁵ Gaawan ili i'ya i zuwai u sumai ara vunu a a'ayin a kenu a na yi i'ya, u gono baci i rongo pini hal ubana.

¹⁶ Gogo-na kagbashi ka kpam koshi wa, u la t̄a kagbashi, vangu vunu ɗa uza ɗa u gain vu cigi. Ma ciga yi wa wa, avu kpam dem u gan t̄a vu cigi yi hal uciga vi u lai u va. Vu cigi yi tyoku u kagbashi, n tyoku u vangu u vunu a asuvu a Asheku.

¹⁷ Vu reve baci mpa utoku u manyan u vunu u ɗa, she vu ryabusa yi tyoku ɗa va ryabusa mu n tuwā baci.

¹⁸ Wāri n nusuka vu baci, ko va tono yi ili i roku, ma tsupa t̄a i'ya.

¹⁹ Mpa Bulus, mpa kpam ma korongu ili i na yi n kaci ka va, "Ma tsupa t̄a i'ya." Ma yan gb̄am kadyanshi ka uma u vunu u ɗa n wusuka vu wa.

²⁰ Utoku u va, yan i'ya n foloi vi, yan i'ya yavu Asheku a da va gbashika. Nala wa zuwa mu ta n doku n gbama asuvu a Kawauwi.

²¹ Ko n gogo-na an ma koronku vu na vi, n reve ta va yan i'ya n foloi vi, hal gbam i lai i'ya n foloi.

²² Fobusuko mu kunu, kpaci n zuwa ta uma Kashila ka wushuku ta kavasuu ka vunu, a asaka mu n tuwa a asu u vunu.

Idyani i Bulus i makorishi

²³ Abafara wa danasa vu, kaɓolo ka tsari a kuwa ku a'ali adama a Yesu Kawauwi.

²⁴ Atoku a manyan a va, Marku, n Aristaraku, n Dima, n Luka a ka danasa vu ta dem.

²⁵ Ukuna u shinga u Yesu Kirisiti Kawauwi u toni n uma u vunu.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Kagali ka Ibirahi

Ukukpa u kadyanshi

A reve ko ya korongi ukanikorongi ubana a asu u Kagali ka Ibirahi wa. Gaawan Bulus da. A reve ta an wari a asuvu a Tagarada u Kashila adama a uwenishike u da wari pini. Kpam nkoshi n kuwa ku Atoni n bidya ta u da u wokoï a asuvu a Tagarada u Kashila tun caupa. Uza da korongi u da u todugbuso ta tyoku da ulya u kayala u aza Yahuda u wokoï iryoci i ulya u kayala u maci u da wari a asuvu a Kawauwi.

Kakorongi ki ka wenike ta aza a uyan kaneshi tyoku da Yesu wari n kalen. Yesu la ta gba atsumate a zuba a Kashila. U la ta dem gba ntsunate, u lai kpam dem Musa. Aya Magono ma Adarakpi ma maci kpaci u ta ba uyan unyushi wa. An u nakai uma u ne, u yan ta udarakpa u maci adama a unyushi kpam kuten koshi. An u kuwai kpam u gonoi n uma vi, u kukpa ta ure u da ya dem wa tuwa a asu u Kashila.

Adama a aza da a revei n ukuna u udarakpa u atoni, tagarada u Kagali ka Ibirahi wa ta n uwenishike u ucira. Yesu gonuko ta gba udarakpa ili i gbani. Gogo-na upityanangu n eyi u kukpunka ta ama ure a tuwa evu n Kashila.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Tsupige tsu Maku ma Kashila (1:1-4)

Yesu la ta atsumate a zuba (1:5-2:18)

Yesu la ta Musa n Joshuwa (3:1-4:13)

Yesu la ta Magono ma Adarakpi (4:14-7:28)

Yesu tuko ta kazuwamgbani ka shinga (8:1-9:22)

Udarakpa u Yesu kuten ka koshi (9:23-10:31)

Ama a Kashila a roku aza da a'ari n upityanangu u pige (11:1-40)

Tono iryoci i Yesu (12:1-13:19)

Kvasu ka makorishi n idyani (13:20-25)

Yesu Kawauwi Maku ma Kashila ma

¹ Caupa, Kashila ka tsu dansa ta na nkoshi n cau n tsunu a unu u ntsunate a ure kau-kau.

² Shegai gogo-na a'ayin a makorishi a na, Kashila ka tsu yanka tsu ta kadyanshi a unu u Maku ma ne. Kashila ka yan ta likimba n gba ili i'ya i'ari pini a asuvu a ne a asu u Maku ma ne. Aya Kashila ka dangasai u woko uza u ili gba.

³ Maku mi u lafa ta adama a tsupige tsu Kashila, kpam u rotso ta Kashila ki derere. U tsu zuwa ta ko ndya wa i lyai kelime adama a akani u ne a ucira. An Maku mi ma zuwai

ama a wokoi sarara a asuvu a unyushi u cingi u le, aku u dusuki a kukere ku ulyaki ku Kashilā Uza u Ucira Gbā a zuba.

Kawauwi ka la tā atsumate a zuba

⁴ Maku mi ma la tā atsumate a zuba cika, Kashilā kpm ka nākā yi kala ka ka lai a le cika.

⁵ Kpaci Kashilā ka tonuko atsumate a zuba ili i'ya u tonukoi Maku mi wa,

“Ada Maku ma vā.

Ara n woko de Tata u vunu.” ◇

U doku tā dem u danai,

“Ma woko tā Tata u ne,

eyi kpm wa woko tā Maku ma vā.” ◇

⁶ Kpm a'ayin a da Kashilā ka ciga ka suku maku ma kapala ma ne a likimba, u dana tā,

“U kḁnā tā gbā atsumate a zuba a lyaka yi kayala.” ◇

⁷ Ili i'ya Kashilā ka danai a kaci ka atsumate a zuba i'ya na, “N zuwa tā atsumate a zuba a vā a woko tyoku u uwule.

N zuwa tā agbashi a vā a woko tyoku u aletsu a akina.” ◇

⁸ Shegai Kashilā ka tonuko tā Maku mi,

“Avu Kashilā ka, kpm tsugono tsu vunu tsa rongo tā hal ubana.

Kalangu ka tsugono ka vunu ka afada a maci ka.

⁹ Va ciga tā ili i'ya i lobonoi,

kpm va kovo ili i cingi.

Da gai i zuwai Kashilā, Kashilā ka vunu, u dangasa vu vi,

kpm u nākā vu tsupige tsa tsa zuwusa vu mazanga.

Tsupige tsu na tsu la tā tsa u nākai aza da a buwai.” ◇

¹⁰ U dana tā kpm,

“Asheku, a kagitā vu yan tā likimba,

kpm akere a vunu a yain zuba.

¹¹ A'ayin a'ā tā a utuwā a da ko uza bawu wa doku wa wene i'ya,

shegai avu va rongo tā pini.

Gbā a ka kutsa tā tyoku da kunya ku tsu kotso.

¹² Va katalā le tā tyoku u kunya ku wambana.

A ka savada tā tyoku u kunya ku cau.

Shegai avu va rongo tā tyoku da vari,

kpm uma u vunu wa kotso wa.” ◇

¹³ Kashilā ka tonuko ko katsumate ka zuba ka te ili i'ya u tonukoi Maku ma ne wa,

“Dusuku na a ulyaki u vā,

hal she n zuwa atokulalu a vunu

a woko vu ili i utadanku a'ene.” ◇

◇ 1:5 Ishp. 2:7. ◇ 1:5 2 Sam. 7:14. ◇ 1:6 U.Ml. 32:43. ◇ 1:7 Ishp. 104:4. ◇ 1:9

Ishp. 45:6-7. ◇ 1:12 Ishp. 102:25-27. ◇ 1:13 Ishp. 110:1.

¹⁴ Gb̄a atsumate a zuba a'ulu a ɗa a ka gbashika Kashil̄a a ɗa, u tsu suku le t̄a a woko aḅangi a aza ɗa a ka wusha iwauwi.

2

Iwauwi i tsunu i gbonguro ta

¹ U gan t̄a tsu kirana mai tsu toni ukuna u mayun u ɗa a wenishike tsu. Tsu yan baci nala, tsa woko wasasa wa.

² A wenike t̄a akani yi a mayun a ɗa, a ɗa Kashil̄a ka naḅai atsumate a zuba a naḅa nkoshi n cau n tsunu. Kpam gb̄a aza ɗa bawu a tonoi a ɗa, n aza ɗa dem a 'yuwain a ɗa vi, a tsara t̄a mavura ma ma yain dere n ili i'ya a yain.

³ Tsu gonuko baci ugboji u tsunu a asu u iwauwi i pige i na yi wa, niɗa tsa yawunsa tsa la a mavura ma na mi? Asheku n kaci ka ne aya uza kagit̄a uza ɗa tukoi ukuna u iwauwi i na, kpam aza ɗa a panaka yi a wenike tsu t̄a an mayun ɗa.

⁴ Kashil̄a dem n kaci ka ne u wenike t̄a an akani yi mayun ɗa a asu u ɗa u yansai gb̄a manyan ma pige n iryoci n ikunesavu i ucira. U naḅai kpam Kulu Keri ku ne a asu u uza ɗa baci dem u ɗangasai.

Uza ɗa wa tuko tsu iwauwi

⁵ Kashil̄a ka ɗangasa atsumate a zuba a lyai tsugono tsu likimba u savu u ɗa wa tuwa wa, likimba u nala vi u ɗa tsa dansaka gogo-na.

⁶ Tyoku ɗa a korongi a asu u roku a asuvu a Tagarada u Kashil̄a,

“Ndya i tsu birika vu n ama?

Ndya i zuwai vu lai udambula a kaci ka maku ma vuma?

⁷ Vu zuwai ucira u ne u kpaɗai urawa u atsumate a zuba a a'ayin kenu,

vu cacika yi funi a kaci ka ne n tsupige n karinga.*

⁸ Vu zuwa yi u lyai tsugono tsu ili gb̄a.” ◇

An Kashil̄a ka zuwa yi u lyai tsugono tsu ili gb̄a vi, ili i'a la i'ya bawu u lyai tsugono tsu ne wa. Shegai kotsu tsu wene ili i na yi i git̄a wa.

⁹ Uza ɗa tsu wenei Yesu ɗa, uza ɗa ucira u ne bawu u rawai u atsumate a zuba a asuvu a a'ayin kenu. Shegai gogo-na a cacika yi de funi n tsupige n karinga, kpaci u pana t̄a ikyamba i'ya hal u kuwai adama a tsunu. Mayun ɗa, adama a ukuna u shinga u Kashil̄a u ɗa, ɗa Yesu kuwai adama a ama a likimba gb̄a.

¹⁰ Kashil̄a ka ka yain ili gb̄a, kpam ko ndya wa i'a t̄a pini tsara i naḅa yi tsupige. Wa ciga t̄a u tsara mmuku ushani n ɗa ma uwa a asu u tsupige tsu ne, adama a nala a ɗa u zuwai

* **2:7** Akorongi a cau a roku aza ɗa a purai a tagarada u Kagali ka Ibirahi a kalatsa t̄a: “a'ayin kenu.” ◇ **2:8** Ishp. 8:4-6.

Yesu tsarā asu u ndishi u da wari dere n eyi, adama a tyoku da u panai ikyamba. Yesu da wa tono n ama ubana a iwauwi.

¹¹ Adama a nala, eyi n aza da u wulukpei vi, Tata u da u le u te. Adama a nala a da bawu Yesu wa pana uwono u da wa isa le atoku a ne.

¹² U tonuko ta Kashila,

“Ma tonuko ta atoku a va ili i va i'ya vu yain.

Ma cikpala vu ta a bolomgbono baci a lyaka vu kayala.” ◇

¹³ U doku ta u danai,

“Ma wushuku ta n Kashila.” ◇

Kpam u danai,

“Mpa na kabolo na mmuku n da Kashila ka naka mu.”

¹⁴ Mmuku n Kashila ama da n ikyamba na mpasa, adama a nala Yesu dem n kaci ka ne u woko ta tyoku u le. Yan da u yain nala tsara ukpa u ne u wacinsa Kalapansi uza da wari n ucira a kaci ka ukpa.

¹⁵ Nala u wusai gba aza da a'ari a ndishi yavu agbashi gba uma u le adama a uwonvo u ukpa.

¹⁶ Gba tsunu tsu reve ta an Yesu tuwai tsara u banga mmuku n tsikaya m Ibirahi, shegai atsumate a zuba wa.

¹⁷ Adama a nala, Kashila ka zuwa ta Yesu rotsoi ama a ne a ili gba, tsara u woko Magono ma Adarakpi ma le, uza da u tsu wenike asuvayali, uza da kpam Kashila ka wushuki n eyi. Nala kpam Yesu da wa fuda u naka ufarakpa a asu u Kashila, tsara Kashila ka cimbusuka ama unyushi u cingi u le.

¹⁸ Eyi n kaci ka ne u pana ta ikyamba kpam Kalapansi ka modono ta tsara u zuwa yi u nusa. Adama a nala gogo-na wa fuda ta wa banga aza da Kalapansi ka modono tsara u zuwa le a nusa.

3

Yesu la ta Musa

¹ Ama a va, Kashila ka dangasa da ta i woko ama a uwulukpi a ne. Adama a nala u gan ta i rongo a ucibusu tyoku da Yesu wokoi kasuki ka Kashila, kpam u wokoi Magono ma Adarakpi ma uwushuku u da tsa dansa.

² U yan ta ko ndya baci Kashila ka tonuko yi u yain. Kashila ka dangasa yi ta u yain manyan ma na mi, tyoku da Musa yain manyan ma Kashila ka tonuko yi u yain gba a asuvu a Kuwa ku Kashila.

³ Tsupige tsa Yesu tsarai tsu la ta tsa Musa tsarai, tyoku da tsupige tsa kamai ka tsu tsara tsu tsu la tsu kuma ki.

⁴ Mayun da an kuwa dem uza roku u da u tsu ma ka, shegai Kashila ka kamai ka ko ndya wa.

⁵ Musa kagbashi ka Kashilā ka wushunki kuwa ku ne ka, kpm manyan ma ne ma woko t̄a iryoci i ili i'ya Kashilā ka wenike naha a kapala.

⁶ Shegai Kawauwi Maku ma Kashilā ma, kpm aya Kashilā ka wushunki kuwa ku ne. Ātsa kuwa ku ne ki, tsu lya baci kelime n ugbama asuvu, kpm tsu lya baci kelime n uwushuku n ili i'ya tsu zuwai uma.

U kaṅa t̄a tsu lyai kelime n utono Kashilā

⁷ Tyoku ḁa Kulu Keri ku danai ḁa,
“I pana baci kalaḡatsu ka Kashilā ara,

⁸ kotsu i ryagbaja wa,
tyoku ḁa nkoshi n cau n ḁe n yain.

A kpatalāka t̄a Kashilā kucinā,
an a kondoi Kashilā a kakamba.

⁹ Kashilā ka dana t̄a,
‘A 'yuwunka mu t̄a cika

tsarā a kondomu,
ko an u wokoi a wene t̄a
ili i'ya n yain a asuvu a ayen a amangare yi.

¹⁰ Adama a nala n pana le t̄a upan, aku n danai:
‘Atakasuvu a le a tsu kpatalāka mu t̄a kucinā maco,
a 'yuwain uyan ili i'ya n tonuko le a yain.’

¹¹ N yan t̄a upan hal n tsinai,
‘A ka uwa a asu u uwunvuga u vā wa, ko kenu.’ ” ◇

¹² Ama a vā, kiranai kotsu ko uza a asuvu a ḁe u yain n katakasuvu ka kāri n tsicingi ka kpm bawu ka wushuki wa. Icu n i katakasuvu ka nala ka zuwa ḁa t̄a ukpatalāka Kashilā Uza u Uma kucinā.

¹³ U kaṅa t̄a i gbamatangu atoku a ḁe kain dem, kpm u kaṅa t̄a i lyai kelime n uyan nala hal a'ayin a buwa baci a ḁa a ka isā “Ara.” I yan baci nala wa, unyushi u cingi wa yinsā t̄a aza roku a ḁe u zuwa le uryagbaji.

¹⁴ Tsu woko t̄a atoku a asuvu a Kawauwi tsu lya baci kelime n upityanangu u ucira u ḁa tsari n u ḁa tun a kagit̄a hal ubana a makorishi.

¹⁵ Tagarāḁa u Kashilā u dana t̄a,
“I pana baci kalaḡatsu ka Kashilā ara,
kotsu i ryagbaja tyoku ḁa nkoshi n cau n ḁe n ryagbajai wa.
A kpatalāka t̄a Kashilā kucinā.”

¹⁶ An ya a panai kalaḡatsu ka Kashilā aku a kpatalāka yi kucinā? Alya aza ḁa Musa tonoi n ele u wutukpā le a Masar.

¹⁷ An ya kpm a zuwai Kashilā ka panai upan hal ayen a amangare? Alya aza ḁa a yain unyushi u cingi kpm a kuwai a kakamba, n ele ḁa u yain upan.

¹⁸ An ya Kashilā ka dansāka an u tsinai u da a ka uwa a asu u uwunvuga u ne wa, ko kenu? Aza ḏa a 'yuwan yi upanāka, alya wa dansāka.

¹⁹ Tsu tuwā tā tsu revei adama a ukpaḏa u uwushuku u le u ḏa a kpaḏai uwa vi.

4

Asu u uwunvuga

¹ Kashilā ka yanka tsu tā kazuwamgbani ka tsa fuḏa tsa uwa asu u uwunvuga u ne. Adama a nala u kaṅa tā ya dem u kirana, tsarā uza u namba u uwa pini wa.

² Tsu pana tā akani yi tyoku ḏa aza a Isara'ila a panai. Shegai a 'yuwain upityanangu a ili i'ya a panai, akani yi tani a bānga le wa.

³ Aṭsa aza ḏa tsu a pityanangi ḏa koshi tsa uwa asu u uwunvuga u ne. Aza ḏa kpam bawu a pityanangi, Kashilā ka dana tā,

“N yan tā upan kpam n tsinai,

‘A ka uwa asu u uwunvuga u va wa, ko kenu.’ ” ◇

U dana tā nala ko an u woko u kotso ḏe ufoḓuso a asu u uwunvuga u ne a a'ayin a ḏa u yain likimba.

⁴ A Tagarāda u Kashilā u yan tā kadyanshi a kaci ka kain ka shindere ka a'ayin a shindere, u da: “Kain ka shindere ka Kashilā ka wunvugai a manyan ma ne gbā.” ◇

⁵ Tsu yan tā dem kaṅeshi an u doki u danai a asu u roku, “Ama a na a ka uwa asu u uwunvuga u va wa!” ◇

⁶ Aza a kagitā a ḏa panai akani yi a tsarā asu u uwunvuga vi wa, kpaci a pityanangu wa. Shegai mayun ḏa ama roku a ka uwa tā asu u uwunvuga vi.

⁷ Adama a nala Kashilā ka zuwai a'ayin a roku a ḏa ama a ka uwa asu u wunvuga u ne, kpam a'ayin a nala yi a ḏa u isaḓi “Ara.”

A bārakpa tā cika an Kashilā ka danai nala kahu u tuwā u dansa a unā u Dawuda, an u danai,

“Vu pana baci kalagatsu ka Kashilā ara, kotsu vu ryagbaja wa.”

⁸ Uyamba u Ka'anaḥ u ḏa Joshuwaḥ tonoi n ama a uwai vi, u ḏa a asu u uwunvuga u savu u na vi wa. A ḏa baci u ḏa, Kashilā kaḓi ka yan kadyanshi a kaci ka kain ka uwunvuga ka roku ka ka tuwā wa.

⁹ Nala u wenike tā a'ayin a uwunvuga u ama a Kashilā kotsu a rawa wa. A'ayin a uwunvuga a na, a'ā tā ucun u uwunvuga u ḏa Kashilā ka wunvugai a kain ka Ashibi.

¹⁰ Uza ḁa baci dem u uwai asu u uwunvuga u Kashilā, wa wunvuga tā a'ayin a ḁa baci u kotsoi manyan ma ne tyoku ḁa Kashilā ka wunvugai an u kotsoi uyan likimba.

¹¹ Asakai tsu matsai tyoku ufuda u tsunu tsara tsu uwa asu u uwunvuga u ne, kotsu uza u te u tsunu u rukpa, tyoku ḁa a yain an a 'yuwain upana wa.

¹² Akani a Kashilā a'a tā tyoku u ili i'ya i'ari n uma kpm i'ari n ucira. A la tā burundu u kulya u ḁa wari n unā u kulya u re. A tsu bātsa tā kapashi ka tsunu ka kari n uma a bātsa kpm kulu ka ka bana a asu u Kashilā. A tsu bātsa tā dem a mere ma alatu n mere ma a'ungu a atele a tsunu. A tsu wutukpa tā ili i'ya tsa ciga tsu sokongu a kateshe; wata, ili i'ya tsu tsu yawunsa n i'ya tsu tsu ciga.

¹³ Uza wā la wa sokongu ili a likimba aku Kashilā ka kpaḁa i'ya uwene wa. U tsu wene tā ili tyoku ḁa i'ari. Aya Kashilā ka u kana tsu tonuko gbā ili i'ya tsu yain.

Kawauwi ka Magono ma Adarakpi

¹⁴ Tsu lyai kapala n ubana n ugbami ili i'ya tsu da tsu pityanangi n i'ya. Tsu yain nala kpaci tsa tā n Magono ma Adarakpi, Yesu Maku ma Kashilā, uza ḁa u banai a zuba.

¹⁵ U reve tā an tsu sorukpoi. Kalapansi ka matsai ka zuwa yi unyushi u cingi a ure u ḁa baci dem wa matsa u zuwa tsu tsu yain unyushi u cingi, shegai Kawauwi ka yan unyushi u cingi wa.

¹⁶ Adama a nala asaka tsu tuwai a asu u Kashilā bawu uwonvo. Aya uza ḁa u yain ili i shinga ubana a asu u ama. A'ayin a ḁa baci dem tsu yain nala, wa yanka tsu tā tsishinga kpm u banga tsu a'ayin a ḁa tsa ciga u banga tsu.

5

¹ Kashilā ka tsu dangasa tā Magono ma Adarakpi a asuvu a ama aku u naka yi manyan ma wa bansa a kapala ka Kashilā a unā u ama a'ayin a unaka kune, u yain kpm udarakpa adama a unyushi u cingi u ama vi.

² Magono ma Adarakpi mi mā tā dem usorukpi tyoku u ama ḁa a buwai. Ili i'ya i zuwai u tsu tono ben n aza ḁa a ka nususa i'ya, kpaci a reve an ili i'ya a ka yansa vi unyushi u ḁa wa.

³ An u wokoi wari usorukpi, u kana tā u yain udarakpa adama a unyushi u cingi u ne, aku u yain kpm udarakpa adama a unyushi u ama a ne.

⁴ Ko uza wa naka kaci ka ne tsupige tsu uwoko Magono ma Adarakpi wa. Uza ḁa Kashilā ka dangasai koshi aya u tsu woko Magono ma Adarakpi, tyoku ḁa u isa Haruna.†

⁵ Nala dem wari n Kawauwi. U bidiga kaci ka ne tsupige tsu uwoko Magono ma Adarakpi wa. Kashilā ka ka tonuko yi,

“Ada Maku ma va.

Ara n woko de Tata u vunu.” ◇

⁶ A asu u roku kpam, Kashila ka dana ta,

“Va woko ta kadarakpi hal ubana,

tyoku da Malikisada† wari kadarakpi.” ◇

⁷ A'ayin a da Yesu wari a likimba, u folo ta Kashila uza da wari n ucira u da wari wa wauwa yi a ukpa, u folo yi n kushen cika n meshi. Kashila ka panaka yi ta adama a unaka kaci ka ne u da u nakai.

⁸ Ko an u wokoi Yesu Maku ma Kashila ma, u rotsongusu ta upanaka adama a upana u ikyamba.

⁹ An u kotsoi uyan ili i'ya i gain u yain, u woko ta uza da u tsu zuwa ama a tsara iwauwi hal ubana, aza da a ka yansa ili i'ya u tsu tonuko le a yain.

¹⁰ Nala Kashila ka zuwa yi u woko Magono ma Adarakpi tyoku u Malikisada.

Kotsu i asaka utono Kashila wa

¹¹ Tsa ta n ili ushani i'ya tsa dana a kaci ka ili i na yi, shegai wa wuyana ta ukasana, an u wokoi i tsu bidya ukuna go wa.

¹² I barakpa ta an i'ari a asuvu a Atoni, kpam u gan ta a dana gogo-na ya wenishike ta aza roku. Shegai u wokoi eda ya ciga a gono a wenishike da uwenishike u kagita u akani a Kashila. Tyoku u mmuku n shili n da n buwai kucomu da i'ari, n u da ya lya ilikulya.

¹³ Uza da baci bawu a kasai mani, u reve ili i shinga ko i cingi wa.

¹⁴ Shegai aza da a gbojoi, a tsu lya ta ilikulya i'ya bawu mmuku n shili ma fuda ma lya, kpam a tsu rongo ta a urotsongusu a reve ili i'ya i takpanai ili i shinga n i cingi.

6

¹⁻³ U gan ta a dana i reve de uwenishike u kagita u na vi, u da wari dere n uwenishike u mmuku n shili. Wata, ukpatalaka u ili i'ya ya tuko ukpa kucina, kpam dem n upityanangu n Kashila. Uwenishike a kaci ka ukuna u ulyubugusu n utadangusu u akere. Uwenishike a kaci ka u'anga u akushe n ukuna u afada a da bawu a ka kotso, i'a ta dem pini a asuvu a uwenishike u kagita. Gba u gan ta a dana i reve i'ya de. Adama a nala, tsa yan kadyanshi a kaci ka le gogo-na wa, shegai Kashila ka wushuku baci, tsa lya ta kapala tsu yain kadyanshi ka ili i'ya i yain dere n aza da a gbonguroi.

⁴ Ama roku a asaka baci upityanangu n Kawauwi, ko uza wa la wa zuwa le a kpatala kpam wa. Caupa, ama a na a wusha ta katyashi ka Kashila kpam a pedei kune ku ne cika. Ama a na yi dem a wusha ta Kulu Keri ki.

⁵ A reve t̄a tyoku ḍa kadyanshi ka Kashil̄a ka yankpai, kpm a wushai ucira a'ayin a ḍa Kashil̄a ka lya tsugono.

⁶ An a wushai ili i nala yi gb̄a, aku a kpatalakai Kawauwi kucina. Wa yan a zuwa icun i ama a nala yi a kpatala kpm wa, kpaci Maku ma Kashil̄a ma kpm a doki a ka wuna a mawandamgbani an a 'yuwain yi. Uwono u ḍa a ka zuwusa yi a kapala ka ama gb̄a.

⁷ Ama roku tyoku u uyamba u ḍa u tsar̄ai ilyushi ushani u ḍa a'ari. U nak̄a t̄a ama ḍa a cimbai pini vi ilimaci i shinga, aku Kashil̄a ka zuwukai uyamba vi un̄a u shinga. ⁸ Ama roku tyoku u uyamba u ḍa u tsu wutukpus̄a awana a ḍa a'ari n mete ma cingi, kpm wa matsa ili wa. A ka bar̄akpa wa, Kashil̄a ka yanka t̄a uyamba u nala vi un̄a kpm akina a kul̄at̄angu u ḍa.

⁹ Ama a va aza ḍa ma ciga, ko an tsu yain kadyanshi ka na, tsari n kadambula n aḍa wa, kpaci tsu reve t̄a i'a t̄a a ure u shinga, ure u iwauwi.

¹⁰ Kashil̄a ka tsu yan t̄a afada a ure u ḍa u lobonoi. Wa ciba t̄a manyan ma vu yain, kpm dem wa ciba t̄a uciga u ḍa vu wenike yi an vu b̄angai ama a ne, kpm va lya kapala n vu b̄anga le hal n gogo-na.

¹¹ Ili i'ya tsu lai n uciga i'ya i mats̄a ulya kapala nala hal ubana a makorishi, tsar̄a i tsar̄a ili i'ya i zuwukai uma.

¹² Tsa ciga i woko awonvoli wa. A un̄a u nala, tonoi iryoci i aza ḍa a ka wusha ili i'ya Kashil̄a ka zuwamgbanai adama a upityanangu n ahankuri a le.

Kashil̄a ka tsu yan t̄a i'ya u zuwamgbanai

¹³ An Kashil̄a ka yankai Ibirahi kazuwamgbani, u tsinai u yain ili i'ya u zuwamgbanai. U tsinai n kala ka ne, adama a ḍa uza roku wa la u lai Kashil̄a wa.

¹⁴ U danai, “Mpa, Magono ma Zuba ma zuwuka vu ta un̄a u shinga, kpm ma nak̄a vu t̄a ntsikaya ushani!” ◊

¹⁵ Ibirahi vanai u wene ushadangu u ukuna vi n ahankuri, aku u tsar̄ai ili i'ya Kashil̄a ka zuwamgbanai.

¹⁶ Ama a ka tsina baci, n uza ḍa u la le tsupige ḍa a tsu tsina. Utsina u le u wenike t̄a ili i'ya a danai vi mayun ḍa, kpm u tsu tuko t̄a utyoku u kananamgbani.

¹⁷ Kashil̄a dem u tsina t̄a tsar̄a ama ḍa a ka wusha ili i'ya u tsinakai vi, a reve mayun ḍa bawu wa savaḍa ili i'ya u fobusoi.

¹⁸ Ili i re i na yi ya savaḍa wa: Kashil̄a ka yan kaḅan wa, u zuwamgbana baci. Kpm u tsina baci, wa yan kaḅan wa. Ili i na yi i tsu gbamatangusu tsu t̄a aṣu aza ḍa tsu sumai ubana a asu u Kashil̄a tsar̄a u wusa tsu. I tsu nak̄a tsu t̄a ucira tsu b̄ana uzuwa u uma u ḍa u nak̄a tsu.

19-20 Uzuwa u uma u nala wā tā n ugbami a uma u tsunu, tyoku ḍa kashamkpatsu ka kpatsu ka tsu shamkpa kpatsu a asu u te. Uza ḍa tsāri n uzuwa u uma u tsunu ara ne, aya Yesu, uza ḍa walai a asu u kunya ka a bārākpaī a utsutsu ubana a Asu u ḍa u Lakai Uwulukpiḥ a zuba. Adama a tsunu a ḍa u yain nala. U wokoi Magono ma Adārākpi ubana, kaḍārākpi ucun u Malikisada.

7

Malikisada kaḍārākpi

¹ Malikisada na vi magono ma ilyuci i Salem ma, kpam kaḍārākpi ka Kashilā ka Zuba ka. A'ayin a ḍa Ibirahi lyai kuvon ku ngono n nishi wa gono a kuwa, Malikisada wuta tā u ba u zuwuka yi unā u shinga. ◇ ² Aku Ibirahi nākā yi i te a asuvu a ili kupa a asuvu a gbā i'ya dem u tukoi a asu u kuvon vi. Ili i kagita i'ya tsa ciga tsu dana a kaci ka Malikisada i'ya, kalen ka kala ka ne ka “magono ma ma yansa ili i maci.” Aya dem “magono ma ndishi n shinga,” kpaci kalen ka Salem ka “ndishi n shinga.”

³ Ko uza u reve tata ko mma u Malikisada wa. Ko uza wā la kpam u revei asu u ḍa a wutaī wa, ko a'ayin a ḍa a matsa yi, ko kpam a'ayin a ḍa u kuwaī wa. Wā tā tyoku u Maku ma Kashilā kpam wa woko tā kaḍārākpi ubana.

⁴ Wene ve tyoku ḍa Malikisada wari n tsupige! Ko Ibirahi, makoshi ma cau ma pige ma aza a Isara'ila, u reve tā tyoku ḍa Malikisada wari n tsupige a'ayin a ḍa u nākā yi i te a asuvu a kupa a ili i'ya u tsarai a asu u kuvon.

⁵ Mele ma wenishike tā u kaṇā tā mmuku n tsikaya ma Ibirahi n nākā mmuku n tsikaya n Leviḥ n ḍa mārī adārākpi ili i te a asuvu a kupa a ili i'ya a tsarai, ko an u wokoi mmuku n tsikaya m Ibirahi n ḍa dem.

⁶ Malikisada wā a asuvu a kaletsu ka aza a Levi wa, shegai u wusha tā i te a asuvu a kupa ara Ibirahi. Kpam u zuwuka tā Ibirahi unā u shinga, uza ḍa u wushai kazuwamgbani icun kau-kau ka Kashilā.

⁷ Ya dem u reve tā an uza ḍa baci wari n ucira u ḍa wa zuwuka uza roku unā u shinga, u la tā uza ḍa wa wusha unā u shinga vi tsupige.

⁸ Adārākpi a tsu wusha tā i te a asuvu a kupa a ili i'ya ama a tsarai, ko an u wokoi ele dem aza ḍa a ka kuwā alya. Shegai gbā n nala, Malikisada la le tā tsupige, kpaci Tagarāda u Kashilā u wenishike tā an wari n uma.

⁹ Tsa fuda tā gbam tsa dana an mmuku n tsikaya n Levi, aza ḍa a tsu wusha i te a asuvu a kupa yi, ele dem a nākā tā i'ya an Ibirahi nākai vi.

¹⁰ Kotsu a matsa Levi wa, shegai aya pini a ikyamba i makoshi ma cau ma ne Ibirahi a'ayin a ḏa Malikisada gawun-sai n Ibirahi vi.

¹¹ Ko an u wokoi Mele ma Musa ma danai, u kaṇa ta kaḏarḗkpi ka woko matsikaya ma Levi, aḏarḗkpi yi a ka fuḏa a ka zuwa ama a woko ama a maci wa. Adama a nala u kaṇa ta a tsarḗ kaḏarḗkpi tyoku u Malikisada, shegai uza ḏa u wutaṗ a kumaci ku Haruna wa.

¹² Iacun i kaḏarḗkpi ka roku kau ka wutaṗ baci, u kaṇa ta Mele ma savaḏa dem.

¹³ A kaci ka Kawauwi ka tsa dansa ukuna u na vi, uza u kaletsu ka roku kau. Ko uza a asuvu a kaletsu ka nala ki kotsu u yan manyan tyoku u kaḏarḗkpi a asuḏarḗkpa wa.

¹⁴ Ya dem reve ta an u wutaṗ a asuvu a kaletsu ka Yahuza,† kpm kotsu Musa wari u dana an ko kaḏarḗkpi ka te ka wutaṗ a kaletsu ka nala ki wa.

Kawauwi ka ta tyoku u Malikisada

¹⁵ Na woko ta a kateshe karara an kaḏarḗkpi ka roku ka tuwaṗ tyoku u Malikisada.

¹⁶ A isa vuma u nala vi kaḏarḗkpi adama a akaya a ne ko kpm adama a mele wa, shegai adama a ucira u uma u ḏa bawu a ka wacinsa.

¹⁷ Tagarḗḏa u Kashila u yan ta kadyanshi a kaci ka ne, “Avu kaḏarḗkpi ka hal ubana, tyoku ḏa Malikisada wari kaḏarḗkpi.” ◇

¹⁸ Gogo-na a zuwa ḏe mele ma cau a ikengi, kpaci ma n ucira wa, kpm ma wokoi ili i gbani.

¹⁹ Mele ma Musa ma zuwa ko ndya wa i woko i maci wa. Shegai gogo-na Kashila ka naka tsu ta ili i shinga i'ya tsa zuwuka uma. Nala kpm tsari a uraba evu n Kashila.

²⁰ Kashila ka tsinai u da Kawauwi ka woko ta kaḏarḗkpi hal a ubana, shegai u yanka ko kaḏarḗkpi ka te nala wa.

²¹ A kaci ka Yesu ka koshi u danai, ‘Mpa, Magono ma Zuba, n tsina ta, kpm ma savaḏa katakasuvu ka va wa, ko kenu. ‘Avu kaḏarḗkpi ka hal ubana.’ ” ◇

²² Yesu ḏa zuwai kazuwamgbani ka shinga ka nala ki ka woko mayun, kpm kazuwamgbani ki ka la ta ka Kashila ka yankai Musa.

²³ Caupa, kaḏarḗkpi ka kuwa baci, wa lya kelime n uwoko kaḏarḗkpi wa. Adama a nala a ḏa a tsarai aḏarḗkpi ushani.

²⁴ Shegai Yesu woko ta kaḏarḗkpi ubana, tsuḏarḗkpi tsu ne tsa kotso wa.

²⁵ Adama a nala, aya wari gogo-na hal n maco, uza da wa fuda wa wauwa aza da a ka tuwusa a asu u Kashila a kukere ku ne. Wa ta n uma hal ubana tsara u folusuko le Kashila.

²⁶ Yesu da icun i Magono ma Adaraki ma tsa ciga, kpaci u tsu banga tsu ta a ure gba. Ili i'ya u tsu yan i tsu zuwa ta Kashila ka pana kayanyan. Wa n unyushi wa. Kashila ka pecene yi ta n ama a likimba aza a unyushi u cingi. U naka yi asu u da u lakai tsupige gba gba a zuba.

²⁷ Wa tyoku u Ngono ma Adaraki n da n buwai wa, aza da kain dem she a yan udaraka adama a unyushi u cingi u le n unyushi u cingi u ama da a buwai. Shegai kuten ka koshi Yesu nakai kaci ka ne tyoku u udaraka a zuba u mawandambani adama a ama, kpam u lobono ta hal ubana.

²⁸ Mele ma wushuku ta vuma u woko Magono ma Adaraki ko an u wokoi vuma shadangu wa. Kashila ka naka ta Musa Mele a kagita. An nala u wurai, aku u tsinai u zuwai Maku ma ne uza da wari ushadangi ma woko Magono ma Adaraki hal ubana.

8

Kawauwi ka Magono ma Adaraki

¹ Ili i pige i'ya tsa dansa i'ya na: Tsa ta n Magono ma Adaraki uza da u dusuki a ulyaki u karatsu ka tsugono ka Kashila Uza u Ucira Gba a zuba.

² Magono ma Adaraki ma tsunu a Asu u da u Lakai Uwu-lukpi† u da wa ghasha, asu u ulya u kayala u mayun u da Kashila ka yain, ama da a yain asu vi wa.

³ Magono ma Adaraki dem ma ta n manyan ma unakasa kune n udarapusa ubana a asu u Kashila. Nala dem Magono ma Adaraki ma tsunu u kana ta dem u naka Kashila kune ku ili i roku. ⁴ Wari baci na a likimba, wari wa woko kadaraki wa ko kenu, kpaci adaraki a da pini na, aza da a ka tono Mele a asu u unaka Kashila kune.

⁵ Manyan ma adaraki a ka yan, iryoci i'ya koshi ko kpam kulu ka ili i'ya i'ari a zuba ka. Ili i te i'ya dem n Musa. An Musa wa fobuso uyan Katani ka Kavasuu, Kashila ka tonuko yi, “CiBa a'ayin a da vari a masasa, n tonuko vu ta derere tyoku da va yan ka. Vu kirana vu yain ka nala derere.” ♦

⁶ Shegai manyan ma tsudaraki ma Kashila ka nakai Yesu ma la ta ma a nakai adaraki a da a buwai. Aya ka'uwi ka mere ka kazuwambani ka savu ka Kashila n ama, kpam kazuwambani ka nala ki ka la ta ka cau. Nala u woko ta an ili i'ya Kashila ka yain a kazuwambani ka savu i la ta i ka cau.

♦ 8:5 Uwt. 25:40; Uwt. 26:30.

⁷ Kazuwamgbani ka kagitā kārī ka fudā baci ka yain ili gbā, ili i'ya la i'ya ya zuwa a yain ka ire wa.

⁸ Shegai Kashilā n kaci ka ne u wenei kā tyoku dā ka gain ka woko wa, dā u danai:

“N tonuko dā, a'ayin a'ā tā a utuwa,
a dā ma yan kazuwamgbani ka savu
n aza a Isara'ila n aza a Yahuza.

⁹ Kazuwamgbani ka na ka woko icun i kazuwamgbani ka n yain n akaya a le,

an n kaṅā le n akere n wutukpā le a uyamba u Masar wa.

Shegai a tono ka wa,
aku n kpatalāka le kucina.

¹⁰ A'ayin a ka tuwā tā a dā ma yan kazuwamgbani ka savu n aza a Isara'ila.

Mpa, Magono ma Zuba, ma zuwa tā mele ma vā

a asuvu a le tsarā a reve ma,
kpam ma korongu tā ma a atakasuvu a le
tsarā a toni ma.

Ma woko tā Kashilā ka le,
kpam a ka woko tā ama a vā.

¹¹ Ama a ka doku kpam a wenishike atoku a le wa, a dana,
'Revei Magono ma Zuba,'

kpaci gbā a ka reve mu tā,
ili i'ya i kaṅāi uza u kenu ubana uza dā u lakai kalen gbā.

¹² Kpaci ma cimbusukā le tā tsicingi tsu le

kpam ma doku ma ciḅa unyushi u cingi u le wa, ko kenu.” ◇

¹³ An Kashilā ka yain kadyanshi ka kazuwamgbani ka savu ki, ka cau ka ka buwa kpam n manyan wa. Ko ndya baci i kutsai kpam i wowoi, i yan la vi de evu n upuwan.

9

Mele ma cau a kaci ka ulya kayala

¹ A kazuwamgbani ka kagitā ka Kashilā ka yain n aza a Isara'ila, u tonuko tā ama derere tyoku dā a ka lya kayala, kpam dem u tonuko le tā tyoku dā a ka yan Katani ka Kavasū, asu u dā a ka lya kayala ki.

² A yan tā katani ka a pecei apashi a re. A asuvu a kapashi ka kagitā a asu u dā kashamkpatsu ka macikalū n teburu u dā a tsu zuwusa iburodi i uwulukpi i'ya a tsu tukuso kune a asu u Kashilā u dā. Kapashi ka na ka a isaī Asu u Uwulukpi.

³ Kunya ku ubarakpā a utsutsu ka ka pecei a'unu ka pini. A isaī kapashi ka ire ki Asu u dā u Lakai Uwulukpi.†

⁴ Asuvu a kapashi ka nala ki asudarakpā u dā a gbarai n zinariya u dā pini, asu u dā a tsu runukpusa ili i magulani. Kpam Akpati u Kazuwamgbani† u maḅanga, u dā a kumanai

n zinariya gbā a bon a ne wā tā dem pini. Asuvu a Akpati vi ili i tatsu i'ya pini: I kagitā, magbodo ma zinariya ma a shadangi n mana† ma pini. Kpam kalangu ka Haruna ka ka topoi ka pini. Agbagala a atali a re a dā a korongi Mele Kupa a dā dem pini.

⁵ A zuba u Akpati vi a ruma tā pini a'ulu a ili i uma* i re i ashan i'ya ya wenike Kashilā kā tā pini. A barākpaī ashan a le a zuba u kakimbatsu ka Akpati u Kazuwamgbani vi, a asu dā Kashilā ka tsu cimbusā unyushi u cingi. Shegai tsa fudā tsa dana ko ili a kaci ka ukuna u nala vi gogo-na wa.

⁶ A kotso baci ufoḅuso ili gbā nala, adarākpi yi a tsu bana tā asuvu a kapashi ka kagitā kain dem a yain manyan ma le.

⁷ Shegai Magono ma Adarākpi ma koshi ma tsu uwa a asuvu a kapashi ka ire, kpam dem kuten ka u tsu yan nala a kayen. Wa uwa Asu u dā u Lakai Uwulukpi bawu u ḅañai mpasa wa. U tsu nākā tā n dā kune ubana a asu u Kashilā adama a unyushi u cingi u ne, n u dā ama a yain bawu a revei.

⁸ Nala dem ure u dā Kulu Keri ku tsu dana, Katani ka Kavasū ka buwa baci asu u ulya kayala, uza wā la wa uwa Asu u dā u Lakai Uwulukpi yaa wa.

⁹ Naha iryoci i a'ayin a gogo-na i'ya. Nala u wenike tā an kune n u darākpa u dā a nākāsai wa fudā wa zuwa katakasuvu ka uza dā wa lya kayala ka woko sarara tyoku dā u gain ka woko wa.

¹⁰ Ili i'ya i zuwai nala tani i'ya, an u wokoi ili i nala yi ukuna u ilikulya n kuso n uḅacangusu u dā. Mele ma na mi adama a ikyamba a dā, kpam Kashilā ka zuwai a toni ma hal utuwā a'ayin a ure u savu u ne.

Mpasa n Kawauwi

¹¹ Gogo-na Kawauwi ka woko de Magono ma Adarākpi a zuba u ili i shinga i'ya i rawai. U uwai a asu u ulya kayala a zuba u dā lai tsulobo. Akere a ama a dā a yain u dā wa, kpam dem kaḅon ka likimba ka wa.

¹² Kuten ka kpam a'ayin gbā u bankai mpasa a Asu u dā u Lakai Uwulukpi, shegai mpasa ma nryadiga nā ndyondyom n dā wa. U bidyai mpasa n ne, an u yain nala, u tsarākā tsu uwusa u dā bawu wa kotso.

¹³ Caupa, ama a'a baci n ashinda, ikyamba i le i tsu woko tā uwulukpi ka darākpi ka vishanāsaka le baci mpasa ma nlala n aboburo kpam u polusuko le baci kakomo ka a tsarai a manuku ma kanaka ma a runukpai.

¹⁴ Shegai Kawauwi ka yan unyushi u cingi wa ko kenu, aku u nākai kaci ka ne kune ubana a asu u Kashilā asu Kulu Keri ka kārī n uma u dā bawu wārī n utyoku. Ili i'ya i zuwai mpasa

* 9:5 Zinariya dā a rumai tsarā u woko ili i na yi hal n ashan. N Tsigana “kerubobin” dā a tsu isā i'ya.

n ne n lai ucira cika da la vi, aku u zuwai atakasuvu a tsunu a wokoi uwulukpi a asuvu a ili i'ya ya tuko ukpa. Gogo-na tsa fuda ta tsa gbashika Kashila Uza u Uma!

¹⁵ Adama a nala Kawauwi ka ka'uwi ka mere ka kazuwamgbani ka savu, tsara aza da Kashila ka isa a tsara unu u shinga u da bawu wa kotso, u da Kashila ka yain kazuwamgbani. Ili i na yi u yan ta i'ya an Kawauwi ka kuwai da u wutukpai ama a asuvu a unyushi u da a yain an a ka tono kazuwamgbani ka kagita.

¹⁶ Ucuu u kazuwamgbani ka na, ka ta tyoku da vuma u tsu korongu tagarada wa ciga baci a peci udukuyan u ne u tuwa u kuwa baci. Shegai a ka pece u da wa she a'ayin a da ya dem u revei an vuma vi u kuwai.

¹⁷ Tagarada vi wa n ucira wa she uza da u korongi u da vi u kuwa. Uza wa la wa fuda wa wusha ili i vuma vi wa, wa baci n uma.

¹⁸ Ili i'ya i zuwai bawu kazuwamgbani ka kagita ka shamgba i'ya la vi she na mpasa ma ukpa.

¹⁹ An Musa tonkoi ama gba Mele mi, aku u kenei mpasa ma ndyondyom na nryadiga u bolomgbonoi n mini. U bidyai tsileme tsu ncon tsa a gonukoi san kpm u bidyai avuku a maderiweni u vishanangusuki zuba u tagarada u Mele n ama gba.

²⁰ U danai, "Mpasa n da n shamkpai kazuwamgbani ka Kashila ka danai i toni n da na."

²¹ Nala dem Musa vishanangusi mpasa a Katani ka Kvasu n ili i'ya gba a tsu yanka manyan a asu u ulya kayala.

²² Mele mi ma danai gba ko ndya wa a vishanaka i'ya mpasa tsara i woko uwulukpi. Kpm Kashila ka cimbusa unyushi u cingi bawu mpasa ma ukpa wa.

Ukpa u Kawauwi u takpa ta unyushi

²³ Ili i'ya i zuwai a wulukpei Katani ka Kvasu† n ili i'ya i'ari pini na mpasa ma nnama i'ya gai la vi. Naha gba iryoci i ili i'ya i'ari a zuba i'ya koshi. Shegai udarakpa u da u tsu zuwa ili i zuba i woko uwulukpi u la ta udarakpa u nnama.

²⁴ Kawauwi ka uwa a Asu u da u Lakai Uwulukpi u da ama a yain wa, ili i'ya i'ari iryoci i ili i'ya i'ari a zuba koshi. U banai a zuba vi kpm gogo-na nte u wari de n Kashila wa banga tsu.

²⁵ Adama a da wa rongo u nakasa kaci ka ne maco da u banai a zuba wa, tyoku da Magono ma Adarakpi ma likimba ma tsu rongo u uwusa a Asu u da u Lakai Uwulukpi kayen dem tsara u yain udarakpa u manama.

²⁶ A da baci wari u yain udarakpa u kaci ka ne kayen dem, an wari u pana ikyamba ushani ili i'ya i bidyai a'ayin a da yain likimba. Shegai a unu u nala, u tuwai kuten koshi evu

n makorishi ma a'ayin, tsarā u takpa ucira u unyushi u cingi ubana, an u kuwāi tyoku u uɗarākpa adama a tsunu.

²⁷ U k̄anā t̄a ya dem u kuwāi k̄uten, aku Kashilā ka yanka yi afada.

²⁸ Kuten ka Kawauwi ka kuwāi koshi, tsarā u takpa unyushi u ama ushani. Shegai u gono baci, unyushi u cingi u ɗa wa takpa wa. Tuwā ɗa wa tuwā tsarā u wauwa aza ɗa a ka vana yi.

10

Uɗarākpa u buwa kpam wa

¹ Mele ma Musa tyoku u kulu ku ili i maci i'ya ya tuwā ɗa m̄ari. Shegai kulu ku nala ki ka ili i maci yi wa, kpaci ka wutukpā ama asuvu a unyushi u cingi u le wa, ko an u wokoi a tsu yansa uɗarākpa kayen dem.

² Mele m̄ari ma zuwa le baci a woko sarara tyoku ɗa u gain a woko, she a'ari a asakā uyansa uɗarākpa. Kashilā k̄ari ka za t̄a unyushi u cingi u aza ɗa a ka lya kayala k̄uten kpam a'ayin gbā, uyawunsa u atakasuvu a le kpam wa yan n ashinda wa.

³ Shegai nala w̄ari wa! Uɗarākpa u naha vi cibusa u ɗa u tsu zuwa a cibusa unyushi u le kayen dem.

⁴ An u wokoi mpasa ma aboburo n̄a nryadiga ma fuda ma takpa unyushi u cingi wa, ko kenu.

⁵ An Kawauwi ka tuwāi a likimba, u tonukoi Kashilā, “Va ciga uɗarākpa u nnama n kune ku ilya wa. Shegai vu n̄akā mu ikyamba tsarā n panaka vu.

⁶ Nnama n ɗa a runukpai a asuɗarākpa n kune adama unyushi u cingi, vu tsu pana kayanyan ka le wa.

⁷ Aku n danai, ‘Mpa na, n tuwā t̄a n yanka vu ili i'ya va ciga, Kashilā, dere tyoku ɗa a korongi a kaci ka v̄a a Tagarāda u Kashilā.’ ” ◇

⁸ Kawauwi k̄ari ka dana t̄a bacipa, “Va ciga uɗarākpa n kune wa, kpam vu tsu pana u ɗa kayanyan wa. Va ciga uɗarākpa u urunukpa n kune ku takpa unyushi u cingi wa.” (Uɗarākpa u na vi gbā Mele ma ma zuwai a yain u ɗa.)

⁹ Aku u danai, “Mpa na Kashilā, n tuwā t̄a n yain ili i'ya va ciga.” Adama a nala, Kashilā ka takpai gbā uɗarākpa u kagita, tsarā u zuwa uɗarākpa u ire.

¹⁰ An Yesu Kawauwi u yain ili i'ya Kashilā ka ciga yi u yain, tsu tsarāi uzā u unyushi u cingi an u yankai ikyamba i ne uɗarākpa k̄uten koshi kpam gbā a'ayin.

¹¹ Caupa, aɗarākpi a yansai manyan ma le kain dem, a lyai kapala n uɗarākpusa u ɗa bawu wa takpa unyushi u cingi.

¹² Shegai Kawauwi ka nākai kaci ka ne u wokoi uđarākpa u shinga kuten koshi u ɗa wa yan manyan bawu utyoku. Gogo-na wā tā ndishi a ulyaki u Kashilā.

¹³ Kpam nte wa rongo ɗe hal she Kashilā ka zuwa atokulalu a ne a kere ka adeshikpetsu a ne.

¹⁴ N uđarākpa kuten ku nala ki, u zuwai ama a wokoi uwulukpi hal ubana tyoku ɗa u gain a woko, aza ɗa Kashilā ka zuwai a woko ama a ne.

¹⁵ Kulu Keri ku tonuko tsu tā dem ukuna u na. U gitā tā u danai:

¹⁶ “Magono ma Zuba ma danai, ‘A'ayin a ka tuwā tā a ɗa ma yan kazuwamgbani ka savu n ele.

Mpa, Magono ma Zuba, ma zuwa tā mele ma vā a atakasuvu a le

kpam ma korongu tā ma a asuvu a le tsarā a toni ma.’ ”

¹⁷ Aku u doku u danai:
“Ma doku kpam ma cifa unyushi u cingi u le n ili i cingi i'ya a yansai wa, ko kenu.” ◊

¹⁸ A'ayin a ɗa baci Kashilā ka cimbusai unyushi u cingi, ili i'a la ya zuwa kpam a yain uđarākpa wa.

Lya kapala n upityanangu n Kashilā

¹⁹ Ama a vā, tsa uwa tā a Asu u ɗa u Lakai Uwulukpi* bawu uwonvo adama a mpasa n Yesu.

²⁰ U nākā tā ikyamba i ne tsarā i kukpunkā tsu ure u savu u ɗa wa banka uza a asu u uma! Kpam ure u na u banka tsu tā asuvu n kunya ka a barākpai a utsutsu, Kawauwi ka la vi.

²¹ Tsa tā n Magono ma Ađarākpi ma pige uza ɗa wa lya tsugono tsu kuwa ku Kashilā a zuba.

²² Adama a nala, tsa fuda tā tsa bana evu n Kashilā. Tsu yain nala n katakasuvu ka te kpam bamu n malalā. Mpasa n Kawauwi n zā tā atakasuvu a tsunu, kpaci a ɗa a tsu rongo tā ucibusu n ili i cingi i'ya tsu yansai, shegai u woko tā yavu a zā tsu tā gbā gbā n mini ma mari uwulukpi.

²³ U kanā tā tsu kanā uzuwa u uma u ɗa tsu danai u tsunu u ɗa n ugbami, kpaci tsu wushuku tā Kashilā ka yan ili i'ya u zuwamgbani.

²⁴ Asakāi tsu yawunsai kaɓolo tyoku ɗa tsa wenike uciga a asu u ama n uyansa ili i shinga.

²⁵ Ama roku a tsu ɓolomgbono a asu u ulya kayala wa, shegai tsu yain tyoku u le wa. Tsu lyai kapala n ugbamatangusu

◊ **10:17** Iri. 31:33-34. * **10:19** Kunya ka a barākpai a utsutsu vi, ku pecene tā Asu u Uwulukpi n Asu u ɗa u Lakai u Uwulukpi u Kuwa ku Kashilā. Ku kara tā a'ayin a ɗa Yesu kuwāi tsarā u wenike an Kashilā ka wushunki ko ya wa u tuwā ara ne karara.

atoku a tsunu, an u wokoi tsu revei kain ka ugono u Asheku ka yan de evu.

²⁶ Tsu lya baci kapala n uyansa unyushi u cingi daun cina tani tsu reve de ukuna u mayun, ufarakpa wa kpm la u da a ka doku a ka yan adama unyushi u cingi wa.

²⁷ A unā u nala, ili i'ya i buwai she tsu vana n uwonvo afada a da a ka tuwā n akina a kasudugbate cika a da a ka wacinsa atokulalu a Kashilā!

²⁸ Ama a re ko ama a tatsu a sapula baci uza an u 'yuwain utono Mele ma Musa, she a wuna yi bawu iyali.

²⁹ Uza u 'yuwan baci unākā Maku ma Kashilā karinga, nala u la tā u'yuwan Mele ma Musa tsicingi. Kpm uza tuko baci mpasa n kazuwamgbani n da ma gonuko tsu uwulukpi uwono, u la tā dem u'yuwan Mele ma Musa tsicingi. Kpm hal n gogo-na, uza wisha baci Kulu Keri uza da u tsu wenike tsu ukuna u shinga, u la tā dem u'yuwan Mele ma Musa tsicingi. Icu n i ama a nala, mavura ma le ma la tā ma uza da 'yuwain utono Mele ma Musa.

³⁰ Tsu reve tā Kashilā ka danai, “Ma yan tā aza da a yain ukuna u cingi mavura. Ma tsupa le tā.” Kpm dem u dana tā, “Magono ma Zuba ma yanka tā ama a ne afada.” ◇

³¹ Ili i uwonvo i'ya cika vuma u rukpā baci a kukere ku Kashilā Uza u Uma.

³² Ci6a n a'ayin a da a wurai, a'ayin a da i gitai urotsongusu ukuna u mayun u Kashilā. I kawunki nā mmodu ka6olo n upana u ikyamba i lyai kapala n uyan ucira.

³³ Roku she a foro dā kpm a wishisa dā a kapala ka kakuma ka ama. Roku tani i 6angai aza da a ka so mavura ucun u de.

³⁴ I pana tā iyali i aza da a zuwai a kuwa ku a'ali. A wusa dā baci ili i'ya i'ari n i'ya, i tsu kawunku tā n ipeli, kpaci i reve tā i'ari n ili i shinga i'ya ya 6arakpā ubana, ya vana dā.

³⁵ Adama a nala, kotsu i asakā upityanangu n Asheku wa, ko ndya baci i gitai, kpaci i lya baci kapala n ugbama asuvu ya tsā tā katsupi ka pige.

³⁶ Rotsongusi akawunki gogo-na, tsarā i yain ili i'ya Kashilā ka ciga, kotsu i wushi ili i'ya u yain kazuwamgbani.

³⁷ Tyoku da Tagarāda u Kashilā u danai,

“A ka 6arakpā wa, uza da wa tuwā vi wa tuwā tā.

Wa 6arakpā wa.

³⁸ Ama da Kashilā ka wushuki n ele a ka yan tā uma adama upityanangu u le.

Shegai u tsu pele n uza da u kpatalāka yi kucina wa.” ◇

³⁹ Shegai ątsu aza ąa a kpatalai kucina a ka kuwa a lya wa. Tsu pityanangu ta n Kashila, kpam adama a nala, u wauwa tsu ta.

11

Upityanangu

¹ Aza ąa a pityanangi n Kashila a'ari n malala an wa naka le ili i'ya a zuwai uma wa. A reve ta ili i'ya bawu kotsu a wenei mayun ąa.

² Kashila ka wushunku ta ama a'ayin a cau adama a upityanangu u le.

³ An tsari n upityanangu, ąa i zuwa tsu tsu reve an a asu u kadyanshi ąa Kashila ka yain likimba n ili i'ya i'ari pini gba. An u yain nala, u yain manyan n ili i'ya bawu uza wa wene, tsara u yain i'ya tsa wene.

⁴ An Habila† wari n upityanangu, ąa i zuwai u yain udarakpa a ure u ąa u lai u Kayinu† tsulobo ubana a asu u Kashila. Kashila ka danai u pana ta kayanyan ka kune ku ne, aku u isa yi vuma u maci. Ko an u wokoi Habila kuwai caupa, aya pini wa dansa ara tsunu adama upityanangu u ne.

⁵ An Anuhu wari n upityanangu, ąa i zuwai Kashila ka canga yi ubana a zuba bawu u kuwai. A wene ikyamba i ne wa, an Kashila ka canga yi ka lazaga yi vi. Tagarada u Kashila u danai, kahu Kashila ka canga yi ubana a zuba, u zuwa ta Kashila ka panai kayanyan ka ne.

⁶ Upityanangu wa baci la wa, uza wa la wa zuwa Kashila ka pana kayanyan wa. Uza ąa baci dem wa tuwa a asu u Kashila, u kana ta u yain n upityanangu an Kashila kari n uma, kpam u wushuku an Kashila ka wenike kaci ka ne tyoku u katsupi a asu u uza ąa baci dem wa bolo yi mayun.

⁷ An Nuhu† wari n upityanangu, ąa i zuwai u panai an Kashila ka rono yi atsuvu a ili i'ya bawu kotsu u wenei. U panakai Kashila kpam u shei kpatsu ku pige tsara u wauwa aza a kuwa a ne. Asu u upityanangu u ne u ąa, u wenikei likimba an a nusai, kpam asu u upityanangu u ne u ąa u wokoi asuvu a aza ąa a gonukoi ama a maci a asu u Kashila.

⁸ An Ibirahi wari n upityanangu, ąa i zuwai u panakai an Kashila ka isa yi u bana a asu u roku u ąa Kashila ka yain kazuwamgbani wa naka yi. U asakai uyamba u ne, kpam u reve asu u ąa wa bana wa.

⁹ An Ibirahi wari n upityanangu, ąa i zuwai u rongoi a iyamba i kazuwamgbani tyoku u kamoci a uyamba u tsumoci. U rongoi pini a katani, nala dem Ishaku n Yakubu aza ąa a lyai agadu a ne, Kashila ka naka le ucun u kazuwamgbani ka te.

¹⁰ Ibirahi yain nala an wa vana u uwa ilyuci i pige i'ya Kashilā ka fobusoi kpmam u mai i'ya ya rongo ubana.

¹¹ An Saratu† kaḅolo n Ibirahi a'ari n upityanangu, ḁa i zuwai a tsarai maku ko an u wokoi a kutsai cika kpmam Saratu madari ma. Ibirahi pityanangu ta Kashilā ka yan ili i'ya u yain kazuwamgbani.

¹² Vuma u na u kutsa wa wa, eyi n kakushe unā u te u ḁa a'ari, shegai gbā n nala u wokoi makoshi ma cau ma ama ushani. Mayun, a'a ta n kakumā ushani tyoku u atala a zuba ko tani kayala ka ikengi i kushiva, kpmam a'ari ukece wa.

¹³ Gbā ama a na a ḁa a'ari n upityanangu vi a kuwai bawu a wushai ili i'ya Kashilā ka yanka le kazuwamgbani. A yan ta ipeli an a wenei ili i na yi ya tuwa, ko i'ari mbari. A ḁa ele amoci a ḁa a likimba u na.

¹⁴ Ama a dana baci ili icun i nala, wenike ḁa a wenikei a ka bolo uyamba u roku u ḁa wa woko u le.

¹⁵ A'ari a ka yawunsa baci a kaci ka uyamba u ḁa a asakai vi, ko i te i'ari ya fishinka le ugono pini wa.

¹⁶ Shegai asu u ḁa u lai tsulobo u ḁa a ka bolo. U ḁa pini a zuba. Ili i'ya i zuwai bawu Kashilā ka tsu pana uwono a isa yi baci Kashilā ka le, kpaci u fobusuko le ta ilyuci i pige.

¹⁷ An Ibirahi wari n upityanangu, ḁa i zuwai wari ufobusi u yain udarakpa n Ishaku an Kashilā ka kondo yi. Ibirahi ḁa Kashilā ka yankai kazuwamgbani ki, shegai u fobuso ta u nakā maku ma te ma ne koshi tyoku u udarakpa.

¹⁸ Caupa, Kashilā ka tonuko yi ta, “Mmuku n tsikaya n ḁa n yanka vu kazuwamgbani ki a asu u Ishaku u ḁa a ka wuta.” ◇

¹⁹ Ibirahi bidya ta Ishaku kuwa baci, Kashilā ka fuda ta ka 'yangasa yi u woko kpmam n uma. U woko ta yavu a asuvu a akushe a ḁa u gonoi u tsarai Ishaku vi.

²⁰ An Ishaku wari n upityanangu, ḁa u zuwukai mmuku n ne n re, Yakubu n Isuwa unā u shinga. U reve ta Kashilā ka yanka le ili i shinga a kapala.

²¹ An Yakubu wari n upityanangu, ḁa i zuwai an u yain evu n ukpa u pityanangi n kalangu ka ne u lyakai Kashilā kayala, kpmam dem u zuwukai mmuku n re n Isuhu† unā u shinga.

²² An Isuhu wari n upityanangu, ḁa i zuwai an u yain evu n ukpa u yain kadyanshi ka a'ayin a ḁa aza a Isara'ila a ka asaka Masar. Aku u tonuko le a pura atele a ne a ka laza baci.

²³ An isheku i Musa i'ari n upityanangu, ḁa a sokongu yi uwoto u tatsu an a matsa yi. A wenei Musa lobono wa wa, kpmam a pana uwonvo u ḁa a ka 'yuwan utono udani u magono wa.

²⁴ An Musa wari n upityanangu, ḁa i zuwai an u gbonguroi u 'yuwain a isa yi maku ma makere ma magono ma Masar.

²⁵ U dangasai u soi mavura n ama a Kashila, n u da wa pana kayanyan ka unyushi u cingi ka a'ayin kenu.

²⁶ U yawunsai, u la ta tsulobo u soi mavura adama a Kawauwi, n u da wa tsara kuzuwate ku Masar gba, kpaci katsupi ka Kashila ka ka tuwa ka wa vana.

²⁷ Adama a upityanangu u ne, u asakai Masar, kpam u pana uwonvo u upan u magono wa. Musa lyai kapala n akawunki yavu wa wene Kashila ka bawu uza wa wene.

²⁸ Adama a upityanangu u ne, u fobusoi Abiki a Upasamgbana u vishanasai mpasa a apashi a re gba n a zuba u utsutsu u kuwa, tsara kawuni ka ka tuko ukpa u wuna mmuku n kagita ma Isara'ila wa.

²⁹ An aza a Isara'ila a'ari n upityanangu, da a pasai Mala ma Shili a iyamba i ekpi. Shegai an aza a Masar a tonoi, gba le a kuwai asuvu a mini.

³⁰ An ama a Kashila a'ari n upityanangu, da a kyawunsai ilyuci i Jeriko a'ayin a shindere, aku kasaga ki ka wasai.

³¹ An Raha† kashankala wari n upityanangu, da i zuwai u wushai aza a ukyawunsa iyamba aza a Isara'ila. Ili i'ya gai i zuwai bawu a wuna yi an a wunai aza da a 'yuwain upanaka Kashila da la vi.

³² Ndyawa kpam ma doku n dana? Ma n a'ayin a da ma yan kadyanshi a kaci ka Gidiyo,† n Baraku, n Somso,† n Jafita, n Dawuda, n Sama'ila† na nsumate wa.

³³ Aza da upityanangu u le u zuwai a lyasai iyamba ushani n kuvon. A yain ili i'ya i'ari dere aku a wushai ili i'ya Kashila ka yain kazuwamgbani. A kimbai anana a igabako. ◇

³⁴ A cimbusai akina a kasudugbate. A lai a akere a aza da a ka ciga a wuna le n iburundu. Ko an u wokoi a'a n ucira wa, a wokoi aza a ucira. Acirani a da a asu u kuvon kpam a wacinsai asoje a amoci.

³⁵ A gonunko ta aka a roku akushe a le n uma a da a'ari a kuwai. Ama roku a so ta mavura cika, shegai gba n nala a 'yuwan ta uwusha utsara u kaci u da a ka naka le, tsara a tsara u'yangasa u da u lai tsulobo.

³⁶ A yankai aza da a wushuki n Kashila majari a cada le, a sirasai ama a roku n ikani kpam a ukusa le a kuwa ku a'ali.

³⁷ Aza roku a kuwai an varasa le n atali. Aza roku a kuwai an a kidamgbana le mere-mere. A wunai aza roku n iburundu. Aza roku a'a n ili i uka wa, she abaci a ikpan i nlala. A rongoi n unambi, n a sukutasi le, n magari.

³⁸ Ama a na a rongo ta mai, hal gbam likimba u ratsa a rongo pini wa. A gengei a kakamba na nsasa, a kpawunsai a a'aburu n a'ele a iyamba.

³⁹ Ama a na yi gbā a zuwai Kashilā ka panai kayanyan adama upityanangu u le! Shegai ko n nala a kuwāi bawu a wushai ili i'ya Kashilā ka yain kazuwamgbani.

⁴⁰ Kashilā ka fobusuko tsu tā ili i'ya i lai i le tsulobo, tsarā a zuwa a woko uwulukpi kabolo n aṣtsu tyoku da u gain tsu woko, shegai ele koshi wa.

12

Kuḅari ku Kashilā

¹ Tsā tā n ama da a'ari iryoci i upityanangu ushani a ukyawan. Adama a nala aṣakāi tsu sumai kalambale ka kari a kapala ka tsunu kotsu tsu shamgba wa. Tsu takpa asuvu a uma u tsunu gbā ili i'ya ya kangu tsu uyan ili i'ya i gain tsu yain; wata, unyushi u cingi u da wa fuda u gonuko tsu a kucina.

² U kana tā tsu zuwa a'eshi a tsunu a asu u Yesu, uza da wari kagita ka upityanangu u tsunu, uza da kpam u gonukoi u da tyoku da u gain u woko. U soi mavura, kpam u kuwāi a mawandamgbani. Shegai u wushuki n uwono yavu ili i roku i'ya wa, adama a mazanga ma wa tsarā a kapala. Gogo-na wa de ndishi a ulyaki u karatsu ka tsugono tsu Kashilā.

³ Yawunsai n iryoci i Yesu uza da u kawunki an aza a cingi a yanka yi tsicingi. Kotsu i wowo wa, lyayi pini kapala.

⁴ Kumodu ku de n unyushi u cingi ku rawa a wuna da wa.

⁵ Kotsu i aṣansa wa an Tagarāda u Kashilā u tonukoi mmuku n ne tsarā u gbatangusu le atakasuvu:

“Maku ma va, zuwa atsuvu,

Magono ma Zuba ma yanka vu baci kuḅari.

Kotsu vu wutukpa uma wa, wa bongo vu baci.

⁶ Kpaci Magono ma Zuba ma tsu bara tā aza da wa ciga, kpam u yanka gbā aza da u wushunki a woko mmuku n ne mavura.” ◇

⁷ Kawunki n mavura ma ya so, kpaci icun n mavura ma Tata ma. Maku ma la ma tata u ne u kpaḍai uyan mavura wa. Kirana da Kashilā ka kirana n aḍa tyoku mmuku n ne.

⁸ Kashilā ka tsu yanka tā gbā mmuku n ne kuḅari, kpam u kpaḍa vu baci uḅarana u wenike tā maku ma kateshe ma wari, avu maku ma ne ma wa.

⁹ Gbā tsunu tsā tā n isheku pini na a likimba aza da a tsu bara tsu, kpam tsu tsu naka le tā tsupige. U la tsulobo tsu naka Tata u uma u tsunu tsupige tsarā tsu yain uma wa?

¹⁰ Isheku i tsunu i likimba a tsu bara tsu tā a a'ayin kenu a ure u da a wenei wari dere. Shegai Kashilā ka tsu bara tsu tā tsarā u banga tsu tsu woko uwulukpi tyoku da wari.

11 Kuḅari k̄a la ka ku yankpai a'ayin a ḁa a ka yan ka wa, k̄a t̄a n̄a m̄bala! A'ayin a ḁa baci Kashila ka yan le mavura tsara u wenike le ili i'ya a yain i gan wa, kotsu a rotsongusu a yain dere kpm a rongo n̄a ndishi n shinga.

Panakai Kashila

12 I woko t̄a usorukpi, adama a nala doki kpm i gbatangu kaci ka de.

13 Lapulukai kaci ka de ure mai. Tsara aza ḁa a ka tono ḁa a taḁatsa wa, ko an u wokoi a'ari awunu n usorukpi u ikyamba tsara a tsara ucira.

14 I matsa i rongo n̄a ndishi n shinga n ama gba, kpm i matsa i rongo n uwulukpi. Uza ḁa baci dem bawu uma u ne wari uwulukpi, wa wene Magono ma Zuba wa.

15 Kiranai tsara uza u namba ukuna u shinga u Kashila wa. Kiranai kotsu kami ka ahali a cingi ka yain a asuvu a de wa. Icu n̄a nala yi ya nangasa t̄a ama a asuvu a de ushani.

16 Kiranai kotsu uza u te u de u yain tsishankala wa, ko tani u 'yuwan utono Kashila tyoku ḁa Isuwa yain wa. Isuwa ḁa maku ma pige ma Ishaku, kpm wari wa ts̄a t̄a gba ili i'ya tata u le wari n i'ya, shegai u dengei i'ya a un̄a u kapara ka kpayan.

17 I ciba t̄a an Isuwa yain ili i na yi, wari wa ciga tata u le u zuwuka yi un̄a u shinga, shegai tata u ne u 'yuwain. Kpm ili i'a la wa yan u savaḁa ukuna vi wa, ko an u foloi tata u ne n kushen n meshi. ◇

18 Eda tyoku u aza a Isara'ila aza ḁa a tuwai a Masasa ma Sinaiḁa ḁa i'ari wa, a asu u ḁa a ka wene kpm a sawa. Mari urana n akina, karimbi ka kimbai ma dan n kabatarakpa.

19 A panai mawura ma kavana n kalagatsu. An ama a panai kalagatsu a foloi Kashila ka asaka kadyanshi,

20 kpaci a fuda a kawunku wa, an u danai, "Ko manama ma baci ma sawai masasa mi, u kana t̄a a varasa ma a wuna." ◇

21 Musa n kaci ka ne dem u giruwa t̄a cika adama a ili i'ya u wenei an u danai, "N pana t̄a uwonvo cika kpm ma jeke ikyamba." ◇

22 Shegai gogo-na i tuwa de a Masasa ma Sihiyona, ilyuci i pige i Kashila Uza u Uma n Urishelima u ḁa wari a zuba. Wata, a asu u atsumate a zuba a ḁa kakuma ka le bawu kari ukece a bolomgbonoi a yain ipeli.

23 I tuwa t̄a a asu u kabolo ka mmuku n Kashila yavu gba de mmuku n kagita n ne n ḁa a'ari. A korongu t̄a a'ala a le gba a zuba. I tuwai a asu u Kashila uza u afada u ama gba. Kpm i tuwai a asu u a'ulu a aza a maci aza ḁa a kuwai caupa, kpm Kashila ka gonuko le tyoku ḁa wa ciga le a woko.

²⁴ I rawa de asu u Yesu, ka'uwi ka mere ka kazuwamgbani ka savu a asu u Kashilā n ama. Mpasa n Yesu n da a vishanāsai tyoku u ufarakpa n da mari n akani a da a lai mpasa n Habila.*

²⁵ Adama a nala, kiranai kpam kotsu i 'yuwan upanaka Kashilā wa, a'ayin a da baci wa dansa. Aza a Isara'ila a 'yuwan yi upanaka an u rono le atsuvu a'ayin a da a'ari a likimba, kpam a la wa. Adama a nala, u tsunu wa la ta tsu kpatalaka baci Kashilā uza da wari a zuba kucina an wa rono tsu atsuvu.

²⁶ An u yain kadyanshi caupa, kalagatsu ka ne ka gbadā ta likimba, shegai gogo-na u yan ta kazuwamgbani, "Ma doku ta kpam n gbadā kuten, shegai likimba da koshi wa, hal n zuba dem." ◇

²⁷ An u danai nala, ili i'ya wa tono i'ya na, wa wacinsa ta gba ili i'ya u yain. Ili i'ya bawu a ka gbadā i'ya koshi ya woko.

²⁸ Ili i'ya i zuwai tsa cikpa i'ya, an tsu tsarai tsugono tsa bawu tsa gbadā u da. She tsu lyaka Kashilā kayala a ure u da wa pana kayanyan kpam n unaka karinga u pige n uwonvo,

²⁹ kpaci Kashilā ka tsunu ka ta tyoku u akina a kasudugbate da a ka wacinsa ili.

13

Tyoku da va zuwa Kashilā ka pana kayanyan

¹ Lyayi kelime n i cigi atoku n uciga u Kawauwi.

² Kotsu i ci6a i wushi amoci mai a a'uwa a de. Aza roku a yan ta nala, aku a ryabusai atsumate a zuba bawu a revei.

³ Kotsu i asansa n aza da a'ari a kuwa ku a'ali wa. Panai ikyamba kabolo n ele yavu i'a pini a kuwa ku a'ali ki n ele. Cibai n aza roku aza da a ka yansa mavura, yavu eda a ka yanka ma.

⁴ Ya dem u naka iyolo tsupige, vali n uka u ne a kana kaci ka le mai, kpaci Kashilā ka yan ta uza da u yain tsishankala ko u kpadai ushamkpa iyolo i ne mavura.

⁵ Kotsu vu asaka uciga u ikebe u pura ugboji u vunu wa. Asaka i'ya vari n i'ya i rasta vu. Kashilā ka dana ta, "Ma asaka vu wa, ko kenu.

Kpam ma kpatalaka vu kucina wa." ◇

⁶ Adama a nala, tsa fuda ta tsa dana bawu uwonvo,

"Ma pana uwonvo wa, ko kenu, kpaci Magono ma Zuba ma kabangi ka va. Ko uza wa fuda wa yanka mu ko i te wa." ◇

* **12:24** An Kayinu wunai vangu u ne Habila, Kashilā ka dana ta, "Mpasa n vangu u vunu n da mari a iyamba n tuko ta kushen ara va" (Kagita 4:10). Mpasa n Yesu n tuko ta ucibusu u unyushi u cingi, shegai mpasa n Habila mari ma ciga ta a yain uza da u wuna yi mavura. ◇ **12:26** Hag. 2:6. ◇ **13:5** U.Ml. 31:6, 8. ◇ **13:6** Ishp. 118:6.

⁷ Ci6ai n aza a kelime a ɗe aza ɗa a wenishike ɗa kadyanshi ka Kashilā. Yawunsai ukuna u shinga u ɗa uma u le u tukoi, kpam i wushuku n Kashilā tyoku ɗa a yain.

⁸ Yesu Kawauwi wa savaɗa wa, ko kenu! Ili i te i'ya wari nayain, n ara, hal ubana bawu utyoku.

⁹ Kotsu i asaka a yinsa ɗa, ko kpam uwenishike icun kau-kau u zuwa ɗa i asaka ure u shinga wa. Ukuna u shinga u Kashilā u ɗa u gain u gbamatangusu asuvu a ɗe, shegai utono u mele ma ilikulya ma yan nala wa, ma gbam bawu ma tsu ɓanga aza ɗa a ka panaka ma vi.

¹⁰ Tsa ta n asuɗaraka u roku kau, shegai adaraka pi a ɗa a ka gbasha a asu u ulya u kayala u aza a Yahuda, a'a n ucira u ɗa a ka lya uɗaraka u ɗa tsu yain a asuɗaraka u tsunu wa.

¹¹ Magono ma Adaraka pi aya u tsu bidya mpasa ma nnama ubana a Asu u ɗa u Lakai Uwulukpi a asu u ɗa u tsu naka n ɗa adama a unyushi u cingi. Shegai ikyamba i nnama yi a runukpa i'ya a uroto u asu ɗa a zuwai agali.

¹² Ili i'ya gai i zuwai Yesu panai ikyamba a uroto u ilyuci i pige vi i'ya gai la vi, tsara u zuwa ama a ne a woko uwulukpi na mpasa n ne.

¹³ Asakai tsu banai ara ne a uroto u asu ɗa a zuwai agali yi tsu ba tsu panai uwono tyoku ɗa eyi u panai.

¹⁴ Tsa n ilyuci i pige pini na a likimba i'ya ya rongo hal ubana wa, shegai atsa pini tsa vana icun i ilyuci i pige i nala yi.

¹⁵ Asaka tsu rongo utonusuko ama maco bawu uwonvo atsu atoni a Yesu a ɗa. A'ayin a ɗa baci tsa yansa nala vi u woko ta uɗaraka u icikpali u ɗa u rawai a asu u Kashilā a asuvu a kala ka Yesu.

¹⁶ Kotsu i asansa i yanka ama ukuna u shinga ko kpam i kpaɗa ubangamgbana wa, kpaci icun i uɗaraka u ɗa u tsu zuwa Kashilā ka pana kayanyan u ɗa gai la vi.

¹⁷ Panakai azapige a ɗe i yansa ili i'ya a danai i yansa. A ka kirana ta n uma u ɗe bawu uwunvuga, kpaci a reve ta an a ka tonuko Kashilā tyoku ɗa manyan ma le ma ɓanga ɗa. I panaka le baci, a ka yan ta manyan ma le n ipeli. I kpaɗa le baci upanaka, a ka yan ta ma n unambukatsuma, kpam nala wa ɓanga ɗa wa.

¹⁸ Kotsu i yansaka tsu kavasuu maco. Tsu reve ta atakasuvu a tsunu a'a ta sarara, kpam kain dem tsu tsu ciga ta uyan ukuna u maci.

¹⁹ Ma folo ɗa ta n gba ucira u ɗa mari n u ɗa, i yain kavasuu tsara Kashilā ka gonuko mu ara ɗe gogo.

Kavasuu a makorishi

²⁰⁻²¹ N yan ta kavasuu Kashilā ka ndishi n shinga u naka ɗa gba ili i shinga i'ya bawu i'ari n i'ya, tsara i yain ili i'ya wa ciga.

U 'yàngasà t̄à Asheku a tsunu Yesu Kawauwi a ukp̄à. Gogo-na Yesu woko ðe Kaliniki ka Pige uza ða a yankai manyan n̄a mpasa n ne tsar̄a a gbamatangu kazuwamgbani ka Kashil̄a n̄a ncon n ne, ka bawu ka kotso. N yan t̄à kavas̄u tsar̄a Kashil̄a ka yain ili i'ya i yankpa yi a asuvu a tsunu a akere a Yesu Kawauwi. Tsupige tsu woko ara ne hal ubana bawu utyoku. Ami.

²² Ama a va, n folo ða t̄à i zuwa atsuvu a akani a ugba-matangu a na yi. Ukanikorongi u kenu u ða koshi.

²³ Ma ciga t̄à i reve an a as̄ak̄a ðe utoku u tsunu Timoti, w̄a kpam a kuwa ku a'ali wa. Urawa baci gogo, ātsu dem tsa tuw̄a t̄à kaḅolo tsu wene ða.

²⁴ Danas̄ai gb̄a azapige a ðe n gb̄a ama a Kashil̄a.

Atoni a Italiya a ða a'ari kaḅolo n̄a mpa a ka danas̄a ða t̄a dem.

²⁵ As̄ak̄a ukuna u shinga u Kashil̄a u rongo n aḅa gb̄a.

Ukanikorongi u Yakubu

Ukukpā u kadyanshi

Yakubu vangu u Yesu Asheku Kawauwi aya u korongi ukanikorongi u na vi. U korongu t̄a ukanikorongi vi ubana a asu u Atoni a Yesu aza dā a wacuwai ubana a iyamba kau-kau adama a upana u ikyamba u dā a ka so adama a utono Yesu Kawauwi.

An upana u ikyamba vi u gbonguroi, dā i zuwai a sumai a wacuwusai. Da gai i zuwai Yakubu koronku le ukanikorongi u na vi kpaci wa ciga t̄a u gbamatangu le kpam a kawunku pini a utono. Da kpam i zuwai tagarāda u na vi u yain kadyanshi ka upana u ikyamba vi, n awuya, n ahankuri, n kvasu n urongo shiriri a asuvu a utono Kawauwi.

Gogo-na Atoni ushani a ka pana t̄a ikyamba a akere a aza dā bawu a'ari atoni a Kawauwi. Gbā n nala u gan t̄a tsu toni yi mai. Tagarāda u na u wenike tsu t̄a an utono u Kawauwi vi urongo mai dā kain dem.

Ili i'ya i'ari a tagarāda u na vi

Idyani (1:1)

Uma u upityanangu n kakiri (1:2-18)

Upana n upanāka akani a Kashilā (1:19-27)

Kotsu vu nākā aza a utsari n aza a ucira karingā koshi wa (2:1-13)

Upityanangu n manyan (2:14-26)

Kakiri n Idani (3:1-18)

Kuḡari adama a tsije n likimba (4:1-5:6)

Ahankuri, ben n kvasu (5:7-20)

Ukukpā u kadyanshi

¹ Mpa Yakubu, kagbashi ka Kashilā, kpam n ka Asheku Yesu Kirisiti Kawauwi.

Ama dā a pityanangi n Kashilā alya ma koronku, aza dā a wacuwai a asu kau-kau.*

Ma sukunku dā t̄a idyani.

Uwenishike a kaci ka ukondo

² Ama a vā, gbā dē u gan t̄a i yain mazangā a'ayin a dā awuya a cina dā.

* **1:1** Idani i Tsiheline pini na i'ya "Ubana asu u aletsu kupa n a re" adama a aza a Yahuda a dā a wokoi Atoni ushani. Yakubu yanka t̄a ure u dā bawu u wuyanai manyan a'ayin a nala yi tsarā u wenike an ukanikorongi u ne u korongu t̄a u dā a asu u aza dā a ka tono Kashilā.

³ Kpaci ukondo n ukuna u nala u da wa zuwa da i reve an upityanangu u de wari n ucira, kpam u zuwa da akawunki.

⁴ I kawunku hal she ukondo vi u wura. Pini nala, da ya gbonguro i shadangu, kpam ya namba i'ya i gain i tsara wa.

⁵ Uza da baci wa ciga kakiri a asuvu a de, u foli Kashila wa naka yi ta ka. Kashila uza da u tsu naka ya dem gbani, kpam u tsu naka uza da baci dem u folo yi kakiri, u tsu yan uza da baci u folo yi mavura nala wa.

⁶ Shegai va folo baci ili, u kana ta vu pityanangu kotsu vu yain malala wa. Ko ya baci dem wa yan malala, tyoku u abali a kushiva a da uwule u tsu kyawunsuka kabarikete da wari.

⁷ Ucuu u vuma u nala, kotsu u wundi yavu Kashila ka naka yi ili wa.

⁸ Uza da bawu u tsu fuda u shamkpa katakasuvu ka te, ucun u vuma u nala u tsu shamkpa ukuna u te u yain wa.

⁹ Katoni ka kari uza u unambi, u yain mazanga an Kashila ka yangasa yi.

¹⁰ Katoni ka kari uza u utsari, u yain mazanga an Kashila ka wenike yi tyoku da wa vakunku kaci ka ne. Uza u utsari wa ta yavu apalu a da a tsu wuta a mete, aku a laza a rukpusa.

¹¹ Kaara ka tsu wuta ta shen cika, aku ka ekpetengu apalu yi hal a rukpusa a iyamba, kpam tsulobo tsu le tsu kotso. Nala dem uza u utsari wa kotso ko wa baci a kumodu n manyan ma ne.

¹² Kashila ka tsu naka ta mazanga a asu u aza da a kawunki n ukondo vi n ahankuri. Ukondo u kotso baci, Kashila ka naka ta uza da u lyai ukondo vi funi u uma u da bawu wari n utyoku. Kashila ka zuwamgbana ta ka yan ili i na a asu u aza da a ka ciga yi.

¹³ A'ayin a da baci uza wa ciga u yain tsicingi, kotsu u dana Kashila ka ciga ta ka kondo yi u yain tsicingi wa. Tsicingi tsa kondo Kashila tsu zuwa yi u yain tsicingi wa. Kashila kpam ka kondo uza adama a da u yain tsicingi wa.

¹⁴ Uciga u tsunu adama tsu yain tsicingi u da u tsu zuwa tsu uciga u ili, kpam aku u lapanasu tsu.

¹⁵ Uciga u nala vi u tsu yan ta katsuma, aku u matsa unyushi, unyushi kpam u gbonguro baci aku u tuko ukpa.

¹⁶ Eda aza da ma ciga cika, kotsu i toni ka ban wa.

¹⁷ Ko ndya baci i lobonoi, kune ku a asu u Kashila. Kpam ko ndya baci bawu i'ari n unyushi, i wuta ta a zuba a asu u Tata uza da u yain atyashi n alishi. U tsu sava da wa, u tsu sava da u gono tyoku da kulu ku madanga ku tsu sava da wa.

¹⁸ U dangasa tsu ta tsu woko ama a ne a da wa ciga, adama a nala, u sukunku tsu akani a mayun a ne, kpam a gonuko tsu mmuku n kagita n ne.

Zuwai atsuvu mai

¹⁹ Eda aza da ma ciga cika, i yain maloko a asu u upana, shegai kotsu i yain maloko a asu u udana wa, kpm kotsu i yain maloko a asu u uyan upan wa.

²⁰ I yan baci upan, ya fuda ya yan ili i'ya Kashila ka ciga da i yain wa.

²¹ U kana ta i asaka uyansa ili i'ya bawu i gain n i cingi. I vakunku kaci ka de, i wushuku n akani a da Kashila ka naka da tyoku u icun a atakasuvu a de. Akani a na yi a'a ta n ucira u da a ka fuda a wauwa da.

²² I woko aza da a ka yansa ili i'ya akani yi a danai. Panai n atsuvu koshi wa, kpaci nala baci ya yansa, ya lapanasa ta kaci ka de.

²³ Uza da baci wa pana udani u Kashila, aku bawu u yain ili i'ya a danai u yain, vuma u nala tyoku u uza da wa wundya kaci ka ne a madubu da wari.

²⁴ U laza baci u asaka madubu mi, aku u asansa tyoku da u wenei kaci ka ne.

²⁵ Shegai uza da baci wa wundya mele ma maci ma Kashila, kpm wa yan ili i'ya ma danai, vuma u nala wa tsara ta unu u shinga u utsara u kaci u da mele mi ma naka. Nala wari n uza da wa wundya n u asansi wa.

²⁶ Uza da baci wa wundya eyi Kashila ka wa tono, kpm u fuda u kana unu u ne wa, kaan ka wa yan kpm utono u Kashila u ne u gbani u da.

²⁷ Ure u maci n u da u mayun u utono u Kashila Tata u tsunu u da, a kirana na mkpan na nranu a asuvu a awuya a le, kpm a kirana n utono u likimba kotsu u nangasa le n ili i icadi wa.

2*Kotsu i wenike kudyangi wa*

¹ Ama a va, Asheku a tsunu Yesu Kirisiti Kawauwi uzapige u da. Kotsu i takpana unaka tsupige wa, i'a baci upityanangi n eyi.

² Tyoku u naha, a dana uza roku u tuwa a asu u kabolo ka de n aminya a shinga a ikebe, aku u ukai kpm nkawani n zinariya a ajubu. Pini nala, uza roku kpm u tuwai uza u unambi u ukai aminya a da bawu a gain. ³ Aku i nakai vuma da u ukai aminya a shinga yi tsupige i tonuko yi, "Asu u ndishi u da na." Aku i tonuko uza u unambi vi, "Shamgba dan," ko kpm, "Dusuku a iyamba evu n a'ene a va."

⁴ I yan baci nala, ya wenike de la vi kudyangi a asu u ama a re a na yi, kpm i yan ta dere tyoku da uza u afada uza da wari n uyawunsa u cingi a katakasuvu ka ne.

⁵ Ama a va aza da ma ciga cika, zuwai atsuvu a de mai. Mayun da Kashila ka dangasai aza a unambi a woko aza a

utsari a asuvu a upityanangu. Kpam u dangasa le a woko aza da a ka lya agadu a tsugono tsa u zuwamgbanai wa naka aza da a ka ciga yi.

⁶ Gba n nala, i goroi aza a unambi yi! Shegai aza a utsari yi alya a ka sukuta da a rono da kpam ubana a kuwa ku afada.

⁷ Alya kpam a tsu dana ukuna u cingi a kala ka Yesu Kirisiti Kawauwi kpam n ka a ka isa da.

⁸ Ya yan ta ili i shinga ya kirana baci n mele ma tsugono ma mari a Tagarada u Kashila, "Ciga uza u karen u vunu tyoku da va ciga kaci ka vunu."

⁹ Shegai ya tono baci n ama tyoku da i wene le, unyushi u cingi u da ya yan, kpam mele ma varangu da ta aku i woko aza a unyushi.

¹⁰ Uza u tono baci Mele ma Kashila ka nakai, aku u kodoi ma te, vuma u nala vi u kodo de gba Mele mi.

¹¹ Kashila ka ka danai, "Kotsu vu vaku n uka u uza roku wa," aya dem u danai, "Kotsu vu wuna uma u vuma gbani wa." Adama a nala, ko vu vaku baci n uka u uza wa, aku vu wunai uma u vuma gbani, vu woko de uza da u kodoi gba Mele ma Kashila.

¹² Adama a nala, yanyi kadyanshi n i yanyi yavu a ka ciga a yanka da afada n mele ma ma tuko utsara u kaci.

¹³ Ya pana baci iyali i aza roku wa, eda dem Kashila ka pana da iyali wa. Shegai ya pana baci iyali i aza roku, Kashila uza u iyali, iyali i ne ya lya ta kaci ka afada.

Upityanangu n uyan ili i shinga

¹⁴ Ama a va, ndya kalen ka uza wa dana u pityanangu ta bawu u wenikei manyan? Uacun u upityanangu u nala wa wauwa uza wa.

¹⁵ A dana vu wene uza roku uza da u kana ta u tsara ilikulya ko kpam aminya a u'uka.

¹⁶ Aku vu dana, "U yan tsu ben, Kashila ka zuwuka vu una u shinga," i tonuko yi kpam Kashila ka tuko vuma u nala vi ilikulya ko aminya, eda kpam i naka vuma u nala vi ilikulya ko aminya wa. Ili i shinga i eni i'ya ukuna u nala wa yanka yi?

¹⁷ Nala dem upityanangu utyoku u ne, bawu wa walaka n manyan, upityanangu u nala vi kakushe ka.

¹⁸ Uza roku wa fuda ta u weci mu, "Avu va n upityanangu?" Aku n wushunku yi, "Ma ta n manyan." Pini nala, aku n tonuko yi, "Wenike ve upityanangu u vunu vi bawu manyan, mpa kpam n wenike da upityanangu u va n manyan ma ma yan."

¹⁹ I wushuku ta an Kashila ka te ka, u gan ta. Shegai ko ityoni i cingi i wushuku ta n ukuna u nala vi, adama a nala a tsu pana ta uwonvo cika hal n a jeki ikyamba.

²⁰ Katengeshi ka vuma, ndya i zuwai va ciga uza roku u wenike vu an upityanangu wā baci manyan wa, upityanangu u nala vi u gbani u ḍa?

²¹ Pana na, akaya a tsunu Ibrahi, u zuwa tā Kashilā ka panai kayanyan an u zuwai maku ma ne Ishaku a asuḍarāḱpa tsarā u yain uḍarāḱpa n eyi. ◇

²² Gogo-na vu wene tyoku ḍa upityanangu u Ibrahi n manyan ma u yain a walāḱai kaḅolo wa. U wenike tā an upityanangu u ne u maci u ḍa a asu u ili i'ya u yain.

²³ A shadangu tā udani u ḍa a danai a Tagarāḍa u Kashilā an a danai, “Ibrahi pityanangu tā n Kashilā, kpam Kashilā ka pana yi kayanyan hal u gonuko yi u woko vuma u maci.” Ili i'ya i zuwai a ka isā Ibrahi kaje ka Kashilā i'ya gai la vi. ◇

²⁴ Gogo-na i wene tā an tsu wokoi dere a kapala ka Kashilā adama a ili i'ya tsa yansa, shegai adama a upityanangu u ḍa koshi wa.

²⁵ Nala dem, Raha kashankala ka, u zuwa tā Kashilā ka panai kayanyan an u nāḱai aza a ukyawunsa uyamba a asu u ukpawan, kpam u wutukpa le n kaban a ilinuku. ◇

²⁶ Ikyamba i'ā baci bawu kuvi, ikyamba i nala yi kakushe ka, kpam upityanangu u ḍa bawu wa yan ili, u lamgbana n kakushe wa.

3

Uwenishike a kaci ka kaletsu

¹ Ama a vā, gbā ḍe ḍa ya bidya i'ari awenishiki wa. Kpaci i reve tā Kashilā ka yanka tsu afada a pige a ḍa a lai aza ḍa a buwai, an tsari awenishiki.

² Gbā tsunu tsu tsu nusa tā cika, shegai aza ḍa a tsu fuḍa a kaṇa aletsu a le, a ka fuḍa tā dem a kaṇa kaci ka le a asu u ḍa u buwai.

³ Tsu tsu ukunka tā adoki urim n kawun a unā tsarā a panāka tsu. Kpam tsu zuwa le a yain ili i'ya tsa ciga a yain.

⁴ Nala dem a'atsu a mini, a ḍa la a pige a pige, kpam uwule u ucira u tsu geḅe le tā, gbā n nala kawantiki ka yan baci manyan n kazāma, she u geḅe ka ubana a asu u ḍa wa ciga.

⁵ Nala kpam kaletsu kapashi ka ikyamba ka kenu, shegai ka tsu yan tā ili i pige. Kondoi ve tyoku ḍa maku ma kakina ka mazaki ka tsu ḍaḅa kagozo ka pige.

⁶ Nala dem kaletsu akina a ḍa, ka la tā apashi a ikyamba a ḍa a buwai tsicingi. Ka ka nangasa gbā uma u vuma, ka savada tā ure u uma u vunu ubana a akina, kpaci kuwa ku akina ka ku tsu geḅengu ka.

⁷ Ama a ka fuḍa tā a zuwa gbā ko manama ma eni ma baci ma panāka le, hal nā nnu n a'ali n adan.

⁸ Shegai uza wa fudā wa zuwa kaletsu ka ne ka panāka yi wa. Kpaci ili i cingi i'ya, i'ya bawu uza wa fudā wa kana, ka ta n tsukonu tsu cingi.

⁹ N aletsu a tsunu a da tsu tsu cikpala Kashilā Tata u tsunu. N a da kpmam tsu tsu tonusuko ama kagbani, aza da Kashilā ka yain, kpmam a rotso yi.

¹⁰ Gbā icikpali n kadyanshi ka cingi† a unā u te u da a tsu wuta, u gan nala gitā wa, edā ama a va!

¹¹ Keshi ka mini ka te ka fudā ka wutukpa mini ma shinga n ma akoni?

¹² Uza wa fudā wa kasa zayitum a madanga ma kapopi ko kapopi a katyaci? Wa yan nala wa, kpmam keshi ka mini ka te ka fudā ka wutukpa mini ma akoni n ma shinga wa.

Kakiri ka likimba n ka zuba

¹³ Uza roku wā la a asuvu a de uza da u gbojoi kpmam u revei ili i Kashilā? Ama da a'ari nala a ka wenike tā u da a asu u urongo uma u shinga, a ka wenike tā u da kpmam a asu u uyan ili i maci bawu a ka yan arādi.

¹⁴ Shegai malyon ma pige mā baci a asuvu a de, kpmam ya wenike uciga u kaci, kotsu i yain arādi an i'ari n kakiri wa. Arādi a de ukuna u mayun u da a ka 'yanku.

¹⁵ Malyon n arādi a'ari a asuvu a kakiri ka Kashilā wa. Ili i nala yi gbā i likimba i'ya, i uciga u katakasuvu i'ya, kpmam Kalapansi ka ka tsu doku i'ya ucira.

¹⁶ Asu u da baci dem malyon māri n uciga u kaci, nte va cina pini ibili maco n ukuna u cingi kau-kau.

¹⁷ Shegai kakiri ka baci ka wuta i zuba, mai da kari. Ka ciga tā kpmam ndishi n shinga. Kain dem kabirika yi wa, ka tsu 'yangasaka kaci wa. Ka tsu pana tā ama iyali ka yanka le ili i shinga. Ka tsu wenike kudfyangi wa, ka tsu bidya tā kpmam ukuna mayun.

¹⁸ Aza da a ka tukuso ndishi n shinga a ka ce tā ucun u ndishi n shinga kpmam a kapi i shinga.

4

Asaka Kashilā ka toni n avu

¹ Nda ya tukuso kushulu n ibili a asuvu a de? Gbā ili i'ya ya tukuso ili i na yi i'ya, kurura ku cingi ka ka yan kuvon a asuvu a de.

² Ya ciga de ili i'ya bawu i'ari n i'ya, adama a nala i fofusoi kpmam i wunai uma tsarā i tsarā i'ya. Ya yan de malyon ma ili i'ya aza roku a tsarāi kpmam ya tsarā i'ya wa, adama a nala i ba i shilakanai n aza da a'ari n i'ya i wusa le i'ya. Shegai ili i'ya i zuwai bawu i tsarāi ili i'ya ya ciga vi i'ya, i folo Kashilā ka naka da wa.

³ Kpam ko i folo baci, i tsu tsarā i'ya wa, kpaci uyawunsa u de u cingi u da, ili i'ya ya zuwa dā i pana kayanyan ka uma i'ya i tsu bolo koshi.

⁴ Edā aza a ukpaḍa u upityanangu, i reve an ya ciga likimba u na i woko de atokulalu a Kashilā wa?

⁵ Ko ya yan malalā ma kuḅari ku Tagarāda u Kashilā, ka ku danai, Kulu ku ne ka kārī a asuvu a tsunu, ka tā n malyon.

⁶ U tsu wenike tsu tā ukuna u shinga u ne. Wene ve ili i'ya Tagarāda u Kashilā u danai,

“Kashilā ka 'yuwan tā aza a arāḍi,

kpam u tsu wenike tā ukuna u shinga a asu u aza da a vakunki kaci ka le.” ◇

⁷ Asakā Kashilā ka toni n avu. 'Yuwan Kalapansi, eyi kpam wa suma tā u asakā vu.

⁸ Tuwāi evu n Kashilā, eyi dem wa tuwā tā evu n aḍa. Sawai akere a de, kpaci edā aza a unyushi u cingi a da. Wulukpei atakasuvu a de, edā ama da bawu i'ari n katakasuvu ka te.

⁹ Balaī asuvu adama a ili i cingi i'ya i yain, panai mbāla i namgba asuvu, namgbai katsumā a unā u da ya dosuso, ipeli i de i gono unambukatsumā.

¹⁰ Vakunki kaci ka de a asu u Tata, eyi kpam wa raḍagba da tā a zuba.

¹¹ Ama a va, kotsu i tonusuko atoku a de kadyanshi ka cingi wa. Ya dansāka baci uza roku tyoku da wa yan ukuna u cingi, hal i taḍanku yi unyushi, Mele ma Kashilā ma ya taḍanku unyushi kpam i yankai ma afada. Edā aza da ya taḍanku Mele unyushi a da wa. Manyan ma de ma i toni ma.

¹² Kashilā ka yan tā Mele, aya kpam koshi wa yan afada a maci a asuvu a tsunu. Aya koshi wari n ucira u da wa wauwa ko u wuna. Ucira u eni u da wari n u da, u da va kiḍaga utoku u vunu ugana?

Yan arāḍi adama a nakpan wa

¹³ Panai na, i tsu dansa tā, “Ara ko nakpan tsa bana tā a ilyuci i roku, tsu ba tsu rongo de hal kayen tsu yain tsilaga, tsu yain ikebe.”

¹⁴ I tsu dana tā nala, shegai i reve i'ya ya gitā nakpan wa. Uma u de wā tā tyoku u maroli, kaara ka wutā baci aku ma wacuwa.

¹⁵ Shegai i'ari i dana, “Kashilā ka wushuku baci tsari n uma, tsa yan tā ili i na ko i nala.”

¹⁶ Shegai ya yan arāḍi n tsilai tsu gbani. Gbā tsilai tsu nala tsi tsicingi tsa.

¹⁷ Ciḅai, unyushi u cingi u da uza u reve ili i'ya i gain u yain, aku u kpaḍai i'ya uyan.

5

A baranai aza a utsari

¹ Panai na eda aza a utsari, u gan ta i sai n meshi n i salasi adama a upana u ikyamba u da wa tuwa da.

² Utsari u de u shama de, kpam karan ka takuma de aminya a de.

³ Azurufa n zinariya u de u gbani u da. Utsari u da ya pana n u da vi, wa takuma ta ikyamba i de a akina. Utsari u da i bolomgbonoi vi, wa woko da ta iryoci i'ya ya varangu da a a'ayin a afada a makorishi.

⁴ Panai kushen ka azamaninga a da i zuwai manyan a kashina, aza da i kpadai utsupa ikebe i manyan i le. I 'yuwan le utsupa katsupi ka le, kpam kushen ku le ku rawa de a asu u Kashila Uza u Ucira Gba. ⁵ I rongoi a likimba bawu i yain manyan, gba n nala ya pana kayanyan ka atakasuvu a de. I gana ta kaci ka de hal i gbonguroi, shegai gogo-na kain ka a ka kida da ka na.

⁶ I kidagai aza da bawu a'ari n unyushi ugana a woko aza a unyushi, i wuna le, kpam a shilakanaka da wa.

Kawunki n upana u ikyamba

⁷ Ama a va, u kana ta i rongo n ahankuri i vana ugono u Asheku. Kondoi ve tyoku da acimbi a tsu vana mini ma zuba tsara a cei, kpam a vana mini hal ubana a'ayin a ukapa u iceshi yi. Kondoi ve tyoku da a tsu yan ahankuri hal a'ayin a ukapa yi a rawa.

⁸ Nala dem, u gan ta i yain ahankuri, u gan ta i gbama asuvu kpaci Asheku a ka barakpa wa, wa gono ta.

⁹ Atoku a va, kotsu i damgbarasa kaci ka de n kakpadikukuna wa. Nala baci ya yansa, Kashila ka kidaga da ta ugana. Uza u afada wa ta a utsutsu utuwa.

¹⁰ Atoku a va, kondoi ve tyoku da nsumate aza da a tsu yan kadyanshi ka Kashila n ucira u kala ka ne. Alya iryoci i ama da a panai ikyamba.

¹¹ Tsu cikpala ta aza da a tsu kawunku pini n upana u ikyamba. Ayuba da iryoci i uza da u kawunki n ahankuri. A asu u akawunki a ne, tsu wene ta tyoku da afofi a Kashila a shinga a kotsoi mai, tyoku da Tata wari uza u asuvayali cika.

¹² Ama a va, wa ta n kalen cika, i 'yuwan utsina n i yanyi kazuwamgbani n i isasi zuba. Kotsu i yain nala n isasi likimba wa, kotsu dem i yain nala n i isasi ili i roku wa. Ili i'ya i gain i yain i'ya i dana "eye" ko "a'a" koshi, i yan baci nala ya yan unyushi u cingi, ko a kidaga da ugana wa.

Uwenishike a kaci ka kavas

¹³ Ya wari a asuvu a de uza da wari n ukuna u da wa bala yi? She u lyai kapala n kvasu. Uza roku wari n mazanga? She u shipi ishpa i icikpali.

¹⁴ Uza roku wa a asuvu a de n maƙala? She u isa nkoshi ma Atoni a Yesu a yanka yi kvasu. A ka gbaraƙa yi ta manivi a asuvu a kala ka Asheku.

¹⁵ Kpam kvasu ka a ka yan vi, a yan baci ka n upityanangu ka tuko ta uza u maƙala vi alafiya. Kashila ka tansa yi ta. Uza vi u yan baci unyushi u cingi u roku, Kashila ka cimbusuka yi ta.

¹⁶ Adama a nala, tonukoi atoku unyushi u cingi u de, i yanka atoku kvasu tsara Kashila ka tansa da. Vuma da u zuwai Kashila ka panai kayanyan, kvasu ka ne ka ta n ucira, kpam ka tsu tuko ta makorishi ma shinga.

¹⁷ Iliya† vuma da tyoku u tsunu, u yain kvasu cika kotsu a roi wa, kpam a ro wa hal ayen a tatsu n uwoto u teli.

¹⁸ U doki u yain kvasu, aku zuba nakai mini, uyamba kpam u wutukpai ilikulya.

¹⁹ Ama a va, uza roku u puwan baci bawu wa yan ukuna u mayun, uza roku u gonuko yi a ure.

²⁰ U gan ta i reve mai, uza da baci u gonukoi uza u unyushi u cingi a ure u maci u asakai tsicingi tsu ne, vuma u nala vi u wauwa yi ta a asuvu a ukpa, adama a nala a ka cimbusuka yi ta unyushi u cingi ushani.

Ukanikorongi u Kagita u Bituru

Ukukpa u kadyanshi

Bituru uza da u korongi Tagarada u na vi, kasuki ka. U rongo ta kabolo n Yesu. A'ayin a da Yesu panai ikyamba u wene ta n a'eshi a ne. A ukanikorongi u na vi, u yan ta kadyanshi n Atoni a asu kau-kau a kaci ka upana u ikyamba.

Bituru tonuko ta Atoni u da, gba a a'ayin a da baci upana u ikyamba u cina le, a yain mazanga. Cinda Yesu panai ikyamba a'ayin a da wari a likimba, nala dem atoni a ne u kana ta a pana ikyamba. Upana u ikyamba u tsu zuwa ta upityanangu u uza u doku u gbama. U tonuko le ta ukuna u shinga u Kashila wa ta n ele a'ayin a da baci dem a ka pana ikyamba.

Gogo-na Atoni a ka pana ta dem ikyamba. Kashila ka ta pini tyoku da wari. Ukanikorongi u na u naka tsu ta ureve a kaci ka ukuna u mayun u kulu u da wa banga tsu a'ayin a da baci dem tsa pana ikyamba. U tonuko tsu ta dem ukuna u shinga u shinga u da tsa yan, a'ayin a da baci tsa pana kayanyan ko tsa pana ikyamba.

Ili i'ya i'ari a Tagarada u na vi

Idyani n kvasu (1:1-2)

Ili i maci i uzuwa u uma (1:3-12)

Kuryongo tyoku u ama a uwulukpi a Kashila (1:13-2:17)

Iryoci i upana u ikyamba u Atoni (2:18-25)

Uwoko u katoni n upana u ikyamba (3:1-4:19)

Adooki ubana a asu u nkoshi n kuwa ku Atoni (5:1-11)

Idyani i makorishi (5:12-14)

¹ Mpa Bituru kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi da ma sukunku da ukanikorongi u na vi. Ama da Kashila ka dangasai alya ma koronku. Alya aza da a'ari ndishi yavu amoci a uyamba u Pontu, n Galatiya, n Kapadosiya, n Asiya, n Bitiniya.

² Kashila Tata u dangasa da ta caupa, kpam Kulu Keri ku wulukpe da de. An u wokoi i nakai Yesu Kawauwi karinga, mpasa n ne kpam n za da de. Kvasu ka va ka i tsara tsishinga tsu Kashila ushani, na ndishi n shinga n ne a uma u de.

Atoni a yain n uzuwa u uma

³ Cikpalai Kashila Tata u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi. Wa ta n asuvayali cika hal u doku u matsa tsu ilimaci i savu. Adama a ilimaci i nala yi da tsari n uzuwa u uma u da wari n

uma, kpam tsu tsarai ilimaci yi an a 'yangasai Yesu Kawauwi a ukpa.

⁴ I naka tsu ta dem agadu a da bawu a ka namgba, n a da a'ari sarara kpam a ka kporo wa. Kashila ka ta n agadu a de a zuba, kpam wa asaka ko i te i sawa a da wa.

⁵ I wushuku baci n Kashila, agadu a nala yi a de a da, kpam adama a ucira u ne, wa kanku da ta ili i cingi kotsu i sawa da wa, hal she u wenike iwauwi a a'ayin a makorishi. Gba ama a ka reve ta n ukuna u iwauwi i nala yi.

⁶ Ili i nala yi mayun da, yanyi mazanga adama a ili yi. Shegai gogo-na ya pana ta ikyamba icun kau-kau a ukondo a'ayin kenu.

⁷ Upana u ikyamba vi wa tuwa ta tsara u wenike upityanangu u de u mayun u da. Upityanangu u de wa ta n kalen cika, u la ta zinariya kalen. Akina a tsu zuwa ta zinariya u woko sarara, shegai gba n nala u tsu namgba ta. A'ayin a da baci a ka wenike Yesu Kawauwi a asu u ama, ya tsara ta icikpali, n tsupige, n karinga adama a ukuna u mayun u upityanangu u de.

⁸ Ya ciga ta Kawauwi ko an bawu kotsu i wene yi. Ko an u wokoi bawu ya wene yi gogo-na, i wushuku ta n eyi. Kpam ko gogo-na ya pana ta kayanyan n i yanyi mazanga ma gbam bawu ya fuda ya dana.

⁹ Adama a da i wushuki n eyi, ya tsara ta kune ku iwauwi i uma u de.

¹⁰ Ntsumate n yan ta kadyanshi ka tyoku da Kashila ka wenike ukuna u shinga u ne ara de. A vece ta ben tsara a reve ureve u iwauwi i'ya wa naka da.

¹¹ Kulu ku Kawauwi ka ta a asuvu a le, kpam ku yan ta kadyanshi ka upana u ikyamba u Kawauwi n tsupige tsa tsa tuwa ara ne a'ayin a da baci u panai ikyamba yi. Ntsumate mari ma ciga ta n reve ko nwere da, ko kpam nida ukuna u na wa gita.

¹² Kashila ka wenike le ta ili i'ya a ka yan kadyanshi a kaci ka ili i'ya ya gita, shegai a a'ayin a le a da ya gita wa. Ukuna u mayun u da a danai vi adama a de a da. Gogo-na Kashila ka suku ta Kulu Keri tsara ku banga ama an a yanka da Kadyanshi ka Shinga ka kuɓari. Ko atsumate a zuba a ciga ta dem a reve ikuna i na yi.

U kana ta vuma rongu uwulukpi

¹³ Adama a ili i na yi gba, yawunsai mai i rotsongusu tyoku da ya kana kaci ka de. Yawunsai tyoku da Kashila ka wenike ukuna u shinga u ne ara de a'ayin a da baci Kawauwi ka gonoi. A'ayin a da baci ya yawunsa a ikuna i na yi, ya tsara ta uzuwa u uma.

14 Naḱai Kashilā karingā, kpaci eḁa mmuku n ne ḁa. Kotsu i gono i kpatala i yain ili i'ya bawu i gain tyoku ḁa i yansai a uma u cau u ḁe wa. A a'ayin a nala yi, i'ari i reve ili i'ya i gain i yain wa.

15 Kashilā ka ḁangasa ḁa ṭa i woko mmuku n ne. U ḱana ṭa i woko uwulukpi a ili i'ya dem ya yan, tyoku ḁa Kashilā ḱari uwulukpi.

16 Kpaci Kashilā ka dana ṭa n kaci ka ne, “U ḱana ṭa i woko uwulukpi, kpaci mpa ma ṭa uwulukpi.” ◇

17 Ciḱai i tsu yan ṭa kvasu a asu u Tata ḁa wari a zuba. Aya uza u afada, kpam u tsu wenike ukuna u shinga a asu u vuma te kapala n uza roku wa. Wa yanka ḁa ṭa afada a unā u ili i'ya i yain. U ḱana ṭa i naḱa Kashilā karingā a'ayin a ḁa ya yan tsumoci pini naha a likimba.

18 I reve ṭa gai Kashilā ka tsupa ṭa ili i pige tsara u wauwa ḁa a uma u cingi u ḁe, an u woko i sheku i ḁe i yansai dem nala. Kpam ili i'ya u tsupukai vi tyoku u zinariya ko azurufa ḁa i'ari wa, kpaci zinariya ko azurufa u tsu ḱaraka wa.

19 U tsupuka ḁa ṭa nā mpasa n Yesu Kawauwi n ḁa mari n kalen cika. Aya Maku ma Kondom ma Kashilā† uza ḁa bawu u nusukai ko uza, kpam wa n ashinda wa, ko kenu.

20 Kashilā ka ḁangasa yi ṭa adama a ukuna u nala vi caupa kahu a yain likimba, kpam a a'ayin a makorishi a na yi Kashilā ka suku yi ṭa a likimba tsara ya dem wene. Kashilā ka yan ṭa ukuna u nala vi gba adama a ḁe.

21 Gogo-na i wushuku ṭa n Kashilā adama a Kawauwi. Kpam adama a ḁa Kashilā ka 'yangasa yi a ukpa u naḱa yi kpam tsupige, ya wushuku ṭa kpam i zuwa uma a asu u Kashilā.

22 Gogo-na u gan ṭa i cigi atoku a ḁe n uciga u mayun, tyoku ḁa aza ḁa a'ari ilimaci i te a tsu cigamgbana. A wulukpe ḁa ṭa an i wushuki n Kadyanshi ka Shinga, ukuna u maci u ḁa. Adama a nala, i cigamgbana cika, n ucira u atakasuvu a ḁe.

23 Kashilā ka zuwa ṭa a doku a matsa ḁa ilimaci i savu. Uma u savu u ḁe a asu u isheku i ḁe u ḁa u wuta wa, kpaci uma u ḁa ele a naḱa ḁa, wa kotso ṭa a ukpa. Shegai uma u savu u na wa rongo ṭa pini bawu makorishi, kpaci u wuta ṭa a asuvu a kadyanshi ka uma u Kashilā, uma u nala vi kpam u ḁa wa kotso wa.

24 Matsumate ma korongu ṭa:

“Ama gba a'a ṭa tyoku u mete ma ma tsu laza ma kuwa;
tsulobo tsu le kpam tsu laza tsu kotso
tyoku u tsulobo tsu apalu a kakamba.
Mete mi ma ekpe,

aku apalu a rukpa a iyamba.

²⁵ Shegai kadyanshi ka Magono ma Zuba ka kotso wa.” ◇

Kadyanshi ka Magono ma Zuba ka nala ki, ka gai Kadyanshi ka Shinga ka tsa tonuko da na vi.

2

¹ Adama a nala, u kana ta i varangu gba ikuna i cingi i'ya ya yansa. I asaka uyinsa ama. Asakai u dansaka kaci ka de aza a shinga kpam nala i'ari wa. Kotsu i yain malyon ko kpam i yain kadyanshi ka ka bala aza roku wa.

² U kana ta i yain maluwa ma uso mani ma mari uwulukpi ma kulu, tsara i gbonguro n ucira u maci u iwauwi. Sayi adama a mani mi tyoku da baba tsu saka mani,

³ kpaci i pede de ukuna u shinga u Yesu Asheku.

Katali ka uma

⁴ Tuwai ara Yesu Asheku Katali ka uma. Ama ushani a 'yuwan yi ta, shegai Kashila ka dangasa yi kpam wa ciga yi ta cika.

⁵ Eda dem tyoku u ne da i'ari. Eda atali a uma a da Kashila ka yanka manyan tsara u mai kuwa ku tsugono tsu ne a asuvu a de. Eda dem kabolo ka adarakpi a uwulukpi a da i'ari, tsara i yansa udarakpa u kulu u da wa zuwa Kashila ka pana kayanyan adama a Yesu Kawauwi.

⁶ Kadyanshi ka Kashila ka tonuko tsu ta ukuna u na vi:

“Wundyai! Ma zuwuka da ta katali

ka ka lakai kalen cika a asu u kuma a Sihiyona*”

ka n dangasai kpam ka n lakai uciga.

Gba uza da baci u wushuki n eyi, wa yan uwono wa.” ◇

⁷ Mayun da, aya macigi ma de, eda aza da i wushuki n eyi.

Shegai aza da a 'yuwan yi,

“Katali ka aza a kuma a 'yuwain

ka ka lakai cika a asu u kuma.” ◇

⁸ Kadyanshi ka Kashila ka dana ta dem,

“Aya katali ka ka tsu zuwa ama a tadatsa,

katali ka ka zuwa urukpa.” ◇

A tsu tadatsa ta kpaci a tsu pana kadyanshi ka Kashila ka naka ka karinga wa, kpaci nala Kashila ka fobusuko le.

⁹ Shegai eda i'a tyoku u ama a nala yi wa, kpaci eda kaletsu ka ka Kashila ka dangasai ka. Eda kabolo ka adarakpi a da a gbashikai Kashila yavu Magono, eda ama a uwulukpi u da, kpam eda kaletsu ka Kashila ka. Kashila ka wutukpa da ta a asuvu a karimbi u tuko da a asu u katyashi ka ne. Gogo-na

◇ 1:25 Isha. 40:6-8. * 2:6 Sihiyona kala ka dem ka Urishelima. ◇ 2:6 Isha.

28:16. ◇ 2:7 Ishp. 118:22. ◇ 2:8 Isha. 8:14.

u kaṇa tā i dansa gbā manyan ma pige ma pige ma u yansai. Kadyanshi ka Kashilā ka dana tā,

¹⁰“Caupa, eḍā kaletsu ka wa;

shegai gogo-na eḍā kaletsu ka Kashilā ka.

Caupa i'ari i wusha asuvayali a Kashilā wa; shegai gogo-na i wusha tā asuvayali a ne.” ◇

¹¹Ama a vā, eḍā amoci a ḍa pini na kpam aza a kugengu. N rono ḍā tā atsuvu kotsu i toni uciga u ili i cingi wa, kpaci a tsu shilakana tā n uma u mayun u ḍe.

¹²Kiranai n tyoku ḍa ya rongo n atoku a ḍe aza ḍa bawu a'ari atoni. Ko a takunku ḍā baci unyushi, eḍā gai i wenike le ahali a shinga. A ka wushuku tā kpam a naḳa Kashilā tsupige u tuwa baci u yanka likimba afada.

Gorimukoi azapige a ḍe

¹³Kashilā ka ciga ḍā tā i gorimuko gbā aza a tsupige. Gorimukoi aza a tsugono,

¹⁴n azapige a ḍa dem u tsu suku. Yansai nala kpaci magono ma suku le tā tsara a foro gbā uza ḍa baci u nusai, kpam u suku le tā tsara a naḳa uza ḍa yain ili i maci tsupige.

¹⁵Kashilā ka ciga ḍā tā i yain ili i shinga, kpam i yan baci, ya zuwa tā atengeshi a ama ḍa a tsu takunkusu ḍā unyushi a pada bini.

¹⁶Eḍā agbashi a ḍa wa; i tsara ḍe kaci ka ḍe. Shegai utsara u kaci u ḍe u naḳa ucira u ḍa ya yan ili i cingi wa. I tsara tā kaci ka ḍe tsara i woko tyoku u agbashi a Kashilā.

¹⁷Naḳai ya dem karinga kpam i wenike uciga u maci a asu u ama a Kashilā. Naḳai Kashilā tsupige kpam i gorimuko magono.

¹⁸Agbashi, u kaṇa tā i gorimuko azakuwa a ḍe kpam i naḳa le karinga kain dem. Yanyi nala a asu u aza a shinga n aza a ahali a maci, u kaṇa tā dem i yain nala a asu u aza a asuvu a shen.

¹⁹Uza yan baci unyushi wa, aku u kawunki upana u ikyamba u ili i'ya bawu u yain adama a ḍa u revei Kashilā, Kashilā ka pana tā kayanyan ka ne.

²⁰I lekeḍe ili wa a lapa ḍā baci adama a unyushi u ḍa i yain. Shegai Kashilā ka zuwuka ḍā tā unā u shinga i pana baci ikyamba a asu u uyan ukuna u shinga.

²¹Kawauwi ka iryoci i ḍe, u pana tā ikyamba adama a ḍe. Tono dem nala. Upana u ikyamba wā tā a asuvu a ili i'ya Kashilā ka zuwa tsu tsu pana. Kadyanshi ka Kashilā ka dana tā:

²²“Kawauwi ka yan unyushi u cingi wa, kpam u yinsa uza wa.” ◇

²³ An ama a wisha yi, u tsupa wa. An a zuwa yi u pana ikyamba, u dana ele dem a pana ikyamba wa. U zuwa ta kaci ka ne a akere a Kashila uza da u tsu yan afada a maci.

²⁴ Eyi n kaci ka ne u bidya ta unyushi u cingi u tsunu a ikyamba i ne a mawandambani tsara tsu 'yuwan uyan unyushi, kpm tsu rongo n ili i shinga. A tansa da ta adama a 'utsu a ne!

²⁵ Caupa i'ari ta a kugengu tyoku u ncon n da n puwain. Shegai gogo-na i gono de a asu u Kaliniki ka de, uza da wa guba uma u de.

3

Tyoku da a tsu yan a asuvu a iyolo

¹ Eda aka she i gorimuko a'ali a de. Ko a'ali a roku a 'yuwain baci uwushuku n Kadyanshi ka Shinga ki, uma u shinga u de wa pura ta ugboji u le kapala n kadyanshi ka roku.

² Yan da a ka yan nala an a wenei uma u shinga n u maci u da ya rongo.

³ Kotsu i matsa i lobono a uwene a 'eshi a aza roku wa. Kotsu i dambula kaci ka de n kuca ku kenji ushani wa, ko ili i udyoku i ikebe wa, ko aminya a ikebe a shinga wa.

⁴ Nala wa. U la ta tsulobo a reve vu n tsulobo tsa tsa wuta a katakasuvu ka vunu. Tsulobo tsu nala tsi tsu tsu wuta ta a asu u uvakunku u kaci n ukana u kaci n kakirani. Wa ta n kalen cika a asu u Kashila kpm wa kotso wa.

⁵ Tyoku da gai aka a uwulukpi a caupa a gonukoi kaci ka le n tsulobo u da la vi. A wushuku ta n Kashila kpm a ka gorimuko a'ali a le.

⁶ Hal gai Saratu,† u gorimuko ta vali u ne Ibrahi, an u isa yi uzakuwa u ne. Eda nkere n ne n da, ya yan baci ukuna u shinga kotsu i asaka uwonvo u fishinka da uyan ili wa.

⁷ Nala dem a'ali, u gan ta i wundi aka a de n karinga. I toni n ele mai tyoku da ya rongo kabolo. Kotsu i ciba an i la le n ucira. I reve kpm an ele dem a wushai kune ku shinga ku uma u Kashila. Ya ciga baci ko i te i kangu kvasu ka de ubana a asu u Kashila wa, she i yain nala.

Rongoi mai a asuvu a de

⁸ Gogo-na gba de she i wushuku n atoku a de, i kirana n i'ya ya tsarasa atoku a de. I cigamgbana yavu uza n vangu u da i'ari. I pana asuvayali a atoku, i vakunku kaci ka de.

⁹ Uza u yanka da baci ukuna u cingi, kotsu i yanka yi dem ukuna u cingi wa. Uza roku tonuko da baci kagbani, kotsu i gonuko yi n kagbani wa. Nala gitā baci, i zuwuka icun i ama a nala yi unā u shinga. Yanyi nala kpaci Kashila ka isa da ta

tsarā i zuwuka ama unā u shinga. Kpam edā dem Kashilā ka zuwuka dā tā unā u shinga.

¹⁰ Kadyanshi ka Kashilā ka dana tā,
 “Uza wa ciga baci u rongo n mazāngā
 n a'ayin a shinga,
 u kṅā tā u kirana n kaletsu ka ne a asu u udansa kadyanshi
 ka gbani.

U kirana kpam n unā u ne a asu u uyansa kaḅan.

¹¹ U kṅā tā u suma uyansa ukuna u cingi, u gono u yansa ukuna u maci.

U maṣṣā u wene u rongo n ya dem nā ndishi n shinga.

¹² A'eshi a Magono ma Zuba a ka wundyā tā aza dā a ka yansa ukuna u shinga.

Kpam atsuvu a ne a'ā tā ukukpi tsarā u panāka le a yan baci kavasu.

Shegai u tsu kpatalāka tā aza dā a tsu yansa ukuna u cingi kucina.” ◊

¹³⁻¹⁴ Ya wa yanka dā ukuna u cingi i'ā baci ufoḅusi i yanka le ukuna u shinga? Shegai a ka yan dā baci mavura an ya yansa ukuna u maci, kotsu i pana uwonvo wa kpam kotsu i namgba asuvu wa. Kashilā ka nākā dā tā katsupi ka ya yansa ukuna u dā wari u shinga.

¹⁵ A unā u dā ya dambula a asuvu a dē, she i lyaka Kawauwi kayala tyoku u Asheku n katakasuvu ka dē. I rongo ufoḅusi u dā ya wushunku uza dā baci dem u wece dā i tonuko yi ili i'ya i zuwai i'ari n uzuwa u uma. Kpam u kṅā tā i yain u dā sawu nā unākā tsupige.

¹⁶ I rongo n atakasuvu a dē sarara. Pini nala, ama a dansa baci kagbani a kaci ka dē, a ka woko tā n uwono a wene baci uma u shinga u dā ya rongo an i'ari aza a Kawauwi.

¹⁷ Ciḅai, u la tā tsulobo i yain ukuna u shinga i pana ikyamba, Kashilā ka baci ka cigai u dā nala. I pana baci ikyamba nala, u la tā tsulobo n u dā ya pana ikyamba an i yain ukuna u cingi.

¹⁸ Kawauwi ka pana tā dem ikyamba an u kuwāi adama a unyushi u cingi u tsunu, kpam wa doku wa yan nala wa. U yan unyushi u cingi wa, shegai u kuwā tā adama a aza a unyushi u cingi tsarā u tuko tsu a asu u Kashilā. Ikyamba i ne i kuwā tā, shegai a 'yangasā yi n ucira u Kulu Keri.

¹⁹ Aku ku zuwa yi u ba u yankai a'ulu a akushe a dā a'ari a kuwa ku a'ali kuḅari.

²⁰ Ama a na yi a 'yuwan tā upanāka Kashilā a'ayin a dā Nuhu wa yan kpatsu. Shegai Kashilā ka yan tā ahankuri n ele. Ama kullā a uwa tā pini a kpatsu ki, aku Kashilā ka wauwa le a mini mi.

²¹ Mini ma nala mi ma woko t̄a yavu ulyuḅugu u ḁa wa wauwa ḁa gogo-na. Shegai ulyuḅugu u uz̄a u ashinda a ikyamba u ḁa wa. U ukpatala ubana a asu u Kashil̄a n katakasuvu ka ḁe sarara ḁa, kpaci a 'yangasa t̄a Yesu Kawauwi a ukpa.

²² Gogo-na Kawauwi k̄a t̄a a zuba ndishi a kukere ku ulyaki ku Kashil̄a. Gb̄a atsumate a zuba n ucira kau-kau u zuba n gb̄a ityoni i cingi u k̄ana t̄a a pan̄aka yi.

4

Ya dem yain tyoku u Kawauwi

¹ An u wokoi Kawauwi ka panai ikyamba n ikyamba i ne, eḁa dem she i foḅuso i yain nala. Ili i'ya i zuwai tani i'ya, i wushuku baci ya pana ikyamba adama a Kawauwi, uyan u unyushi u cingi u ḁa la vi ya suma.

² Nala kpam ya tonu upana u kayanyan u cingi u ikyamba i ḁe wa. Shegai ya yanka t̄a gb̄a uma u ḁe manyan i yain i'ya Kashil̄a ka ciga.

³ I'ari i ḁarakpa t̄a n i yanyi ili i'ya aza ḁa bawu a revei Kashil̄a a ka yansa. Tsishankala tsu kabarikete, uciga u ili i cingi, i rongoi a kuso n i gutukpi, ya yansa kpam abiki a gbani hal n isoshi i kabarikete, i lyakai ameli kayala ili i'ya Kashil̄a ka kovo.

⁴ Aje a cau a ḁe a yan t̄a majiyan an bawu ya bansa kpam n ele a asu u uyansa ukuna u gbani vi. Hal gb̄am a ka yansa kadyanshi ka gbani a kaci ka ḁe adama a ukuna u nala vi.

⁵ Shegai u k̄ana t̄a a wushunku uza ḁa wa tuw̄a u yanka ya dem afada, aza a uma n aza ḁa a kuw̄ai gb̄a.

⁶ Adama a nala, Yesu yanka t̄a aza ḁa a kuw̄ai vi kuḁari ku Kadyanshi ka Shinga. Ko an u wokoi a ka yanka le dem afada tyoku u ama ḁa a buwai, yanka ḁa u yanka le nala tsar̄a a tsar̄a a'ayin a ḁa a ka kpatala a rongo a asuvu a uma tyoku ḁa Kulu ku Kashil̄a ku tonoi n ele.

⁷ Ko ndya wa ya kotso t̄a na n a'ayin kenu. Adama a nala i vakunku asuvu a ḁe, i k̄ana kaci ka ḁe tsar̄a i yain kavas̄u.

⁸ Gb̄a ili i'ya gb̄am i lakai kalen i'ya, i lyai kelime n i weniki atoku a ḁe uciga u maci. Ili i'ya kpam i zuwai i'ya, ya cimbusuk̄a t̄a gb̄a ikuna i cingi i kakum̄a i'ya a ka yans̄aka ḁa.

⁹ U k̄ana t̄a i wushi ama a a'uwa a ḁe, kpam kotsu i yain tsali wa.

¹⁰ Kashil̄a ka nak̄a t̄a ya dem kune icun kau-kau. U gan t̄a i yanka ili i'ya Kashil̄a ka nak̄a ḁa manyan mai, tsar̄a i wenike ukuna u shinga u Kashil̄a a asu u ama.

¹¹ Avu uza ḁa Kashil̄a ka nak̄ai kune ku kuḁari, vu yain ka yavu Kashil̄a ka ka dansa a asuvu a vun̄u. Is̄a ḁa a is̄a vu vu ḁanga ama? Ḃanga le n gb̄a ucira u ḁa Kashil̄a ka nak̄a vu.

Pini nala, Kashilā ka wusha tā tsupige tsu ili gbā a asu u Yesu Kawauwi. Tsupige tsu Kashilā tsā tā pini hal ubana bawu utyoku, nala kpam dem ucira u ne. Ami.

A ka yan dā tā mavura

¹² Ama a vā, kotsu i yain majiyan an a ka konduso dā n upana u ikyamba yavu i'ari a asuvu a akina wa. Kotsu i wene yavu ukuna u roku u dā u savu wa.

¹³ Wa laka dā tā tsulobo i yain mazangā an edā dem i uwai a asuvu a upana u ikyamba u Kawauwi. Yansai nala ya tsara tā mazangā cika a'ayin a da baci a wenikei tsupige tsu ne.

¹⁴ A yanka dā baci kagbani adama a kala ka Kawauwi, i tsā la vi de unā u shinga, kpaci u wenike tā an tsupige tsu Kulu Keri ku Kashilā tsari n adā.

¹⁵ Mai dā wari uza u pana ikyamba u wuna baci uma gbani gbani, ko uboku ko kpam ukuna u gbani u roku u dā uza u yain. Nala dem wari, uza wa uwusa baci ukuna u ama kabarikete u gan tā u pana ikyamba.

¹⁶ Nala wari wa, a ka yan dā baci mavura an i'ari Atoni. Kotsu i pana uwono n upana u ikyamba u nala vi wa. Shegai i cikpala Kashilā an i'ari n kala ka nala ki.

¹⁷ Gogo-na dā a'ayin a dā Kashilā ka gitā afada a ne, kpam wa gitā tā u yanka kuwa ku ne. Pini nala, a gitā baci n atsu an tsari Atoni, ndya ya woko makorishi ma aza dā a 'yuwain upana Kadyanshi ka Shinga ka ne?

¹⁸ Kadyanshi ka Kashilā ka da,

“Iwauwi i tsu tuwā tā a asu u ama a shinga n upana u ikyamba, shegai ama dā a 'yuwain upanaka Kashilā kpam a tsu nususa, ama a na a ka la tā ama a shinga upana ikyamba.”

◇

¹⁹ Ili i'ya ukuna u na wa tono u dā: va pana baci ikyamba tyoku dā Kashilā ka ciga, vu lyai kelime n unakā kaci ka vunu a asu Kashilā uza dā yan vu. Vu lyai kpam kelime n uyansa ili i shinga, wa bangā vu tā. Mayun, wa kpaḍa vu ubangā wa.

5

Uwenishike ubana a asu u nkoshi

¹ Gogo-na nkoshi ma Atoni n dā ma dansaka. Mpa dem makoshi ma kpam n wene tā upana u ikyamba u Kirisiti Kawauwi. Ma tono yi tā a tsupige tsu ne n karingā ka ne u gono baci.

² Tyoku dā aliniki a tsu kirana nā ncon n le, nala dem u gain i kirana n gbā ko ya baci Kashilā ka zuwai a akere a de. I yain u dā n uciga u de, kotsu i yain tsali an ya yan u dā wa. I yain

nala an ya pana kayanyan ka ugbashika Kashilā. Kotsu i yain nala n i zuwi uma a ili i likimba i'ya ya tuwā dā wa.

³ Kotsu i gonuko kaci ka de azapige hal n i baranasi ama kabarikete wa, shegai i gonuko kaci ka de i woko iryoci i shinga.

⁴ Nala kpam, Magono ma Aliniki ma tuwā baci, wa nakā dā t̄ funi u tsupige u dā bawu wa kporo.

Uwenishike ubana a asu u alogo

⁵ Edā alogo, panai karingā ka nkoshi. Gbā de kpam she i 6angamgbana yavu agbashi a dā a vakunki kaci ka le, kpaci “Kashilā ka 'yuwan t̄ aza dā a'ari n aradi, u nakai kpam ukuna u shinga u ne a asu u aza dā a vakunki kaci ka le.” ◊

⁶ Adama a nala, i vakunku kaci ka de a ucira u Kashilā. A'ayin a dā baci a'ayin a ne a tuwai, wa radagba dā t̄ a zuba.

⁷ Tsunki Kashilā gbā ili i'ya ya 6alā dā, kpaci wa kirana t̄ n ada.

⁸ Kain dem i rongo a uwundya n afofi. Kalapansi ka utokulalu u de, kpam aya pini wa genge tyoku u gabako wa bolo uza dā wa kana tsara u takuma. ⁹ Shamgbai n ucira a ili i'ya i wushuki n i'ya, nala ya yan i lyai kaci ka ne n ucira. U gan t̄ i reve, gbā Atoni a Asheku ko nte wa a likimba a ka pana t̄ icun i upana u ikyamba u na vi.

¹⁰ A'ayin a dā baci i panai ikyamba kenu, Kashilā ka kirana t̄ n ada, kpam u zuwa atakasuvu a de a gbama, wa zuwa dā t̄ kpam i shamgba n ucira. Yan dā Kashilā ka tsu yan nala adama a dā wari uza u shinga a'ayin dem. U zuwa dā t̄ i tsara tsupige tsu ne bawu utyoku a asu u dā u 6olomgbono dā n Kawauwi.

¹¹ Kashilā ka lya t̄ tsugono tsu ko ndya wa hal ubana bawu utyoku. Ami.

Idyani

¹² Ma wundya t̄ Sila tyoku u utoku kpam uza dā n wushuki n eyi. U 6anga mu t̄ a asu u ukorongu maku ma ukanikorongi u na vi. Ili i'ya i zuwai n korongi u dā i'ya, tsara n gbamatangu dā, kpam n tonuko dā tyoku dā Kashilā kari uza u shinga, adama a dā kain dem i rongo uwushukusu n eyi.

¹³ Atoni a Babilat* a ka sukunku dā t̄ idyani. Kashilā ka dangasa le t̄ dem tyoku dā u dangasa dā. Maku ma va dem Marku wa danasa dā t̄.

¹⁴ Damamgbana i a asuvu a uciga u Atoni. Kavasuu ka va ka Kashilā ka nakā dā ndishi n shinga, edā aza dā i'ari aza a Kirisiti Kawauwi.

◊ 5:5 Tzg. 3:34. * 5:13 Arevi a Tagarada u Kashilā a wushuku t̄ an Bituru yankai “Babila” manyan tsara u yain kadyanshi a kaci ka ilyuci i Roma.

Ukanikorongi u Ire u Bituru

Ukukpā u kadyanshi

Ukanikorongi u ire u ḍa u wutaḍi ara Bituru ubana a asu u Atoni aza ḍa a wacuwai a asu kau-kau u ḍa na vi.

A asuvu a ukanikorongi u na vi, Bituru tonuko ta ayain a kaṇeshi, Kashila ka kirana ta n aza ḍa a korongi Tagarada u Kashila, adama a nala u gan ta Katoni dem ka reve Tagarada u Kashila mai. U todugbuso ta kpam u da, a ka yan ta awenishiki a kaḅan, u wenikei kpam tyoku ḍa a ka reve ili i maci n i kaḅan. A makorishi u da a zuwa uma a a'ayin a ḍa Kawauwi ka gono.

Awenishiki a kaḅan n uwenishike u kaḅan u ḍa pini ushani gogo-na. Adama a nala, u kaṇa ta Atoni a reve Tagarada u Kashila mai. Tsu kondo baci a Tagarada u Kashila, tsa wene ta an Asheku Kawauwi wa gono ta, adama a nala a ḍa tsari n uzuwa u uma u ḍa bawu uza roku wa fuda wa wusha tsu u ḍa vi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kvasu (1:1-2)

Tyoku ḍa Atoni a Asheku a gain a rongo (1:3-15)

Tsupige tsu Kawauwi (1:16-21)

Ntsumate n awenishiki a kaḅan (2:1-22)

Ugono u Asheku mayun ḍa (3:1-18)

Ukukpā u kadyanshi

¹ Mpa Simo Bituru, kagbashi ka Yesu Kirisiti Kawauwi, kasuki ka ne ka dem mari. Gba de ḍa ma koronku, eda aza ḍa i'ari n upityanangu tyoku ḍa tsari n u da. Upityanangu u nala tani wa ta n kalen cika, kpaci Kashila n Yesu Kawauwi alya a naka tsu u da adama a ukuna u maci u le.

² Ma ciga ta Kashila ka wenike da ukuna u shinga na ndishi n shinga cika a'ayin a da baci i'ari a ureve Yesu n i revu, kpaci aya Kashila n Asheku a tsunu.

Ili i'ya i zuwai tsari n uzuwa u uma

³ An ureve u Yesu u tsunu wari a ulya kapala, u yanka ta ucira u tsugono u ne manyan tsara u naka tsu gba i'ya tsa ciga, kpam tsu rongo tyoku da wa yanka Kashila. U isa tsu ta tsu tuwa tsu wushi tsupige tsu ne, tsu wushi kpam ukuna u shinga u ne.

⁴ N ucira u pige u nala u da kpam u naka tsu kazuwamgbani ka pige ka pige n ka shinga ka shinga. U zuwamgbana ta u da a ka zuwa tsu ta tsu lai a asuvu a ukuna u cingi u da u kyawan

tsu u *da* uyawunsa u ukuna u cingi u tsu tuko. U zuwamgbana *ta* k_pam u *da* ya woko *ta* tyoku u Kashila.

⁵ Adama a nala, cinda i wokoi tyoku u Kashila, kotsu i *ka*ka tsara i doku ukuna u shinga a asuvu a upityanangu u *de*. Uma u ukuna u shinga u tsu zuwa *da* *ta* i doku ureve u Kashila cika.

⁶ Ureve u Kashila u tsu tuko *ta* ukana u kaci. Ukana u kaci k_pam u tsu tuko *ta* akawunki. Akawunki yi k_pam a tsu zuwa *da* *ta* i rongo gba adama a Kashila.

⁷ Ya rongo baci nala, ya yan *ta* n uciga u atoku. A makorishi k_pam ya yan *ta* n uciga u maci a asu u ama gba.

⁸ I Iya baci kelime n udoku u ili i shinga i na yi, ya bishinka *da* *ta* uwoko aza a gbani n aza a ndishi n gbani, i yain k_pam ili i shinga ushani adama a ureve u Asheku Yesu Kawauwi.

⁹ Shegai aza *da* a kpa_dai uyan ili i shinga i na yi arumba a *da*, ko k_pam a ka wene mai wa. A asansa *ta* an Kashila ka *zai* uma u cau u le u unyushi u cingi.

¹⁰ Ama a va, adama a nala, u kana *ta* i doku uyan ili i'ya ya wenike an Kashila ka isa *da* mayun, i wenike k_pam an u dangasa *da* i woko ama a ne. I yan baci nala ya ta_datsa wa, ya rukpa tani wa.

¹¹ Kashila k_pam ka wusha *da* *ta* mai a asuvu a tsugono tsu Yesu Kirisiti Asheku n Kawauwi ka tsunu.

Zuwai atsuvu a asu u akani a Kashila

¹² I reve *de* ili i na yi, k_pam i'ari kushani a ukuna u mayun n ucira. Gba n nala ma ciga *ta* n rongo *da* uci₆usuka ili i na yi.

¹³ Wa lobono *ta* n rongo *da* uci₆usuka ili i na yi hal she kain ka n kuwai.

¹⁴ K_pam Asheku Yesu Kawauwi u wenike mu *de* a ka barakpa wa ma kuwa *ta*.

¹⁵ Adama a nala, ma matsa *ta* n wene n wenishike *da* ili i na yi mai. Ma ciga *ta* i ciba ko u barakpa baci an n lazai.

¹⁶ An tsu tonuko *da* tyoku *da* Asheku a tsunu Yesu Kawauwi a ka gono n ucira, itete i ugboji i'ya uza roku u yain i'ya tsa dansa wa. Tsu wene *ta* tsupige tsu ne mayun n a'eshi a tsunu.

¹⁷ Kashila Tata u naka yi *ta* tsupige tsa a ra_dagba yi k_pam an u isa yi n kalagatsu a asu u Ucira n Tsupige, u *da*, "Maku ma va ma na vi, uza *da* ma ciga cika, k_pam ma pana *ta* kayanyan n eyi." ◇

¹⁸ Tsa *ta* pini a zuba u masasa ma uwulukpi ma nala mi kabolo n Yesu a'ayin yi, k_pam tsu pana *ta* kalagatsu ki ka dansai a zuba.

¹⁹ Gba ikuna i na yi i zuwa tsu *ta* tsu doki tsu wushuki ili i'ya ntsumate n danai vi mayun *da*. Adama a nala she i gonuko ugboji a asu u kadyanshi ka le ki i woko yavu macikalulu ma

ma wantukpa a karimbi. Lyayi kelime n i yanyi ili i na yi hal kain ka Kawauwi ka wenikei kaci ka ne kpam katyashi ka ne ka wantukpai a atakasuvu a de.*

²⁰ Ili i'ya i lakai gba, u kana ta i reve a'ayin a da baci ntsumate n yain kadyanshi a Tagarada u Kashila, ara le da ka wuta wa.†

²¹ Ntsumate mi a tsu yan kadyanshi adama a da an ele a ka ciga a dansa wa. Nala wari wa. Kulu Keri ka ku tsu zuwa le a dansa akani a Kashila.

2

Awenishiki a kaban

¹ A'ayin a da a wurai, a yan ta ntsumate n kaban aza da a yain kadyanshi a asuvu a Isara'ila, nala kpam a asuvu a de ya tsara awenishiki a kaban. A ka yan ta manyan n ugboji a tuko kaban ka ka tuko kunangasu a kaci ka Kashila. A ka yangasaka ta Ashekapige, uza da u wauwa le. Ele n kaci ka le dem a ka barakpa n uwusha u ukpa wa.

² Ama ushani a ka tono ta uwenishike u cingi u le, aku a toni ukuna u gbani u uwono u le. Adama a le ama a ka dansa ta kadyanshi ka gbani a kaci ka Kawauwi n uwenishike u mayun u ne.

³ Awenishiki a na yi a'a ta n kurura, kpam a tsu yanka ta ugboji n kaban manyan a ryafa da. Shegai Kashila ka bidya ta u wacinsa le tun caupa kpam ukpa u le wa ta a ure.

⁴ Kashila ka jebige atsumate a zuba mavura a'ayin a da a yain unyushi u cingi wa. U tsu varangu le ta a asu upana u ikyamba kpam a asuvu a a'ele a lyungu-lyungu a karimbi, nte a ka rongo pini hal a'ayin a afada.

⁵ Kashila ka jebige ama mavura a likimba a'ayin a cau a Nuhu wa. U wauwa ta Nuhu n ama a shindere aza a kuwa a ne. Nuhu rono ta ama atsumate a kaci ka afada a maci a Kashila, pini nala, Kashila ka cimbusai gba likimba n ama a cingi yi n mini ma pige.

⁶ U doki u yain ilyuci i Sodom n Gomora mavura u dabai i'ya u gonukoi i'ya kakomo. U zuwai a wokoi iryoci a ili i'ya ya gita n aza da a kpadai upanaka Kashila.

⁷ Shegai gba n nala, Kashila ka wauwa ta Lutu. Lutu† vuma da rongoi n Kashila mai da, kpam u pana kayanyan ka ukuna u gbani n u cingi u da a ka yansa a asu u da wari vi wa.

* **1:19** Idani i na n Tsiheline i'ya, "She a'ayin a da kain ka wansai kpam kataka ka kpasani ka 'yangai a katakasuvu ka vunu." † **1:20** A ka fuda ta a ka reve idani i Tsiheline pini na n kalen ka na dem, "U kana ta vu reve an uza wa la wa reve akani a ntsumate n kaci ka ne wa."

⁸ An u wokoi vuma ḁa uza ḁa wa pana Kashilā karinga, u dambula tā a asuvu a ne cika an u wenei tsicingi kpmam wa panāsa ukuna gbani kain dem.

⁹ Ili i na i wenike tā an Kashilā ka fuda ka wauwa ama ḁa a ka tono yi mai a asuvu a upana u ikyamba u ḁa a ka panāsa. Ili yi ya wenike tā dem an Kashilā ka kaṅa ama ḁa a 'yuwan yi unaka karinga, kpmam wa lya tā kelime n uyan le mavura hal ubana kain ka afada.

¹⁰ Kashilā ka doku tā upana u ikyamba u ama ḁa a ka tono uciga u ili i ikyamba i le kpmam a 'yuwan yi unaka karinga. Icu n i ama a na yi a'a tā n aradi kpmam a bidya kaci ka le evu wa. Hal gbam a tonusukoi tsupige tsu aza a zuba kadyanshi ka gbani, kpmam a tsu wece kain ka a ka yan nala wa.

¹¹ Shegai atsumate a zuba a la tā ama a na yi ucira cika, kpmam gba n nala atsumate a zuba yi a tsu tonusuko tsupige tsu aza a zuba a nala yi kadyanshi ka gbani a kapala ka Kashilā wa.

¹² Ama a na a a'a tā tyoku u nnama n mete n ḁa bawu n tsu yan majiyan. N ḁa a matsai tsara a kaṅa a wuna. A tsu tonuko tā ili i'ya bawu a revei kadyanshi ka gbani. Ahali a cingi a le a ḁa a ka wuna le.

¹³ A ka wusha tā ukpa u woko katsupi ka malen ma manyan ma le adama a ukuna u cingi u ḁa a ka yansaḁa ama. A tsu yan tā mazanga a'ayin a ḁa a ka yan ukuna u cingi ko n kaara ka baci. A tsu tuko tā uwono a kabolo ka de, a gonuko ḁa aza a ashinda. A tsu lya tā kelime n a yanyi ukuna u kaḁan u na vi ko a ka lya baci ilikulya kabolo n adā a asu u abiki.

¹⁴ A tsu yan tā tsishankala n a'eshi a le, kpmam a tsu cuwa n uyan unyushi wa. A tsu kpatalasa tā aza ḁa bawu a shamgbai a asu u te a yain unyushi. A tsu wenishike tā kaci ka le kurura, ele aza ḁa a yankai unā a ḁa.

¹⁵ A asaḁa de ure u maci a tonoi ure u matsumate Bala'am† maku ma Beyu. Bala'am vuma ḁa uza ḁa u lai uciga ikebe a asu uyan ili i'ya bawu i gain. ◇

¹⁶ Shegai makparyagi ma barana tā Bala'am. Manama ma bawu ma tsu dansa, ma dana tā ukuna yavu vuma ma bishinkai matsumate mi uyan ijan i ne.

¹⁷ Ama a na a'a tā yavu a'eshi a mini a ḁa a ekpei. Tyoku u alishi a ḁa a tsu kyawunsa a zuba a uwule ḁa a'ari. A tsu yan tā kazuwamgbani cika shegai ko i te a tsu shadangu wa. Kashilā ka zuwa tā icun i ama a na yi a asu u ḁa u lakai karimbi.

¹⁸ Ama a na yi a tsu yan tā aradi n kadyanshi ka gbani. Vuma wa yan baci evu n u'asaḁa ure u cingi, ama na yi a ka yanka tā kurura ku cingi ku le manyan a gonuko yi a ure u cingi.

¹⁹ A yanka t̄a ya dem kazuwamgbani ka utsar̄a u kaci, shegai ele dem agbashi a uyansa ukuna u cingi a ɗa, kpaci ama agbashi a ili i'ya ya tonon ele a ɗa.

²⁰ Ama a ka tsar̄a t̄a iwauwi a ili i likimba i'ya ya nangasa le, a tuwa baci a asu u Asheku a tsunu Yesu Kirisiti Kawauwi. Shegai ili i nala yi i doku baci i kanai ama a nala yi pini, hal i lyai kaci ka ama ki, upana u ikyamba u le wa la t̄a upana u ikyamba u cau.

²¹ Wari wa laka t̄a ama a nala tsulobo a'ari a kpaɗa baci ureve ili i'ya ya zuwa Kashila upana u kayanyan. U lobono wa, ko kenu, uza u reve ili i'ya i gain u yain, aku u 'yuwan kadyanshi ka uwulukpi ka shinga ka Kashila ka naka le a yain.

²² Ili i'ya i'ari i mayun a asuvu a tsizagadi tsu na tsi, i mayun i'ya dem a asu u ama a na yi, "Mashe ma tsu gono t̄a tsar̄a ma lyai tsishami tsu ne." Tsizagadi tsu roku kpm tsu dana t̄a, "A sumba baci maburusunu, ma gono t̄a a asu u icadi."

3

Yesu wa doku t̄a wa gono

¹ Aza ɗa ma ciga, gogo-na n koronku ɗa de ikanikorongi i re, kpm a asuvu a ikanikorongi yi n matsa t̄a tsar̄a n zuwa ɗa i yawunsa mai kpm i ciba dere.

² Ma ciga t̄a i ciba i reve kpm n akani a nsumate ma uwulukpi n caupa, ma ciga t̄a kpm i ciba i reve kpm ili i'ya Asheku n Kawauwi ka tsunu ka zuwai asuki a tonuko ɗa i yain.

³ Wa t̄a n kalen cika i reve a a'ayin a makorishi a ka yan t̄a aza a majari, aza ɗa a ka dosuso ukuna u maci, a yain gba ili i cingi i'ya a ka ciga a yain.

⁴ A ka dana t̄a, "Utuwa u ɗa u zuwamgbana i wa tuwa vi u ɗa te? Azapige a kagita a kuwa de gba, kpm ko ndya wa i'a t̄a tyoku ɗa i'ari tun a kagita ka uyan likimba."

⁵ Shegai ama a na yi a zuwa t̄a kaci ka le a asansa an tun caupa Kashila ka yain zuba, u wutukpai uyamba a asuvu a mini u zuwai kpm mini ma kyawain uyamba vi n kadyanshi ka ne.

⁶ An a tsarai a yain a'ayin, Kashila ka zuwai mini ma nala mi ma wacinsa likimba.

⁷ Shegai Kashila ka tonuko t̄a zuba n likimba u gogo-na a yain pini hal ubana kain ka afada. Pini nala, aku akina a tuwa le, kpm a wacinsa aza ɗa bawu a wushuki n Kashila.

⁸ Aza ɗa ma ciga, kotsu i asansa an Kashila ka tsu wene kain ka te yavu ayen kazu ka te wa, u wene kpm ayen kazu yavu kain ka te.

⁹ Aza roku a bidya tã Magono ma Zuba ma ɓarãkpa tã kahu u shadangu kazuwamgbani ka ne, shegai nala wari wa, wa ɓarãkpa tyoku da a ka yawunsa wa. Wa tã n ahankuri ara de. Wa ciga ko uza u kuwa wa, shegai wa ciga tã ya dem u kpatala ugono ara ne.

¹⁰ Kain ka Asheku ka tã a utuwa ka danda ama tyoku da kaboki ka tsu tuwa. Zuba kpm wa kotso tã n mawura ma pige, aku akina a runukpa ko ndya wa. Wa wenike tã ya dem tyoku da a ka toɗugbo likimba n gba ili i'ya i'ari pini kpm a kidaga u da ugana.*

¹¹ An u wokoi a ka wacinsa ko ndya wa, icun i ama a eni a da ya woko? Adama a nala she i gbashika kpm i naka Kashila tsupige n uma u de.

¹² I zuwa a'eshi a de a kain ka nala ki i ɓanga ka ka tuwa gogo. A'ayin a nala yi a ka wacinsa tã zuba n akina, kpm gba i'ya i'ari pini a akina yi i darãkpa.

¹³ Shegai tsa vana tã zuba u savu u likimba u savu u da Kashila ka zuwamgbani wa yan, likimba da gba aza da a'ari pini a ka yan ili i'ya Kashila ka danai i'ari dere.

Idyani i makorishi

¹⁴ Aza da ma ciga, adama a nala, she i rongo na ndishi n shinga n Kashila kpm i yain gba i'ya ya yan i rongo mai bawu unyushi u cingi a asuvu a a'ayin a da ya vana ukuna u na u gita vi.

¹⁵ Kotsu i ciɓa, Magono ma Zuba uvana u da wari tsara ama a tsara kabala ka a ka tsara iwauwi. Tyoku da utoku u tsunu Bulus uza da tsa ciga, u koronku da n ureve u da Kashila ka naka yi.

¹⁶ Bulus yan tã kadyanshi ka ili i na ki asuvu a gba ikanikorongi i'ya u korongusi, shegai ili i roku i'ya u korongi vi i wuyana tã ureve. Aza roku aza da bawu a revei ili n aza da bawu a shamkpai kaci ka le a asu u te a vura tã ikanikorongi i ne yi tsara i naka kalen ka roku kau. Nala dem a tsu yan n apashi a roku a Tagarada u Kashila. Pini na kaci ka le ka a ka ronuko uwacinsa.

¹⁷ Aza da ma ciga, a rono da tã atsuvu kaku kahu kain ki, i kirana kotsu unyushi u ama a cingi u na u pura da ugboji wa. Shamgbai a asuvu a uwushuku u de, kotsu i rukpa wa.

¹⁸ I lyai kelime n ugbama a asuvu a ukuna u shinga n ureve u Yesu Kirisiti Asheku n Kawauwi ka tsunu. Asaka tsupige n karinga u woko ara ne n gogo-na hal ubana. Ami.

* **3:10** Akorongi a cau a roku aza da a pura i tagarada u 2 Bituru a korongu tã “kpm ili i likimba ya darãkpa tã n usudugbi u shen cika.”

Ukanikorongi u Kagita u Yahaya

Ukukpa u kadyanshi

Yahaya korongu ta ikanikorongi i kenu i kenu i tatsu ubana a asu ama kau-kau. U na vi; wata, u kagita, u isa ta aza a uyan kaneshi vi mmuku n ne. Cinda Yahaya kasuki ka kpm makoshi ma Atoni a a'ayin a nala yi, nala wenike ta an ukanikorongi vi u Atoni u da gba.

A ukanikorongi u na vi, Yahaya yan ta kadyanshi ka tyoku da uza wa rongo evu n Kashila. U yan ta ka tyoku da uza wa rongo evu n Kashila ki icun ku re. Ure u kagita u da uza u rongo a katyashi ka Kashila. Ure u ire kpm u da uza u rongo a uciga u Kashila.

Tagarada u na u yan ta kadyanshi ka urongo a katyashi ka Kashila u da uza u rongo tyoku da Kashila ka ciga. Adama a nala ili i'a kpm la i'ya ya rongo usokongi a asu u ama n Kashila kpm wa. Tagarada vi u yan ta kpm kadyanshi ka uza u rongo a uciga u Kashila u da uza u cigi atoku pini na a likimba. A makorishi, u cibuga tsu ta an tsari n utsara u kaci u pige tsar baci kabolo n Kawauwi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Udani u da wa nakā uma (1:1-4)

Kashila ka katyashi, Yesu kpm aya iryoci i tsunu (1:5-2:6)

Kazuwamgbani ka savu (2:7-17)

Atokulalu a Kawauwi na mmuku n Kashila (2:18-3:10)

Uciga u Kashila n uciga u tsunu (3:11-4:21)

Utsara u kaci n likimba (5:1-21)

Akani a uma

¹ Uza da tun caupa wari pini a kagita ki, aya uza da tsu panakai kpm tsu wenei. Tsu wene yi ta n a'eshi a tsunu, tsu sawa yi kpm n akere a tsunu. Aya Yesu Kirisiti Kawauwi Udani u uma.

² Uza da u tsu nakā uma, u tuwa ta ara tsunu! Tsu wene yi ta, kpm tsa tonuko da ili i'ya tsu wenei vi. Gogo-na ukuna u uma u da bawu wa kotso u na u da wari n Tata vi kpm u tuwa tsu vi, u da tsa tonuko da.

³ I'ya tsu wenei kpm tsu panai i'ya tsa tonuko da, tsara eda dem i tsara urongo u kabolo n atsu u nala vi. Kabolo ka tsari n u da n Tata n Maku ma ne Yesu Kawauwi.

⁴ Koronku da tsa koronku da ili i na yi tsara i shadangu n mazanga kabolo n atsu.

Kashila katyashi ka

⁵ Udani u ɗa tsu panai ara Yesu Kawauwi u ɗa na, kpam u ɗa tsa tonusuko ɗa: Kashila ka katyashi, kpam wari n karimbi wa, ko kenu.

⁶ Tsu da baci tsa n uma kaɓolo n eyi, kpam tsu lyai kelime n urongo n uma u tsunu a asuvu a karimbi, aza a kaɓan a ɗa tsari, tsa tono ukuna u mayun wa.

⁷ Shegai tsa rongo baci a asuvu a katyashi tyoku ɗa Kashila ka rongo a katyashi, tsa rongo ta la vi kaɓolo n atoku. Kpam mpasa n Maku ma ne Yesu n wulukpe ta unyushi u cingi u tsunu.

⁸ Tsu da baci tsa n unyushi u cingi wa, kaci ka tsunu ka tsa yinsa, kpam ukuna u mayun wari a asuvu a tsunu wa.

⁹ Shegai tsu dana baci unyushi u cingi u tsunu, wa cimbusuka tsu ta. Kpaci Kashila ka tsu shadangu ta kazuwangbani ka ne, wa yan ta ili i'ya i'ari mai. Wa wulukpe tsu ta a asuvu a ukuna u cingi u ɗa tsu yain.

¹⁰ Tsu da baci tsu yan unyushi u cingi wa, Kashila ka tsa isa uza u kaɓan. Kpam tsa wenike kadyanshi ka ne a asuvu a atakasuvu a tsunu wa.

2

Yesu da kabangi ka tsunu

¹ Mmuku n va aza ɗa ma ciga, koronku ɗa ma koronku ɗa ili i na yi tsara i yain unyushi u cingi wa. Shegai i nusa baci, kain dem Yesu Kawauwi uza ɗa wari uza u maci, wa folo ta Tata a una u tsunu.

² Aya uɗaraƙpa u unyushi u cingi u tsunu. Unyushi u tsunu u ɗa gbam u bidyai koshi wa, shegai hal n unyushi u ama a likimba gba.

³ Nala tsa reve an gogo-na tsu revei Kashila, tsa tono baci udani u ne mai.

⁴ Uza ɗa baci dem u danai, “N reve ta Kashila,” shegai bawu wa tono ili i'ya u danai, vuma nala uza u kaɓan ɗa. Kpam wa n ukuna u mayun a asuvu a ne wa.

⁵ Shegai tsa yan baci ili i'ya Kashila ka danai, kpam uciga u ne wari ara tsunu tyoku ɗa u gain u woko, tsa reve ta an tsari ama a ne mayun.

⁶ Tsu da baci atsu ama a ne a ɗa, tsu rongo tyoku ɗa Yesu rongoi.

Kashila ka da tsu cigi atoku a tsunu

⁷ Aje a va aza ɗa ma ciga, koronku ɗa ma koronku ɗa adama a ɗa ma naka ɗa mele ma savu wa. Ma gai a naka ɗa caupa vi ma, kpam i reve ta n udani vi.

⁸ Shegai u savu u ɗa dem. Kawauwi ka wenike ta an mele mi mayun ɗa, eda kpam dem i wenike ta an mayun ɗa. Kpaci karimbi ki ka ta a ucimba, katyashi ki kpam kari a uwakana.

⁹ Uza u dana baci, “A katyashi ka ma rongo,” shegai wa kovo utoku u ne, vuma nala vi a karimbi ka wa rongo.

¹⁰ Uza da baci wa ciga atoku a ne, a katyashi ka wa rongo kpm wa tuko utadatsasa wa.

¹¹ Tsa kovo baci atoku a tsunu, a karimbi ka tsa rongo kpm tsa wala pini. Tsu reve kpm a asu u da tsa bana wa, kpaci tsa wene ure n karimbi wa.

¹² Koronku da ma koronku da, mmuku n va,
kpaci Kashila ka cimbusuka da de unyushi u cingi u de adama a ili i'ya Yesu yain.

¹³ Koronku da ma koronku da, isheku,
kpaci i reve ta uza da wari pini tun a kagita.

Koronku da ma koronku da, alobo na nkere,
kpaci i lya ta kaci ka uza u cingi vi.

Koronku da ma koronku da, mmuku,
kpaci i reve ta Tata.

¹⁴ Koronku da ma koronku da, isheku,
kpaci i reve ta uza da wari pini tun a kagita.

Koronku da ma koronku da, alobo na nkere,
kpaci i'a ta n ucira.

Udani u Kashila wa ta ara de,
kpm i lya de kaci ka uza u cingi vi.

¹⁵ Kotsu i cigi likimba ko kpm ili i'ya i'ari pini a asuvu a ne wa. Ya ciga baci likimba, uciga u Tata wa la vi ara de wa.

¹⁶ Tsa rongo baci tyoku da likimba wa ciga, kain dem tsa rongo ta uciga tsu yain ili i'ya i'ari unyushi. Tsu cigi tsu tsara ili i'ya baci dem tsu wenei, tsu yain dem aradi a ili i'ya baci dem tsa yan kpm tsari n i'ya. Ko an u wokoi ili i nala yi unyushi u da. Gba ili i nala yi i Tata i'ya wa, shegai i likimba i'ya.

¹⁷ Likimba n gba ili i'ya i'ari pini ya wura ta, shegai uza da baci wa yan ili i'ya Kashila ka ciga, wa yan ta n uma hal ubana.

Utukulalu u Kirisiti Kawauwi

¹⁸ Mmuku n va aza da ma ciga, a'ayin a makorishi a da. I pana ta a da utukulalu u Kawauwi wa ta a utuwa, gogo-na kpm atukulalu a Kawauwi a da pini na ushani. Nala tsu yain tsu revei an a'ayin a makorishi da na vi.

¹⁹ Ama a na yi a asaka de kuwa ku Atoni ku tsunu, kpaci a'ari a asuvu a tsunu mayun wa. A da baci mayun da a'ari a asuvu a tsunu, a'ari a ka shamgba ta n atsu. An a asaka tsu vi, u wenike ta an a'ari a asuvu a tsunu wa.

²⁰ I'a ta n kune ka Uza u Uwulukpi u naka da, adama a nala gba de i reve ta ukuna u mayun.

²¹ U kana mu she n koronku da a kaci ka ukuna u mayun vi wa, kpaci i reve ta n u da. I reve ta kpm an aza a kaban a'ari a asuvu a aza a mayun wa.

²² Ya uza u kaɓan? Uza ɗa baci dem u nanai Yesu Kawauwi, uza u kaɓan ɗa. Uza ɗa baci dem u danai nala, utokulalu u Kawauwi ɗa, kpam u 'yuwan ta Tata n Maku mi dem.

²³ Uza ɗa baci dem u 'yuwain Maku mi, vuma u nala vi u 'yuwan ta dem Tata vi. Shegai tsu da baci tsu wushuku n Maku mi, tsa ta dem n Tata vi.

²⁴ Kotsu i matsa i wene i toni uwenishike u da i tsara i a kagita. I lya baci kelime n utono u ili i'ya i panai a kagita, ya rongo ta kabolo n Maku mi kpam n Tata vi.

²⁵ Ili i'ya kpam Kawauwi ka zuwamgbanai wa naka tsu i'ya na: uma u da bawu wa kotso.

²⁶ Koronku da ma koronku da tsara n rono da atsuvu a kaci ka ama a nala yi, aza da a ka ciga a yinsa da vi.

²⁷ Shegai eda, Kawauwi ka tsunku da de Kulu Keri ku ne. Kulu ku ne ka baci ara de, she kpam uza u wenishike da wa. Kpaci Kulu ku ne ka wenishike da ta ko ndya wa, kpam ko ndya baci ku wenishikei mayun da, kaɓan ka wa. Tono i uwenishike u Kulu vi, i rongo kpam a asuvu a Kawauwi.

²⁸ Mayun mmuku n va, lyayi kelime n uwoko ili i te n Kawauwi, tsara u gono baci tsa pana uwonvo wa, kpam tsa pana uwono a kapala ka ne wa.

²⁹ I reve ta an Kawauwi kari uza u maci, kotsu kpam i reve uza da baci dem wa yansa ili i'ya i'ari i maci, maku ma Kashila ma.

3

Atsu mmuku n Kashila n da

¹ Tata wa ciga tsu wa wa, adama a nala a da a ka isa tsu mmuku n Kashila. Kpam mayun da tsari mmuku n Kashila mi. Aza a likimba a reve Tata vi wa, da gai dem i zuwai bawu likimba vi u reve tsu vi.

² Aje a va aza da ma ciga, gogo-na atsu mmuku n Kashila n da, kpam kotsu u wenike tsu ve ili i'ya tsa woko wa, Kawauwi ka gono baci. Shegai tsu reve ta Kawauwi ka gono baci, tsa woko ta tyoku u ne, kpaci tsa wene yi ta tyoku da wari mayun.

³ Gba aza da a wushuki n ukuna u na vi, a ka zuwa ta kaci ka le a rongo uwulukpi tyoku da Kawauwi kari uwulukpi.

⁴ Uza da baci u yain unyushi u cingi, mele ma Kashila ma u pasai, kpaci uyan u unyushi u cingi dere da wari n kushulu n Kashila n mele ma ne.

⁵ I reve ta an Kawauwi ka tuwai u takpa unyushi u cingi, kpaci wa n unyushi u cingi wa.

⁶ Adama a nala, uza da baci wa rongo kabolo n eyi, wa lya kelime n uyansa unyushi u cingi wa. Shegai uza da baci u lyai kelime n uyansa u unyushi u cingi, kotsu u wene yi wa kpam u reve yi wa.

⁷ Mmuku n va, kotsu i asaka uza u yinsa da a kaci ka ukuna u na vi wa: ama a ka wenike baci uma u shinga, aza a uma u shinga a da tyoku da Kawauwi kari.

⁸ Gba uza da baci wa yansa unyushi u cingi, uza u Kalapansi da, kpaci Kalapansi ka gita ta uyansa u unyushi u cingi tun a kagita. Adama a nala a da Maku ma Kashila ma tuwai tsara u cimbusa manyan ma Kalapansi.

⁹ Aza da baci a'ari mmuku n Kashila a ka fuda a ka lya kelime n uyansa u unyushi u cingi wa, kpaci u naka le ta uma u savu. An u wokoi Kashila ka Tata u le, a ka lya kelime n uyansa u unyushi u cingi wa.

¹⁰ Adama a nala, tsa wene ta ko ya maku ma Kashila, n ko ya kpam maku ma Kalapansi. Uza da baci dem bawu wa rongo n uma u shinga, maku ma Kashila ma wa, nala dem uza da bawu wa ciga utoku u ne.

Cigai atoku a de

¹¹ Udani u na u te u da n u da i'ari i gitai i panai vi: tsu cigi atoku a tsunu.

¹² Kotsu i woko tyoku u Kayinu wa, uza u uza u cingi vi u da, aku u wunai vangu u ne. Ndy a i zuwai u wuna yi? Kpaci ili i'ya Kayinu yain i gan wa, ili i'ya kpam vangu u ne u yain i'ya i lobono ta.

¹³ Aje a va, kotsu i yain majiyan an ama a likimba a ka kovo da wa.

¹⁴ Uciga u atoku a tsunu, wa wenike ta an tsu pasamgbana i ukpa ubana a uma. Uza da baci bawu wa wenike uciga nala, u buwa ta a asuvu a ukpa.

¹⁵ Uza da baci dem wa kovo utoku u ne, kawuni ka uma u vuma gbani ka. Kpam i reve ta aza da a ka wunusa uma u ama gbani, a'a n uma u da bawu wa kotso a asuvu a le wa.

¹⁶ Tyoku da tsa reve uciga vi wari u da na: Kawauwi ka neke ta uma u ne adama a tsunu. Adama a nala atsu dem u kana ta tsu neke uma u tsunu adama a atoku a tsunu.

¹⁷ A dana uza roku wa n utsari, aku u wenei uza roku uza da bawu wari n ili kpam u banga yi wa. Vuma nala uciga u Kashila wa a asuvu a ne wa.

¹⁸ Mmuku, tsu tsu wenike ta atoku uciga mayun a asu u ubanga le, shegai tsu yain kadyanshi ka ubanga u le koshi wa.

¹⁹ Tsa ciga baci atoku, tsu reve ta an tsari a asuvu a ukuna u mayun, kpam asuvu a tsunu a ka dusuku ta a asu u Kashila.

²⁰ Kpam ko asuvu a tsunu a dusuku baci wa adama a uwono, Kashila ka la ta atakasuvu a tsunu kpam u reve ta ko ndya wa.

²¹ Aje a va, asuvu a tsunu a dusuku baci, tsa fuda ta tsa shamgba a kapala ka Kashila bawu uwonvo.

²² Wa nākā tsu tā i'ya baci dem tsu wecikei, kpaci tsa tonoyi tā kpam tsa yansa ili i'ya ya zuwa yi u pana kayanyan.

²³ Ili i'ya Kashilā ka danai i'ya na: Tsu wushuku n Maku ma ne Yesu Kawauwi, kpam tsu cigi atoku a tsunu. Nala dem Yesu wenishike tsu tsu yain.

²⁴ Aza ḏa a ka pana kadyanshi ka Kashilā, a asuvu a ne a ḏa a ka rongo, eyi kpam a asuvu a le. Tsu reve tā Kashilā k̄ari a asuvu a tsunu adama a Kulu Keri ku ne ka u nākā tsu.

4

Awenishiki a kaḃan

¹ Aje a vā aza ḏa ma ciga, gbā uza ḏa danai wā tā n Kulu Keri ku Kashilā ḏa ya wushuku n eyi wa. Kondo le i wene ko a asu u Kashilā ḏa ku wutāi. Ntsumate n kaḃan n uwa ḏe a likimba ushani.

² Tyoku ḏa ya reve Kulu Keri ku Kashilā u ḏa na: uza ḏa baci dem u danai Kawauwi ka tuwā tā a likimba n ikyamba i vuma, vuma u nala vi a asu u Kashilā ḏa u wutāi.

³ Uza ḏa baci dem bawu u wushuki n ukuna u na vi, w̄ari n Kulu ku Kashilā wa. Kulu ku nala ku utokulalu u Kawauwi ka, uza ḏa i panai wa tuwā a likimba vi kpam gogo-na u tuwā ḏe.

⁴ Mmuku n vā, eḏa aza a Kashilā a ḏa, kpam i lya tā kaci ka atokulalu a ne. Kulu Keri ku Kashilā k̄a tā a asuvu a ḏe, kpam u la tā uza ḏa w̄ari a likimba ucira.

⁵ Atokulalu a nala yi a tsu yan tā kadyanshi ka ili i likimba, aza a likimba kpam a tsu panāka le tā, kpaci ele aza a likimba a ḏa.

⁶ Shegai ḗtsu aza a Kashilā a ḏa, ḏa gai i zuwai aza ḏa a revei Kashilā a tsu panāka tsu vi. Ama a Kashilā a ḏa baci a'ari wa, a ka panāka tsu wa. Nala tsu tsu reve ko uza w̄ari n kulu ku mayun ko ku kaḃan.

Uciga u Kashilā ara tsunu

⁷ Aje a vā, ḗsākā tsu cigamgbanai, kpaci uciga a asu u Kashilā u ḏa u wutāi. Uza ḏa baci dem wa ciga atoku, maku ma Kashilā ma, kpam u reve tā Kashilā.

⁸ Uza ḏa kpam bawu wa ciga atoku, u reve Kashilā wa, kpaci Kashilā uciga u ḏa.

⁹ Kashilā ka wenike tsu tā uciga u ne an u suki Maku ma te ma ne koshi a likimba tsarā tsu tsarā uma.

¹⁰ Uciga u ukuna u mayun u ḏa la vi. ḗtsa tsa ciga Kashilā wa, shegai aya wa ciga tsu hal u suki Maku ma te ma ne ma woko udarākpa u ḏa wa cimbusā unyushi u cingi u tsunu.

¹¹ Aje a vā, an u wokoi Kashilā ka ciga tsu nala, ḗtsu dem u kaḃa tā tsu cigi atoku a tsunu.

¹² Uza wā la kotsu u wenei Kashilā wa, shegai tsa ciga baci atoku a tsunu, Kashilā kā tā kaḅolo n ątsu ubana. Uciga u ne kpmam u shadangu a asuvu a tsunu tyoku ḁa u gain u woko.

¹³ Kashilā ka nākā tsu tā Kulu Keri ku ne. Da gai i zuwai tsu revei an tsari kaḅolo kpmam ili i te n eyi vi, tyoku ḁa eyi wari kaḅolo kpmam ili i te n ątsu.

¹⁴ Tata suku tā Maku ma ne ma woko uza ḁa wa wauwa likimba, tsu wene yi tā kpmam gogo-na ątsa na tsa tonusuko ama ukuna u ne.

¹⁵ Uza roku u dana baci Yesu Maku ma Kashilā ma, wā tā kaḅolo kpmam ili i te n Kashilā, Kashilā kpmam kā tā kaḅolo kpmam ili i te n eyi.

¹⁶ Tsu reve tā tyoku ḁa Kashilā ka ciga tsu cika, kpmam tsu pityanangu tā n eyi.

Kashilā uciga u ḁa. Tsu lya baci kelime n uciga atoku a tsunu, tsa woko tā kaḅolo kpmam ili i te n Kashilā, eyi kpmam wa woko tā kaḅolo kpmam ili i te n ątsu.

¹⁷ Tsa ciga baci atoku mayun hal tsa rongo tyoku ḁa Kawauwi ka rongoi a likimba u na, tsa pana uwonvo kain ka afada wa.

¹⁸ Uwonvo wā pini a uciga wa, uciga u mayun u tsu takpa tā gbā uwonvo. Uza wa pana baci uwonvo, an u wokoi wa yawunsa yavu a ka yan yi mavura ḁa. Uza pana baci uwonvo, uciga u Kashilā u shadangu asuvu a ne tyoku ḁa u gain wa.

¹⁹ Kashilā ka ka gitai ka ciga tsu, ḁa gai i zuwai tsa wenike dem uciga vi.

²⁰ Ama a ka dansa baci, “Ma ciga tā Kashilā,” shegai aku a ka kovo atoku a le, a woko tā aza a kaḅan. Aza ḁa bawu a ka ciga ama a le aza ḁa a ka fuda a ka wene, a ka fuda dem a ka ciga Kashilā wa, uza ḁa gbām bawu a ka wene.

²¹ Kashilā ka tonuko tsu tā kadyanshi ka na ki: aza ḁa a ka ciga Kashilā, u kānā tā a cigi atoku a le.

5

Ulya u kaci u tsunu n likimba

¹ Gbā uza ḁa baci wushuki Yesu Kirisiti Kawauwi ka, vuma u nala vi maku ma Kashilā ma. Kpmam uza ḁa baci wa ciga Tata, wa ciga tā la vi mmuku n ne.

² Tyoku ḁa tsa reve an tsa ciga mmuku n Kashilā u ḁa na: tsu cigi Kashilā kpmam tsu pana udani u ne.

³ Uciga u Kashilā u ḁa tsu pana udani u ne, kpmam udani vi u wuyana utono wa.

⁴ Maku ma Kashilā dem ma lya tā kaci ka likimba, kpmam upityanangu u tsunu u ḁa u tsu nākā tsu ulya u kaci u nala vi.

⁵ Ya wa lya kaci ka likimba? She uza ɗa u wushuki Yesu Maku ma Kashilā ma.

Kadyanshi a kaci ka Yesu Kawauwi

⁶ Yesu Kawauwi aya u tuwāi n mini ma ne nā mpasa ma ukpā n ne. N mini ma u tuwāi koshi wa, shegai gbā n mini mi kaɓolo nā mpasa. Kulu ku dana tā dem ukuna u na vi mayun ɗa, kpaci Kulu ki mayun ɗa.

⁷ Ili i tatsu i na yi i wenike tsu tā ukuna u mayun a kaci ka Yesu,

⁸ i'ya: Kulu, n mini, nā mpasa, kpam kadyanshi ka te ka a yain.

⁹ Tsu tsu wushuku tā n ama a'ayin a ɗa baci a danai ukuna wā tā mayun, shegai ili i'ya Kashilā ka danai i tsu la tā ucira, kpam u yanka tsu tā kadyanshi ka mayun a kaci ka Maku ma ne.

¹⁰ Uza ɗa baci u wushuki n Maku ma Kashilā, u reve tā la vi ili i'ya Kashilā ka danai a kaci ka Maku ma ne mayun ɗa. Shegai uza ɗa baci bawu u wushuki n ili i'ya Kashilā ka danai mayun ɗa, u woko ɗe dere n u'isa Kashilā uza u kaɓan.

¹¹ Ili i'ya Kashilā ka tonuko tsu i'ya na: Kashilā ka nākā tsu tā uma u ɗa bawu wāri n utyoku, Maku ma ne ma kpam ma zuwai uma vi u yain.

¹² Uza ɗa baci wāri n Maku mi, wā tā n uma. Uza ɗa baci bawu wāri n Maku ma Kashilā, wā n uma wa.

Uma u ɗa bawu wāri n utyoku

¹³ Eɗa aza ɗa i wushuki n Maku ma Kashilā eɗa ma koronku, tsarā i reve an i'ari n uma u ɗa bawu wāri n utyoku.

¹⁴ Tsa fuda tā tsa tuwā a asu u Kashilā bawu uwonvo, an tsu revei tsu folo yi baci ili i'ya u wushuki n i'ya, wa panāka tsu tā.

¹⁵ U tsu panāka tsu tā a'ayin a ɗa baci dem tsu folo yi, tsu reve tā kpam u tsu nākā tsu tā ili i'ya baci dem tsu folo yi.

¹⁶ Vu wene baci katoni ka ka yan unyushi u cingi u ɗa bawu wa zuwa ukpā, vu yanka yi kvasu tsarā Kashilā ka nākā yi uma. Aza ɗa bawu unyushi u cingi u le wa zuwa ukpā, alya ma dansāka pini na vi. Unyushi u cingi u ɗa pini u ɗa wa zuwa ukpā, shegai ma zuwa ɗa i yain kvasu ubana a asu u Kashilā a kaci ka ama ɗa a ka yansa unyushi u nala vi wa.*

¹⁷ A'ayin a ɗa baci dem i yain ukuna u cingi, unyushi u ɗa. Shegai gbā unyushi u cingi u ɗa u tsu zuwa ukpā wa.

¹⁸ Tsu reve tā aza ɗa a'ari mmuku n Kashilā a tsu lya kelime n uyansa u unyushi u cingi wa. Maku ma Kashilā ma tsu kirana tā n ele, adama a nala uza u cingi vi u tsu sawa le wa.

* **5:16** Unyushi u ɗa u tsu zuwa ukpā wa woko tā ukpāɗa u uwushuku an Yesu Kawauwi ka, kpam n ukpāɗa u uciga atoku. She uza u unyushi vi u kpatala, aku u tsarā ucimbusukā u unyushi vi.

¹⁹ Tsu reve t̄a an ts̄ari ama a Kashil̄a, shegai uza u cingi vi aya wa lya tsugono tsu likimba gb̄a.

²⁰ Tsu reve t̄a an Yesu Kawauwi Maku ma Kashil̄a u tuw̄ai kpam u wenike tsu Kashil̄a ka mayun. Ts̄a t̄a kaḅolo n Kashil̄a mayun an ts̄ari kaḅolo n Maku ma ne Yesu Kawauwi. Aya Kashil̄a ka mayun uza ḁa u tsu n̄ak̄a uma bawu utyoku.

²¹ Mmuku n v̄a, banai dan n ameli.

Ukanikorongi u ire u Yahaya

Ukukpa u kadyanshi

Yahaya korongu t̄a ikanikorongi i kenu i kenu i tatsu ubana a asu u ama kau-kau. U na vi; wata, ire, u da uka u da na mmuku n ne aza da Kashila ka dangasai da wa koronku. A'ayin a nala yi, atoni a so t̄a mavura cika, pini nala, da Yahaya yankai idani i na yi manyan a un̄a u kuwa ku Atoni n ama a da a'ari pini.

Yahaya da uciga wa t̄a n kalen cika a asu u Kashila, nala kpm dem uciga wa t̄a n kalen a asu u Atoni. A'ayin a nala yi, aza roku a ka dansa t̄a Kawauwi ka vuma u maci wa, shegai kulu ku ama a ka wundya n a'eshi a ne koshi. Yahaya dana t̄a ukuna u nala kaƙan ka. Ukuna u mayun vi u da, Yesu Kawauwi da vuma u maci. U tonuko t̄a Atoni a 'yuwan awenishiki a kaƙan.

Nala dem gogo-na, awenishiki a da pini a da bawu a ka wenishike ukuna u mayun. Atoni a gan t̄a a 'yuwan icun i awenishiki a nala yi. U gan t̄a Atoni a cigi ukuna u mayun, kpm a cigamgbana.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kvasu (1-3)

Ukuna u mayun n uciga (4-11)

Idyani i makorishi (12-13)

Idyani

¹ Mpa Yahaya makoshi, ma korongu ukanikorongi u na ubana a asu u uka u da Kashila ka dangasai na mmuku n ne.* Ma ciga da t̄a n ukuna u mayun. Mpa ma ciga da utyoku u va wa. Gba aza da a revei ukuna u mayun a ka ciga da t̄a dem.

² Tsa ciga da t̄a adama a ukuna u mayun u da wari a asuvu a tsunu, kpm wa rongo t̄a a asuvu a tsunu bawu utyoku.

³ Kvasu ka va ka, Kashila Tata n Maku ma ne Yesu Kirisiti Kawauwi a ka woko tsu t̄a ukuna u shinga kpm a pana tsu asuvayali! Asaka a naka tsu ndishi n shinga, n ukuna u mayun, n uciga.

Ukuna u mayun n uciga

⁴ N pana t̄a kayanyan cika an n panai a da mmuku n vunu n roku ma tono t̄a ukuna u mayun, tyoku da Tata u danai tsu yain.

---

* **1:1** Makuna ma 'Uka na mmuku n ne' pini na, kalen ka ne ka, 'Kuwa ku Atoni n ama a da a'ari pini'.

⁵ Uka, n koronku vu tsarā n tonuko vu ili i savu i roku wa. Tonuko da ma tonuko vu i cigi atoku a de. Ili i kagita i'ya a tonuko tsu tsu yain i'ya gai la vi.

⁶ Uciga u da na: tsu pana udani u Kashila. Kpam tun a kagita u tonuko tsu ta tsu cigi atoku.

⁷ Awenishiki a kaβan a da pini ushani a ka kyawunsa a likimba. Alapansi a na yi a ka dansa ta mayun da Yesu Kawauwi wari n ikyamba i vuma wa. Aza a kaβan a da, kpam atokulalu a Kawauwi.

⁸ Kotsu vu kirana. Vu kirana baci wa, va namba ta gba i'ya vu yain manyan a kaci ka ne ki. Shegai vu kirana baci, va wusha ta katsupi ka malen ma manyan ma vunu gba.

⁹ Uza da baci dem u kpaɗai ushamgba a asuvu a uwenishike u Yesu, aku u doki ko u wutaɗi pini, wari n Kashila wa. Shegai uza da baci shamgbai pini a uwenishike vi, wa ta n Tata vi n Maku mi.

¹⁰ Uza roku tuwa da baci wa wenishike ukuna u da bawu wari u Kawauwi, kotsu i banka yi a kuwa ku de ko i danasa yi wa, ko kenu.

¹¹ I yan baci nala, u woko de yavu i bolomgbono de kaci n eyi a asuvu a manyan ma cingi ma ne.

Udani u makorishi

¹² Ma ta n ili ushani i'ya ma ciga n tonuko vu, shegai ma ciga n korongu i'ya a tagarada wa. N zuwa ta uma tsa barakpa wa tsa gawunsa ta. Pini nala, aku tsu dansa a'eshi a'eshi tsara tsu yain mazanga.

¹³ Mmuku ma umaku† u vunu aza da Kashila ka dangasai ma sukunku vu idyani.

---

† **1:13** Umaku pini na kalen ka ne ka, kuwa ku Atoni ka Yahaya wari a'ayin a da u korongi ukanikorongi u na vi. Mmuku kpam alya aza da a'ari pini a kuwa ku Atoni ki.

Ukanikorongi u tatsu u Yahaya

Ukukpa u kadyanshi

Yahaya korongu t̄a ikanikorongi i kenu i kenu i tatsu ubana a asu ama kau-kau. U na vi; wata, u tatsu, u da Gayu da wa koronku, kaje ka ne ka maci. Gayu katoni ka Yesu ka ka shinga uza da u b̄angai awenishiki a Atoni a a'ayin a nala yi.

Yahaya koronku t̄a Gayu n icikpali tyoku da u b̄angai awenishiki a mayun. U yan t̄a kadyanshi ka Diyotirifa, uza da u 'yuwain ub̄anga aza da a ka wenishike ukuna u da w̄ari u mayun.

Yahaya yanka tsu t̄a kadyanshi ka ama a re a na yi, u n̄aka tsu iryoci i ahali a shinga n ahali a cingi. Wa laka tsu t̄a tsulobo tsu toni ahali a shinga.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani ubana ara Gayu (1-4)

Kalen ka uyan manyan kaɓolo (5-12)

Idyani i makorishi (13-15)

Idyani

¹ Mpa Yahaya makoshi, ma koronku vu Gayu, kaje ka va. Ma ciga vu t̄a kpaci tsa tono t̄a ukuna u mayun.

² Kaje ka va, kvasu ka va ka ko ndya wa i vunu ya wala t̄a mai, kpam ikyamba i vunu i'a t̄a n alafiya tyoku da uma u vunu w̄ari n alafiya.

³ N pana t̄a kayanyan cika an Atoni a roku a tuw̄ai a tonuko mu tyoku da vu shamkpai ukuna u mayun a uma u vunu, n tyoku da va tono ukuna u mayun vi.

⁴ N tsu yan t̄a mazanga n pana baci a da mmuku n va ma tono ukuna u mayun. Ili i'a la i'ya i lai la upana kayanyan wa.

⁵ Kaje ka va, va yansa t̄a ili i shinga an va b̄angasa awenishiki a maci a'ayin a da a'ari a asuvu a nwalu, ko an u wokoi amoci a da a'ari ara vunu.

⁶ A tonuko t̄a Atoni ukuna u uciga u vunu. Ma folo vu vu b̄anga le a ure u da wa zuwa Kashila ka pana kayanyan a lya baci kapala na nwalu.

⁷ A laza t̄a na nwalu n le adama a ugbashika Kirisiti Kawauwi. A tsu wusha ili i roku a asu u aza da bawu a'ari Atoni wa, ko kenu.

⁸ Adama a nala, she tsu b̄anga le n kaci ka tsunu, tsara tsu yain manyan ma ukuna u mayun kaɓolo.

⁹ N koronku t̄a Atoni maku ma ukanikorongi kenu, shegai Diyotarifa, uza d̄a u tsu ciga u woko uzapige u le u 'yuwan tsu t̄a upan̄aka.

¹⁰ N tuw̄a baci ma tonuko d̄a t̄a ili i roku i'ya wa yan, n ukuna u cingi u d̄a wa dansa a kaci ka tsunu. Bamu n nala gb̄am, u 'yuwan t̄a uwusha awenishiki a mayun a d̄a a tuw̄a vi. Hal gb̄am u k̄angi aza d̄a a ka ciga a wushi le, u loko le a wut̄a a kuwa ku Atoni.

¹¹ Kaje ka v̄a, kotsu vu toni ili i'ya i'ari i cingi wa, tonon ili i'ya i'ari i shinga. Uza d̄a wa tonon ili i shinga uza u Kashil̄a d̄a. Shegai uza d̄a wa yansa ili i cingi u reve Kashil̄a wa.

¹² Ya dem wa dansa t̄a ili i shinga a kaci ka Dimitiriyu, kpam uma u shinga u mayun u ne u zuwa t̄a ama a revei an w̄ari uza u shinga. Ātsu dem tsu tsu dans̄aka yi t̄a mai. Kpam vu reve t̄a ili i'ya tsu danai mayun d̄a.

Udani u makorishi

¹³ M̄a t̄a n ili ushani i'ya ma ciga n tonuko vu, shegai ma ciga n korongu i'ya a tagar̄ada wa.

¹⁴ N zuwa t̄a uma tsa b̄ar̄akp̄a wa tsa gawunsa t̄a, pini nala, aku tsu dansa a'eshi a'eshi.

¹⁵ Kavas̄u ka v̄a ka Kashil̄a ka zuwuka vu un̄a u shinga n̄a ndishi n shinga. Aje a vunu a d̄a a'ari pini na a ka sukunku vu idyani. Ma folo vu vu dan̄asa ko ya wa.

Ukanikorongi u Yahuza

Ukukpa u kadyanshi

Yahuza da korongi ukanikorongi u na vi. Vangu u Yesu da. Ili i'ya tani i zuwai a revei n ukuna u nala vi, an u danai eyi utoku u Yakubu u da, kpm Yakubu vi vangu u Yesu u da.

Korongu da Yahuza korongi tsara u roni atsuvu a atoni a Yesu a kaci ka awenishiki a kaan. Yahuza rono ta atsuvu a Atoni tsara kotsu a toni uwenishike u kaan u ama a nala yi wa. U rono le ta dem atsuvu tsara kotsu a toni dem ahali a cingi a ama a nala yi wa.

Gogo-na dem tsā ta n awenishiki a kaan. A kagita, uza wa wene ta yavu u gan ta a toni ukuna u le. Pini nala, she vu tuwa vu wene ukuna u da bawu u gain u gita vu ucinasa. Tagarada u Yahuza wa zuwa ta uza u takpanasa awenishiki a mayun n awenishiki a kaan.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1-2)

Ukangu u upityanangu a kaci ka awenishiki a kaan (3-23)

Kvasu ka makorishi (24-25)

¹ Mpa Yahuza, uza da wa korongu ukanikorongi u na vi. Mpa kagbashi ka Yesu Kirisiti Kawauwi ka mari kpm utoku u Yakubu.

Aza da Kashila Tata u isa i a rongo a asuvu a uciga u ne, aku Yesu Kawauwi wa kirana n ele, alya ma koronku.

² Asuvayali na ndishi n shinga n uciga u Kashila u rongo n ada.

Ili i'ya ya gita n aza a unyushi

³ Aje a va aza da ma ciga, mari ma ciga ta n koronku da a kaci ka ukuna u iwauwi i'ya tsari n i'ya gba tsunu. Shegai gogo-na u kana ta n koronku da ili i roku kau. U kana ta n korongu n gbamatangu da asuvu, i siraka ukuna u mayun u Kadyanshi ka Shinga kabetsu. Kuten ka hal ubana Kashila ka nakai ama a ne a da u dangasai ukuna u mayun u da bawu wa savada.

⁴ Kpaci ama da a goroi Kashila a bolomgbono de kaci n ada ukpawunsi. A tsu wenishike ta a dana, "Kashila ka lobono ta, u tsu cimbusuka ta ama unyushi." Nala mayun da, shegai a lyai kapala n uwenishike a danai, "Adama a nala, tsu yansai unyushi u cingi ushani." Kashila ka yawunsa ta tun caupa ili i'ya wa yanka ama a na yi, an u wokoi a 'yuwain uza da wari aya koshi Yesu Kawauwi Ashekapige a tsunu.

⁵ Ma ciga t̄a dem n cibuga d̄a ukuna u na vi, ko an u wokoi i reve t̄a n u d̄a. Magono ma Zuba ma wauwa t̄a ama a ne a uyamba u Masar, shegai an nala u wurai, aku u wunai aza d̄a bawu a wushuki vi.

⁶ N cibuga d̄a k̄pam ukuna u atsumate a zuba a d̄a a k̄p̄ad̄ai u shamgba n ucira u d̄a Kashil̄a ka n̄ak̄a le. A āsak̄ai asu u d̄a wari u le, aku Kashil̄a ka sira le n ikani u zuwa le a kuwa ku a'ali a karimbi. Gogo-na kain ka afada ka a ka vana.

⁷ Kotsu i ās̄ans̄a n ilyuci i Sodom n Gomora n ilyuci i'ya i'ari evu evu n ele wa. Gb̄a ilyuci i nala i shaḍangu t̄a n tsishankala n tsishankala tsu cingi tsu kabarikete. Akina a d̄a a lyai ilyuci i nala yi gb̄a, k̄pam a woko tsu kuḅari a kaci ka akina a d̄a bawu a ka cimb̄a a d̄a a ka yan aza a cingi mavura.

⁸ Gb̄a n nala, awenishiki a kaḅan a nala a bidyai ele a'a t̄a n ucira a asuvu a alavutanshi a le. A nangasai ikyamba i le n tsishinda tsu tsishankala. A goroi tsupige, a yankai ucira u tsupige tsa aza a zuba kadyanshi ka majari.

⁹ Ko katsumate ka zuba ka pige ka a ka isa Mika'ilu u kawan u n̄ak̄a Kal̄ap̄ansi unyushi wa. A'ayin a d̄a wa nanamgbana n Kal̄ap̄ansi a kaci ka ikyamba i Musa, tonuko d̄a u tonukoi Kal̄ap̄ansi, “Magono ma Zuba ma ḅarana vu.”

¹⁰ Shegai ama a na yi a tsu yanka t̄a ukuna u d̄a bawu a revei un̄a u cingi, a tonuko u d̄a k̄pam kadyanshi ka gbani. Tyoku u nnama n d̄a a'ari. Shegai a yain ili i'ya uyawunsa u le u tonuko le kabarikete. Nala tani, aku u ronuko le ukp̄a.

¹¹ Ter le, kpaci a ka tono t̄a tyoku d̄a Kayinu yain, uza d̄a u wunai vangu u ne. Tyoku u Bala'am, ko ndya a ka yan a tsar̄a ikebe i'ya a ka yan. N tyoku u Kora†* k̄pam, a ka kuwa t̄a adama a u'yanḡas̄ak̄a u le.

¹² A'ayin a d̄a baci icun i ama a na a tuw̄a d̄a, tsar̄a a lyai kaḅolo n aḍa a asuvu a uciga u Magono ma Zuba. A tsu woko t̄a tyoku u ili i icadi i'ya ya tuko d̄a kunangasu a ilikulya yi. N kaci ka le ka koshi a tsu kirana, k̄pam u tsu tuko le t̄a uwono. Tyoku u ulim̄a u d̄a u tsu lapana uwule bawu mini d̄a a'ari. A'a t̄a k̄pam tyoku u ndanga n d̄a bawu n tsu n̄ak̄a ilimaci a'ayin a uta. Ukp̄a u de u d̄a a kuw̄ai wa, hal gb̄am kure ka a kuw̄ai kpaci a muḍus̄a le t̄a a asuvu a alu a le.

¹³ A'a t̄a tyoku u aḅali a kushiv̄a a d̄a a tsu vur̄a ashinda a kapufu, a d̄a a tsu wenike ukuna u uwono u le. A'a t̄a tyoku u

---

* **1:11** A alabari a Bala'am asuvu a alabari a d̄a a danḡasai a Kazuwamgbani ka Cau a Makeci 22:1–23:12, tsu wene t̄a asu u d̄a Bala'am tonukoi Balaku Magono ili i'ya Kashil̄a ka tonuko yi u dana. Alabari a Bala'am a kotso pini na wa. A'ayin a roku a d̄a pini Bala'am wushai ikebe a asu Balaku asu d̄a u zuwai aza a Isara'ila a lyakai ameli kayala, (Makeci 31:16). Alabari a na yi a'a pini asuvu a alabari a d̄a a danḡasai a Kazuwamgbani ka Cau wa.

atala a da a ka tamba, nala a'ari a u'uwa a karimbi ka pige ka bawu ka kotso.

¹⁴ Anuhu rongo ta hal uyan kushindere cina Adamu kuwa de, pini nala, Anuhu yain kadyanshi ka ili i'ya ya tuwa a kaci ka ama a na yi,

“Wenei, Asheku a da pini a ka tuwa n atsumate a zuba a ne ushani a da bawu a ka fuda a ka kece.

¹⁵ Kpam wa yanka ta ama a likimba afada.

Pini nala, da wa wenike aza da a goroi Kashila, unyushi u le an a yain ukuna u cingi a asu u da a 'yangasaka yi.

Wa wenike le ta kpam alya aza a unyushi u cingi aza da bawu a'ari n Kashila kpam a nusa ta an u wokoi a yankai Kashila kadyanshi ka gbani.”

¹⁶ Ama a na yi alya aza a tsali kpam kain dem she kakpadikukuna. Ukuna u cingi u da baci u luwa le uyan u da a tsu yan. A'a ta n aradi cika, kpam a reve ta uyinsa ama n kadyanshi tsara a tsara ili.

Ulya kapala n manyan

¹⁷ Atoku a va, u gan ta i ciba n ili i'ya asuki a Asheku a tsunu Yesu Kirisiti Kawauwi a tonuko da.

¹⁸ A dana ta, “Ubana a'ayin a makorishi, a ka tsara ta aza da a ka rongo uyansaka Kashila magori, aku a cigi a toni ukuna u kaci u le u da bawu Kashila ka ciga.”

¹⁹ Kpam gogo-na alya pini, alya kpam a ka pecishe da. A tsu la ta uciga a toni ili i'ya ikyamba i le ya ciga, kpaci a'ari n Kulu Keri ku Kashila a atakasuvu a le wa.

²⁰ Shegai aza a va, lyayi kapala n i gbonguri a asuvu a upityanangu u uwulukpi cika. I lyai kapala n i yanyi kavasu tyoku da Kulu Keri ka tono n ada.

²¹ Rongoi uma u da wa wenike an Kashila ka ciga da, hal n i vani uma u da bawu wari n utyoku u da Asheku a tsunu Yesu Kawauwi adama a asuvayali a ne wa naka da.

²² Panai asuvayali a aza da a ka yan malala a kaci ka ili i'ya a pityanangi.

²³ I wusa aza roku a asuvu a akina a mavura i wauwa le. Aza roku a da kpam pini aza da ya pana asuvayali, shegai i yain n i kirani. Hal aminya a le dem a da unyushi u cingi u le u nangasai kotsu i cigi wa.

Kavasu ka ucikpa

²⁴ Gogo-na i naka Kashila tsupige kpaci aya wa fuda wa kirana n ada bawu ya tadata. U peci da n unyushi u cingi, u naka da mazanga cika. Kpam u tuko da a asu u tsupige tsu ne.

²⁵ Tun caupa hal utuwa gogo-na n ubana a makorishi, Kashila Kawauwi ka tsunu ka, adama a Yesu Kawauwi uza da wari Asheku a tsunu. Gba tsupige ta ta ara ne, gba tsugono

tsā t̄a ara ne, gb̄a ucira w̄a t̄a ara ne hal n ucira u afada gb̄a w̄a
t̄a ara ne. Kpam nala w̄ari ìlì i'ya i bidyai gogo-na hal ubana.
Ami.

Kuwene ku Yahaya

Ukukpa u kadyanshi

Yahaya kasuki da u korongi tagarada u na vi. U dana ta ili i'ya u wenei a kuwene a kaci ka afofi a Kashila n ili i'ya ya tuwa ya gita a makorishi ma likimba.

Akani yi a'a ta n abon a tatsu. A dana ta ucira u ityoni i cingi u da pini a uyan manyan a likimba, kpm u kana ta Atoni a pana ikyamba hal a kuwa. A dansa ta kpm ukuna u Maku ma Kondom ma Kashila, aya Yesu. Wa lya ta kaci ka ama a cingi n ucira le gba. A makorishi, Kashila ka ta n katsupi ka shinga ka wa naka aza da a lyai kelime n uwushuku n Kawauwi. Akani a da a'ari a makukpi dem a da, Kashila ka ta uwulukpi kpm uza u ulya kaci u da wari.

Tagarada u na vi kuwene ka vuma bawu wa wene ka. Yahaya yanka ta idani i vuma manyan tsara u ratsanaka ili i'ya i'ari a zuba. Ire i'ya pini ushani i ureve ili i'ya i'ari a tagarada u na vi, shegai akani a pige yi a'ari upuwin wa kpm a ka savada a da wa. Akani yi a da na: Yesu Kawauwi u lya ta kaci ka ityoni i cingi gba a asu kau-kau. Kain ka ta a utuwa ka a ka vutala Kanangasi n ityoni i cingi a kushiva ku akina, kpm zuba u savu n likimba u savu a ka tuwa ta a asu u aza da a tonoi Yesu a rongo kabolo n eyi na ndishi n shinga n maci.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Kadyanshi ka ili i'ya ya tuwa ka Yahaya (1:1-8)

Kuwene ku Asheku a uma (1:9-20)

Ikanikorongi ubana a A'uwa a Atoni a shindere (2:1-3:22)

Kuwene ku ulya kayala a zuba (4:1-11)

Maku ma tagarada n cirakpa tsu shindere (5:1-6:17)

Ulya kayala a kapala ka karatsu ka tsugono tsu Kashila (7:1-17)

Avana a shindere (8:1-11:19)

Ubungu n adin a re (12:1-13:18)

Kuwene a kaci ka afada a Kashila n ukirana u ne (14:1-15:8)

Abelu a shindere a upan u Kashila (16:1-21)

A lya ta kaci ka atokulalu a Kashila (17:1-20:10)

Afada a makorishi (20:11-15)

Zuba u savu n likimba u savu (21:1-8)

Urishelima u savu (21:9-22:5)

Ugono u Kawauwi (22:6-21)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Ili i'ya Kashila ka wenikei Yesu Kirisiti Kawauwi i'ya na, tsara Yesu tonuko agbashi a ne ili i'ya Kashila ka zuwa i gita

gogo. Aku Yesu suki katsumate ka zuba ka ne ka wenike kagbashi ka ne Yahaya.

² Yahaya vi kpm u dansai gb̄a ili i'ya u wenei a ukuna u kadyanshi ka Kashil̄a, n ili i'ya kpm Yesu Kawauwi u danai n i'ya u yain.

³ Kashil̄a ka zuwuka t̄a uza d̄a baci dem u yankai aza roku kaneshi u idani i akani a na yi un̄a u shinga; wata, akani a ili i'ya ya gitasa gogo-na n i'ya ya tuwa ya git̄a a kapala. Wa zuwuka t̄a dem uza d̄a u panai a d̄a kpm u nak̄ai a d̄a karinga. Kpaci a'ayin a yan d̄e evu a d̄a gb̄a ili i na yi ya git̄a.

Idyani ubana a a'uwa a Atoni a shindere

⁴ Ukanikorongi u d̄a Yahaya korongi ubana a asu u a'uwa a Atoni a shindere a d̄a a'ari a Asiya.*

N yan t̄a kvasu tsar̄a Kashil̄a ka wenike d̄a ukuna u shinga u ne n̄a ndishi n shinga. Kashil̄a uza d̄a war̄i pini caupa, aya dem war̄i gogo-na, kpm aya wa tuwa. Kpm dem a'ulu a shindere a Kashil̄a a d̄a a'ari a kapala ka karatsu ka tsugono tsu ne a ka yanka d̄a t̄a dem nala.

⁵ Nala dem Yesu Kawauwi, uza d̄a u tsu dansa ukuna u mayun a ukuna u maci u Kashil̄a. Aya uza u kagit̄a a asuvu a aza d̄a a 'yanḡai a ukpa. Aya uza d̄a wa lya tsugono tsu ngono n likimba.

Aya uza d̄a wa ciga tsu, uza d̄a u zuwa tsu tsu lai a ucira u unyushi u cingi u tsunu an u wotsongi mpasa kpm u kuw̄ai adama a tsunu.

⁶ Adama a nala, tsu woko d̄e kagali ka ne; wata, adarak̄pi aza d̄a a ka gbashika Kashil̄a Tata u ne. Asak̄a Yesu Kawauwi u tsar̄a tsupige n ucira hal ubana bawu utyoku! Ami.

⁷ Webele, aya la wa tuwa a asuvu a alishi! Ya dem wa wene yi t̄a, hal n aza d̄a dem a zuwai a sapa yi n kasovu. Aletsu a likimba gb̄a a ka sa t̄a cika n unamgbukatsum̄a adama a ne. Eye, nala wa git̄a! Ami.

⁸ Magono ma Zuba Kashil̄a u dana t̄a, “Mpa Alfa† mpa dem Omega.†† Wata, mpa Kagit̄a mpa dem Makorishi. Mpa mar̄i gogo-na, mpa uza d̄a war̄i pini caupa, mpa kpm ma tuwa. Mpa Uza u Ucira Gb̄a.”

Kuwene ku Yahaya a kaci ka Kawauwi

⁹ Mpa Yahaya, mpa dem Katoni ka a asuvu a Kawauwi tyoku u d̄e, a yan mu t̄a dem mavura tyoku d̄a a yanka d̄a. Mpa dem uza u te u d̄a a asuvu a tsugono tsu Kashil̄a tyoku u d̄e, kpm u kan̄a t̄a n kawunku upana u ikyamba u va tyoku d̄a

* **1:4** Asiya uyamba u d̄a a Roma u d̄a gogo-na a ka isa Turukiya. † **1:8** Alfa n Omega alya idyani i kagit̄a n i makorishi a asuvu a idyani i Tsheline. Dana d̄a u danai wa t̄a pini kahu a yain ko ndya wa, kpm wa yan t̄a pini hal ubana bawu utyoku.

dem i kawunki. A banka mu tā a Patumo uyamba u mere u mini, a asakā mu de adama a da n yain kuḅari ku kadyanshi ka tsugono tsu Kashilā, n ukuna u mayun u da Yesu Kawauwi wenikei.

¹⁰ Kain ka Asheku, Kulu Keri ku Kashilā ku tonoi nā mpa, aku n panai kalagatsu ka ucira a kucina ku va yavu mawura ma kavana.

¹¹ Kalagatsu ki ka danai, “Korongu ili i'ya va wene vi a asuvu a tagarada aku vu suku u da a a'uwa a Atoni a da a'ari a ilyuci i shindere i na yi: Afisu, n Simirana, n Birigama, n Tayatira, n Saridisa, n Filadalifiya, n Lawudukiya.”

¹² An n kpatalai tsara n wene uza da wa dansa na mpa, aku n wenei ashampatsu a ncikalū a shindere a da a yain n zinariya. ¹³ A mere ma ashampatsu a ncikalū mi, uza roku u da pini uza da u rotsoi Maku ma Vuma u'uki n matogo ma bululu ma ma rawai a makoto ma kune. Wa tā dem n kunya ku uwambana ku kagbodo ka a cai n zinariya uwambani a makamba ma ne.

¹⁴ Kenji ka ne kpm pun yavu tsugbere, a'eshi a ne yavu kapeli ka akina.

¹⁵ Adeshikpetsu a ne kpm a ka laḁa yavu urim u shili u da a gboroi sarara. Mawura ma kalagatsu ma ne yavu mawura ma mini ma pige ma ma rukpasa.

¹⁶ U banai atala a shindere a kukere ku ulyaki ku ne, n burundu u kulya u da wari n unā u kulya u re wari uwuta a unā u ne. Upetiwa'eshi u ne kpm wa laḁa yavu kaara a kaci.

¹⁷ An n wene yi, aku n rukpai a kapala ka ne yavu kuwa da n kuwai. U tadanku mu kukere ku ulyaki ku ne, u danai, “Kotsu vu pana uwonvo wa. Mpa Kagita mpa dem Makorishi.

¹⁸ Mpa uza da u tsu naka uma. Mari n kuwa ta, shegai gogo-na ma ta n uma hal ubana bawu utyoku. Ma ta na nkukpunku n da n naka mu ucira u ukukpa ko kpm n gbagirya asu u da akushe a'ari, aku n gonuko le n uma.

¹⁹ “Korongu gba ili i'ya vari a uwenishe gogo-na vi a tagarada, n ili i'ya kpm ya tuwa ya gita ubana a kapala.

²⁰ Kalen ka kari pini usokongi ka atala a shindere a da vu wenei a kukere ku ulyaki ku va, n ka ashampatsu a ncikalū a zinariya a shindere yi ka na: Ashampatsu a ncikalū yi a da a'uwa a Atoni a shindere. Atala a shindere kpm a da atsumate a zuba a da a ka wundya a'uwa a Atoni a shindere yi.

2

Akani ubana a Afisu

¹ Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci

i Afisu. Mpa uza da ma ban̄a atala a shindere a kukere ku ulyaki ku va ma wala a asu u da ashampatsu a ncikalū a shindere a zinariya a'ari vi, mpa ma suku akani a na yi ubana ara vunu:

² N reve ta gba ili i'ya va yan. N wene ta manyan ma vunu n akawunki n ahankuri a vunu. N revei vu 'yuwan ta ama a cingi. Vu kondoi kpm aza da a danai ele asuki a da, kpm a da tani wa, vu cinai aza a kaan̄a a da.

³ Vu kawunku ta upana u ikyamba adama a va, kpm katakasuvu ka vunu ka ta pini n ucira tyoku da vari mu utono.

⁴ "Shegai u kana ta n barana vu a ukuna u roku. Vu buwa kpm n uciga tyoku da vari va yan a'ayin a da vu gitai vu wushuki na mpa wa.

⁵ Kotsu vu asansa n tyoku da vu rukpai a asuvu a unyushi u cingi wa! U kana ta vu asaka uyansa unyushi u cingi, vu rongo uma tyoku da vari vu yain a'ayin a da vu gitai vu wushuki na mpa. Vu lya baci kapala n uyansa unyushi u cingi, ma tuwa ta n yan vu mavura a asu u da ma takpa kashampatsu ka macikalū ki a asu u da kari vi.

⁶ Shegai ili i shinga i'ya va yan i'ya na: Vu kovo ta ili i'ya atoni a aza a Nikala* a ka yansa, tyoku da dem mpa n kovoi ili i'ya a ka yansa.

⁷ "Uza da baci wari n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni! Ma asaka ta aza da a lyai kaci a lyai madanga ma ma naka uma ma mari a asu u uwunvugusa a zuba."†

Akani ubana a Simirana

⁸ Aku u tonuko mu, "Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Simirana. Uza da wari a Kagita n Makorishi, kpm wari u kuwai shegai gogo-na u 'yanga de, aya wa suku akani a na yi:

⁹ N reve ta upana u ikyamba n unambi u vunu, shegai va ta n utsari! N reve ta kadyanshi ka cingi ka ama a dansai a kaci ka vunu. A da ele ama a Kashila a da, shegai nala a'ari wa. Ele aza a Kanangasi† a da a'ari.

¹⁰ Kotsu vu pana uwonvo wa, vu ci6a baci n icun i upana u ikyamba u da va tuwa va so. N tonuko vu, Kalapansi ka zuwa ta a zuwa a aza roku a de a kuwa ku a'ali tsara a kondo da, kpm ya pana ta ikyamba hal a'ayin kupa. Lya kapala n utono karara, ko u kana baci a wuna vu, ma naka vu ta funi u uma u da bawu wari n utyoku u woko vu katsupi ka ulya kaci.

* 2:6 Atoni a Nikala awenishiki a kaan̄a a da, aza da a ka ciga ama a rongo a ulyasaka ameli kayala kpm a yansa tsishankala. † 2:9 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

11 “Uza ḏa baci wari n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni! Aza ḏa baci a lyai kaci ka ucira u cingi, a ka doku a kuwa kpmam ire wa.”

Akani ubana a Birigama

12 Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Birigama.‡ Uza ḏa wari n burundu u kulya u ḏa wari n unā u kulya u re, aya wa suku akani a na yi:

13 N reve tā vā tā ndishi a ilyuci i'ya Kanangasi ka lya tsugono. Avu Katoni ka vā ka ka maci, kpmam vu asaka mu utono wa. Vu wushuku tā tun a'ayin a ḏa a zuwai Antiba kuwai pini a ilyuci i ḏe, asu u ḏa Kanangasi ka lya tsugono. U wenishike tā ama maco a asu u kadyanshi ka ne n manyan ma ne, an eyi Katoni ka vā ka.

14 “Shegai u kana tā n barana vu a ukuna u na. Ama roku a asuvu a kabolo ka vunū a ka tono tā uwenishike u Bala'am, uza ḏa u wenikei Balaku tyoku ḏa wa zuwa aza a Isara'ila a yain unyushi. Balaku zuwa le tā a takumai inyama i'ya a yankai ameli a le udarakpa. U zuwa le tā dem a yain unyushi u tsishankala. ◇

15 Aza roku a ḏe a ka tono tā uwenishike u aza a Nikala, adama a nala a yan tā unyushi u cingi tyoku ḏa aza a Isara'ila a yain.

16 Gogo-na kpatala a unyushi u vunū! Vu yan baci nala wa, ma tuwa tā ara vunū gogo n shilakana n ama a nala yi n burundu u ḏa wa wuta a unā u vā vi.

17 “Uza ḏa baci wari n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni! Aza ḏa a lyai kaci, ma naka le tā a asuvu a mana ḏa a'ari a sokongi. Ma naka tā ya dem katali ka pun ka a korongi pini kala ka savu. Uza ḏa u wushai katali ka nala aya koshi wa reve kala ka nala ki.”§

Akani ubana a Tayatira

18 Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Tayatira. Maku ma Kashila,† uza ḏa a'eshi a ne a'ari yavu kapeli ka akina, kpmam adeshikpetsu a ne a'ari yavu urim u shili u ḏa a gboroi, aya wa suku akani a na yi ubana ara vunū:

19 N reve tā gbā ili i'ya va yansa. N reve tā ya cigangbana tā, kpmam edā Atoni a vā ḏa mayun. N reve tā kpmam tyoku ḏa

‡ 2:12 A ilyuci i Birigama, a'uwa a ameli a ḏa pini a asu u ḏa ama a tsu lyasaka magono ma Roma kayala yavu Kashila ka. Asudarakpa u ḏa pini evu u ḏa a tsu lyaka kameli ka Zeyu kayala. Birigama ḏa kami ka asu u ḏa tsugono tsu Kanangasi tsari a likimba. ◇ 2:14 Mkc. 25:1. § 2:17 Aza a Yahuda a wushuku tā Irimiya matsumate u sokongi magbodo ma mana a Akpati u Kazuwangbani. A'ayin a makorishi, a ka wene tā ma aku a lyatangu ama n u ḏa.

i tsu ɓaŋga atoku, n reve ta kpm vu kawunki n ahankuri. N reve ta gogo-na ya yan ta ili i'ya i lai a'ayin a da i gitai i wokoi Atoni a va.

²⁰ Shegai u kana ta n ɓarana vu a ukuna u roku. Avu vu kangu Jezebe uka u nala vi wa, uza da u yain kaɓan an u danai eyi matsumate ma Kashila ma. An wa wenishike, u puwunsa ta agbashi a va tsara a yain unyushi u tsishankala a lyai kpm ilikulya i'ya a darankpai ameli.

²¹ N naka yi ta kabala tsara u kpatala u asaka unyushi u cingi u ne, shegai u 'yuwan ta u asaka tsishankala tsu ne.

²² Adama a nala ma zuwa yi ta u yain maɓala. Ma zuwa ta aza da a yain tsugbani n eyi dem a pana ikyamba cika. Ma yan ta nala gogo-na a 'yuwan baci u'asaka tsicingi tsu le tsa a ka yansa.

²³ Ma wuna ta aza da a wokoi mmuku n ne. Aku a'uwa a Atoni gba a reve an n revei uyawunsa u le kpm n ili i'ya a ka ciga. Ma yan ta ya dem mavura tyoku da unyushi u ne wari.

²⁴ Aza roku a asuvu a de aza a Tayatira a tono uwenishike u ne wa. I rotsongusu ili i'ya aza da a wokoi mmuku n ne mi a isaɪ “ili i usokongi i pige i Kanangasi”^{*} wa. Ma tonuko da i yain ili i roku kpm wa,

²⁵ shegai i lyai kapala n i toni mu mayun mayun hal n tuwa.

²⁶⁻²⁸ “Ma asaka ta aza da a lyai kaci ki a tsara ucira ucun u te u ulya tsugono tsa Tata u va u naka mu. Ma yan ta nala a asu u aza da a ka lyai kapala n uyansa ili i'ya n tonuko le a yansa, hal ubana makorishi ma likimba. Ma asaka le ta a tsara ucira u ulya tsugono tsa aletsu gba. A ka lyai baci tsugono tsu nala tsi, a ka shamgba ta n ucira, kpm a ka gbashangu le ta tyoku da ama a tsu tashasa mgbodo n cin. Ma naka le ta dem katala ka ka tsu wantukpa n kpasani ku de ka woko iryoci i ulya u kaci u le.[†]

²⁹ Uza da baci wari n atsuva a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni!”

3

Akani ubana a Saridisa

¹ Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Saridisa. Uza da wa lyai tsugono tsu a'ulu a shindere a Kashila, kpm wa ɓana atala a shindere, aya uza da wa suku akani a na yi: N reve ta ili i'ya va yansa. Ama a dana ta va ta n uma, shegai avu kakushe ka.

^{*} **2:24** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi. [†] **2:26-28** Katala: An u wokoi a'ayin a nala yi ama a wushuki an atala a ka yanka le ili i roku a uma u le, a naka uza ucira a kaci ka katala ka ka lakai ucira gba u woko ta yavu ucira u kuyante u Kawauwi, u da a ka pece n eyi.

² 'Yanga! Kenu da ucira u vunu u wokoi, kpm u yan de evu n ukotso. Adama a nala, gbatangu ili i'ya i buwa vu vi. N wene ta ili i'ya vari uyan i cina i'ya Kashila ka va ka ciga vu vu yain wa.

³ Kotsu vu asansa n ili i'ya vu wushai n i'ya vu panai wa. Tono i'ya, kpm vu kpatala vu asaka unyushi u cingi u vunu. Vu 'yanga baci wa, ma tuwa vu ta a'ayin a da bawu vu zuwai ma tuwa, tyoku da kaboki ka tsu tuwa.

⁴ Aza roku a de a asuvu a Saridisa a nangasa aminya a le n ashinda a unyushi u cingi wa. Ama a nala a ka uka ta aminya a pun aku a wala kabolo na mpa, adama a da a ratsa ta a yain nala.

⁵ Uza da baci u fudai u lyai kaci ka ucira u tsicingi, wa uka ta aminya a pun tyoku u ama a nala yi. Ma cimbusa kala ka ne a asuvu a Tagarada u Aza a Uma wa. A'ayin a da baci mari kushani a kapala ka Tata u va n atsumate a zuba a da a ka gbashika yi, ma dana ta bawu malala n reve ta vuma u na vi.

⁶ "Uza da baci vari n atsuva a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni!"

Akani ubana a Filadalifiya

⁷ Aku u tonuko mu, "Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Filadalifiya. Uza da vari uwulukpi n mayun wa ta ukani n makupunki ma Dawuda.* U giduwa baci utsutsu, uza wa la wa fuda wa gbagirya u da wa. Kpm u gbagirya baci utsutsu, uza wa la wa fuda wa giduwa u da wa. Aya uza da wa suku akani a na yi:

⁸ N reve ta ili i'ya va yansa. N reve ta ama a bidya vu vu woko uzapige wa. Vu tono ta uwenishike u va, kpm kain ka la ka vu danai, "N kpa da ureve Yesu wa." N giduwa ta utsutsu a kapala ka vunu u da bawu uza wa fuda wa gbagirya.

⁹ Gogo-na va wene ta ili i'ya ma yan n ama da a'ari aza a Kanangasi.† A dana ta ele ama a Kashila a da, shegai ele aza a ka ban a da. Ma zuwa le ta a tuwa a kudangu a kapala ka vunu. Nala wa wenike le ta an ma ciga vu cika.

¹⁰ Vu kawunku ta tyoku da n tonuko vu vu yain. Adama a nala, ma kangu vu ta a'ayin a da baci ma tuko ama a likimba ukondo u pige.

¹¹ Ma ta utuwa gogo. Lya kelime n ugbama a asuvu a upityanangu u vunu, kotsu uza roku u wusa vu funi u da va wusha an vu lyai kaci wa.

¹² Ma zuwa ta vuma da u lyai kaci ka ucira u cingi u nala vi, u woko kadawatsu ka roku ka ka banga Kuwa ku Kashila

* 3:7 Makupunki ma Dawuda ma wenike ta an vari n ucira u da wa lya tsugono.

† 3:9 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

ku Kashilā ka vā. Vuma u nala vi wa rongo tā pini maco. Ma korongu tā kpm a'ala a re a ikymba i ne: kala ka Kashilā ka vā, n kala ka Urishelima u Savu, u da wari ilyuci i savu i Kashilā ka vā, u da wa cipa a asu u Kashilā a zuba. Ma koronku yi tā kpm kala ka savu ka vā.

13 “Uza da baci wari n atsuva a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni!”

Akani ubana a Lawudukiya

14 Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Lawudukiya. Aya Nala Wari, eyi dem uza da u wenei ukuna vi da, kpm uza u maci uza da u tsu dansa ukuna u mayun kain dem. Ara ne da Kashilā ka yain ili gba. Aya uza da wa suku akani a na yi:

15 N reve tā ili i'ya va yansa. Kpm vā yuwu ko shen[‡] wa. Wari wa la tā tsulobo vāri baci ili i te a asuvu a le.

16 An u wokoi avu mere-mere ma vāri, avu uza u yuwu u da ko uza u shen wa, ma 'yuwan vu tā.

17 Vu dana tā, 'Mpa uza u utsari u da, kpm n cirangusuku tā kaci ka vā udukuyan. Ma ciga kpm ili i roku wa, ko kenu.' Shegai vu reve tyoku da vāri mayun wa: Avu ili i uwono i'ya kpm ili i iyali, uza da u tsu ciga ili dem. Avu karumba ka kpm kataba ka vāri.

18 Adama a nala, ma naka vu tā adooki vu tsila zinariya u da ma denge. Zinariya da a darakpai kpm a wulukpei u da na. Tsila u da kotsu vu yain utsari. Vu tsila kpm aminya a pun a da ma denge vu ukunka kaci ka vunu, tsara vu asaka upana uwono an vāri kataba. U gan tā dem vu tsila aguma a a'eshi a da ma denge tsara vu gbara a a'eshi a vunu, kotsu vu fuda vu wene.

19 “Aza da ma ciga alya ma bara kpm ma yan mavura. Matsa vu asaka unyushi u cingi u vunu.

20 Panai! Ma tā kushani a utsutsu mari u'isa, “Azakuwa!” Uza da baci u panaka mu, aku u tonuko mu n uwa, ma uwa tā, aku n lyai ilikulya kabolo n eyi.

21 “Aza da a lyai kaci, a ka dusuku tā na mpa a karatsu ka tsugono tsu va, tyoku da mpa dem n lyai kaci n dusuki n Tata u va a karatsu ka tsugono tsu ne.

22 “Uza da baci wari n atsuva a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni!”

4

Yahaya wenei zuba

[‡] 3:15 Pini na, “Shen” kalen ka ne ka unaka kaci a asu u manyan ma Kashilā, “Yuwu” kpm ukpada u unaka kaci a asu u manyan ma Kashilā.

¹ An n kotsoi uwenishe u ili i nala yi gba, aku n lyai kapala n uwene kuwene. N wenei utsutsu ukukpi ubana a zuba. Aku uza da wari n kalagatsu tyoku u kavana vi u yain kadyanshi na mpa u danai, “Yuwā utuwā pini na ma wenike vu ta ili i'ya ya gitā bamu n i nala yi.”

² Kute-kute Kulu Keri ku Kashilā ku tonoi na mpa, aku pini a zuba vi n wenei karatsu ka tsugono n uza roku pini ndishi.

³ Uza da u dusuki pini vi, wa wakanasa san n mini ma avuku tyoku u atali a tsulobo. Kasomini ka pini ka lafa cika ukyawin n karatsu ka tsugono tsi.

⁴ Aratsu a tsugono kamanga n a nishi a kyawain karatsu ka tsugono tsi. Nkoshi kamanga n ama a nishi a da a'ari pini a zuba u le. A ukusa ta aminya a pun n ifuni i zinariya a a'aci a le.

⁵ Ili i na yi i'ya i'ari uwutusā a karatsu ka pige ki: ulada, n mawura ma pige, n makpankashilā. Avasu a shindere yi a da a'ulu a shindere a Kashilā a nala yi a'ari a utasa a kapala ka karatsu ki.

⁶ Nala kpm dem a asu u da a kirai a kapala ka karatsu ka tsugono tsi u rotso ta kushiva ka kari pun cika ka lafa yavu madubu ma ma wundyamgbanaka.

Ili i uma i nishi i'ya i kyawain karatsu ki, kaon dem i te. Ili i nala yi i'a ta n a'eshi kapala n kucina.

⁷ I kagitā i'a ta n kaci tyoku u gabako. I ire kpm kaci ka ne tyoku u kagono ka kanaka. I tatsu i'a ta n upetiwa'eshi tyoku u vuma. I nishi yi kpm i rotso ta kajambu ka ka imkpusa.

⁸ Ili i uma i nishi yi, ya dem wa ta n ashan a teli, ikyamba i le kpm i'a ta upali n a'eshi, hal n kere ka ashan ki dem. Kaara n kayin a tsu asaka ushipa wa:

“Magono ma Zuba uza u uwulukpi u da. Uza u uwulukpi u da.

Uza u uwulukpi u da.

Aya Kashilā Uza u Ucira Gba.

Aya uza da wari caupa, aya dem wari gogo-na, kpm aya wa tuwa.”

⁹ Ili i uma i nala yi i lyai kapala n i cikpali uza da wari ndishi a karatsu ka tsugono ki. I naka yi kpm tsupige n ucikpa. Aya uza da wari n uma hal ubana bawu utyoku.

¹⁰ Nkoshi kamanga n ama a nishi n nala mi dem n kudangi a kapala ka uza da wari ndishi a karatsu ka tsugono ki. Tyoku da a'ari pini ulyaka uza da wari n uma hal ubana bawu utyoku kayala, aku a zuwusai ifuni i le a kapala ka karatsu ka tsugono ki a danai,

¹¹ “Magono ma Zuba n Kashilā ka tsunu,

u lobono ta vu wushi icikpali, tsupige, n ucira kpaci ada vu gain i'ya.

Ada vu yain ili gba,

vu yain i'ya tyoku da i'ari
adama a da nala va ciga i'ya.”

5

Maku ma Kondom ma kukpa tagarada

¹ Ili i roku i'ya kpm n wenei a kuwene ku va i'ya, vuma da wari ndishi a karatsu ka tsugono ka nala ki wa ban tagarada u da wari waraka u bululu n ikorongi* a apashi a re gba. Kashila ka katala ta u da kpm u padarai u da mai n cirakpa† tsu shindere n ili i uzuwa iryoci.†

² Aku n wenei kpm katsumate ka zuba ka ucira, kari kadyanshi n kalagatsu ka ucira, ka danai: “Ya ratsai u fukpa cirakpa tsi aku u barakpa tagarada vi?”

³ Shegai uza wa la a zuba ko a likimba ko kpm a kere ka iyamba uza da u ratsai u kukpa tagarada vi u yain u da kaneshi wa.

⁴ Aku n rongoi a kushen cika, kpaci ko uza wa la u rawai u kukpa u da u yain kaneshi wa.

⁵ Aku uza u te a asuvu a nkoshi mi u tonuko mu, “Pada kushen ki! Wene na, uza roku u da pini uza da u lyai kaci. Aya a tsu isa Gabako, magono ma, uza da u wutai a asuvu a kaletsu ka Yahuza. Aya matsukaya ma pige ma Dawuda Magono. Aya uza da wa fuda wa fukpa cirakpa tsu shindere tsu nala tsi, aku u barakpa tagarada vi.

⁶ Aku n wenei Maku ma Kondom kushani a mere ma asu u karatsu ka tsugono ki. Ili i uma i nishi i nala yi na nkoshi mi n kyawan yi. Ikyamba i ne i'a ta yavu ama a'ari a wuna yi a yankai ufarakpa. Wa ta n avana a shindere n a'eshi a shindere, a da a'ulu a shindere a Kashila a nala yi a da Kashila ka suki ubana a abon a likimba gba.

⁷ Maku ma Kondom mi ma banai ma bidyai tagarada u da uza da wari ndishi a karatsu ka tsugono wa ban a kukere ku ulyaki ku ne ki.

⁸ An wari pini uyan nala, aku ili i uma i nishi na nkoshi kamanga n ama a nishi yi a kudangi a kapala ka ne. Ya dem wa ban molo n kabelu ka zinariya. Kabelu ki ka ta ushadangi n ili i magulani i'ya i'ari kushani ka kvasu ka ama aza da a ka gbashika Kashila.

⁹ Aku a shipai ushipa u savu u na:
“Vu ratsa ta vu bidya tagarada vi

* **5:1** Tagarada u da wari waraka u bululu: A'ayin a nala a tsu yan ta itagarada i le a waraka u te u bululu, aku a katala u da a mmuku ma alangu. † **5:1** A'ayin a nala yi, a tsu kimba ta ukanikorongi n cirakpa aku a zuwa iryoci a kucingi i'ya ya wenike uza u ili. A kukpa baci u da she cirakpa tsi tsu fukpa kpm ko uza wa fuda kpm wa kimba u da tyoku da wari caupa wa. Uza da uza u ili u dangasai aya koshi wari n ucira u da wa fukpa iryoci yi.

vu fukpa cirakpa tsi vu barakpa u da.
 Ili i'ya i zuwai i'ya, ama a'ari a wuna vu ta,
 kpm mpasa n vunu n wokoi katsupi
 an vu wutukpai ama a agali kau-kau, n aletsu, n ama, n
 iyamba,

kpm gogo-na ama a Kashila a da a'ari.

¹⁰ Vu zuwa le a woko kagali ka ne; wata,
 adarakpi aza da a ka gbashika Kashila.
 Kpm a ka lya ta tsugono tsu likimba.”

¹¹ Aku n doki n webele, n panai atsumate a zuba a ka
 shipa. Kakuma ka le ka kari ukece wa.‡ A kyawain karatsu
 ka tsugono ki n ili i uma i nishi na nkoshi mi.

¹² Aku a shipai n alagatsu a ucira:

“Tsa cikpala ta Maku ma Kondom
 ma a'ari a wunai vi,
 adama a ucira u pige,
 n utsari, n kakiri n ucira u ne.
 Wa wusha ta karinga n tsupige,
 n icikpali cika!”

¹³ Aku n panai gba ili i uma ya shipa; wata, gba i'ya i'ari
 a zuba, n likimba, n i'ya i'ari a kere ka likimba, n asuvu a
 kushiva. Ushipa u le vi u da na:
 “Uza da wari a karatsu ka tsugono
 kabolo n Maku ma Kondom mi
 wa ta n karinga ka pige
 n icikpali, n tsupige, n ucira
 hal ubana bawu utyoku.”

¹⁴ Aku ili i uma i nishi yi a wushuki, “Nala wari!” Nkoshi mi
 kpm n kudangi n lyaka yi kayala.

6

Maku ma Kondom ma fukpai cirakpa

¹ Aku n wenei Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa
 tsu kagita a asuvu a tsu shindere, pini nala, n panai ili i
 uma i te a asuvu a i nishi yi i yain kadyanshi n kalagatsu ka
 makpankashila, u danai, “Tuwa!”

² An n webele, aku n wenei kadoki ka eri. Uza da kpm u
 yuwai ka vi wa gana utaun, aku u wushai funi. Wa wala ili
 i ne yavu uza da u lyai kaci ka kuvon ushani, kpm wa doku
 wa lya.

³ Aku Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu ire, pini
 nala, n panai ili i uma i ire i danai, “Tuwa!”

⁴ Aku kadoki ka roku ka shili yavu akina ka wutai. Uza da
 u yuwai ka vi u wusha ta ucira u da wa zuwa ama a likimba

‡ 5:11 Kakuma ka atsumate a zuba yi ka rawa ta azu azu hal ubana a asu azu azu
 kupa bawu utyoku.

a shilakana utyoku u le, tsara a wunamgbana a asu u kuvon. Uza da wa walaka ka vi u wusha ta burundu u pige.

⁵ Aku Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu tatsu. N panai ili i uma i tatsu yi i danai, "Tuwa!" An n webele, aku n wenei kadoki ka lima. Uza da kpm u yuwa ka vi wa banga ili i ukondugo araji a kukere ku ne. ⁶ Aku n panai ili i roku i'ya kalagatsu ka ne ka wutusa a mere ma ili i uma i nishi i nala yi. Ka danai, "Ikebe i'ya vuma wa tsara a manyan ma uliva,* i'ya a tsu tsupa ikebe i kakundatsu ka te ka ityabi.† Ikebe yi kpm unu u te u da n i'ya a tsu tsilaka akundatsu a tatsu a ilya. Kpm kotsu vu nangasa manivi ko mini ma cinwi mi wa!"

⁷ Aku Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu nishi, pini nala, n panai ili i uma i nishi yi i danai, "Tuwa!"

⁸ An n webele, aku n wenei kadoki ka kari dusu. Uza da u yuwa ka vi kala ka ne ka Ukp, uza da a ka isa Asu u Akushe wari utono uza u kagita vi evu evu. Kashila ka pecei ama a likimba aƙaci a nishi. Ukp n Asu u Akushe a wushai ucira u da a ka wuna kaƙaci ka te a asu u kuvon, n kambulu n usara kau-kau, na nnama n kakamba.

⁹ Aku Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu tawun. N wenei a'ulu a aza a maci a cuku tsu asufarakpa. Ama a na yi alya aza da atokulalu a wunusai adama a kadyanshi ka Kashila ka maci ka a dansai.

¹⁰ A'ulu yi a 'yangasai alagatsu n ucira a danai, "Ashikapige, avu uza u uwulukpi u da, kpm uza u mayun! Tsa folo vu, kotsu vu barakpa wa vu yanka aza a likimba a da a wunusa tsu afada kpm vu yan le mavura."

¹¹ Aku Kashila ka nakai ili i uma yi ya dem matogo ma pun ma bululu, u tonuko le a wunvuga kenu hal she atokulalu a le a wuna atoku a tsugbashi a le; wata, atoku a le hal she a shadangu kakuma ka ama ka Kashila ka zuwuka le.

¹² Aku n wenei Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu teli. Likimba gbada n ucira. Kaara ka naka kpm katyashi wa, aku karimbi ka kimbai asu gb. Uwoto u wokoi san yavu mpasa.

¹³ Atala a rukpusai a zuba utuwa a likimba tyoku da apopi a gburu a tsu rukpusa uwule u ucira u sakata le baci.

¹⁴ Zuba katalai yavu kajiba ka a katalai aku a takpai ka. Nsasa n iyamba i mere ma mini a 'yangasai a asakai asu u da a'ari caupa vi adama a ugba da vi.

¹⁵ Pini nala, ama hal na ngono a matsai tsara a kpawunsa a a'aburu ko kpm a mere ma atali a ugadi a nsasa. Azapige a gomunati, n atigi dem a boloi tsara a kpawan. N wenei dem

* 6:6 Kondo "Ikebe i azurufa" a kaci ka idani ka "Ikebe" a Idani i U6anga.

aza a utsari, n aza a ucira a ka kpawunsa. Hal n agbashi n aza da bawu a'ari agbashi dem a ka kpawunsa.

¹⁶ A'ari u'isasa nsasa n atali, a ka dansa, "Tsa folo da, tuwai i rukpa tsara i sokongu tsu kotsu uza da wari ndishi a karatsu ka tsugono ka nala ki u wene tsu wa, kpam Maku ma Kondom mi ma fuda ma yan tsu mavura wa.

¹⁷ Mayun da Kain ka upan u Kashila n Maku ma Kondom mi ka a ka yanka ya dem mavura ka rawa de, kpam uza wa la wa la a upana u ikyamba u nala vi wa."

7

Ili i uzuwa iryoci i aza a Isara'ila

¹ An nala wurai, aku n wenei atsumate a zuba a nishi kushani a abon a nishi a likimba, a kana uwule u nishi tsara uwule u lapana a likimba ko a kushiva kpam ko a madanga wa.

² Aku n wenei kpam katsumate ka roku ka wuta a kasana, wa gana ili i uzuwa iryoci i Kashila Uza u Uma. U yankai atsumate a nishi a da a naka ucira a foro iyamba n kushiva kadyanshi n kalagatsu ka ucira.

³ U danai, "Kotsu i asaka uwule u nangasa iyamba, n kushiva ko kpam ndanga wa, she a'ayin a da tsu zuwusukai agbashi a Kashila ka tsunu iryoci n ili i uzuwa iryoci i ne a acen a le.

⁴ Aku n panai kalagatsu ka isa kakuma ka lamba u ama da atsumate yi a yankai iryoci n ili i uzuwa iryoci i Kashila a acen a le yi. Kakuma ka ama ki ka azu amangatawun n azu amangare n azu a nishi (144,000). Ama a na yi alya mmuku n tsikaya m aletsu kupa n a re a aza a Isara'ila. Aza da atsumate yi a zuwusukai iryoci yi alya:

⁵⁻⁸ A zuwuka ta ama azu kupa n azu a re (12,000) a kagali ka Yahuza, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Roben iryoci.

A zuwuka ta ama azu kupa n azu a re a kagali ka Gadu, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Ashiru iryoci.

A zuwuka ta ama azu kupa n azu a re a kagali ka Nafutali, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Manase iryoci.

A zuwuka ta ama azu kupa n azu a re a kagali ka Saminu, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Levi iryoci.

A zuwuka ta ama azu kupa n azu a re a kagali ka Isaka, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Zebulun iryoci.

A zuwuka ta ama azu kupa n azu a re a kagali ka Isuhu, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Bayami iryoci.

Kakuma ka ama ka lyakai Kashila kayala

⁹ An nala wurai, aku n webelei pini nala, n wenei kakuma ka ama ushani ka ka wurai ukece. A wuta ta a asuvu a iyamba, kagali, ama n aletsu a likimba gba, aku a shamgbai

a kapala ka karatsu ka tsugono ki n Maku ma Kondom mi. A ukusai aminya a pun cika kpmam ya dem wa ɓaṅa avuku a mashuwan a kukere ku ne.

¹⁰ A ka salasa n kalagatsu ka pige, n a dansi,
 “Kashila ka tsunu ka n Maku ma Kondom uza da u wauwa tsu,
 Kashila ka tsunu uza da wari ndishi a karatsu ka tsugono.”

¹¹ Gba atsumate a zuba a shamgbai a kyawain karatsu ka tsugono ki kabolo na nkoshi n ili i uma i nishi yi. Aku a kudangusi a varai a'aci a le a iyamba a lyakai Kashila kayala.

¹² A ka dansa,
 “Mayun da,
 Kashila ka tsunu
 uzapige da, uza u ucira,
 n tsupige, n kakiri.
 Asaka tsu cikpala yi
 tsu cikpa yi
 tsu naka yi karinga
 hal ubana bawu utyoku.

Ami!”

¹³ Uza u te a asuvu a nkoshi mi u wece mu, “Ama da a ukusai aminya a pun yi an yayi? Nte a wutusai?”

¹⁴ Aku n wushunku yi, “Uzapige, mpa n reve wa, shegai avu reve ta.”

Aku u tonuko mu, “Alya aza da a soi upana u ikyamba u pige u nala vi bawu a kuwusai. A zasai aminya a le na mpasa n Maku ma Kondom, aku aminya a le a wokoi pun cika.

¹⁵ “Adama a nala a da a'ari kushani a kapala ka karatsu ka tsugono tsu Kashila. A tsu lyaka yi ta kayala kaara n kayin, a kuwa ku ne ka a tsu gbashika yi. Uza da kpmam wari ndishi a karatsu ki wa rongo ta n ele kpmam u kirana n ele.

¹⁶ “Ama a nala a ka doku a ka pana kambulu wa, a ka pana kpmam kakuli wa. Kaara ka doku ka damgbarasa le wa, usudugbi kpmam wa runukpa le wa,

¹⁷ adama a da Maku ma Kondom ma mari a mere ma asu u karatsu ka tsugono ki aya kaliniki ka le. Wa tono ta n ele ubana a asu u da mini ma ma tsu naka uma ma wutusa. Kashila kpmam ka yansasa ta gba meshi ma le.”

8

Cirakpa tsu makorishi

¹ An Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu shindere tsu makorishi tsu waraka u bululu vi, mawura ma la a zuba wa, hal ubana kagbidi ka ulapa u uwule.

² Aku n wenei atsumate a zuba a pige a shindere a da a shamgbai a kapala ka Kashila ki, a wushai avana.

³ Katsumate ka zuba ka roku kpmam kau ka tuw̄ai ka shamgbai a asud̄ar̄akpa. Wa ɓ̄an̄a kabelu ka zinariya ka urunukpusa ili i magul̄ani. U wusha t̄a ili i magul̄ani ushani i'ya u dar̄akpai kaɓolo n kvasu ka ama a Kashil̄a. Katsumate ki ka zuwai kune ku na ki a asud̄ar̄akpa u ɗa a yain n zinariya u ɗa w̄ari pini a kapala ka karatsu ka tsugono ki.

⁴ Aku k̄anḡa ka ili i magul̄ani ka katsumate ka ɓ̄an̄a a kabelu ki n kvasu ka ama a Kashil̄a ka 'ȳanḡai a zuba ubana a asu u ɗa Kashil̄a k̄ari.

⁵ Aku katsumate ki ka kenei tsikina pini a asud̄ar̄akpa vi u shad̄angi kabelu ki. U vut̄al̄ai ka a likimba, a rongoi uyansa mawur̄a icun kau-kau, n̄a mkpankashil̄a, n ulada, aku likimba gb̄ad̄ai cika.

Atsumate a zuba a ful̄ai avana

⁶ Aku atsumate a zuba a shindere a ɗa a ka ɓ̄an̄a avana a shindere a fobusoi tsar̄a a ful̄a.

⁷ An katsumate ka zuba ka kagit̄a ka ful̄ai kavana ka ne, aku atsumate a zuba a vut̄al̄asai mini ma atala n akina a ɗa a'ari kasatari n̄a mpasa a likimba. Akina yi a kul̄at̄angi kaɓaci ka te a asuvu a aɓaci a tatsu a likimba, a nangasai gb̄a ndanga n iceshi i'ya i'ari a kaɓaci ka nala ki.

⁸ Aku katsumate ka zuba ka ire ka ful̄ai kavana ka ne. A vut̄al̄ai ili i roku yavu masasa ma pige ma ma tasa n akina a asuvu a kushiv̄a. Kaɓaci ka te a asuvu a aɓaci a tatsu a kushiv̄a yi ka wokoi mpasa.

⁹ Gb̄a ili i'ya i'ari pini a kaɓaci ka nala ki i kuw̄ai, a'atsu a ɗa kpmam a'ari pini a namgbusai.

¹⁰ Katsumate ka zuba ka tatsu ka ful̄ai kavana ka ne, katala ka pige ka ka tasa yavu kav̄asu ka wut̄ai a zuba ka rukp̄ai. A asuvu a agat̄a a tatsu dem, ka rukp̄a t̄a a asuvu a agat̄a a te. A asuvu a a'eshi a mini a tatsu dem, ka rukp̄a t̄a a keshi ka mini ka te.

¹¹ Kala ka katala ki ka Agum̄a a Akoni, aku kaɓaci ka te a asuvu a aɓaci a tatsu a mini yi ka konikpoi. Ama ushani a kuw̄a t̄a adama a akoni a mini yi.

¹² Aku katsumate ka nishi ka ful̄ai kavana ka ne. Ili i roku i gbashai kaɓaci ka te a asuvu a aɓaci a tatsu a kaara u nangasai ka n uwoto n atala.* Aku kaɓaci ka te asuvu a aɓaci a tatsu ka katyashi ka kain ka wokoi karimbi. Nala dem kaɓaci ka te asuvu a aɓaci a tatsu ka uwoto n ka te asuvu a aɓaci a tatsu ka atala a n̄ak̄a katyashi n kayin wa.

* **8:12** Kaara ka tsu n̄ak̄a t̄a katyashi hal ulapa u uwule kupa n u re, shegai a'ayin a ɗa a korongi makp̄and̄a ma na mi, ulapa u uwule kull̄a u ɗa koshi ka tsu n̄ak̄a katyashi. Nala dem uwoto n atala; ulapa u uwule kull̄a u ɗa koshi a tsu n̄ak̄a katyashi. A'ayin a ɗa baci bawu katyashi ka le k̄ari pini karimbi ka ka tsu kimba asu.

¹³ An n webelei aku n wenei kajambu ka imkpusa a zuba, n panai ka salasa cika, “Upana u ikyamba! Upana u ikyamba! Upana u ikyamba wa tuwa ta a asu u ama a likimba, atsumate a zuba a tatsu a da a buwai vi a fula baci avana a le.”

9

¹ Aku katsumate ka tawun ka fulai kavana ka ne. N wenei ili i roku yavu katala ka ka rukpai a likimba vi. Katala ki ka wusha ta makukupunki ma ukukupunka kadaka ka bawu kari n utyoku.

² An ka kukpai, aku kanga ka wutai yavu kanga ka kari a asuvu a kunu ka kari n akina walu-walu. Kanga ki ka kimba ta zuba kpam ka kangi dem kaara, aku asu vi u wokoi n karimbi.

³ Pini nala, abaruma a wutai ushani a asuvu a kanga ki a cipai a likimba. A wuta ta n ucira u da a ka tadasa ama tyoku da ada6u a tsu yan.

⁴ A tonuko le, “Aza da bawu a'ari n iryoci i ili i uzuwa iryoci i Kashila a acen a le, alya koshi ya tadasa. Shegai kotsu i tadasa ndanga ko iceshi wa.”

⁵ Kashila ka wushunku le ta a yanka ama a nala yi mavura cika hal uwoto u tawun, shegai u wushunku le a wuna le wa. M6ala mi tyoku u m6ala n kuda6u n da mari ku tada baci uza.

⁶ A a'ayin a nala yi, ama a ka bolo ta ukpa, shegai a ka tsara u da wa. A ka ciga ta a kuwa, shegai a ka fuda wa.

⁷ Abaruma yi a rotso ta adoki a da a fo6usoi adama a kuvon. A'a ta n ifuni i zinariya a a'aci a le, kpam upetiwa'eshi u le u rotso ta u ama.

⁸ Kenji ka le ka ta n akumgbi yavu ka aka, a'anga a le kpam tyoku u a'anga a gabako da a'ari.

⁹ A ukai ntogo ma urim a akamba a le. Mawura ma ashan a le a ka wura, ma ta yavu mawura ma adoki na nringongo n le a ka wura a ka daraka ubana a asu u kuvon.

¹⁰ Na ntadatsu n da mari a iwunja i le n da n tsu naka le ucira u da a tsu zuwa ama a pana ikyamba hal uwoto u tawun vi.

¹¹ Magono ma le aya katsumate ka zuba ka ka lya tsugono a kadaka ka bawu kari n utyoku vi. Kala ka ne ka Kawuni (n Tsiyahuda aya Abadon, n Tsiheline† kpam aya Apoliyo).

¹² Upana u ikyamba u kagita u kotso de. Shegai upana u ikyamba i re i roku i'a ta a utuwa.

¹³ Aku katsumate ka zuba ka teli ka fulai kavana ka ne. N panai kalagatsu ka yain kadyanshi a asuvu a avana a da a'ari a ngan n asudaraka u da a yain n zinariya u da wari kushani a kapala ka Kashila.

¹⁴ Kalagatsu ki ka tonukoi katsumate ka zuba ka teli ka ka 6ana kavana ki, “Surukpa atsumate a zuba a nishi a da Kashila ka zuwai a sira le a Agata a Yufiriti a pige yi!”

¹⁵ Aku katsumate ka zuba ka teli ki ka ba ka surukpai atsumate a zuba a nishi yi a wutai tsara a ba a wuna kabaci ka te a asuvu a abaci a tatsu a ama a likimba. Kashila ka fobuso le ta tsara a yain nala dere u ulapa u uwule u nala vi n a'ayin a nala yi hal n uwoto n kayen ka nala ki dem.

¹⁶ Atsumate yi a tonon ta n asoje a da a ka walaka adoki. N pana ta a da alya pini hal azururu amangatawanre (200,000,000).*

¹⁷ A asuvu a kuwene ku va, n wene ta adoki n ayuwi a le. Ayuwi yi a ukusa ta ntogo ma irim n da mari san yavu akina, ulima u le kpam yavu mbucu ma ivashi i akaryabi kpam n ulada u mini ma tsulon. A'aci a adoki yi a'a ta yavu a'aci a igabako, akina n kanga n akina a eri a ka wutusa a anana a le.

¹⁸ Usara u tatsu u nala vi, (wata, akina, n kanga, n akina a eri a da a ka wutusa a anana a adoki yi,) n u da a wunai kabaci ka te a asuvu a abaci a tatsu a ama a likimba.

¹⁹ Anana a adoki yi a da gbam koshi wa, hal dem n iwunja i le i'ya i'ari n ucira u da a ka ne ama usan. Iwunja i le tyoku u a'ali a da, a'a ta n a'aci a da a ka kapa ama.

²⁰ Shegai ama da bawu a kuwai n usara u na vi a 'yuwan ta ukpatala a asaka tsicingi tsu le. A lyai kelime n ulyasaka ityoni i cingi kayala, a lyasakai kpam ameli kayala a da a rumai n zinariya, n azurufa, n irim i shili, n a da a sadarai a atali, n a da a shei na ndanga. Ameli a nala yi a tsu wene ko ili, ko kpam a pana kadyanshi, ko a wala wa!

²¹ Ama a na yi a asaka uwunusa atoku a le wa, a asaka uyansa tsukunu wa, kpam dem a asaka uyansa tsugbani, n uboki wa.

10

Katsumate ka zuba n maku ma tagarada

¹ Aku n wenei kpam kuwene, katsumate ka zuba ka ucira kari ucipa a iyamba. U wambanai kalishi yavu kunya, n kasomini zuba n kaci ka ne. Upetiwa'eshi u ne wa lafa yavu kaara, a'ene a ne kpam yavu adawatsu a akina.

² Wa 6ana maku ma tagarada ma mari ubarakpi. U shamgbai n kune ku ulyaki ku ne a kushiva, ka ugula kpam a kagida.

³ U wurangi yavu gabako. An u wurangi, aku mkpankashila n shindere n wushuki.

⁴ An mkpankashila mi n wushuki, mpa na n cigi n gita ikorongi, aku n panai kalagatsu a zuba ka danai, “Sokongu ili

* 9:16 Kakuma ka asoje ka 200,000,000.

i'ya mkpankashilā n shindere mi n danai vi, kotsu vu korongu i'ya wa.”

⁵ Katsumate ka zuba ki ka raḍaḍgbai kukere ku ulyaki ku ne ubana a zuba.

⁶ Aku u tsinai n kala ka Kashilā, ka kari n uma hal ubana bawu utyoku, uza ḍa u yain zuba n ili i'ya i'ari a asuvu a le, n iyamba n ili i'ya i'ari a asuvu a le, n kushiva n ili i'ya i'ari a asuvu a le gba, ukuna u maci u ḍa wa tonu. U ḍa, “Kashilā ka baṛakpa wa, aku u yain ili i'ya u foḍusoi.

⁷ Shegai katsumate ka zuba ka shindere ki ka fula baci kavana ka ne, Kashilā ka yan ta ili i'ya wari u sokongi hal utuwā gogo-na vi, tyoku ḍa u tonukoi agbashi a ne, ntsumate.”

⁸ Kalagatsu ka doki ka isa mu: “Wala vu ba vu wushi tagarada u ḍa wari ubaraki vi, u ḍa katsumate ka zuba ka bana vi.”

⁹ Aku n banai a asu u katsumate ka zuba ki, n tonuko yi n naka mu maku ma tagarada mi. Aku u tonuko mu, “Wusha tagarada vi vu takuma u ḍa. Wa yankpa ta a unā u vunu yavu ishigi, shegai wa vura vu ta katsuma.”

¹⁰ N wushai tagarada u ḍa wa bana vi n takumai. U yankpa ta cika yavu ishigi a unā u va, shegai an n soḍugi u ḍa, aku u vura mu katsuma.

¹¹ A tonuko mu kpam, “U kana ta vu doku vu tonuko ama ili i'ya Kashilā ka foḍusoi u yanka ama n iyamba n aletsu kau-kau, na ngono gba.”

11

Ama a re aza ḍa a wenei ukuna vi

¹ Pini nala, a naka mu kalangu ka uratsanaka, aku Kashilā ka tonuko mu, “Wala vu ba vu ratsanaka Kuwa ku Kashilā n asudaraka, vu keci kpam ama ḍa a'ari ulya kayala pini.

² Shegai kotsu vu ratsanaka ulanga u kuwa vi wa, kpaci n naka u ḍa de Awulawa. A ka lya ta tsugono tsu ilyuci i va hal uwoto amangare n u re.*

³ Ma suku ta ama a va ama a re aza ḍa a revei n kami ka ukuna ki a yain kuḍari ku akani a mayun a va. A ka uka ta aminya a ḍa a tsu uka adama a unambukatsuma, kpam a ka dansa ta akani a va a asuvu a a'ayin kazu ka te n amangatawanre n amangatatsu (1,260) a nala yi.

⁴ Ama a re a ḍa a dansai akani a Kashilā yi, a shamgba ta a kapala ka Asheku uza ḍa wa lya tsugono tsu likimba gba. Alya ndanga n zayitum n re n ashampatsu a ncikalun re n ḍa mari pini vi.

* **11:2** Uwoto amangare n u re ili i te i'ya n a'ayin 1,260. Ili i te i'ya dem n ayen a tatsu n kagbidi a masala ma 12:14.

⁵ Uza wa ciga baci u ne le usan, akina a ka wuta ta a anana a le a wuna atokulalu a le yi. Nala Kashila ka wuna uza da baci dem wa ciga u ne le usan.

⁶ A a'ayin a da a'ari uyan ku'ari ku akani a Kashila yi, u naka le ta ucira u da a ka fuda a ka shamkpa mini ma zuba. A wusha ta dem ucira u da a ka sava'ada mini ma woko mpasa, kpam a zuwa usara u da u nei likimba usan. A tsu yan ta nala a'ayin a da baci dem a ka ciga a yain.

⁷ An ama a re yi a kotsoi udansa akani yi, aku kadin ka ka wuta a kadaka ka bawu kari n utyoku vi ka yain kuvon n ele. Ka lyai kaci ka le ka wuna le.

⁸ A ka asaka ta ikyamba i le a ure u pige u ilyuci i pige i nala yi a asu u da a wandamgbantai Asheku a le. U da a yankai tsizagadi a isa yi "Sodom"† n "Masar." ⁹ Ama n agali n aletsu n iyamba a ka wundya ta ikyamba i le. A ka asaka uza u cidangu le wa hal she a yan a'ayin a tatsu n kagbidi.

¹⁰ Ama a likimba gba a ka yan ta mazanga adama a ukpa u ama a re a nala yi. A ka yan ta abiki hal a sukusuku atoku a le kune, kpaci nsumate n re n nala mi n zuwa ta ama a panai ikyamba cika.

¹¹ Shegai an a'ayin a tatsu n kagbidi a nala yi a wurai, aku Kashila ka doki ka fulaka le kvi ka uma. Aku a 'yanga'i a shamgbai, ama da a wene le vi a panai uwonvo cika.

¹² Nsumate n re mi n panai kalagatsu ka ucira ka wuta i zuba, ka danai, "Yuwai utuwa na!" Aku a yuwai ubana a zuba a asuvu a kalishi, atokulalu a le n a wundi le.

¹³ Kute-kute iyamba i gba'adi n ucira, pini nala, kuma ku te a asuvu a kuma kupa ku ilyuci ki ku wasasai. Ama azu a shindere (7,000) a da a kuwai adama a ugba'ada u iyamba vi. Aza da kpam a buwai n uma a pana ta uwonvo cika aku a naka Kashila ka kari ndishi a zuba tsupige.

¹⁴ Upana u ikyamba u ire u kotso de, shegai u tatsu wa ta a utuwa.

Kavana ka shindere

¹⁵ Aku katsumate ka zuba ka shindere ka fulai kavana ka ne, n panai alagatsu a ucira a ka dansa,

"Kashila ka tsunu n uza da u dangasai u woko Kawauwi ki, wa ta n ucira u da wa lya tsugono tsu likimba gba.

Kpam Kashila ka lya ta tsugono hal ubana bawu utyoku."

¹⁶ Nkoshi kamanga n ama a nishi aza da a'ari ndishi a aratsu a tsugono a kapala ka Kashila, a kudangusi a varai a'aci a le a iyamba a lyaka yi kayala.

¹⁷ A danai,

"Magono ma Zuba Kashila Uza u Ucira Gba, uza da wari gogo-na kpam uza da wari caupa,

Tsu cikpa vu t̄a an va wenishike ucira u vunu, kpm vu git̄a de ulya tsugono tsi.

¹⁸ Ama a likimba a'ari a ka pana t̄a upan u vunu cika, shegai gogo-na a'ayin a upan u vunu a rawa de.

A'ayin a yan de a da va yanka akushe afada, vu n̄aka kpm agbashi a vunu katsupi.

Va n̄aka t̄a nsumate n vunu n aza a uwulukpi a vunu katsupi. Va n̄aka t̄a gb̄a aza da a panai uwonvo u kala ka vunu katsupi, ili i'ya i bidyai uza u kenu hal ubana uza u pige.

Aku vu wuna aza da a tsu zuwa ukpa a likimba.”

¹⁹ Pini nala, Kuwa ku Kashila ka kari a zuba ku kukpai, tsara a wene Akpati u Kazuwamgbani† u da wari pini. A rongoi ulada, n mawura ma pige, n makpankashila, n ugba da u iyamba u pige, n mini ma atala.

12

Uka n ubungu

¹ Aku n wenei iryoci i pige i roku a zuba i'ya i zuwai ya dem u yain majiyan. Uka roku u da pini kpm kunya ka u sirai kaara ka. A'ene a ne kpm a uwoto u da a'ari utadangi. Funi da pini a kaci ka ne u da wari n atala kupa n a re.

² U yan de evu n umatsa, kpm m̄bala n upana u ikyamba m ilimaci yi i zuwa yi t̄a isali cika.

³ Kute-kute n wenei iryoci i roku a zuba. N wenei ubungu u shili u pige u da wari n a'aci a shindere n avana kupa. Kaci dem ka t̄a n maku ma funi ma ne. ⁴ Uwunja u ne u ronono ka baci ka te a asuvu a abaci a tatsu a atala a zuba, aku u vutala i a da a likimba. U shamgbai a kapala ka uka u ilimaci vi tsara u matsa baci maku mi aku u sodugu ma.

⁵ Aku u matsai kalobo, uza da wari n ucira u da wa lya tsugono tsa ama a likimba gb̄a n kalangu ka urim. Katsumate ka zuba ka fulai maku mi u bankai ma a asu u Kashila, tsara u ba u dusuku a karatsu ku tsugono tsu ne.

⁶ Aku uka vi u sumai u banai a mete a asu u da Kashila ka fobusuko yi. Nte a ka kirana n eyi de hal a'ayin kazu ka te n amangatawanre n amangatatsu (1,260).

⁷ Kute-kute a gitai kuvon a zuba: aku Mika'ilu katsumate ka zuba ka pige n atsumate a ne a gitai kuvon n ubungu vi, ubungu vi n atsumate a ne a kana i dem kuvon n ele.

⁸ Shegai ubungu vi u lya kaci ka kuvon ki wa, kpm a ka asaka yi n atsumate a ne a shamgba de a zuba kpm wa.

⁹ Mika'ilu n atsumate a ne a vutala i ubungu vi a wutukpa yi a zuba ubana a likimba ka bolo n atsumate a ne. Ubungu u na vi aya gai wari pini tun caupa vi, aya a tsu isa Kalapani

kpam dem a tsu is̄a yi t̄a Kanangasi.* Aya u tsu zuwa ama a yain unyushi u cingi.

¹⁰ Aku n panai kalagats̄u a zuba ka yain kadyanshi n ucira ka danai:

“Gogo-na Kashil̄a ka tsunu ka wauwa t̄a ama a ne!

Gogo-na wa yan t̄a manyan n ucira u ne,

u lyai tsugono tyoku u magono!

Gogo-na Kawauwi ka ne ka wenike t̄a ucira u ne a likimba!

Adama a d̄a Kalap̄ansi ka buwa kpam kushani a zuba a kapala ka Kashil̄a wa,

kpam wa doku wa tuko kadyanshi ka atoku a tsunu agbashi kaara n kayin wa.

A vutaḷa de Kalap̄ansi a wutukpa yi a zuba!

¹¹ Ama a tsunu a lya t̄a kaci ka ne

adama a mpasa a Maku ma Kondom mi,

n kadyanshi ka Kashil̄a ka a yain kuḅari.

A pana uwonvo u d̄a a ka kuwa wa.

¹² Gb̄a ed̄a aza d̄a i'ari a zuba yanyi mazanga.

Shegai ed̄a aza d̄a i'ari a iyamba n a asuvu a mini ya pana ta ikyamba cika.

Kpaci Kalap̄ansi ka bana t̄a a likimba a asu u d̄a i'ari,

kpam upan u de u d̄a wari,

kpaci u reve t̄a a'ayin a ne a buwa ushani wa.”

¹³ An ubungu vi u wenei a vutaḷa yi de a likimba, aku u gitai uloko uka d̄a u matsai maku ma vali mi.

¹⁴ A nakai uka vi ashan a kajambu ka pige tsara u imkpa ubana a asu u d̄a wari a mete. Nte a ka kirana n eyi de hal ayen a tatsu n kagbidi,† ubungu vi kpam wa fuda wa yanka yi ili wa.

¹⁵ Aku ubungu vi u cikpunkai uka vi mini n un̄a u ne yavu agata tsara ma pura yi.

¹⁶ Shegai iyamba i bangai uka vi: i kukpai un̄a u ne i soi mini ma ubungu u cikpai vi.

¹⁷ Ubungu vi u panai uka vi upan cika, aku u lazai tsara u ba u yain kuvon na mmuku n ne n d̄a n buwai. Mmuku n ne mi alya aza d̄a a nakai udani u Kashil̄a karinga a tonoi kpam akani a d̄a Yesu wenishikei.

¹⁸ Aku ubungu vi u shamgbai a ikengi i kushiva.‡

13

Kadin ka ka wutai a asuvu a kushiva

¹ A kuwene ku va ki, n wene t̄a kadin ka 'yanga ka wuta a asuvu a kushiva. Ka t̄a n a'aci a shindere n avana kupa.

* **12:9** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalap̄ansi. † **12:14** Kondo kadyanshi ka masala ma 11:2 ‡ **12:18** Itagarada i Kashil̄a i roku i zuwa t̄a idani i na yi a makpanda ma 17, i roku tani a 18. I roku kpam a masala ma 13:1 ma a zuwai i'ya.

Kavana dem *kā tā* n maku ma funi ma ne. Kaci dem a korongu *tā pini* a'ala a *dā* a wishai Kashilā.

² Kadin ki ka rotso *tā kanama*, shegai adeshikpetsu a ne yavu manama ma a tsu isā biya.* Wā *tā* kpam n unā yavu u gabako. Ubungu vi u *nākā* yi ucira dere n ucira u ne, n karatsu ka tsugono n tsugono.

³ Kaci ka te ka pini a asuvu a a'aci a kadin ki ka *kāri* n kalani ka usān u *dā wāri* u gain u wuna yi, shegai usān vi u *tānā de* gogo-na. Ya dem a asuvu a likimba u yan *tā majiyan* ma kadin ki.

⁴ A lyakai ubungu u *dā* u *nākāi* kadin ki ucira vi kayala. A lyakai dem kadin ki kayala a danai, “Uza wā la tyoku u kadin ka na wa! Uza wā la wa shilākānā n eyi u lyai kaci wa.”

⁵ Kashilā ka *asākā tā* kadin ki ka yain agoni n ucira u ne nala, kpam dem u wishai Kashilā. U *asākā* yi *tā* u *tsarā* ucira u nala vi hal uwoto amangare n u re.

⁶ U *gitāi* uwishisa Kashilā. U yankai kpam kala ka Kashilā unā u cingi, n a asu u *dā wāri*, n ama *dā* kpam a'ari a zuba gbā.

⁷ Kashilā ka *asākā* yi *tā* u yain kuvon n ama a ne kpam u lyai kaci ka le. Kpam dem a *nākā* yi *tā* ucira a kaci ka agali n ama n aletsu n iyamba gbā.

⁸ Ya dem a likimba wa lyaka yi *tā* kayala, shegai bamu n aza *dā* a'ala a le a'ari ukorongi a Tagarāda u Aza a Uma tun kahu a yain likimba. Tagarāda nala vi u Maku ma Kondom ma a'ari a wunai vi u *dā*.

⁹ Uza *dā wāri* n atsuvu a upana, u pana.

¹⁰ Uza *dā* baci dem Kashilā ka *dāngasai* a ka *kānā*, a ka *kānā* yi *tā*.

Uza *dā* baci dem Kashilā ka danai a ka wuna n burundu, a ka wuna yi *tā*.

Nala wa wenike *tā* u *kānā tā* ama a Kashilā a kawunku kpam a yain n upityanangu.

Kadin ka ire ka ka wutāi a uyamba

¹¹ Aku n wenei kadin ka roku ka wutāi a asuvu a uyamba. Wā *tā* n avana a re tyoku u maku ma kondom, u yain kadyan-shi n kalagatsu ka ubungu.

¹² Kadin ka na ki ka shamgbai a kapala ka kadin ka kagitā ki, kpam u yain manyan n ucun u ucira u *dā* kadin ka kagitā ki ka yankai manyan. N ucira u nala vi u *dā* u zuwai gbā uza *dā* baci dem *wāri* a likimba u lyakai kadin ka kagitā ki kayala, uza *dā wāri* n kalani ka usān u *dā wāri* u rawai u wuna yi u *dā* u *tānāi* vi.

* 13:2 Adeshikpetsu a biya a gbonguro *tā*, kpam a'ā *tā* n tsileme n akulukpatsu a bululu.

¹³ Aku kadin ka ire ki ka yansa ikunesavu i pige i pige. Hal gbam u zuwai akina a wutaɪ a zuba utuwā a likimba, ama n a wundi.

¹⁴ Kashilā ka zuwai kadin ka ire ki ka yain ikunesavu a kapala ka kadin ka kagitā ki, hal u yinsai gbā ama a likimba n ikunesavu i ne yi. U tonuko le a mai kameli ka ka rotsoi kadin ka kagitā, uza da a'ari a wunai n burundu, shegai u gonoi n uma.

¹⁵ Kashilā ka asakai kadin ka ire ki ka zuwai kameli ka kadin ka kagitā ki ka yain uma, tsarā ka dansa ka zuwa a wuna gbā uza da baci bawu u lyaka yi kayala.

¹⁶ A matsai ama a yansai kugyan a akere a ulyaki a le ko kpam a acen a le, ko azapige ko aza a kenu, ko aza a utsari ko aza a unambi, agbashi ko aza da bawu a'ari agbashi.

¹⁷ Ama da a'ari n kugyan ku na alya koshi a ka tsila kpam a denge. Kugyan ku na ki kala ka kadin ki ka ko kpam lamba da wari a kushani ku kala ka ne.

¹⁸ Ya ciga ta kakiri tsarā i reve lamba u kadin vi! Uza da wari n kakiri cika wa reve ta u da. Lamba u ne vi u da amangatawanteli n amangatatsu n u teli (666), kpam wa ta a kushani ku vuma u roku.

14

Maku ma Kondom n ama a ne

¹ Aku n wenei Maku ma Kondom kushani a Masasa ma Sihiyona.* Ama azu amangatawun n azu amangare n azu a nishi (144,000) a'ari kushani n eyi. Ama a nala yi alya aza da a'ari n kala ka Maku ma Kondom ki n ka Tata u ne a acen a le.

² N panai kalagatsu ka roku ka dansa a zuba. Kalagatsu ki ka ta yavu mawura ma mini ma pige ma ma rukpusa ko kpam yavu mawura ma makpankashila. Yavu mawura ma ama ushani aza da a ka keme molo.

³ Ama azu amangatawun n azu amangare n azu a nishi a shamgbai a kapala ka karatsu ka tsugono, kaɓolo n ili i uma i nishi yi, na nkoshi mi. A ka shipa ushipa u savu u da bawu uza wa fuda wa rotsongusu, she ele koshi. A asuvu a ama a likimba gbā, alya aza da a wutukpai koshi.

⁴ Alya aza da a kanai kaci ka le uwulukpi bawu a yain tsishankala; adama a nala yi a da a'ari uwulukpi. A tono ta Maku ma Kondom mi a asu u da dem u banai. Ele ama a Kashila a da n Maku ma Kondom mi; a ta tyoku u ilimaci i kagitā i'ya a nakai Kashila.

⁵ A tsu yan kaɓan wa, kpam a'a n unyushi wa.

Atsumate a zuba a tatsu

* 14:1 Sihiyona kala ka dem ka Urishelima.

⁶ Aku kpam n wenei katsumate ka zuba ka imkpusa a zuba bilibili. Wa danasa t̄a akani a Kadyanshi ka Shinga a ɗa bawu a'ari n utyoku a asu u ama ɗa a'ari a likimba; wata, iyamba, n agali, n aletsu, n ama.

⁷ U yain kadyanshi n ucira, “U kaṇa t̄a i wenike Kashil̄a karinga, kpam i dansa tyoku ɗa wari n tsupige. Kpaci a'ayin a yan ɗe a ɗa wa yanka ama a likimba afada. Wenike ni karinga, adama a ɗa aya u yain zuba n iyamba, n kushiva, n a'eshi a mini.”

⁸ Aku katsumate ka zuba ka ire ka imkpai a zuba tyoku ka kagit̄a ki n ka dansi, “Ilyuci i Babila i pige i rukpa ɗe! Ilyuci i na yi tsishankala tsu ne tsu zuwa t̄a iyamba dem i wokoi n icadi. Nala dem u zuwai ama a wokoi yavu asoi n tsishankala tsu ne.”

⁹⁻¹⁰ Aku katsumate ka tatsu ka tono le, n ka salasi, “Gb̄a ama ɗa a lyakai kadin ki kayala n kameli ka ne a'a t̄a n kugyan ku kadin ki a acen a le ko kpam a akere a le. Kashil̄a ka zuwa le t̄a a soi mini ma cinwi ma mavura ma ne. Mini ma cinwi ma na mi a goso ma n mini wa, Kashil̄a n kaci ka ne aya u tsungi ma n ucira nala a mako ma upan ma ne. Ama a nala yi dem a ka zuwa le t̄a a pana ikyamba a asuvu a akina a eri a ɗa a ka tasa a kapala ka atsumate a eri n a kapala ka Maku ma Kondom.

¹¹ Akina a ɗa a ka zuwa le a pana ikyamba yi a ka runukpa le t̄a hal ubana bawu utyoku. Ama a nala yi a ɗa a ka lyaka kadin ki kayala n kameli ka ne kpam a'ari n kugyan ku kala ka ne ki, upana u ikyamba u le wa kotso wa, ko kenu.”

¹² Gb̄a ili i'ya ili i na yi ya tono i'ya, u kaṇa t̄a ama a Kashil̄a a kawunku. Alya ama ɗa a tonoi udani u Kashil̄a kpam a tonoi Yesu mayun.

¹³ Aku n panai kalaḡatsu a zuba ka danai, “Korongu na: Eɗa aza a mazanga a ɗa, aza ɗa ili i'ya i bidyai n gogo-na ubana ya kuwa a asuvu a utono u Asheku!”

Aku Kulu ki ku wushuki, “Mayun ɗa, a ka wunvuga t̄a a manyan ma a yain, kpam alabari a manyan ma shinga ma le ma tono le t̄a.”

Ukana u likimba

¹⁴ Aku n webelei n wenei kalishi ka pun. Uza roku uza ɗa u rotsoi vuma ndishi pini a asuvu a kalishi ki. Wa t̄a n funi u zinariya a kaci ka ne kpam wa ɓaṇa makanatsu ma kulya a kukere ku ne.

¹⁵ Aku katsumate ka roku ka wutāi a asuvu a Kuwa ku Kashil̄a ka salakai uza ɗa wari ndishi a kalishi ki n kalaḡatsu ka pige, u danai, “Git̄a ukana n makanatsu ma vunu. Ili i'ya a ka kana a likimba i gewe ɗe, kpam a'ayin a ɗa gai na vi a ɗa a ka bolomgbono i'ya.”

¹⁶ Aku uza ḏa wari ndishi a kalishi ki u koronoi iceshi yi n makanatsu ma ne u kanai i'ya.

¹⁷ N wenei katsumate ka zuba ka ire ka wutai a Kuwa ku Kashila a zuba, ka ta n makanatsu ma kulya cika.

¹⁸ Katsumate ka tatsu uza ḏa wari n ucira a kaci ka akina, u wutai a asufarakpa. Katsumate ka na ki ka isai katsumate ka ire ki u danai, "Bidyā makanatsu ma vunu vu bolomgbono ilimaci i atyaci a cinwi† a likimba, kpaci ilimaci i le i gewe ḏe."

¹⁹ Katsumate ki ka bankai makanatsu ma ne a likimba u kanai cinwi vi. U bolomgbonoi ilimaci i atyaci a likimba a asu u pige u ḏa a ka pishisa i'ya. Tyoku ḏa upan u Kashila wari u ḏa gai la vi.

²⁰ Ilimaci i atyaci yi a pisha ta i'ya a ulanga u ilyuci, kpam mpasa n wotsongi n wutai a asu u ḏa a ka pishisa vi yavu agata a ḏa a rawai mel amangatawanre (200) kpam kadaka ka agata ki ka rawa ta udeshe kutawun.

15

Usara u shindere u makorishi

¹ Aku n wenei iryoci i pige i roku a zuba i'ya i zuwai ya dem u yain majiyan. N wenei atsumate a zuba a shindere a ka banā usara u shindere u makorishi. Kashila ka kotso baci uyan ama mavura n usara u shindere u na vi, wa asaka ta upana upan.

² N wenei ili i'ya i rotsoi kushiva ka ka laḏa yavu madubu kasatari n akina. Kpam n wene ta aza ḏa a lyai kaci ka kadin ki n kameli ka ne; wata, kadin ka lamba wari kushani ku kala ka ne. Ama yi a shamgbai a ikengi i kushiva, ya dem wa banā molo u ḏa Kashila ka naka yi.

³ A shipai ushipa u ḏa Musa kagbashi ka Kashila u shipai n ushipa u ḏa Maku ma Kondom ma shipai, a danai, "Avu Magono ma Zuba Kashila Uza u Ucira Gba, vu yan ta manyan ma pige ma pige, ma ma zuwa majiyan.

Vu lyai tsugono tsu ama gba.

Ili i'ya vu yain gba mayun ḏa kpam i lobono ta.

⁴ Ama gba a ka naka vu ta tsupige, Magono ma Zuba! Ama gba a ka dana ta, 'Vu gbonguro ta cika kpam va ta n ucira. Vuma wa la uwulukpi wa, she avu.

Ama a likimba gba a tuwa ta a lyaka vu kayala.

Ya dem wene ta manyan ma maci ma vu yain.' "

⁵⁻⁶ N wenei kpam pini a zuba, atsumate a zuba a shindere aza ḏa a ka banā usara u shindere vi a wutai asuvu Asu u Uwulukpi† a Kuwa ku Kashila. Ya dem u ukai kunya ku eri ka ka laḏa, n kunya ku uwambana ku kagbodo ka a cai n zinariya uwambani a makamba ma ne.

⁷ Aku uza te a asuvu a ili i uma i nishi yi u *naḱasai* atsumate a shindere yi abelu a zinariya a ḱa a'ari ushadangi n mavura ma Kashila, uza ḱa wari n uma hal ubana bawu utyoku.

⁸ Aku Kuwa ku Kashila ki ku shadangi n *kaṅga* ka ka wutai asu u tsupige tsu Kashila n ucira u ne. Uza wa la wa fuda wa uwa pini wa, she usara u shindere u ḱa atsumate a shindere yi a tuko i u kotso.

16

Abelu a upan u Kashila

¹ Aku n panai kalagatsu ka pige Asu u Uwulukpi ka tonkoi atsumate a zuba a shindere yi, “Walai i ba i tsalasa abelu a shindere a upan u Kashila a likimba.” ² Katsumate ka zuba ka kagita ka ba ka tsalai ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a likimba. Aku agalama a tadasai a ikyamba i aza ḱa a'ari n kugyan ku kadin ki, aza ḱa a gbashikai kameli ka ne.

³ Katsumate ka zuba ka ire ka tsalai ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a kushiva, aku mini mi ma wokoi yavu mpasa n kakushe, aku gba ili i uma i kushiva yi i kuwai.

⁴ Katsumate ka zuba ka tatsu ka tsalai ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a agata n a'eshi a mini, aku a gonoi mpasa.

⁵ N panai katsumate ka zuba ka ka kirana n mini ka danai, “Ada Kashila Uza u Uwulukpi.

Ada Kashila uza ḱa wari gogo-na kpm va ta pini tun caupa! Dere ḱa an va yanka likimba afada naha.

⁶ Ama a cingi a zuwa ta mpasa m ama na nsumate n vunu n yeni.

Adama a nala vu *naḱa* le de mpasa a soi n ḱa n wokoi katsupi ka malen ma manyan ma le.

Ili i'ya i gain a tsasa i'ya a ka tsasa.”

⁷ Aku kpm n panai kalagatsu ka wutai a asudarakpa n ka dansi:

“Eye, Magono ma Zuba Kashila Uza u Ucira Gba, mayun ḱa kpm dere ḱa tyoku ḱa vu yain ama a cingi mavura.”

⁸ Katsumate ka zuba ka nishi ka tsalai ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a kaara, aku Kashila ka *asakai* ka runukpa ama n akina a ne.

⁹ Usudugbi u pige u runukpai ama gba, aku a wishai kala ka Kashila uza ḱa suki usara u na vi gba. Shegai a 'yuwain ukpatala a *asaka* unyushi u cingi u le a cikpala tsupige tsu ne.

¹⁰⁻¹¹ Katsumate ka zuba ka tawun ka tsalai ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a karatsu ka tsugono tsu kadin ki, aku uyamba u ḱa wa lya tsugono tsi u wokoi n karimbi. Ama a ka lumusa ajiri a le adama a upana u ikyamba na m⁶ala ma agalama.

Shegai a wishai Kashilā ka Zuba a 'yuwain ukpatala a ʼsaka unyushi u cingi u le.

¹² Katsumate ka zuba ka teli ka tsalāi ili i'ya i'ari a kabelu ka ne agatā a pige a Yufiriti aku mini mi ma wumkpai. Nala gitā tā tsarā a fobusuko ngono n kasana ure u da a ka tuwā n asoje a le.

¹³ Aku n wenei pini ityoni i cingi i tatsu i'ya i rotsoi apodo. A ka wuta a unā u ubungu, n a unā u kadin ka kagitā, n a unā u kadin ka ire ki uza da wari matsumate ma kaban.

¹⁴ Ityoni i cingi i na yi i'a tā n ucira u da a ka yan ikunesavu. A bana tā a asu u ngono n likimba gbā a bolomgbono le a yain kuvon n Kashilā Uza u Ucira Gbā a kain ka pige ka wa yan ama afada.

¹⁵ Asheku a danai, “Kiranai ma tuwā tā tyoku da kaboki ka tsu tuwā bawu uza revei. Kashilā ka zuwuka tā uza da bawu wari alavu kpam wari ufofusi n aminya a ne tsarā u rongo ukyawunsa kataba wa unā u shinga, kpam wa pana uwono u ama wa a ka wundya yi baci.

¹⁶ Ityoni yi i bolomgbonoi ngono mi asu u te a asu u da a ka isa Aramagado n Tsiyahuda.

¹⁷ Katsumate ka zuba ka shindere ka tsalāi ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a uwule, aku kalagatsu ka pige ka wutai asuvu a Kuwa ku Kashilā a karatsu ka tsugono ka danai, “N kotsu de ko ndya wa.”

¹⁸ Aku a rongoi ulada, n mawura ma pige, n makpankashilā, n ugbaḍa u iyamba u pige u da u wurai i'ya a'ari a yansai an ama a'ari a likimba.

¹⁹ Ugbaḍa u iyamba vi u pecei ilyuci i pige i Babila aḍon a tatsu. Ilyuci i pige i pige i likimba i wasasai gbā gbā. Kashilā ka cibai inyushi i Babila gbā aku u zuwai Babila vi u soi mini ma cinwi ma mako ma ne; wata, upan u pige u ne.

²⁰ An iyamba i gbaḍai nala, aku gbā iyamba i mere ma mini na nsasa a puwain.

²¹ Mini ma atala ma pige* ma araji a le a rawai uratsanaka evu n amangatawun (100) ma rukpusai a zuba u ama. Adama a nala ama a wishai Kashilā, an u wokoi aya u sukunku le usara vi.

17

Kashankala n kadin

¹ Katsumate ka zuba ka te asuvu atsumate a shindere a da a'ari n abelu a shindere yi ka tuwai ara va aku ka danai, “Tuwa na n wenike vu tyoku da a ka yanka kashankala ka ya

* 16:21 Arajai a mini ma atala mi a rawa ta araji a kakpakpa ka siminti.

dem u revei vi mavura; wata, ilyuci i pige i'ya a mai asu u da agata a'ari ushani.

² Ngono n likimba n vakusu ta n eyi, kpm ire i unamba u uwono u ne tyoku u mara ma ma makai ya dem a likimba da i'ari."

³ Kpm asuvu a kuwene ka Kulu ku zuwai n wenei vi, katsumate ka pura mu ubana a mete. Pini de n cinai uka ndishi a zuba u kadin ka san kpayaya. A korongi inyashi i Kashila a ikyamba i ne gba, kpm wa ta n a'aci a shindere n avana kupa.

⁴ Uka vi u ukai aminya a tsugono a da a'ari n ushili u galura n san kpayaya. Kpm dem u ukai ili i ikali i zinariya, n atali a ikebet icun kau-kau. A kukere ku ulyaki ku ne u banai mako ma a yain n zinariya ushadangi n ili i icadi; wata, ili i icadi n ashinda a tsishankala tsu ne.

⁵ A korongi kala ka kari n kalen usokongi a kucen ku ne. Kala ka danai, "Mpa Babila Kacirani, anuku a ashankala, uza da u gitai ili i icadi gba a likimba."

⁶ Aku n wenei uka vi ugutukpi an u soi mpasa m ama a Kashila, aza da a wunai adama a da a dansai ukuna u Yesu.

An n wene yi n yain majiyan.

⁷ Aku katsumate ka zuba ki ka wece mu, "Ndyi i zuwai vu yain majiyan? Ma tonuko vu ta ukuna u usokongi u uka u na vi n kadin ka u yuwai uza u a'aci a shindere n avana kupa vi.

⁸ Kadin ka vu wenei na vi wari ta n uma caupa, shegai gogo-na kakushe ka. Ciga da wa ciga u wuta asuvu a kadaka ka bawu kari n utyoku aku u bana asu u da a ka wacinsa yi. Ama da a'ari a likimba, aza da bawu Kashila ka korongi a'ala a le a Tagarada u Aza a Uma kahu uyan u likimba, a ka yan ta majiyan a webele baci kadin ki. Wari ta n uma caupa, gogo-na kakushe, shegai wa gono ta kpm.

⁹ "Va ciga ta katakasuvu n kakiri tsara vu reve ili i na yi. A'aci a shindere a nala yi agalala a da asu u da uka vi wari ndishi. A'aci yi ngono n shindere n da dem.

¹⁰ Ngono n tawun n rukpa de, gogo-na ma teli ma ma lya tsugono, kpm ma shindere mi kotsu ma tuwa wa. Shegai tsugono tsu ne tsa barakpa wa.

¹¹ Kadin ka kari n uma caupa vi kpm gogo-na u kuwai vi, aya magono ma kulla. Wa ta tyoku ngono n shindere mi, kpm a asu u uwacinsa u da wa bana.

¹² "Avana kupa a da vu wenei vi, ngono kupa n da bawu n gitai ulya tsugono n da, shegai a ka wusha ta ucira u da a ka lya tsugono tyoku u ngono hal ulapa u uwule u te kabolo n kadin ki.

¹³ Gba a ka wushuku ta a naka yi ucira n tsugono tsu le.

¹⁴ A ka yan ta kuvon n Maku ma Kondom mi, shegai Maku ma Kondom mi ma lya ta ucira u le, kpaci aya Asheku a zuba u isheku gba, kpam Magono ma a zuba u ngono gba. Ama a ne a da u isa kpam u dangasai a ka tonon yi ta kain dem.”

¹⁵ Aku katsumate ka zuba ki ka tonoko mu, “Agata a da vu wenishei nala vi; wata, a asu u da kashankala ki kari ndishi, ama a da n kakuma ka ama n iyamba n aletsu.

¹⁶ Kpam avana kupa n kadin ka vu wenei vi a ka kovo ta kashankala ki. A ka wusa yi ta gba ili i'ya wari n i'ya, aku a asaka yi kataba. A ka karasa ta iyamba i ne, aku akina a koruso a lya yi gba.

¹⁷ Ngono kupa mi ma yan ta nala kpaci Kashila ka ka zuwai gba afofi a ne a shadangu. Adama a nala a ka wushuku ta a naka kadin ki ucira n tsugono tsu le. A ka naka ta kadin ki karinga hal she Kashila ka zuwa afofi a ne a shadangu.

¹⁸ Uka da vu wenei vi, ilyuci i pige i ucira i'ya, i'ya magono ma ne ma lya tsugono tsu ngono n likimba gba.”

18

A wacinsai Babila

¹ An kuwene ku uka da u kumbai kadin ki ku wurai, n wene ta katsumate ka zuba ka roku ka cipa a iyamba. Wa ta n ucira cika, aku katyashi ka ka lada ka ka wutusa ara ne ka wakanai likimba.

² U salai n kalagatsu ka ucira:

“Ilyuci i pige i Babila i wasa de.

Ama a'a kpam pini wa,

shegai ityoni i cingi kau-kau i ashinda i'ya i'ari pini.

Gba nnu ma ashinda ma ta pini.

³ Gba iyamba i so ta mara ma ne, adama a da u lai uciga tsishankala.

Ngono n likimba n yan ta tsishankala n eyi, kpam gba aza a tsilaga a tsara ta ikebe ushani adama a da u la ta uciga ili i shinga i shinga.”

⁴ Aku n panai kalagatsu ka roku a zuba ka danai:

“Wutai pini a ilyuci i nala yi, ama a va,

kotsu i yain unyushi u cingi tyoku da u yain wa,

kotsu kpam i wushi mavura ma wa wusha wa.

⁵ Unyushi u ne u yan ta kazana ka ka rawai a zuba, Kashila kpam ka asansa n ili i cingi i'ya u yansai wa.

⁶ Yankai Babila dem tyoku da u yankai aza roku.

I tsupuka yi ili i cingi i'ya u yansai hal kure.

I fobusuko yi mara ma ma rawai ucira kure tyoku da u fobusukoi aza roku.

⁷ U naka ta kaci ka ne tsupige cika

u tsarai kpam gba ili i'ya wa ciga.

I naka yi upana u ikyamba n unamgbukatsuma cika.
 U yanka ta kaci ka ne aradi, u danai,
 'Mpa na n dusuki,
 mpa uka da wa lya tsugono.
 Mari n vali da wa kuwa mu wa,
 adama a nala ma saka yi wa.'

⁸ Adama a da uka vi u yain aradi nala,
 wa barakpa wa,
 Kashila ka yan yi ta mavura n mabala,
 n ukpa u ama a ne, n kambulu.
 Akina a ka lya yi ta,
 kpaci Kashila, uza da u yanka yi afada,
 wa ta n ucira cika."

⁹ "Ngono n da a yain tsishankala kpm a pecei utsari u ne, a ka wene ta kanga ka ukana u akina a da a ka lya yi, aku a sai a namgba katsuma adama a nala yi.

¹⁰ A shamgbai a mbari, kpaci a ka pana ta uwonvo u upana u ikyamba u da u tsara yi kotsu u tsara le dem wa. A danai,
 " 'Upana u ikyamba!
 Upana u ikyamba u ilyuci i pige i nala yi,
 ilyuci i pige i Babila,
 kpaci mavura ma vunu ma tuwa ta
 a asuvu a ulapa u uwule u te!'

¹¹ "Kpam aza a tsilaga a likimba a ka sa ta a namgba katsuma adama a ne, kpaci gogo-na ko uza wa la wa tsila ili i'ya a ka dengishe wa.

¹² Ili i'ya a ka dengishe vi i'ya zinariya, n azurufa, n atali a ikebe,† n ityali. A ka tsara kpm katsili ka aminya a da a lai tsugbere tsulobo, n aminya a mini ma galura n san kpayaya wa. A ka tsara uza da wa tsila ndanga n da mari n magulani ma shinga, n ili i'ya a yain a'anga a karon, na ndanga ma ikebe wa. Nala dem n urim u shili, n urim, n katali ka ikebe cika ka kuma.

¹³ A ka tsara uza da wa tsila ili i magulani i kusan,* n ili i magulani i urunukpa, n i kusugburu wa. Nala dem n mini ma cinwi, n manivi, n kira, n ilya. Hal n anaka, na ncon, n adoki, na nringongo ma adoki ma ucanke ucanga a ka tsara katsili wa. Nala dem a ka tsara katsili ka agbashi, n ama da a kana a asu u kuvon wa.

¹⁴ "Aza a tsilaga yi a tonuko yi,
 " 'Gba ili i'ya vari vu zuwukai a'eshi yi i kotso de,
 kpm gba ili i'ya i lobonuso vu vi i puwan de,
 vu buwa kpm utsara i'ya wa!'

* **18:13** A asuvu a ili i magulani yi, a 6olomghono ta pini n mar; n furankinsen. Ili i te i'ya n ili i'ya arevi a tukoi Yesu kune a'ayin a da a matsa yi.

¹⁵ “Aza a tsilaga a ne, aza da a yain utsari a asu u dengishike yi ili i nala yi, a ka shamgba ta a mbari, adama a da a ka pana ta uwonvo u upana u ikyamba u da u tsara yi kotsu u tsara le dem wa. A ka sa ta a namgba katsuma.

¹⁶ A ka dana ta,

“Upana u ikyamba!

Upana u ikyamba u ilyuci i pige i nala yi!

Wari u tsu uka ta aminya a ikebe

a da a'ari n mini ma galura n san kpayaya.

U uka ta dem ikali i icanga i zinariya,

n atali a ikebe† icun kau-kau!

¹⁷ A asuvu a ulapa u uwule u te u da a nangesai gba utsari u ne!

“Atigi† a a'atsu a pige n ayain a manyan a le ka6olo n aza a nwalu a mini yi, n aza a tsilaga tsu ili i'ya a ka cangasa pini a a'atsu yi a ka shamgba ta a mbari.

¹⁸ A ka sa ta cika an a wenei kanga ka ukana u akina ka kari yi ulya vi, 'Kotsu a'ari a yan ilyuci tyoku u ilyuci i ucira i na yi wa!’

¹⁹ “A ka polusuko ta a'aci a le kabuta tsara a wenike unangbukatsuma u le. Kpam a ka dana ta:

“ ‘Upana u ikyamba!

Upana u ikyamba u ilyuci i pige i nala yi!

Tsu yan ta utsari adama a udukuyan u ne.

Kpam gogo-na a asuvu a ulapa u uwule u te gba u puwan de.’

²⁰ Eda aza da i'ari a zuba yanyi ipeli,

i yain kpam mazanga,

kpaci Kashila ka wacinsa de Babila.

Ama a Kashila ka6olo n asuki

n aza da a tsu dansa akani a Kashila

a ka yan ta mazanga.

Kpaci Kashila ka kidaga de Babila ugana

adama a ili i cingi i'ya u yansa ka da.”

²¹ Aku katsumate ka zuba ka ucira ka bidyai katali ka pige, yavu ka a tsu wurika kira, aku u vutalaji ka a kushiva, u salai:

“Babila, avu ilyuci i ucira,

tyoku da Kashila ka wacinsa vu n ucira da na

tyoku da n vutalaji katali ka na ki!

Avu ilyuci i na yi, ama a ka doku a ka wene vu kpam wa.

²² Ama a ka doku a ka pana a kemi kpam molo wa,

ko ashipi, ko kpam ama a fulusa avula n igbali wa.

Uza wa doku wa yan kpam manyan a asuvu a vunu wa.

Uza wa doku wa pana mawura ma kira kpam wa.

²³ Uza wa doku wa wene katyashi ka ncikalu a asuvu a vunu kpam wa.

Uza wa doku wa pana kpm kalagatsu ka kalobo n makere a yain iyolo wa.

Aza a tsilaga a vunu alya a'ari a lakai ucira a asuvu a likimba naha.

Tsuboci tsu vunu tsu yinsa ta ama a likimba gba.

²⁴ Kashila ka yanka ta Babila mavura

kpaci ilyuci yi i wuna ta aza da a dansai akani a Kashila, n aza da a'ari ama a Kashila.

Mayun da, Babila wuna ta ama a likimba ukyawan."

19

Ama da a'ari a zuba a cikpalai Kashila

¹ An katsumate ka zuba ka ucira ka nala ka kotsoi kadyan-shi, aku n panai mawura ma kakuma ka ama a zuba, a ka salasa:

"Cikpalai Kashila!

Iwauwi, n tsupige, n ucira i Kashila ka tsunu i'ya!

² Mayun da kpm dere da tyoku da u tsu yan ama a cingi afada. U yawunsa de tyoku da wa yanka kashankala ka pige ka nala ki mavura,

uza da u zuwai ama a likimba a yain tsicingi a asu u da a yain tsishankala n eyi.

Kashila ka tsupa yi ta kpaci u wuna ta agbashi a ne."

³ Aku a doki a salai:

"Cikpalai Kashila!

Kanga ka ukana u akina ka ilyuci i pige yi ka 'yanga ta a zuba hal ubana bawu utyoku!"

⁴ Nkoshi kamanga n ama a nishi mi n ili i uma i nishi yi a kudangi a lyakai Kashila kayala, uza da wari ndishi a karatsu ka tsugono. A danai, "Ami! Cikpalai Kashila!"

Abiki a iyolo a Maku ma Kondom

⁵ Aku n panai uza roku wa isa pini a karatsu ka tsugono ki, u danai,

"Gba ama,

azapige n aza da bawu a'ari azapige.

Aza da ya lyaka Kashila kayala, danai,

'Tsu naka vu ta tsupige.' "

⁶ Aku n panai mawura ma kakuma ka ama a zuba a ka salasa yavu mawura ma mini ma pige ma ma rukpusa kpm yavu mawura ma makpankashila ma pige. N pana ka le a ka dansa:

"Cikpalai Kashila!

Kpaci Magono ma Zuba Kashila

Uza u Ucira Gba aya Magono!

⁷ Tsu yanyi ipeli n mazanga.

Tsu cikpalai tsupige tsu ne.

Kpaci a'ayin a ɗa a ka yan iyolo i
 Maku ma Kondom mi a rawa de.
 Ukasavu vi u fobuso de
 kaci ka ne adama a iyolo yi.

⁸ Kashila ka naka yi ta aminya a pun,
 a ɗa a lai aminya a tsugbere,
 a ɗa a'ari sarara kpam a ka laɗa.”

(Aminya yi a ɗa ili i shinga i'ya ama a Kashila a ka yansa.)

⁹ Aku katsumate ka zuba ki ka tonuko mu, “Korongu na:
 Kashila ka zuwuka ta gba uza ɗa baci dem a libanai a asu u
 abiki a iyolo i Maku ma Kondom mi unu u shinga.” Katsumate
 ka zuba ki ka danai kpam, “Ili i'ya Kashila ka dansai na vi
 mayun ɗa.”

¹⁰ Aku n kudangi a a'ene a katsumate ka zuba ki tsara n
 lyaka yi kayala, shegai u tonuko mu, “A'a! Kotsu vu lyaka mu
 kayala wa! Mpa dem kagbashi ka tyoku u vunu n tyoku u
 Atoni a ɗa a buwai, n gba aza ɗa a kana'i ukuna u mayun u
 ɗa Yesu toɗugboi. Cikapalai Kashila!”

Ukuna u mayun u ɗa Yesu toɗugboi vi u ɗa u tsu zuwa ama
 a dansa akani a Kashila.

Uza ɗa u yuwai kadoki ka eri

¹¹ Aku n wenei zuba kukpai, n wenei kadoki ka eri kari
 kushani pini. Uza ɗa u yuwai ka vi kala ka yi Uza u Maci n
 Uza u Mayun. U tsu yan ta afada a ne dere, kuvon kpam dere.

¹² A'eshi a ne a ka laɗa yavu akina, aku u ukai ifuni ushani
 a kaci ka ne. A korongu ta kala ka ne a ikyamba i ne, shegai
 aya koshi u revei ka.

¹³ U ukai matogo ma a rumbugi a asuvu a mpasa. Kala ka
 ne ka, “Udani u Kashila.”

¹⁴ Asoje a zuba a yuwusai adoki a eri a ka tono yi. A ukusai
 aminya a pun a ɗa a lai aminya a tsugbere, a ɗa a'ari sarara.

¹⁵ Burundu u kulya u wutai a unu u ne, kpam n u ɗa wa yan
 manyan u yain kuvon n uyamba. Wa lya ta tsugono tsu le n
 kalangu ka urim. Wa wenike ta upan u pige u Kashila Uza u
 Ucira Gba a asu u upisha cinwi a kaɗaka ka upishisa mini ma
 cinwi.

¹⁶ A kapashi ka matogo ma ne ma ma palai maguta ma ne a
 yain ikorongi i na:

MAGONO MA NGONO N ASHEKU A ISHEKU.

¹⁷ Aku n wenei katsumate ka zuba ka shamgbai a kaara.
 U salakai gba asakali a ɗa a ka imkpusa a zuba n kalagatsu
 ka ucira, u danai: “Tuwai! Bolomgbonoi i lyai ilikulya i abiki
 ushani i'ya Kashila ka tuwa ka fobusuko ɗa!”

¹⁸ Tuwai! Takumai ikyamba i ngono, n atigi, n asoje, kaɓolo
 n ikyamba i adoki n ikyamba i ayuwi a le. Tuwai! Takumai

ikyamba i ama gba: agbashi n aza da bawu a'ari agbashi, azapige n aza da bawu a'ari azapige!"

¹⁹ Aku n wenei kadin na ngono n likimba gba, kabolo n asoje a le, a bolomgbonoi tsara a yain kuvon n uza da u yuwai a zuba u kadoki ki n asoje a ne dem.

²⁰ Aku a kanai kadin ki kabolo n matsumate ma kaaban uza da u yanka yi ikunesavu yi. (U yansa ta ikunesavu i nala yi tsara u yinsa aza da a'ari n kugyan ku kadin ki, aza da kpam a lyakai kameli ka ne kayala.) Kadin ki n matsumate ma kaaban mi a vutala le ta n uma u le pini a kushiva ku akina ka kari urana n akina a eri.

²¹ Uza da u yuwai kadoki ki u wunusai asoje a le gba n burundu da wari a uwutusa a una u ne. Aku gba asakali yi a takumai ikyamba i le a cuwusai hal ucuwi u leje le.

20

Ayen kazu (1,000)

¹ An uza da u yuwai kadoki ki u lyai kaci ka kadin ki, n matsumate ma kaaban n asoje a le dem, aku n wenei katsumate ka zuba ka roku kari ucipa a iyamba, ubani n makukupunki ma kadaka ka bawu kari n utyoku n ikani i araji a kukere ku ne.

²⁻³ Katsumate ka zuba ki ka kanai ubungu vi; wata, kali ka nala ka kari tun caupa vi ka a tsu isa Kalapansi ko kpam Kanangasi.* U bidyai ikani yi u sira yi mai n i'ya. Aku u vutala yi a kadaka ka bawu kari n utyoku. N makukupunki ma wa bana a kukere ku ne ki ma u gbagiryai utsutsu u kadaka vi, aku u zuwai iryoci pini a utsutsu vi tsara ko uza u kupwa wa. Kalapansi ki ka rongo ta pini hal ayen kazu (1,000), adama a nala wa doku wa yinsa kpam ama a likimba wa. Ayen kazu yi a wura baci, katsumate ki ka asaka yi ta ve a'ayin kenu.

⁴ Aku n wenei aratsu a tsugono, kpam aza da a'ari ndishi pini a zuba le alya ama da Kashila ka nakai ucira u da a ka lya tsugono. Alya a'ulu a aza da atokulalu a kidasai a'aci a le adama a da a dansai akani a Yesu n kadyanshi ka Kashila. Ama a nala yi a lyaka kadin ko kameli ka ne kayala wa, kpam a wusha kugyan ku ne a acen a le ko a akere a le wa. A gonoi a yain uma aku a dusuki a aratsu a tsugono, a lyai tsugono kabolo n Kirisiti Kawauwi hal ayen kazu.

⁵ A'ayin a kagita a da pa vi a da Kashila ka 'yangasa akushe a ukpa. (Akushe a da a buwai a gono n uma wa, she a'ayin a da ayen kazu yi a kotsoi.)

⁶ Aza da Kashila ka 'yangasai a ukpa a'ayin a nala yi a yan ta ipeli cika; alya ama a ne. A ka wuna le a kushiva ku akina wa; wata, ukpa u ire u da la vi. Shegai a ka gbashika ta Kashila

* 20:2-3 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

n Kawauwi ka u dangasai tyoku u adarakpi, kpm a ka lya ta tsugono kabolo n eyi hal ayen kazu.

Kashila ka lyai kaci ka Kanangasi

⁷⁻⁸ An ayen kazu yi a kotsoi, katsumate ka zuba ki ka asakai Kanangasi a asu u da a'ari a sira yi caupa vi, wa wuta ta u yinsa iyamba n aza da a wacuwai a asuvu a likimba gba. Iyamba i nala yi i'ya a ka isa Gogu n Magogu. Wa tuko le ta a asu u te a asu u da a ka yan kuvon. A ka yan ta ushani cika hal gbam ko uza wa fuda wa kece le wa.

⁹ A wacuwai a asuvu a likimba a kyawain a asu u da ama a Kashila a zuwai agali; wata, ilyuci i'ya wa ciga. Shegai akina a wuta a zuba a wacinsa le.

¹⁰ A'ari a vutala de kadin ki n matsumate ma kaban mi a kushiva ku akina ka kari urana n akina a eri, aku a vutalai kpm pini Kalapansi, uza da u yinsai ama a na yi gba. Akina yi a ka zuwa le ta a pana ikyamba kaara n kayin hal ubana bawu utyoku.

Afada a makorishi

¹¹ N wenei karatsu ka tsugono ka pun ka pige, aku n wenei uza da wari ndishi pini vi. An u wenikei kaci ka ne, aku likimba n zuba a puwain kpm ko uza u doku u wene le wa.

¹² N wene ta kpm gba ama da a kuwusai a'ari kushani a kapala ka karatsu ka tsugono ki, azapige n aza a kenu. Aku a kukpai itagarada i'ya a korongusi ili i'ya ya dem yansai. A kukpai kpm tagarada roku; wata, Tagarada u Aza a Uma. A yanka ta akushe yi afada ya dem n ili i'ya u yain, tyoku da a korongi pini a itagarada yi.

¹³ Aza da a kuwai a kushiva a banai dem tsara Kashila ka yanka le afada. Ukpā n Asu u Akushe a tukusoi ama da a'ari ara le, aku Kashila ka yanka le afada ya dem n ili i'ya u yain.

¹⁴ A vutalai Ukpā n Asu u Akushe a kushiva ku akina. (Kushiva ku akina ku nala ki ka ukpa u ire.)

¹⁵ Aku a vutalai ama a kushiva ku akina ki; wata, uza da baci dem kala ka ne bawu kari ukorongi a asuvu a Tagarada u Aza a Uma.

21

Zuba u savu n likimba u savu

¹ An n kotsoi uwene kuwene ka Kashila ka yanka ya dem afada, aku n wenei zuba u savu n likimba u savu. Zuba u kagita n likimba u kagita a puwain, kpm kushiva ku buwa wa, ko kenu.

² N wenei kpm ilyuci i pige i'ya a wulukpei i'ya Kashila ka suki; wata, Urishelima u savu, u wuta a zuba wa cipa a

iyamba. Ilyuci i pige yi tyoku u uka da u ukai aminya a iyolo a ne da wari, kpam u fobusoi u gawunsa n vali u ne.

³ Aku n panai kalagatsu a karatsu ka tsugono, ka danai, “Gogo-na kuwa ku Kashila ka ta n ama! Wa rongo ta n ele, kpam a ka woko ta ama a ne. Kashila n kaci ka ne wa rongo ta n ele kpam wa woko ta Kashila ka le.

⁴ Wa yansa ta meshi ma le gba. Ko uza wa kuwa kpam wa. Uza wa namgba kpam katsuma wa, ko u sai ko kpam u doku u pana ikyamba wa. Ili i cau i'ya i kotso de.

⁵ Uza da wari ndishi a karatsu ka tsugono ki u danai, “Webele! Ma gonusuko ko ndya wa i savu!” Aku u tonuko mu, “Korongu na, kpaci idani i na yi mayun da kpam a ka wushuku ta n i'ya.”

⁶ Kpam dem u dana ta, “N yan de gba ili i na yi! “Mpa Alfa mpa dem Omega.† Wata, mpa Kagita mpa dem Makorishi. Ma naka ta aza da a ka pana kakuli mini ma uso a keshi ka mini ka ka naka uma gbani, bawu a tsupai ko i te.

⁷ Gba aza da baci dem a lyai kaci a ka wusha ta ili i na yi gba: Ma woko ta Kashila ka le, kpam a ka woko ta mmuku n va.

⁸ Shegai gba ama a na yi; wata, aza da a kpadai ukawunku adama a uwonvo, n aza da a asakai upityanangu na mpa katsupi ka le ka kushiva ku akina ka kari urana n akina a eri. A ka tsupa ta dem aza da a nangasai kaci ka le n unyushi u cingi, n aza a mawunuka, n ashankala n akina yi. A'eli, n aza da a ka gbashika ameli, n aza a ka ban, asu u le u da kushiva ku akina ka kari urana n akina a eri. Ukpa u ire u da la vi.

Urishelima u Savu

⁹ Katsumate ka zuba ka tuwai ka tonuko mu, “Tuwa n wenike vu makere ma ma yan iyolo n Maku ma Kondom mi.” (Katsumate ka zuba ka na ki uza u te da a asuvu atsumate a shindere a da a'ari n abelu a shindere a usara u shindere u da a yain a makorishi.)

¹⁰ Kulu ku Kashila ku tonoi na mpa, aku katsumate ka canga mu ubana a zuba masasa ma ugadi. Aku u wenike mu Urishelima ilyuci i pige i uwulukpi i'ya Kashila ka suki, i wutai a zuba ya cipa a iyamba.

¹¹ I shadangi n tsupige tsu Kashila kpam ya lada n katyashi ka shili usatari n mini ma avuku tyoku atali a ikebe† cika a da a'ari sarara yavu madubu ma ma wundyamgbanaka.

¹² Kasaga ka kari n ugbami ka ugadi cika ka kyawain i'ya. Itsutsu kupa n i re i'ya pini, kpam utsutsu dem katsumate ka zuba ka pini ka wundya u da. A itsutsu yi a korongu ta pini a'ala a agali a aza a Isara'ila kupa n a re, utsutsu dem kala ka te.

¹³ Ka bon dem ka ta n itsutsu i tatsu: i tatsu a kasana, i tatsu a gadi, itsutsu i tatsu a daka, i tatsu kpam a kalivi.

14 Kasaga ka ilyuci ki k̄a t̄a n atali kupa n a re a kami, katali dem a korongu t̄a pini kala ka kasuki ka te a asuvu a asuki kupa n a re a Maku ma Kondom mi.

15 Katsumate ka zuba ka ka dansa n̄a mpa vi ka ɓan̄ai kalangu ka zinariya. Ka wa raṣsan̄aka ilyuci i pige, itsutsu, n kasaga ka ilyuci ki.

16 An u raṣsan̄akai, u wenei i'ya yavu akpati ɗa ugadi n upeti n akumgbi a ne a'ari derere. Ur̄aṣsan̄aka u akpati vi mel kazu ka te n amangatawantawun (1,500) u ɗa. *

17 Aku katsumate ka zuba ki ka raṣsan̄akai kasaga ki, n ur̄aṣsan̄aka u tsunu, upeti u ne u rawa t̄a udeshe aman-gatawanre n kupa n u teli (216).

18 N atali a ɗa a ka laɗa san n mini ma avuku a ɗa a makai kasaga ki. Gb̄a ili i'ya i'ari a ilyuci yi n zinariya ɗa wari sarara cika hal wa laɗa yavu madubu ma ma wundyamgban̄aka ɗa a yain i'ya.

19-20 Asuvu a atali kupa n a re yi katali dem k̄a t̄a kau kpm ka ikebe a kami ka kuma ki. A roku a shili a ɗa, a roku tani mini ma tsulon ma le, a roku tani mini ma avuku ma le, a roku kpm mini ma lim̄a icun i mabucu ma ivashi i akaryabi.†

21 Itsutsu kupa n i re yi ityali i ikebe† i'ya cika. Utsutsu dem n utyali u te u ɗa a yankai u ɗa. Ure u pige u ilyuci vi n zinariya u ɗa wari sarara katyashi ka ne ka laɗa yavu madubu ma ma wundyamgban̄aka ɗa a yankai u ɗa.

22 N wene kuwa ku ulya kayala pini a ilyuci i pige yi wa, kpaci Magono ma Zuba Kashil̄a Uza u Ucira Gb̄a n Maku ma Kondom alya kuwa ku ulya kayala ku ne.

23 Ilyuci i pige yi ya ciga kaara ko uwoto a naḳa katyashi pini wa. Kpaci tsupige tsu Kashil̄a tsa tsa laɗa pini aku Maku ma Kondom ma wakanai asu vi yavu macikalu.

24 Gb̄a ama a likimba a rongo t̄a pini a katyashi ka ka laɗa pini a ilyuci yi. Kpm ngono ma tukuso t̄a utsari u le pini.

25 Itsutsu i ilyuci yi ukukpi u ɗa ya rongo kain dem. A ka gidaku i'ya wa, kpaci kayin k̄a pini asu vi wa.

26 Ama a ka tukuso t̄a pini gb̄a ili i shinga n i karinga pini a ilyuci i pige yi.

27 Ili i cingi i'a la i'ya a ka asaka i uwa pini asu vi wa. Nala dem uza ɗa baci dem u yain ili i uwono, ko kaɓan a ka asaka yi u uwa pini wa, shegai aza ɗa a korongi a'ala a le a Tagar̄ada u Aza a Uma u ɗa Maku ma Kondom mari n u ɗa.

* **21:16** Ugadi u kasaga ka ka kyawain ilyuci yi, u rawa t̄a nwalu ma ukyawan uyamba u Najeriya kure n kagbidi. † **21:19-20** Atali kupa n a re yi, katali dem k̄a t̄a n kala ka ne: ka kagit̄a ka jaspera, aku safiru, n agatu n zumurudu n onis n yakutu n kirisolati n berili n tofazu n kirisofaras n yakinta n ametis.

22

Agatā a ɗa a tsu naḳa uma

¹ An katsumate ka zuba ki ka wenike mu ilyuci i savu yi, aku kpm u wenike mu agatā a ɗa a'ari n mini ma ma tsu naḳa uma. A ka laɗa cika yavu madubu ma ma wundyamgbanaḳa. A gitai uyene a karatsu ka tsugono tsu Kashila n ka Maku ma Kondom a dusuki vi.

² Ma yenei a mere ma ure u ilyuci vi. Nɗanga n ɗa n tsu matsa mmuku n ɗa n tsu naḳa uma n gbonguroi pini a apashi a re gbā a agatā yi. Kayen dem a tsu matsa ta ilimaci kupa n u re; wata, kuten a uwoto. Ama a likimba a tsu yanka ta avuku a le aguma a tanasa mɓala. ³ Ili i'a la i'ya Kashila ka yankai unā u cingi pini a ilyuci yi wa. Karatsu ka tsugono tsu Kashila n ka Maku ma Kondom a dusuki vi a ilyuci yi i'ya ka rongo, kpm agbashi a ne a ka gbashika yi ta.

⁴ A ka wene ta upetiwa'eshi u Kashila n kala ka ne ukorongi a acen a le.

⁵ A ka doku a yain kayin kpm wa. A ka ciga kpm katyashi ka macikalū ko ka kaara wa, kpaci Magono ma Zuba Kashila ka naḳa le ta katyashi. Kpm a ka lya ta tsugono hal ubana bawu utyoku.

Utuwa u Yesu

⁶ Aku katsumate ka zuba ki ka tonuko mu, “Idani i na yi mayun ɗa, a wushuku kpm n i'ya. Magono ma Zuba Kashila uza ɗa u naḳai Kulu Keri ku ne a asu u ntsumate, u suku ta katsumate ka zuba ka ne ka wenike agbashi a ne ili i'ya ya tuwa ya gitā gogo.”

⁷ Yesu danai, “Panai na! Ma ta a utuwa gogo. Tagarada u na u dana ta ili i'ya ya gitā gogo-na n ubana a kapala. Kashila ka zuwuka ta aza ɗa a tonoi u ɗa unā u shinga.”

⁸ Mpa Yahaya, uza ɗa n panai kpm n wenei gbā ili i nala yi. An n kotsoi upana n uwene i'ya, aku n kuɗangi a a'ene a katsumate ka zuba ka ka wenike mu ili yi gbā tsara n lyaka yi kayala.

⁹ Shegai u tonuko mu, “A'a! Kotsu vu lyaka mu kayala wa! Mpa dem kagbashi ka tyoku u vunu, n atoku a vunu ntsumate, kpm n gbā ama ɗa a wenei karinga ka idani i tagarada u na vi. Lyaka Kashila kayala!”

¹⁰ Aku u tonuko mu kpm, “Kotsu vu kimba ili i'ya a danai a tagarada na vi a kaci ka ili i'ya ya gitasa gogo-na n i'ya ya tuwa ya gitā a kapala wa. A'ayin a ɗa ili i na yi ya gitā a ka rawa de gogo.

¹¹ Asaka gbā aza ɗa a ka yansa tsicingi a rongo uyansa tsicingi hal kain ki ka rawa. Aza ɗa kpm a ka yansa ili i icadi a rongo uyansa i'ya. Aza ɗa kpm a ka yansa ili i shinga, a

rongo uyansa ili i'ya i'ari shinga, aza da kpam a'ari uwulukpi a suma uyansa tsicingi.”

¹² Yesu doki u danai, “Panai na! Ma ta a utuwa gogo. Ma ta a utuwa n tsupa ko kpam n yanka gba ama mavura a ili i'ya a yansai.

¹³ “Mpa Alfa mpa dem Omega. † Wata, mpa Kagita mpa dem Makorishi. Mpa Uza u Iyan mpa kpam Uza u Utyoku.

¹⁴ “Kashila ka zuwuka ta aza da a zai ntogo n le sarara un shinga, kpam adama a nala, a ka fuda ta a ka lya ilimaci i ndanga n da n tsu naka uma kpam a wura a itsutsu a uwa a asuvu a ilyuci yi.

¹⁵ Shegai a ka bishinka ta ama a na u'uwa a asuvu a ilyuci yi: aza da a gonukoi kaci ka le n ashinda adama a unyushi u le, n aza a uyansa tsukunu, n aza a uyansa tsishankala. A ka bishinka ta dem aza a magalaka, n aza da a ka lyasaka ameli kayala, n gba aza da a tsu dansa kaban.

¹⁶ “Mpa Yesu, n suku ta katsumate ka zuba ka va ka naka da akani a na yi a a'uwa a Atoni. Mpa Kami; wata, Matsikaya ma Dawuda Magono. Mpa Katala ka Kpasani.”

¹⁷ Kulu Keri n ukasavu u Maku ma Kondom mi a danai, “Tuwa!” Uza da baci u panai akani a na yi asaka u dana, “Tuwa!” Uza da baci wa pana kakuli u tuwa, uza da baci dem wa ciga, asaka u kene mini ma uma gbani.

Makorishi

¹⁸ Mpa Yahaya da ma rono atsuva a uza da baci dem wa pana akani a kaci ka ili i'ya ya gitasa gogo-na, kpam n i'ya ya tuwa ya gita a kapala i'ya n korongi a tagarada u na vi: Uza u doku baci ili a asuvu a akani a na yi, Kashila ka doku yi ta dem mavura ma ne. Wa yanka yi ta mavura n usara u shindere u da n yain kadyanshi ka le pini a tagarada u na vi.

¹⁹ Kpam uza u takpa baci ili a asuvu akani a na yi, Kashila ka bishinka yi ta utsara un u shinga u da a dansai a tagarada na vi. Kashila kpam ka bishinka yi ta ulya ilimaci i madanga ma unaka uma, kpam wa asaka vuma u nala vi u rongo a ilyuci i uwulukpi i nala yi wa.

²⁰ Yesu, uza da u danai ili i na yi mayun da, u dana ta, “Mayun da, ma ta a utuwa gogo.”

Ami. Tuwa, Yesu Asheku!

²¹ Asaka Yesu Asheku u wenike gba de ukuna u shinga u pige u ne. Ami.